ROMANUL SECOLULUI XX

DAVID HERBERT LAWRENCE

curcubeul

UNIVERS

Curcubeul

Editura
UNIVERS
București, 1985

D. H. LAWRENCE
THE RAINBOW
Penguin Books in association with William Heinemann Ltd.

Toate drepturile asupra acestei versiuni sînt rezervate
Editurii UNIVERS.

Pentru Else

CURCUBEUL — acea „deplinătate spontan-creatoare a ființei"

„Bărbat ori femeie, fiecare ins e o curgere, o viață curgătoare. Și nu putem curge unul fără celălalt, așa cum nu poate curge un rîu fără maluri. Unul dintre malurile rîului vieții mele e o femeie, iar celălalt e lumea."

D. H. LAWRENCE [1]

„Critica literară nu este altceva decît relatarea argumentată a sentimentelor determinate în critic de cartea pe care o examinează. Ea nu va fi niciodată o știință pentru că, în primul rînd, este mult prea personală și, în al doilea rînd, pentru că se preocupă de valori pe care știința le ignoră. Piatra de încercare o constituie emoția și nu rațiunea. Judecăm opera de artă exclusiv în baza impactului exercitat asupra emotivității noastre genuine și vitale. Toată bolboroseala critică în legătură cu stilul și forma, toată această clasificare și analiză pseudoștiințifică a cărților, imitînd studiile de botanică, e o impertinență goală și un jargon cu totul lipsit de har." [2]

Citatul reproduce paragraful inițial al eseului *John Galsworthy* apărut în 1927, spre sfîrșitul vieții lui D. H. Lawrence (1885—1930). Opinia exprimată — în consonanță cu tradiția empirismului britanic — se distinge prin suplețe și bun simț. Oricare cititor bine „educat din punct de vedere emoțional" — citățm din aceeași sursă — poate realiza o lectură critică matură, judicioasă. Sarcina îi va fi mult înlesnită în cazul unui roman precum *Curcubeul* întrucît travaliul pe care l-a depus romancierul este impresionant atît prin intensitate cît și prin eficacitate. Interpretînd pas cu pas, din mers, desfășurarea epică, prin însăși metoda narativă utilizată, Lawrence asigură o complexă și nuanțată evaluare a eveni-

mentelor și a consecințelor lor în universul cărții. Cititorul întâlnește o inteligență vie, pătrunzătoare care plonjează dimpreună cu el în șuvoiul întîmplărilor, de unde se pot urmări în detaliu tribulațiile protagoniștilor, căutările și nedumeririle lor, metamorfozele și devenirea lor continuă, surprinzînd momentele în care aceștia își realizează condiția, încercările lor de a și-o depăși, precum și stările confuze, situațiile de blocaj, incapacitatea de a se controla sau de a descoperi o cale pentru a ieși din impas.

Modernitatea lui Lawrence rezidă mai ales în temeritatea cu care explorează viața în toate determinările ei fizice, psihice și sociale, făcînd imperioasă sondarea în profunzime a trăirilor și propunînd un mod de abordare a existenței pornind de la componentele biologice fundamentale și de la forțele și energiile cosmice care le tutelează și care îl întemeiază pe individ ca entitate naturală, asigurîndu-i raportarea sa participativă la dinamica socio-culturală în sînul căreia s-a implicat prin naștere sau prin opțiune. Rareori s-a realizat în arta secolului nostru o prospectare mai pertinentă și o diagnosticare mai clarvăzătoare a condiției umane confruntată cu impasul și criza civilizației moderne.

Recenzînd în 1965 volumul *Opt scriitori moderni* de J. M. I. Stewart, op ce încheie *Istoria literaturii engleze* elaborată sub egida Universității Oxford, Harry Levin — reputatul comparatist american de la Harvard University — făcea următoarea remarcă : „D. H. Lawrence pare, în retrospectivă, figura cea mai profetică dintre cele pe care le avem înaintea noastră ; candoarea sa în materie de sex, acuta sa conștiință de clasă, precum și celelalte răfuieli ale sale cu locul și cu timpul în care a trăit par a-l indica drept însuși părintele tinerilor furioși de astăzi." [3] Iar F. R. Leavis, figura cea mai autoritară a criticii britanice din secolul nostru, în ultima din cele trei cărți dedicate romancierului (publicate în 1930, 1955 și 1976) afirmă :

„Lawrence, asemenea lui Dickens, a fost un creator de prim rang și, deși a murit în 1930, este funciarmente al epocii noastre : civilizația pe care a diagnosticat-o e civilizația noastră. Schimbările din ultima jumătate de secol au demonstrat fără putință de tăgadă justețea diagnosticului său" [4].

Arta de romancier a lui Lawrence a produs mutații semnificative în tehnica narativă propriu-zisă fără însă a părăsi cadrele realismului. Lawrence a socotit că modalitatea realistă — singura capabilă să dea seama de complexitățile vieții — nu a secătuit, că dimpotrivă granițele ei mișcătoare oferă cîmpul cel mai larg cu

putință experimentărilor și soluțiilor artistice viabile. În fapt Lawrence n-a urmărit niciodată să surprindă sau să intrige prin manipularea ingenioasă la nivelul superficial al expresiei. Dorind să realizeze un impact maxim asupra convingerilor și prejudecăților contemporanilor, el a recurs la valențele sugestive ale imagisticii și simbolisticii determinînd reacții ce conduc mai degrabă la reactivări ale substratului arhetipal și mitic, preferînd jocurilor și artificiilor lingvistice ambiguitatea acțiunilor umane și plurisemnificația stărilor sufletești. De aceea cititorul său nu se împiedică de cuvinte și nu are de escaladat obstacole de ordin sintactic. Tehnicile pur verbale ale lui Lawrence trec neobservate în ciuda complexității și subtilității lor. Ele au menirea să faciliteze înțelegerea mesajului și să susțină ritmul alert al lecturii, să creeze cu alte cuvinte o ambianță propice în care sinele cititorului să se poată identifica sau participa empatetic.

Afirmațiile de mai sus explică în bună măsură locul singular deținut de Lawrence în romanul englez modern. Prioritățile sale l-au îndepărtat tot mai mult de acea, atît de detestată de Leavis, dar extrem de „importantă și ireversibilă revoluție" reprezentată de aderarea la tradiția flaubertiană [5] cu cerințele și rigorile ei privind elaborarea conștientă a textului, ilustrată de Henry James, Joseph Conrad și, mai ales, pe Ford Madox Ford și James Joyce, la care, firește, trebuie să adăugăm numele altor doi mari „francofili" (epitetul aparține lui Leavis), Ezra Pound și T. S. Eliot. Experimentărilor de tipul tehnicii redării fluxului conștiinței practicate de James Joyce sau de Virginia Woolf, Lawrence le-a rezervat deriziunea, etichetîndu-le drept „copilării". Proza sa se înscrie în prelungirea secolului al nouăsprezecelea, ocolind zonele de ruptură. Legătura cea mai trainică în acest sens, așa cum a demonstrat magistral Leavis în studiul său din 1955, *D. H. Lawrence romancier*, este cu tradiția autohtonă reprezentată prin George Eliot al cărei roman *Moara de pe Floss* (1860) constituie antecedentul cel mai izbitor din punct de vedere ambiental și tematic al *Curcubeului* (1915).

Lawrence reia, repotențînd, detaliind și complicînd, atît cadrul predilect utilizat de George Eliot, provincia rurală aflată încă într-o tensiune fertilă cu vecinătatea centrelor industriale — mai ales miniere — în expansiune, cît și atmosfera de fervoare participativă generată de scenele rituale (romancierul citea în 1913 cartea antropologului Jane Harrison, *Artă și ritual*) aflate în centrul re-

strînselor comunități umane, relativ încă bine delimitate și sudate în autarhia și patriarhalismul existenței lor. Tipul de integrare solidară în natură și de comuniune totală propăvăduit de Rousseau și practicat de Wordsworth avea să structureze sensibilitatea lawrențiană, dar nu mai puțin locul omului în natură avea să-i fie dezvăluit de Darwin, Frazer și Freud, cu toate că mai ales față de acesta din urmă avea să adopte o atitudine cînd față ostilă, cînd respectuos distantă. Așa cum arăta Scott Sanders în remarcabila sa lucrare asupra celor cinci romane importante ale lui Lawrence [6], dacă „în teologia creștină sacrul penetrează profanul, aici [în romanele lui Lawrence] natura penetrează umanul. Biologia înlocuiește teologia. Destinul cedează locul legilor naturii".

Integrarea în ritmurile și ciclicitățile anotimpuale promovează, ca și în *Ion* al lui Rebreanu, legătura tainică între țăran și glie. Același patos expresionist străbate ca o undă de șoc lumile evocate de Lawrence și Rebreanu — doi romancieri care au nenumărate puncte comune atît din punct de vedere al formației și sensibilității cît și din punctul de vedere al viziunii și metodei artistice. Premergătorii lui Lawrence sub raportul tranșant tragic al supradeterminării omului de către puterile stihiale sînt, potrivit exegetului menționat mai înainte, Emily Brontë și Thomas Hardy — acestuia din urmă (legătură posibilă între Rebreanu și Lawrence) autorul *Curcubeului* dedicîndu-i un amplu studiu analitic.

Dar revenind la George Eliot, la tema centrală a romanului care ne preocupă — devenirea, presărată de conflicte ireductibile, a Ursulei Brangwen, maturizarea și transformarea ei într-o tînără femeie capabilă să se bizuie exclusiv pe capacitățile și forța voinței ei, să se realizeze în acord cu aspirațiile și ambițiile ei — paralela sugerată de Leavis cu Maggie Tulliver este cît se poate de convingătoare. Diferența rezidă în gradul sporit de intensitate evocat de Lawrence, în natura convențiilor cărora le au de făcut față cele două eroine, precum și în modul diametral opus în care se rezolvă în final criza. George Eliot, în conformitate cu cerința de melodramă a publicului victorian, riscă să-și compromită cartea printr-un apel la facilul procedeu *deus ex machina*, cam în modul în care Lawrence însuși îl scoate din scenă, după ce aproape îl uitase, pe eroul inițial al cărții, Tom Brangwen, „bunicul" Ursulei, și el reprezentant al epocii victoriene și oarecum contemporan cu Maggie (acțiunea *Curcubeului* debutează în 1840 și se încheie prin 1904, Ursula Brangwen avînd atunci nouăsprezece ani, cît avea la acea dată romancierul însuși). Nici finalul ales de Lawrence, deși mai

credibil și mai conform gustului nostru, nu a întrunit toate sufragiile criticii. Persită printre exegeții săi actuali părerea că Lawrence a forțat nota, că în general a schimbat, accelerînd mult prea mult, ritmul ultimei sute de pagini, că de fapt nu a știut ce să facă cu energia eliberată în finalul cărții. Un răspuns la toate aceste obiecții îl putem da mai ales dacă ținem cont de faptul că Lawrence și-a conceput romanul ca primă parte a unei entități mai ample alcătuită din două segmente, cel de al doilea fiind de fapt romanul *Femei îndrăgostite* (1920). Dar un asemenea răspuns este numai parțial valabil întrucît deși una dintre femeile titlului este Ursula Brangwen ea nu este chiar aceeași Ursula din *Curcubeul*, al doilea roman putîndu-se citi independent. Atît prin problematică cît și prin metoda de creație, cele două romane sînt mai degrabă discontinue, ceea ce, firește, pledează pentru considerarea lor ca entități de sine stătătoare.

Chiar și sub raportul receptării și validării critice cele două cărți nu au întrunit același număr de sufragii. Deși luate împreună *Curcubeul* și *Femei îndrăgostite* constituie punctul cel mai înalt atins de arcul creației romanești a autorului, nimeni nu se îndoiește că adevărata capodoperă o constituie cea de a doua componentă. Lucrul nu a fost de la început însă evident pentru oricine, nici chiar pentru F. R. Leavis, criticul care nu a contenit să militeze pentru impunerea lui Lawrence în pantheonul literelor britanice. În lucrarea sa capitală din 1948, *Marea tradiție*, Leavis a șocat viața literară prin violența iconoclastă și a impresionat, firește fără să convingă pe toată lumea, prin rigoarea criteriilor de validare pe care le-a aplicat în evaluarea celor două sute de ani de roman englez. Marii creatori, potrivit lui Leavis, acționează simultan de două planuri : pe de o parte, în plan formal, ei modifică parametrii artei eliberîndu-i latențele pentru practicienii de după ei, pe de alta, în plan etic, ei promovează o stare de luciditate spre a pune în valoare latențele vieții. Potrivit acestei scheme perfecțiunea formală nu poate fi apreciată decît recurgînd la preocupările morale ale romancierului sau, altfel spus, la interesul aparte manifestat de acesta față de existență ca atare. Acest interes pentru existență se traduce prin capacitatea vitală de a percepe plenar experiența vieții, de a se apleca cu interes și evlavie asupra indiferent cărei ipostaze sau manifestări și de a declanșa o fervoare morală clar orientată. Iată în ce constă, subliniază Leavis, deosebirea fundamentală față de Flaubert, față de dezgustul sau disprețul sau plictisul manifestat de acesta cu privire la realitatea existenței.

De aici și pînă la flaubertianismul lui Joyce nu mai este decît un pas. Ne vine în minte, în acest context, magistrala interpretare dată de Radu Petrescu, în acel remarcabil eseu de teorie literară comparată, *Meteorologia lecturii,* naturalismului flaubertian și metamorfozelor sale în alte literaturi, cu precădere în cea de expresie engleză reprezentată prin Joyce. Obiectivarea pînă la neantizare ilustrată de Flaubert prin acel *„Je voudrais être la matière"* al Sfîntului Antoniu și diagnosticat de Radu Petrescu drept simptom peremptoriu al reducției la mecanism, la somnolență și paralizie (p. 147) se întîlnește implicit cu motivația avansată de Leavis privitor la opțiunea sa de a-l promova pe Lawrence în dauna lui Joyce.

Experimentarea încununată de succes a unei modalități noi de a întemeia și de a pune în scenă personajul ficțional — aspect de care ne vom ocupa și noi — cumulată cu implicarea patetică, pînă la fervoare, a sinelui auctorial în actul scrierii fac din Lawrence „un inventator și un inovator în planul tehnicii, un maestru în mînuirea limbii", o verigă „cu mult mai importantă" decît Joyce „în raport cu trecutul și cu viitorul" romanului. În opoziție cu T. S. Eliot, care surprinsese la maestrul irlandez tendința evident demiurgică de a institui o lume, Leavis deplînge tocmai „lipsa oricărui principiu organic menit să determine, să modeleze din interior și să controleze integralitatea vitală a lui *Ulise,* carte ce s-a făcut remarcată prin structura sa analogică elaborată, prin varietatea extraordinară a procedeelor tehnice, prin tentativa susținută de a reproduce în mod exhaustiv conștiința, fiind aclamată în lumea literară cosmopolită drept deschizătoare de drum. Este mai curînd, cred, — conchide Leavis — o fundătură sau măcar un semn al dezintegrării..." (*Op. cit.,* pp. 25—26). Pentru a intui cît mai exact sensul dezacordului profund dintre acești doi prestigioși critici — T. S. Eliot și F. R. Leavis — privitor la D. H. Lawrence și James Joyce, de departe cei mai importanți romancieri englezi ai secolului nostru, se cuvine să mai amintim încă două elemente. În primul rînd Eliot, spirit neoclasic, se considera pe sine la antipodul vitalismului și primitivismului laurențian, de sorginte romantică (Blake, Whitman), și, din această perspectivă, i-a contestat lui Lawrence pînă și capacitatea de a susține un raționament dintre cele mai obișnuite ; și în al doilea rînd, contraatacul lui Leavis ni-l dezvăluie pe acesta din urmă într-o impecabilă postură morală, știut fiind imensul respect față de creația poetică a lui Eliot, creație pentru care a inițiat și condus o adevărată bătălie

spre a o impune conștiinței contemporanilor. Și dacă discutarea astăzi a unor asemenea ierarhizări ce par de domeniul evidenței poate nedumeri, să nu uităm că impunerea operelor autentic moderne n-a venit de la sine, că pentru aceasta s-au înfruntat personalități contradictorii de pe poziții insuficient delimitate. Confuzia valorilor ce a caracterizat epoca interbelică ne apare și din faptul că nici Lawrence și nici Joyce nu au beneficiat de o recunoaștere suficient de amplă spre a li se decerna premiul Nobel, această consacrare revenind (în 1932) mai popularului (și, ce-i drept, mai vîrstnicului) lor contemporan, John Galsworthy, față de a cărui operă D. H. Lawrence ridicase obiecți majore în eseul din 1927, obiecții însușite astăzi de istoria literară.

Dar revenind la „marea tradiție" a romanului englez așa cum a fost ea dedusă de Leavis, și anume : Jane Austen — George Eliot — Henry James — Joseph Conrad — David Herbert Lawrence (criticul a revenit mai tîrziu asupra excomunicării lui Dickens, dar nu a abdicat de la intransigență față de Fielding, Sterne, Hardy, Joyce — spre a nu pomeni decît pe marii „ultragiați"), să ne oprim la cîteva fraze de interes particular pentru discuția de față : „Am în minte mai ales două cărți la care a lucrat asiduu și în care a dat frîu liber intereselor și experimentelor sale deconcertant de originale — *Curcubeul* și *Femei îndrăgostite*. Recitite, ele îmi apar acum opere uluitoare și geniale, cu mult mai izbutite decît mi s-au înfățișat cînd le-am citit (să zicem) cu cincisprezece ani în urmă. *Curcubeul* îl mai simt și acum ca pe un întreg insuficient construit. Nu m-aș pripi însă să aduc o atare critică *Femeilor îndrăgostite*, fiind absolut convins în acest caz că la o lectură ulterioară ar trebui să mă condamn încă o dată pentru stupiditate și orbire rutinieră" (*The Great Tradition*, 1948, pp. 26—27).

Am citat pasajul de mai sus nu doar pentru modestia lui cărturărească atît de nuanțată și grijulie să nu păcătuiască exagerînd într-o direcție sau alta, ca nu cumva să compromită șansele împămîntenirii adevărurilor avansate ; și am evocat cîte ceva din contextul polemicii cu Eliot, al cărei debut datează încă din 1934, nu doar pentru caracterul ei de excepție — Leavis fiind într-o covîrșitoare măsură îndatorat exemplului criticii eliotiene ; Eliot, la rîndul său, datorînd lui Leavis prima receptare validă a poemelor și eseurilor sale — ci mai curînd pentru a evidenția truda dezinteresată și totodată riscurile asumate de critica de pionerat în îndelungatul efort de a stabiliza cotele reale ale valorilor artistice dintr-o epocă dată. Și, mai departe, pentru a realiza mai bine, din

această perspectivă, cît de fantastică pondere dobîndește judecata critică emisă de Mircea Eliade încă în 1932 într-un eseu intitulat *Despre Aldous Huxley* adunat mai apoi în volumul *Insula lui Euthanasius* (Editura Fundațiilor, 1943). Dar iată comentariul în chestiune : „Am evitat într-adevăr să pomenesc de Lawrence, pe care librăria franceză l-a pus într-o problematică viciată prin traducerea *Iubitului d-nei Chatterley*, uitînd să traducă în prealabil cel puțin formidabilul lui roman *Femei care iubesc (Women in Love)*, singura carte genială pe care a dat-o literatura engleză de la război încoace (a fost scrisă în 1916, publicată în 1920). Despre falsa istorie a lui Lawrence sau tragedia autorului lansat printr-o singură carte s-ar putea scrie în același timp și o istorie a crepusculului protestantismului. Cei care cunosc începuturile lui Lawrence de la «English Review» în 1909—1910, mă vor înțelege foarte bine" (pp. 232—233). Am văzut din cele declarate de Leavis în *Marea tradiție* că el nu avusese privilegiul de a fi fost vizitat de o asemenea intuiție la acea dată. Și cît de semnificativă ne apare acum această întîlnire și această recunoaștere a unui antropolog de către celălalt ! Căci atît renumitul savant român, cercetător încă de pe atunci al credințelor și miturilor arhaice, romancier el însuși, cît și înzestratul romancier englez, autor al *Șarpelui cu pene* (1926) — roman eminamente antropologic — și al *Lacurilor etrusce* (1932), erau fascinați de destinul cosmic al omului și de miracolul dăinuirii spiritului în vicisitudine. Atît Lawrence cît și Eliade aveau să marcheze profund înțelegerea de către omul modern a condiției sale dilematice, expusă deopotrivă sacrului și profanului, naturii și culturii.

O singură concesie face Mircea Eliade prejudecăților timpului : scepticismul față de calitatea artistică a ultimului roman scris de Lawrence, *Lady Chatterley's Lover* (1928), carte care de fapt reia peste ani, dintr-un alt unghi, firește, problematica din *Curcubeul* și *Femei îndrăgostite*. Adevărata carieră a acestei cărți viguroase, al cărei subiect este erosul și civilizația, începe însă abia în zilele noastre, mai exact în 1961, cînd, în urma unui proces răsunător, s-a înlăturat acuza de obscenitate, îngăduindu-i-se literaturii autentice să intre pe făgașul firesc al publicării integrale. Revoluția determinată de Lawrence în mentalitatea și comportamentul oamenilor acestui timp, culegea abia acum roadele, la mai bine de trei decenii de la săvîrșirea sa din viață.

De fapt și *Curcubeul*, carte ce inițiase revoluția laurențiană, a fost retras din circulație la numai două luni de la publicare. Ace-

eași soartă au avut-o *Oameni din Dublin* și *Ulise* de James Joyce, iar mai înainte, *Madame Bovary* de Flaubert și *Tess d'Urberville* și *Jude neștiutul* de Thomas Hardy. Și poate că în acest context nu va apare total gratuită speculația că dacă Lawrence și Joyce ar fi trăit cît Faulkner și Hemingway nu este exclus ca și ei să se fi bucurat de onorurile și recunoașterea universală acordată astăzi cu precădere temerarilor.

Urmarea imediată însă a interdicției *Curcubeului* a constituit-o întîrzierea apariției *Femeilor îndrăgostite* care, deși redactat în forma finală în 1916, a trebuit să aștepte pînă în 1920 un editor dispus să îl tipărească. De fapt puține au fost scrierile lui Lawrence care să nu fi aprins spiritele. *Fii și îndrăgostiți* (1913), roman autobiografic al maturizării psihice, al inițierii erotice și al formației intelectuale, invită la o lectură în termeni freudieni întrucît înfățișează situația confiscării afectivității mature a fiului de către mamă. Granița dintre normalitate și patologic devine fluctuantă conferind cărții, în linie naturalistă, caracterul unei investigații clinice. Dar și expoziția din 1929 în care și-a strîns pînzele realizate în ultimii ani ai vieții (sub influența lui Munch, Van Gogh și mai ales Cézanne) i-a fost închisă încă înainte de vernisaj și lucrările confiscate. După cum și o serie din poemele sale explicit erotice i-au fost retrase din circulație. Toate aceste vicisitudini, și multe altele de natură strict biografică, au făcut din Lawrence un exilat și un rătăcitor pe mai multe continente, cum într-un fel specific al său a fost și James Joyce, iar faptul își are semnificația sa. Dacă Joyce și-a autoimpus izolarea pe meleaguri străine a făcut-o pentru ca să poată recrea în imaginație mult îndrăgita și mult detestata sa Irlandă. Lawrence, cel prigonit de nenoroc și boală și nu mai puțin de coalizarea filistinilor, a trebuit să ducă un adevărat război de guerilă cu societatea închistată în convențiile, ipocrizia și prejudecățile ei. Acest război necruțător l-a purtat cu vehemența și mînia unui profet al apocalipsei în numele unei purități a conștiinței și al unei sincerități dezarmante, în numele autenticității și deplinătății tuturor actelor existențiale. Intransigența sa morală exemplară s-a bizuit pe un corp de doctrină elaborat de inteligența sa remarcabilă în baza contactului cu propria experiență de viață și cu realitatea înconjurătoare, precum și din întinsele sale lecturi de tinerețe făcute cu îndîrjirea fiului de minier care știe că este capabil prin forțe proprii să înlăture handicapul condiției sociale și să cucerească lumea. Este chiar tema centrală a romanului său definitoriu, *Curcubeul.*

Firește, nu ne propunem să luăm în discuție, în limitele unei simple prefețe, corpul de doctrină formulat de Lawrence în romanele și eseurile sale teoretice dintre care unele de mai mare întindere au titluri semnificative precum *Fantezia inconștientului* (1922) sau *Psihanaliza și inconștientul* (1921). Cîteva precizări sînt însă la locul lor, înlesnind perceperea mai exactă a sensurilor ce se degajă din sucesiunea evenimențială a cărții. Astfel, pentru Lawrence cel mai de temut pericol rezidă în separarea intelectului de trup. Cerebralizarea sau mentalizarea funcțiilor biologice mai ales reprezintă cea mai detestabilă condiție. Idealizarea (conștientizarea) apartenenței sexuale, de pildă, e văzută de Lawrence ca moment crucial ce marchează implicarea omului în păcat (căderea sa în sens biblic). Deci nu exercitarea funcțiilor ca atare constituie vina cuplului primordial, ci faptul de a fi pus sexul în paranteze izolîndu-l ca idee. Pe de altă parte nici soluția freudistă care înghesuie sexualitatea în beciurile întunecoase ale inconștientului zăvorînd-o acolo nu reprezintă decît tot o formă de reprimare brutală. Schema freudiană a sinelui stratificat, segregat nu este decît tot o mentalizare a sexualității, o rupere a ei de trup.

Adept al armoniei și conștiinței complexe, al unei entități inextricabile dintre minte și corp, Lawrence postulează o „conștiință a sîngelui" care se face resimțită la nivelul întregii ființe. Curcubeul din sînge ar reprezenta tocmai acea armonie, acea deplinătate (a întregului spectru de potențialități) spontan-creatoare, acel impuls vital integralist și integrator ce tinde spre împlinirea ființării, proprie oricărui organism ce nu a pierdut contactul cu natura și cosmosul.

Sexualitatea la Lawrence reprezintă forma supremă de manifestare a identității individuale, modul de a se împlini al cuiva, nu în sensul iluzoriei iubiri mistic-romantice prin autoanulare sau dizolvare în celălalt, ci menținînd tot timpul conștiința propriei entități monadice. Iubirea laurențiană ar fi, așadar, atracția imperioasă pentru ființa celuilalt în vederea consolidării sinelui propriu. „Te iubesc spre a putea rămîne eu însumi", declară de fapt personajele romanelor sale.

Nevoia de intimitate este resimțită de Lawrence ca o fază ce asigură reîntegrarea sinelui în ritmicitatea cosmică. Rotunjindu-și ființa partenerii își redobîndesc apoi autonomia, eliberați, angajîndu-se unul față de celălalt într-o mișcare centrifugă, capabili acum să se implice cu forțe reînnoite în activități obiective, creatoare. Di-

namica aceasta reclamă constituirea de cupluri stabile. Căsătoria aşadar se impune ca soluţie salutară, în viziunea lui Lawrence, atrăgînd după sine şi celelalte imperative precum procrearea, mutualitatea, fidelitatea; dar şi alternarea momentelor tandre de calm relativ cu cele conflictuale, tensionate. Intimitatea este o stare labilă, greu accesibilă, care reclamă o convieţuire îndelungată, o descoperire şi o explorare treptată, parcurgerea unor etape distincte, conflictul uneori deschis şi acerb între două voinţe şi două temperamente ce la prima vedere par incompatibile şi ireconciliabile. Starea de egoism orb sau de indiferenţă cenuşie (indusă uneori de atenţia reclamată de creşterea copiilor) trebuie aşadar, potrivit lui Lawrence, contracarată prin dezinhibările progresive ce ating toate sferele de manifestare umană (inclusiv pe cele lingvistice), eliberînd energiile latente, între care cheltuirea frenetică, dionysiacă, îşi are rolul său. Nu trebuie uitat nici faptul că de obicei partenerii sînt tineri care sînt antrenaţi în propria lor educaţie a sentimentelor şi în consecinţă cunosc clipe de înceţoşare, de confuzie, de rătăcire. Maturizarea este un proces anevoios, presărat cu erori şi eşecuri. Accederea la fericire — „Dragostea este fericirea lumii", spunea undeva Lawrence — la frumuseţea absolută, care în viziunea sa este trupul gol al femeii iubite, survine la capătul unui drum lung şi anevoios semănat cu frustrări şi cu experienţe inedite şi imprevizibile. Terapeutica laurenţiană vizează aşadar în ultimă instanţă atingerea „stării de curcubeu" în care armonia şi plenitudinea fiinţării reîntemeiază sinele şi îl redă vieţii, inclusiv celei sociale.

Sfera socialului comportă în viziunea lui Lawrence o seamă de particularităţi şi probleme. Sinele social, spre deosebire de cel natural, este adesea o mască care îl îndepărtează pe om de esenţa sa. Lawrence vede, aşa cum am arătat, nevoia de lume ca o etapă necesară în dinamica relaţiilor între doi indivizi de sex opus. Pentru a se împlini, cei doi parteneri trebuie să se implice într-o activitate obiectivă, utilă social, să intre în relaţie cu ceilalţi şi să stabilească cu ei raporturi cvasipermanente. În măsura în care grupul funcţionează comunitar, deci în măsura în care poate exista coeziune şi armonie, în aceeaşi măsură individul îşi eclipsează sinele social, cedînd sinelui natural iniţiativa. Minerii în adîncul abatajelor, agricultorii la munca cîmpului realizează împreună acea confrerie dezinhibantă, acea intimitate datorată proximităţii fizice, în contact nemijlocit cu elementele naturii care menţin la nivelul grupului un tonus vital înalt. Cît de departe sînt aceste

situații fruste de promiscuitatea generatoare de viciu a romanului naturalist !

Pornind *de aici* trebuie înțeleasă, credem, atitudinea lui Lawrence față de economia și societatea capitalist-industrială, față de mecanicizarea și automatizarea raporturilor umane, precum și față de aspectele social-politice implicate. Astfel, în viziunea lui Lawrence, echilibrul natură-cultură a fost perturbat grav ca urmare a revoluției industriale din a doua jumătate a secolului al optsprezecelea. Anticipînd campaniile ecologilor din zilele noastre, Lawrence a tras un semnal de alarmă cu privire la spolierea ireversibilă a naturii prin concentrări urbane și demografice excesive, prin poluare și prin eliminarea brutală a celorlalte specii de viețuitoare din patrimoniul planetei. Urmărind efectele acestor stări de lucruri în sfera social-politicului, Lawrence s-a pronunțat împotriva tuturor formelor de proprietate (inclusiv corporatistă sau colectivă) ca fiind generatoare de goană oarbă după profit și de relații pervertite între oameni. De asemenea a socotit drept fals deziderатul egalitarist în democrațiile burgheze. Reacțiile sale violente au fost etichetate drept manifestări de nihilism, paseism romantic sau primitivism. Firește, extrăgind din context aceste aspecte, unul cîte unul, putem fi de acord că divorțul său cu societatea și istoria contemporană a fost total. Privind însă lucrurile în ansamblu, și mai ales punînd în relație operele sale de ideație cu operele sale de imaginație, balanța se redresează sensibil în favoarea sa. În fond, nu așteptăm de la un moralist — căci aceasta a fost la urma urmelor Lawrence — și cu atît mai puțin de la un artist — chiar și genial, cum a fost autorul *Curcubeului* și *Femeilor îndrăgostite* — să furnizeze soluțiile apte să asigure progresul continuu al societății, mai cu seamă al unei complexe societăți moderne aflate în stare de criză, cum era societatea britanică din primele decenii ale veacului nostru.

Lawrence a tras semnalul de alarmă cu mult curaj, cu infinit mai mult curaj decît, practic, toți contemporanii săi. De asemenea a abordat probleme ale psihicului și comportamentului uman socotite tabu pînă la el. Și aceasta în polemică cu evoluționismul darwinist dezumanizant și cu reducționismul psihanalitic represiv. Un aport deosebit în această direcție îl constituie tentativa sa de a înțelege dinamica unor tendințe instinctive în sexualitatea umană. Atribuind rătăcirilor și aberațiilor un rol în echilibrarea și în edificarea individului, Lawrence a scos de sub incidența patologicului aceste comportamente conferindu-le acea negativitate inițiatică

impusă de dialectica oricărei creşteri şi maturizări. Postulînd o umanitate complexă, solicitată simultan în direcţii contrare, Lawrence a iniţiat un mod revoluţionar, aşa cum arăta André Malraux în prefaţa din 1932 la versiunea franceză a *Amantului d-nei Chatterley* (nrf, Gallimard), de a considera egalitatea între sexe : „Pentru hindus, femeia poate fi instrumentul unui contact cu infinitul, dar asemenea unui peisaj"; un mijloc iresponsabil, asemenea unui peisaj. Lawrence, care vrea ca femeia să fie total responsabilă, atacă în fiecare din noi urmele hinduse pe care le află, şi primul său inamic este eternul feminin. Niciodată creştinul n-a văzut în femeie o fiinţă în întregime umană". Într-adevăr, găsim o confirmare a intuiţiei lui Malraux şi în succintul dar excepţionalul studiu datorat lui Alastair Niven : „Lawrence a fost învinuit de un misticism care aspiră la o stare de fuziune deplină, metafizică şi trupească, între sexe, ceea ce nici măcar hinduismul nu crede că este cu putinţă într-o existenţă pămînteană. Acuza este nedreaptă. În mesianismul lui Lawrence există o puternică premisă morală : şi anume că bărbaţii şi femeile, dacă sînt într-adevăr înarmaţi cu voinţa necesară, pot institui un echilibru de felul celuia pe care îl realizează soarele cu luna" [7]. Mai mult chiar, în însuşi interiorul sinelui aspiraţia spre infinit — sau „dublul infinit" cum îl denumeşte Lawrence în cartea sa *Amurg în Italia* — implică deopotrivă o parte întunecată şi una luminoasă, corespunzînd simţurilor şi respectiv spiritului [8]. Rezultă, mai departe, că numai o critică pătimaşă poate absolutiza sexualitatea în dauna celorlalte preocupări majore ale scriitorului englez. Un exeget pătrunzător al problematicii sociale în opera lui Lawrence afirmă în mod categoric : „*Curcubeul* nu recomandă recursul la sex drept soluţie pentru problemele omului modern. Dimpotrivă, în roman se subliniază că sexul nu este şi nu poate constitui un răspuns la întrebările spinoase pe care le ridică complexitatea civilizaţiei moderne" [9].

Zăbovind puţin în cele ce urmează asupra aspectelor compoziţionale ale romanului şi modului în care *Curcubeul* realizează un impact memorabil asupra cititorului, vom începe prin a remarca calitatea de excepţie a versiunii ce o avem înaintea ochilor, Carmen Paţac a realizat un veritabil tur de forţă îndeplinindu-şi o datorie de suflet faţă de D. H. Lawrence şi de acest mare roman al său. Este momentul, cred, să amintim aici şi aportul lui Alexandru Dima, care acum cîţiva ani a semnat o inspirată echivalare a celeilalte capodopere, *Femei îndrăgostite* (Univers, 1978). Prezenţa

lui Lawrence la cea mai înaltă cotă valorică a talentului său se poate face acum simțită din plin. Se cuvine în acest context să notăm că, spre deosebire de Joyce a cărui operă s-a lăsat destul de mult așteptată la noi, Lawrence a fost o prezență vie, controversată și dinamizatoare în cultura noastră prin traduceri prompte și semnificative : trei ediții din *Amantul d-nei Chatterley, Fii și amanți, Femei îndrăgostite,* toate în anii treizeci, *Șarpele cu pene* (1943) — iată un palmares grăitor și reconfortant, datorat ca și în cazul lui Dickens, problematicii stringent actuale a scrisului său.

Curcubeul este saga unei familii sau un triplu Bildungsroman. Samuel Butler, John Galsworthy și Arnold Bennett stabilizaseră coordonatele genului în literatura engleză. Dar dacă se poate vorbi de o influență, aceasta venea mai de grabă dinspre Thomas Mann.

Polaritatea cea mai activă, motorul intrigii, o constituie opoziția dintre senzualitatea dominată de instinct a bărbaților și raționalitatea iscoditoare și fără astîmpăr a femeilor. La prima vedere ipostaza pare paradoxală, dar se explică prin tihna vieții la țară la mijlocul veculul trecut, pe de o parte, și prin situația subalternă rezervată femeii, frustrată în aspirațiile și ambițiile ei, pe de alta. Condiția femeii înfățișată astfel, cu atîta patos și compasiune de romancierul nostru, a suscitat totuși incomprehensiuni și răstălmăciri din partea criticii de orientare feministă. [10] Aceasta este însă altă fațetă a paradoxului, ceva mai greu de acceptat, mai ales că în romanul de față femeile își domină net partenerii.

Principiului diacroniei, consecvent aplicat în *Curcubeul,* unde este reclamat de ritmul lent al desfășurărilor și metamorfozelor destinelor individuale, Lawrence îi va opune abordarea sincronă în *Femei îndrăgostite,* unde complexitatea radiografiei unei întregi societăți surprinse într-un moment de criză și derută impunea o atare globalizare. Un roman așadar se află sub imperiul temporalității, cel de al doilea sub dominanta spațială.

Trei cupluri, Tom—Lydia, Anna—Will și Ursula—Anton, împart *Curcubeul* în tot atîtea secvențe, repriza (repetiția) cu variațiuni constituind vehicolul formal cel mai adecvat în condițiile impuse de strategia narativă adoptată. [11] Lumina reflectorului narativ zăbovește cu precădere asupra primului partener, deși de dragul simetriei, probabil, Anna împarte scena în mod aproape egal cu Will. Observăm o deplasare a centrului de greutate spre partenerii feminini pe măsură ce avansează acțiunea, după cum

mai constatăm că relațiile dintre parteneri se deteriorează pe măsură ce avansează romanul. La finele lui, Ursula, tînăra emancipată, posesoare a unei inteligențe și sensibilități moderne, renaște din cenușa propriilor erori, înfrîngeri și dezamăgiri. Căsătoria ei cu Rupert Birkin nu se va consuma aici, avînd nevoie de cadrele epice ale altui tip de roman. Nu încape nici o îndoială că pînă la urmă spre ea converg toate țițele acțiunii, Lawrence demonstrînd magistral valențele androgine ale artistului prin modul în care se zugrăvește pe sine în Ursula, la fel cum se va întruchipa în Birkin.

Originea străină a Lydiei Lensky este dictată, potrivit lui Niven, de nevoia unei perspective duble și a unei distanțări culturale în observarea critică a societății britanice. La Anna și mai ales la Anton acest element se estompează, iar în cazul ultimului se transformă chiar în contrariul său, dezlănțuirile șovine și peroratiile patriotarde subliniind cu ironie amară gradul ireversibil al asimilării sale, pînă la postura de instrument docil și aservit mentalității colonialist-imperialiste.

Fiecare din cei șase protagoniști ai romanului sînt individualități complex întemeiate ontologic, cu reacții și motivații din cele mai neașteptate și mai revelatoare. Nu ne propunem însă să alcătuim șase dosare interpretative acestor destine umane. Am păcătui prin exces și pe deasupra am contraveni unei reguli nescrise potrivit căreia astăzi, cînd fiecare cititor avizat este de fapt un critic amator, menirea unei prefețe e mai curînd să pună în temă din punct de vedere strict informațional și, eventual, să exprime nedumeriri sub forma întrebărilor sau comentariilor piezișe. Lawrence însuși, cum am văzut, și cum poate constata oricine citește acel admirabil florilegiu, *Studii de literatură americană clasică*, din 1923 — prima carte de critică scrisă de un englez care ia literatura transatlantică în serios acordîndu-i respectul și atenția de rigoare — n-ar agrea despicarea firelor de păr în patru. Ca atare, vom semnala pur și simplu principiul compozițional care se află la baza construirii personajelor sale. Acest principiu a fost deconspirat de autorul însuși într-o scrisoare lămuritoare adresată la 5 iunie 1914 din localitatea italiană Lerici prietenului și sprijinitorului său Edward Garnett. Dar iată pasajele relevante : „Nu sînt de acord cu tine în ceea ce privește *The Wedding Ring [Verigheta*, titlul de manuscris al *Curcubeului*, n.n.]. Vei constata nu peste mult timp că îți place cartea în totalitatea ei. Nu cred că psihologia e greșită ; cred numai că eu am o atitudine diferită față de personajele mele și că aceasta necesită o atitudine diferită din parte-ți,

atitudine pe care tu nu ești pregătit să o adopți. ... Nu trebuie să te aștepți să întîlnești în romanul meu vechiul *ego* stabil al personajului. Există un alt *ego*, față de a cărui acțiune individul nu este recognoscibil, un *ego* care străbate, dacă mă pot exprima așa, stări alotropice diferite, fapt ce reclamă — pentru a ne da seama că sînt stări ale aceluiași unic și nealterat element — o percepere mai adîncă decît am fost noi vreodată capabili în trecut. (La fel stau lucrurile cu diamantul și cărbunele, care sînt de fapt același unic element : carbonul. Romanul obișnuit va urmări, probabil, pas cu pas istoria diamantului — dar vin eu și strig : «Cum așa, istoria diamantului, cînd el e carbon toată ziua ? !» Și diamantul meu poate fi cărbune ori funingine la fel de bine, în vreme ce tema mea rămîne carbonul.) Să nu-mi spui că romanul meu e șubred — perfect nu e, pentru că nu sînt expert în ceea ce mi-am propus să fac. Dar orice ai spune, e ceea ce trebuie să fie. Și voi avea parte de primirea cuvenită, dacă nu acum, nu peste multă vreme. Și să mai știi ceva : să nu te aștepți ca desfășurarea romanului meu să urmărească destinul unora dintre personaje. Personajele iau forma altui tipar ritmic, ca atunci cînd tragi o dată, ușor, cu arcușul peste o tavă în care ai presărat fin nisipul ; firele de nisip se dispun sub forma unor dîre după legi necunoscute". [12] Am transpus suficient de liber textul încît să nu mai fie nevoie să glosăm pe marginea lui.

Alotropia personajelor determină o tectonică particulară a discursului narativ, vizibilă cu ochiul liber. Întrucît la Lawrence personajul în sine este în ultimă instanță subordonat unui arhetip, unei esențe, și întrucît romanul în totalitatea lui este vehicolul unei teze, unei demonstrații, unei pledoarii, vom observa de îndată că întreaga sarcină a desfășurării epice pe axul orizontal al timpului (timpul are o curgere lineară în acest roman) revine aproape în exclusivitate naratorului. Vuietul surd al vocii sale, asemeni curgerii maiestoase a unui fluviu, nu conține nicicînd în roman. Tot ce se petrece în sinea protagoniștilor și în preajma lor este, ca să recurgem la un termen predilect al lui F. R. Leavis, *evocat*, adică *înscenat* (alt „loc comun" al aceluiași) și implicit interpretat de inteligența vie, simpatetică și disociativă, a naratorului. Clarificările, ce ne sînt astfel comunicate, adesea nu sînt la îndemîna actanților înșiși. Insuficiența locutorie, incoerența și amuțirea nu sînt atribute descalificante pentru personajele lui Lawrence, dată fiind confruntarea lor cu necunoscutul și cu ineditul, identificarea

lor cu necuprinsul și cu veșnicia. Cum observa Scott Sanders, între natură (tăcere) și societate (limbă) există la Lawrence un clivaj, individul cerebral, înzestrat cu versatilitate lingvistică fiind suspectat de găunoșenie. La Joyce, dimpotrivă, locvacitatea e semn al demoniei, la fel cum e și delirul interior. Cineva remarca în această ordine de idei inocența și puritatea discursului laurențian prin contrast cu scatologia și trivialitatea duelurilor verbale din *Ulise*.

Așadar, din necesități tactice Lawrence trebuie să aibă inițiativa ca să suplinească carențele locutorii ale protagoniștilor săi, să le decodifice sentimentele, să le completeze gîndurile, să le traducă ezitările și perplexitățile într-un idiolect ce fascinează prin bogăție, prin nuanțe conotative și prin proprietatea termenilor, concurînd uneori cele mai sofisticate tratate de psihologie sau metafizică. Acest efort de imixtiune, această ubicuitate laurențiană, convertită statistic, ne arată de pildă că discursul indirect liber întrece aproape de două ori, cantitativ vorbind, discursul direct (dialogul) și narațiunea pură, luate la un loc. [13]

Dar dacă timpul în acest Bildungsroman modern avansează orizontal, linear și inexorabil, reprizele repetitive la nivelul fiecărei generații configurează tot atîtea ciclicități și circularități ale experienței ce trebuie forțate și depășite. [14] Axului orizontal al timpului i se opun o serie de staze, de încremeniri pe verticală, concretizate fie prin scene epifanice ca în Joyce (dansul triumfător al Annei gravidă ; scăldatul Ursulei noaptea în compania dubioasă a lui Winifred Inger), fie prin cristalizări concreționare de tip simbolic. De fapt o altă etichetă convenabilă ce se poate aplica *Curcubeului* este, firește, așa cum se străvede încă din titlu, aceea de roman simbolic. Și nu numai acest roman se împărtășește de la o modalitate prin excelență poetică — să nu uităm că între 1907 și 1930 Lawrence a scris, pe lîngă cele 11 romane, 7 nuvele lungi, 50 povestiri, 7 piese de teatru, 4 memoriale de călătorie, zeci de articole și cărți de critică, precum și o amplă și interesantă corespondență și cîteva sute de poeme și că în opinia autorizată a unui critic de talie, l-am numit pe Alfred Alvarez, Lawrence este, alături de Yeats, cea mai impunătoare voce a poeziei britanice din secolul nostru [15] — ci întreaga sa operă. Claude Negriolli într-un studiu de anvergură a catagrafiat opozițiile și corespondențele simbolice semnificative organizînd întregul material pe două coloane : a rațiunii (ca de pildă : luna albă, marea ; biserica, orașul ; ochii, rasele nordice, mașina ; licorna ; trandafirul) și a instinctului

(de ex. : soarele negru, luna roșie, ploaia ; satul, actul sexual, rasele meridionale ; leul, șarpele, calul, iepurele ; vița de vie, fructele, etc.), cu o categorie intermediară a marilor sinteze simbolice integratoare (curcubeul ; eroul laurențian ; phoenixul în cuib, șarpele cu pene ; sămînța). Dispunerea tematică (pe orizontală) a simbolurilor în tabelul sinoptic rezumativ al lui Negriolli a delimitat patru grupe după cum se poate deduce din exemplele oferite aici : elementele naturii ; ființa omenească ; bestiarul și flora. [16]

Se știe, simbolul ia naștere prin întrepătrunderea sensurilor primordiale, eterne, transcendente, ce descind spre a se imanentiza, spre a se întrupa în contingent, cu finitudinile concret-naturale. A atribui semnificații unui simbol nu înseamnă a-*l* epuiza, ci mai curînd a *te* epuiza. Oricare simbol autentic generează semnificații (așa numiții ciorchini conotativi) în raport cu experiența de viață a lectorului, cu durata și intensitatea meditației sale și ca atare este cea mai democratică dintre figurile de stil. De aceea atitudinea cea mai înțeleaptă față de un simbol se introduce prin : „mie îmi sugerează...".

Într-un roman profetic cum este *Curcubeul* unele sensuri simbolice au prioritate întrucît au fost îndelung anticipate și pregătite de scriitor. Altele, nu mai puțin numeroase, se sustrag, firește, cenzurii auctoriale, ele depinzînd de cititor, de sensibilitatea și inteligența sa, de aria culturală căreia îi aparține. Luna albă, Catedrala Lincoln, cavalcada cailor din capitolul final sînt simboluri constitutive ale raționalității dizolvante sau ironic-critice (în primele două cazuri) sau ale instinctualității brutale și amenințătoare (în ultimul). Curcubeul — urzit din vînt și lumină, și din ploaia celestă, curată, la clipa cînd lumina se amestecă cu tenebrele — este purtătorul mesajului lui Lawrence. Metaforă a sinelui eroinei, el sugerează acea deplinătate spontan-creatoare a ființei, integrînd cele două eternități — originea și sfîrșitul. Dar curcubeul se înalță și ca un portal al speranței într-o lume nouă, a revoluției sociale. In această lume nouă se proiectează silueta femeii moderne, emancipată, gata să-și asume răspunderea propriilor inițiative.

Apărut, simbolic, în anul premergător publicării de către Einstein a *Teoriei relativității generalizate, Curcubeul* lui D. H. Lawrence ne înfățișează aventura sinelui care se deșteaptă, se caută și nu-și ajunge. Setea ancestrală de rotund, de necuprins și nemurire îl impinge inexorabil spre celălalt, spre lume. Împlinirea sa ca ființă

de sine stătătoare nu se poate desăvîrşi în afara raporturilor cu semenii. Din tensiuni şi conflicte, omul modern se înalţă, purificat şi puternic, precum pasărea Phoenix.

ŞTEFAN STOENESCU

[1] *Motto* utilizat de F. R. Leavis pentru studiul său, *Thought, Words and Creativity. Art and Thought in Lawrence*, Londra, Chatto & Windus, 1976.

[2] D. H. Lawrence, *Selected Essays*, Penguin Books, 1950, p. 217.

[3] Harry Levin, *Refractions : Essays in Comparative Literature*, Oxford University Press, 1966, pp. 153—54.

[4] F. R. Leavis, *op. cit.*, pp. 19—20.

[5] Marvin Mudrick, „The Originality of *The Rainbow*" în *D. H. Lawrence. A Critical Collection of Critical Essays*. Edited by Mark Spilka. *Twentieth Century Views*, Prentice Hall, Inc., Englewood Cliffs, N.J., 1963, p. 32.

[6] Scott Sanders, *D. H. Lawrence. The World of the Five Major Novels*, New York, The Viking Press, 1973, p. 83.

[7] Alastair Niven, *D. H. Lawrence. The Novels*, Cambridge University Press, 1978, p. 67.

[8] Vezi în acest sens, Mark Spilka, *The Love Ethic of D. H. Lawrence*, Indiana University Press, 1955, p. 110 ; pp. 117—18. Autorul preferă, în opinia noastră cu îndreptăţire, „infinitului" laurenţian sintagma „primitiv nediferenţiat".

[9] Yudhishtar, *Conflict in the Novels of D. H. Lawrence*, Edinburgh, Oliver & Boyd, 1969, p. 120.

[10] Vezi eseul „Lawrence ou l'orgueil phallique" de Simone de Beauvoir în *Le deuxième sexe*, Paris, Gallimard, 1952, vol. 1, pp. 331—43.

[11] R. E. Prichard, *D. H. Lawrence : Body of Darkness*, University of Pittsburgh Press, 1971, p. 67.

[12] *The Selected Letters of D. H. Lawrence*, Edited with an introduction by Diana Trilling, New York, Farrar, Straus and Cudahy, Inc., 1958, p. 73 ; p. 75.

[13] Claude Negriolli, *L'Univers Semantique de The Rainbow de D. H. Lawrence*, Univ. de Lille, 1976.

[14] Vezi articolul lui Edward Engleberg, „Escape from the Circles of Experience. *The Rainbow* as a Modern Bildungsroman", *PMLA*, 1963.

[15] Alfred Alvarez, *The Shaping Spirit*, London, 1958, p. 9.

[16] Claude Negriolli, *La Symbolique de D. H. Lawrence*, PUF, 1970.

CUM S-A ÎNSURAT TOM BRANGWEN CU O POLONEZĂ

1

Generaţii de-a rîndul, familia Brangwen îşi avusese sălaşul la Marsh Farm, pe lunca rîului Erewash, care, şerpuind alene printre arini, despărţea ţinutul Derbyshire de Nottinghamshire. Două mile mai încolo, pe culmea unui deal, se semeţea un turn de biserică, iar casele tîrgu-şorului de la poale urcau voiniceşte să-l ajungă din urmă. De cîte ori vreun Brangwen îşi ridica privirea de la munca lui de truditor al pămîntului, pe cerul dezgolit îi apărea turnul bisericii din Ilkeston. Şi cînd îşi pleca din nou fruntea spre ogorul neted ca-n palmă, omul simţea că, undeva departe, deasupră-i şi dincolo de propria-i fiinţă, mai exista ceva.

Priveau într-un anume fel cei din neamul Brangwen. Parcă aşteptau necunoscutul şi erau nerăbdători din pricina asta. Aveau aerul că sînt gata să primească ce vine, un fel de siguranţă, ca nişte moştenitori care şi-au pus toată nădejdea în ce va să fie.

Erau blonzi şi plini de vigoare, cu vorbă blajină şi-o fire fără urmă de-ascunzişuri. Cu toate astea-ţi trebuia ceva, deşi nu mult prea mult, ca să-i cunoşti ca pe tine însuţi. Aşa că nimănui nu-i era greu să vadă-n ochii lor rîsul şi mînia, rîsul răsunător, din toată inima, şi mînia îndîrjită, prevestitoare de rău. Erau schimbători precum cerul într-o zi capricioasă de vară.

Pămînturile lor, roditoare, de lîngă-un orăşel care creştea văzînd cu ochii, îi făcuseră să uite ce-nseamnă să tragi mîţa de coadă. De-mbogăţit, nu se-mbogăţiseră ei niciciînd, fiindcă plozii curgeau cu nemiluita şi-averea se-mpărţea cum venea cîte unul pe lume. Şi totuşi la Marsh găseai mereu de toate după pofta inimii.

Așa că semințiа lor vedea lumina zilei și trecea apoi în neființă fără grija zilei de mîine. Munceau din greu, c-așa-i îndemna viața clocotitoare din ei, nu pentru c-ar fi dus-o prost cu banii. Să nu vă-nchipuiți cumva că erau mînă spartă, nici vorbă. Știau foarte bine să prețuiască și ultimul bănuț din pungă. Instinctul le spunea să n-arunce la gunoi cojile de mere, că erau bune pentru vite. În jurul lor, cerul și pămîntul musteau de viață. Și cine-ar fi avut inima să curme un miracol ca ăsta ? Simțeau cum se trezește seva din amorțire primăvara și știau că valul nu se poate opri, dar aruncă în fiecare an sămînța zămislirii pe pămînt, iar apoi, spărgîndu-se de mal, lasă în urmă-i viața cea nouă. Știau și cum se-ngemănează cerul cu pămîntul. Văzuseră razele soarelui pătrunzînd în trup, pămîntul sorbind ploaia la lumina zilei și goliciunea adusă de vîntul toamnei, cel ce gonea păsările din cuiburile lor. Așa le era viața și tot așa era și-acel ceva care-i lega unul de altul. Simțeau zvîcnirea din trupul pămîntului, care-și deschidea brazdele ca să primească sămînța din mîna lor, se făcèa neted și supus după ce treceau cu grapa peste el, li se lipea de picioare, trăgîndu-i în jos cu puterea dorinței, și rămînea tare și neînduplecat cînd venea vremea să-i culeagă roadele. Grîul tînăr unduia mătăsos în bătaia vîntului și strălucirea lui se prelingea prin ființa celor care-l învăluiau cu privirea. Prindeau ugerul vacilor, iar ele dădeau drumul la lapte și le zvîcneau în mînă, zvîcnirea ugerului întîlnindu-se cu zvîcnirea mîinii. Apoi încălecau pe cai și se-opinteau să strîngă aprig viața cu genunchii. Înhămau caii la căruță și, ținîndu-i bine-n frîu, le struneau suflarea după voie.

Toamna, potîrnichile țîșneau ca săgețile, stoluri de alte păsări se răspîndeau ca picăturile de ploaie deasupra țarinei, ciorile-și făceau apariția pe cerul de-un cenușiu apos și-și luau zborul croncănind spre inima iernii. Atunci bărbații stăteau la gura sobei și femeile trebăluiau prin casă cu mișcări sigure. Brațele, picioarele și trupurile bărbaților erau îmbibate de lumina zilei, de vite și pămînt, de cîmpul verde și cerul necuprins. Bărbații stăteau la gura sobei și creierul li se moleșise, dar sîngele le curgea năvalnic prin vine după ce strînsese-atîta de la ziua care mirosea a viață.

Femeile erau altfel. Şi ele se simţeau toropite de intimitatea sîngelui : viţeii sugînd la ugerul vacilor, găinile umblînd grămadă de colo-colo şi gîştele tinere zvîcnind la îndopat. Dar femeile căutau să se depărteze de viaţa oarbă şi-nfierbîntată de la fermă şi priveau spre lumea de dincolo, spre lumea cuvîntului. Simţeau buzele şi mintea lumii care vorbea şi se rostea-n cuvinte, auzeau sunetul venit de departe şi-şi ciuleau urechile să nu le scape cumva vreo frîntură.

Bărbaţilor le era de-ajuns că pămîntul îşi umfla pieptul şi-şi deschidea brazdele pentru ei, că vîntul usca grîul umezit de rouă şi făcea spicele tinere să se rotească întruna prin aer. Le era de-ajuns că ajutau vaca să fete, că omorau şobolanii de prin pătul cu dihorul sau că frîngeau spinarea iepurelui cu un pumn pe cinste trîntit unde trebuie. Atîta căldură şi zămislire, durere şi moarte era în sîngele lor — pămîntul şi cerul, jivinele şi cîmpul înverzit — aşa de mult se contopiseră cu toate astea, dîndu-le şi luînd altceva în schimb de la ele, încît ajunseseră să trăiască plinul şi preaplinul vieţii, cu simţurile sătule de-atîta plinătate. Aveau tot timpul faţa întoarsă spre dogoarea sîngelui, priveau spre soare, orbiţi de cît se uitaseră la izvorul zămislirii şi neputînd să-şi ia ochii de la el.

Dar femeia vroia alt fel de viaţă, ceva fără intimitatea sîngelui. Casa ei nu se sfia să iasă la vedere, sfidînd parcă ferma şi ogorul, şi-şi îndrepta faţa spre drum, spre satul cu biserica şi Shelly Hall şi spre lumea de dincolo de ele. Femeia ţinea morţiş să vadă lumea oraşelor şi-a guvernelor, lumea aceea de tare departe, în care bărbatul era liber să se desfăşoare, pămîntul făgăduinţei, unde se dădeau la iveală secretele şi se-mplineau dorinţele. Ea privea în afară, spre locul unde bărbaţii erau stăpîni şi zămislitori. Lăsase-n urmă dogoarea fremătîndă a procreaţiei şi-o pornise să descopere ce era dincolo, să-şi vadă libertatea înaintînd spre orizontul de neatins, s-arate lumii de ce e ea în stare. Bărbaţii însă, bărbaţii din familia Brangwen, priveau înăuntru, spre viaţa fecundă a zămislirii, care le curgea nehotărîtă prin vine.

Femeia, c-aşa-i era soarta, stătea în faţa casei şi se uita să vadă ce face bărbatul departe, în lume, în vreme ce bărbatul se uita înapoi la cer şi recoltă, la jivine şi ogoare. Femeia se străduia să vadă ce făcuse bărbatul în lupta lui pentru cunoaştere, se străduia să-l audă cum se rosteşte în marea-i victorie. Dorinţa ei cea mai fierbinte se-ndrepta spre bătălia al cărei vuiet îl auzea undeva, la marginea necunoscutului. Vroia şi ea s-ajungă la cunoaştere, să lupte pentru asta.

Acasă, nu mai departe de Cossethay, era vicarul. Vorbea cealaltă limbă, magică, şi-avea cealaltă-nfăţişare, nobilă. Ea le simţea pe amîndouă, dar de ajuns, nu putea ajunge nicicum la ele. Vicarul îşi ducea viaţa într-o lume, dincolo de cea în care vieţuiau bărbaţii din neamul ei. Nu cunoştea ea bărbaţii dintr-un neam cu ea ? Cum să nu : erau oameni plini de vigoare, molcomi şi bine făcuţi, destul de siguri pe ei, dar foarte aproape de pămînt, fără o viaţă deschisă ochilor lumii şi fără prea multă libertate să facă ce vor. Pe cîtă vreme vicarul, fire ascunsă şi seacă, o biată stîrpitură pe lîngă bărbatul ei, avea totuşi o vioiciune şi-o viaţă bogată-n trăiri, care-l făceau pe Brangwen, cu toată inima lui largă, să pară anost şi prea de prin partea locului. Îşi cunoştea ea bărbatul, nici vorbă, dar în firea vicarului era acel ceva care trecea dincolo de ce putea ea să-nţeleagă. Întocmai cum Brangwen avea putere asupra vitelor, tot aşa vicarul avea putere asupra bărbatului ei. Oare de ce era vicarul mai presus de omul de rînd, precum omul e mai presus de fiară ? Asta ar fi vrut şi ea să ştie şi, Doamne, ce n-ar fi dat să afle ! Ar fi dat orice s-ajungă la acea existenţă superioară, dacă nu în propria-i fiinţă, măcar în copiii ei. Omu-i puternic, chiar dacă-i mic şi prăpădit la trup. O fi el mic şi pricăjit pe lîngă taur, dar cu cît e mai puternic ! De unde-or veni toate astea ? Nu era vorba de bani, nici de putere. Şi nici poziţia în lume nu intra la socoteală. Avea vicarul vreun dram de putere asupra lui Tom Brangwen ? Da' de unde ! Şi, totuşi, lasă-i pe-amîndoi în veşmîntul lui Adam, du-i pe-o insulă pustie şi-ai să vezi că stăpînul e tot vicarul. Sufletul lui stăpînea sufletul celuilalt. Dar de ce ? De ce oare ? Ce mai încolo-ncoace, era treabă de cunoaştere. De-atîta lucru-şi dădea şi ea seama.

Preotul era destul de sărac şi nici ca bărbat nu era mare lucru de capul lui. Şi uite că stătea în rînd cu *aceia*, cu oamenii superiori. Femeia a văzut cînd au venit pe lume copiii preotului şi pe urmă i-a văzut, ca nişte mogîldeţe, foindu-se pe lîngă mama lor. Erau încă de-atunci altfel decît copiii ei, erau parcă făcuţi din altă plămadă. De ce erau copiii ei mai prejos decît ai preotului ? De ce trebuie odraslele lui să treacă inevitabil înaintea odraslelor ei, de ce trebuie să fie mai presus de la bun început ? Nu era vorba de bani, nici măcar de clasă socială. Acum era clar, nu-ncăpea nici o-ndoială : educaţia şi experienţa îşi spuneau cuvîntul.

Educaţia, forma asta superioară de existenţă, pe asta vroia mama s-o dea copiilor, ca să poată şi ei să trăiască viaţa supremă pe pămînt. Căci copiii ei, cel puţin copiii inimii ei, aveau firea care-ar trebui să-i pună-n rînd cu oamenii în care clocoteşte viaţa, cu oamenii care sînt viaţa însăşi, nu să-i lase-n urmă, necunoscuţi printre truditori. De ce să rămînă neştiuţi şi sufocaţi de-a pururi, de ce să sufere fiindcă nu sînt liberi să se mişte unde şi cît vor ? De unde să deprindă ei cum se intră în lumea superioară, mai clocotitoare a vieţii ?

Imaginaţia i se-aprindea cînd o vedea pe nevasta stăpînului de la Shelly Hall venind la biserica din Cossethay cu fetiţele. Puştoaicele aveau hăinuţe din blană de castor şi pălărioare drăguţe. Nici mama nu se lăsa mai prejos : era frumoasă şi gingaşă ca un trandafir crescut în casă. Era frumoasă, strălucitoare şi-aşa de delicată ! Şi cu toate astea, ce putea simţi doamna Hardy, lucru pe care ea, doamna Brangwen, să nu-l simtă ? Prin ce se deosebea doamna Hardy, ca fire, de femeile de rînd din Cossethay, ce-o făcea să fie mai acătării decît ele ? Toată suflarea muierească din Cossethay vorbea cu înfocare de doamna Hardy, de bărbatu-său şi de copii, de oaspeţii şi toaletele, servitorii şi gospodăria ei. Doamna de la Shelly Hall era visul lor, iar povestea vieţii ei era ţărmul la care tînjeau s-ajungă şi ele. În gînd se vedeau una cu ea şi cînd se puneau pe clevetit despre bărbatu-său, care cam trăgea la măsea, despre neisprăvitul de frate-său, despre Lordul

William Bentley, deputat în circumscripţia electorală respectivă, îşi scriau propria lor Odisee, cu Penelopa şi Ulise, cu Circe, porcii şi pînza fără de sfîrşit.

Aşa că femeile din sat erau fericite. În stăpîna conacului se vedeau pe ele însele şi fiecare-şi trăia propria împlinire prin viaţa doamnei Hardy. Nevasta oricărui Brangwen de la Marsh năzuia pînă dincolo de puterea ei de cuprindere, năzuia spre viaţa din sfere mai înalte a femeii superioare, spre existenţa ei plenară, pe care aceasta le-o dezvăluia întocmai cum un călător, în felul lui rezervat, dezvăluie cîte ceva despre meleagurile de peste mări şi ţări, încă vii în mintea lui. Şi ce dacă ştii ceva despre nişte meleaguri de peste mări şi ţări ? De ce trebuie asta să schimbe viaţa unui om, s-o ridice spre sfere mai înalte, s-o facă mai mare ? Şi, la urma urmei, de ce să fie omul superior fiarei şi vitei care-l slujesc ? Toţi sînt o apă şi-un pămînt.

Partea masculină a poemului era populată de personaje ca vicarul şi Lordul William, bărbaţi uscăţivi şi energici, cu mişcări ciudate, bărbaţi care stăpîneau sferele mai înalte şi-a căror viaţă scotea la iveală o mare de trăiri şi evenimente. Oh, cine nu şi-ar fi dorit să-i cunoască pe-aceşti bărbaţi minunaţi care-aveau puterea gîndului pătrunzător ! Poate că femeile din sat ţineau mult mai mult la Tom Brangwen şi lîngă el se simţeau mai în largul lor. Şi totuşi, dacă vicarul şi Lordul William ar fi dispărut din viaţa lor, sufletul li s-ar fi închis ca melcul în cochilie, iar ele s-ar fi preschimbat în nişte gaiţe lipsite de duh şi gata să urască pe toată lumea. Cît mai aveau în faţa ochilor miracolul de dincolo, se descurcau ele cumva, orice s-ar fi-ntîmplat. Doamna Hardy, vicarul şi Lordul William se lăfăiau în miracolul de dincolo şi oamenii din Cossethay îi vedeau trăind în lumea aceea.

2

Cam pe la 1840 s-a construit un canal care trecea prin lunca de la Marsh Farm şi lega-ntre ele minele de cărbuni deschise de curînd pe valea rîului Erewash. Un dig înalt,

purtînd în spinare canalul, străbătea cîmpia chiar pe lîngă gospodăriile oamenilor şi, cînd ajungea la drum, se preschimba într-un pod solid.

Aşa că Marsh se despărţise de Ilkeston şi se-nchisese, ca-ntr-o covată, în valea aceea micuţă, la capătul căreia se vedeau un deal plin de tufe şi turla bisericii din Cossethay.

Familia Brangwen s-a ales cu bani frumoşi de pe urma canalului : doar trecea peste pămînturile lor şi li se cuvenea şi lor o despăgubire, nu ? Apoi, nu mult după aceea, s-a deschis o mină de cărbuni dincolo de canal, în scurt timp linia ferată din partea locului a ajuns pînă în vale, la poalele dealului Ilkeston, şi astfel civilizaţia le-a pus hotărît picioru-n prag. Orăşelul creştea văzînd cu ochii şi cei din neamul Brangwen aveau de lucru pînă peste cap ca să dea orăşenilor tot ce le trebuie. Aşa şi-au sporit averea de-ajunseeră mai-mai să-şi spună comercianţi.

Cu toate astea, Marsh a rămas el însuşi şi departe de lume, pe partea netulburată a digului, în valea scăldată de soare, unde o apă curgea alene printre arinii drepţi, iar drumul străjuit de frasini trecea pe lîngă grădina familiei Brangwen.

Dar dacă, din poarta grădinii, te uitai la dreapta în josul drumului, dădeai cu ochii, nu prea departe, de-o mină de cărbuni. O zăreai prin arcuirea întunecată a apeductului solid de la canal. Mai încolo erau nişte grămezi de case grosolane, netencuite, care pîngăreau frumuseţea văii. Şi dincolo de toate astea apărea conturul neclar, învăluit în fum, al dealului pe care crescuse orăşelul.

Civilizaţia nu trecea de poartă, aşa că gospodăria stătea la adăpost. Casa era departe de drum şi, ca s-ajungi la ea, o luai pe-o potecă dreaptă pe care-o năpădeau narcisele, pictînd-o în galben şi verde, cum se desprimăvăra. Primprejur creşteau tufe de liliac, dîrmoz şi lemn-cîinesc, ce-ascundeau vederii toate celelalte case şi căsuţe de la fermă.

Din spate, din două sau trei curţi unde era o harababură pe cinste, năvăleau o grămadă de magazii şi şoproane, care-ajungeau pîn-aproape de casă. Eleşteul era după ultimul zid. Raţele îşi lăsau penele albe pe malul lui

bătătorit de umblet, iar vîntul ducea în zbor cîte-o hoinară de pană unsuroasă şi-o arunca-n iarbă sau în tufele de grozamă de lîngă digul ce se-nălţa ca o fortăreaţă cîţiva paşi mai încolo. Şi peste metereze apărea din cînd în cînd, parcă desenată pe cer, o siluetă de bărbat sau statura unui om cu calul de dîrlogi.

La-nceput cei diń familia Brangwen s-au mirat de toată zarva din jur. Canalul îi făcea să se simtă străini la ei acasă şi valul ăla grosolan de pămînt îi cam călca pe nervi căci îi despărţea de lume. Lucrau la cîmp şi, de dincolo de digul ce le era acum familiar, le-ajungea la urechi zgomotul ritmic al motoarelor care se-nvîrteau. O vreme au cam tresărit ei, dar cu timpul zgomotul ăsta a devenit ca un narcotic pentru creier. Atunci fluieratul ascuţit al trenurilor le răsuna în suflet, cu o plăcere care-i umplea de spaimă, dîndu-le de ştire că acel ceva de departe venise-acum la doi paşi de ei şi nimic nu-i mai stătea în cale.

Cînd se-ntoarceau de la oraş, truditorii pămîntului se-ntîlneau cu minerii care, negri din cap pînă-n tălpi, ieşeau buluc din puţul de mină. Cînd strîngeau recolta, vîntul de apus le-aducea mirosul slab de sulf al sterilului mistuit de flăcări. Cînd culegeau napii în noiembrie, huruitul asurzitor al vagonetelor goale, care treceau de pe-o linie pe alta, îi făcea să vibreze în adîncul inimii căci îşi dădeau seama că şi dincolo de ei se petrecea ceva.

Alfred Brangwen se-nsurase la vremea aceea cu o femeie din Heanor, de la „Calul negru". Era o brunetă subţirică şi drăguţă. Vorbea cam ciudat, după toane, aşa că limba ei ascuţită n-atingea pe nimeni. Nu prea ştia nici ea bine ce să creadă de propria-i persoană. Mai bombănea-n dreapta şi-n stînga, dar, ca fire, era retrasă şi la locul ei. Aşa se face că jelaniile-alea fără sfîrşit, cînd se lua mai întîi de bărbatu-său şi pe urmă de oricine, la nimereală, n-aveau alt efect decît că toţi care-o auzeau se mirau şi-o priveau cu oarecare afecţiune, chiar dacă-i călca pe nervi şi nu mai aveau răbdare cu ea. Îşi făcea bărbatul albie de porci, dar totdeauna avea o voce de-ai fi zis că nici usturoi n-a mîncat, nici gura nu-i miroase. Şi le spunea pe toate-n aşa fel că-i gîdila orgoliul de mas-

cul, deşi lui, în vremea asta, îi ieşeau flăcări din ochi de ruşine pentru ce zicea nevastă-sa.

Conform celor de mai sus, Brangwen avea o expresie ghiduşă. Ochii i se îngustau ca două liniuţe cînd rîdea din toată inima, cu un rîs sănătos şi foarte molcom. Era răsfăţat ca Atotputernicul : făcea cu mult calm ce-i venea lui, rîdea de nevastă-sa care tuna şi fulgera, se scuza tachinînd-o (şi asta-i plăcea ei la nebunie), se lăsa dus de pornirile lui fireşti şi uneori, dacă nevastă-sa-l scotea din ţîţîni, băga spaima-n ea şi-o potolea cu furia lui aprigă. Cînd furia asta ameninţa să pună stăpînire pe el şi să-l ţină aşa zile-ntregi, femeia s-ar fi dat şi peste cap să-l vad-o-dată îmblînzit. Era-ntre ei o diferenţă ca de la cer la pămînt, dar viaţa-i legase unul de altul. Nu ştiau nimic unul de celălalt şi totuşi amîndoi, fiecare-n felul lui, beau apa vieţii din acelaşi izvor.

Aveau patru băieţi şi două fete. Băiatul cel mare plecase cu ani în urmă să se facă marinar, da-napoi nu venise. După treaba asta, mai mult ca oricînd, mama a fost centrul de atracţie pentru toată casa. Al doilea băiat, Alfred, pe care ea-l admira grozav, era cel mai rezervat. L-au trimis să-nveţe la Ilkeston şi băiatul a făcut ceva progrese dar, cu toată dorinţa lui aprigă, cu toată străduinţa lui de îndărătnic, n-a fost în stare să treacă la ABC la nici un obiect, în afară de desen. Şi lucra la desen — că aici era şi el mai tare — de parcă asta i-ar fi fost singura şi ultima speranţă. După multă bombăneală şi revoltă cumplită împotriva a tot ce-i pe lume, după ce-a-ncercat o grămadă de lucruri şi s-a fîţîit de colo pînă colo, cînd taică-său era pornit să găsească ac de cojocul lui, iar maică-sa pierduse aproape orice nădejde, a intrat şi el desenator la o fabrică de dantelă din Nottingham.

Toată viaţa a fost un om greoi şi cam necioplit. Vorbea cu accent de Derbyshire că-l recunoşteai de la o poştă şi ţinea cu dinţii de munca şi poziţia lui de orăşean. Făcea desene bune şi mult nu i-a trebuit ca să strîngă ceva avere. Cînd desena, mîna o lua singură la goană pe hîrtie şi trăgea linii largi, îndrăzneţe, fără să se crispeze nici un pic. Nu e deci de mirare că era chin, nu glumă pentru el să buchisească la dantela aia, să deseneze pătrăţele pe hîrtie, să numere, să facă schiţe şi mai ştiu eu ce lucruri pe care

oricum nu dădea doi bani. Dar el se-ncăpăţîna să facă toate astea, căznindu-şi sufletul şi trupul, şi-şi urma supus soarta. Şi cînd a dat din nou cu ochii de lume, se făcuse rigid, aproape ursuz ; rar mai scotea şi el cîte-un cuvînt.

S-a-nsurat cu fata unui spiţer (se cam fandosea ea cu poziţia ei socială) şi, tenace cum era, a ajuns un snob pe cinste, care umbla ca nebun după fineţuri de suprafaţă şi vedea negru-n faţa ochilor de cîte ori dădea de vreun lucru grosolan sau făcut cu stîngăcie. Mai tîrziu, cînd cele trei odrasle au mai crescut un pic, iar el, că tot se-apropia de 40, părea om la locul lui, Alfred Brangwen s-a apucat să umble după fuste şi, în linişte şi neştiut de nimeni, s-a dedat plăcerilor oprite, neglijînd-o, fără remuşcări, pe burgheza de nevastă-sa, care turba de indignare.

De la bun început, Frank, cel de-al treilea băiat, nici n-a vrut s-audă de-nvăţătură. De la bun început s-a tot preumblat pe lîngă zahana, care era tocmai într-a treia curte, în spatele fermei. De cînd se ştiau, cei din familia Brangwen avuseseră carne de la vitele lor de-i îndestulaseră şi pe oamenii din împrejurimi. Şi-aşa s-a născut negoţul cu carne la Marsh Farm.

Încă de copil, pe Frank îl atrăsese sîngele negru ce venea de la zahana şi se scurgea pe caldarîm pînă-n curtea cu ţarcuri pentru vite, îl atrăsese omul care căra la magazie cîte-o jumătate de vacă tăiată, cu rinichii ascunşi printre pernuţele sănătoase de grăsime.

Era un băiat chipeş, ca un tînăr roman, cu păr castaniu, mătăsos şi trăsături regulate. Îşi pierdea cumpătul mai uşor şi se lăsa dus mult mai repede decît ceilalţi, că era mai slab de înger. La 18 ani s-a-nsurat c-o fetişcană de la fabrică, una palidă la faţă, durdulie şi liniştită, cu privire şireată şi glas mieros, care i s-a băgat pe sub piele şi i-a turnat cîte-un plod pe an ca să-l facă de rîsul lumii. Cînd a preluat negoţul cu carne, toată treaba începuse să-l lase cam rece. Avea un soi de dispreţ pentru ea, aşa că nu i-a mai dat mare atenţie. Se-apucase să bea şi-adesea-l găseai în cîrciuma lui, trăncănind de parcă ştia cîte-n lună şi-n stele, cînd el, ca să fim cinstiţi, era doar un nătărău căruia-i mergea gura ca o moară neferecată.

Dintre fete, Alice, cea mai mare, a luat un miner şi-a stat o vreme la Ilkeston cu mare tămbălău. Pe urmă s-a mutat în Yorkshire şi-a tras liota de copii după ea. Effie, cea mai mică, a rămas acasă.

Ultimul copil, Tom, era mult mai mic decît ceilalţi fraţi, aşa că stătea mai tot timpul cu surorile. Era favoritul mamei, care, într-o bună zi, s-a hotărît ca din senin şi l-a trimis cu forţa la Grammar School din Derby, cînd băiatul avea 12 ani. Copilul n-a vrut să meargă deloc, iar tatăl ar fi renunţat şi el, dar doamna Brangwen îşi pusese asta-n minte şi scăpare nu mai era. Făptura ei drăguţă şi zveltă ca trasă prin inel, cu bluze strînse pe trup şi fuste înfoiate, era acum centrul hotărîrii în casă şi cînd îşi băga ea ceva-n cap, lucru care nu se-ntîmpla prea des, familia se dădea bătută.

Aşa că Tom a plecat la şcoală şi, fără voia lui, toate s-au dus pe apa sîmbetii chiar de la-nceput. Nu zicea că maică-sa n-are dreptate cînd spune că şcoala-i de el, dar ştia că are dreptate numai pentru că nu vrea în ruptul capului să-nţeleagă că el e din altă plămadă. Instinctul lui ascuţit de copil îi spunea ce-o să se-aleagă de el, c-o să fie coada cozii la şcoală. Dar Tom s-a plecat în faţa necazului — că n-avea încotro —ca şi cum el era vinovat c-aşa-l făcuse Dumnezeu, ca şi cum firea lui era pe dos şi-nchipuirea maică-si era cum trebuie. Dac-ar fi putut să fie cum îi plăcea lui, ar fi fost aşa cum şi-l închipuia şi spera maică-sa. (Ea spera, săraca, din toată inima, dar se-amăgea singură.) Ar fi fost deştept, ar fi fost în stare să se facă domn. Spre asta năzuia ea de dragul lui, prin urmare ştia şi el că la asta trebuia s-ajungă orice băiat. Dar din coadă de cîine sită de mătase nu se face, după cum, gîndindu-se la propria lui persoană, îi spusese Tom maică-si demult de tot, spre durerea şi mîhnirea ei.

Cînd a ajuns la şcoală, s-a lupta din greu cu neputinţa lui fizică de-a învăţa. Stătea crispat şi se făcea alb ca varul la faţă încercînd să se concentreze asupra cărţii, să-şi bage-n cap ce-avea de învăţat. Da' fără folos. Dacă-şi reprima repulsia de la-nceput şi se-apuca de învăţat de parcă s-ar fi dus la tăiere, nu reuşea mare lucru. Nu putea să-nveţe dinadins şi pace. Pur şi simplu nu-i mergea capul.

Cu simţirea o ducea mai bine. Era sensibil la ce se petrecea-n jurul lui, era, poate, brutal, dar, în acelaşi timp, delicat, peste măsură de delicat. Aşa c-avea o părere cam proastă despre el. Îşi cunoştea limitele. Ştia că mintea lui leneşă şi fără leac nu era bună de nimic. Era deci umil şi la locul lui.

Dar, în acelaşi timp, simţurile lui erau mai fine decît ale celor mai mulţi băieţi şi treaba asta-l cam punea-n încurcătură. Avea simţirea mai dezvoltată şi instinctul mai ascuţit decît ei. Îi ura pentru tîmpenia lor de maşini cuvîntătoare şi-avea pentru toţi un dispreţ ucigător. Dar cînd venea vorba de cap, atunci el era codaşul. Depindea ca prostul de mila lor. N-avea nici atîta putere să răstoarne cel mai idiot argument aşa că, vrînd-nevrînd, trebuia s-accepte nişte lucruri pe care nu le credea nici cît negru sub unghie. Şi-odată acceptate, nu ştia dacă le crede sau nu ; ar fi zis mai degrabă că da.

Dar era nebun după orice om care putea să-i lumineze mintea prin simţire. Stătea copleşit de emoţie cînd profesorul de literatură le citea, cu mult suflet, *Ulise* de Tennyson şi *Odă vîntului din Apus* de Shelley. Buzele i se depărtau şi ochii i se umpleau de-o lumină încordată, aproape aducătoare de suferinţă. Şi profesorul citea mai departe, înfierbîntat de puterea pe care-o avea asupra băiatului. Pe Tom Brangwen trăirea asta îl mişca nespus, aproape că se temea de ea fiindcă era atît de profundă. Uneori, ruşinat şi-aproape pe furiş, lua cartea şi-ncepea să silabisească „Vînt din Apus, sălbatică suflare a toamnei". Cum dădea cu ochii de litere, pielea i se-ncreţea de scîrbă, sîngele îi venea în obraji şi Tom simţea că plesneşte de furie fiindcă nu pricepe nimic. Zvîrlea cartea cît colo, o călca-n picioare şi pe urmă o zbughea spre terenul de cricket. Ura cărţile ca pe nişte duşmani. Pe nimeni nu urîse aşa cum le ura pe ele.

Nu era-n stare să-şi ţină atenţia în frîu. În mintea lui nu erau nici un fel de deprinderi stabile după care să se ia şi Tom n-avea nici un punct de sprijin, n-avea de unde s-o pornească. Pentru el nu exista nimic palpabil şi cunoscut care să aibă vreo legătură cu-nvăţătura. Nu ştia

cum să-neeapă. Prin urmare, era cu totul neputincios cînd venea vorba să-nțeleagă sau să-nvețe ceva dinadins.

Avea intuiție pentru matematică, dar cînd îl lăsa și asta, era la fel de neputincios ca un dobitoc. Așa se face că simțea că-i fuge întruna pămîntul de sub picioare și că el însuși nu e nicăieri. Răul relelor venea de la totala lui neputință de-a răspunde la o întrebare dacă nu i se dădea vreo sugestie. A tot avut de scris compuneri despre armată și, pînă la urmă, a învățat să repete cîteva lucruri pe care le știa : „În armată se poate intra la 18 ani. Înălțimea minimă este de 5 picioare și 8 inci". Dar trăia mereu cu convingerea că totu-i un șiretlic și că banalitățile lui nu merită nici măcar disprețul oamenilor. Atunci se făcea roșu de mînie, simțea că intră-n pămînt de rușine și tăia tot ce scrisese. Își storcea creierii doar-doar i-o veni în minte ceva care să se potrivească la compunerea lui, dar nu reușea să găsească nimic. De furie și umilință se bosumfla, punea tocul jos și mai degrabă te-ar fi lăsat să-l tai bucăți-bucățele decît să-ncerce să mai scrie măcar un cuvînt.

Curînd s-a obișnuit cu Grammar School și Grammar School cu el. Toți îl știau de ageamiu la-nvățătură, dar îl respectau pentru sufletul lui generos și cinstit. Doar un tiran îngust la minte, profesorul de latină, îl teroriza și făcea să se citească rușinea și furia în ochii albaștri ai copilului. A fost o scenă înspăimîntătoare cînd băiatul a spart capul profesorului cu tăbliță, dar pe urmă viața a mers mai departe ca înainte. Nu prea s-a găsit cine să-l compătimească pe profesor. Pe Brangwen însă îl treceau sudorile și nu suporta să se gîndească la treaba asta nici după ani de zile, cînd era om în toată firea.

Îi părea bine că termină școala. Nu fusese neplăcut. Se bucurase de tovărășia celorlalți băieți, sau crezuse numai, și timpul trecuse foarte repede căci totdeauna fuseseră nenumărate lucruri de făcut. El însă a știut mereu că, în lăcașul ăsta de învățătură, situația lui era umilitoare. N-a fost clipă în care să nu-și dea seama de eșecul, de neputința lui. Dar Tom era prea cu picioarele pe pămînt și prea optimist ca să se simtă nenorocit. Avea prea multă viață-n el. Cu toate astea sufletul îi era nenorocit pîn-aproape de deznădejde.

Prinsese drag de-un băiat deştept şi cald la suflet, cu trupul şubrezit, mîncat de tuberculoză. Cei doi fuseseră un model aproape clasic de prietenie, David şi Ionatan, combinaţie în care Brangwen era Ionatan, supusul. Dar niciodată nu s-a simţit egal cu prietenul lui, fiindcă mintea celuilalt o întrecea pe-a lui şi-l lăsa în urmă, ruşinat ca vai de el. Aşa că băieţii s-au despărţit ca din senin cînd au terminat şcoala şi fiecare-a luat-o pe drumul lui. Dar Brangwen şi-a adus întotdeauna aminte de prietenul lui de odinioară şi l-a păstrat ca un soi de lumină, ca o amintire frumoasă pe care poţi s-o retrăieşti.

Tom Brangwen era bucuros că se-ntoarce la fermă, unde era din nou în elementul lui.

— Ştii ce ? Lasă-mă-n pace să-mi văd de ţarina mea. Parc-am un nap cît toate zilele pe umeri şi vreau să-l pun odată jos, i-a spus el maică-si care-ajunsese la capătul răbdării.

Avea o părere prea proastă despre propria lui persoană. Dar îşi vedea de treburile de la fermă destul de vesel, vesel că poate să muncească şi că simte din nou mirosul pămîntului. Era tînăr, voinic şi cu mult umor. Avea atîta voinţă şi putere ca să-şi uite infirmităţile. Cîteodată se-nfuria şi sărea la bătaie, dar de obicei se-nţelegea bine cu toţi şi cu toate.

Cînd Tom abia-mplinise 17 ani, taică-său a căzut de pe-un stog de fîn şi şi-a rupt gîtul. După asta, mama, băiatul şi fata au rămas mai departe la fermă să-şi ducă viaţa pe care-o întrerupeau din cînd în cînd jelaniile-n gura mare şi vizitele de gelozie ale lui Frank, măcelarul supărat pe lume fiindcă, simţea el asta, totdeauna-i dădea mai puţin decît i se cuvenea. Frank nu putea să-l vadă-n ochi pe Tom şi zicea că-i o pramatie cu caşu' la gură. Tom nu se lăsa nici el mai prejos. Îl ura pe frate-său cu patimă şi, cînd se dezlănţuia, se făcea roşu ca un rac, iar ochii lui albaştri priveau fix, în gol. Effie ţinea cu Tom. Dar cînd venea Alfred de la Nottingham, guşat şi uitîndu-se chiorîş la toţi, Effie şi mama treceau de partea lui şi-l lăsau pe Tom în plata Domnului. De vorbit, Alfred vorbea foarte puţin, da-i cam trata pe cei din casă cu dispreţ. Pe Tom îl zgîndărea faptul că femeile făcuseră un erou din fratele lui mai mare numai şi numai fiindcă nu stătea într-o casă

cu ei, era desenator la fabrica de dantelă și-ajunsese aproape domn. Dar Alfred avea în el ceva de Prometeu încătușat, așa că femeile-l iubeau. Abia mai tîrziu l-a-nțeles și Tom mai bine.

Ca prîslea ce era, Tom s-a crezut buricul pămîntului cînd a trecut grija fermei în seama lui. Avea numai 18 ani, da-l ținеau curelele să facă tot ce făcuse taică-său. Și, bineînțeles, mama a rămas mai departe capul familiei.

Băiatul a crescut și iată-l un tînăr foarte vioi și ager, care vroia să se bucure din plin de fiecare clipă. Muncea, mergea călare, se ducea la piață, ieșea cu prietenii la o dușcă și se cherchelea din cînd în cînd, juca popice și vedea spectacolele unor prăpădite de trupe ambulante în trecere pe-acolo. Odată s-a-mbătat la cîrciumă. Beat cum era, s-a dus sus c-o damă și tipa l-a sedus. Avea 19 ani pe-atunci.

Treaba asta l-a cam șocat. În intimitatea bucătăriei de la fermă, femeia avea locul suprem. Bărbații din casă i se plecau și i se supuneau în toate-ale gospodăriei, în toate problemele de moralitate și comportare. Femeia era simbolul acelei vieți superioare care-nchidea în ea religia, iubirea și moralitatea. Bărbații își lăsau conștiința pe mîna ei și spuneau :

— Fii tu păstrătoarea conștiinței mele, fii tu îngerul care-mi păzește calea cînd plec și vin în casa asta.

Și femeia nu le-nșela așteptările. Ei se bizuiau, se-nțelege, pe ea, îi primeau lauda sau dojana cu plăcere sau mînie, se răzvrăteau și se dezlănțuiau, dar, în fundul sufletului, nu scăpau nici măcar o clipă cu adevărat de sub tutela ei. Echilibrul lor era în mîinile ei. Fără ea s-ar fi simțit ca niște frunze duse de vînt. Ea era ancora care le dădea siguranță, ea era mîna divină care le punea stavilă și, Doamne, ce-ar mai fi blestemat-o cîteodată !

Acum, cînd vedea că se culcase c-o prostituată într-o cîrciumă ordinară, Tom Brangwen, tînărul proaspăt ca un muguraș, care de-abia-mplinise 19 ani și nu se dezlipise niciodată de fusta maică-si și-a soră-si, era tare speriat. Pînă în clipa aceea, pentru el existase un singur fel de femeie : mama și sora.

Dar acum ? Nici nu știa ce sentimente-ar trebui să aibă. În toată treaba asta era puțină mirare, ceva mînie și dezamăgire, un gust de umilire și teamă cumplită ca nu cumva aici să se fi terminat totul, ca nu cumva relațiile lui cu femeile să rămînă la nimicnicia asta ; era un palid sentiment de rușine față de prostituată, de teamă c-o să-l disprețuiască pentru nepriceperea lui, era dezgustul de nedescris și frica față de ea ; a fost un moment cînd, împietrit de groază, Tom și-a dat seama c-ar fi putut să ia vreo boală de la ea ; și, peste tot tumultul ăsta de emoție înfricoșată, glasul liniștitor al bunului simț îi spunea că, atîta vreme cît n-are nici o boală, de ce s-ar sinchisi ? Curînd și-a recăpătat echilibrul și, într-adevăr, nici nu s-a mai sinchisit cine știe cît.

Dar povestea îl cam zdruncinase, îi sădise neîncrederea în suflet și-l făcuse să-i fie și mai frică de ce se-ascundea în propria lui ființă. Cu toate astea, peste cîteva zile Tom o luase din nou la picior, indolent ca un lasă-mă să te las ce era. Avea ochii la fel de limpezi și cu privirea lor albastră la fel de sinceră ca mai 'nainte, avea fața tot așa de deschisă și-același aprig chef de viață.

Sau așa părea. De fapt, pierduse ceva din optimismul lui zglobiu, iar îndoiala îi cenzura privirile.

După treaba asta a fost o vreme mai liniștit, mai atent la băutură și s-a ținut mai la o parte de ceilalți tineri. Deziluzia primului contact carnal cu femeia, peste care venea dorința lui înnăscută de a găsi în femeie întruchiparea tuturor impulsurilor lui religioase puternice, dar nerostite, a fost pentru el ca zăbala pusă-n gura calului. Avea ceva de pierdut și-i era frică să nu-l piardă, deși nici nu știa bine dacă-l are sau nu. De aventura asta, prima, nu prea s-a sinchisit el cine știe cît, dar problema iubirii o simțea, în străfundul sufletului, cea mai gravă și cea mai cumplită pentru el.

Acum era chinuit de dorințe sexuale și se ducea mereu cu gîndul la tot felul de scene lascive. Dar ce-l făcea cu adevărat să nu meargă iar la o femeie de moravuri ușoare era, în afară de greața firească, amintirea acelei ultime experiențe. Totul fusese un nimic dat numai cu țîrîita și scosese atît de clar la iveală scopul practic, încît lui Tom îi era rușine să mai rîste o dată.

Instinctul l-a-ndemnat să se lupte aprig ca să-şi păstreze neştirbită veselia care-i era în fire. Natura-l înzestrase cu multă vitalitate şi umor, îl învăţase să fie mulţumit cu cît are şi asta-i dădea un fel de linişte sufletească. Dar acum totul ameninţa să se preschimbe-n încordare. În ochi îi apăru o lumină nefirească şi sprîncenele i se apropiară un pic. Veselia lui zgomotoasă lăsă locul tăcerii posomorîte şi zilele treceau într-un soi de aşteptare plină de nesiguranţă.

Nici nu prea-şi dădea seama că se schimbase ceva în felul lui de-a fi. Mai tot timpul mocneau în el mînia şi indignarea. Dar ştia că se gîndea mereu la femei, sau la o femeie, zi de zi, şi asta-l scotea din sărite. Nu putea să scape din strînsoare şi-i era ruşine. Avea o iubită sau două şi spera că treburile-o să meargă repede. Dar cînd găsea cîte-o fată drăguţă, vedea că nu e-n stare să ducă lucrurile-aşa de departe. Simpla prezenţă a fetei făcea totul imposibil. Nu putea să se gîndească la ea în felul ăsta, nu putea să-şi închipuie goliciunea ei *adevărată*. O plăcea, dar se temea groaznic pînă şi de gîndul de-a da jos ceva de pe ea. Era conştient că, în acele ultime momente de goliciune, el nu exista pentru ea, nici ea pentru el. Pe de altă parte, dacă găsea una de meserie şi lucrurile-ncepeau să meargă, ea-l jignea atît de tare tot timpul că el nici nu ştia dacă trebuia s-o-ntindă de-acolo cît mai repede sau dacă trebuia să accepte fiindcă avea mare nevoie şi-altceva tot nu găsea. De-acum învăţase lecţia : dacă accepta fata, trebuia s-accepte şi mizeria, pe care nu putea să n-o dispreţuiască. Nu se dispreţuia nici pe el, nici pe fată. Dar dispreţuia efectul net al acestei experienţe asupra lui. Îl dispreţuia din tot sufletul.

Cînd avea 23 de ani, i-a murit mama şi-a rămas singur cu Effie. Moartea maică-si a fost altă lovitură venită ca din senin. Nu putea să-nţeleagă şi-şi dădea seama că nici n-are rost să-ncerce. Trebuie să-nduri asemenea lovituri neaştepate, care nu te-ntreabă cînd vin şi lasă urme ce dor o viaţă-ntreagă. Începea să-i fie frică de tot ce-l aşteaptă. Pe maică-sa o iubise nespus.

După asta s-a certat cu Effie la cuţite. Ţineau foarte mult unul la altul, dar amîndoi erau într-o stare de ten-

siune ciudată. Cît putea, Tom nu dădea pe-acasă. Avea colţişorul lui la „Leul roşu" din Cossethay şi devenise unul din obişnuiţii locului. Îl vedeai des la gura sobei : un tînăr vioi şi blond, cu mîini şi picioare mari şi capul lăsat pe spate, tăcut mai tot timpul, deşi era cu ochii-n patru şi urechile ciulite. Îşi saluta prietenos toţi cunoscuţii şi era reţinut cu străinii. Tachina toate femeile, care erau nebune după el, şi asculta cu respect ce vorbeau bărbaţii.

Băutura îi aducea iute sîngele-n obraji şi te lăsa să citeşti în ochii lui albaştri timiditatea, nesiguranţa şi chiar consternarea. Cînd venea aşa cherchelit acasă, soră-sa-şi vărsa toată ura şi-l făcea albie de porci, iar el îşi ieşea din pepeni şi se dezlănţuia ca un taur înfuriat.

Şi totuşi a mai avut o aventură cu o profesionistă. În săptămîna Rusaliilor s-a dus călare cu alţi doi tineri la Matlock şi de acolo la Bakewell. Pe vremea aceea Matlock-ul devenea un punct de atracţie spre care se scurgeau vizitatorii din Manchester şi de prin tîrgurile din Staffordshire. Băieţii au mîncat la un hotel. Acolo erau două fete şi s-au împrietenit cu ele cît ai bate din palme.

Duduia care pusese ochii pe Tom Brangwen avea atunci 24 de ani. Era o fată prezentabilă, neglijată-n după-amiaza cu pricina de bărbatul care-o scosese-n lume. O cam durea-n cot de ce zice lumea. L-a văzut pe Brangwen şi l-a plăcut, la fel ca toate femeile, pentru căldura şi firea lui generoasă şi pentru delicateţea cu care-l înzestrase natura din născare. Dar şi-a dat seama că e unu' din ăia la care trebuie să munceşti ca să-l aduci în formă. Era aţîţată, nemulţumită şi pusă pe rele, aşa că nu-şi făcea probleme — îndrăznea orice. O să fie un scurt interludiu şi-asta o s-o ajute să-şi recapete mîndria rănită.

Era bine făcută. Avea sîni plini, păr negru şi ochi albaştri şi rîdea uşor din te miri ce. Era roşie-n obraji de cît stătuse-n bătaia soarelui şi-şi ştergea mereu faţa zîmbitoare cu gesturi firești care te fermecau.

Brangwen se tot întreba ce să facă. O trata cu respect pe duduie, dar nu uita s-o ia peste picior c-aşa-i era firea. Era atîţat, dar foarte nesigur pe el. Murea de frică să nu fie prea îndrăzneţ şi-i era ruşine să nu-l creadă fata un tăntălău. Ardea de dorinţă, dar respectul lui instinctiv pentru femei îl împiedica să se-apropie de ea. Tot timpul

se simțea ridicol și se-nroșea pînă-n vîrful urechilor că nu știa cum să-nceapă. Pe măsură ce el se zăpăcea tot mai tare, ea era tot mai stăruitoare și mai îndrăzneață. O distra grozav să-l vadă cum atacă problema.

— Cînd trebuie să te-ntorci aasă ? îl întrebă ea.

— N-am oră fixă.

În punctul acesta conversația se întrerupse din nou.

Prietenii lui Brangwen erau pe picior de plecare și-l strigară :

— Ce faci, Tom, vii sau mai stai ?

— Da, vin, răspunse Tom ridicîndu-se fără tragere de inimă, înfuriat de sentimentul de inutilitate și dezamăgire care punea stăpînire pe el.

Întîlni privirea aproape batjocoritoare a fetei și începu să tremure căci nu era obișnuit cu așa ceva.

— Vii să-ți arăt iapa mea ? îi spuse el cu blîndețea lui neprefăcută, care era-n pericol să dispară din cauza tremuratului.

— Vai, cum să nu, făcu ea ridicîndu-se-n picioare.

Și ieși din cameră după el. Tînărul cu umerii ușor înclinați și ghetre de postav scoase caii din grajd.

— Știi să călărești ? o întrebă Brangwen.

— O, mi-ar plăcea grozav, da' n-am încercat niciodată, spuse fata.

— Atunci hai să-ncerci acu', făcu el.

Și-o ridică în șa, el roșind și ea rîzînd.

— Au, o să mă trezesc pe jos ! Șaua asta nu-i pentru femei, țipă ea.

— Țin-te bine, zise el conducînd-o afară din curtea hotelului.

Fata stătea tare prost pe cal și se ținea cu putere să nu cadă. Tom o cuprinse pe după mijloc, ca s-o sprijine. O ținea aproape de el, o strîngea ca-ntr-o-mbrățișare și, mergînd pe lîngă ea, era copleșit de dorință, vroia să fie-a lui.

Calul mergea pe malul rîului.

— Vrei să stai călare, nu ? o întrebă Tom.

— Da, făcu ea.

Pe-atunci se purtau fustele largi. Fata reuși să se-așeze călare destul de decent și tot timpul a fost extrem de

preocupată să-şi acopere piciorul frumos care-i ieşea dintre faldurile fustei.

— Drumu' ăsta-i mult mai bun, zise ea uitîndu-se spre Tom.

— Îhî, aşa-i, făcu el simţind cum se topeşte cînd se uită ea la el. Nu ş' ce dracu-au scos şei d-astea pentru cucoane, să sucească muierea de două ori.

— Cum e treaba ? Te lăsăm acolo ? Că tu parc-ai prins rădăcini, strigară de pe drum prietenii lui Brangwen.

Tom se făcu roşu de mînie.

— Da, am prins. Şi ce vă pasă ? le-o trînti el.

— Cît mai stai ? întrebară ei.

— Pîn' la Crăciun mă-ntorc eu.

Rîsul cristalin al fetei se auzi ca un clinchet de clopoţel.

— Bine, salut ! strigară prietenii.

Şi-o porniră-n galop. Tom, roşu pînă-n albul ochilor, încerca să se poarte normal cu fata. Dar cît ai clipi, se şi-ntorsese la hotel, îşi lăsase calu-n grija unui rîndaş şi-o pornise cu fata în pădure, neştind el prea bine nici unde e, nici ce face. Inima-i bătea să-i spargă pieptul, nu alta, şi el se gîndea c-o să fie cea mai nemaipomenită aventură. Era nebun de dorinţă.

După, i se citea plăcerea pe faţă. Cerule mare, aşa ceva mai zic şi eu ! A stat cu fata toată după-masa şi vroia să rămînă şi noaptea. Ea i-a spus însă că nu se poate. Tipul ei o să se-ntoarcă pînă seara şi ea trebuie să fie cu el. El, Brangwen, nu trebuie să sufle o vorbă c-a fost ceva-ntre ei.

Fata-i aruncă un zîmbet complice, care-l făcu să se simtă dezorientat şi răsplătit.

Tom nu se putea rupe de ea deşi promisese să nu-i încurce treburile. A rămas şi noaptea la hotel. La cină l-a văzut pe celălalt. Era un tip scund, între două vîrste, cu păr cu reflexe metalice şi-o mutră curioasă, ca de maimuţă, dar interesantă, aproape frumoasă în felul ei. Brangwen îl ghici că-i străin. Mai era cu unul, un englez impasibil şi sever la-nfăţişare. Cei patru, doi bărbaţi şi două femei, se aşezară la masă. Brangwen era cu ochii ţintă la ei.

Vedea cum străinul le tratează pe femei cu un dispreţ curtenitor, ca şi cum ele ar fi fost nişte animale menite

să-i facă lui plăcere. Iubita lui Brangwen își luase manierele de doamnă, dar vocea o dădea de gol. Vroia să-și recîștige tipul. Cînd a sosit desertul, străinul cel mititel s-a-ntors cu spatele la comeseni și-a-nceput să se uite prin restaurant ca unul care era singur și de capul lui. Brangwen s-a minunat cînd i-a văzut fața pe care se citea o inteligență de animal, lipsită de sentiment. Ochii lui căprui și rotunzi te lăsau să le vezi bine pupila. Erau ca de maimuță. Priveau calm și simțeau prezența altei persoane fără să se uite la ea. Acuma se opriră asupra lui Brangwen. Tom se miră cînd văzu că fața aceea bătrînă, întoarsă spre el, îl privește fără să creadă că e nevoie să-l cunoască. Sprîncenele acelor ochi rotunzi și pătrunzători, dar indiferenți, erau cam ascuțite și făceau cîteva riduri deasupra, ca la maimuțe. Era o față bătrînă și fără vîrstă.

Ciudat, omul era tot timpul un domn, un aristocrat. Fata, stingherită și cu sîngele-n obraji, se juca furioasă cu fărîmiturile de pîine.

După masă, Brangwen stătea stană de piatră în hol. Era prea impresionat și prea transportat ca să știe ce-are de făcut. Străinul cel mititel veni spre el cu un zîmbet minunat.

— Fumați ? îl întrebă el oferindu-i o țigară.

Brangwen nu fumase niciodată, totuși luă țigara, apucînd-o penibil de neîndemînatic cu degetele lui groase și-nroșindu-se pînă-n vîrful urechilor de rușine. Apoi ochii lui albaștri cu privire caldă se uitară în ochii cu privire aproape batjocoritoare ai străinului. Acesta din urmă se așeză lîngă Tom și amîndoi începură să discute, în special despre cai.

Brangwen îl iubea de-a dreptul pentru amabilitatea lui fără cusur, pentru tactul și reținerea lui, pentru siguranța de sine, acea siguranță, fără vîrstă, ca de maimuță. Au vorbit despre cai, de Derbyshire și de muncile cîmpului. Pe străin îl interesa tînărul din ce în ce mai mult și de-adevărat, iar Brangwen nu mai putea de emoție. Era în transă că-l cunoscuse personal pe-acest om straniu, între două vîrste, cu tenul uscat. Discuția a fost plăcută, dar nu asta era principalul. Amabilitatea, rafinamentul comunicării erau totul.

Au stat de vorbă multă vreme. Brangwen roșea ca o fată mare cînd străinul nu-i înțelegea dialectul. Apoi cei doi și-au spus „noapte bună" și și-au dat mîna. Din nou străinul s-a-nclinat și-a repetat :

— Noapte bună și *bon voyage !*

Și-a pornit-o spre scări.

Brangwen urcă în camera lui și se-ntinse în pat, cu ochii țintă la cerul înstelat al nopții de vară. Parcă se prinsese într-un vîrtej cu-ntreaga-i făptură. Ce erau toate astea ? Viața asta se deosebea nespus de cea pe care-o cunoștea el. Oare erau multe lucruri despre care nu știa nimic ? Luase contact cu ceva necunoscut, dar cu ce ? Și el ce rol avea în situația asta nouă ? Ce-o fi vrut să-nsemne fiecare întîmplare ? Unde era viața, acolo unde-o știa el sau în afara ființei lui ?

Adormi. Cînd se crăpă de ziuă, o pornise de mult în goana calului și era de-acum departe. Plecase cînd ceilalți nici măcar nu deschiseseră ochii. Nu vroia să mai vadă pe nimeni în dimineața aceea.

Mintea i se-nvolburase ca niciodată. Fata și străinul. Pe nici unul nu știa cum îi cheamă. Și totuși amîndoi îi tulburaseră liniștea obișnuită. Avea să iasă ca ursul din bîrlog. Din cele două experiențe, parcă întîlnirea cu străinul îi spusese mai mult. Dar fata ? În privința ei nu se hotărîse încă.

Nu știa. Trebuia să lase totul baltă și să nu se mai gîndească la nimic. Nu era-n stare să se-adune și să vadă ce-i rămăsese de pe urma celor două întîmplări.

Cu ce se-alesese ? Zi și noapte visa, ca dus de pe lume, la o femeie plină de voluptate și la întîlnirea cu un străin mititel și smochinit, de viță nobilă din moși-strămoși. Nici nu-i ieșiseră bine din minte toate astea, nici nu se despărțise bine de cei doi c-o pornise cu gîndul spre o posibilă apropiere de oameni cu obraz subțire și maniere elegante, cum era străinul de la Matlock. În această intimitate plină de rafinament apărea întotdeauna și satisfacția dată de o damă voluptuoasă.

Mergea absorbit de visul ăsta atît de interesant și real. Ochii îi scînteiau. Umbla cu capul sus. Pe față i se citea plăcerea aleasă pe care i-o dădeau rafinamentul și eleganța

aristocratică. Se gîndea la fată, o dorea şi dorinţa asta îl chinuia cumplit.

Apoi scînteierea din ochi începu să păleasca puţin cîte puţin şi viaţa anostă, de zi cu zi, îşi arătă colţii. Simţea repulsie pentru o astfel de viaţă. Oare totul fusese doar o iluzie înşelătoare ? Se proţăpi la uşa meschinului ţarc al realităţii. Stătea acolo încăpăţînat ca un catîr, refuzînd să intre din nou în cursul binecunoscut al propriei lui vieţi de pînă atunci.

Trăgea la măsea mai mult ca de obicei ca să-şi păstreze scînteierea din ochi. Dar cu toate astea lumina pălea tot mai mult. Era pornit împotriva banalităţilor şi nu vroia să fie sclavul lor. Banalităţile, însă, treceau nepăsătoare pe sub nasul lui.

Vroia să se-nsoare, să fie şi el un om ca toţi oamenii, ca să iasă din încurcătură. Dar cum ? Simţea că nu e-n stare să se mişte. Zărise o păsărică amărîtă care se prinsese în cleiul de pe-o cracă şi toată scena i se păruse îngrozitoare. Începu să-l cuprindă furia cînd îşi dădu seama cît era de neputincios.

Căuta ceva de care să se-agaţe, ceva care să-l tragă afară. Dar nici urmă de-aşa ceva. Se uita mereu după femeile tinere, doar-doar o găsi una cu care să se-nsoare. Nu-i plăceau însă deloc. Şi, pe deasupra, mai ştia că era de-a dreptul ridicol să creadă c-ar putea trăi printre oameni de calibrul străinului.

Totuşi, numai la asta visa, ţinea cu dinţii de visurile lui şi n-ar fi acceptat nici în ruptul capului ce se petrecea la Cossethay şi Ilkeston. Stătea cu-ncăpăţînare în colţul lui de la „Leul roşu", fuma, visa cu ochii deschişi, ridica halba cu bere din cînd în cînd şi nu spunea nimic.

Pe urmă i-a venit dorul de ducă. Vroia să plece imediat. Gîndul îl purta spre meleaguri străine. Dar, de fapt, nici n-avea cum s-ajungă la ele. Rădăcini puternice îl ţineau legat de Marsh, de casa şi pămîntul lui.

După asta Effie s-a măritat şi el a rămas în casă numai cu Tilly, zbanghia de servitoare care lucra la ei de cincisprezece ani. Îşi dădea seama că s-a sfîrşit. Tot timpul fusese tare pe poziţie şi nu se lăsase prins în mrejele banalităţii, care vroia să-l înghită. Dar de data asta trebuia neapărat să ia taurul de coarne.

Era un tip echilibrat din fire. De băut, nu bea prea mult fiindcă, sensibil și emotiv cum era, se scîrbea repede de băutură.

Dar, înfuriindu-se fără rost și punînd la bătaie toată hotărîrea și aparenta lui bună dispoziție, începu să bea de dragul beției.

— Ei, fir-ar să fie de treabă, își zise. Ori una ori alta. Ce dracu', umblu după cai verzi pe pereți ? Păi, dac-am două picioare, într-o bună zi tot trebuie să mă urnesc din loc.

Așa că se urni din loc și se duse la Ilkeston. Cam stîngaci, se amestecă și el într-o ceată de vîntură-lume, făcu cinste cu băutură la toți și văzu că nu-i rău deloc. Trăia cu ideea că toată lumea din cîrciumă îi era pe plac, că totul era minunat, că totul era perfect. Dacă cineva îi spunea alarmat că i-a luat foc buzunarul de la haină, Tom se-mbujora la față și radia de fericire.

— Minunat, nemaipomenit, da' cum altfel ! rîdea el cu poftă și chiar se cam burzuluia cînd altora li se părea ciudat că-i arde buzunarul.

Doar era cel mai grozav și mai firesc lucru din lume, nu ?

O porni spre casă vorbindu-și sieși și lunii de pe cer, poticnindu-se de cîteva ori îi vedea fața mică oglindită în vreo baltă de pe drum, bodogănind ce mama dracului o mai fi și asta, apoi zîmbind lunii cu încredere și asigurînd-o că era a-ntîia, pe bune.

Cînd se trezi dimineața, se gîndi la cele petrecute în ajun și pentru prima oară de cînd se știa văzu cum e să fii zgîndărit, cum e cînd îți sare țandăra din orice. După ce s-a zborșit la Tilly și-a făcut-o cu ou și cu oțet, i-a fost așa rușine c-a șters-o imediat de-acasă numai ca să fie singur. Și uitîndu-se la cîmpul cenușiu și la drumul parcă dat cu chit, se-ntreba ce naiba să facă, doar-doar o scăpa de senzația asta nesuferită de dezgust și repulsie fizică. Știa bine că i se trăgea de la seara aia nemaipomenită.

Simțea că i se-ntoarce stomacul pe dos dacă mai pune măcar un strop de brandy în gură. Își luase terierul și mergea ca nebunul pe cîmp, aruncînd priviri pline de pizmă la tot ce-ntîlnea în cale.

Seara următoare era din nou la locul lui de la „Leul roșu", cumpătat și cuviincios. Stătea acolo și-aștepta cu-ncăpățînare să vadă ce-o să se mai întîmple.

Credea sau nu că făcea și el parte din lumea de la Cossethay și Ilkeston ? Ce contează ? Că tot nu-l interesa nimic din toată lumea asta. Oare-o să poată vreodată să scape de ea ? Avea în el ceva care să-l scoată de-aici ? Sau era un muços cu cașu' la gură, nu bărbat ca toți ceilalți care beau din gros, umblă nițel după fuste și se mulțumesc cu-atît ?

Și-a ținut-o așă cu încăpățînare o bucată bună de timp. Pe urmă încordarea a-nceput să-l apese prea tare. Conștiința lui înfierbîntată, în care strînsese atîta, era mereu trează ; simțea cum îi tremură încheieturile umflate, în cap i se-ngrămădeau tot felul de scene lascive și parcă, de rușine, i se-nroșise și albul ochilor. Se lupta din răsputeri cu el însuși să pară normal ca toți ceilalți. Nu căuta o femeie anume. Îi dădea și el înainte ca și cum, în ce-l privea, lucrurile ar fi mers ca pe roate. Și totuși, odată și-odată, trebuia ori să-și ia inima-n dinți și să facă ceva ori să se dea cu capul de toți pereții.

Se duse special la Ilkeston, fără să dea nimănui de știre. Era la capătul puterilor de-atîta chin, dar ardea de nerăbdare s-ajungă acolo. Se puse pe băut ca să se-mbete. Își turnă brandy pe gît, sticlă după sticlă, pînă cînd se-ngălbeni la față și-ncepură să-i ardă ochii. Și totuși nu putea să se elibereze. Se duse la culcare beat de nu mai știa nici cum îl cheamă, se trezi la 4 dimineața și se puse din nou pe băut. Vroia să se elibereze, cu orice preț. Încetișor încordarea prinse să slăbească și el începu să se simtă fericit. I se descleștară fălcile și se porni să sporovăiască, să spună vrute și nevrute. Era fericit și se simțea una cu toți ceilalți ; îi unea legătura fierbinte a sîngelui. Așa că, după trei zile de băutură fără pic de răgaz, își storsese și ultimul strop de tinerețe din el și-ajunsese în acea stare care pune capăt celei mai arzătoare dorințe a tinereții. Dar el ajunsese la mulțumire ștergîndu-și propria individualitate, acea individualitate pe care numai bărbăția lui putea s-o păstreze și s-o accentueze.

Începu să bea brandy din gros, în reprize, şi fiecare repriză dura trei-patru zile, timp în care Tom nu era treaz măcar o clipă. Dar nici că-i păsa. Un resentiment profund îl mistuia pe dinăuntru şi-l făcea, ostil, să se ţină la distanţă de femei.

Într-o zi cobora dealul din Cossethay cu o povară de seminţe de la Nottingham. Avea pe-atunci 28 de ani şi era un blond bătos, cu mîini şi picioare subţiri, faţă albă şi ochi albaştri, care priveau drept înainte. Venise vremea pentru înc-o repriză de băutură şi Tom începuse să se pregătească. Aşa că umbla atent şi totuşi ca dus de pe lume, cu privirile pironite undeva în gol ; vedea totul, dar nu era conştient de nimic ; se strînsese-n el ca melcul în cochilie. Toate astea se petreceau pe la-nceputul anului.

Mergea cuminte pe lîngă cal şi, pe măsură ce coborîşul se făcea mai abrupt, auzea tot mai tare seminţele care parcă zumzăiau în saci. Drumul şerpuia în josul dealului, printre valuri de pămînt şi-ngrădituri de nuiele, dar era atît de-ntortocheat că Tom n-apuca să vadă mai departe de cîţiva iarzi, deşi-i trecea chiar pe sub nas.

O coti încet pe partea cea mai abruptă a pantei şi calul abia se ţinea să n-alunece dintre hulube. Tocmai atunci apăru o femeie din direcţie opusă şi el o văzu. În clipa aia, însă, se gîndea la cal.

Se-ntoarse s-o vadă mai bine. Era toată îmbrăcată-n negru (şi boneta era neagră) şi, înfăşurată-n pelerina-i lungă şi largă, părea mititică şi trasă prin inel. Mergea grăbită, cu capul puţin înainte, ca şi cum nu vedea în jurul ei nimic. Tocmai mersul ăsta ciudat, ca un zbor lin (de parcă femeia trecea absorbită de gîndurile ei şi nevăzută de nimeni), îi atrase atenţia lui Tom din primul moment.

Ea auzise căruţa şi-şi ridicase privirile. Faţa-i era palidă şi senină, cu sprîncene negre şi dese şi gură mare, de-o formă ciudată. Brangwen îi văzu chipul de parcă l-ar fi luminat cineva dinadins. Îl văzu aşa de bine că-şi aruncă cît colo cochilia în care începuse să se retragă ca melcul şi rămase ca suspendat în aer ; parcă nu mai ştia de el.

— Uite-o, asta e ! zise Tom involuntar.

Femeia se lipi de valul de pămînt şi se feri de căruţa care trecu împroşcînd noroiul subţire. Pe urmă, cînd el mai mergea pe lîngă calul care era gata-gata s-alunece dintre hulube, privirile celor doi oameni se-ntîlniră. Bărbatul se uită repede în altă parte căci simţi în tot trupul o durere care parcă-l umplea de bucurie. Nu mai era-n stare să se gîndească la nimic altceva.

În ultima clipă se-ntoarse să se uite după ea. Îi văzu boneta, silueta învăluită în pelerina neagră şi mersul graţios. Apoi necunoscuta dispăru la prima cotitură.

Ea trecuse chiar pe lîngă el, dar el se simţea într-o lume îndepărtată ; nu la Cossethay, în nici un caz ; o lume undeva departe, într-o realitate ce sta să se destrame. Îşi vedea de drum în linişte, purificat şi parcă pierdut în uitare de sine. Nu putea să se gîndească la nimic sau măcar să spună ceva, nu era-n stare să scoată vreun sunet sau să facă vreun semn şi nici să-şi abată cît de cît paşii de la drumul lui fix. Abia dacă era-n stare să se gîndească la chipul ei. Se mişca într-o lume care era numai a ei, într-o lume dincolo de cea adevărată.

Era ca nebun, îl chinuia gîndul că se recunoscuseră unul în celălalt. Dar oare putea fi sigur ? Îi garanta cineva ceva ? Îndoiala era ca simţul infinitului, al nimicniciei şi distrugerii. Şi vroia din adîncul sufletului să fie totul sigur. Ţinea mult la asta. Doar se recunoscuseră unul în celălalt, nu ?

Starea asta puse stăpînire pe el cîteva zile. Şi pe urmă, din nou, începu să se risipească precum ceaţa, scoţînd la iveală lumea obişnuită şi searbădă. Tom se purta foarte blînd cu oamenii şi animalele, dar se temea grozav de deziluzia dură care-ameninţa s-apară iar.

Cîteva zile mai tîrziu — mîncase deja de prînz — stătea cu spatele la căminul în care duduia focul. Deodată o văzu pe femeia aceea trecînd. Vroia să ştie că şi ea ştie de existenţa lui, că îi simte prezenţa. Vroia s-audă spunîndu-i-se că-ntre ei e ceva. Aşa că stătea ca pe ace şi-o urmărea cu privirea pe drum în jos. O strigă pe Tilly :

— Cine-o fi aia ?

Tilly, zbanghia de 40 de ani care ţinea la el ca la lumina ochilor, se duse la fereastră-ntr-un suflet ca să vadă de cine-i vorba. Era tare bucuroasă cînd o ruga Tom să facă ceva pentru el. Îşi întinse gîtul peste perdeluţele scurte ca să vadă mai bine şi măciulia micuţă de păr negru strîns bine în vîrful capului îşi făcu patetic apariţia de-ndată ce Tilly ţîşni la fereastră. Ridică capul şi se uită cruciş cu ochii ei căprui şi pătrunzători.

— Păi cum, făcu ea, nu ştiţi cine e ? E aia de la vicar. Chiar n-o ştiţi ?

— De unde s-o ştiu, mă, gîsco ? ţipă el.

Tilly se făcu roşie pînă-n vîrful urechilor şi se trase-napoi de la fereastră. Se uită chioriş la el, parcă străpungîndu-l cu privirea în care mai-mai că se putea citi reproşul.

— Ei, de unde ! E menajera cea nouă.

— Şi ce-i cu asta ?

— Cum ce-i cu asta ? i-o trînti Tilly indignată.

— E femeie, aşa-i ? Menajeră sau nu, asta nu mă-nteresează pe mine. Şi-altceva ? Cine e ? N-o fi avînd şi ea un nume ?

— Păi, dac-o fi avînd, nu i-l ştiu io, se răţoi Tilly ca să n-o mai bată la cap băiatul ăsta, care se făcuse bărbat în toată puterea cuvîntului.

— Da' ia spune-mi tu, cum o cheamă ? o întrebă el mai blînd.

— Zău că nu ştiu, îi răspunse Tilly rănită-n demnitate.

— Şi asta-i tot ce-ai aflat, că e menajeră la vicar ?

— Am auzit odată şi cum o cheamă, da' acu', zău că nu-mi aduc aminte nici dacă mă pici cu ceară.

— Ascultă, nătăfleaţa nătăfleţelor, de ce ţi-a dat Dumnezeu çap ?

— De ce le-a dat şi altora, îi ripostă Tilly, care era moartă după împunsături ca astea, cînd Tom o făcea cu ou şi cu oţet.

Un timp n-au mai zis nici unul nimic.

— Io nu cred că cineva poa' să-l ţină minte, îi dădu mai departe servitoarea, încercînd şi ea marea cu degetul.

— Ce să ţină minte ?

— Cum ce ? Cum o cheamă.

— Ei aș !

— E de prin nu ș' ce țări străine.

— Cine ți-a mai spus-o și p-asta ?

— Ei na, uite că știu și io.

— Și de unde zici tu că e ?

— Habar n-am. Lumea zice că-i din Polonia, da' io habar n-am, se grăbi Tilly s-adauge, știind că Tom o s-o ia la boabe mărunte.

— Din Polonia ? Și cum de ți-a trăsnit ție că-i din Polonia ? De unde-ai mai scos-o și p-asta ?

— Așa zice lumea. Io nu știu.

— Cine zice ?

— Doamna Bentley zice că-i din Polonia sau că-i poloneză ori ceva pe-acolo.

Lui Tilly nu-i era frică de altceva decît că se cam băgase-n horă și-acuma trebuia să joace.

— Cine zice că-i poloneză ?

— Toată lumea.

— Atunci ce caută pe-aici ?

— Păi p-asta n-am de un' s-o știu. Are și-o fetiță.

— O fetiță ?

— De vreo trei-patru anișori, cu părul' numa' inele.

— Negru ?

— Galben, ca spicu' de grîu, și cîrlionțat...

— E și taică-su pe-aici ?

— Io n-am auzit de-așa ceva, da' nu știu, poate c-o fi.

— Și ce-a adus-o pe la noi ?

— Da' ce-s io, Mafalda, ca să le știu pe toate ? Poate c-o fi chemat-o vicaru'.

— Copilu-i al ei ?

— Io așa zic. Așa zice și lumea.

— Cine ți-a spus ție toate astea despre ea ?

— Păi cin' să-mi spună ? Lizzie. Am văzut-o luni, a trecut pe lîngă noi.

— Și voi trebuie să dați cu clanța dacă trece cineva pe lîngă voi.

Brangwen visa cu ochii deschiși. În seara aia se duse la „Leul roșu" din Cossethay, sperînd să mai afle cîte ceva.

A aflat că era văduva unui doctor polonez. Bărbatusău murise, refugiat, la Londra. Femeia avea un pic de accent străin, da-nțelegeai ușor ce vrea să spună. Pe fetiță o chema Anna. Numele de familie era Lensky, doamna Lensky.

Brangwen simțea că irealul prinsese în sfîrșit rădăcini. Avea și-o siguranță ciudată, de parcă femeia era făcută pentru el și numai pentru el. Nu-și mai încăpea în piele de bucurie că era străină.

Pentru el, și numai pentru el, cu iuțeala fulgerului, pe pămînt se petrecuse o schimbare (ca și cum facerea lumii se săvîrșise a doua oară), în care el exista cu adevărat. Înainte totul fusese un nimic, un zero, totul fusese arid, ireal și searbăd. Acum era o realitate palpabilă.

Abia dacă-ndrăznea să se gîndească la femeie. Se temea. Numai că-i simțea mereu prezența undeva pe-aproape și-și dădea seama că trăiește în ființa ei. Dar nu-ndrăznea s-o cunoască și nici măcar, gîndindu-se la ea, să se familiarizeze cu universul ei.

Într-o zi o-ntîlni pe drum ; se plimba cu fetița. Copilul avea o fețișoară ca o floare de măr ce sta să se desfacă și ochi foarte închiși la culoare. Părul auriu, moale ca puful florii de scaiete, scînteia rebel ca o flacără nestăpînită. Fetița se lipi geloasă de maică-sa și-și îndreptă ochii negri spre Tom, cînd acesta se uită la femeie. Se citea în ochii copilului că nu poate să-l înghită. Dar mama îl privi din nou, aproape absentă. Indiferența asta din privirea ei îl atîța. Femeia avea ochi mari, de-un cenușiu-bătînd în căprui, cu pupile negre și adînci ca marea. Tom simți sub piele flacăra aceea, ca și cum prin toate venele îi curgea foc, nu sînge. Și-o porni mai departe fără să-și dea seama.

Îl urmărea destinul, știa bine asta. Lumea accepta prefacerea cu resemnare, iar el nu mișca un deget : fie ce-o fi.

Cînd soră-sa Effie veni să stea la Marsh o săptămînă, se duseră o dată împreună la biserică. În lăcașul acela micuț, cu numai cîteva rînduri de bănci, Tom nu era departe de străina cea misterioasă. Avea o noblețe a ei și-n felul cum stătea și-și ținea capul ridicat era ceva care te impresiona profund. Era străină, de departe, și totuși atît

de apropiată. Era de peste mări și țări, dar atît de aproape de sufletul lui. Nu era cu adevărat acolo, în biserica din Cossethay, lîngă fetiță. Nu era ființa pe care-o vedeau ceilalți. Era din altă lume. El simțea asta clar, ca un lucru adevărat și firesc. Dar frica pentru propria lui viață palpabilă, care era numai Cossethay, îl chinuia și-l făcea să aibă presimțiri rele.

Sprîncenele ei negre și stufoase aproape se împreunau la rădăcina nasului nu prea frumos. Avea o gură mare cu buze cam groase. Dar chipul ei privea în sus, spre o lume a vieții, nu spre cer sau moarte, ci spre un loc în care ea mai viețuia deși trupul nu-i mai era de mult acolo.

Fetița de lîngă ea se uita la toate cu ochii ei mari și negri. Avea o privire ciudată, disprețuitoare și-o guriță roșie pe care-o ținea ca ferecată cu zece lacăte. Dădea impresia că păzește ceva cu gelozie, că e mereu cu ochii în patru, gata de apărare. Întîlni privirea intimă și pierdută a lui Brangwen și în ochii mari și negri, care vedeau dincolo de ce vede omul de rînd, apăru ostilitatea vie, aproape ca o răbufnire de durere.

Bătrînul preot își ținea monoton predica și Cossethay stătea împietrit ca-ntotdeauna. Acolo erau străina, inaccesibilă, învăluită în mister, și copila aceea ciudată, străină și ea, care păzea ceva cu gelozie.

Cînd se sfîrși slujba, Tom porni spre o altă existență, în afara bisericii. Mergea pe cărare cu soră-sa, după femeia cu fetița, cînd gîgîlicea se smulse de lîngă mai-că-sa, țîșni ca un arc, cu mișcări iuți, aproape imperceptibile, și se repezi să ia ceva de jos, mai-mai să-și bage mînuțele sub tălpile lui Brangwen. Degețelele ei fine se mișcau ca argintul viu, dar cu toate astea copilul nu reuși să pună mîna pe nasturele roșu.

— Ai găsit ceva ? o întrebă Brangwen.

Și se aplecă și el după nasture. Dar ea-l și luase și-acum se trase înapoi ținînd nasturele lipit de hăinuță. Din ochii negri îi ieșeau flăcări în semn că nu-i dă voie s-o vadă. Pe urmă, după ce-l lăsă fără grai, scoase repede un „mamă", se-ntoarse și-o luă la fugă pe cărare.

Mama urmărise impasibilă scena, uitîndu-se nu la copil, ci la Brangwen. El începu să-şi dea seama că femeia se uita la el, stînd acolo izolată şi totuşi dominîndu-l cu existenţa ei străină.

Se fîstîci şi se-ntoarse spre soră-sa. Dar ochii mari şi cenuşii, aproape absenţi, care totuşi te emoţionau atît de tare, îl făceau să nu fie el însuşi.

— Mamă, pot să-l iau, nu-i aşa ? răsună glasul triumfător şi cristalin al copilului.

„Mamă" — părea c-o strigă-ntruna pe maică-sa ca să n-o lase s-o uite — „mamă" — iar acum n-avea cum s-o mai strige de vreme ce maică-sa îi răspunsese : „Da, fetiţa mea !" Dar, scornind repede ceva în căpşor, copilul se bîlbîi un pic şi continuă cu :

— Cum îi cheamă pe oamenii ăia ?

Brangwen auzi esenţialul :

— Nu ştiu, draguţa mamei.

Tom mergea pe drum în jos ca şi cum nu trăia în el însuşi, ci undeva în afară.

— Cine era persoana ? întrebă soră-sa Effie.

— N-aş putea să-ţi spun, răspunse el ca inconştient.

— E ciudată rău, făcu Effie aproape condamnînd-o. Da' copilu' ăla parcă-i năzdrăvan.

— Năzdrăvan ? Cum adică năzdrăvan ? repetă Tom.

— Păi uită-te şi tu. Mă-sa n-are nici sare, nici piper, ca să zic aşa, da' puştoaica juri că nici nu-i a ei. Ai zice că spiriduşii i-au furat copilu' şi i-au pus altu' năzdrăvan în loc. Ea să tot aibă vreo 35 de ani.

Dar el nici n-o asculta. Sora-sa vorbea mai departe.

— Asta-i femeia care-ţi trebuie ţie. Mai bine cu asta te-ai însura.

El tot n-o asculta. Lucrurile erau aşa cum erau.

În altă zi, la vremea ceaiului, cînd Tom era singur la masă, cineva ciocăni la uşa din faţă. Tom tresări ca la un semn prevestitor de rău. Nimeni nu bătea la uşa din faţă. Se sculă de la masă şi se-apucă să tragă zăvoarele, să întoarcă cheia cea mare în broască. Cînd deschise uşa, străina îi stătea în prag.

— Puteţi să-mi daţi o livră de unt ? întrebă ea cu detaşarea ciudată a celui care vorbeşte o limbă străină.

El încercă să-i înţeleagă întrebarea. Ea se uita la el, întrebătoare. Dar dincolo de întrebare, în simplul fapt că femeia stătea nemişcată în prag era ceva care-l mişca. Oare ce ?

Se dădu într-o parte şi ea intră imediat în casă ca şi cum uşa fusese deschisă s-o lase pe ea înăuntru. Treaba asta îl miră pe Tom. Obiceiul era să aştepţi în prag pînă eşti poftit în casă. O luă spre bucătărie şi ea merse după el.

Ceaşca de ceai şi celelalte lucruri erau împrăştiate pe masa de scîndură care fusese frecată bine cu peria, în cămin ardea un foc pe cinste, iar cîinele se sculă de lîngă foc şi se duse spre nou-venită. Femeia stătea nemişcată chiar în bucătărie.

— Tilly, ţipă el, avem ceva unt ?

Înfăşurată în pelerina-i neagră, străina părea tăcerea în persoană.

— Ce ? se-auzi de departe un strigăt ascuţit.

Tom ţipă din nou, întrebînd-o acelaşi lucru.

— Numa' ce-i pe masă, răspunse din lăptărie glasul de trompetă al lui Tilly.

Brangwen aruncă o privire pe masă şi văzu o bucată mare de unt pe-o farfurie. Era rotundă, aproape de-o livră şi-avea pe ea urme de ghinde şi frunze de stejar.

— Nu poţi să te mişti încoa cînd te cheamă omu' ? strigă el.

— Da' ce vreţi ? protestă Tilly trăgînd curioasă cu ochiul prin uşa cealaltă.

O văzu pe străină, se uită la ea cruciş, dar nu spuse nimic.

— Avem unt sau nu ? întrebă din nou Brangwen pierzîndu-şi răbdarea, ca şi cum putea face rost de unt printr-o simplă întrebare.

— Păi nu vă spusei că numa' ce-i pe masă ? răspunse Tilly neliniştită că n-avea de unde scoate unt la comandă. Nici un gram mai mult.

O clipă tăcură toţi.

— O, vă mulţumesc foarte mult. Scuzaţi-mă pentru deranj, zise străina cu claritatea şi detaşarea ciudată a celui care trebuie să-şi spună întîi în gînd cuvintele pe care vrea să le rostească cu glas tare.

Nu putea să înțeleagă toată lipsa asta de maniere și era puțin încurcată. Orice semn de politețe ar fi dat un aer foarte impersonal la toată treaba. Dar acuma era vorba de niște oameni care vroiau fiecare altceva. Brangwen se-nroși pînă-n albul ochilor cînd văzu cît de politicos vorbește femeia și n-o lăsă să plece cu mîna goală.

— Ia ceva și-nvelește untu' ăla pentru dumneaei, îi zise lui Tilly uitîndu-se la untul de pe masă.

Și, cu un cuțit curat, tăie partea de unde mîncase.

Vorbele lui, acel „pentru dumneaei", o pătrunseră încet pe străină și-o înfuriară pe Tilly.

— Păi vicaru' ia unt de la Brown, zise servitoarea pe care n-o puteai face să tacă cu una, cu două. Mîine dimineață primu' lucru asta facem : batem untu'.

— Da (acel „da" tărăgănat al străinilor), da, zise poloneza. Am fost la doamna Brown și nu mai are.

Tilly dădu țanțoșă din cap arătînd că arde de nerăbdare să spună că, după toate regulile etichetei necunoscute de cei care cumpără unt, astea nu sînt maniere, să vii cu tupeu la cineva și să bați la ușa din față ca să ceri o livră de unt fi'n'că ăia la care lucrezi au rămas fără pic de unt în casă și n-au pe unde scoate cămașa. Păi dacă cumperi de la Brown, cumperi de la Brown și nu vii să iei untu' meu ca să ieși din încurcătură cînd Brown nu mai are.

Brangwen înțelese perfect această tiradă nerostită a lui Tilly. Poloneza însă nu. Dar, fiindcă avea nevoie de unt pentru vicar și Tilly bătea untul a doua zi dimineața, aștepta.

— Hai, acu' șterge-o, spuse Brangwen tare după ce tăcerea devenise mai puțin apăsătoare.

Tilly dispăru pe ușa dintre camere.

— Mă tem că nu trebuia să vin... așa..., zise străina întrebător ca și cum de la el aștepta să afle ce se face în asemenea situații.

Tom se simți și el cam încurcat.

— Vai de mine, dar cum se poate ! făcu el încercînd să fie amabil și reușind numai să facă pe protectorul.

— Dumneavoastră... ? începu ea cu ceva foarte clar în minte. Dar simțea că-i cam fuge pămîntul de sub

picioare, așa că discuția se termină. Stătea mereu cu ochii către el fiindcă nu știa limba.

Se priveau în tăcere. Cîinele o părăsi și se duse la el, iar Tom se aplecă să-l mîngîie.

— Și ce mai face fetița dumneavoastră ? întrebă el.

— Da, mulțumesc, e foarte bine, veni răspunsul care era o formulă de politețe numai într-o limbă străină.

— Stați jos, spuse el.

Ea se așeză pe un scaun, ținîndu-și în poală mîinile subțiri care ieșeau de sub pelerină.

— Nu sînteți obișnuită cu ce-i pe la noi, zise el rămînînd, numai în cămașă, pe covorașul din fața căminului, cu spatele la foc și uitîndu-se la femeie curios și fără înconjur.

Sîngele ei rece îi făcea plăcere și-l însuflețea, dîndu-i o libertate ciudată. I se părea aproape o brutalitate să te simți atît de stăpîn pe tine și pe situație.

O clipă își opri întrebătoare privirile asupra lui, gîndindu-se la ce vrea să spună.

— Nu, zise ea înțelegînd în sfîrșit. Nu, e ciudat pe-aici.

— Vi se pare greu, da' vă descurcați, așa-i ? zise el.

Din nou femeia își opri privirile asupra lui, așteptîndu-l să repete ce spusese.

— Viața noastră vi se pare aspră, repetă el.

— Da... da, înțeleg. Da, e altfel, e ciudată. Dar am stat și-n Yorkshire...

— Păi atunci, făcu el, la noi nu-i mai rău ca la ei.

Ea nu prea-nțelegea. Felul protector în care se purta cu ea, siguranța, apropierea, toate astea o puneau în încurcătură. De fapt, ce-avea el de gînd ? Ce vroia să spună cu asta ? Dacă era la fel ca ea, dacă se considera egalul ei, de ce se purta așa fără să-i pese cîtuși de puțin de etichetă ?

— Nu... zise ea pierdută, neluîndu-și ochii de la el.

Îl vedea lipsit de experiență și naiv, stîngaci, și-o relație cu el i se părea aproape imposibilă. Totuși era chipeș, cu păr blond și ochi albaștri, energici, cu un trup sănătos care-l făcea să nu fie mai prejos decît ea. Îl urmări insistent cu privirea. Îi era greu să-l înțeleagă,

așa cald, stîngaci și-ncrezător cum era, sigur pe el ca și cum n-avea habar ce-nseamnă să nu fii sigur pe tine. Atunci ce-l făcea să fie-atît de constant, de sigur pe el, curios de sigur ?

Nu putea să-și dea un răspuns și-asta o mira. Își plimbă privirile prin camera lui. Era ceva intim în odaia asta, ceva care-o făscina și-aproape-o îngrozea. Mobila era veche și familiară precum bătrînii. Totul îi semăna atît de tare (de parcă făcea parte din ființa lui) că ea se simțea pur și simplu stingherită.

— Stați de mult în casa asta, nu ? întrebă ea.

— În altă parte nici n-am stat, răspunse el.

— Da... dar rudele... familia dumneavoastră ?

— Sîntem aici de peste *două* sute de ani, făcu el.

Nici o clipită nu-l scăpa din ochi. Îi deschise larg, ca două ferestre. Încerca să înțeleagă ce vrea să spună. El simțea că era acolo pentru ea.

— Casa, ferma... sînt ale dumneavoastră ?

— Da, răspunse el.

Se uită la ea și-i surprinse privirea. Pe ea treaba asta o cam tulbură. Nu-l cunoștea. Era un străin pentru ea și n-aveau nimic unul cu altul, nu-i lega nimic. Și cu toate astea privirea lui o tulbură atît de tare, o făcu să-l cunoască cu tot dinadinsul căci omul ăsta avea o fire ciudat de încrezătoare și fără ascunzișuri.

— Locuiți singur ?

— Da... dacă asta se numește singur.

Nu-nțelegea ce vrea să spună. I se părea neobișnuit. Ce însemnau toate astea ?

Și de cîte ori, după ce-l urmărea din ochi cîtva timp, privirile li se întîlneau inevitabil, ea-și dădea seama că o emoție puternică îi umbrea rațiunea. Stătea nemișcată și pusă pe harță cu ea însăși. Cine era străinul ăsta care-i devenise dintr-o dată așa de apropiat ? Ce se-ntîmpla cu ea ? Ceva în ochii lui tineri, care clipeau cu căldură, părea că-și arogă un drept asupra ei : dreptul de-a vorbi cu ea, de-a-i oferi protecția lui. Dar cum ? De ce vorbea cu ea ? De ce se citea atîta siguranță în ochii lui, de ce erau așa de plini de lumină și încredere, de ce n-aștepta să i se dea permisiunea sau să i se facă un semn ?

Tilly se întoarse cu o frunză mare şi-i găsi pe amîndoi stînd în tăcere. Deodată Tom simţi că e de datoria lui să vorbească, acum că servitoarea venise-napoi.

— Cîţi ani are fetiţa dumneavoastră ? întrebă el.

— Patru ani, răspunse ea.

— Tatăl n-a murit de mult, nu ?

— Fetiţa avea un an cînd a murit el.

— Trei ani sînt de-atunci ?

— Da, e mort de trei ani, aşa e.

Era ciudat de liniştită, aproape detaşată, cînd răspundea la întrebările-astea. Se uită din nou la el cu ceva feciorelnic în priviri. El simţea că e ţintuit locului. Nu era-n stare nici să vină mai aproape, nici să se îndepărteze de ea. Îl deranja ceva în toată făptura ei şi la un moment dat deveni chiar rigid faţă de ea. Văzu în ochii mamei privirea mirată a fetiţei. Tilly îi dădu untul şi străina se ridică să plece.

— Mulţumesc foarte mult. Cît costă ?

— I-l facem noi cadou vicarului, spuse Tom. Îmi prinde şi mie bine s-ajung cumva la biserică.

— Mai bine v-aţi duce singur la biserică şi-aţi lua banii pe unt, că doar e-al dumneavoastră, spuse Tilly ţinînd-o mai departe pe-a ei.

— Nu se putea să nu te bagi tu ! o repezi Tom.

— Cît face, vă rog ? o-ntrebă poloneza pe Tilly.

Brangwen se uită la ele şi lăsă lucrurile să curgă.

— Atunci, vă mulţumesc foarte mult, spuse ea.

— Veniţi într-o zi şi cu fetiţa, o invită el, să vadă păsările şi caii, dacă i-or plăcea.

— O, sigur c-o să-i placă, răspunse străina.

Şi plecă. Brangwen se posomorî cînd o văzu că pleacă. Nici n-o observa pe Tilly, care se uita la el neliniştită şi aştepta s-o liniştească el din nou. Dar el nu era-n stare să se gîndească la nimic. Simţea că, printr-o coardă invizibilă, se legase de femeia aceea misterioasă.

Mintea i se bramburise de-a binelea. Conştiinţa lui era acum în altă parte. În piept sau în intestine, undeva în cap, începuse o altă activitate. Era ca şi cum o lumină puternică ardea acolo, iar el, orb de lumina aia, nu ştia

nimic în afară de faptul că transfigurarea asta îşi mistuia focul între ei doi, legîndu-i ca o putere tainică.

Fiindcă ea-i venise-n casă, el mergea buimăcit de colo-colo, abia văzînd lucrurile cu care umbla, plutind, liniştit, într-o stare de metamorfoză. Se supuse fără să crîcnească, uită că mai are voinţă, pierzîndu-se pe sine într-o atmosferă soră cu extazul, ca o fiinţă care tinde să se nască a doua oară.

Femeia veni de două ori la fermă cu fetiţa, dar întotdeauna cei mari erau cuprinşi de acalmia asta, o liniştе şi-o pasivitate ca o toropeală care pogora asupra lor, aşa că nu se produse nici o schimbare demnă de luat în seamă. El aproape nu era conştient de prezenţa puştoaicei, dar, cu veselia pe care-o avea din născare, îi cîştigă încrederea, chiar afecţiunea, căci o suia pe cal, încercînd s-o înveţe să călărească, şi-i punea-n palmă grăunţe să dea la păsări.

Odată le-ntîlni pe drum şi le duse pe-amîndouă la plimbare cu trăsura, afară din Ilkeston. Copilul se ghemui lîngă el, parcă din dragoste. Mama stătea nemişcată ca o stîncă. Erau învăluiţi în tăcere, în ceva vag, ca o ceaţă fără contururi precise, de parcă voinţa fiecăruia din ei încetase să mai existe. Numai el îi văzu mîinile, fără mănuşi, strînse în poală, şi observă verigheta de pe deget. Pe el verigheta îl excludea, căci era un cerc închis. Ea era ceea ce lega viaţa străinei, era simbolul vieţii ei, în care el n-avea nici un locşor. Şi totuşi, dincolo de toate astea, ea şi el trebuiau să se-ntîlnească.

O ajută să se dea jos din trăsurică, aproape ridicînd-o, şi simţi că are dreptul s-o ia aşa în braţe. Ea era încă a altuia, a aceluia care rămăsese în urmă. Dar şi el, Tom Brangwen, trebuie să aibă grijă de ea. Căci ea, ca toate femeile, ajunsese să fie neglijată.

Cîteodată, ceaţa aceea fără contururi precise în care era ea învăluită şi-n care el se pierduse cu totul, îl înfuria, îl făcea să turbeze de mînie. Dar se ţinea încă tare pe poziţie. Ea n-avea nici o reacţie faţă de el, nici o pornire a vieţii. Îl intriga şi-l scotea din sărite, dar el tăcu chitic supunîndu-se multă vreme. Apoi, din ciuda pe care-o strînsese-n el fiindcă ea nu-l băga în seamă, iz-

bucni, distrugătoare, furia. Vroia să plece, să scape de străină.

Din întîmplare, ea veni cu fetița la Marsh tocmai cînd el era în starea asta. El continuă să-i reziste, puternic și neclintit în revolta lui, și, deși el nu spunea nimic, ea simțea cum cade pradă în ghearele furiei și neliniștii lui apăsătoare, care o scuturară iar scoțînd-o ca dintr-o toropeală. Din nou inima începu să-i bată repede, mai-mai să-i spargă pieptul. Se uită la el, la străinul care nu era un domn și totuși ținea morțiș să intre-n viața ei și durerea unei alte existențe în propria-i ființă îi încordă toate fibrele trupului într-o formă nouă. Ar trebui s-o ia de la cap, să găsească o existență nouă, o formă nouă, care să vibreze în fața acelei forțe oarbe și încăpățînate care continua să-i reziste.

O trecu un fior rece, prevestitor al unei noi creații. Flacăra izbucni în el și-l pătrunse pînă-n măduva oaselor. Ea o dorea, această viață nouă de la el, cu el, și cu toate astea trebuia să se apere împotriva acestei vieți noi care-nsemna distrugere.

Cînd trudea singur pe ogor sau stătea noaptea de veghe să fete oile, faptele și lucrurile concrete ale vieții de zi cu zi dispăreau și lăsau să iasă la iveală, golgoluț, miezul intenției lui. Și-atunci îi venea în minte că vrea să se-nsoare cu ea și ea să fie viața lui.

Puțin cîte puțin, chiar fără s-o vadă, ajunse s-o cunoască. I-ar fi plăcut s-o creadă ca pe ceva care i-a fost dat în grijă, ca pe-un copil fără părinți. Dar nu-i era permis. Trebuia să coboare din sferele înalte ale acestei plăcute idei. Ea putea să-l refuze. Și, pe lîngă asta, se temea de ea.

Dar în nopțile lungi de februarie, cînd stătea lîngă oile în chinurile facerii și se uita din adăpostul lui la stelele scînteietoare, își dădea seama că nu-și aparține lui însuși. Trebuia să admită că era numai un crîmpei, ceva neterminat și supus altei forțe. Pe cerul întunecat treceau stelele călătoare, trecea tot roiul în cine știe ce pelerinaj etern. Așa că el, mic și supus, stătea la locul lui în marea ordine universală.

Dacă ea nu vroia să vină, el era sortit să rămînă un nimic. Era o experiență aspră. Dar, după ce ea l-a uitat

de nu știu cîte ori, după ce văzuse-atît de des că nu există pentru ea, după ce turbase de furie și-ncercase să scape, după ce-și spusese că era bun așa cum era și fără nevastă, că era bărbat și putea ține singur piept vieții, trebuia — în noaptea presărată cu nenumărate stele — să se umilească, să recunoască și să știe că, fără ea, el nu era nimic.

Nu era nimic. Dar cu ea, ar fi și el un om de-adevărat. Dac-ar fi să vină ea acum la stînă, prin iarba acoperită de brumă, prin behăitul fără astîmpăr al oilor și mieilor, i-ar aduce împlinirea și perfecțiunea. Și de-ar fi așa, să vină ea la el ! Așa trebuie să fie căci așa e orînduit să fie.

I-a trebuit mult timp ca să se hotărască în sfîrșit s-o ceară de nevastă. Și știa că, dac-o cere, ea trebuie să accepte fără discuții. Trebuie, altfel nu se poate.

Aflase cîte ceva despre ea. Era săracă, singură de tot și-o dusese greu la Londra, atît înainte cît și după ce-i murise bărbatul. Dar în Polonia era doamnă de viță nobilă, fată de moșier.

Faptul că era de viță nobilă, că bărbatu-său fusese doctor cu renume, că el însuși îi era inferior aproape din toate punctele de vedere, toate astea erau vorbe goale pentru el. Exista o realitate interioară, o logică a sufletului, care-i lega unul de altul.

Într-o seară de martie, cînd de-afară se-auzea vuietul vîntului, veni momentul să-i facă propunerea. Pîn-atunci stătuse cu mîinile pe genunchi, aplecat spre flăcările din cămin. Și pe cînd se uita așa la foc, își dădu seama, fără să se gîndească aproape, c-avea s-o facă-n seara aia.

— Mai am vreo cămașă curată ? o întrebă pe Tilly.

— Știți bine c-aveți cămăși curate, zise ea.

— Păi, adu-mi una albă.

Tilly îi aduse una din cămășile care-i rămăseseră moștenire de la taică-său și-o întinse s-o bată căldura flăcărilor. Cînd îl vedea stînd așa, aplecat, cu mîinile pe genunchi, nemișcat și cufundat în gînduri, fără habar de prezența ei, Tilly avea pentru el o dragoste mută și dureroasă. În ultima vreme, cînd făcea orice pentru el, cu el de față, o podideau lacrimile și se zguduia de plîns. Acum, cînd

desfăcea cămaşa, îi tremurau mîinile. Acuma Tom nu mai ţipa la ea şi n-o mai tachina deloc. Tăcerea adîncă din casă o făcea să tremure.

Tom se duse să se spele. Mici şi ciudate mustrări de conştiinţă ţîşneau din adîncul tăcerii lui şi pocneau ca baloanele de săpun.

— Trebuie s-o fac şi p-asta, spuse el pe cînd se-apleca să ia cămaşa de pe grilajul din faţa căminului, trebuie s-o fac, aşa că n-are rost că m-ascund după deget.

Şi pe cînd se pieptăna în faţa oglinzii de pe perete, îşi replică superficial :

— Femeia nu-i mută, nu-i fără grai. Nici copil de ţîţă nu-i. Are dreptul să facă ce-i place şi să respingă pe cine nu-i place.

Urma asta de judecată sănătoasă îl duse un pic mai departe.

— Mai aveţi nevoie de ceva ? îl întrebă Tilly, care apăru ca din senin căci îl auzise vorbind.

Se uita la el cum îşi piaptănă barba blondă. Ochii lui priveau liniştiţi undeva fără să se-abată.

— Păi, făcu el, unde-ai pus foarfeca ?

I-o aduse şi rămase să se uite la el cum, cu bărbia înainte, îşi ajusta barba.

— Nu vă ciopîrţiţi aşa de parcă v-aţi duce la vreun concurs de tunsoare, zise ea neliniştită.

El suflă repede părul fin şi cîrlionţat care-i rămăsese pe buze.

Se îmbrăcă curat din cap pînă-n picioare, îşi înnodă cravata cu grijă şi-şi puse haina cea bună. Era gata şi, cum amurgul cenuşiu învăluia grădina, o porni să culeagă narcise galbene. Vîntul vuia prin ramurile merilor şi florile galbene se plecau şi se ridicau izbite de cîte-o pală de vînt. Tom se lăsă pe vine să rupă codiţele fragile şi auzi pînă şi vorba şoptită a frunzelor ascuţite ca nişte suliţe.

— Ei, da' ce se-ntîmplă ? îi strigă un prieten cu care dădu nas în nas cînd ieşea pe poarta grădinii.

— Facem şi noi un pic de curte şi cam atît, spuse Brangwen.

Iar Tilly, emoționată de nu mai știa nici cum o cheamă și tremurînd toată, se lăsă împinsă de vînt pînă la poarta cea mare, de unde putea să-l vadă cum pleacă.

Tom urcă dealul și-o luă spre casa parohială. Vîntul vîjîia printre gardurile de arbuști și Tom încercă să pună la adăpost buchetul de flori, ținîndu-l pe-o parte. Nu se gîndea la nimic. Știa numai că suflă vîntul.

Se lăsa noaptea și copacii fără frunze băteau darabana cu crengile printre care șuiera vîntul. Știa că vicarul o să fie în biroul lui, iar poloneza, cu fetița, în bucătăria care era o odaie tihnită și plăcută. Cînd se-ntunecase de tot, intră pe poartă și-o luă pe potecă. Cîteva narcise galbene își plecară căpșoarele în bătaia vîntului, iar brîndușele, lovite și ele de suflarea lui, se-nghesuiră unele-n altele într-o încîlceală palidă, fără culoare.

Prin fereastra de la bucătărie se strecura o dîră de lumină pe tufele din spatele casei. Brangwen începu să ezite. Cum să facă ? Se uită pe fereastră și-și văzu iubita într-un balansoar, ținînd pe genunchi fetița care era deja în cămașă de noapte. Căpșorul blond cu părul rebel și nesupus se-apleca spre căldura focului. Flăcările luminau obrajii strălucitori și pielea albă a copilei, care parcă visa cu ochii deschiși, întocmai ca un om în toată firea. Chipul mamei era întunecat și imobil și bărbatul, simțind ca un ghimpe în inimă, văzu că femeia era undeva departe, în viața care trecuse. Părul micuței strălucea ca beteala, iar fața parcă era de ceară, luminată dinăuntru. Vîntul urla din toate puterile. Mama și fetița stăteau tăcute și nemișcate, copilul privind la foc cu ochii aceia negri și visători, mama uitîndu-se în gol. Puștoaica aproape-adormise și numai voința o mai făcea să țină ochii-atît de larg deschiși.

Deodată se uită în jur, speriată, căci vîntul făcea să se zguduie casa. Brangwen văzu tremurul buzelor mici. Mama începu s-o legene și el auzi scîrțîitul tălpigelor de balansoar. Apoi auzi un cîntec într-o limbă străină, murmurat cu un glas stins și monoton. Apoi o rafală puternică de vînt. Mama parcă plutea, dusă de valul vieții. Ochii negri ai copilului erau măriți. Brangwen se uită la norii care se-adunau pe cerul întunecat cu o viteză ce te-nspăimînta.

Apoi se auzi glasul ascuțit, plîngăreț și totuși poruncitor al micuței :

— Nu mai cînta așa, mamă, nu-mi place.

Cîntecul se stinse.

— Du-te la culcare, spuse mama.

Brangwen văzu cum puștoaica protestează ținîndu-se de maică-sa, văzu cît de aeriană era mama, văzu efortul disperat al copilului de a nu se dezlipi de femeie. Apoi, deodată răsună glasul limpede al fetiței care soma :

— Vreau să-mi spui o poveste.

Vîntul bătea, povestea începu și copila se cuibări în poala mamei. Brangwen aștepta afară, parcă suspendat în gol, și se uita cum se zbat sălbatic copacii în bătaia vîntului la căderea nopții. Trebuia să-și urmeze soarta și rămase s-aștepte în fața ușii.

Fetița se ghemui și stătu nemișcată, lipită de maică-sa, cu ochii negri privind fără să clipească printre genele drepte, ca un animal care se făcuse covrig și-adormise cu tot trupul în afară de ochi. Mama parcă era în umbră, iar povestea parcă se depăna singură. Brangwen stătea afară și vedea cum se lasă noaptea. Nici nu băgă de seamă cum trece timpul. Mîna în care ținea narcisele era țeapănă și rece.

Povestea se termină și, în sfîrșit, mama se ridică în picioare, cu fetița de gît. Înseamnă că are putere dacă duce așa de ușor în brațe un copil atît de mare. Micuța Anna își încolăcise brațele pe după gîtul mamei. Fața albă și ciudată a copilului privea peste umărul mamei. Adormise. Doar ochii, mari și negri, țineau piept și luptau cu ceva nevăzut.

Cînd ieșiră din cameră, Brangwen se mișcă pentru prima dată din locul în care stătuse țintuit și-și roti privirile să vadă noaptea. Dorea din suflet ca noaptea să fie-ntr-adevăr așa de frumoasă și familiară cum părea în acele cîteva clipe de destindere. Ca și micuța, simți că-l apasă ceva, o suferință, asemenea destinului.

Mama se-ntoarse și-ncepu să-mpăturească lucrușoarele fetiței. El bătu la ușă. Ea deschise mirată, puțin în încurcătură, ca o străină care nu se simte în largul ei.

— Bună seara, spuse el. Intru numai o clipă.

Femeia se schimbă repede la față. Nu se-așteptă la o asemenea vizită. Se uită la el și-l văzu în razele care se strecurau prin fereastră, cu narcisele în mînă, pe fundalul nopții. Nu-l mai văzuse niciodată în hainele-alea negre. Aproape că se temea de el.

Dar el trecuse pragul și-nchidea ușa-n urma lui. Ea intră în bucătărie, speriată de această invazie de pe tărîmul nopții. El își scoase pălăria și se-apropie de ea. Apoi rămase în bătaia luminii, cu haine negre și cravată neagră, cu pălăria într-o mînă și florile galbene în cealaltă. Ea stătea deoparte, neputincioasă, aproape uitîndu-și propria fire. Nu-l cunoștea. Știa numai că venise pentru ea. Vedea doar silueta omului în negru stînd în fața ei și pumnul încleștat în care ținea florile. Nu-i vedea chipul și nici ochii vii.

El o urmărea, fără s-o cunoască, și numai în străfunduri era conștient de prezența ei.

— Am venit să vorbesc ceva cu dumneavoastră, spuse el, făcînd cîțiva pași și lăsînd din mînă pălăria și florile, care se desfăcură și se-mprăștiară pe masă. Ea se dăduse-napoi cînd îl văzuse că se-apropie. N-avea nici un pic de voință și parcă ea însăși nici nu exista. Vîntul șuiera prin horn. Brangwen așteptă. Își eliberase mîinile, așa că acum putea să-nchidă pumnii.

Era conștient că ea e acolo, necunoscută, înfricoșată, totuși legată de el.

— Am venit, zise el curios de sec și liniștit, să vă-ntreb dacă vreți să vă măritați cu mine. Sînteți liberă, nu-i așa ?

Urmă o tăcere lungă, timp în care ochii lui albaștri și ciudat de impersonali se uitară într-ai ei ca să afle un răspuns la acest adevăr. Căuta să scoată la iveală adevărul din ea. Iar ea, hipnotizată, trebui să răspundă în cele din urmă :

— Da, sînt liberă să mă căsătoresc.

Ochii lui își schimbară expresia, deveniră mai puțin impersonali, mai-mai că ziceau c-ar privi-o și el, pentru adevărul din ea. Erau statornici, atenți și eterni de parcă n-aveau să se schimbe-n vecii vecilor. Păreau c-o fixează și-o hotărăsc să facă pasul. Ea tremura, simțind că se naște

din nou, anulîndu-se fără voinţă în el, într-o voinţă comună cu el.

— Vreţi să vă căsătoriţi cu mine ? făcu ea.

El păli la faţă şi răspunse :

— Da.

Era încă nehotărîre şi tăcere-ntre ei.

— Nu, zise femeia, dar nu despre ea însăşi. Nu, nu ştiu.

Tom simţi cum dispare încordarea de parcă s-ar fi rupt ceva în el, pumnii strînşi slăbiră şi nu mai putu face nici o mişcare. După înfrîngerea asta neclară stătea neajutorat şi se uita la ea. O clipă numai, ea devenise ireală pentru el. Apoi o văzu cum vine spre el, ciudat de direct şi parcă fără să se mişte, într-o pornire bruscă. Îl apucă uşor de haină.

— Da, vreau, spuse ea impersonal, uitîndu-se la el cu ochii ei mari şi candizi, pe care-i deschisese din nou şi-i deschisese asupra adevărului suprem.

Cum stătea acolo-n picioare, Brangwen se albi la faţă şi rămase ca o stană de piatră. Numai ochii i se mişcau, căci ea se uita intens în ei şi el suferea cumplit din cauza asta. Ea părea că-l vede cu ochii ei mari, pe care-i deschisese din nou, aproape cu ochi de copil. Cu o mişcare stranie, care-l făcu să nu mai ştie unde-ncep şi unde se sfîrşesc chinurile iadului, îşi întinse alene spre el faţa negricioasă şi sînii, lăsîndu-l să se gîndească la un sărut. Tom simţi că-i plesneşte capul şi pentru cîteva clipe se văzu cufundat de tot în întuneric.

O avea în braţe şi, pierdut cu totul, o săruta. Se contopiseră, deveniseră o singură fiinţă şi-ar fi fost un chin fără de margini să renunţe la el însuşi. Ea era acolo, în braţele lui, mică, uşoară şi docilă, ca un copil, dar totuşi lăsîndu-l să se gîndească la o-mbrăţişare, la îmbrăţişarea fără de sfîrşit. Şi Tom simţi că nu mai poate să suporte, că nu mai poate să se ţină pe picioare.

Se-ntoarse să caute un scaun şi, ţinînd-o încă în braţe, se-aşeză şi-o strînse tare la piept, cît mai aproape de el. Apoi, cîteva secunde, dormi adînc, învăluit în somnul cel mai negru — uitarea totală.

Din care îşi reveni puţin cîte puţin, ţinîndu-şi mereu iubita, caldă, aproape de el ; ea, ca şi el, învăluită-n aceeaşi

tăcere totală, în aceeaşi uitare — bezna fecundă, născătoare de viaţă.

El îşi reveni încetul cu încetul, dar se născuse a doua oară ca după o gestaţie în pîntecele beznei. Totul era curat şi luminos ca aerul, nou ca revărsatul zorilor, proaspăt şi-abia început. Noutatea şi fericirea supremă îl inundară precum lumina zilei. Iar ea, nemişcată, stătea lîngă el ca şi cum o copleşiseră aceleaşi simţăminte.

Apoi se uită la el, cu ochii-i mari şi tineri sclipind de-atîta lumină. El se-aplecă şi-i sărută buzele. Vîlvătaia zorilor iviţi porni să-i mistuie şi viaţa lor cea nouă-ncepu să se-arate. Era frumoasă dincolo de orice-nchipuire, era minunată ca păcatul şi părea aproape o trecere în nefiinţă. Brangwen trase brusc femeia mai aproape de trupul lui.

Căci curînd, lumina ei interioară începu să pălească, treptat. Bărbatul o ţinea în braţe. Ea-şi sprijini capul pe umărul lui şi rămase nemişcată, puţin obosită, retrasă în umbră pentru că era obosită. Şi-n osteneala ei era ceva care-l nega.

— Mai e şi copilul, spuse ea după o lungă tăcere.

El nu-i înţelegea vorbele. Nu mai auzise de mult un glas. Acum auzea şi vîntul vuind ca şi cum tocmai se pornise din nou.

— Da, zise el fără să-nţeleagă ce vrusese ea să spună.

Simţi cum inima i se strînge puţin de durere şi încruntă uşor din sprîncene. Îi scăpa ceva şi nu ştia ce.

— Ai s-o iubeşti ? întrebă femeia.

Bărbatul simţi din nou cum i se strînge inima de durere.

— Şi-acum o iubesc, spuse el.

Ea stătea nemişcată cu capul pe umărul lui şi-i sorbea căldura trupului fără să-i pese. Pentru el era marea confirmare s-o simtă acolo, sorbindu-i căldura şi dîndu-i înapoi greutatea trupului ei şi încrederea ei stranie. Oare prin ce sfere plutea de părea aşa de absentă ? Lui îi stătuse mintea-n loc de mirare. N-o cunoştea.

— Dar eu sînt mult mai mare decît tine, spuse ea.

— Cu cît ? întrebă el.

— Am 34 de ani, spuse ea.

— Eu am 28, spuse el.

— Şase ani.

Se vedea pe ea o îngrijorare ciudată care parcă i-ar fi făcut plăcere. El asculta și se minuna. Era de-a dreptul superb că-l ignora atît de mult, în vreme ce stătea cu capul culcat pe umărul lui. El era-n stare s-o ridice cu răsuflarea lui și-i simți greutatea pe propria-i ființă. Acum ajunsese în sfîrșit la împlinire și la o putere pe care n-avea cum să i-o ia nimeni. N-avea nimic comun cu ea, nici măcar n-o cunoștea. Ce ciudat că ea-și lăsase toată greutatea trupului în mîinile lui ! El era mut de încîntare. Se simțea fizic puternic căci era-n stare s-o poarte pe răsuflarea lui. Împlinirea lor ciudată și inviolabilă îi dădea siguranța și stabilitatea Atotputernicului. Amuzat, se-ntreba ce-ar zice vicarul dac-ar ști.

— Nu-i nevoie să mai stai aici ca să-i faci vicarului gospodăria, spuse el.

— Dar mie-mi place și-aici. După ce-ai fost în mai multe locuri, aici e foarte plăcut.

Cînd auzi asta, lui îi pieri glasul din nou. Ea era așa de-aproape de el și totuși îi răspundea de undeva atît de departe. Dar lui nu-i păsa.

— Cum era la tine-acasă cînd erai mică ? o întrebă el.

— Tata avea moșii, răspunse ea, și casa era lîngă rîu.

Treaba asta nu-i mai spunea mare lucru. Totul era la fel de imprecis ca și-nainte. Dar atîta vreme cît ea era așa de-aproape de el, nu-i păsa cîtuși de puțin.

— Și eu am o moșie... una mai mică, zise el.

— Aha, făcu ea.

Tot timpul ăsta el nu-ndrăznise să se miște. Ea stătea neclintită pe răsuflarea lui. El o ținea în brațe și multă vreme nu s-a urnit de pe scaun. Apoi, ușor și timid, puse mîna pe rotunjimea brațului ei, pe necunoscut. Ea părea un pic mai aproape. Pe el flacăra îl pîrjolea de la pîntece pînă la piept.

Dar era prea devreme. Ea se sculă din brațele lui și scoase un șervețel dintr-un sertar ca să-l pună pe tavă. Avea un aer calm și profesional în ce făcea. Fusese soră de caritate pe lîngă bărbatu-său, atît la Varșovia, cît și în timpul răzmeriței, după aceea. Începu s-aranjeze lucrurile pe tavă și parcă nici nu-l băga în seamă pe Brangwen. El se îndreptă de spate, căci nu putea-ndura să vadă cum,

în firea ei, lucrurile se bat cap în cap. Ea se mișca prin cameră, dar n-aveai cum ghici dinainte ce vrea să facă.

Apoi, pe cînd el visa cu ochii deschiși, tot numai mirare, ea se-apropie de el și-l privi cu ochii ei mari, cenușii care-aproape-i zîmbeau, strălucind c-o lumină ascunsă. Dar gura cea urîtă și frumoasă în același timp era tot împietrită și pecetluită de tristețe. Tom se temea.

Privirea lui încordată și-aţîţată de-asemenea lucruri neobișnuite încerca s-o evite. Simți că-l părăsește curajul, că se pierde cu firea și totuși se ridică în picioare de parcă ea i-ar fi poruncit, iar el ar fi ascultat-o cuminte. Se aplecă și-i sărută buzele mari, groase și triste. Le sărută, dar expresia gurii nu se schimbă deloc. Frica pusese stăpînire pe el de-a binelea. Din nou femeia-i scăpase printre degete.

Ea se-ntoarse să meargă-n altă parte. Era dezordine în bucătăria casei parohiale, dar pentru el era frumoasă această dezordine făcută de ea și de copilul ei. Femeia avea ceva minunat și aerian în făptură, dar și ceva care-o lega fizic de el și asta-i făcu inima să tresalte. Stătea acolo și-aștepta ca suspendat în gol.

Ea veni din nou la el. El stătea acolo, în haine negre, cu ochi albaștri, foarte strălucitori și enigmatici pentru ea, cu chipul viu de-atîta încordare și părul răvășit. Ea se-apropie și mai mult de el, de trupul lui învești mîntat în negru, tot numai dorință, și-l apucă ușor de braț. El rămase nemișcat. Ochii ei, în care vedeai bezna amintirii luptînd cu dorința, primitivi și electrizanți pînă-n străfunduri, îl respinseră și-l traseră spre ei în același timp. Dar el rămase el însuși. Respira greu și la rădăcina părului îi apărură broboane de sudoare, care i se prelinseră pe frunte.

— Vrei să te însori cu mine ? îl întrebă ea molcom, nesigură ca-ntotdeauna.

El se temea că n-o să poată scoate o vorbă. Respiră adînc și spuse :

— Da.

Apoi din nou, chinul lui cel cumplit : cu o mînă sprijinită ușor pe brațul lui, ea se aplecă puțin înainte și-și întinse gura spre el, sugerîndu-i ciudat aceeași îmbrățișare ca pe vremea strămoșilor lor și a strămoșilor strămoșilor

lor. Gura era urîtă şi frumoasă în acelaşi timp, iar el nu mai putea să-ndure. Îşi apropie buzele de-ale ei şi încet, încet, ea îi răspunse, adunînd forţă şi dorinţă, pînă cînd bărbatul simţi că nu mai poate să-ndure căci ea căzuse asupra lui cu puterea trăsnetului. El se retrase alb şi cu răsuflarea tăiată. Doar în ochii lui albaştri se vedea ceva din esenţa fiinţei lui. Iar în ochii ei apăru un zîmbet plăpînd, strălucind într-un vid negru ca bezna nopţii.

Din nou ea începu să plutească, depărtîndu-se de el. El vroia să plece. Era peste puterile lui să mai îndure. Trebuia să plece. Totuşi era nehotărît. Dar ea se-ndepărtă prima.

După chinuri şi deziceri, hotărîrea fusese luată.

— O să viu să vorbesc mîine cu vicaru', spuse el cu pălăria-n mînă.

Ea îl privi cu ochi inexpresivi şi plini de întuneric, în care el nu citi nici un răspuns.

— E bine, nu ? zise el.

— Da, răspunse ea, un biet ecou fără trup sau sens.

— Noapte bună, spuse el.

— Noapte bună.

Bărbatul plecă şi ea rămase pe loc, lipsită de expresie şi personalitate, cum o ştiuse-ntotdeauna. Apoi ea-şi văzu mai departe de tava pe care trebuia să-i ducă vicarului mîncarea. Avea nevoie de masă, aşa că puse narcisele pe bufet fără să le dea vreo atenţie. Doar răceala lor, căci le atinsese cu mîna, dăinui multă vreme.

Erau aşa de străini încît dorinţa lui devenise un chin cumplit. Şi-aveau să fie aşa străini de-a pururi. Atîta intimitate în îmbrăţişări şi-atîta lipsă de comunicare ! Era de neîndurat. Nu mai era-n stare să stea pe-aproape de ea, să ştie că nu-i nici un fel de comunicare-ntre ei, să ştie cît de străini, străini de tot sînt unul faţă de altul. Ieşi în bătaia vîntului, care despărţise norii din loc în loc, făcînd găuri pe cer. Lumina lunii se răspîndea în toată splendoarea. Acuşi-acuşi, din înalturi, luna scînteietoare şi nestatornică precum apa trecea în goană peste-un petic gol de cer şi intra pe sub vreun nor aducător de ploaie, cu marginile-n culorile curcubeului. Apoi norul ascundea luna de tot şi umbra învăluia pămîntul. Apoi din nou,

undeva în noapte, o lumină care dispărea ca un abur. Tot cerul mişuna şi se zvîrcolea, o imensă harababură de forme zburătoare, beznă, lumini zdrenţuite şi fumegînde şi o mare aură cafenie ce se rotea întruna ; apoi groaza pe care o inspira luna, scînteietoare şi nestatornică precum apa, care apărea pentru o clipă pe cerul gol şi-o zbughea din nou sub nor după ce te orbise cu lumina ei.

Capitolul II

LA MARSH

Era fata unui moşier polonez care, înglodat în datorii, se-nsurase c-o nemţoaică cu bani şi murise chiar înainte de răzmeriţă. De foarte tînără se măritase cu Paul Lensky, un intelectual care studiase la Berlin şi se-ntorsese la Varşovia patriot. Maică-sa se măritase cu un comerciant neamţ şi plecase din Polonia.

Lydia Lensky, căsătorită cu tînărul doctor, călcă pe urmele lui într-ale patriotismului şi emancipării. Erau săraci, dar foarte plini de ei. Ca s-arate cît e de emancipaţă, ea învăţă să-ngrijească bolnavii. Amîndoi reprezentau în Polonia noua mişcare ce-abia începuse în Rusia. Dar erau foarte patrioţi şi-n acelaşi timp foarte „europeni".

Li se născură doi copii. După asta veni marea răzmeriţă. Lensky, plin de ardoare şi vorbe frumoase, mergea peste tot şi-şi chema concetăţenii la luptă. Avea şi ceva de fanfaron în el. Lydia, care se trăgea din altă familie şi era mai puţin belicoasă graţie sîngelui ei nemţesc, rămînea în umbră. Ce-o împingea înainte erau doar talentul oratoric al bărbatului ei şi înflăcărata lui pornire patriotică. El era, fără discuţie, un brav cetăţean, dar nici unul din actele lui de bravură nu se ridica la-nălţimea entuziasmului din discursuri. Muncea din greu, mai-mai să-şi dea duhul. Numai ochii-ţi aminteau că ai de-a face cu un om viu. Lydia era ca drogată şi-l urma în tot locul. Devenise umbra lui: îl servea şi-i repeta mai departe cuvintele. Uneori lua cei doi copii cu ea peste tot, alteori îi lăsa acasă, în plata Domnului.

Într-o bună zi, îi găsi pe-amîndoi morţi de difterie. Bărbatu-său plînse amarnic fără să-i pese că-l aude lumea. Dar războiul mergea mai departe şi nu peste mult timp Lensky se-ntoarse la datorie. Lydiei i se-ntunecă mintea.

Mergea totdeauna prin locuri ferite, redusă la tăcere şi cuprinsă de-o teroare stranie, profundă. Singura ei dorinţă era să-şi găsească mulţumirea în spaimă, să intre la o mînăstire şi să-şi satisfacă instinctul de spaimă din ea, slujind o religie a tenebrelor. Dar n-a putut face-aşa ceva.

După asta veni refugiul la Londra. Lensky, mic şi pirpiriu, îşi pusese serios în gînd să reziste şi nimic nu-l mai făcea să se destindă. Trăia într-un soi de iritabilitate nebunească. Era suspicios, arogant în ultimul grad, arţăgos, aşa că nu peste multă vreme nimeni nu-l mai suporta pe noul asistent al medicului de la spital. Ajunseseră aproape să ceară de pomană. Dar mai ţinea încă la ideile lui măreţe. Parcă trăia într-o lume total halucinantă, unde el şi numai el era figura vie şi dominatoare. Îşi păzea nevasta cu gelozie, să nu se afle de situaţia ei, era ca o sabie care spinteca întruna aerul în jurul bietei femei — englezii rămîneau toţi cu gura căscată la o comedie ca asta — şi avea putere asupra ei de parc-ar fi hipnotizat-o. Ea era pasivă, înnegurată şi nu ieşea niciodată la lumină.

El se topea văzînd cu ochii. Cînd s-a născut fetiţa, tatăl era deja numai piele, os şi idei fixe. Ea îl vedea cum trage să moară, îl îngrijea, îngrijea şi de copil, dar nu observa nimic în jurul ei. Trăia în beznă, bezna ca remuşcare sau amintire a cavalcadei funeste, sălbatice şi mistice a spaimei, a morţii, a umbrei răzbunării. Cînd i-a murit bărbatul, s-a simţit uşurată. Nu mai avea cine să umble ca un titirez tot timpul în jurul ei.

Anglia se potrivea cu felul ei de-a fi, cu tendinţa ei de a sta, străină, la distanţă de toţi şi de toate. Ştiuse puţin limba înainte de-a veni şi-un oarecare talent papagalicesc o făcu s-o deprindă destul de uşor. Dar nu ştia nimic despre englezi, nici despre felul lor de viaţă. De fapt, toate astea nu existau pentru ea. Era ca un călător pe celălalt tărîm, unde umbrele se-adună după o logică, dar n-au nici o legătură una cu alta. Pe englezi îi simţea ca o adunătură de indivizi potenţi, reci şi uşor ostili printre care ea stătea singură şi neatinsă.

Englezii îi arătau aproape un fel de respect şi biserica se-ngrijea să nu ducă lipsă de nimic. Fără tragere de inimă trecea, ca o umbră, chinuită, prin momente cînd copilul o copleşea cu iubirea lui curată. Bărbatu-său pe

patul de moarte, cu suferința-n priviri și pielea întinsă pe față, era pentru ea o-nchipuire, nu o realitate. Într-o asemenea închipuire, l-au înmormîntat și l-au pus frumos la locul lui. Pe urmă închipuirea s-a sfîrșit. Ea a rămas netulburată. Timpul curgea cenușiu, fără viață, ca o călătorie lungă în care ea stătea fără cunoștință și nu vedea peisajele care i se perindau prin fața ochilor. Seara, cînd își legăna copilul, poate că îngîna vreun cîntec de leagăn din Polonia sau vorbea uneori cu ea însăși în polonă. Altfel, nu se gîndea la Polonia, nici la viața pe care-o dusese pînă atunci. Era ca o pată mare, albă în toată întunecimea aia. În viața exterioară era englezoaică sută-n sută. Chiar gîndea în englezește. Dar perioadele ei lungi de uitare, cînd totul i se ștergea din memorie, și bezna atît de nepalpabilă țineau de sufletul ei de poloneză.

Așa a dus-o un timp. Apoi, cu o ușoară stînjeneală, începu să deschidă ochii pe jumătate la viața de pe stradă. Își dădea seama că-n jurul ei era ceva, ceva foarte nepolonez, își dădea seama că era-ntr-un loc străin de cel în care se născuse. Și apoi o trimiseră la țară. Acum îi veni în minte căminul părintesc în care-și petrecuse copilăria, casa mare de la moșie, țăranii din sat.

O trimiseră în Yorkshire să aibă grijă de-un paroh bătrîn, în parohia lui de la marginea mării. Asta a fost prima schimbare care i-a adus în fața ochilor ceva ce trebuia să vadă. Întinderea mării și pustietatea o apăsau pe creier. Tot peisajul o apăsa, o apăsa fără-ncetare. Cu toate astea o sili să-l accepte așa cum era, viu, îi trezi la viață ceva din vigoarea copilăriei. În sfîrșit, se găsise un lucru, peisajul, care-avea o legătură cu ea.

Aerul din jurul ei prindea culoare : verde, argintiu, albastru. Și marea avea o persistență ciudată, de care Lydia trebuia să țină seama. Ciuboțica-cucului scînteia peste tot în jur, erau multe, multe de tot. Le simțea mișcarea ce-i mîngîia picioarele. Se și aplecă să culeagă o floare sau două și-n lumina nouă a vieții îi veni, vag, în minte ce fusese mai demult. Cît era ziua de lungă stătea la fereastra de sus. Lumina venea, venea, venea întruna dinspre mare, venea fără răgaz, pînă cînd o luă cu ea spre mal, iar mugetul mării zămisli în ea o toropeală asemenea somnului. Cunoștința ei, impersonală ca o mașină, se dădu un

pic bătută. Femeia se mai împleticea. Din cînd în cînd, pentru o clipă doar, îi apărea, ca o nălucă, fetița și-asta o durea cumplit. Sufletul i se trezise la viață și-ncepuse să ia aminte.

Foarte ciudată era strălucirea necurmată a mării, foarte caldă și îmbietoare era curtea bisericii într-un cotlon al dealului, de unde prindea lumina soarelui și-o ținea cum îi în mînă o albină amorțită care n-are cum să zboare de-acolo. Iarbă cenușie, licheni și-o bisericuță, ghiocei prin iarba aspră și-un pic de soare necrezut de cald.

Era neliniștită sufletește. Pîrîiașul cobora în ropot dulce printre copaci. Ea tresărea și se-ntreba ce este. Mai făcea cîțiva pași și dădea cu ochii de clopoței care-i aduceau lumină-n jur.

Sosi vara și pustietatea se umplu de clopoței ce veneau valuri-valuri, ca apa de ploaie pe urmele lăsate de-o căruță pe un drum de țară. Iarba căpătă culoarea soarelui și toată suflarea se trezi la viață. Dar ea nu se simțea în largul ei. Trecea pe lîngă jepii pitici și se ferea de ei, intra în iarbă, ca într-o baie ce-ți pune sîngele-n mișcare, și simțea c-o doare tot trupul. Trecea ușor cu degetele peste degețelele copilului, care-ncercase s-o țină strîns. Auzea glasul nerăbdător al copilului, care vroia s-o facă să vorbească, așa rătăcită cum era.

Se retrase din nou în cochilia ei, în umbră și necunoscut, și multă vreme se-ascunse de viață, păzită cu strășnicie. Dar veni toamna cu slaba licărire roșie a prigoriilor cîntătoare, iarna întunecă pustietatea și Lydia se-ntoarse spre viață aproape cu sălbăticie. Își cerea viața înapoi și cerea să fie ca-n copilăria ei, acasă la părinți, sub cerul binefăcător. Zăpada acoperise totul. Stîlpii de telegraf făceau pași de uriaș peste pămîntul alb, sub cerul posomorît. Și din nou, sălbatică, se trezi în ea dorința ca asta să fie Polonia și tinerețea ei, ca totul să fie iar al ei.

Dar nu era nici urmă de sănii sau zurgălăi. Nu vedea țăranii în cojoace de oaie, apărînd ca renăscuți, cu fețe proaspete, îmbujorate și strălucitoare, care se-nviorau cînd zăpada cădea cu lumina ei pe pămînt. Viața din tinerețe nu venea la ea, nu mai vroia să se-ntoarcă. Se revoltă pentru scurt timp, apoi se cufundă în umbra nepătrunsă a mî-

năstirii, unde Satan și dracii își dezlănțuiau furia pe lîngă ziduri, iar Isus stătea, alb, pe crucea triumfului.

Din camera bolnavului urmărea cu privirea zăpada, care trecea învîrtejită, ca o ceată de umbre grăbite ce zburau în ultima lor misiune spre o mare de plumb împietrită, dincolo de ultima dîră albă a țărmului arcuit și de bezna împestrițată cu zăpadă a stîncilor pe jumătate ascunse în valuri. Dar chiar lîngă ea, pe crengile copacilor, zăpada pufoasă parcă înflorise. Numai glasul vicarului care trăgea să moară se-auzea cenușiu și plîngăreț de undeva din fundul odăii.

La vremea ghioceilor vicarul murise. Trecuse în lumea celor drepți. Dar ea, care se pregătea să plece, privea cu un ciudat sînge rece ghioceii ce-și scoseseră căpșoarele pe lîngă firul ierbii, suflați de vînt, dar de nemișcat din locul lor vechi de cînd lumea. Văzu florile albe, închise, bătute de vînt. Le văzu cum țîșnesc din pămînt, aninate de-un fir de iarbă verde-cenușiu. Le văzu rămînînd locului, în ciuda vîntului care vroia să le smulgă din rădăcină și să le ducă departe, departe.

Cînd se sculă dimineața, zorii se iviseră albi, de culoarea zăpezii. Dinspre răsărit lumina venea în valuri tot mai mari și mai puternice, pînă ce apăru trandafiriul, auriul și marea începu să strălucească. Femeia era impasibilă și indiferentă, dar totuși ieșise din țarcul de-ntuneric.

Veni din nou supremația umbrei, familiaritatea cu templul ridicat spaimei în semn de venerație. În timpul ăsta, se trezi mutată la Cossethay, fără să știe de ea. Acolo, la-nceput nu era nimic, doar cenușiul. Dar într-o bună zi apăru lumina florilor galbene de iasomie care-o prinseră-n mrejele lor și apoi, dimineața și seara, cîntul stăruitor al sturzilor pînă cînd inima ei, asaltată atîta, trebui să-și ridice glasul în semn de răspuns că acceptă provocarea. Îi veniră-n minte niște cîntecele. O copleșise-ngrijorarea, era aproape-nspăimîntată. Se ținea tare pe poziție, dar știa că e-nvinsă și-atunci teama-i de-ntuneric se preschimbă în teamă de lumină. S-ar fi ascuns în casă. Numai de-ar fi putut. Mai mult decît orice își dorea din tot sufletul liniștea și uitarea adîncă în care se cufundase pînă atunci. Nu putea-ndura să se trezească la viață, să-și dea seama de ce se-ntîmplă-n jurul ei. Primele dureri ale acestei noi

zămisliri erau aprige şi ştia că n-o să poată să rabde. Ar fi preferat să rămînă-n afara vieţii decît să fie sfîşiată, mutilată de-această naştere, din care nu putea să scape vie. N-avea puterea să se trezească la viaţă acum, în Anglia, unde ea era atît de străină şi cerul atît de duşmănos. Ştia c-o să moară ca o floare timpurie de primăvară, fără culoare şi fără miros, pe care sfîrşitul iernii o scoate nemilos la lumină. Şi vroia să-şi ţină bine-ascuns grăuntele ei de viaţă care-abia mijise.

Dar veni o zi plină de soare şi mireasmă de tulichină, cu albine care se năpusteau asupra brînduşelor galbene, şi-n această zi Lydia uită ce-a fost, se simţi alt om — nu ea, în nici un caz — un om renăscut care ştia ce-i bucuria. Dar ştia că starea asta e-atît de delicată şi tare se mai temea. Albinele făceau tumbe în cupele brînduşelor şi ea rîdea. Apoi veni noaptea cu stelele strălucitoare pe care le ştia de mult, de cînd era copil. Şi stelele-aveau sclipiri atît de minunate că ea ghici imediat c-au ieşit victorioase.

Nu putea nici să stea de veghe, nici să doarmă. Era neputincioasă, zdrobită parcă-ntre trecut şi viitor, ca o floare ce iese din pămînt şi se vede strivită de piatra de deasupra.

Uimirea şi neputinţa n-o părăsiră. Era înconjurată de mari forţe mişcătoare care trebuiau s-o zdrobească. Şi n-avea nici o scăpare. Numai în uitarea de demult, în bezna rece la care se străduia să nu-i dea drumul. Dar vicarul îi arătă ouăle din cuibul sturzului, de lîngă uşa din spate. O văzu şi ea pe mama-sturz în cuib, cu aripile-ntinse, nu cumva să-i afle cineva taina. Aripile încordate şi nerăbdătoare, întinse peste cuib, o mişcară pînă la lacrimi. Se gîndi la ele dimineaţa, cînd auzi cîntînd sturzul care se trezise, şi-şi spuse : „Oare de ce n-am murit acolo, cine m-a adus aici ?“

Îşi dădea seama că-n jurul ei sînt oameni, dar nu-i vedea ca fiinţe umane, ci ca prezenţe nedesluşite. Şi era foarte greu să se schimbe după ei. În Polonia, ţăranii, oamenii fuseseră ca vitele pentru ea. Fuseseră vitele pe care le folosise la cîmp, căci erau proprietatea ei. Ce erau oamenii ăştia ? Acum, că se trezea, era pierdută.

Dar simţise că Brangwen a trecut pe lîngă ea ca şi cum ar fi atins-o uşor. Cînd mergea pe drum în sus,

simțise un fior în tot trupul. După ce stătuseră amîndoi în bucătăria de la Marsh, glasul trupului ei se ridicase tare și insistent. Curînd după aceea îl vroia. El era omul care venise cel mai aproape de ea ca s-o trezească la viață.

Cu toate astea, avea mereu momente cînd cădea în vechea ei inconștiență, în vechea ei indiferență, și vroia cu tot dinadinsul să nu mai trăiască. Dar venea o dimineață, cînd se trezea și își simțea sîngele înfierbîntat, cînd se simțea ea însăși o floare deschisă spre soare, statornică și potentă de-atîta dorință.

Ajunse să-l cunoască mai bine și instinctul i se-ndreptă spre el, chiar spre el. Avea o pornire puternică împotriva lui fiindcă nu era dintre ai ei. Dar instinctul orb o făcu să-l ia, să-l posede și-apoi să i se abandoneze. El însemna siguranță. Simțea siguranța cu rădăcini adînci și viața din el. Era și tînăr și foarte proaspăt, neatins de necazuri și civilizație. Ea se bucura de ochii lui albaștri, de vioiciunea lor necurmată, cum s-ar fi bucurat de-o dimineață frumoasă. Era foarte tînăr.

Apoi se lăsă din nou pradă încremenirii și nepăsării. Astea aveau totuși să treacă. Prin vine îi curgea căldura vieții. Simțea cum se deschide, cum se desface, cum cere, întocmai cum o floare se deschide și-i cere soarelui totul, întocmai cum ciocurile păsărelelor se deschid mari ca să primească și iar să primească. Și așa, deschisă, se duse spre el, drept spre el. Și el veni, încet, temător, reținut și neîndemînatic, dar împins de-o dorință mai mare ca el.

Cînd se deschise și se duse spre el, tot ce fusese și era dispăru ca prin farmec. Era proaspătă ca o floare care iese dintre sepale și e mereu gata, așteptînd să primească ceva. El nu putea să-nțeleagă asta. Și fiindcă nu-nțelegea, se forță să se țină de regulile care te-nvățau cum să faci curte onorabil unei doamne și cum să te-nsori cu acte-n regulă. Așadar, după ce se duse el la casa parohială și-o ceru de nevastă, ea rămase sub vraja asta cîteva zile, deschisă, gata să-l primească pe el și orice de la el. El era așa de stîrnit că totul i se părea că s-a schimbat în haos. Vorbi cu vicarul și dădu la ziar anunțul de căsătorie. Apoi începu s-aștepte.

Ea rămase atentă, cu instinctele treze pentru el, deschisă, gata să-l primească. El nu putea face nimic din cauza

fricii pe care şi-o inspirase singur şi din cauza propriei lui concepţii despre onoare. Şi aşa rămase mai departe în haos.

După cîteva zile ea se-nchise din nou puţin cîte puţin, ţinîndu-se departe de el. Floarea din ea îşi închise petalele, insensibilă la persoana lui şi cufundată în uitare. Atunci îl cuprinse pe el neagra disperare fără de sfîrşit. Ştia ce pierduse. Simţea c-o pierduse pentru totdeauna. Ştia ce-nseamnă să ai o comunicare cu ea şi să fii aruncat în lături din nou. Mergea fără să trăiască, nenorocit, cu inima grea ca o piatră de moară.

Pînă cînd, puţin cîte puţin, ajunse la disperare, îşi pierdu orice urmă de judecată şi se aruncă într-o revoltă fără margini. Tăcut, se mută cu ea la Marsh dintr-o pornire furtunoasă, înnegurată şi fără cuvinte, aproape urînd-o. Pînă cînd, puţin cîte puţin, ea deveni conştientă de existenţa lui, de existenţa ei în raport cu el, pînă cînd sîngele i se trezi la viaţă şi ea începu să se deschidă şi s-o pornească din nou, lin, către el. El aşteptă pînă ce vraja îi prinse iar pe amîndoi în mrejele ei, pînă ce se uniră într-o flacără năvalnică şi fără astîmpăr. Şi-apoi din nou era ca mut de uimire, ca legat cu frînghii şi nu putea să facă nici un pas spre ea. Aşa că veni ea spre el, îi descheie vesta şi cămaşa şi-i puse mîna pe piept fiindcă trebuia să-l cunoască. Căci i se părea cruzime să i te deschizi şi să i te oferi şi totuşi să nu-l cunoşti şi nici măcar să nu ştii că e acolo. Ea se lăsă în voia clipei, dar el simţi că nu e-n stare şi se făcu de rîs cînd trebui s-o ia ca pe-o floare deschisă.

Aşa că pînă la nuntă el trăi ca suspendat în gol, ca şi cum era stăpîn numai pe jumătate din facultăţile lui. Ea nu înţelegea. Dar ceaţa fără contururi precise o învălui din nou şi zilele se scurseră una cîte una. El nu putea să comunice clar cu ea. Pentru moment ea-l lăsă într-ale lui.

El suferea foarte mult la gîndul căsătoriei, la gîndul despre intimitatea şi nuditatea căsătoriei. O cunoştea atît de puţin pe femeia asta. Erau atît de depărtaţi unul de altul, atît de străini. Şi nu-şi puteau vorbi unul altuia. Cînd vorbea ea, de Polonia sau de ce-a fost, totul era aşa

de străin, încît abia dacă putea să-i comunice ceva. Şi cînd se uita el la ea, din prea mult respect şi frică de necunoscut, dorinţa i se preschimba într-un soi de veneraţie, care ţinea femeia departe de dorinţa lui fizică.

Ea nu ştia treaba asta şi nici nu înţelegea. Se uitaseră unul la altul şi se acceptaseră. Aşa stăteau lucrurile, n-aveau de ce să mai ezite, totul era împlinit între ei.

La nuntă chipul lui era imobil şi lipsit de expresie. Vroia să bea, să scape de gîndurile de dinainte şi de după, să lase clipa să zboare. Dar nu era în stare. Nesiguranţa nu făcea decît să-l apese şi mai mult. Glumele, jovialitatea şi-aluziile hazoase şi cam grosolane ale mesenilor îl băgau şi mai tare-n cochilia lui de melc. Nu putea să rabde. Îl obseda ce-o să fie şi n-avea cum să scape din strînsoare.

Ea stătea liniştită, cu un zîmbet ciudat, împietrit pe buze. Nu se temea. Îl acceptase şi vroia să-l ia, să trăiască clipa, acum, aici. Nici viitor, nici trecut. Numai asta, clipa ei. Stătea lîngă el în capul mesei, dar nu-l observa. El era foarte aproape şi unirea pe viaţă le era la-ndemînă. Mai mult ce mai vroiau !

Cînd veni timpul să plece toţi oaspeţii, pe faţa ei întunecată apăru o lumină blîndă. Înclina mîndră din cap, ochii ei cenuşii erau limpezi şi măriţi, aşa că bărbaţii nu se puteau uita la ea, iar femeile se exaltau : deveniseră roabele ei.

Era încîntătoare cînd îşi lua la revedere. Gura ei mare şi urîtă scotea la iveală cu mîndrie un zîmbet în semn de recunoaştere. Vorbea blînd, cu accent străin. Ochii ei măriţi nu băgau în seamă pe nici unul din oaspeţii pe picior de plecare. Era graţioasă şi fascinantă, dar făcea abstracţie de cel sau cea cu care dădea mîna.

Brangwen stătea lîngă ea, scuturînd cu căldură mîinile prietenilor şi primind recunoscător complimentele lor, bucuros că-i dau atîta atenţie. Era chinuit pe dinăuntru şi nu-ncerca să zîmbească. Pentru el sosise vremea judecăţii şi-a primirii, Ghetsimani şi intrarea triumfală în acelaşi timp.

În spatele ei era o mare de necunoscut. Cînd se apropie de ea, dădu de necunoscutul groaznic şi dureros. Cum putea să îmbrăţişeze şi să pătrundă acest necunoscut ? Cum putea să-şi încolăcească braţele pe după toată bezna asta,

cum putea s-o ţină la pieptul lui şi să i se dea ? Şi cîte altele nu i s-ar mai putea întîmpla ! Dacă şi-ar întinde braţele şi s-ar încorda pentru veşnicie, n-ar fi niciodată-n stare să cuprindă toată-ntunecimea. Şi cum să se lase aşa, fără apărare, în ghearele acelei puteri necunoscute ! Oare era vreun bărbat destul de puternic ca s-o ia, s-o prindă de mijloc, s-o ţină lîngă el şi să fie sigur că e-n stare să cucerească marea de necunoscut de lîngă inima lui ? Oare ce era ea, ce era acel ceva, căruia trebuia şi el să i se supună şi pe care, în acelaşi timp, trebuia să-l îmbrăţişeze, să-l soarbă în fiinţa lui ?

Avea să fie bărbatul ei. Asta era hotărîrea. Şi ţinea la asta mai mult decît la viaţă, mai mult decît la orice pe lume. Ea stătea lîngă el în rochia de mătase şi-l privea ciudat. Teroarea, groaza puseră stăpînire pe el pentru că ea era atît de străină şi de neînlăturat, iar el n-avea de ales. Nu putea îndura să-i întîlnească privirea de sub genele alea ciudate şi stufoase.

— E tîrziu ? făcu ea.

El se uită la ceas.

— Nu... unşpe jumate, răspunse el.

Şi se scuză că se duce-n bucătărie şi-o lăsă în cameră printre pahare goale şi lucruri răvăşite.

Tilly stătea lîngă foc în bucătărie, cu capul în mîini. Cînd intră el, tresări.

— De ce nu te-ai dus la culcare, o-ntrebă el.

— Mi-am zis că-i mai bine să mai stau ca să-ncui poarta, răspunse ea.

Neliniştea ei îl linişti pe el. Îi dădu să facă nu ştiu ce, apoi, de data asta cuminte şi-aproape ruşinat, se-ntoarse la nevastă-sa. Ea-l urmări o clipă cum merge ferindu-şi privirile. Apoi îi zise :

— Ai să fii bun cu mine, nu-i aşa ?

Era mică, formidabilă, cu un aer de fetişcană şi cu o privire stranie în ochii aceia mari. Lui îi tresăltă inima, chinuită de iubire şi dorinţă. Se duse orbeşte la ea şi-o luă în braţe.

— Vreau să fiu bun, răspunse el trăgînd-o din ce în ce mai aproape.

Îmbrăţişarea lui o linişti şi femeia rămase nemişcată, destinsă, sprijinindu-se şi contopindu-se cu el. Iar el se

lăsă în voia simțirii, fără trecut și fără viitor, redus, împreună cu ea, la clipa aceea. În care o luă pe ea, numai pe ea, și dincolo de care nu mai era nimic. Erau împreună într-o îmbrățișare ca pe vremea strămoșilor lor și a strămoșilor strămoșilor lor, dincolo de răceala și reținerea de suprafață. Dar dimineața el iar nu se simțea-n apele lui. Ea-i era tot străină și necunoscută. Numai că în frică era mîndria, credința în el însuși ca pereche a ei. Iar ea, uitînd totul în noua ei clipă de trezire la viață, radia vigoare și bucurie, așa că el începu să tremure de dorința s-o atingă măcar cu vîrful degetelor.

Căsătoria era cu totul altceva pentru el și-avea mare importanță. Lucrurile deveniră atît de îndepărtate și-atît de puțin importante, căci acum știa de unde țîșnea puternic viața lui. Deschise ochii asupra unui nou univers și se miră în gînd de propria lui banalitate de pîn-acum. O relație nouă și calmă i se-arăta în lucrurile pe care le vedea, în vitele cu care muncea, în grîul tînăr care făcea mici cercuri în bătaia vîntului.

Și de cîte ori se-ntorcea acasă, Tom mergea cu pași egali, prudent, ca un om care se-ndreptă spre o satisfacție profundă și necunoscută. La vremea mesei apărea în ușă, ezitînd puțin înainte de-a intra ca să vadă dacă ea era înăuntru. O vedea punînd farfuriile pe masa ce fusese frecată cu peria pînă se albise. Brațele-i erau subțiri și trupul zvelt în fusta înfoiată. Avea un cap frumos, cu păr negru, lins, strîns bine pe lîngă urechi. Într-un fel, tocmai capul ăsta, atît de frumos, care te emoționa, i-o descoperea ca femeia lui și numai a lui. Cînd Lydia mergea prin casă, cu bluză strînsă pe trup, fustă înfoiată și șorț de mătase, cu părul negru, lins, cu cărare la mijloc, lui Tom capul îi apărea în toată frumusețea lui ascunsă, o frumusețe care era a lui și numai a lui. Atunci își dădea el seama că ea e femeia lui, își dădea seama că o cunoaște pînă-n fundul sufletului, își dădea seama că e a lui și poate s-o țină de-a pururi lîngă el. Astfel părea că trăiește într-o comunicare continuă cu ea, într-o comunicare cu necunoscutul, cu inexplicabilul și imprevizibilul.

Conștient, nu se băgau prea mult în seamă unul pe celălalt.

— Vin acuși, spunea el.

— Bine, răspundea ea.

Se ducea la cîini sau se-ntorcea spre fetiță, dacă gîgîlicea era pe-acolo. Micuța Anna se juca prin curte și intra mereu în casă ca o săgeată să-i spună ceva maică-si, s-o prindă de fustă cu mînuțele, să fie luată-n seamă, poate mîngîiată. Pe urmă, uitînd totul, o zbughea din nou afară.

Apoi, vorbind cu copilul sau cu cîinele, pe care-l ținea între genunchi, Brangwen simțea prezența neveste-si care, în rochia ei de culoare-nchisă, strînsă pe bust, și cu șalul de dantelă, întindea mîna să ia ceva din bufetul din colț. O durere-ascuțită îi străpunse inima și-atunci își dădu el seama că ea-i aparținea lui și el ei. Își dădu seama că trăia lîngă ea. Dar oare era a lui ? Era acolo pentru totdeauna ? Sau avea să plece cîndva ? Nu era cu-adevărat a lui, căsătoria asta a lor nu era o căsătorie adevărată. Ea putea să plece într-o bună zi. El nu simțea că e stăpîn, soț și tatăl copiilor ei. Ea era din altă lume și-n orice clipă putea să plece. Iar el, sclavul dorinței tot mai dezlănțuite și mai neîmplinite, simțea că femeia îl trage tot mai mult spre ea și după ea. El trebuia să se-ntoarcă totdeauna acasă de oriunde l-ar fi purtat pașii, să se-ntoarcă totdeauna la ea și n-avea cum s-o ajungă niciodată, n-avea cum să fie mulțumit niciodată, n-avea cum să fie liniștit niciodată, fiindcă, oricînd, ea putea să plece.

Seara era vesel. Atunci, după ce termina cu lucrul prin curte și venea să se spele, după ce copilul mergea la culcare, putea să stea și el de partea cealaltă a sobei, cu berea în față și pipa lungă de lut între degete, conștient că ea e lîngă el, pigulindu-și broderia sau povestindu-i ceva. Și-atunci era sigur de ea, pînă dimineața. Ea nu prea vorbea și era tare curios cît de mult își ajungea sieși. Cîteodată își ridica capul — ochii-i cenușii strălucind cu o lumină ciudată care n-avea nimic de-a face cu el sau cu casa asta — și începea să-i povestească despre ea. Părea că se-ntorsese în trecut, în special în copilărie sau adolescență, lîngă tatăl ei. Foarte rar spunea cîte ceva de primul ei bărbat. Dar uneori, cu ochii numai lumină, se-ntorcea cu gîndul la casa părintească și povestea despre vremurile de zaveră, despre călătoria ei cu taică-su la Paris, despre faptele nebunești ale țăranilor, pe vremea cînd țara fusese

năpădită de-o înfocare religioasă care-şi săpase groapa singură.

— Cînd au adus calea ferată pe la noi, spunea ea ridicînd capul, au făcut linii mai mici, mai înguste, ca să vină pînă-n orăşelul nostru, la o sută de mile. Cînd eram mică, Gisla, nemţoaica, guvernanta mea, era tare şocată, da' nu mi-a spus nimic. Eu, însă, i-am auzit pe servitori vorbind între ei. Mi-aduc aminte de Pierre, birjarul, el spusese. Şi tata cu cîţiva prieteni de-ai lui, care-aveau şi ei moşii, luaseră un vagon, un vagon întreg... dintr-alea cu care mergi...

— Un vagon de tren, o ajută Brangwen.

Lydia rîse ca pentru ea.

— Ştiu c-a fost mare scandal. Da, un vagon întreg, şi-l umpluseră cu fete... ei, nu chiar fete... cum să-ţi spun... *filles*... erau toate-n pielea goală... un vagon întreg... şi-aşa au venit în sat la noi. Au trecut prin alte sate şi-a fost un scandal, mamă, Doamne ! Poţi să-ţi dai seama ? Toată lumea vuia. Şi mama... nici ea n-a fost prea încîntată. Gisla chiar mi-a zis într-o zi : „Domnişoară, trebuie să uitaţi c-aţi auzit asemenea lucruri". Mama, săraca, plîngea mereu şi vroia să-l bată pe tata. Da, chiar să-l bată. Cînd mama plîngea fiindcă tata vînduse pădurea, lemnul, ca s-aibă bani să-i zornăie-n buzunar şi să se ducă la Varşovia ori la Paris ori la Kiev, de cîte ori îi spunea că trebuie să-şi ia cuvîntu-napoi, că nu trebuie să vîndă pădurea, el stătea drept şi-i zicea : „Ştiu, ştiu, am mai auzit toate astea, le-am auzit şi-nainte. Mai spune-mi şi altceva. Ştiu, ştiu, ştiu". Vai, da' poţi tu să-ţi dai seama cît îl iubeam eu cînd îl vedeam stînd acolo-n uşă şi zicînd numai : „Ştiu, ştiu, le-am mai auzit o dată" ! N-avea mama cum să-l schimbe, nu, chiar de şi-ar fi dat şi sufletu' din ea. Pe alţii-i mai schimba ea, da' pe el nu, n-avea cum...

Brangwen nu putea-nţelege. Avea imaginea unui vagon de vite, plin cu femei goale, care mergeau de niciunde spre niciunde, a Lydiei care rîdea fiindcă taică-su făcea datorii peste datorii şi spunea întruna : „Ştiu, ştiu" ; avea imaginea oamenilor care-alergau pe străzi şi strigau : „Nu faceţi una ca asta, nu faceţi una ca asta" şi pe urmă erau omorîţi de ţăranii care-şi ieşiseră din minţi — ea le zicea „vite" — în vreme ce ea se uita cu interes, chiar amuzată, ca la circ ; avea imaginea profesorilor particulari, a gu-

vernantelor, a Parisului și a unei mînăstiri. Era prea mult pentru el. Iar ea stătea acolo și spunea povești vîntului, nu lui, omul de lîngă ea, arogîndu-și o superioritate ciudată față de el, creînd o distanță între ei doi — ceva ciudat, străin, în afara vieții lui — sporovăind, povestind lucruri fără cap și coadă, rîzînd cînd pe el îl șoca ceva sau îl lăsa cu gura căscată, neînvinovățind pe nimeni și nimic, zăpăcindu-l și pe el de cap și schimbînd lumea toată-ntr-un haos fără nici un fel de ordine sau stabilitate. Pe urmă, cînd se duceau la culcare, Tom știa că n-are nimic în comun cu ea. Ea se-ntorsese în copilărie, iar el era un țăran, un rob, un servitor, un iubit, un amant, o umbră, un nimic. Era încă mut de uimire, se uita lung prin camera pe care-o știa așa de bine și se-ntreba dacă fereastra, scrinul erau într-adevăr acolo sau dacă erau doar o iluzie. Și treptat îl cuprinse o furie turbată împotriva ei. Dar, fiindcă era atît de uluit, fiindcă-ntre ei era o distanță-așa de mare și fiindcă ea era o ființă atît de uluitoare pentru el, lăsînd în urma ei numai uimire, nu se răzbună nicicum pe ea. Stătea doar nemișcat, cu ochii larg deschiși de furie, neputînd să scoată nici un cuvînt, neînțelegînd, dar tare pe poziție, un munte de dușmănie.

El rămase tot numai mînie și separat de ea, neschimbat față de ea la suprafață, dar în străfunduri, o mare de ostilitate crîncenă. De care ea-ncepu să-și dea seama. Și-o enerva cînd își dădea seama că el e o forță de sine stătătoare. Se cufundă într-un soi de exclusivism sumbru, o comuniune stranie cu puteri misterioase, un fel de stare mistică și obscură, care aproape-l înnebunea și pe el și pe fetiță. Zile-ntregi Tom merse c-un singur gînd : să-i reziste și s-o distrugă cu totul. Apoi, dintr-o dată, ca din senin, între ei apăru din nou o legătură. Ideea asta-i veni cînd trudea la cîmp. Tensiunea, cercul de fier, plesni și torentul de patimă se năpusti-nainte, imens și magnific. Brangwen simțea că e-n stare să smulgă copacii din rădăcini în fugă și să facă lumea de la-nceputul începutului.

Cînd sosi acasă, între ei nu era nici urmă de-o asemenea legătură. El așteptă, așteptă să dea ea primul semn. Și cum aștepta, mădularele i se păreau puternice și splendide, mîinile îi apăreau ca niște slugi devotate și bune. Simțea în el

puterea nemaipomenită a vieții și-a sîngelui înfierbîntat și stăruitor.

Ea avea să vină pînă la urmă și să dea primul semn. Atunci el se-aprinse ca o flacără de dragul ei și se pierdu cu totul. Se uitară unul la altul, la zîmbetul din toată inima care li se cuibărise în priviri. El o cuprinse din nou, toată, nebun de fericire că poate să se desfete în bogăția ei fără margini, să se piardă în ființa ei într-o căutare fără margini. Ea se desfăta tot timpul fiindcă simțea că el se desfată în ființa ei. El îi aruncă cît colo toate secretele și se cufundă în ceea ce era secret pentru amîndoi, în vreme ce ea tremura de frică și de ultima spaimă a plăcerii.

Ce conta cine sînt și dacă se cunosc unul pe altul sau nu ?

Clipa lor trecu din nou, veni despărțirea, veniră furia, durerea și chinul pentru ea, iar pentru el, renunțarea — nu mai era stăpîn — și munca silnică, de sclav, ca la-nvîrtitul pietrelor de moară. Dar ce conta ! Avuseseră clipa lor frumoasă și, dac-ar fi să vină din nou, amîndoi erau gata, gata să reînceapă jocul de unde-l lăsaseră, pe marginea prăpastiei care se numea bezna din jurul lor, cînd secretele din inima femeii, urmărite cu îndărătnicie, sînt niște biete jucării pentru bărbat, cînd tainele femeii sînt aventura bărbatului și-amîndoi se aruncă-n aventură cu totul.

Ea purta un copil în pîntece și din nou apărură-ntre ei tăcerea și distanța. Ea nu-l vroia nici pe el, nici secretele sau jocul lui. El era ca un monarh detronat, exilat undeva pe-o insulă îndepărtată și pustie. Fierbea de furie din cauza femeii mici, cu gură urîtă, care n-avea nimic comun cu el. Uneori își vărsa mînia pe ea, dar în ochii ei nu se vedea o lacrimă. Se repezea la el ca o tigroaică și bătălia începea.

El trebuia să-nvețe să se stăpînească și ura treaba asta din adîncul sufletului. O ura și pe ea pentru că nu era a lui. Așa c-o porni în altă parte. Unde ? Nu știa nici el. Oriunde.

Dar un sentiment de recunoștință și siguranța că ea o să-l primească-napoi, că mai tîrziu o să fie din nou a lui îl opriră s-o ia razna foarte departe. Prudent, nu merse prea departe. Știa că s-ar putea ca ea să nu-i mai dea nici o atenție, să se-nstrăineze de el, să se ducă departe, mai departe, tot mai departe, pînă cînd o s-o piardă de-a binelea.

Brangwen avea destul cap şi destule presimţiri rele ca să-şi dea seama de asta şi să se poarte cum trebuie. Căci nu vroia s-o piardă, nu vroia să se-nstrăineze de el.

Zicea că-i rece, egoistă, că n-o interesează decît persoana ei, că-i o venetică cu caracter urît care-ntr-adevăr nu se sinchiseşte de nimic, că n-are-n ea nici urmă de sentimente omeneşti, nici un pic de bunătate. Turba de mînie şi strîngea acuzaţii peste acuzaţii, care erau adevărate într-o oarecare măsură. Dar bunul simţ din el îl opri să meargă prea departe. Ştia — şi din cauza asta tremura de furie şi ură — că nevastă-sa era toate lucrurile-astea dezgustătoare la un loc, că avea-n ea tot ce era dezgustător şi detestabil pe lume. Dar în fundul sufletului lui Tom era şi ceva bun simţ care-i spunea că, dincolo de toate, nu vrea s-o piardă, că n-are de gînd s-o piardă.

Aşa că păstră o oarecare consideraţie pentru ea şi nici nu rupse relaţiile de tot. Ieşea în oraş mai des, din nou la „Leul roşu", ca să scape de nebunia care-l apuca dacă stătea lîngă ea cînd ea nu-i aparţinea, cînd era la fel de absentă ca orice femeie care nu e-n relaţii bune cu un ins oarecare. Nu putea să stea acasă. Aşa că se ducea la „Leul roşu". Uneori se-mbăta. Dar păstra măsura. Erau anumite lucruri între ei pe care nu le-a încălcat niciodată.

Pe faţă i se citea suferinţa, avea o privire chinuită ca şi cum îl urmărea ceva fără-ncetare. Se uita cu agerime-n toate părţile. Nu suporta să stea degeaba, să nu facă nimic. Trebuia să iasă, să-şi găsească o societate, să se descarce acolo. Căci n-avea altă ieşire. Nu putea să muncească pîn-ar fi căzut frînt de oboseală şi astfel să uite de toate. Nu ştia treaba asta.

Pe măsură ce sarcina creştea, Lydia îl lăsa din ce în ce mai singur şi prezenţa lui o interesa din ce în ce mai puţin. Practic, existenţa lui se anulase pentru ea. Iar el se simţea legat, legat de mîini şi de picioare ; nu putea să facă un pas şi-ncepuse să simtă că turbează de furie. Căci ea era calmă şi politicoasă, cu calmul şi politeţea pe care le-arăţi servitorilor. Ca şi cum el n-ar fi existat.

Cu toate astea ea-i purta în pîntece copilul şi era rîndul lui să se supună. Stătea faţă-n faţă cu el şi cosea, cu o figură indiferentă pe care nu puteai ghici nici o intenţie. Tom simţea că-i vine s-o facă să-l recunoască cu forţa,

s-o oblige să fie conştientă de prezenţa lui. Îl lăsase cu totul în umbră şi era de nesuportat. O s-o zdrobească şi tot o să-l bage ea-n seamă pîn' la urmă. Dorinţa asta-l chinuia de moarte.

Dar era în el ceva mai mare, mai important, care-l trăgea-napoi şi nu-l lăsa să facă una ca asta. Aşa că ieşea din casă să se uşureze. Sau îşi vărsa toată iubirea asupra micuţei Anna pentru mila şi iubirea pe care i-o arăta mititica. Nu peste mult tatăl şi copilul erau ca doi îndrăgostiţi.

Căci se temea de nevastă-sa. Ea stătea cu capul plecat, tăcută, şi lucra sau citea. Nici nu se poate spune cît de tăcută era. Iar inima lui Tom parcă era sub piatra de moară a acestei tăceri. Ea însăşi devenise o piatră de moară, care se lăsa pe el, gata să-l zdrobească, întocmai cum cerul plumburiu se lasă uneori asupra pămîntului.

Şi totuşi nu putea s-o scoată din bezna apăsătoare în care se cufundase. Nu trebuie să-ncerce s-o sfîrtece-n bucăţi ca să-l recunoască şi să fie de acord cu el. Ar fi o catastrofă şi-o impietate. Aşa că Tom, băiete, dezlănţuie-te dacă-ţi dă mîna. Trebuie să-ţi pui frîu. Îi tremurau încheieturile ca nebune, de parc-ar fi fost cît pe-aci să plesnească.

În noiembrie, frunzele cădeau pe obloane, biciuindu-le. Tresări şi-n ochi îi licări o flăcăruie. Ciinele îl privi, iar el se aplecă spre foc. Dar şi nevastă-sa tresărise. Îşi dădea seama că şi ea ascultă.

— Se izbesc în obloane, spuse.

— Ce ? întrebă ea.

— Frunzele.

Ea se-ndepărtă din nou. Frunzele hoinare aduse de vînt veniseră mai aproape decît ea. Încordarea din cameră era copleşitoare şi lui i-era greu să mişte pînă şi capul. Fiecare nerv, fiecare venă, fiecare fibră din trupul lui erau încordate la maximum. Se simţea ca un arc cu coarda ruptă. Căci reacţia ei dispăruse. El ochise în gol. Şi rămase el însuşi. Reuşise să se salveze, să nu cadă în prăpastia nimicniciei, să nu fie făcut fărîme din cauza încordării fără alean, a rezistenţei încăpăţînate.

În ultimele luni, Tom era-ntr-o stare de surescitare amenințătoare care nu se mai termina. Lydia era și ea deprimată și uneori plîngea. Avea nevoie de-atîta viață ca s-o ia de la-nceputul începutului după ce pierduse cu-atîta generozitate. Uneori plîngea. În momentele-alea Tom parcă-mpietrea și simțea c-o să plesnească ceva în el. Căci ea nu-l vroia, nu vroia nici măcar să știe de existența lui. După încruntarea pe care-o vedea pe fața ei, Brangwen știa că trebuie să stea deoparte, să n-o atingă în nici un fel, s-o lase singură. Căci suferința de demult se-ntorsese la ea, nenorocirea, durerea pentru viața trecută, pentru bărbatul mort, pentru copiii morți. Toate astea erau comorile ei sfinte și el nu trebuia s-o tulbure cu mîngîierea lui. Pentru ce-avea nevoie, o să vină ea singură la el. Tom se ținea la distanță, cu inima gata să-i sară din piept.

Trebuia să se uite la ea, să vadă cum îi curg lacrimile, cum i se preling pe față pe care-abia se schița o expresie și care doar se-ncrunta cîteodată, să le vadă cum îi cad pe pieptul aproape-mpietrit, care-abia dacă se mișca. Nu se-auzea nici un zgomot, în afară de cel pe care-l făcea ea cînd, cu un gest ciudat de somnambulă, își scotea batista, își ștergea fața și-și sufla nasul și-apoi îi dădea-nainte cu plînsul în surdină. Inutil. Știa că, dac-ar încerca s-o mîngîie, ar fi mai rău decît inutil : ar scoate-o din sărite, ar călca-o pe nervi. Ea trebuia să plîngă, dar pe el îl înnebunea treaba asta. Inima-i sîngera ca jupuită, iar creierul îl durea pur și simplu. Așa că ieși repede din casă.

Marea lui alinare, și cea mai importantă, era fetița. La-nceput fusese rezervată, se ținuse la distanță de el. Chiar dacă-ntr-o zi părea foarte prietenoasă, a doua zi, rece, detașată și distantă, se refugia în disprețul și indiferența pe care i le-arătase la-nceput.

În dimineața de după nuntă Tom descoperise că n-o să meargă chiar așa ușor cu copilul. Cînd se crăpa de ziuă, tresărise căci la ușă se-auzea un glas mititel, care spunea pe-un ton plîngăreț :

— Mamă !

Se dădu jos din pat și deschise ușa. Fetița se urcase pe prag, în cămașă de noapte, așa cum ieșise din pat. Ochii ei negri priveau cu dușmănie împrejur și părul auriu era

ca o claie nesupusă. Bărbatul şi copilul erau acum unu-n faţa celuilalt şi se confruntau.

— Vreau s-o văd pe mama mea, spuse fetiţa cu gelozie, accentuîndu-l pe *mea*.

— Atunci vino-năuntru, zise el blînd.

— Unde-i mama mea ?

— E-aici. Hai, intră.

Expresia din ochii copilului, care se uita fix la bărbatul cu părul şi barba în dezordine, nu se schimbă cîtuşi de puţin. Se-auzi vocea dulce a mamei. Picioruşele goale intrară-n cameră tropotind mărunţel.

— Mamă !

— Vino-ncoace, draga mamei !

Picioruşele goale veniră fuga-fuguţa mai aproape.

— Nu ştiam unde eşti, zise glăsciorul plîngăreţ.

Mama întinse mîinile s-o ia sus. Copilul stătea lîngă patul înalt. Brangwen o ridică uşor pe micuţă cu un „tîta mare" şi pe urmă se culcă din nou la locul lui.

— Mamă, ţipă ascuţit copilul ca înspăimîntat.

— Ce-i, dragostea mea ?

Anna se făcuse ghem în braţele maică-si, ţinîndu-se strîns şi-ascunzîndu-se de bărbatul care era aşa de real. Brangwen stătea nemişcat şi aştepta. Tăcerea dură mult.

Apoi Anna îşi roti deodată privirea ca şi cum ar fi crezut c-a plecat omul care-i deschisese uşa. Îi văzu faţa, aşa întins pe spate cum era. De pe feţişoara drăguţă ochii ei negri priveau fix, cu ostilitate, mînuţele, înfricoşate, se strînseră şi mai tare pe lîngă mamă. El nu se mişcă un timp, neştiind ce să spună. Faţa lui se făcuse netedă, cu pielea moale de-atîta iubire, ochii îi străluceau într-o lumină blîndă. Se uită la ea, abia mişcîndu-şi capul, cu zîmbetu-n priviri.

— Te-ai şi sculat ? o-ntrebă.

— Pleacă de-aici, ripostă ea, repezindu-şi uşor căpşorul înainte ca o viperă.

— Nu, făcu el, eu nu plec. Du-te tu.

— Pleacă de-aici, se-auzi comanda scurtă şi precisă.

— Ai destul loc, spuse el.

— N-o să-l dai afară pe tăticu' din patu' lui, scumpeteo, zise mama cu diplomaţie.

Fetița îi aruncă o privire încruntată, nenorocită de-atîta neputință.

— Ai loc și tu, făcu el. Patu-i destul de mare.

Ea se-ncruntă fără să răspundă nimic, se-ntoarse și se prinse strîns de maică-sa. N-o să îngăduie ea așa ceva.

În ziua respectivă o-ntrebă pe maică-sa de cîteva ori :

— Mamă, cînd mergem acasă ?

— Da' sîntem acasă, comoara mea. Acuma stăm aici. Asta-i casa noastră și stăm aici cu tăticu'.

Copila n-avu încotro și trebui s-o-nghită și p-asta. Dar rămase ostilă față de bărbat.

— Unde te culci, mamă ? întrebă ea cînd se-nseră.

— Acum dorm cu tăticu' !

Cînd Brangwen veni de-afară, copila-l întrebă furioasă :

— *De ce* te culci tu cu mămica *mea* ? Mămica mea doarme cu mine, zise ea cu tremur în glas.

— Vino și tu să dormi cu noi, o-mbie el încercînd s-o amăgească.

— Mamă ! se-ntoarse ea plîngînd, parcă rugînd-o să se alieze împotriva dușmanului.

— Da', scumpa mea, trebuie să am și eu un bărbat. Toate femeile trebuie să aibă un bărbat.

— Și tu vrei să ai un tătic pe lîngă mămica, nu-i așa ? zise Brangwen.

Anna se uită la el chiorîș. Parcă punea ceva la cale.

— Nu, țipă ea-nverșunată în cele din urmă, nu, nu vreau.

Fețișoara i se-ncruntă puțin cîte puțin și pînă la urmă fetița începu să plîngă amarnic, cu suspine. El se uita la ea și-l durea inima. Dar nu se putea schimba nimic.

Lucru pe care, cînd îl află, fetița nu mai scoase o vorbă. Brangwen o luă ușor. Îi vorbea, o ducea să vadă puii de animale, îi aducea în șapcă primii puișori ieșiți din găoace, o lua cu el să strîngă ouăle și-o-ndemna să dea coji de pîine la cai. Ea nu se lăsa rugată prea mult ca să meargă cu el și lua tot ce-avea el să-i dea, dar rămase încă neutră.

Era ciudat de geloasă pe maică-sa, de neînțeles, și-ntotdeauna era foarte-ngrijorată din cauza ei. Dacă Brangwen pleca cu nevastă-sa la Nottingham, mult timp Anna

alerga de colo-colo destul de fericită sau fără grijă. Pe urmă, cum trecea de prînz, se-auzea doar un scîncet, „Vreau la mama, vreau la mama", care se transforma într-un plîns cu sughițuri, amarnic și-nduioșător, ce-o făcea pe Tilly, cea bună la suflet, să plîngă și ea cu sughițuri. Spaima copilului era că plecase maică-sa și n-o să se mai întoarcă niciodată.

Și, totuși, în general Anna părea rece, o respingea pe maică-sa și-o privea cu ochi critic. Criticile sunau cam așa : „Nu-mi place că faci cutare lucru, mamă" sau „Nu-mi place că spui așa". Fetița era o problemă dureroasă pentru Brangwen și pentru toți cei de la Marsh. Cu toate acestea, de obicei își găsea întruna ceva de făcut zburdînd ca un fiuturaș de colo-colo prin curte. Apărea numai din cînd în cînd, ca să vadă dacă maică-sa mai e acolo. Fericită nu părea niciodată, dar era vioaie, ageră la minte și preocupată. Avea imaginație bogată și era schimbătoare ca vremea. Tilly zicea că-i năzdrăvană, dar n-avea nici o importanță atîta timp cît nu plîngea. În plînsul Annei era ceva care-ți frîngea inima. Spaima ei copilărească era așa de puternică și-așa de atemporală, de parc-ar fi fost de cînd lumea și pămîntul.

Se-mprietenise cu animalele de la fermă și și le făcuse tovarășe de joacă. Vorbea cu ele, le spunea poveștile pe care le știa de la maică-sa, se sfătuia cu ele și le-nvăța cum să se poarte. Brangwen o găsi la poarta dinspre pășune și eleșteu. Se uita printre gratii și striga la gîștele albe și maiestuoase, care mergeau șerpuind pe cărare.

— Nu trebuie să țipați așa dacă vrea omu' să vină la voi. Nu-i frumos.

Păsările greoaie se uitară la fețișoara pătimașă și la claia de păr aspru care se băgase printre gratii. Își ridicară capetele și-o porniră una după alta legănîndu-se, gîfîind în semn de protest, cum fac gîștele, balansîndu-se, albe și frumoase, ca niște corăbii.

— Relelor, relelor, spuse Anna printre lacrimi, speriată și jignită, și-și aruncă un papucel cît colo.

— Ei, ce faci ? îi zise Brangwen.

— Nu vor să mă lase să intru, spuse ea, întorcîndu-și fețișoara-mbujorată spre el.

— Ia să vezi tu că te lasă. Hai, du-te dacă vrei, o liniști el deschizîndu-i poarta.

Fetița stătea în cumpănă și se uita la gîștele cu pene albe-albăstrii, parcă sculptate, monumentale, sub cerul cenușiu și rece.

— Hai, du-te, o-ndemnă el.

Anna făcu vitejește cîțiva pași. Trupușorul ei tresări convulsiv la ga-ga-ga-ul batjocoritor, venit ca din senin, al gîștelor. Se simțea stingheră acolo, căci gîștele o porniseră lipa-lipa mai departe, cu capetele sus, sub cerul cenușiu ce sta să se prăvale pe pămînt.

— Nu te cunosc, o liniști Brangwen. Trebuia să le spui cum te cheamă.

— Sînt niște rele fi'n'că țipă la mine, izbucni ea.

— Or fi zicînd că nu stai aici, își dădu el cu părerea.

Mai tîrziu o găsi la poartă strigînd cu glas ascuțit și poruncitor :

— Mă cheamă Anna, Anna Lensky, și stau aici fi'n'că domnu' Brangwen e tăticu' meu acuma. Da, da, *el* e tăticu' meu. Și eu stau aici.

Asta-i făcu mare plăcere lui Brangwen. Și treptat, fără să-și dea seama, fetița începu să se lipească de el în momentele ei de disperare copilărească. Era minunat să găsești ceva mare și cald, lîngă care să te cuibărești, să-ți îngropi eul tău mititel în ființa lui mare, nesfîrșit de mare. Din instinct era grijuliu cu ea, avea grijă s-o bage în seamă și să fie la dispoziția ei.

În ce privește sentimentele, aici lucrurile erau mai complicate cu fetița. Pentru Tilly avea disprețul, aproape repulsia, pe care le are orice copil, fiindcă biata femeie era doar servitoare. Fetița n-a lăsat-o prea multă vreme să aibă grijă de ea, să se ocupe de lucrurile ei intime. Se uita la ea ca la un om de rasă inferioară și lui Brangwen nu-i convenea deloc.

— De ce nu-ți place de Tilly ? o întrebă el.

— Fi'n'că... fi'n'că... fi'n'că... se uită cruciș.

Pe urmă, încet-încet, a acceptat-o pe Tilly ca făcînd parte din gospodăria lor, dar niciodată ca pe un om.

În primele săptămîni, fetița era tot timpul cu ochii-n patru, să nu-i scape nimic. Brangwen, vesel din fire, dar fără prea multă răbdare, răsfățat de Tilly, era cam cer-

tăreț. Dacă, pentru cîteva minute, scula toată casa-n picioare cu nerăbdarea lui zgomotoasă, la sfîrșit vedea că fetița se-ncruntă la el cu ochii ei negri și adînci. Putea fi sigur c-o să țîșnească cu căpșoru-nainte, ca un șarpe, și-o să-i tragă un „Pleacă de-aici", care-o să-l usture.

— Eu *nu* plec, striga el, enervat în cele din urmă. Pleacă tu... hai, întinde-o... să te văd eu cum o ștergi.

Și-i arăta ușa. Fetița se dădea-napoi, albă de frică. Pe urmă, cînd îl vedea că se calmează, își lua inima-n dinți și i-o trîntea :

— Noi nu stăm cu tine, zicea ea parcă vrînd să-l împungă cu căpșorul. Ești... ești un... ești un știu eu ce.

— Ce ? striga el.

Vocea fetiției tremura, dar se-auzea pînă la urmă :

— Știu eu ce.

— Da ? Și tu ești o știu eu ce.

Copilul cădea puțin pe gînduri și pe urmă, cu capu-nainte, șuiera printre dinți :

— Eu nu.

— Ce tu nu ?

— Eu nu-s ce zici tu.

— Atunci nici eu nu-s ce zici tu.

Brangwen era furios pe bune.

Alteori fetița zicea :

— Mama *nu* stă aici.

— Zău ?

— Și eu vreau să nu mai stea aici.

— Pofta-n cui, răspundea el laconic.

Și-așa se-apropiau tot mai mult unul de celălalt. Cînd mergea cu trăsurica, o lua cu el. Calul era gata înhămat la poartă. Tom intra ca un zurbagiu în casa în care domnea liniștea pînă n-apăruse el să răstoarne totul cu fundu-n sus.

— Hei, titirezule, pune-ți pălăriuța și hai să mergem.

Copilul se făcea ca un arici căci nu-i plăcea felul jignitor în care i se vorbise.

— Nu pot să-mi leg pălăriuța singură, spunea ea cu aroganță.

— Trebuie să mai mănînci multă mămăligă pîn-atunci, spunea el legîndu-i panglicile pălăriuței sub bărbie cu degetele lui butucănoase și neîndemînatice.

Ea-şi ridică capul spre el. Buzele ei mici şi roşii ca nişte fragi se mişcau în vreme ce el se tot căznea să-i lege panglicile.

— Volbesti... plostii, zise ea repetînd ce-auzise odată de la el.

— Să chemăm mîţele să te lingă pe la gură, că văd că n-ai fost în stare să te speli, zise el scoţînd o batistă mare, roşie, care mirosea a tutun tare, şi ştergînd-o pe Anna la gură.

— Kitty mă aşteaptă ? întrebă ea.

— Stai un pic, zise el. Să terminăm cu asta. Fir-ar să fie de mîţe că n-au venit să te spele cum trebuie.

Fetiţa se supuse cuminte. Apoi, cînd Tom îi dădu drumul, începu să ţopăie, ridicînd caraghios un picior la spate.

— Măi, iepurilă, zise el, ia vino-ncoa niţel !

Anna veni, Tom îi puse hăinuţa şi-amîndoi o porniră la drum. Stătea în trăsură foarte aproape de el, strîns lipită, şi simţea cum trupul lui mare şi splendid se leagănă lîngă al ei. Îi plăcea cum o legăna trăsura cînd corpul lui mare şi plin de viaţă se lipea, se rezema de-al ei. Rîdea, cu un rîs ascuţit şi pătrunzător, iar ochii ei negri scînteiau de fericire.

Era ciudat de dură şi pe urmă pătimaş de tandră. Maică-sa era bolnavă. Copilul se furişă în vîrful picioarelor în dormitor, stătu acolo ore în şir şi-o îngriji cu toată tragerea de inimă. Într-altă zi maică-sa era supărată. Anna stătea cu picioarele depărtate, încruntîndu-se şi legănîndu-se. Rîdea cînd vedea cum se zvîrcolesc bobocii de gîscă în mîna lui Tilly, care le-ndesa pe gît mîncarea cu o frigăruie. Avea un rîs nervos. Era dură şi poruncitoare cu animalele. Nu-şi irosea dragostea pe ele şi umbla pe-acolo ca o stăpînă nemiloasă.

Veni vara şi vremea secerişului. Anna era un spiriduş tuciuriu, care se-nvîrtea întruna pe acolo. Tilly se tot minuna de ea şi uimirea-i era mai mare decît dragostea.

Dar totdeauna copilul se simţea legat de mama. Atîta timp cît doamna Brangwen era sănătoasă, fetiţa se juca prin curte şi nici nu-i prea păsa de maică-sa. Dar vremea secerişului trecu, se-apropia toamna şi mama, în ultimele

luni de sarcină, era străină și detașată. Brangwen încrunta din sprîncene și copilul fu din nou cuprins de neliniștea nesănătoasă de demult, de acea susceptibilitate față de orice. Dacă se ducea cu taică-său la cîmp, în loc să se joace liniștită, o auzeai :

— Vreau acasă.

— Acasă ? Păi de-abia venirăm.

— Vreau acasă.

— De ce ? Ce te doare ?

— Vreau la mama.

— Mama ! Maică-ta nici nu se gîndește la tine.

— Vreau acasă.

Și-ntr-o clipă apăreau și lacrimile.

— Știi drumu' ?

Și o urmări cum o zbughește, tăcută și atentă, pe lîngă împletitura de nuiele, cu pași egali și nerăbdători, pînă cînd dispăru pe unde veniseră. Pe urmă o văzu la două parcele mai încolo, mică și îndărătnică, cum mergea tot înainte. Cu fața neagră ca pămîntul, Brangwen porni mai departe să are mirîștea.

Vremea trecea, bobițele roșii străluceau prin tufele desfrunzite și prigoriile ieșiră la vedere. Stoluri mari de păsări țîșneau ca niște picături mărunte de pe pîrloagă. Apărură ciorile, negre și fîlfîind din aripi s-atingă țarina. Brangwen scotea napii și simțea pămîntul rece. Drumurile se desfundaseră și noroiul ajungea pînă la genunchi. Apoi oamenii-ngropară napii și se cam termină cu munca la cîmp.

În casă era întuneric și liniște. Copilul mergea îngrijorat de colo pînă colo și din cînd în cînd i se-auzea strigătul plîngăreț și speriat :

— Mamă !

Doamna Brangwen era greoaie și nereceptivă, obosită și dusă cu gîndul undeva în trecut. Brangwen, ca și-nainte, ieșea tot mai mult din casă.

Seara, cînd mergea să mulgă vacile, copilul se lua după el. Apoi, în grajdul tihnit, cu ușile-nchise, unde aerul părea cald de la lumina felinarului ce atîrna deasupra coarnelor ca o pădure de crengi, fetița stătea și se uita atentă la mîinile lui care mulgeau ritmic vita blajină, se

uita la spuma laptelui care țîșnea cu fiecare mișcare, se uita la mîna lui care freca uneori, încet și înțelegător, ugerul vreunei vaci. Și așa-și țineau de urît unul altuia, dar de la distanță și fără prea multe vorbe.

Veniră și zilele cele mai scurte din an. Fetița era agitată, ofta ca și cum avea o piatră pe inimă și-alerga în sus și-n jos fără-ncetare. Și Brangwen își vedea de treabă, greoi, cu inima grea precum pămîntul mustind de apă.

Iarna se-nnopta devreme și-aprindeau lampa înainte de ora ceaiului. Trăgeau obloanele și rămîneau cu toții-nchiși în cameră, pradă încordării și tăcerii apăsătoare. Doamna Brangwen se culca devreme și Anna rămînea să se joace pe podea prin preajma ei. Brangwen stătea în singurătatea camerei de la parter, fumînd și nedîndu-și seama prea bine nici măcar de suferința lui. Și-adesea, ca să scape de toate astea, ieșea în tîrg.

Trecu și Crăciunul. Zilele reci și umede de ianuarie se scurgeau monoton. Din cînd în cînd licărea cîte-o lumină albastră și-atunci Brangwen ieșea din casă în dimineața de cristal, fiecare sunet răsuna din nou și păsările, repezite, țîșneau cu grămada din tufele golașe. Apoi îl năpădea bucuria în ciuda tuturor lucrurilor : chiar dacă nevastă-sa era străină sau tristă sau chiar dacă dorea cu înfocare s-o aibă lîngă el. N-avea nici o importanță. Aerul răsuna de sunete clare, cerul părea un clopot de cristal și pămîntul era înghețat bocnă. Apoi se punea pe muncă și era fericit, cu ochii scînteietori și obrajii îmbujorați. Și simțea cum crește-n el cheful de viață.

Păsările ciuguleau de zor pe lîngă el, caii, plesnind de sănătate, erau gata de muncă, crengile desfrunzite zvîcneau spre cer ca un om care, după ce-a strîns în el toată energia, se-ntinde de-i trosnesc oasele, rămurelele străbăteau, ca niște raze, lumina clară. El era plin de viață și-avea chef de toate. Și dacă nevastă-sa se-ndepărta de el și intrase-n umbră, treaba ei. Doar n-o să se schimbe și el, o să rămînă cum a fost și pîn-acuma. Lumea e-așa cum e. Între timp auzi răsunînd cîntecul unui cocoș de departe și văzu fața palidă a lunii care, pusă pe cerul albastru, își pierduse strălucirea.

Așa că luă hățurile și îndemnă caii la drum. Era fericit. Dacă, mergînd cu trăsurica la Ilkeston, întîlnea vreo pros-

pătură care se ducea la cumpărături, îi făcea semn, ținea caii-n frîu și-o lua cu el. Se bucura c-o are alături și ochii i se umpleau de lumină. Rîzînd, o tachina fără răutate și-asta o făcea să-și țină mai frumos capul și să simtă că sîngele-i curge mai repede prin vine. Amîndoi aveau un stimulent. Dimineața era minunată.

Și ce dacă-n fundul sufletului erau numai griji și durere ? Erau la fund, așa că lasă-le să stea acolo. Nevastă-sa, suferința ei, durerile care-or să vină ; asta e, așa a fost să fie. Ea suferea, dar el era afară, plin de viață, și-ar fi fost ridicol, chiar indecent, să facă o față lungă și să țină cu dinții de necazurile lui. În dimineața asta era fericit. Mergea în tîrg și auzea copitele cailor lovind pămîntul înghețat. Ei bine, era fericit chiar dacă jumătate din lume s-ar fi pus pe bocit la-nmormîntarea celeilalte jumătăți. Și-avea lîngă el o fată nostimă. Și Femeia era nemuritoare, orice s-ar fi întîmplat și oricine s-ar fi găsit să-și dea obștescul sfîrșit. Nenorocirea să vină doar cînd nu mai poți să reziști.

Se înseră tîrziu. Era o seară frumoasă, scăldată-n trandafiriul soarelui la scăpătat care-și schimba culoarea în violet și levănțică, cu cer de perușea la miazăzi și miazănoapte și o lună mare și galbenă la răsărit, ce atîrna grea și strălucitoare. Era magnific să te plimbi pe sub soarele care se-ascundea de lună, pe un drum pe care tufele pitice apăreau negre pe fundalul trandafiriu și de levănțică, iar graurii, în stoluri, fîlfîiau din aripi prin raza de lumină. Dar care era sfîrșitul călătoriei ? Veni și durerea, un pic mai tîrziu, cînd Brangwen își simțea inima grea și picioarele de plumb, creierul inert și viața încremenită.

Într-o după masă începură durerile. O puseră pe doamna Brangwen în pat și trimiseră după moașă. Se făcu noapte și-nchiseră obloanele. Brangwen veni la ceai, la pîine și la ceainicul de cositor. Copilul, tăcut și tremurînd, se juca cu niște mărgele de sticlă. Casa părea goală sau pradă vîntului rece, de parcă n-avea pereți.

Din cînd în cînd gemetele unei femei în chinurile facerii răsunau prelung, ca de departe, prin casă, făcînd totul să vibreze. Brangwen era în camera de jos. Și ființa lui era-mpărțită în două. Eul din străfunduri era

cu ea, legat de ea, suferind cu ea. Dar trupul lui mare și-amintea de țipătul bufnițelor care zburau pe lîngă fermă cînd era el copil. Se-ntoarse în copilărie : îl obseda țipătul bufnițelor și-atunci îl scula din somn pe frate-său ca să aibă cu cine scoate o vorbă. Și gîndul îl purtă spre păsările astea, spre mutrele lor solemne și pline de demnitate, spre zborul lor lin cu aripile larg deschise. Și-apoi spre păsările doborîte de frate-său, înfoiate, de culoarea prafului, grămezi moi de păsări dormind un somn absurd. Ciudată mai era o bufniță moartă !

Duse ceașca la gură și se uită la fetița cu mărgelele. Dar gîndu-i era prins de bufnițe, de atmosfera din copilărie, de frații și surorile lui. În altă parte însă, în străfundurile ființei lui, era cu nevastă-sa în chinurile facerii. Copilul se întrupa din carnea lor, care era una. El și ea, o singură ființă, din care trebuia să iasă la iveală viața. Ruperea nu era în trupul lui. Pe ea cădea lovitura, dar fiorul trecea prin el, pînă la ultima fibră. Ea trebuia să se rupă-n două ca să iasă viața la lumină. Totuși ei erau încă o singură ființă și, undeva de departe, viața mai venea de la el către ea ; el era încă neclintitul cu stînca sfărîmată în mîini, ființa lor era stînca din care țîșnea viața, din ea, care era lovită și sfîrtecată, din el, care se-nfiora și se dădea bătut.

Se duse sus la ea. Cînd se-apropie de pat, nevastă-sa-i spuse ceva în polonă.

— E foarte rău ? întrebă el.

Ea îl învălui cu privirea și, vai, ce chin cumplit să înțeleagă altă limbă, ce supliciu să-l audă, să fie atentă să înțeleagă ce spune, așa cum stătea el acolo privind-o un străin cu barbă blondă. Știa ceva de el, de ochii lui. Dar nu putea să-l priceapă, îi scăpa. Închise ochii.

Bărbatul își întoarse privirile de la ea, alb de spaimă :

— Nu e foarte rău, spuse moașa.

Își dădea seama că era ca o apăsare pentru nevastă-sa. Coborî în camera de la parter. Fetița se uită la el, îngrozită.

— Vreau la mama, spuse ea cu tremur în glas.

— Da' se simte rău, răspunse el blînd fără s-o ia în seamă.

Fetița se uită la el, pierdută și înspăimîntată.

— O doare capu' ?

— Nu... o să aibă un bebe mic.

Fetița își făcu ochii roată. Nu mai știa de ea. Din nou era singură, ea cu spaima și atît.

— Vreau la mama, strigă ea speriată.

— Spune-i lu' Tilly să te dezbrace. Ești obosită.

Tăcere din nou. Geamătul de durere se-auzi iar.

— Vreau la mama, păcăni ca un automat vocea copilului îngrozit, cuprins de panică ; se simțea ruptă de lume și pierdută-n hăul înfiorător al singurătății.

Apăru Tilly. Se vedea pe ea cît suferă.

— Hai la mine să-ți scot hăinuțele, puișor, zise ea blînd. O s-o vezi pe mămica mîine dimineață, nu-ți face griji, rățușca mea scumpă. Hai să te culci, îngerașule !

Dar Anna se urcase-n picioare pe sofa și stătea cu spatele la perete.

— Vreau la mama, scînci ea cu un tremur pe buze, iar lacrimile mari, care-nchideau în ele toată groaza copilului, începură să curgă șiroaie.

— Se simte rău, scumpo, se simte rău astă seară. Da' mîine dimineață o să-i fie mai bine. Of, Doamne, nu plînge, nu plînge, păpușica mea. O superi pe mămica dacă plîngi, bombonico, să știi c-o superi rău de tot.

Tilly apucă ușor rochița fetiței. Anna se smuci din mîna ei și țipă într-un mic acces de isterie :

— Nu, nu vreau să mă dezbraci tu... vreau la mămica mea.

Și lacrîmi amare scăldară fața copilului, care tremura din tot trupul.

— Hai, las-o pe Tilly să te dezbrace. Las-o, puișor, că Tilly te iubește mult, mult de tot. Nu fi rea. Mămica nu se simte bine și-o superi mai tare dacă plîngi.

Fetița se-neca de plîns și nici n-o auzea pe Tilly.

— Vreau la mama !

— Dacă te dezbraci, o să mergi sus s-o vezi pe mămica. Numa' dacă te dezbraci, iepurașule. Și mai bine las-o pe Tilly să te dezbrace ea. În cămășuță o să fii ca o zînă, comoara mea. Hai, nu mai plînge, nu mai...

Brangwen înțepenise pe scaun. Simțea că-ncordarea-l apasă și mai tare pe creier. Începu să umble prin cameră și n-auzea decît suspinele Annei care-l scoteau din sărite.

— Da' mai taci odată !

Fetiţa se sperie din nou cînd îi auzi glasul.

Plîngea mecanic şi, printre lacrimi, ochişorii ei treji se uitau îngroziţi să vadă ce-o să se mai întîmple.

— Vreau... la... mama ! se-auzi glăsciorul tremurat care parcă nu mai ştia să spună şi altceva.

Bărbatul simţi că-l furnică picioarele de nervi. Plînsul fetiţei era de vină. Şi absurdul tenace, dus la culme, încăpăţînarea înnebunitoare a firicelului ăla de voce.

— Gata cu smiorcăiala ! Trebuie s-o laşi pe Tilly să te dezbrace, spuse el calm stăpînindu-şi mînia cu greu.

Întinse mîna şi-o prinse bine. Îi simţea trupuşorul zguduit de plînsul cu convulsii. Şi mişcările lui erau mecanice, încordate, fără legătură cu creierul. Începu să-i deznoade şorţuleţul. S-ar fi ferit ea, dar n-avea cum. Aşa că trupuşorul ei rămase în strînsoarea mîinii lui Brangwen, care se-ncurca prin nasturi şi şireturi, cu mintea golită de orice gînd în afară de iritarea copilului ce-l urmărea obsesiv. Fetiţa se-ncordase şi-i opunea rezistenţă. El îi scoase rochiţa şi juponul, dezgolindu-i braţele albe. Ea stătea nemişcată, biruită de Tom, care intrase cu bocancii în sufletul ei de copil şi-acum îşi vedea mai departe de treabă. Tot timpul fetiţa plîngea cu sughiţuri, mai-mai să se sufoce.

— Vreau la mama !

El tăcea, de parcă nici n-ar fi auzit-o, cu faţa imobilă. Acuma copilul nu mai era-n stare să-nţeleagă nimic, se transformase-ntr-o mică jucărie mecanică cu voinţă de fier. Plîngea, zguduită de convulsii, şi repeta acelaşi lucru.

— Of, Doamne ! se tîngui Tilly, care-ajunsese şi ea la capătul răbdării.

Brangwen, încet, stîngaci şi concentrat, îi scoase fetiţei toate lucruşoarele orbeşte şi-o lăsă-n chiloţei pe sofa.

— Unde i-o fi cămaşa de noapte ? întrebă el.

Tilly i-o aduse şi Brangwen îmbrăcă puştoaica. Anna nu-şi mişca nici mîinile, nici picioarele cum vroia el. Trebuia s-o îmbrace cu forţa. Mititica, un boţ de voinţă oarbă, încăpăţînată, de-ai fi zis că nimeni şi nimic pe lumea asta nu poate s-o schimbe, tremura de plîns şi repeta aceleaşi cuvinte. Tom îi ridică pe rînd picioruşele şi-i

scoase papuceii şi şosetele. Odiseea dezbrăcatului şi-a îmbrăcatului luase sfîrşit.

— Vrei un pic de ceai ? o întrebă el.

Dar puiul de om nu se schimbase defel. Fără să-i pese de cei din jur, stătea în picioare pe sofa, cu spatele la perete, singură, cu pumnii strînşi şi pe jumătate ridicaţi, cu faţa scăldată-n lacrimi şi ochii privind în gol. Şi printre sughiţuri şi nodurile care i se puneau în gît se-auzea :

— Vreeeau... laaa... maaamaaa... !

— Să-ţi dau puţin ceai ? o întrebă el din nou.

Nici un răspuns. Tom ridică în braţe trupul îndărătnic, care-l respingea. Îndărătnicia îl făcu să se-nfurie o clipă doar. L-ar fi făcut bucăţi.

Luă copilul pe genunchi şi se-aşeză din nou pe scaun lîngă foc, cu sughiţurile nearticulate, înecate-n lacrimi sunîndu-i în ureche, cu copilul care stătea nemişcat, nesupunîndu-i-se nici lui, nici vreunei alte forţe şi ignorînd totul din jur.

Furia se-nteţi. Şi ce dacă ? Ce dacă mama vorbea limba polonă şi gemea în chinurile facerii, ce dacă fetiţa, rezistînd cu-ncăpăţînare de catîr, plîngea ? De ce să pună el toate astea la inimă ? Mama n-are decît să geamă în chinurile facerii, copilul n-are decît să plîngă cu-ncăpăţînare, dac-aşa le place. De ce să lupte el, de ce să se pună cu ele ? Dac-aşa a fost să fie, de ce să-ncerce el să schimbe ceva ? Lasă-le-n pace dacă ţin cu tot dinadinsul.

Şi stătea aşa, uluit, fără să mai opună nici un pic de rezistenţă. Copilul plîngea mai departe, tic-tac-ul ceasului arăta cum se scurg minutele şi pe Brangwen îl cuprinse un soi de toropeală.

Trecu ceva timp pînă ce reveni la gînduri mai bune şi se uită să vadă ce face copila. Se sperie de faţa ei udă şi fără expresie. Un pic uluit, îi dădu părul ud peste cap. Fetiţa plîngea mai departe, cu chipul lipsit de expresie, ca o statuie vie a durerii.

— Ei, zise el, nici chiar aşa. Anna, fetiţa mea, n-a venit sfîrşitu' lumii. Ia spune-mi tu mie : de ce plîngi ? Hai, nu mai plînge c-o să ţi se facă rău. Uite, îţi şterg lacrimile şi să nu mai plîngi. Lasă-le-ncolo de lacrimi că-s prea ude. E mai bine să nu plîngi. Hai, taci cu tata... că

n-a căzut ceru' pe noi. Hai, gata, gata, ajunge pentru azi.

Vocea lui era stranie, distantă și calmă. Se uita la fetiță. Micuța nu mai știa ce-i cu ea. El vroia s-o oprească, să oprească totul, să fie toate firești ca înainte.

— Ia uite, zise el ridicîndu-se să plece, o să mergem să dăm vacilor să pape.

Luă un șal mare, înfășură fetița-n el și se duse-n bucătărie după felinar.

— Doar n-o să scoateți copilu-afară pe-o noapte ca asta, zise Tilly.

— Ei, lasă, că poate s-o liniști, răspunse el.

Ploua. Fetița tăcu brusc, speriată, simțise ploaia pe față, și-ntunericul.

— Numa' dăm de mîncare la vaci pînă nu fac nani, spuse Brangwen, ținînd copilul strîns lipit de el, cu mînă sigură.

Apa picura în poloboc și-o puzderie de stropi săriră pe șal. Lumina felinarului se mișcă puțin oprindu-se pe asfaltul ud de la baza unui zid ud. În rest era beznă neagră și peste tot respirai numai întuneric.

Deschise ușile și intrară în grajdul înalt și ferit de ploaie, care mirosea a căldură deși cald nu era deloc. Atîrnă felinaru-n cui și-nchise ușa. Acum erau amîndoi într-o altă lume. Lumina cădea blîndă pe podeaua de lemn a grajdului, pe pereții albi, văruiți, și pe grămada mare de fîn. Uneltele înnegreau totul cu umbrele lor mari. Prin întuneric se ridica o scară spre podul cu fîn. Afară era ropotul ploii, iar înăuntru, nemișcarea blînd luminată și liniștea grajdului.

Cu copilul în brațe, se apucă să pregătească hrana vacilor, umplînd un lighean cu fîn tocat, borhot și uruială. Fetița, cu ochii mari de mirare, se uita să-l vadă ce face. Se năștea în ea o nouă ființă pentru noile condiții. Din cînd în cînd, cîte-un spasm mititel, rătăcit din furtuna plînsului cu sughițuri, îi făcea trupușorul să tremure. Ochii ei larg deschiși și plini de uimire te înduioșau. Era tăcută și-aproape nu se mișca.

Plutind parcă într-un vis, cu inima strînsă, dar calm, calm de tot la suprafață, Brangwen se ridică cu ligheanul într-o mînă și copilul în cealaltă, încercînd să-și țină echilibrul. Franjurile mătăsoase ale șalului se legănau alene.

Pe podea cădeau grăunțe și fîn. Trecu dincolo de iesle, pe o bucățică slab luminată, unde vacile-mpungeau întunericul cu coarnele. Fetița se trase brusc înapoi, el se ținu bine pe picioare, rezemă ligheanul de iesle și-l goli, jumătate la vaca asta, jumătate la cealaltă. Se auzi întîi zornăitul lanțurilor, după cum vacile, ca pișcate de țînțari, își ridicau capul sau îl lăsau în jos. Pe urmă, răsuflarea lor prelungă și mulțumită, mîngîietoare, cînd începură să mănînce în liniște.

Făcu drumul ăsta de mai multe ori. Se-auzea sunetul ritmic al lopeții în hambar. Apoi bărbatul se-ntorcea, mergînd drept și balansîndu-se-ntre două greutăți, cu capul fetiței ieșind din șal. Data următoare, cînd el se-apleca, fetița scotea mînuțele și-l prindea de gît, ținîndu-se de el, delicată și caldă, și ușurînd mult toată treaba.

Vitele mîncaseră, așa că lăsă jos ligheanul și se-așeză pe o ladă ca să strîngă șalul ca lumea pe lîngă copil.

— Acuma vacile-o să facă nani ? întrebă ea ținîndu-și respirația.

— Da.

— Da' mai întîi o să mănînce tot, nu-i așa ?

— Sigur că da. Uită-te la ele.

Cei doi stăteau și-ascultau răsuflarea vacilor, care mestecau de zor în ieslea ce comunica cu hambarul cel mic. De pe pereți, felinarul arunca o lumină blîndă și constantă. Afară toate stăteau nemișcate-n ploaie. Brangwen se uită la faldurile mătăsoase ale șalului cu desene colorate. Îi aduceau aminte de maică-sa. Ea-l punea cînd mergea la biserică. Bărbatul în putere se-ntorsese la lipsa de griji și la siguranța de demult. Era din nou copil la mama acasă.

Cei doi stăteau foarte tăcuți. Gîndul lui, ca într-un fel de transă, își pierdu conturul din ce în ce mai mult, era tot mai neclar, mai imprecis. Brangwen ținea copilul strîns la piept. Fetița simți un fior prin tot trupul care o făcu să tremure ușor. Tot de la plînsul cu sughițuri i se trăgea. O strînse și mai tare la piept. Încet-încet copila se destinse și pleoapele-i căzură, grele, peste ochii mari și iscoditori. Ea adormi, iar el simți că mintea i se golește de orice gînd.

Cînd își veni în fire, ca sculat din somn, i se păru că-l înconjoară o liniște și-o nemișcare fără-nceput și fără sfîrșit. La ce-asculta ? Parcă-ncerca să prindă un sunet venit de departe, de dincolo de tărîmul vieții. Își aduse-aminte de nevastă-sa. Trebuia să se-ntoarcă la ea. Năpîrstocul adormise cu ochii întredeschiși, lăsînd să se vadă o fîșiuță subțire din pupilele negre ca nepătrunsul. De ce nu-nchisese ochii ? Și gura era puțin deschisă.

Tom se ridică repede și-o porni spre casă.

— A adormit ? întrebă Tilly în șoaptă.

El dădu din cap că da. Servitoarea veni să se uite la copilul cu obrajii fierbinți și-mbujorați, care dormea înfășurat în șal. Fața fetiței era de o paloare neobișnuită, aproape albă-n jurul ochilor.

— O, slavă Domnului ! șopti Tilly dînd ușurată din cap.

Brangwen își lăsă bocancii la ușă și se duse sus cu copilul. Începu să-și dea seama cît e de frămîntat, cît e de-ngrijorat pentru nevastă-sa. I se făcuse inima cît un purice. Dar rămase neclintit, nu scoase o vorbă. Casa era cufundată în tăcere, se-auzea doar vîntul afară și plescăitul zgomotos al picăturilor de ploaie care cădeau în poloboace. De sub ușa neveste-si ieșea o dîră de lumină.

Puse fetița-n pat, așa cum era, înfășurată-n șal, că poate cearceafurile erau cam reci. Pe urmă-și zise că n-o să poată să-și miște mînuțele. Așa c-o slăbi nițel din strînsoare. Ochii negri ca tăciunele se deschiseră, se uitară-un pic la el, pierduți, și-și închiseră la loc obloanele. Tom o înveli bine. Un fior slab, ultima rămășiță a plînsului cu sughițuri, trecu prin trupușorul copilului.

Era camera lui, camera lui de flăcău, în care stătuse-nainte de-a se însura. Îi era familiară. Își aduse-aminte ce-nseamnă să fii tînăr și fără griji.

Rămase ca suspendat în gol. Micuța adormise și-n somn își scosese mînuțele din șal cu pumnii strînși. Acum putea să-i spună femeii că fie-sa doarme dusă. Da' trebuie să treacă-n partea cealaltă a scării, pe celălalt palier. Tresări. Se-auzea țipătul bufnițelor... geamătul femeii. Ce sunet sinistru ! Era un sunet neomenesc, cel puțin pentru un bărbat.

Coborî și intră în vîrful degetelor în camera ei. Stătea nemișcată, cu ochii închiși, palidă, trasă la față, obosită.

Bărbatului i se tăie respirația. Dac-a murit ? Și totuși știa bine că nu-i așa. Îi văzu părul despletit căzut peste tîmple, îi văzu buzele strînse de suferință. Aveau un soi de zîmbet ciudat. Lui i se părea frumoasă, dar frumusețea asta era neomenească. Se temea de femeie, așa întinsă-n pat cum o vedea. Avea ea ceva-n comun cu el ? Nimic. Era o ființă cu totul distinctă de persoana lui.

Nu știu ce-l împinse să se ducă și să-i atingă degetele care țineau încă strîns cearceaful. Ochii ei căprui-cenușii se deschiseră și se uitară la el. Nu-l recunoștea așa cum se știa el însuși. Dar îl recunoștea ca bărbat. Se uita la el cum se uită o femeie în chinurile facerii la bărbatul care-a zămislit copilul din ea : cu o privire impersonală, în momentul-limită, de la femeie la bărbat. Închise ochii din nou. O liniște imensă, chinuitoare, îl cuprinse, pîrjolindu-i inima și măruntaiele și trecînd apoi în infinit.

Cînd durerile începură s-o sfîșie din nou, el își întoarse privirile în altă parte căci nu putea să se uite. Dar inima lui în chinuri era liniștită și măruntaiele se bucurau. Coborî, se duse spre ușa care dădea afară și-și ridică fața să simtă cum îl pălmuiește ploaia. Simți cum îl lovește și-ntunecimea, nevăzută și neostoită.

Biciul iute și nevăzut al nopții îl reduse la tăcere. Era copleșit. Intră în casă ca un învins. Vedea acum, față-n față, lumea eternă, nesfîrșită și neschimbătoare, și lumea vieții.

Capitolul III

COPILĂRIA ANNEI LENSKY

Tom Brangwen nu l-a iubit niciodată pe fiu-său mai mult decît pe fata lui vitregă, Anna. Cînd i-au spus că-i băiat, l-au trecut fiorii. Îi plăcea să aibă confirmarea că e tată. Se simţea măgulit să ştie că are un băiat. Dar, altfel, nu prea-l trăgea aţa spre copil. Îi era tată şi cu asta, basta.

Se bucura că nevastă-sa e mama copilului lui. Ea era senină, un pic aeriană, ca venită din altă lume. Prin naşterea copilului poate pierduse legătura cu vechiul ei eu. Acum era englezoaică într-adevăr, era cu-adevărat doamna Brangwen. Totuşi, vitalitatea din ea parcă slăbise.

Pentru Brangwen era încă nespus de frumoasă. Era încă plină de patimă, cu flacăra vieţii arzînd în ea. Dar flacăra nu mai era puternică şi orbitoare. Ochii femeii străluceau, faţa i se umpluse de bucurie pentru el, dar era ca o floare care s-a deschis la umbră şi nu suportă lumina neiertătoare a soarelui. Iubea copilul. Dar pînă şi-n dragostea ei de mamă era ceva fără contururi precise, ea însăşi era oarecum absentă, aeriană. Cînd o văzu dînd copilului să sugă, fericită, absorbită, Brangwen simţi o durere de parc-ar fi trecut peste el un tăvălug de foc. Pentru că-şi dădea seama că trebuie să se supună, să treacă pe planul doi cînd e vorba să se-apropie de ea. Vroia din nou dragostea aceea puternică, de muritor, şi patima, pe care le-mpărţeau amîndoi, din cînd în cînd, la început, cînd veneau unul spre altul cu tot focul iubirii din ei. Pentru el asta era singura experienţă, unica. Şi o vroia mereu, cu o dorinţă arzătoare şi fără remuşcări.

Ea veni din nou cu gura ridicată spre el, cu acelaşi gest care, la-nceput, aproape-l scosese din minţi, căci tre-

buise să-şi înfrîneze patima. Ea veni din nou spre el, iar el o primi cu braţele deschise delirînd de plăcere şi dorinţă. A fost aproape ca la-nceput.

Poate că era chiar ca la-nceput. În orice caz, îl făcu să ştie ce-i desăvîrşirea, îl duse la acea cunoaştere eternă şi statornică.

Dar totul se sfîrşi cînd el nu vroia încă să se sfîrşească. Ea era stoarsă, nu mai primea nimic. El, însă, nu era stors şi vroia să meargă mai departe. Dar nu se putea.

Aşa că trebuia să-nveţe lecţia aceea amară, să-şi pună frîu, să ia mai puţin decît ar fi vrut. Căci pentru el ea era Femeia şi toate celelalte erau umbra ei. Căci ea îi adusese mulţumirea deplină. Şi el vroia să meargă mai departe. Dar nu se putea. Oricît turba de furie şi oricît o ura în fundul sufletului că nu-l vrea, chinuit de înfrînarea amară care-l ardea ca focul, oricîte izbucniri nebuneşti ar fi avut, oricît ar fi băut şi-oricîte scene oribile ar fi făcut, ştia că de fapt se pune contra vîntului. Nu era vorba că ea nu-l doreşte — şi asta trebuia să-i intre bine-n cap — cît ar fi vrut el, ci pur şi simplu că *nu poate* să-l dorească mai mult. Ea putea să-l dorească în felul ei, atît cît putea ea să dorească un bărbat. Trecuse mult pînă s-o descopere aşa cum era cu-adevărat : femeia care putea să-l primească şi să-i aducă împlinirea. Şi de-acum încolo ea avea să facă acelaşi lucru, cînd şi cît simţea ea nevoia. El însă trebuie să se ţină-n frîu, să se facă pe măsura ei.

Vroia să-i dea toată dragostea de care era el în stare, toată patima şi toată energia care-l ţineau în viaţă. Trebuia să găsească altceva în afară de ea, alte lucruri care să-i menţină vitalitatea. Femeia se retrăsese-n ea, inaccesibilă, cu copilul. Şi el era gelos pe copil.

El însă o iubea şi timpul îl ajută să-şi găsească o matcă pentru chinuitorul torent al vieţii, ca să nu facă spume, să nu dea pe dinafară şi să nu-i amărască viaţa. Îşi îndreptă dragostea în altă parte, spre Anna, fetiţa ei. Încetîncet, o parte din torentul vieţii lui devie spre fetiţă şi-o despovără cît de cît pe nevastă-sa de potopul iubirii care, pe fundul albiei, mergea spre ea şi numai spre ea. Căuta

și societatea bărbaților și, din cînd în cînd, bea pînă dădea cu căciula după cîini.

După nașterea băiatului, fetița nu mai era așa de-ngrijorată pentru maică-sa. Cînd a văzut-o cu copilul, încîntată, senină și-n siguranță, Anna a fost la-nceput descumpănită, apoi, puțin cîte puțin, a cuprins-o indignarea și-n cele din urmă mititica s-a întors la viața ei de copil. Acum era ea însăși, destinsă, fără încordarea și grija chinuitoare, străină la o vîrstă-atît de fragedă, că trebuie să fie un sprijin pentru mama. Se făcu mai copilăroasă, nu mai era așa de nenaturală și-mpovărată de grijile din care nu pricepea o iotă. Grija pentru mama, pentru ca ea să fie mulțumită, trecuse-asupra altcuiva, nu mai era a Annei. Pas cu pas fetița se elibera. Era acum o mică făptură independentă, nepăsătoare, care-și revărsa, liberă iubirea pură.

De bunăvoie și nesilită de nimeni îl iubea pe Brangwen cel mai mult, sau cel mai evident. Căci cei doi făceau un mic cuplu, aveau viața și activitatea lor comună. Îl distra grozav, seara, s-o-nvețe să numere sau să spună fiecare literă din numele ei. De dragul ei își aminti toate poezioarele și cîntecele din copilărie, care-i rămăseseră undeva, în subconștient.

La început fetița nu dădu doi bani pe ele. Dar el rîdea și-atunci rîdea și ea. Și-ajunseră s-o distreze grozav, s-o facă să rîdă pînă-i dădeau lacrimile. Bătrînul rege Cole era Brangwen, zicea ea, maica Hubbard era Tilly, iar maică-sa era bătrîna care locuia într-un pantof. Lucrurile-astea fără noimă îi plăceau copilului la nebunie. Se dădea-n vînt după ele și nu-i de mirare căci așa se-ntîmpla după ani de zile petrecuți numai cu maică-sa, după basmele-auzite de la ea, care-i storceau lacrimi, o-ntorceau pe dos și-i tulburau sufletelul nevinovat.

Avea un soi de nechibzuință ca și taică-său, o nepăsare totală și deliberată, după care se-ascundea rîsul zeflemitor. Lui Tom îi plăcea s-o audă rîzînd în hohote și pițigăindu-și glăsciorul, s-o vadă cum îi sfidează pe toți, cum nu dă nici o ceapă degerată pe nimic și pe nimeni. Băietelul era negricios, cu păr închis la culoare, ca mama,

și-avea ochi căprui. Și fiindcă erau așa de negri, Brangwen îi zicea mierloiul.

— Ehei, striga el, tresărind cum auzea scîncetul copilului care-i anunța că vrea să fie luat din leagăn, mierloiu-și drege glasul.

— Mierloiu' cîntă, făcea Anna bucuroasă. Da, da, cîntă mierloiu'.

— Cînd au rupt plăcinta, striga Brangwen în gura mare, cu vocea lui de bas, ducîndu-se spre leagăn, păsărica a-nceput să cînte.

— Ce mîncare delicioasă pentru rege ! țipa Anna, cu ochii scînteind de bucurie.

Rostea cuvintele-alea criptice și căuta confirmarea-n privirea lui Brangwen. El se-așeza jos cu băiatul în brațe și-i zicea tare :

— Cîntă, flăcăule, cîntă !

Copilul striga cît îl țineau puterile, iar Anna chiuia de bucurie, țopăind beată de fericire. Apoi se oprea ca din senin, tăcută, și se uita din nou la Brangwen. Îi sclipeau ochii și striga, încîntată, din băierile inimii :

— Aici am zbîrcit-o, aici am zbîrcit-o!

— Vai de mine, ce tărăboi ! zicea Tilly care tocmai intra.

Brangwen liniștea copilul, iar Anna se smucea un pic și țopăia mai departe. Era moartă după partidele de chiuit cu taică-său. Tilly nici nu vroia s-audă de-așa ceva, iar doamnei Brangwen îi păsa prea puțin.

Anna nu prea se sinchisea cine știe cît de alți copii. Era autoritară cu ei și-i trata de parcă erau nemaipomenit de mici și neputincioși. Pentru ea, ceilalți copii erau niște omuleți, nicidecum egalii ei. Așa că era mai tot timpul singură. Zburda prin curte ca un fluturaș, făcea ghidușii ca să-i distreze pe lucrătorii de la fermă, pe Tilly și pe servitoarea cea tînără, îi mergea gura ca o morișcă și nu stătea locului o clipă.

Îi plăcea la nebunie să se plimbe cu Tom cu trăsurica. Atunci, cînd stătea cățărată pe capră și privea în jur de sus, se simțea mulțumită că e unică, de neatins și poate să domine. Era trufașă ca un pui de sălbatic. Îl credea pe taică-său grozav de important și se instalase lîngă el, la înălțime. Mergeau împreună și, din goana cailor, ve-

deau vîrfurile tinere ale arbuştilor şi cuprindeau cu privirea tot ce se petrecea pe cîmp. Oamenii îl salutau pe Brangwen, strigîndu-l de pe drum, iar Brangwen le răspundea strigînd şi el vesel. Curînd se-auzea şi glăsciorul piţigăiat al fetiţei, care rîdea pe-nfundate şi se uita la taică-său cu ochi strălucitori. Atunci rîdeau amîndoi împreună. Nu peste multă vreme, trecătorii se şi-nvăţaseră să zică :

— Noroc, Tom. Ei, cum merge treaba, domnişoară ?

— 'Neaţa, Tom. 'Neaţa, fetiţa mea.

— Aţi plecat împreună ?

— Da' frumoşi mai sînteţi amîndoi !

Anna răspundea odată cu taică-său strigînd din rărunchi :

— Noroc, John. *Bună dimineaţa,* William. Ehe, ne ducem la Derby.

De multe ori, ca răspuns la „Aţi întins-o şi voi un pic ?", Anna trîntea un „Da, am întins-o", spre hazul tuturor. Nu putea să-i sufere pe oamenii care-l salutau doar pe Tom şi pe ea nu.

Intra cu el în cîrciumă dac-avea el de mers acolo, şi-adesea stătea lîngă el pînă-şi bea berea sau brandy-ul. Cîrciumăresele căutau să se pună bine cu ea, linguşitoare şi slugarnice ca toate cîrciumăresele.

— Da' cum te cheamă, scumpă mică şi dulce ?

— Anna Brangwen, venea imediat răspunsul plin de trufie.

— A, da ! Şi-ţi place să mergi cu trăsurica cu tăticu' ?

— Da, răspundea Anna timidă, dar plictisită de prostiile astea.

Avea felul ei de-a fi, un gen de comportare care parcă-ţi spunea „Nu pune mîna pe mine !" şi cu asta lichida toate-ntrebările prosteşti ale oamenilor mari.

— Ei, da-i dată dracului mititica asta a dumneavoastră, îi spunea cîrciumăreasa lui Brangwen.

— Eh, răspundea el ca să nu-i dea nas să mai vorbească despre copil.

Apoi Anna primea de la gazde un biscuit sau o prăjitură, pe care le lua ca şi cum i s-ar fi cuvenit.

— Cum adică, sînt dată dracului ? întreba fetiţa după aceea.

— Vrea să spună că eşti deşteaptă foc.

Anna stătea în cumpănă. Nu prea-nţelegea ea cum vine treaba. Pe urmă rîdea fiindcă i se părea totul cam absurd.

Nu mult după asta, Brangwen începu s-o ia cu el la tîrg în fiecare săptămînă.

— Vin şi eu, nu ? îl întreba ea în fiecare sîmbătă sau joi dimineaţa, cînd Tom se ferchezuia ca s-arate şi el ca un om mai cu dare de mînă.

Şi faţa i se-nnegura că trebuia s-o refuze.

Aşa că, pînă la urmă, îşi învinse reţinerea de pînă atunci şi puse copilul lîngă el, pe capră. Plecară la Nottingham şi traseră la „Lebăda neagră". Pîn' aici, toate bune şi frumoase. Avea de gînd s-o lase la han, dar îi văzu chipul şi-şi dădu seama că n-o să poată. Îşi luă deci inima-n dinţi şi se duse cu ea, ţinînd-o de mînuţă, la tîrgul de vite.

Fetiţa făcu ochii mari de uimire. Mergea lîngă Brangwen fără să scoată o vorbă. Dar la tîrg nu prea-i plăcu înghesuiala şi-ncepu să se ferească de lume. Erau numai bărbaţi, toţi cu bocanci grei şi murdari şi jambiere de piele. Şi drumul era numai balegă de vacă. O speriară vitele din ţarcurile pătrate, aşa de multe coarne şi-aşa de puţin loc, şi droaia aia de negustori care răcneau să se-audă unul pe altul în tot vacarmul ăla de nedescris. Îşi dădu seama şi că taică-său nu prea se simţea-n largul lui cu ea ca o codiţă după el.

Tom îi cumpără o prăjitură de la o gheretă cu răcoritoare şi-o puse să stea pe-o băncuţă alături. Un bărbat îl strigă dîndu-i bineţe.

— *Bună dimineaţa,* Tom. Aha, asta ţi-e odrasla ! zise bărbatul făcînd semn cu capul spre Anna.

— 'Neaţa, zise Brangwen dînd din cap că nu.

— Habar n-aveam că-i aşa mare.

— Nu, e-a nevesti-mi.

— A, va să zic-aşa !

Şi omul se uită la Anna ca la o văcuţă cu coada-n frunte şi coarnele pe spinare. Ochişorii negri scoaseră flăcări de mînie.

Brangwen o lăsă acolo, în grija vînzătorului de la răcoritoare, și se duse să vadă, poate și-o vinde junincile. Țărani, măcelari, negustori de vite, murdari și necioplîți, se uitau la ea ca proștii (ea se ferea din instinct și se strîngea cît putea pe locșorul ei) și pe urmă se duceau să tragă o dușcă, strigînd cît îi ținea gura. Tot ce vedea era prea mare și prea violent pentru ea.

— A lu' cine o fi plodu' ăsta ? îl întrebau ei pe vînzătorul de la răcoritoare.

— A lu' Tom Brangwen.

Fetița stătea acolo, părăsită, și se uita mereu spre ușă, doar-doar l-o vedea pe taică-său. Da' nici pomeneală. Oameni veneau cu grămada, da' nu el, iar ea stătea acolo ca o umbră. Știa că nu se face să plîngi într-un loc ca ăsta. Toți îi aruncau priviri curioase, iar Anna se-nchidea-n ea ca să se pună la adăpost de necioplîții ăia.

Rămăsese singură-singurică și-ncepuse s-o ia cu frig. Tata nu mai venea. Ea stătea mai departe cuminte și nemișcată.

Cînd fetița pierduse noțiunea timpului și mintea i se golise de gînduri, apăru Brangwen. Năpîrstocul țîșni de pe băncuță și-o zbughi spre el ca spre unul care-a-nviat din morți. Vînduse el vitele cît putuse de repede, dar afacerea nu era încă terminată. O porniră amîndoi din nou prin învălmășeală.

Ajunseră în sfîrșit să iasă pe poartă. Tom saluta întruna cînd pe unul, cînd pe altul și se oprea să mai schimbe-o vorbă-două despre pămînt, vite, cai și alte lucruri pe care Anna nu le-nțelegea, așa mică cum era, pierdută printre picioare și bocanci uriași, în murdăria și mirosul ăla groaznic. Nu era om de la care să n-audă întrebări ca asta :

— Da' a cui e puștoaica ? Nu știam că s-a făcut așa mare.

— E-a nevesti-mi.

În sfîrșit Anna ajunsese să-și dea foarte bine seama că se trage din maică-sa și că-i o străină printre oamenii ăia.

Pînă la urmă reușiră să plece și Brangwen o duse la un mic restaurant din Bridlesmith-Gate, vechi de cînd lumea. Mîncară supă și carne cu varză și cartofi. Alți

bărbaţi, alţi oameni, veneau să mănînce în cîrciumioara întunecată şi boltită. Anna făcuse ochii mari, mută de uimire.

După asta merseră în piaţa mare, la tîrgul de cereale, şi pe urmă colindară prin prăvălii. Îi cumpără o cărţulie de la o tarabă. Îi plăcea grozav să cumpere diverse lucruri ciudate care credea el c-o să fie cîndva de folos. Apoi se-ntoarseră la „Lebăda neagră". Ea bău lapte, el brandy. Înhămară calul şi-o porniră pe Derby Road în sus.

Era stoarsă de puteri. Atîta se minunase de lucrurile pe care le văzuse în dreapta şi-n stînga. Dar a doua zi, cînd se gîndea la toate, ţopăia cu picioarele-n vînt şi vorbea tot timpul de ce i se-ntîmplase şi ce văzuse ea acolo. Şi-aşa o ţinu o săptămînă-ntreagă, iar sîmbătă era din nou nerăbdătoare să meargă la tîrg.

Era de-acum o figură familiară, cum stătea ea acolo şi-aştepta lîngă ghereta cu răcoritoare. Dar cel mai mult îi plăcea la Derby. Acolo tata avea mai mulţi prieteni. Îi plăcea aerul familiar al tîrguşorului, rîul care curgea pe-aproape. Era atît de mic oraşelul şi-avea ceva ciudat, care însă n-o băga în sperieţi. Îi plăcea piaţa şi bătrînele de-acolo. Îi plăcea hanul „George", unde trăgea taică-său. Proprietarul era un vechi prieten de-al lui Brangwen şi Anna se simţea buricul pămîntului. Multe zile-a stat ea în salonul tihnit, de vorbă cu domnul Wiggington, proprietarul hanului, un bărbat gras cu părul roşu. Iar cînd lumea se-aduna la 12 să mănînce de prînz, ea era o mică eroină.

La-nceput se-ncrunta numai şi scotea un sunet de dezgust cînd îi vedea pe oamenii-ăia străini, vorbind ca nişte bădărani. Dar erau prietenoşi. Ea era o ciudăţenie mititică, cu păr rebel şi auriu, ca un mănunchi de raze de soare, care-i încadrau feţişoara ca o floare de măr ce sta să se desfacă şi ochii ca tăciunele, şi bărbaţilor le plăcea să vadă cîte-o ciudăţenie. Îi zgîndărea şi le-atrăgea atenţia.

Era furioasă pentru că Marriott, un fermier cu dare de mînă din Ambergate, îi spusese că-i un dihor mititel.

— Păi eşti un dihor, îi spuse el.

— Nu sînt, se răţoi ea.

— Ba eşti. Uite chiar aşa merge şi dihorul.

Ea se gîndi un pic la vorbele lui.

— Atunci tu eşti... eşti..., începu ea.

— Sînt ce ?

Anna-l măsură din cap pînă-n picioare.

— Eşti un crăcănat.

Şi-aşa era. Toţi izbucniră-n hohote de rîs. O iubeau fiindcă nu puteau să pună şaua pe ea prea uşor.

— A, zise Marriott. Numai dihorii vorbesc aşa.

— Bine, atunci să ştii că *sînt* dihor.

Se-auziră din nou hohote de rîs.

Le plăcea grozav s-o tachineze.

— Ei, păpuşico, şi ce mai face blăniţa asta de mieluşel? îi spuse Baithewaite, trăgînd-o uşor de-o şuviţă de păr galbenă şi lucitoare.

— Nu-i blană de miel, zise Anna indignată, aranjîndu-şi bucla cu pricina.

— Da' atunci ce-o fi ?

— E păr.

— Păr ! Da' pă unde-o fi crescînd rasa asta ?

— Pă unde, asta-ntreb şi io, zise ea imitîndu-l, plină de curiozitate.

În loc de răspuns, Braithewaite scoase-un strigăt de bucurie. A lui era victoria : o făcuse să vorbească-n dialect, ca el.

Anna avea şi-un duşman, pe Nut-Nat sau Nat-Nut, cum i se spunea, un prostălău cu picioare în x, unul mai scurt şi-altul mai lung, care venea şontîc-şontîc, smucind din cîte-un umăr la fiecare pas. Amărîtul ăsta vindea nuci prin cîrciumi, pe unde era foarte cunoscut. N-avea cerul gurii şi lumea-şi bătea joc de vorbele lui pocite.

Odată, cînd a venit la hanul „George", Anna era şi ea acolo. După ce plecă omul, fetiţa-şi făcu ochii roată şi-ntrebă:

— De ce se bîţîie-aşa cînd merge ?

— Nu poate altfel, puişor, aşa-i el făcut.

Anna se gîndi puţin şi-apoi izbucni într-un rîs nervos. Pe urmă se gîndi mai bine şi, cu sîngele-n obraji, strigă :

— E-un *scîrbos.*

— Nu, nu-i scîrbos. Aşa l-a făcut pe el Dumnezeu şi n-are cum să se schimbe.

Cînd bietul Nat veni din nou şontîcăind, Anna o şterse repede afară. Şi cînd îi cumpăra vreunul nuci de la el, nu se-atingea de ele nici dac-o picai cu ceară. Iar cînd oamenii jucau domino pe nucile-alea, fetiţa simţea că i se urcă sîngele-n cap.

— Sînt nuci de la un scîrbos, ţipa ea.

Şi-aşa apăru repulsia faţă de Nat care, nu mult după aceea, trebui să meargă la azilul de săraci.

În inima lui Brangwen se-nfiripă acum dorinţa tainică să facă o doamnă din fiică-sa vitregă. Fratele lui, Alfred, de la Nottingham, stîrnise mare scandal fiindcă se-ncurcase c-o femeie cu carte, o doamnă, văduva unui doctor. Foarte des se ducea la vila ei din Derbyshire, ca prieten. Îşi lăsa nevasta şi copiii o zi sau două şi pe urmă se-ntorcea din nou la ei. Şi nimeni nu-ndrăznea să-i zică nimic, fiindcă era un tip care ştia ce vrea şi nu se dădea pe după piersic. El o ţinea una şi bună, că e doar prieten cu văduva şi cu asta, basta.

Într-o zi Brangwen îl întîlni pe frate-său la gară.

— Da' un' te duci ? întrebă fratele cel mic.

— La Wirksworth.

— Am auzit c-ai nişte prieteni pe-acolo.

— Da, am.

— O să le pic şi eu pe cap cînd oi avea drum prin părţile alea.

— Cum vrei.

Tom Brangwen era aşa de curios să afle cine-i amanta lu' frate-su că şi-ntrebă de casa ei cînd se duse prima dată la Wirksworth.

Dădu de o vilă frumoasă, pe partea abruptă a dealului, cu vedere spre oraş, care era-n fundul văii, şi spre vechile cariere de piatră de pe partea cealaltă. Doamna Forbes era în grădină. Era o femeie înaltă cu părul alb. Apăru pe potecă şi, mergînd spre poartă, îşi scoase mănuşile groase şi lăsă jos foarfeca de tuns pomi. Era toamnă. Doamna purta o pălărie cu boruri mari.

Brangwen se-nroşise pînă-n vîrful urechilor şi nu ştia cum să-nceapă.

— M-am gîndit să trec pe la dumneavoastră dacă tot sînt la Wirksworth. Ştiam că sînteţi prieteni cu fratele meu.

Cît ai clipi, ea-şi şi dădu seama că are-un Brangwen în faţă.

— Poftiţi înăuntru, îl invită ea. Vă rog să ne scuzaţi, dar tata e bolnav şi trebuie să stea în pat tot timpul.

Îl conduse într-un salon plin de cărţi, cu un pian şi-o măsuţă c-o vioară pe ea. Se-aşezară la taclale, ea vorbea simplu şi degajat. Era foarte demnă. Aşa o cameră nu văzuse Brangwen niciodată. Atmosfera i se părea deschisă şi largă, ca un vîrf de munte.

— Fratelui meu îi place să citească ? întrebă el.

— Anumite lucruri. În ultima vreme îl citeşte pe Herbert Spencer. Şi cîteodată îl citim împreună pe Browning.

Brangwen era plin de admiraţie, o admiraţie aproape respectuoasă, care-i dădea fiori. Se uită la văduvă cu ochi scînteietori cînd auzi „citim împreună". În cele din urmă aruncă o privire prin cameră şi izbucni :

— Nu ştiam că Alfred are o asemenea-nclinaţie.

— E un om cu totul deosebit.

O privi înmărmurit. Clar, avea altă părere despre fratele lui ; clar, îl aprecia. Se uită din nou la ea. Era la vreo 40 de ani, dreaptă, cam severă, o fiinţă ciudată şi nu prea apropiată. Cît despre el, cucoana nu-i căzuse cu tronc, căci avea ceva rece, care te ţinea la distanţă. Dar nutrea pentru ea o admiraţie fără margini.

La ceai, doamna Forbes îl prezentă tatălui ei, un invalid care trebuia sprijinit ca să se mişte, dar care era roşu-n obraji şi arăta bine, cu păr alb ca neaua şi ochi de un albastru apos. Avea o comportare naivă şi curtenitoare, care era şi ea nouă şi ciudată pentru Brangwen. Bătrînul era aşa de delicat, vesel şi nevinovat.

Va să zică frate-său era amantul acestei femei ! Era prea din cale-afară. Brangwen se duse acasă dispreţuindu-se pentru viaţa lui de rîmă. Era un mocofan şi-un ţopîrlan, un tăntălău şi-un troglodit. Mai mult ca oricînd vroia să iasă la lumină din văgăuna lui, s-ajungă la această lume iluzorie şi plină de politeţe.

Era înstărit. La fel de înstărit ca Alfred, care nu putea să aibă mai mult de 600 pe an, aşa ziceau toţi. El personal scotea cam 400 şi era-n stare de mai mult. Investi-

țiile-i mergeau din ce în ce mai bine. De ce nu făcea și el ceva ? Soția lui era și ea o doamnă.

Dar cînd ajunse la Marsh, își dădu seama cît de înțepenit era totul, cît de departe de el era cealaltă formă de viață și pentru prima dată îi păru rău c-a rămas să vadă de fermă. Se simțea prizonier ; stătea comod, în siguranță, dar n-avea parte de nici o aventură. Cu un oarecare risc ar fi putut face mai mult cu propria lui persoană. Nu era-n stare să-i citească nici pe Browning, nici pe Herbert Spencer și nici n-avea acces la un salon ca al doamnei Forbes. Genul ăla de viață nu-i era în fire.

Dar pe urmă își spuse că nici nu-și dorea o asemenea viață. Impresia puternică pe care i-o lăsase vizita începu să pălească. A doua zi era din nou el însuși și, dacă se gîndea la femeia cealaltă, vedea că și ea și casa aveau ceva ce nu-i plăcea, ceva rece și străin, ca și cum femeia nu era femeie, ci o ființă neomenească, extraterestră, care folosea viața omului în scopuri lipsite de viață, lipsite de căldura sentimentelor.

Se-nseră, el se jucă cu Anna și-apoi rămase singur cu nevastă-sa. Ea cosea. El stătea foarte liniștit și fuma, dar nu era-n apele lui. O vedea pe nevastă-sa tăcută, îi vedea capul aplecat peste cusătură. Totul era prea tăcut pentru el. Prea liniștit. Vroia să sfărîme pereții, să lase noaptea să intre ca să n-o mai vadă pe nevastă-sa stînd așa liniștită și ferită de rele. Își dorea ca aerul să nu mai fie-atît de strîns și limitat. Nevastă-sa aproape că nu exista pentru el, era în lumea ei, tăcută, ferită de rele, neobservată de nimeni și neobservînd pe nimeni. Pe el parcă-l scosese din funcție.

Se sculă de pe scaun ca să iasă din casă. Nu mai putea sta locului. Trebuia să iasă din bîrlogul ăsta de femeie, apăsător și rupt de lume.

Nevastă-sa ridică capul și se uită la el.

— Te duci undeva ? îl întrebă.

El se uită în jos și-i întîlni privirile. Ea se uită la el cu ochii ei negri, mai negri ca bezna nopții, și adînci, mai adînci ca adîncurile mării. Brangwen simțea cum dă-napoi din fața ei, apărîndu-se, în timp ce ochii ei îl urmăreau pas cu pas și-l dibuiau peste tot.

— Aveam de gînd să merg pîn' la Cossethay, spuse el.

Ea rămase locului urmărindu-l din priviri.

— De ce te duci ? îl întrebă.

El se-aşează la loc, încet, căci inima se pornise să-i bată cu putere.

— N-am nimic deosebit, răspunse el şi se puse să-şi umple din nou pipa, cu gesturi mecanice.

— De ce ieşi în tîrg aşa de des ? îl întrebă.

— Cum de ce ? Tu tot n-ai nevoie de mine, veni replica lui.

Un timp ea nu scoase nici o vorbă.

— Nu mai vrei să stai cu mine, îi spuse ea.

Vorbele ei îl făcură să tresară. De unde-aflase adevărul ăsta ? El îl credea secretul lui şi numai al lui.

— Ei, na ! făcu el.

— Vrei să găseşti altceva, îi spuse ea.

El nu-i răspunse. „Oare chiar vreau ?" se-ntrebă.

— N-ar trebui să ţii atîta ca să-ţi dau atenţie, spuse ea. Doar nu eşti copil.

— Da' nu mă plîng, făcu el, deşi ştia că lucrurile stăteau exact invers.

— Crezi întruna că n-ai destul, îi spuse ea.

— Cum adică, n-am destul ?

— Crezi că nu-ţi dau destul. Da' cît mă cunoşti tu ? Ce faci ca să-mi cîştigi iubirea ?

Tom rămase cu gura căscată.

— N-am spus niciodată că nu-mi dai destul, i-o trînti el. Şi nici n-am ştiut că e nevoie să-ţi cîştig iubirea. Ce vrei de la mine ?

— Nu-ţi mai pasă dacă lucrurile merg bine între noi sau nu, nu te mai interesează. Nu mă faci să te doresc.

— Nici tu nu mă faci să te doresc. Am sau nu dreptate?

Tăcere. Erau aşa de străini unul de altul.

— Ai vrea să ai altă femeie ? îl întrebă ea.

Brangwen nu mai ştia pe ce lume e, ochii i se făcuseră cît cepele. Cum putea ea, nevasta lui, să spună una ca asta ? Dar ea stătea acolo, mică, străină şi distantă. Lui îi trecea prin cap că ea nu se consideră nevasta lui decît în măsura în care cad amîndoi la-nţelegere. Nu simţea că se măritase cu el. În orice caz, era dispusă să accepte că s-ar putea ca el să vrea altă femeie. Tom simţi că la picioarele lui s-a căscat o prăpatie, un hău.

— Nu, zise el alene. Ce altă femeie să vreau ?

— Ca a lu' frate-tău, îi spuse ea.

El tăcu un timp. I-era și rușine.

— Și ce-i cu ea ? făcu el. Mie nu mi-a plăcut.

— Ba da, ți-a plăcut, o ținu ea pe-a ei cu îndărătnicie.

Se uita uimit cum propria lui nevastă spune ce-are el pe inimă, fără nici un pic de milă. Era indignat. Ce drept avea să stea acolo și să-i spună toate lucrurile astea ? Era nevasta lui. Cu ce drept îi vorbea așa, ca o străină ?

— Ba nu, zise el. Și nu vreau nici o femeie.

— Ba da, ai vrea să fii ca Alfred.

Brangwen nu mai spuse nimic, dar tăcerea lui era semn de mînie, mînie pentru că nevastă-sa se-apucase să-l sîcîie. Era mirat. Și cum să nu se mire ? Îi spusese de vizita de la Wirksworth, dar numai în trecere și fără să dea prea multă atenție. Cel puțin așa-și aducea aminte.

Ea-și întorsese către el fața tuciurie și misterioasă și privirea ei, dincolo de care bănuiai că se-ascunde ceva, dar nu știai ce, îl urmărea cercetîndu-l parcă, pe dinăuntru. El începu să i se-mpotrivească. Ea era din nou necunoscutul, care renăscuse și-i ținea piept. Oare chiar trebuie s-o accepte ? Involuntar, rezista și nu se dădea bătut.

— De ce vrei să găsești o femeie care să-nsemne mai mult decît mine ?

Tom simțea cum fierbe pe dinăuntru.

— Nu vreau.

— De ce vrei ? repetă ea. De ce vrei să mă dai la o parte ?

Deodată, ca un șarpe de foc care brăzdează cerul, îi trecu prin cap că poate Lydia e singură, izolată, nesigură. Pîn-acum i se păruse al dracului de sigură pe ea, mulțumită, împlinită, pe el îl exclusese cu totul. Te pomenești că-i lipsea ceva ? Oare chiar să aibă nevoie de ceva ? Imposibil.

— Tu de ce nu ești mulțumit cu mine ? Că eu una nu-s mulțumită cu tine. Cînd venea Paul, el mă lua cum trebuie să ia un bărbat o femeie. Tu mă lași în plata Domnului sau mă iei ca pe o vită, repede, ca să mă uiți din nou. Da, ca să mă poți uita din nou.

— Da' ce să țiu minte despre tine ? se mira Brangwen.

— Vreau să știi, să simți că lîngă tine e cineva.

— Și ce, nu știu ?

— Cînd vii la mine, parc-ai veni degeaba, ca și cum nici n-aș exista. Cînd venea Paul, eu eram într-adevăr ceva pentru el. Eram femeie. Pentru tine nu-s nimic... sînt ca oricare din vitele tale... nu-nsemn nimic.

— Mă faci să mă simt ca și cum *eu* n-aș fi nimic pentru tine, spuse el.

Tăcură amîndoi. Ea-l urmărea cu privirea. El nici nu putea să se miște. Clocotea ca un vulcan și nu mai știa pe ce lume e. Ea se-apucă din nou de cusut. Așa cum stătea aplecată peste cusătură, îl ținea ca-ntr-o chingă și nu-l lăsa să fie el, cel de pîn-atunci. Era stranie, ostilă, tiranică. Și, totuși, nu chiar ostilă. El se-așezase pe scaun și se simțea puternic și neîndurător. Era-n plinătatea forțelor.

Ea cusu, tăcută, multă vreme. El era conștient, pînă aproape de durere, de rotunjimea capului ei, apropiată, irezistibilă. Ea ridică capul și oftă. El simțea cum îi fierbe sîngele-n vine.

— Vino, îi spuse ea, nesigură, și glasul ei îl arse ca o limbă de foc.

Cîteva clipe Tom nu se urni din loc. Apoi se ridică încet și merse de partea cealaltă a căminului. Pentru asta făcu un cumplit efort de voință, sau de supunere. Stătea în fața ei și-o privea. Chipul ei era din nou luminos și ochii îi străluceau din nou, ca niște hohote de rîs formidamile. Nemaipomenit, cît era de transfigurată ! Nu putea să se uite la ea, simțea că-i plesnește inima.

— Dragostea mea, spuse ea.

Și-așa cum erau, ea pe scaun și el în picioare, îi cuprinse coapsele cu amîndouă mîinile și-l strînse la piept. Și mîinile ei parcă scoteau la iveală frumusețea propriei lui goliciuni. El însuși se vedea frumos ca un Adonis. Nu putea să se uite la ea, simțea că-l doare.

— Dragul meu !

Ea vorbea într-o limbă străină și el știa asta.

Pentru el frica era ca fericirea fără margini. Se uită în jos, spre ea. Chipul îi strălucea, ochii-i erau numai lu-

mină, era înspăimîntător de frumoasă. El suferea căci se simţea împins spre femeie. Ea era necunoscutul înspăimîntător. Se aplecă spre ea, cu durere, neputincios, incapabil să se destindă, incapabil să-şi dea drumul şi totuşi atras, împins spre ea. Acuma era transfigurată, era divină, mult deasupra şi dincolo de el. Bărbatul vroia să-şi dea drumul, dar nu putea nici măcar s-o sărute. Se simţea stingher, despărţit de ea. Cel mai uşor i-era să-i sărute picioarele. Dar i-era prea ruşine să facă una ca asta. Ar fi fost ca o insultă. Ea-l aştepta să-i vină în întîmpinare, nu să-i fie sluga preaplecată care-o serveşte cu smerenie. Vroia să-l vadă cum se prinde în vîltoare, n-avea nevoie de supunerea lui. Îl atinse cu degetele. Pentru el era un chin cumplit să i se dea, să se lase prins în vîltoarea ei, să-i meargă-n întîmpinare, s-o strîngă-n braţe şi s-o cunoască, pe ea care era altă fiinţă, cu totul alta decît el. Era ceva în el care-l oprea să se dea femeii, nu-l lăsa să se destindă, să se contopească cu ea, deşi, Doamne, cît dorea asta ! Se temea, vroia să se salveze.

Cîteva clipe de împietrire. Apoi, puţin cîte puţin, tensiunea, reţinerea slăbiră şi el începu să se reverse către ea. Şi ea era dincolo de el, de neatins. Dar el îşi dădu drumul, se lăsă în voia valurilor. Ştia că forţa ascunsă a dorinţei merge spre ea, o cuprinde, se contopeşte cu ea. Simţea că se pierde ca s-o găsească, simţea că se pierde în ea. Începu să meargă spre ea, să se-apropie.

Sîngele îi curgea mai repede în valuri de dorinţă. Vroia să se ducă spre ea, să-i iasă-n întîmpinare. Ea era acolo, numai de-ar putea-o ajunge. Era dincolo de el, dar totuşi prezenţa ei palpabilă, reală îl absorbea. Mergea orbeşte-nainte, pierit, mai aproape, tot mai aproape, ca să-şi primească desăvîrşirea şi să fie primit în întunericul ce-avea să-l înghită şi să-l redea lui însuşi. De-ar putea ajunge cu-adevărat la miezul fierbinte-al întunericului, de-ar putea să piară cu-adevărat, să se mistuie-n flăcări pîn-ar ajunge să ardă cu ea în aceeaşi împlinire... ar fi fericirea, fericirea supremă.

Reunirea de-acum, după doi ani de căsnicie, li se părea mult mai minunată decît înainte. Era intrarea triumfală într-o altă sferă de existenţă, era botezul unei vieţi noi, era confirmarea deplină. Călcau pe pămîntul ciudat

al cunoașterii, căci descoperiseră ceva și-asta le lumina drumul. Oriunde mergeau era bine, lumea răsuna de ecoul descoperirii lor. Mergeau veseli și nepăsători. Pierduseră totul și găsiseră totul. Descoperiseră lumea cea nouă, le rămînea doar s-o exploreze.

Intraseră pe poarta mare în lumea de dincolo, unde mișcarea, atotputernică, avea-n ea legăturile, constrîngerile și chinurile, totuși libertatea deplină era stăpînă supremă. Ea era pentru el ușa cea mare și el pentru ea, la fel. În cele din urmă își deschiseră unul altuia ușile larg și rămaseră privindu-se îndelung, în vreme ce lumina din spate le inunda chipurile. Era transfigurarea, glorificarea, sărbătoarea intrării triumfale.

Și flacăra transfigurării arse mereu în sufletele lor. El își urmă calea, ca-nainte, ea își urmă calea. Restul lumii nu vedea nici o schimbare. Dar pentru ei doi, miracolul transfigurării se dezvăluia continuu.

Acuma, cînd o cunoștea plenar, n-o cunoștea mai bine și nici nu știa mai multe despre ea. Polonia, bărbatu-său, războiul — nu știa dac-o schimbaseră mai mult decît știuse înainte. Nu-i înțelegea firea, jumătate nemțoaică, jumătate poloneză, și nici limba. Dar o cunoștea, știa ce vrea, fără s-o înțeleagă. Ce spunea ea, ce zicea, pur și simplu un gest fără noimă. Mergea în ea însăși, puternică și dezbărată de ceața fără contururi precise ; el o cunoștea, o saluta, era cu ea. La urma urmei, memoria era altceva decît răbojul unor posibilități în veci neîmplinite ? Paul Lensky era altceva pentru ea decît o posibilitate neîmplinită, al cărei adevăr și împlinire era el, Brangwen ? Ce dacă Anna Lensky era vlăstarul Lydiei și al lui Paul ? Dumnezeu i-era și tată și mamă și trecuse prin ființa celor doi fără să li se-arate.

Acum, cînd erau împreună, i se-arătase lui Brangwen și Lydiei Brangwen. Cînd, în cele din urmă, își dădură mîna, casa era gata și Domnul se retrase în împărăția lui. Și erau bucuroși.

Zilele se scurgeau ca-nainte. Brangwen mergea la muncă, nevastă-sa vedea de copil și, într-o oarecare măsură, se ocupa de fermă. Nu se gîndeau unul la altul. De ce-ar fi făcut-o ? Cînd ea-l atingea numai, el știa imediat

că ea-i cu el, lîngă el, că ea-i deschidea și-i închidea drumul, că ea era necunoscutul de dincolo și că el pătrundea în ea prin acest necunoscut de dincolo. Încotro ? Are vreo importanță ? El răspundea mereu. Cînd ea-l chema, el răspundea, cînd el o chema, răspunsul ei venea imediat, sau într-un tîrziu.

Sufletul Annei își găsise liniștea între ei doi. Fetița se uita cînd la unul, cînd la altul și-i vedea stăpîni pe viața lor. Acuma era și ea-n siguranță, era liberă. Plină de încredere, se zbenguia între stîlpul de foc și stîlpul de nori, ferită de primejdii și de-o parte și de alta. Nu-i mai cerea nimeni să sprijine capătul sfărîmat al arcului cu puterea ei de copil. Tatăl și mama ei se-ntîlneau acuma sub bolta cerească, iar ea, copilul, era liberă să se joace dedesubt și între capetele arcului.

Capitolul IV

ADOLESCENȚA ANNEI BRANGWEN

Cînd Anna avea 9 ani, Brangwen o trimise la școala particulară din Cossethay. De dus, fetița se duse, dar țopăia și dansa fără să se sinchisească, cum îi era firea, făcea mai mult după cum avea chef și, cu nepăsarea ei față de manierele elegante și cu lipsa ei de respect, o lăsa pe bătrîna domnișoară Coates cu gura căscată. Anna nu făcea altceva decît să se-amuze pe seama domnișoarei Coates, s-o simpatizeze și s-o trateze cu condescendență în felul ei încîntător și copilăresc.

Fetița era și sfioasă și zurbagie în același timp. Pentru oamenii de rînd avea un dispreț ciudat și le-arăta o superioritate binevoitoare. Era foarte timidă și se chinuia de moarte dacă lumea n-o agrea. Pe de altă parte, îi păsa prea puțin de oameni, în afară de maică-sa, pe care încă o venera fără prea multă tragere de inimă, și de taică-său, pe care-l iubea și-l trata cu condescendență, dar de care depindea cu totul. Cei doi, mama și tatăl, mai aveau ceva drepturi asupra ei. Dar era total independentă de alți oameni, față de care afișa, în general, o atitudine binevoitoare. Cu toate astea detesta din adîncul sufletului urîțenia, indiscreția sau aroganța. Copil cum era, avea mîndria și inaccesibilitatea tigrului. Și tot ca el, se ținea la distanță. Putea să facă favoruri, dar nu accepta nici unul în afară de cele venite de la maică-sa și de la taică-său. Îi ura pe cei care se-apropiau prea tare de ea. Ca o sălbăticiune, vroia să fie departe de toți. Și nu dădea nici doi bani pe intimitate.

La Cossethay și Ilkeston era totdeauna ca o străină. Cunoștințe avea cu duiumul, dar prieteni deloc. Foarte puțini din cei pe care-i cunoștea însemnau ceva pentru ea.

Erau și ei acolo-n turmă, fără individualitate. Nu prea lua ea oamenii-n serios.

Avea doi frați, Tom, brunet, mititel și nestatornic, de care era strîns legată, dar cu care nu-și făcea niciodată de lucru, și Fred, blond și sensibil, pe care-l adora, dar nu-l considera ființă adevărată, cu individualitate. Anna era mult prea mult centrul propriului ei univers și mult prea puțin conștientă de orice altceva.

Primul *om*, care-a impresionat-o ca o ființă vie și adevărată și-n care-a văzut ea o existență bine definită, a fost baronul Skrebensky, prietenul maică-si. Și el era refugiat din Polonia. Fusese hirotonisit și primise, de la domnul Gladstone, o medestă slujbă la țară, în Yorkshire.

Cînd avea vreo 10 ani, Anna s-a dus să stea cu maică-sa cîteva zile la el. Baronul Skrebensky era tare nefericit în casa lui parohială din cărămidă roșie. Era vicar la o biserică de țară, de unde scotea ceva mai mult de 200 de lire pe an, dar avea o parohie mare, cu cîteva mine de cărbuni și cu enoriași noi, ignoranți și cam din topor. Se dusese-n nordul Angliei, așteptînd osanale de la oamenii de rînd, că doar era aristocrat. Dar ei l-au primit cu destulă grosolănie, chiar cu cruzime. Asta însă n-a-nțeles-o el niciodată. A rămas aristocrat pînă-n măduva oaselor. Numai c-a trebuit să-nvețe să se ferească de enoriașii lui.

Pe Anna o impresionă foarte tare. Era un bărbat mititel, cu fața aspră și cam boțită și cu ochi albaștri, strălucitori, înfundați în orbite. Nevastă-sa se trăgea dintr-o familie de nobili polonezi. Era o femeie înaltă și subțire, mîndră de nu-i ajungeai cu prăjina la nas. El tot stricat vorbea englezește fiindcă se ținuse scai de nevastă-sa — amîndoi pierduți în țara asta stranie și neprimitoare — și-ntre ei vorbiseră totdeauna numai în polonă. Era decepționat că doamna Brangwen vorbea engleza curgător și firesc și era foarte dezamăgit că fetița ei nu știa nici un cuvînt pe limba maică-si.

Annei îi plăcea la nebunie să-l urmărească. Îi plăcea noua casă parohială, mare și cu tot felul de coridoare întortocheate, care stătea singuratică și impunătoare pe deal. După Marsh i se părea atît de îndrăzneață. Era foarte la vedere și-n bătaia tuturor vînturilor. Baronul

vorbea cu doamna Brangwen în polonă și nu mai termina. Dădea furios din mîini și ochii lui albaștri erau plini de patimă. Dar pentru Anna mai era ceva în mișcările lui bruște și repezite. Avea ea ceva care se potrivea cu extravaganța și exuberanța lui. Îl credea un om minunat. Era sfioasă față de el și-i plăcea să-l audă vorbindu-i. Lîngă el se simțea liberă ca păsările cerului.

N-ar fi putut spune de unde știa asta, dar știa precis că e cavaler de Malta. Nu și-a adus niciodată aminte dacă-i văzuse sau nu steaua sau crucea ordinului, dar îi venea mereu în gînd, ca un simbol. Oricum, Baronul reprezenta pentru fetiță lumea adevărată, în care erau regi, lorzi și prinți cu viețile lor strălucitoare, în vreme ce regine, doamne și prințese susțineau nobilul ordin.

Recunoscuse-n baronul Skrebensky un om adevărat, care-avusese ceva considerație pentru ea. Dar cînd nu l-a mai văzut, chipul lui i s-a șters din memorie și-a rămas doar o amintire. Dar și ca amintire era-ntotdeauna viu pentru ea.

Anna se făcu o fată înaltă și cam stîngace. Ochii-i era tot foarte negri și ageri, dar deveniseră nepăsători, își pierduseră expresia dușmănoasă a omului care stă tot timpul la pîndă. Părul ei rebel se-nchisese la culoare și crescuse lung și des. Îl purta strîns la spate. O trimiseră la o școală de domnișoare din Nottingham.

În vremea asta singura ei grijă era să devină o tînără doamnă cu maniere elegante. Era destul de inteligentă, dar nu se omora cu învățatul. La-nceput crezu că toate fetele din școală se purtau minunat, ca niște doamne, și vroia să fie ca ele. Dar deziluzia nu-ntîrzie să se-arate : o chinuiau și-o-nnebuneau cu micimea și meschinăria lor. După atmosfera lejeră și generoasă de acasă, unde lucrurile mici n-aveau nici o importanță, se simțea stînjenită în lumea asta care era gata să te-nșface și să-și înfigă colții-n tine pentru orice fleac.

Fata se schimbă repede. Nu mai avea încredere în ea și nici în lumea de afară. Nu vroia să meargă mai departe, nu vroia să iasă în lumea asta, nu vroia s-o ducă așa.

— Ce-mi pasă mie de adunătura aia de fete, îi spunea ea sfidătoare lui Brangwen. Pentru mine toate sînt nimeni, nici nu există.

Necazul era că fetele n-o acceptau așa cum era. Vroiau s-o facă pe măsura lor, iar dacă nu, erau dispuse să renunțe oricînd la ea. Așa stînd lucrurile, nu-i de mirare că Anna era derutată. Atrasă de ele, se purtă un timp ca ele, dar apoi, respingîndu-le, începu să le urască cu furie.

— De ce nu-ți inviți aici cîteva colege ? o întreba taică-său.

— Aici n-au să vină, se-nfuria ea.

— De ce ?

— Nu-s de mine, zicea ea folosind una din expresiile rare-ale maică-si.

— Or fi, n-or fi, ce importanță are ? Sînt fete destul de drăguțe.

Da' pe Anna n-o puteai duce cu una, cu două. Avea o repulsie ciudată față de oamenii obișnuiți și-n special față de domnișoara de modă nouă. Nu-i plăcea societatea din cauza sentimentului de incomoditate, de jenă pe care i-l insuflau ceilalți. Și niciodată n-a fost în stare să afle dacă ea sau ei erau de vină. Aproape-i respecta pe oamenii ăștia, dar deziluziile veneau una după alta și asta o scotea din minți. Vroia să-i respecte. Totuși, credea că oamenii pe care *nu-i cunoștea* erau nemaipomeniți. Ce-i pe care-i cunoștea păreau tot timpul că vor s-o oprească din zbor, că vor s-o încurce printre micile lor minciuni și-asta o enerva la culme. Prefera să stea în casă și să evite tot restul lumii, să lase totul să fie doar o iluzie.

Căci viața la Marsh avea într-adevăr o oarecare libertate și lejeritate. Nimeni nu-și punea unghia-n gît pentru bani — neam de neamul lor nu se-njosiseră pînă-ntr-atît — și nimănui nu-i păsa ce gîndește unul sau altul, fiindcă nici doamna Brangwen, nici Brangwen nu-și dădeau seama dacă și cum îi judeca cineva din afară. Viața lor era prea deosebită de-a celorlalți.

Așa că Anna se simțea bine numai acasă, unde bunul simț și legătura supremă dintre părinți îi ofereau o viață mai lipsită de constrîngere decît cea pe care o vedea

ea afară. Unde, dacă nu la Marsh, mai putea să găsească demnitatea plină de înțelegere în care fusese crescută de mic copil ? Pe părinți nu-i atingea-n nici un fel gura lumii și nici n-o prea auzeau. Oamenii pe care-i întîlnea dincolo de Marsh păreau c-o invidiază pentru simplul fapt că există. Parcă vroiau s-o atingă și pe ea, s-o facă să pară mai neînsemnată. Nu s-ar fi amestecat printre ei nici în ruptul capului. Depindea de maică-sa și de taică-său. Și cu toate astea vroia să iasă de sub tutela lor.

La școală sau în lume, de obicei ea era de vină, simțea adesea c-ar trebui să-i fie rușine de ce face sau spune. În fundul sufletului, n-a fost niciodată sigură dacă greșise ea sau ceilalți. Nu-și făcuse lecțiile. Ei și ? Nu vedea de ce *trebuie* să și le facă dacă nu vrea. Era vreun motiv ascuns care s-o oblige la așa ceva ? Oamenii ăștia, profesoarele, reprezentau vreo dreptate mistică sau vreun bine superior ? Dacă te uitai la ele, ai fi zis că părerea lor asta e. Dar pentru nimic în lume Anna nu putea să-și explice de ce trebuia s-o tiranizeze și s-o insulte o femeie numai pentru că nu știa treizeci de versuri din *Cum vă place*. Și la urma urmei, ce conta dacă le știa sau nu ? Nimic n-o putea convinge că toate astea erau cît de cît importante. Fiindcă, în sinea ei, disprețuia firea insensibilă a profesoarei. Prin urmare, Anna avea-ntotdeauna ceva de-mpărțit cu cei mari. Fiindc-o pisaseră atîta, aproape c-ajunsese să creadă că nu e bună de nimic, că e inferioară tuturor. Simțea că, dac-ar fi să facă tot ce i se spune, ar trebui să nu mai ridice-n veci ochii din pămînt de rușine. Dar ea se răzvrătea. N-a crezut niciodată cu-adevărat că nu e bună de nimic. În adîncul sufletului, nu dădea nici o ceapă degerată pe ceilalți oameni, care se-agățau de nimicuri și făceau tărăboi pe chestia asta. Îi disprețuia și vroia să se răzbune pe ei. Ea îi ura în vreme ce ei o dominau cu puterea.

Cu toate astea, avea un ideal : doamna liberă și mîndră, eliberată de legăturile meschine, trăindu-și viața dincolo de considerații meschine. Asemenea doamne vedea în tablouri. Alexandra, prințesa de Wales, era unul din modelele ei. Femeia asta mîndră, cu statură imperială, trecea cu indiferență peste toate dorințele mici, meschine. Așa credea Anna în sinea ei. Și fata se pieptăna cu

părul ridicat şi-şi punea pălăriuţa puţin pe o parte. Purta fusta strînsă bine pe talie, după modă, şi o jachetă elegantă, mulată perfect pe corp.

Taică-său era încîntat. Anna era foarte mîndră în comportare şi-afişa o indiferenţă prea naturală faţă de mărunţişuri ca să fie pe placul celor din Ilkeston, care-ar fi mîncaţ-o de vie dac-ar fi putut. Dar lui Brangwen nu-i păsa de chestii de-astea. Dacă vroia ea să fie ca o regină, las-o să fie ca o regină. El era stînca ce-o apăra de lume.

Brangwen se făcuse-un bărbat bine, solid, ca toţi bărbaţii din familia lor. În ochii lui albaştri, strălucitori şi plini de lumină puteai citi totul. Avea o comportare studiată, dar altfel era un om cald, cu inimă largă. Avea puterea să-şi trăiască viaţa fără să-i pese dacă vecinii ţin cont de el sau nu. Şi asta-i făcuse să-i poarte respect. Erau gata să se dea şi peste cap pentru el. Nu-i prea băga el în seamă, dar era darnic şi ei profitau de treaba asta. Îi plăceau oamenii atîta timp cît nu ţineau morţiş să iasă-n evidenţă.

Doamna Brangwen îşi urma calea şi viaţa ei. Avea bărbatul, băieţii şi pe Anna. Ei patru îi delimitau şi-i marcau orizontul. Ceilalţi oameni erau din afară şi n-o interesau. În lumea asta a ei, viaţa-i trecea ca un vis, se scurgea, şi ea trăia în scurgerea vremii, activă, mereu mulţumită şi atentă la ce-o să vină. Rar se-ntîmpla să observe şi ea lucrurile care se petreceau în afara ei. Ce era afară era afară şi, prin urmare, nu exista. Nu-i păsa dacă băieţii se băteau, atîta vreme cît nu se băteau de faţă cu ea. Dar dacă se băteau cînd ea era acolo, se supăra şi lor le era frică de mama. Nu-i păsa dacă spărgeau geamul de la un compartiment de tren sau dacă-şi vindeau ceasurile ca să se distreze la iarmaroc. Brangwen poate că se supăra pentru lucruri ca astea. Dar pentru mamă ele nu-nsemnau nimic. Ce-o supăra erau lucrurile mici şi nelalocul lor. Se-nfuria dacă băieţii dădeau tîrcoale la zahana şi nu-i plăcea deloc cînd luau note proaste la şcoală. Nu conta nici cît negru sub unghie de cîte păcate erau acuzaţi băieţii ei, atîta vreme cît nu erau proşti sau inferiori altora. Dacă înghiţeau vreo insultă, îi ura. Doar o oarecare *gaucherie,* o oarecare neîndemînare din

partea Annei o făcea să se-nfurie pe fată. Anumite forme de stîngăcie, de grosolănie aprindeau flăcări de furie în ochii mamei. Altfel, era mulțumită și nepăsătoare.

Urmărindu-și idealul de doamnă încîntătoare, la 16 ani Anna se făcu o domnișoară trufașă, pe care-o zgîndăreau la culme nemulțumirile din familie. Era foarte sensibilă la tot ce făcea taică-său. Îl simțea cînd bea, chiar dacă nu prea se cunoștea pe el, și nu putea să-l mai vadă-n ochi din cauza asta. Cînd trăgea la măsea, Brangwen se-nroșea pînă-n vîrful urechilor și venele de la tîmple i se umflau. Vedeai în ochii lui strălucitori veselia omului cu inima ușoară. Se purta autoritar, dar o făcea cu jovialitate, luîndu-se pe el în zeflemea. Și treaba asta stîrnea mînia fiică-si. Cînd îl auzea cum își bate joc în gura mare, de parcă se-adunaseră toate gaițele-n cor, era atît de indignată c-o apuca furia. Cum îl vedea că intră, i-o și lua-nainte ca să n-apuce el să spună ceva.

— Frumos îți stă, n-am ce zice. Ești roșu la față ca un rac fiert, striga ea.

— Crezi c-arătam mai bine dacă eram verde ? o întreba el.

— Auzi colo, să te pileşti la Ilkeston.

— Da' ce, dacă era-n altă parte era mai bine ? La Ilkeston nu-i voie ?

Ea o ștergea de-acolo cît ai zice peşte. El se uita după ea amuzat, cu ochi strălucitori, dar înciudat și trist fiindcă-și bătuse joc de el.

Erau o familie curioasă, cu legi proprii, numai ale lor, separați de lume, izolați, o mică republică între niște granițe invizibile. Mamei puțin îi păsa de Ilkeston și Cossethay, de orice-i cereau cei din afară. Cînd venea vreun străin, era sfioasă, din cale-afară de amabilă și chiar cuceritoare. Dar cum pleca musafirul, o umfla rîsul și omul îi dispărea din minte ca și cum n-ar fi existat niciodată. Pentru ea totul fusese-un joc și nimic mai mult. Era încă o străină și mai simțea că-i fuge pămîntul de sub picioare. Dar singură, cu bărbatul și copiii ei la Marsh, era stăpîna unei țărișoare care nu ducea lipsă de nimic.

Pe undeva avea ea o credință, pe care nu și-o clarificase niciodată. Crescuse în ritul romano-catolic, dar ceruse apărare bisericii anglicane. Forma exterioară nu conta cîtuși de puțin pentru ea. Și totuși avea o religie a ei, în care credea. Era ca și cum îl venera pe Dumnezeu în chip de mister, dar nu-ncerca deloc să afle cine e.

Avea sentimentul abia bănuit al marelui absolut, în care era cuprinsă propria ei viață. Credea în asta cu tărie. Dogma englezilor nu-i spusese niciodată nimic, limba îi era mult prea străină. Marele absolut o făcea să simtă prezența celui care avea viața oamenilor în mîinile lui, marele mister, abia licărind, dar groaznic și inevitabil, marele mister, aproape de tine, dar inexprimabil în cuvinte.

Își îndrepta strălucind fața spre mister, pe care-l cunoștea prin toate simțurile, se uita la el învăluită-n superstiția stranie și mistică, cu credința pe care n-a putut niciodată s-o exprime-n englezește, pe care n-a putut nici măcar s-o gîndească-n englezește. Dar trăia mai departe în această credință, perceptibilă și născătoare de viață, care-i cuprindea familia și destinul.

De asta își convinsese și bărbatul și la asta se redusese și viața lui. El exista, împreună cu ea, cu totul nepăsător față de valorile care-nsemnau ceva pentru fiecare om în parte. Felul ei de-a fi și sprîncenele, strînse sau destinse, erau pentru el simboluri și călăuza care-i purta pașii prin lume. Acolo la fermă, cu ea, trăia misterul vieții, morții și zămislirii, straniul extaz inexprimabil și mulțumirea de nespus în cuvinte, pe care toți ceilalți oameni nici nu le bănuiau măcar, căci n-auziseră vreodată de ele. Și asta-i făcea să fie respectați în satul englezesc, căci erau și înstăriți pe deasupra.

Dar Anna se simțea sigură numai pe jumătate în existența desprinsă de pămînt a maică-si. Avea niște mătănii de sidef, pe care i le lăsase taică-său cu limbă de moarte. Ce-nsemnau mărgelele-alea pentru ea... n-a fost niciodată-n stare să spună. Dar, cînd îl ținea în mînă, șiragul de argint și raze de lună o făcea să se simtă copleșită de o patimă ciudată. Învățase la școală un pic de latină, învățase o Ave Maria și-un Pater Noster, știa cum să

ţină secoteala rugăciunilor pe şiragul de mătănii. Dar toate astea nu erau bune de nimic. *Ave Maria, gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus et benedictus fructus ventris tui Jesus. Sancta Maria, Mater Dei, ora pro nobis peccatoribus, nunc et in hora mortis nostrae, Amen.*

Ceva nu era-n regulă. Ce-nsemnau cuvintele-astea traduse nu era acelaşi lucru cu ce-nsemna şiragul de mătănii. Ceva nu se potrivea, ceva contrazicea adevărul. Nu-i venea deloc să spună *Dominus tecum* sau *benedicta tu in mulieribus.* Îi plăceau misticele cuvinte *Ave Maria, Sancta Maria,* o impresionau *benedictus fructus ventris tui Jesus* şi *nunc et in hora mortis nostrae.* Dar nimic din toate astea nu era adevărul adevărat. Era ceva aici care n-o mulţumea, care nu-i ajungea.

Nu prea punea mîna pe mătănii fiindcă, aşa cum o copleşeau ele cu patima aia ciudată, însemnau *numai* acele lucruri lipsite de importanţă. Le dădu deoparte. Instinctul îi spunea să pună deoparte toate lucrurile astea. Instinctul îi spunea să nu se mai gîndească, să se ferească de-aşa ceva, să se salveze.

Avea de-acum 17 ani, era foarte sensibilă, spirituală şi capricioasă. Roşea imediat şi era mereu nesigură şi impacientată. Dintr-un motiv sau altul, se-apropia mai mult de taică-său ; pe maică-sa, avea chiar momente cînd o ura. Comportarea ciudată, de nepătruns, a maică-si, a acestei femei care-ţi scapă printre degete ca un ţipar, siguranţa şi încrederea ei de neclintit, mulţumirea ei stranie, soră cu victoria, felul ei de-a da cu tifla vieţii şi de-a călca-n picioare tot ce-ar putea s-o supere, aproape toată puterea triumfătoare a maică-si o scoteau pe Anna din minţi.

Dar fata se schimbă şi se făcu impulsivă şi imprevizibilă. Adesea stătea şi se uita pe fereastră de parcă vroia să plece. Uneori pleca şi se pierdea printre oameni, amestecîndu-se cu ei. Dar totdeauna se-ntoarcea acasă mîniată ca şi cum cineva ar fi-ncercat să-i şteargă individualitatea, s-o reducă la tăcere, aproape s-o desconsidere.

În casă plutea tăcerea-ntunecată şi-ncordarea şi-aici patima-şi croia drumul ei inevitabil. Era un fel de bogăţie, o comunicare profundă şi nerostită, care făcea tot restul

lumii să pară inconsistent și nemulțumitor. Brangwen putea să stea liniștit pe scaunul lui și să pufăie din pipă, mama putea să se miște prin casă, tăcută și de nepătruns, și-aveai totuși sentimentul celor două prezențe puternice, care se susțineau una pe alta și pe cei din jur. Toată această legătură era nerostită, intensă și strînsă.

Dar Anna nu se simțea în largul ei. Vroia să plece. Și totuși, oriunde se ducea, o cuprindea acel sentiment de nemulțumire, de inconsistență, ca și cum ceva atenta la individualitatea ei distinctă și vroia să i-o minimalizeze. De-aceea abia aștepta s-ajungă acasă din nou.

Acasă se dezlănțuia și sfărîma comunicarea moleomă și adîncă. Uneori maică-sa își vărsa asupra ei mînia aprigă și distrugătoare, în care nu era nici urmă de milă sau înțelegere. Și Anna, speriată, se strîngea ca ariciul. Se ducea atunci la taică-său.

El îi asculta liniștit povestea, care n-o impresiona nicicum pe maică-sa. Cîteodată Anna stătea de vorbă cu taică-său. Încerca să judece oamenii, vroia să știe ce se-ascunde dincolo de vorbele și comportarea lor. Dar și taică-său începea să dea semne de neliniște. Nu vroia să perceapă și să-nțeleagă niște lucruri cu forța. Dar, din considerație pentru fată, o asculta. Și-n cameră se ivea un fel de ațîțare care parcă-ți dădea usturimi. Pisica se scula și, după ce se-ntindea bine, o pornea neliniștită spre ușă. Doamna Brangwen, ca o cobe, nu scotea nici o vorbă. Anna nu mai putea să-i dea-nainte cu nodurile ei în papură, cu criticile, cu nemulțumirea. Simțea că pînă și taică-său i-era potrivnic. Avea el o legătură puternică, obscură cu maică-sa, o intimitate potentă care, nerostită și nesupusă, își vedea de drum, dar își scotea ghearele dacă-ncercai s-o curmi sau s-o dezvălui.

Cu toate astea Brangwen era-ngrijorat din cauza fetei și toți din casă erau neliniștiți. Dezorientată, Anna își implora părinții cu patetism. Și totuși le era ostilă, deși trăia cu totul în ei, sub vraja lor.

A-ncercat în fel și chip, să scape. Se ducea întruna la biserică. Dar *vorbele* nu-nsemnau nimic pentru ea, i se păreau false. Nu suporta s-audă lucrurile rostite-n cuvinte. Sentimentul religiei era în ea, nescos la lumină și totuși impresionant. În gura preotului totul era fals,

indecent. Încerca să citească. Dar din nou, plictisită și scîrbită de neadevărul cuvintelor, se lăsa păgubașă. Se mută la diverse prietene. Începutul era minunat. Dar ieșea la iveală plictiseala din ea și totul i se părea nimicnicie. Se simțea mereu minimalizată ca și cum în vecii vecilor n-ar fi avut cum să găsească un loc pe măsura ei, care s-o cuprindă și-n care să poată face pașii ei de uriaș.

Adesea se ducea cu gîndul la celula de tortură a unui oarecare episcop al Franței, în care victima, oricît s-ar fi căznit, nu putea să stea nici în picioare, nici culcat. Nu c-ar fi făcut vreo legătură între ea și episcopul martir. Dar uneori se-ntreba cum o fi fost construită celula și-atunci se-ngrozea căci simțea că strînsoarea e ceva foarte real.

Avea numai 18 ani cînd sosi o scrisoare de la doamna Alfred Brangwen din Nottingham, care spunea că fiul ei, William, o să vină la Ilkeston să se-angajeze ca ajutor de desenator — un pic mai mult decît ucenic — la o fabrică de dantelă. Avea 20 de ani și familia Brangwen de la Marsh era rugată să fie binevoitoare cu el.

Tom Brangwen l-a poftit imediat pe tînărul domn să stea la ei, la Marsh. Oferta n-a fost acceptată, dar familia Brangwen din Nottingham și-a exprimat recunoștința.

Nu prea se iubiseră ei niciodată, cei din Nottingham cu cei de la Marsh. Și-ntr-adevăr, întrucît îi rămăsese o moștenire de 3000 de lire și avusese destule ocazii să fie nemulțumită de soțul ei, doamna Alfred se ținea la distanță de orice Brangwen. Totuși, avea o oarecare stimă pentru doamna Tom, cum îi spunea ea polonezei, care, oricum, era o doamnă.

Anna Brangwen era puțin emoționată la primirea veștii că vărul Will vine la Ilkeston. Cunoștea o mulțime de tineri, dar nici unul nu i se păruse că are o existență reală. La ăsta-i plăcuse nasul, la celălalt mustața, unul știa cum să se-mbrace, altul avea o freză caraghioasă, un altul era nostim cînd vorbea. Tinerii ăștia erau, dacă vreți, motive de distracție și vagă mirare pentru ea, dar în nici un caz nu erau ființe adevărate.

Singurul bărbat pe care-l cunoștea era taică-său. Și fiindcă era ceva mare și nedeslușit, un soi de zeu, toată lumea era cuprinsă-n el și ceilalți bărbați erau doar apariții întîmplătoare.

Și-l aducea aminte pe vărul Will. Purta haine de orășean și era un băiat subțirel, cu un cap foarte ciudat și păr lucios și negru ca smoala, care te făcea să mergi cu gîndul la o blăniță fină. Capul era ciudat, într-adevăr. Îi amintea de ceva, nu știa nici ea de ce, de un animal. un animal misterios care-și avea sălașul pe sub frunze, la întuneric, și nu ieșea niciodată de-acolo, dar care era plin de viață de la bot pînă-n vîrful cozii. Totdeauna și l-a-nchipuit numai așa : cu capul ăla negru, ager și fără vedere. Și zicea că-i ciudat, niciodată nu l-a văzut altfel.

Băiatul descinse la Marsh într-o duminică dimineața. Era un tînăr înalt, zvelt, cu chip luminos și-un sînge rece care-arăta cam ciudat lîngă sfială, cu o indiferență înnăscută față de ce-ar putea fi alți oameni, atîta vreme cît el era el însuși.

Cînd Anna, în haine de duminică, coborî, gata să meargă la biserică, el se ridică-n picioare și-o salută ca la carte, strîngîndu-i mîna. Avea maniere mai elegante decît ea. Anna roși. Observă la văru-său acuma un pufușor negru pe buza de sus, o linie neagră, parcă desenată, care-i contura gura mare. Așa-zisa mustață o cam dezgustă, fiindcă-i amintea de blănița fină de pe cap. Își dădea seama c-are ceva ciudat în el.

Vocea lui prindea niște note cam înalte și altele medii, foarte sonore. Straniu. Anna se-ntreba de ce și-o fi chinuind văru-său glasul. Dar el stătea, netulburat, în camera de la Marsh. Ca toți din neamul Brangwen, Will avea o carecare nepăsare, o stăpînire de sine venită de la natură, care-l făcea să se simtă acolo ca acasă.

Anna nu prea vedea cu ochi buni faptul că taică-său se purta ciudat de apropiat și de afectuos cu acest tînăr. Părea blînd cu el. Se dăduse la o parte ca să-l lase pe băiat să iasă-n evidență. Asta o zgîndări.

— Tată, zise ea dintr-odată, dă-mi ceva la cutia milelor.

— Care cutie-a milelor ? întrebă Brangwen.

— Hai, nu fi caraghios, îi strigă ea cu sîngele-n obraji.

— Ei, na, făcu el, care cutie-a milelor ? Ce mă tot baţi la cap ?

— Da' nu ştii că-i prima duminică din lună ?

Anna era încurcată. De ce făcea taică-său una ca asta, de ce-o făcea de băcănie în faţa acestui străin !

— Vreau ceva la cutia milelor, zise ea din nou.

— Zău, aşa zici tu ? îi replică el indiferent, uitîndu-se la ea şi-ntorcîndu-se apoi din nou către nepotu-său.

Ea merse spre el şi-i băgă mîna în buzunarul de la pantaloni. El fuma nepăsător, fără să opună vreo rezistenţă, şi vorbea mai departe cu nepotu-său. Anna bîjbîi prin buzunar şi scoase punga de piele. Obrajii ei curaţi prinseseră o culoare minunată şi ochii-i străluceau. Ochii lui Brangwen scînteiau şi ei. Nepotul stătea acolo, timid. Anna, cu dibăcia ei, se-aşeză pe scaun şi răsturnă toţi banii în poală. Erau monede de argint şi de aur. Tînărul nu putea să nu se uite la ea. Anna, aplecată peste grămada de bani, le dădea pe toate la mînă.

— Mi-am pus în gînd să iau o jumătate de sovereign, spuse ea uitîndu-se la taică-său cu ochi negri şi strălucitori.

Întîlni privirea vărului ei, care-o urmărea de-aproape şi-o sorbea din ochi. Tresări. Rîse scurt şi se-ntoarse spre taică-său :

— Mi-am pus în gînd să iau o jumătate de sovereign.

— Bine, mînă lungă, spuse tatăl. Ia ce-i al tău.

— Anna, vii ? o-ntrebă frate-său din uşă.

Fata reveni dintr-odată la starea ei dinainte, uitînd şi de taică-său şi de văru-său.

— Da, sînt gata, zise ea luînd 6 pence din grămada de bani şi strecurînd restul la loc în punga pe care-o puse pe masă.

— Dă-o-ncoa, spuse tatăl.

Grăbită, Anna-i băgă punga-n buzunar şi-o porni să iasă.

— Mai bine-ai merge şi tu cu ei, băiete, zise tatăl nepotului.

Will Brangwen se ridică-n picioare cam nesigur. Avea ochi căprui cu reflexe aurii, ageri şi insistenţi, ca de pasăre, ca de şoim, şi-n ei n-aveai să vezi niciodată frica.

— Văru' vostru Will vine cu voi, spuse tatăl.

Anna se uită din nou la tînărul cel ciudat. Simţea c-aşteaptă să-i dea atenţie. O bîntuia, gata să-i intre-n suflet. Ea nu vroia să-i arunce nici o privire. I-era ostilă.

Anna aşteptă fără să scoată o vorbă. Will îşi luă pălăria şi veni lîngă ea. Era vară. Frate-său Fred rupea o rămurică înflorită din tufa de la colţul casei, să şi-o pună la butonieră. Ea nici nu-l observase. Văru-său o porni în urma ei.

Erau pe şosea. Simţea ceva straniu în propria ei fiinţă şi-asta o făcea nesigură. Dădu cu ochii de rămurica înflorită de la butoniera lui Fred.

— Vai, Fred ! exclamă ea. Doar n-ai să intri cu aia-n biserică.

Fred se uită protector la podoaba trandafirie de pe rever.

— De ce ? Mie-mi place, făcu el.

— Păi să ştii că numa' ţie. Nici n-am crezut altfel, îi spuse ea.

Şi se-ntoarse spre văru-său.

— Ţie-ţi place cum miroase ? îl întrebă ea.

El era acolo, lîngă ea, înalt, nepăsător şi totuşi stăpînit şi-asta-i dădea fiori.

— Nu ştiu dacă-mi place sau nu, răspunse el.

— Dă-o-ncoa, Fred. N-oi fi vrînd să umpli biserica cu mirosu' ăsta, zise ea băieţelului, pajul ei.

Frăţiorul, cu păr ca aurul, îi dădu floarea ascultător. Ea o mirosi, strîmbă din nas şi-o pasă vărului ca să-şi spună şi el părerea. Will mirosi curios floarea.

— Ce miros caraghios !

Anna izbucni în rîs şi pe feţele tuturor apăru repede o rază de lumină. Băieţelul se poticni şi toţi făcură haz pe seama lui.

Urcau dealul, în hainele lor de sărbătoare, şi-auzeau cum bat clopotele. Anna arăta minunat în rochia ei de mătase, cu dungi cafenii şi albe, cu corsaj şi mîneci strîmte, strînsă foarte elegant la spate. Will Brangwen avea ceva fluşturatic în înfăţişare, dar şi el era bine-mbrăcat.

Mergea cu crenguţa bălăbănind pe lîngă el. Nimeni nu scotea nici un cuvînt. Soarele strălucea pe puzderia

de piciorul-cocoşului. Pătrunjelul-cîinelui, alb ca o spumă, inundase cîmpia. Florile lui se uitau de sus, trufaşe, la toate celelalte flori mai mici care împestriţau fîneaţa.

Ajunseră la biserică. Fred mergea în frunte. După el veneau vărul şi-apoi Anna, care simţea privirile tuturor îndreptate spre ea. Era, deci, o persoană importantă. Într-un fel, tînărul ăsta o dădea celorlalţi în cununie ca pe-o mireasă. Se opri şi-o lăsă să treacă, apoi se-aşeză lîngă ea. Ce senzaţie ciudată, să stai lîngă el !

Lumina colorată se revărsa prin fereastra pictată de deasupra Annei. Cădea pe lemnul negru al băncilor, pe culoarul de piatră, vălurit de cîţi paşi călcaseră pe-acolo, pe stîlpul din spatele vărului şi pe mîinile lui, care se odihneau pe genunchi. Ea stătea în mijlocul mănunchiului de raze. Avea în jur numai raze şi umbre luminoase. Sufletul i-era şi el plin de lumină. Stătea pe scaun şi, fără voia ei, observă mîinile şi genunchii nemişcaţi ai vărului. În lumea ei pătrunsese ceva străin, ceva cu totul străin şi deosebit de ce ştia ea.

Era curios de exaltată. Se afla într-o lume inundată de lumină, ireală şi foarte încîntătoare. În ochi îi stăruia o strălucire asemenea rîsului. Îşi dădu seama că o forţă străină îi pătrunsese fiinţa şi se bucura de asta. Era o forţă binefăcătoare, venită din necunoscutul cufundat în beznă, şi n-o simţise niciodată pîn-atunci. Nu se gîndea la văru-său, dar tresărea de cîte ori băiatul mişca mîinile.

Tare-ar fi vrut ca reacţiile lui să nu fie-aşa de clare. Îi strica toată bucuria, bucuria ei fără contururi precise, în care plutea ca pe un nor de vată. Şi, la urma urmei, de ce trebuia să iasă el în evidenţă, să atragă atenţia asupra lui ? Era de prost gust. Dar toate astea, bune şi frumoase, pînă la imn. Anna se sculă-n picioare. Will, lîngă ea, se ridică şi el ca să cînte. Apoi, deodată, chiar de la primul cuvînt, vocea lui puternică, copleşitoare, răsună în toată biserica. Cînta partea tenorului. Sufletul Annei se deschisese, plin de uimire. Vocea lui răsuna în toată biserica ! Suna ca o trompetă, o dată şi-nc-o dată. Fata se puse pe chicotit cu nasu-n cartea de rugăciuni. Dar el cînta mai departe, netulburat. Vocea lui urca şi cobora şi iar urca şi iar cobora. Pe Anna o apucă rîsul şi nu era-n stare să se oprească. Avea momente cînd

tăcea mîlc, dar apoi izbucnea din nou. Şi rîdea-nainte, mai-mai să plesnească, pînă-i dădeau lacrimile. Era uimită, da-i cam plăcea toată treaba. Imnul mergea mai departe şi ea rîdea-ntruna. Îşi vîrî nasu-n carte, se-nroşi pînă-n albul ochilor de ruşine, dar tot nu putu să-şi curme rîsul. Se prefăcu că tuşeşte, că i s-a pus un nod în gît. Fred se uita la ea cu ochii lui albaştri şi limpezi. Anna parcă se mai potolise. Dar tocmai atunci o notă falsă, scoasă de glasul de lîngă ea, o făcu să izbucnească din nou în rîs, ca apucată.

Îngenunche să se roage, dojenindu-se singură. Dar chiar şi-atunci, cînd se lăsa-n genunchi, îi mai dădea ghes cîte-un chicot mititel. Simplul fapt că vedea genunchii lui Will îndoiţi pe perniţă o făcea să se cutremure de rîs.

Reuşi să se stăpînească. Se-aşeză pe scaun. Stătea acum liniştită, de parcă nici usturoi nu mîncase, nici gura nu-i mirosea, cu o faţă nevinovată, în nuanţe albe şi trandafirii, şi rece ca o floare de spînz. Mîinile, în mănuşi de mătase, le ţinea împreunate în poală. Ochii ei negri, pierduţi şi absenţi ca-ntr-un fel de vis, nu mai vedeau nimic în jur.

Predica se-auzea tot mai slab, învăluită-n pacea atotstăpînitoare.

Vărul îşi scoase batista din buzunar. Predica parcă-l purta pe aripile ei departe, departe... Desfăcu batista şi-atunci îi căzu ceva pe genunchi : floarea pe care-o rupsese Fred să şi-o pună la butonieră ! Will îşi pironise ochii asupra ei, mirat din cale-afară. Anna pufni în rîs ca o nebună. Acum auzise toată lumea şi fata simţea că se năruie cerul. Will strînsese-n pumn floarea ofilită şi boţită şi-asculta din nou, absorbit, predica. Anna pufni iar în rîs. Fred îi dădu un ghiont ca să-i vină mintea la cap. Will stătea nemişcat. Prin antenele ei nevăzute, Anna ştia că era roşu la faţă ca un rac. Simţea asta. Băiatul ţinea mîna nemişcată, cu pumnul strîns în care era-nchisă floarea, vrînd să dea impresia că totu-i cît se poate de firesc. Anna pufni din nou în rîs. Se lăsă pe vine căci nu se putea ţine pe picioare de-atîta rîs. Numai era de glumă. Fred îi tot dădea ghionturi. Anna-i dădu şi ea un ghiont, cu sete. După asta o umflă din nou rîsul. Încercă să mascheze, tuşind uşor. Dar tusea

se transformă într-un chiot pe care fata degeaba-ncercă să-l oprească. Ar fi vrut s-o-nghită pămîntul. Pumnul închis se strecură ușor în buzunar. Și cum stătea așa încordată, o zgîlțîi iarăși rîsul căci știa că vărușău bîjbîia cu mîna prin buzunar ca să scape de floare.

La sfîrșitul slujbei Anna se simțea slăbită, stoarsă de vlagă și era tristă, tristă de tot. Abisul întristării o înghiți cu totul. O chinuia prezența celorlalți oameni. Deodată chipul îi căpătă un aer trufaș. Pur și simplu nu-l mai vedea pe vărușău.

Cînd ajunseră la ultimul imn, Will cîntă din nou, umplînd biserica cu glasul lui. Pe Anna tot o mai amuza chestia asta. Se dăduse-n spectacol și murea de rușine, dar tot o mai amuza. Un timp ascultă imnul amuzată. Ajunseră la ea cu cutia milelor, dar moneda ei de 6 pence se-ascunsese printre cutele mănușii. Grăbită s-o scoată cît mai repede, o scăpă din mînă și banul se rostogoli sclipind pînă la celălalt rînd de bănci. Anna se sculă-n picioare și se puse pe chicotit. Nu putea să se abțină, și pace ! De data asta rîse pe față și toată congregația se uită la ea cu dezaprobare.

— Ce-ți veni să rîzi atîta, Anna ? o-ntrebă Fred cînd ieșeau din biserică.

— Habar n-am. Nu puteam să mă opresc și gata, răspunse ea nepăsătoare și pe jumătate-n zeflemea, cum îi era felul. Să mor dacă știu de ce mă umfla rîsu' cînd îl auzeam cîntînd pe vărău' Will !

— Nu zău ! Te făcea cîntatu' meu să rîzi ? întrebă el.

— Da, pe cuvînt. Cîntai așa tare..., spuse Anna.

Nu se mai uitară unul la altul, dar pe-amîndoi îi umflă rîsul și se-nroșiră pînă-n vîrful urechilor.

— Anna dragă, da' ce-aveai de te tot pufnea rîsu' ? o întrebă la masă Tom, fratele mai mare, cu ochii lui căprui strălucind de veselie. Toți ne-opriserăm și ne uitam la tine. (Tom era în cor.)

Anna simțea că Will se uita la ea insistent, cu ochi scînteietori, și că așteaptă-o vorbă de la ea.

— Vărău' Will mă făcea să rîd cînd cînta.

Auzind-o și p-asta, vărul izbucni în rîs. Rîse pe înfundate, arătîndu-și brusc dinții mici, regulați și cam ascuțiți și-nchizînd gura tot așa de brusc.

— Înseamnă c-are-o voce nemaipomenită, nu ? întrebă Brangwen.

— Nu, nu de-asta, răspunse Anna. Parcă mă gîdila... zău dacă știu de ce.

Și din nou la masă se-auzi susurînd rîsul ei vesel.

Will Brangwen își ridică fața lui tuciurie cu ochi fără astîmpăr și zise :

— Sînt în cor la biserică, la St. Nicholas.

— Aha, va să zică mergeți și voi la biserică ! se miră Brangwen.

— Mama merge, tata nu, răspunse băiatul.

Lucrurile-astea mărunte, mișcările, inflexiunile ciudate-ale vocii i se păreau Annei formidabile. În contrast cu ele, lucrurile plate pe care le spunea erau chiar absurde. Lucrurile pe care le spunea taică-său păreau nevinovate și fără noimă.

După masă stătură-n salonul cu miros de mușcate, mîncară cireșe și puseră țara la cale. Toți mureau de nerăbdare să-l descoasă pe Will Brangwen. Nu trecu mult și băiatul își dădu drumul.

Îl interesau bisericile, arhitectura bisericilor. Ruskin, cu influența lui, îl stimulase și-l făcuse să-i placă formele medievale. Vorbea scurt, aproape trunchiat. Dar ascultîndu-l cum ia bisericile la rînd, cum vorbește de naos, altar și transept, de catapeteasmă și cristelniță, de sculptură în lemn, ornamentație în relief și dantelărie de piatră, povestind întruna cu pasiune de anumite lucruri, de anumite locuri, Anna simți cu tărie că, pentru ea, biserica se-nvăluie-n mister, devine o enigmă, enigma curburii în piatră, a luminii pale care ascunde ceva neștiut, ce trece în beznă : înălțimea tulburătoare a catapetesmei mistice și, dincolo de ea, departe, foarte departe, altarul de neatins. Era o experiență adevărată, cît se poate de adevărată, și Anna parcă plutea pe aripi de vis. Pămîntul acoperit de o biserică imensă, mistică, ascunsă-n întuneric, respira înfiorat de ființa necunoscută.

Anna se uita pe fereastră la liliacul care-și întindea crengile spre soare și vederea lui o durea aproape fizic. Sau poate nu era liliacul ? Să fi fost vitraliile, ca bătute cu nestemate, de la biserică ?

Will vorbea de stilul gotic, de Renaştere şi de turnurile care parcă zburau spre cer, de engleza timpurie şi de normandă. Vorbele lui o emoţionau pînă la lacrimi.

— Ai fost vreodată la Southwell ? o întrebă el. Eu am fost acolo-n miezul zilei, la 12, şi-am mîncat în cimitirul din curtea catedralei. Dangătul clopotelor era ca un imn solemn. O, ce catedrală minunată, impunătoare, Southwell. Are arce în plin centru, grele şi largi de tot, aşezate pe coloane groase. E-nălţător să vezi măreţia tinzînd spre lumină. Sînt multe lucruri frumoase acolo, da' mie-mi place corpul bisericii... şi intrarea aia dinspre miazănoapte...

În după-amiaza aceea, Will vibra de emoţie şi era plin de gîndurile, de poveştile lui. În jur parcă se-aprinseseră flăcări şi povestea lui avea mai multă patimă, mai multă strălucire-n ea, era arzător de-adevărată.

Unchiul, nu prea mişcat, asculta cu scînteieri în priviri. Mătuşa, nu prea mişcată nici ea, cu capul plecat, rămînea în cealaltă sferă de cunoaştere. Anna, însă, purtată de vis, plutea cu Will spre înalturi, spre Southwell.

Se lăsă noaptea şi, cu pas grăbit, Will se duse şi el la gazda lui din tîrg. Privirile-i scînteiau şi chipu-i strălucea, întunecat. Parcă se-ntorcea de la o-ntîlnire, de viaţă şi moarte, în care se dezlănţuiseră patimi şi se-aruncaseră zarurile.

Dogoarea patimii rămăsese-n el, flăcările ardeau lăuntric şi inima-i era aprinsă ca soarele. Se desfăta în viaţa lui necunoscută şi-n propriul lui eu. Şi era gata să se-ntoarcă la Marsh.

Fără să-şi dea seama, Anna-l aştepta să se-ntoarcă. În el îşi găsise scăparea, el sfărîmase lanţurile vieţii ei de pîn-acum, el era spărtura din zidul dincolo de care vîlvătaia soarelui strălucea spre lumea din afară.

Şi Will se-ntoarse. Cîteodată, nu foarte des, cînd se-apuca să vorbească, realitatea aceea stranie şi-ndepărtată ieşea din nou la iveală şi mătura totul în cale. Cîteodată vorbea de taică-său, pentru care-avea o ură cumplit de-apropiată de iubire, de maică-sa, pentru care-avea o dragoste soră cu ura, sau cu revolta. Vorbele lui erau cam stîngace, se legau mai greu între ele, dar vocea

lui minunată vibra profund în inima fetei şi-o contopea cu simţirea lui. Uneori vocea-i era înfierbîntată, gata să declame, alteori suna ciudat, pe nas, aproape ca un mieunat de motan. Cîteodată avea o ezitare-n glas, ca şi cum nu ştia pe unde s-o apuce, sau rîdea uşurel, abia simţit. Anna era cucerită cu totul. Abia aştepta să simtă din nou focul care-i pîrjolea toată fiinţa cînd îl auzea vorbind. Şi părinţii lui, mama şi tatăl, deveniseră două persoane distincte în viaţa ei.

Cîteva săptămîni băiatul veni des şi toţi îl primiră cu inima deschisă. Se-nvîrtea printre ei, cu faţa tuciurie radiind de fericire, cu gura lui mare pe care se vedea nerăbdare, o vagă urmă de batjocură şi ceva contorsionat care-aducea a zîmbet, cu ochii lui ca de pasăre, strălucind întruna, în care nu puteai să citeşti nimic. N-ai cum să-l dibui, îţi lunecă printre degete, se gîndea Brangwen, zgîndărit. Era ca un motan tînăr care-apare cînd îi cade lui bine, fără să-i pese de ceilalţi.

La-nceput, cînd vorbea, se uita la Tom Brangwen, pe urmă la mătuşă-sa, căci punea mai mult preţ pe părerea ei decît pe-a unchiului. Şi-n cele din urmă-şi îndreptă atenţia spre Anna, fiindcă la ea găsea ce-avea el nevoie, nu la bătrîni.

Aşa că, de unde se ţinuseră scai de bătrîni tot timpul, cei doi tineri începură să se tragă deoparte şi să-şi facă un tărîm al lor. Uneori Brangwen era iritat. Îl irita nepotu-său. Băiatul era prea deosebit pentru el, prea avea lumea lui în care alţii nu puteau să intre. Avea o fire destul de năvalnică, dar prea făcea abstracţie de toţi ceilalţi, separîndu-se de ei. Avea o fire de pisică. Mîţa poate să se tolănească pe covoraşul din faţa căminului şi să stea liniştită acolo, în vreme ce stăpînul sau stăpîna ei se zvîrcoleşte în ghearele morţii cîţiva metri mai încolo. Ea n-are de-mpărţit cu nimeni nimic şi-şi vede de-ale ei. Şi, dacă e să vorbim drept, băiatului nu-i păsa de nimic altceva în afară de problemele lui dictate de instinct.

Brangwen era iritat. Cu toate astea, îi plăcea de nepotu-său şi-l respecta. Pe doamna Brangwen o irita Anna, care se schimbase brusc sub influenţa tînărului. Mamei îi plăcea băiatul, nu se uita la el chiar ca la un

străin, dar nu-i plăcea că fata ei era atît de robită de vraja lui.

Așa că, încetul cu încetul, cei doi tineri se-ndepărtară de bătrîni, scăpară de sub tutela lor, ca să creeze ceva nou cu propriile lor puteri. Will lucra în grădină ca să-l îmbuneze pe unchiu' și vorbea despre biserici ca s-o îmbuneze pe mătușa. Umbla după Anna ca o umbră, umbla după ea ca o umbră neagră, prelungă și încăpățînată. Asta-l irita la culme pe Brangwen. Nu mai putea să rabde, îl exaspera să vadă zîmbetu-ăla luminos (rînjet de pisică, cum îi spunea el) pe fața nepotului.

Și Anna avea acum un nou refugiu, era din nou independentă. Ca din senin, începu s-arate părinților cît e de independentă, că poate trăi fără și dincolo de ei. Maică-sa avea izbucniri de furie.

Dar Will îi făcea curte fetei mai departe. Seara, Anna îș găsea mereu să se ducă la Ilkeston, după cumpărături. Totdeauna se-ntorcea cu văru-său, el, puțin în urma ei, uitîndu-se la ea peste umăr, precum diavolul la Lincoln, cum observă Brangwen enervat și totuși cu mulțumire.

Spre marea lui mirare, Will Brangwen își dădu seama că e sclavul unei patimi electrizante. Tot spre marea lui mirare, într-o seară cînd se-ntorceau de la Ilkeston, o oprise pe Anna-n fața porții și-o sărutase, nelăsînd-o să treacă mai departe și sărutînd-o, cu senzația că-l lovea ceva din întuneric. Și cînd intrară-n casă, era furios din cale-afară că părinții ei se uitau iscoditori și la el și la ea. Cu ce drept făceau treaba asta ! De ce să se uite-așa la ei ! N-aveau decît să plece sau să se uite-n altă parte.

Și tînărul o porni spre casă, simțind cum cerul întunecat și presărat cu stele i se prăvălește în cap, cu inima plină de patimă statornică, năvalnică, de parcă cineva i-ar fi stat intenționat în cale. Simțea nevoia să spargă ceva și să treacă dincolo.

Fata era ca vrăjită. Și cît de neliniștiți erau părinții cînd o vedeau mergînd prin casă și neobservînd pe nimeni, neobservîndu-i nici măcar pe ei, mergînd ca

în transă, de parcă era invizibilă și ei n-aveau cum s-o vadă. Și chiar *era* invizibilă pentru ei. Asta-i scotea din sărite, dar trebuiau să cedeze, n-aveau încotro. O vreme rămase-așa, nevăzută, absorbită de propriile-i gînduri, anonimă.

Și bezna anonimatului îl învălui și pe el. Parcă se-ascunsese într-o beznă electrizantă, plină de-ncordare, în care sufletul, viața lui nu stăteau locului o clipă, dar totul fără știrea sau ajutorul lui. Mintea-i intrase-n penumbră. Lucra repede, ca o mașină, și dădu la iveală cîteva lucruri minunate.

Cel mai mult îi plăcea să cioplească-n lemn și primul lucru pe care-avea să-l dăruiască Annei a fost o formă pentru unt. Înăuntru încrustă o pasăre din mitologie, pasărea Phoenix, un fel de vultur, înălțîndu-se cu aripi simetrice dintr-un cerc de flăcări amețitor de frumoase, care țîșneau de pe marginea căușului.

Anna nu-i dădu mare atenție în seara cînd i-o dărui Will. Dar dimineața, cînd se făcea untul, aduse pecetea lui în locul vechii forme de lemn, cu frunze de stejar și ghinde. Ardea de nerăbdare să vadă ce-o să iasă. Ciudat... pasărea aia bizară, scrijelită acolo, în adîncitura ca un căuș, cu linii stranii și tremurate, care se scurgeau înăuntru dinspre marginea bine lustruită. Mai apăsă o dată. Ciudat... să ridici forma și să vezi pasărea aia cu clonț de vultur cum vine cu pieptul către tine. Era nebună de fericire că putea să facă alte și-alte păsări la fel ca prima. Și de cîte ori se uita, i se părea că vede o nouă vietate care-și cere dreptul să trăiască. Fiecare bucată de unt se preschimba în emblema asta ciudată, dătătoare de viață.

Le-o arătă bătrînilor.

— Vai, da' frumoasă mai e ! spuse mama cu o rază de lumină pe față.

— Chiar că-i frumoasă ! exclamă tatăl, descumpănit și-un pic lovit în amorul propriu. Da' ce pasăre zice că e ?

Și întrebarea asta i-o puseră toți clienții cîteva săptămîni la rînd.

— Da' ce pasăre zici că e, că doar o puseși pă unt ?

Seara, cînd veni Will, Anna-l duse-n lăptărie să-i arate untul cu pasărea Phoenix.

— Îţi place ? o întrebă el, cu vocea lui puternică şi vibrantă, care suna-ntotdeauna ciudat şi-şi găsea ecou în străfundurile-ntunecate ale fiinţei ei.

Foarte rar se-atingeau, fie şi numai cu vîrful degetelor. Le plăcea să fie singuri împreună, aproape unul de celălalt, dar mai păstrau o oarecare distanţă-ntre ei.

În răcoarea lăptăriei, lumina lumînării cădea pe oglinda mare şi albă a cratiţelor cu smîntînă. Will întoarse capul brusc. Totul era aşa de rece şi de departe, acolo înăuntru, aşa de departe. Pe buze-i rămase un zîmbet încordat. Ea stătea cu capul într-o parte. El vroia s-ajungă lîngă ea. O sărutase o dată. Din nou îşi pironi privirile pe bucăţile rotunde de unt, de unde pasărea-emblemă venea cu pieptu-nainte, ieşind din umbra pe care-o făcea flacăra lumînării. Ce-l ţinea ? Fata era cu sînii lîngă el. Will îşi ridică capul ca un vultur. Anna rămase pe loc. Cu o mişcare delicată şi incredibil de iute, Will o prinse-n braţe şi-o trase spre el. Totul repede şi precis, aidoma vulturului care-o cîrmeşte brusc spre pradă şi coboară aproape, tot mai aproape de ea.

O sărută pe gît. Ea se-ntoarse să se uite la el. Din ochii ei negri ţîşneau flăcări. Ochii lui ca de şoim scînteiau neînduplecaţi, cu bucuria năvalnică a idealului împlinit. Ea-l lăsă să zboare în bezna flăcărilor din fiinţa ei, ca un şoim de foc, care te orbeşte cu strălucirea lui.

Se uitaseră unul la altul, se văzuseră străini şi totuşi aproape, foarte aproape, ca un şoim care se-apleacă, se repede şi cade în flăcările beznei. Aşa că Anna luă lumînarea şi se-ntoarseră amîndoi în bucătărie.

Cîtva timp o ţinură aşa, apropiindu-se-ntotdeauna, atingîndu-se rar şi uneori, rar, rar de tot, sărutîndu-se. Şi-atunci era de multe ori doar o atingere a buzelor, un semn. Dar în ochi începu să-i ardă un foc nestins şi fata se oprea adesea în trecere, parcă să-şi amintească sau să descopere ceva.

Şi chipul lui se-ntunecă, încordat. Nici nu prea mai auzea cînd vorbea cineva cu el.

Într-o seară de august Will veni la ei prin ploaie. Era cu gulerul de la jachetă ridicat şi-ncheiat pînă-n gît. Avea faţa udă. Şi părea atît de zvelt şi hotărît, aşa cum venise de-afară, din ploaia rece. Anna simţi cum, deo-

dată, o copleşeşte iubirea pentru el. Şi cu toate astea, el stătea la palavre cu bătrînii, în vreme ce sîngele ei fierbea pînă la spaimă. Vroia să-l atingă cu vîrful degetelor acum, numai să-l atingă, nimic mai mult.

Pe faţa ei albă, cu sclipiri de clar de lună, apăru expresia aia stranie, ca de transă, care-l scotea din sărite pe taică-său. Ochii ei negri parcă se-ascunseseră vederii. Dar ea-i ridică spre tînăr. Erau negri, c-o strălucire care-l făcu să se piardă o clipă cu firea.

Anna se duse-n cealaltă bucătărie şi veni cu felinarul. Taică-său o urmări cu privirea cînd se întoarse.

— Vino cu mine, Will, zise ea. Vreau să văd dac-am pus bine cărămida, să nu mai intre şobolanu'.

— Nu-i nevoie, spuse taică-său.

Fata nu-l băgă în seamă. Băiatul era între ciocan şi nicovală, între două voinţe. Tatăl se făcu roşu de mînie şi ochii lui albaştri priviră fix. Anna era lîngă uşă, cu capul puţin pe spate, ca un semn că Will trebuie să meargă cu ea. El se ridică, tăcut şi absorbit ca-ntotdeauna, şi plecă în urma ei. Lui Brangwen i se umflară venele de la tîmple.

Ploua. Lumina felinarului cădea pe poteca pavată şi pe temelia casei. Anna ajunse lîngă scăriţă şi se urcă. Will îi întinse felinarul şi se sui după ea. Acolo sus, în podul pentru păsări, găinile stăteau pe stinghii, îngrămădite unele-n altele, cu crestele roşii scînteind ca focul. Ochi strălucitori şi ageri se deschiseră. Se auzi un cîrîit dojenitor cînd una din găini trebui să se mute dintr-un loc într-altul. Cocoşul urmărea ce se-ntîmplă şi gulerul lui galben strălucea ca aurul. Anna trecu în partea cealaltă, călcînd prin murdăria de pe podea. Brangwen se ghemui şi rămase să se uite după ea. Sub ţiglele roşii şi goale, lumina cădea blîndă. Fata se lăsă pe vine într-un colţ. Găinile făcură scandal din nou, zburătăcind de pe-o stinghie pe alta.

Anna se întoarse, aplecîndu-se pe sub stinghii. El o aştepta lîngă uşă. Dintr-odată ea-l cuprinse în braţe, ţinîndu-se strîns de el, cu trupul lipit de-al lui, şi-i spuse-n şoaptă, aproape scîncind :

— Will, te iubesc. Te iubesc, Will, te iubesc.

Vorbele sunau ca o sfîşiere.

El nici măcar n-a fost foarte surprins. O ținea în brațe și simțea că i se moaie picioarele. Se rezemă de perete. Ușa de la pod era deschisă. Afară, ploaia fină cu luciri de oțel cădea grăbită, misterios de grăbită, ieșind la lumină din văgăuna întunericului. El o ținea în brațe. El și ea împreună, strînși amîndoi acolo sus, în întuneric, păreau că se leagănă cu mișcări largi și rotunde ca de pendulă. Dincolo de ușa deschisă a podului, deasupra și dedesubtul lor, era bezna învăluită-n ploaia călătoare.

— Te iubesc, Will, te iubesc, gemu ea, te iubesc, Will.

El o ținea de parcă se topiseră unul într-altul și nu scotea o vorbă.

Tom Brangwen așteptă un timp în casă. Pe urmă se sculă și ieși în curte. Văzu dîra ciudată de ceață care venea de la ușa podului. Nu prea-și dădea seama că era lumina care se strecura printre picăturile de ploaie. Merse pînă cînd raza slabă de lumină căzu chiar pe el. Se uită în sus, prin ceață, și văzu băiatul și fata împreună, băiatul cu spatele lipit de perete și cu capul pe umărul ei. Din cauza ploii bărbatul îi văzu cam șters, dar învăluiți în lumină. Și ei se credeau așa de afundați în noapte! Văzu chiar și podul uscat și luminat în spatele lor, văzu umbre și găini cocoțate pe stinghii, în noapte, umbre bizare, aruncate de felinar pe podea.

În sufletul bărbatului matur se dădea o bătălie între mînia care-l strînsese-n ghearele ei și delicatețea care-l îndemna să stea în umbră. Fata habar n-avea ce face. Se trăda pe ea însăși. Era un copil, un biet copil. Nici nu-i trecea prin cap cît de mult irosește din propria ei ființă. Iar el, tatăl, era nenorocit și negru de furie. Va să zică-mbătrînise și trebuia s-o mărite, s-o dea după altu'? Chiar așa bătrîn era? Nu era bătrîn. Era mai tînăr decît tînărul-ăla nechibzuit care-o ținea în brațe. Cine-o cunoștea mai bine, el sau găgăuță ăla tînăr? A cui era ea dacă nu a lui?

Îi veni din nou în minte fetița pe care-o dusese noaptea în grajd cînd nevastă-sa era în chinurile facerii cu micul Tom. Își aminti de copila care se lăsase, caldă și grea, în brațele lui și-l ținuse cu mînuțele pe după gît. Acuma te pomenești că-l face rablă sau mai știu eu cum. Ea

se-ndepărta, negîndu-l, ca să lase-n el un gol insuportabil, un vid a cărui durere nu putea s-o îndure. Mai-mai c-o ura. Cum îndrăznea să spună că-i bătrîn ? Merse mai departe prin ploaie. Îl treceau sudorile de durere, de groază că e bătrîn, că trebuie să părăsească ce e viață-n el.

Will Brangwen plecă acasă fără să mai dea ochii cu unchiu-său. Ploaia-l plesnea peste față și el mergea ca-n transă. „Te iubesc, Will, te iubesc." Vorbele-i răsunau în urechi la infinit. Vălurile se rupseseră și-l lăsaseră, gol, în spațiul nesfîrșit, tremurînd. Pereții-l aruncaseră afară și-i dăduseră un spațiu vast pe care să-l străbată. Unde mergea așa, orbește, prin bezna acestui spațiu infinit ? Unde se sfîrșea această-ntunecime, în care-l aruncase Dumnezeu atotputernicul, cel care stătea încă ascuns și nu se-arăta muritorilor ! „Te iubesc, Will, te iubesc." Începu să tremure de teamă cînd cuvintele îi răsunară din nou în suflet. Și nu-ndrăznea să se gîndească la chipul ei, la ochii ei scînteietori, la fața ei stranie, transfigurată. Mîna arzînd a misteriosului Atotputernic ieșise din beznă și-l înhățase. Merse mai departe supus, îngrozit, cu inima strînsă și-nflăcărată de pe urma atingerii divine.

Zilele treceau una cîte una, zburau în tăcere pe aripi de vînt. Se duse s-o vadă pe Anna, dar din nou apăruse reținerea-ntre ei. Tom Brangwen era întunecat la față și-n ochii lui albaștri apăruse o lumină sumbră. Anna părea străină și fără speranțe. Fața ei, ușor îmbujorată, era mută de tot, dar nu te lăsa să n-o vezi. Mama își plecă capul și-o porni în lumea ei întunecată, care mustea din nou de împliniri.

Will Brangwen cioplea mai departe în lemn. Era pentru el ca o patimă să se simtă stăpîn pe daltă. Într-adevăr, patima din inima lui mișca bucățica fină de oțel. Sculpta facerea Evei, așa cum își dorise-ntotdeauna. Era un basorelief pentru o biserică. Adam dormea, parcă atins de suferință, iar Dumnezeu, o formă mare, nedeslușită, învăluită-n ceață, se apleca spre el cu mîna-întinsă, scoasă din ceață. Eva, o femeiușcă goală și vioaie, se-ntrupa ca o flacără spre mîna lui Dumnezeu, din coasta lui Adam.

Acum Will Brangwen o crea pe Eva. Era o făptură subțirică, ageră și neîmplinită. Cu o patimă care-l făcea să tremure din tot trupul, dar dulce ca adierea vîntului,

își plimbă dalta peste pîntecele ei, peste pîntecele ei mic, tare și neîmplinit. Era o făptură subțirică, bățoasă, cu contururi rigide, în durerile, chinul și extazul propriei ei faceri. Și totuși Will tremura cînd trebuia s-o atingă. Nu-și terminase nici un personaj. Pe o cracă, deasupra, era o pasăre cu aripile ridicate, gata să-și ia zborul, și-un șarpe care se tîra spre ea. Nu terminase încă. Tremura împătimit căci putea, în sfîrșit, să creeze trupul nou și proaspăt al Evei lui.

În părți, departe de tot, la marginea tabloului, erau doi îngeri care-și acopereau fața cu aripile. Păreau doi copaci. O pornise spre Marsh și, mergînd așa în lumina apusului de soare, simțea că îngerii cu fețele acoperite se dădeau înapoi cînd trecea el. Întunericul venea de la umbrele lor și de la fețele acoperite. Trecea pe podul de la canal. Amurgul, incandescent, își scotea la iveală ultimele dîre sîngerii, cerul era albastru închis, stelele străluceau de departe, de foarte departe, și se apropiau pe deasupra de îngrămădirea întunecată a fermei, de cărările de cristal de la marginea cerului.

Ea-l aștepta cum aștepta strălucirea intensă a luminii și ca și acum fața lui ar fi fost acoperită. Iar el nu-ndrăznea să-și ridice privirile și să se uite la ea.

Venise vremea secerișului. Odată se plimbară pe lîngă fermă la căderea nopții. Luna mare și galbenă atîrna grea în zarea cenușie, copacii înalți, atotstăpînitori, se dădeau parcă-napoi, în întuneric, și-așteptau cuminți. Anna și băiatul merseră în liniște de-a lungul gardului pe lîngă care căruțele lăsaseră urme negre în iarbă. Ieșiră pe-o portiță și-ajunseră într-un cîmp larg, unde era încă multă lumină, care parcă le inundă chipurile. Snopii zăceau pe pămînt, unde-i lăsaseră secerătorii ; erau mulți, ca niște trupuri prosternate într-o grămadă nedeslușită. Alții, în căpițe, parcă treceau în zbor mai departe ca niște corăbii, spintecînd valurile în lumina palidă și-ncețoșată a lunii și-a înserării.

Tinerii nu vroiau să se-ntoarcă. Da' unde să se ducă, spre lună ? Căci erau singuri, fără nimeni.

— O să ne facem o căsuță din snopi, spuse Anna.

Și-așa rămaseră acolo, sub cerul liber.

Trecură peste mirişte şi-ajunseră unde se sfîrşeau şirurile lungi de căpiţe. Partea aia, cu căpiţele-n picioare, părea ciudat de-nghesuită. Restul era deschis sub cerul liber, cu snopii culcaţi la pămînt, în prosternare.

Aerul se făcuse argintiu, ca ciupit de brumă. Anna se uită în jur. Copacii, cu contururi neclare, stăteau la distanţă ca nişte soli care-aşteaptă un semn să se-apropie. În aerul cu limpezimi de cristal inima fetei părea un clopoţel cu clinchet de argint. Se temea să nu-i audă cineva clinchetul.

— Tu ia-o pe rîndul ăsta, îi spuse ea tînărului şi, trecînd mai departe, se-aplecă spre celălalt rînd de snopi culcaţi la pămînt.

Îşi băgă mîinile pînă la cot în spice, să simtă mîngîierea ovăzului. Luă cîte un snop greu în fiecare mînă şi, simţindu-le greutatea în tot trupul, îi duse la locul pe care-l curăţaseră înainte. Îi lăsă jos, rezemîndu-i unul de altul, ca şi cum i-ar fi bătut uşor cap în cap. Acuma snopii ei se sprijineau unul de altul. Will venea şi el cu doi snopi. Părea o umbră printre funigeii plutind în lumina palidă a soarelui la scăpătat. Ea îl aşteptă. Puse snopii lîngă ai ei, tot aşa, parcă bătîndu-i uşor cap în cap. O porniră amîndoi cu paşi nesiguri. El atinse spicele ca să le simtă mîngîierea pe mînă şi cînd le-atinse, se-auzi un susur ca de fîntînă. Will îşi ridică ochii spre cer şi rîse.

Apoi ea-şi întoarse faţa către lună care, strălucitoare, părea că-i dezgoleşte pieptul de cîte ori Anna se uita-n-tr-acolo. El, omul datoriei, o porni în partea cealaltă, pe întinderea nesfîrşită a cîmpului.

Amîndoi se-aplecau, mîngîiau spicele mătăsoase, umezite de rouă, ridicau legăturile grele şi se-ntorceau. Ea sosea totdeauna prima. Puse snopii jos, lîngă ceilalţi şi făcu un fel de căsuţă. El venea peste mirişte ca o umbră, cărînd legăturile-n spate. Ea o porni înapoi, auzind numai fîşîitul ascuţit al spicelor mustăcioase care cădeau unele peste altele. Mergea flancată de lumina lunii şi de silueta lui ca o umbră.

Luă alţi doi snopi şi-o porni spre el. El abia-i aşezase pe-ai lui şi-acum se îndrepta de spate. O porni spre Anna, care venea cu alţi doi snopi. Ea-i puse jos ca să mai facă o căsuţă, dar fără să spere c-o să stea aşa cum îi aşezase.

Îi tremurau mîinile. Cu toate astea se smulse de-acolo şi se-ntoarse cu faţa spre astrul nopţii, care-i dezgoli pieptul făcînd-o să suspine şi să gîfîie de-atîta clar de lună. El ridică snopii căzuţi şi-i aranjă cum trebuie. Muncea în tăcere. Ritmul muncii îl făcea să uite de sine, în timp ce ea venea tot mai aproape.

Munceau amîndoi, se duceau şi veneau, în acelaşi ritm, mişcîndu-şi mîinile şi picioarele la unison. Anna se-aplecă, ridică povara de spice, se-ntoarse spre locul unde stătea el, învăluit în întuneric, şi-o porni cu povara peste mirişte. Stătu o clipă-n cumpănă şi puse snopii jos. Se-auzea fîşîitul şi sîsîitul spicelor care cădeau unele peste altele. El se-apropia şi ea trebuia să plece din nou. Şi luna strălucitoare iar îi dezgoli pieptul, făcînd-o să palpite asemeni unui val care-şi ridică creasta şi-apoi se sparge de mal.

El muncea-nainte, cufundat cu totul în ceea ce făcea. Mergea încolo şi-ncoace, ca o suveică, pe fîşia de mirişte de pe care luaseră snopii, aducînd armata de căpiţe tot mai aproape de pomii învăluiţi în umbră, întreţesîndu-şi snopii cu ai ei.

Şi mereu ea pleca înainte să sosească el. El venea şi ea pleca, el pleca şi ea venea. Oare erau sortiţi să nu se-ntîlnească niciodată ? Puţin cîte puţin, o dorinţă molcomă, cu rădăcini adînci în sufletul lui, începu să se-ndrepte către ea, încercînd s-o facă să vibreze la unison cu el, încercînd s-o aducă spre el încetul cu încetul, să-i facă să se-ntîlnească, pînă cînd o să fie-mpreună, pînă cînd o să se-ntîlnească precum snopii care fîşîiau, amîndoi, contopiţi, deodată.

Şi munca mergea mai departe. Luna se făcu mai strălucitoare, mai clară şi spicele scînteiau în lumina ei. Will se-aplecă peste snopii culcaţi, în prosternare. Îi trăgea după el şi ei fîşîiau frecîndu-se de pămînt. Simţea greutatea snopilor. În ochi avea sclipirea razelor de lună. Puse snopii pe lîngă căpiţă. Anna se-apropia.

El o aşteptă făcîndu-şi de lucru pe-acolo. Ea veni, dar rămase-n umbră pînă se-ndepărtă el. Will o văzu în umbră, ca o coloană de templu, întunecată, îi spuse ceva şi ea-i răspunse. Ea-i văzu faţa întrebătoare în bătaia lunii. Dar între ei era o distanţă şi el plecă mai departe. Munca îi prinsese pe-amîndoi în ritmul ei.

De ce era-ntotdeauna atîta loc între ei, de ce erau unu-ntr-o parte şi altul în alta ? De ce, cînd ieşea ea de sub razele lunii, se oprea şi stătea departe de el ? Ceva îl ţinea despărţit de ea. De ce ? Întunecată, voinţa începu să-şi ceară drepturile cu insistenţă, făcînd s-amuţească totul.

În ritmul muncii apăru un puls şi-un scop care se contura tot mai clar. Will se opri, ridică greutatea, o ridică spre ea şi-o lăsă acolo, în bătaia razelor de lună. Şi se duse să mai aducă. Ridica snopii simţindu-i tot mai aproape de sufletul lui şi, cu paşi de uriaş, îi ducea în mijloc. Clipa întîlnirii bătea la uşă. El muncea tot mai mult şi mergea cît mai aproape de ea, prinzînd-o din urmă. Sub clar de lună era numai mişcarea lor încolo şi-ncoace, cufundaţi în ce făceau, unduirea în tăcere, întreruptă doar de foşnetul spicelor uscate, şi tăcerea, şi foşnetul spicelor uscate. Şi foşnetul spicelor lui se-ntetea, amestecîndu-se cu foşnetul spicelor ei, şi foşnetul spicelor revenea, monoton, neschimbat, şi foşnetul spicelor lui venea tot mai aproape.

Pînă cînd, în cele din urmă, dădură nas în nas lîngă căsuţă, cu snopii în braţe. Chipul lui era străveziu în lumina lunii, un chip fantomatic care-o împietri de groază. Îl aşteptă să vină mai aproape.

— Pune-le jos, spuse ea.

— Nu, e rîndul tău, zise el insistent cu voce pătrunzătoare.

Ea-şi rezemă snopii de căpiţă. El îi văzu mîinile ca nişte licurici prin ploaia de grăunţe. Lăsă snopii jos şi-o luă tremurînd în braţe. O ajunsese din urmă şi era dreptul lui s-o sărute. Era dulce şi proaspătă de-atîta aer şi noapte, era dulce de-atîta miros de grăunţe. Şi tot ritmul din el se scursese-n sărutări. Will tot o mai urmărea, în sărutări, şi ea nu se dăduse încă bătută. Era uimit de razele lunii care cădeau chiar pe nasul ei. Tot clarul de lună pe ea, toată bezna în ea ! Toată imensitatea nopţii era-n braţele lui — beznă şi strălucire — era toată a lui ! Noaptea era acum cu totul a lui, s-o cerceteze, să se-aventureze-n ea, să-i cunoască toate misterele, să descopere tot ce era de descoperit.

Tremura de fericire c-ajunsese la un asemenea triumf, cu inima strălucitoare ca o stea, sărutîndu-şi iubita mai mult, tot mai mult.

— Dragostea mea ! spuse ea încet, cu o voce venind din depărtare.

Sunetul molcom parcă-l chema de departe, sub lună, pe el, care nici măcar nu-şi dădea seama. Se opri tremurînd şi-ascultă.

— Dragostea mea ! se auzi din nou glasul molcom şi plîngăreţ, ca trilul unei păsări pierdute în noapte.

I-era frică. Inima i se făcuse cît un purice. Ceva parcă-l oprise.

— Anna ! spuse el ca şi cum îi răspundea nesigur, de undeva din depărtare.

— Dragostea mea !

Şi el se trase mai aproape de ea şi ea se trase mai aproape de el.

— Anna ! făcu el, în chinurile iubirii, uitîndu-se ca la o minune.

— Dragostea mea ! spuse ea cu glasul inundat de fericire.

Şi se sărutară pe gură, pierduţi şi uimiţi, sărutări lungi şi-adevărate. Sărutarea nu se mai termina acolo, sub lumina lunii. El o sărută din nou şi-l sărută şi ea. Şi iar se sărutau. Pînă cînd, în el, se petrecu ceva ciudat. O dorea din toată fiinţa. Fata era ceva nou. Stăteau acolo strînşi, suspendaţi în beznă. Şi toată fiinţa lui tremura de uimire, ca după o lovitură. O dorea şi dorea să i-o spună. Dar şocul i se părea prea mare. Pîn-acum nu-şi dăduse niciodată seama. Tremura de iritare, nu era obişnuit cu-aşa ceva şi nu ştia ce să facă. O ţinea în braţe mai blînd, blînd, mult mai blînd. Încleştarea trecuse. Era bucuros, i se tăiase respiraţia şi-aproape-l podidiseră lacrimile. Dar ştia c-o doreşte. Era ceva care prinsese rădăcini în el pentru totdeauna. Era al ei. Şi era tare fericit şi speriat. Nu ştia ce să facă, aşa cum erau acolo, sub cerul liber şi razele lunii. Se uită la lună prin părul ei răsfirat şi i se păru că plutеşte, strălucitoare şi nestatornică precum apa.

Anna suspină parcă trezindu-se la realitate, apoi îl sărută din nou. Pe urmă ieşi din strînsoarea lui şi-l apucă

de mînă. Will simți un pumnal în inimă cînd o văzu că nu-i mai stă la piept. Îl durea, era dezamăgit. De ce se dezlipise de el ? Dar îl ținea de mînă.

— Vreau să mă duc acasă, spuse ea aruncîndu-i o privire pe care el n-o înțelese.

Will se ținea strîns de mîna Annei. Era orbit și nu putea să se miște, nu era-n stare să se miște. Anna-l trase după ea.

Mergea lîngă ea ca un neputincios și-o ținea de mînă. Ea umbla cu capul plecat.

— O să ne căsătorim, Anna ! spuse el deodată, oferindu-i soluția simplă ce i se-arătase.

Anna tăcu.

— Anna, o să ne căsătorim, nu-i așa ?

Ea se opri din nou în plin cîmp și-l sărută, ținîndu-se pătimaș de el într-un fel pe care Will nu-l putea înțelege. Nu putea să-nțeleagă. Dar acum lăsă totul în seama căsătoriei. Asta era soluția și numai asta-l preocupa acum. O dorea pe Anna, dorea să se-nsoare cu ea, dorea s-o aibă cu totul, a lui, pentru totdeauna. Și, încordat cu fiecare fibră a trupului, aștepta să i se-mplinească dorința. Dar în aer plutea întruna o oarecare zgîndăreală, poate abia simțită.

În seara aia vorbi cu unchiu-său și mătușă-sa.

— Unchiule, zise el, Anna și cu mine ne-am gîndit să ne căsătorim.

— Ei ! făcu Brangwen.

— Da' cum, că doar n-aveți nici un ban ! spuse mama.

Tînărul se-ngălbeni. Nu putea s-audă asemenea vorbe. Era, însă, ca o pietricică lucioasă și strălucitoare, ceva care sclipește și nu se schimbă deloc. Nu se gîndea la nimic. Stătea acolo, tare și strălucitor ca un diamant, și nu scotea o vorbă.

— Maică-ti i-ai spus ? îl întrebă Brangwen.

— Nu, da' o să-i spun sîmbătă.

— Te duci pe la ea ?

— Da.

Multă vreme nu scoase nimeni nici un cuvînt.

— Și cu ce-o să trăiți ? Cu amărîta aia de liră pe care-o cîștigi tu pe săptămînă ?

Tînărul se-ngălbeni din nou ca şi cum simţise-un junghi în suflet.

— Nu ştiu, zise el, uitîndu-se la unchiu-său cu ochii ăia neomeneşti, ca de şoim.

Brangwen îl ura din tot sufletul.

— Ar fi bine să cam ştii, i-o trînti unchiu-său.

— Mai încolo o să am eu bani, spuse nepotul. O să-mprumut ceva acuma şi pe urmă o să-i dau înapoi.

— Nu zău ! Şi de ce atîta grabă, mă rog ? Ea-i o fetiţă de 18 ani şi tu un mucos de 20. Nici unu' din voi n-a ajuns încă la vîrsta să facă ce-i trăsneşte, de unu' singur.

Will Brangwen îşi băgă capu-ntre umeri şi aruncă repede unchiului, ca o străfulgerare, o privire plină de neîncredere, ca un şoim închis în colivie.

— Şi ce contează cîţi ani are ea şi cîţi am eu ? ripostă Will. Crezi că la 30 o să fiu altfel decît acum ?

— Să sperăm că da. Poate c-ai să te mai coci şi tu oleacă.

— Da' n-ai nici un pic de experienţă... n-ai experienţa vieţii... şi n-ai nici bani. De ce vrei să te-nsori cînd n-ai încă experienţă, nici bani ? îl întrebă mătuşă-sa.

— Da' ce experienţă-mi trebuie, mătuşă ? întrebă băiatul.

Şi dacă, din cauza mîniei, inima nu i s-ar fi făcut tare şi impenetrabilă ca o piatră nestemată, Brangwen l-ar fi aprobat din tot sufletul.

Will Brangwen se duse acasă cu o stare cam ciudată, dar neclintit în hotărîrea lui. Simţea că nu poate să renunţe la ce şi-a pus în gînd şi cu voinţa lui nu era de joacă. Ca să renunţe, trebuia să se distrugă şi nici nu-i trecea prin cap să facă una ca asta. N-avea leţcaie-n buzunar. Da' o să facă el rost de undeva, nu contează de unde. Stătu multe ore cu ochii-n tavan, neclintit, hotărît şi fără să se gîndească la nimic. În suflet i se cristaliza totul, de neschimbat. Apoi adormi cît ai bate din palme.

Sufletul i se preschimbase, parcă, într-un cristal dur. N-avea decît să tremure, să se-nfioare, să sufere. Nu era de schimbat nimic, absolut nimic.

A doua zi dimineaţă, Tom Brangwen, care se făcuse neom de atîta mînie, o-ntrebă pe Anna :

— Da' ce-ţi veni cu măritişu' ?

Fata păli puţin şi-n ochii ei negri apăru expresia duşmănoasă, uimită, a sălbaticului, sensibil ca o mimoză, care se apără din toate puterile.

— Aşa vreau eu, spuse ea, vorbind parcă din subconştient.

Brangwen se făcu roşu de mînie şi-ar fi călcat-o-n picioare, dac-ar fi putut.

— Aşa vrei tu... oi fi vrînd, da' la ce bun ? îi rîse el în nas, dispreţuitor.

Chinul de demult, din copilărie, orbirea care-o făcea să nu mai cunoască pe nimeni, duşmănia fremătîndă a sălbaticului neajutorat şi neapărat o copleşiră din nou.

— Aşă vreau fi'n'c-aşa vreau ! ţipă ea ascuţit ca un copil isteric. Tu nu eşti tatăl meu... tata a murit... tu nu mi-eşti tată.

Era ca o străină. Nu-l recunoştea. Pumnalul, rece ca gheaţa, pătrunse-adînc în sufletul lui Brangwen şi tăie cu totul coarda invizibilă care-i lega.

— Şi ce dacă ? făcu el.

Dar nu putea să-ndure. Fusese-atît de fericit cînd o auzise spunîndu-i „tată, tăticule" !

Cîteva zile umblă buimac de colo-colo. Nevastă-sa era şi ea ca năucă. Nu-nţelegea şi pace. Se gîndea doar că nu puteau să se ia fiindcă n-aveau bani şi nu erau nimic în ochii lumii.

În casă domnea o tăcere apăsătoare, cumplită. Anna se-arăta cît mai puţin. Putea să stea singură ore întregi.

Will Brangwen veni-napoi după scenele tîmpite de la Nottingham. Şi el era alb la faţă, ca dus de pe lume, dar de neclintit. Unchiu-său îl ura. Îl ura pe tînărul ăsta aşa de inuman şi de-ncăpăţînat. Dar cu toate astea, într-o seară, lui Will Brangwen îi dădu unchiu-său acţiunile pe care le trecuse pe numele Annei Lensky. Valorau 2 500 de lire. Will Brangwen se uită la unchiu-său. Îi dăduse o mare parte din capitalul de la Marsh. Şi totuşi tînărul se făcu şi mai rece, şi mai de neclintit. Se transformase într-o voinţă abstractă şi absolut de neclintit. Îi dădu Annei acţiunile.

După care Anna plînse o zi-ntreagă, pînă-i secară lacrimile. Iar seara, cînd simţi că maică-sa se duce la cul-

care, se furișă-n camera de jos și rămase-n ușă. Taică-său, ca o statuie, era cufundat în tăcerea lui adîncă. Întoarse încet capul spre ea.

— Tăticule, izbucni în plîns Anna și-alergă spre el, suspinînd de ți se rupea inima. Tăticule, tăicuțule, tăticu' meu !

Se ghemui pe covorașul din fața căminului, cuprinzîndu-i picioarele cu mîinile și lipindu-și fața de genunchii lui. Trupul lui era așa de mare și-i dădea atîta siguranță ! Dar pe Anna o apăsa ceva pe creier și nu putea să-ndure. Plîngea cu sughițuri, aproape ca o isterică.

El tăcea, cu mîna pe umărul ei. Avea inima pustie. Nu era tatăl ei. Imaginea aceea minunată și dragă inimii lui ea o făcuse țăndări. Atunci el cine era ? Un om dat la o parte și pus la un loc cu toți ceilalți, în viața cărora nu se mai întîmplă nimic. Era izolat de fată. Îi despărțea o generație. Era bătrîn și dispăruse din viitoarea vieții. În focul inimii lui era multă cenușă, cenușă rece. Simțea răceala inevitabilă și, de-atîta amărăciune, uită cu totul de foc. Stătea izolat în ghețarul vîrstei lui. Avea nevastă și se tot învinovățea și se lua singur peste picior pentru că se ținea scai de tineri și vroia să fie ai lui.

Copila care umbla ca un cățeluș după el vroia să aibă un bărbat-copil, bărbatul ei. Cum era și firesc. Și de la el, Brangwen, cerea ajutor ca să-și aranjeze viața cum trebuie. De iubirea lui n-avea nevoie. De ce să se iubească, bărbatul solid, între două vîrste, și fetița asta ? Cum putea să existe ceva-ntre ei, în afară de dorința omenească de-a se ajuta unul pe altul ? El era îngerul ei păzitor și nimic mai mult. Inima-i era ca de gheață și chipul rece, lipsit de expresie. Fata n-avea cum să-l impresioneze mai mult decît o statuie.

Anna se băgă în pat și se puse pe plîns. Dar o să se mărite cu Will Brangwen, așa că n-avea de ce să se mai zbuciume. Brangwen se duse la culcare cu inima rece și-mpietrită, blestemîndu-se. Se uită la nevastă-sa. Era totuși nevasta lui. Avea părul negru, vîrstat cu alb și chipul i-era frumos în ciuda anilor care s-adunaseră. Tocmai împlinise 50. Cît de critic o vedea ! Vroia

să-şi scoată o parte din inimă, partea neînfrînată, şi, cu toate astea, ţinea morţiş să fie părtaş la viaţa năvalnică a tinerilor. Cît se ura pentru asta !

Nevastă-sa era aşa de fără ascunzişuri şi la locul ei. Era încă tînără şi naivă, avea ceva din prospeţimea uneî fetişcane. Dar nu-şi mai dorea lupta, bătălia, supremaţia, aşa cum încă şi-o dorea el, în nechibzuinţa lui. Era atît de naturală, iar el atît de urît, de nefiresc în neputinţa lui de-a lăsa locul altora. Hidoasă mai e vîrsta asta de mijloc care trebuie să stea în calea vieţii, precum un demon cît toate zilele !

Ce-i lipsea în viaţă de nu era mulţumit în sufletul lui ăla nesătul ? Avusese prietenul de la şcoală, o avusese pe maică-sa, pe nevastă-sa şi pe Anna. Ce făcuse ? Cu prietenul o dăduse-n bară şi, ca fiu, nu-şi prea răsplătise mama. Dar cunoscuse mulţumirea cu nevastă-sa, ajunge ! Se detesta pentru ce simţea faţă de Anna. Şi totuşi *nu* era mulţumit. Doamne, ce chin cumplit !

Oare viaţa lui chiar nu-nsemnase nimic ? Nu făcuse nimic demn de arătat lumii ? Nu dădea doi bani pe ce făcuse. Oricine-ar fi putut face la fel de mult şi de bine. Cunoscuse altceva în afară de nesfîrşita îmbrăţişare maritală cu nevastă-sa ? Curios ! La asta i se reducea toată viaţa. În orice caz, era ceva şi încă ceva veşnic. Aşa vroia să le spună la toţi şi era mîndru de asta. Stătea cu nevastă-sa-n braţe şi ea era încă împlinirea lui, la fel ca-ntotdeauna. Şi ăsta era-nceputul şi sfîrşitul tuturor lucrurilor. Da, şi era mîndru.

Dar amărăciunea din străfunduri ! Acolo mai rămînea un Tom Brangwen nemulţumit, care trecea prin chinurile iadului fiindcă unei fete nu-i pasă de el. Îşi iubea băieţii, şi ei erau tot ai lui. Dar mai vroia ceva : viaţa superioară, a creaţiei, cu fata. Vai, şi ce ruşine-i era ! Se călca-n picioare pe el însuşi ca să se şteargă de pe faţa pămîntului.

Cît chin ! Omul e făcut să n-aibă parte de linişte, oricît de bătrîn ar fi. N-are niciodată dreptate, nu e niciodată destul de cumsecade şi nu e niciodată stăpîn pe ceea ce face. Parcă toate speranţele şi le-ar fi pus în fata asta.

Repede de tot, Anna se cufundă din nou în iubirea pentru tînăr. Will Brangwen își fixase nunta pentru sîmbăta dinainte de Crăciun. Și-o aștepta pe Anna pîn-atunci, în felul lui deschis, care nu făcea loc îndoielii. O dorea, era a lui și-o să-și suspende existența pînă cînd o veni sorocul. Ziua nunții, 23 decembrie, devenise un lucru absolut pentru el. Trăia deja în contul ei.

Nu număra zilele, dar, ca omul care merge pe mare cu vaporul, rămînea suspendat pînă la portul următor. Îi dădea-nainte cu cioplitul lui în lemn, lucra la birou, mergea s-o vadă pe Anna. Totul, și asta, era o formă de așteptare fără să se gîndească sau să pună întrebări.

Ea avea mult mai multă viață-n ea. Vroia să se bucure de atenția lui. El venea și pleca precum vîntul, fără să-ntrebe de ce și-ncotro. Dar ea vroia să se bucure de prezența lui. Pentru ea, el era miezul vieții. Să-l atingă numai și era suprema fericire. Dar pentru el, ea era esența vieții. Exista la fel de intens cînd cioplea în lemn în camera lui de la Ilkeston ca și atunci cînd ea stătea și se uita la el în bucătăria de la Marsh. În fundul sufletului o cunoștea, dar simțurile exterioare parcă-l lăsaseră. N-o vedea cu ochii lui și nici n-o asculta cu urechile lui.

Și totuși tremura, uneori aproape să leșine, cînd o ținea în brațe. Cîteodată, strînși unul în altul, stăteau tăcuți în podul hambarului. Atunci, în momentele-acelea, cînd îi simțea cu mîinile trupul tînăr și încordat, fericirea supremă era de nesuportat pentru ea, era de nesuportat și sentimentul că-l posedă. Căci trupul lui atît de viu și minunat, era singura realitate din lumea ei. În lumea ei era acest trup încordat, viu, de bărbat și-apoi mulți alți bărbați ca niște umbre, toți fără o realitate palpabilă. Prin el Anna atingea miezul realității. Și erau împreună, el și ea, în inima tainei. Cum îl prindea și-l ținea strîns lîngă ea, trupul lui ca trupul esențial al întregii vieți! Din stînca trupului lui țîșnea însuși izvorul vieții.

Dar pentru el, ea era o flacără care-l mistuia. Flacăra îi cuprindea brațele, se scurgea prin el pînă ce-l mistuia, pînă cînd el exista numai ca o dîră întunecată, fără cunoștință, a flăcării ce venea de la ea.

Uneori se-auzea cîte-o vacă rîgîind în întuneric. Se-auzea, în întuneric, cum rumegă alene. Şi totul părea să curgă împrejurul lor şi peste ei precum sîngele cald curge prin pîntece, spălînd fiinţa nenăscută încă.

Uneori, cînd era frig, stăteau în grajd, unde aerul cald avea miros înţepător de amoniac. Şi-n timpul acestor priveghiuri pe întuneric, el învăţa s-o cunoască, să-i cunoască trupul lipit de-al lui. Se-apropiau tot mai tare, sărutările erau tot mai intime şi mai aproape de desăvîrşire. Aşa că, dacă în inima beznei, sărea vreun cal în picioare ca apucat, cu un bubuit înfundat, ca de tunet, ei ascultau ca un singur om şi tot ca un singur om judecau şi-şi dădeau seama că armăsaru-i acolo.

Tom Brangwen le luase o căsuţă cu chirie la Cossethay, pe 21 de ani. Cînd o văzu, lui Will Brangwen i se-aprinseră flăcări în priviri. Era căsuţa de lîngă biserică, străjuită de tisele întunecate — nişte copaci foarte bătrîni, cu coajă neagră — şi-n faţă c-o grădiniţă, toată numai iarbă. Era o casă roşie, pătrăţoasă. cu acoperiş de ardezie aproape atingînd pămîntul şi cu ferestre joase. Avea o odaie lungă ce servea drept lăptărie şi bucătărioară pentru spălatul vaselor, o bucătărie mare, pardosită cu dale de piatră, şi un salon nu prea înalt, în care-ajungeai din bucătărie, dacă urcai cîteva trepte. Tavanele erau susţinute de grinzi date cu var şi-aproape-n fiecare colţ era cîte-un bufet. Dacă te uitai pe fereastră, dădeai cu ochii de grădiniţa cu iarbă grasă din faţă şi de şirul lung de tise posomorîte pe o latură a casei, iar pe celelalte laturi, vedeai un zid roşu, de cărămidă, acoperit cu iederă, care despărţea gospodăria de şosea şi de curtea bisericii. Bătrîna bisericuţă, cu o turlă mititică ce străpungea cerul de pe un turn pătrat, parcă-ntorcea capul să vadă ferestrele casei.

— Nici n-o s-avem nevoie de ceas, spuse Will Brangwen, trăgînd cu coada ochiului la cadranul alb al ceasului din turn, vecinul lui.

În spatele casei era o grădină care se mărginea cu padocul, un grajd în care-aveau loc două vaci, cocine pentru porci şi cotețe pentru păsări. Will Brangwen nu-şi

mai începea-n piele de fericire. Anna se bucura la gîndul c-o să fie stăpînă-n casa ei.

Tom Brangwen era acuma naşul din povestea cu Cenuşăreasa. N-avea astîmpăr dacă nu cumpăra ceva. Will Brangwen, cu pasiunea lui pentru lemnărie, se ocupa de mobilă. Îl lăsară pe el să cumpere mese, scaune cu spătar curbat şi bufete, marfă de duzină, dar care să se potrivească în căsuţa lui.

Tom Brangwen, spirit practic, umbla cu limba scoasă după ceea ce numea el nimicuri folositoare. Şi-şi făcea apariţia cu cîte-un set de cratiţe ultimul răcnet, cu vreo lampă de atîrnat, deşi camerele erau aşa de joase, sau cu mai ştiu eu ce maşinuţe năstruşnice de tocat carne, făcut piure sau bătut ouă.

Anna se făcea c-o interesează grozav ce cumpăra el, deşi lucrurile nu-i plăceau întotdeauna. Unele din şmecheriile, pe care el le socotea nemaipomenit de ingenioase, o cam puneau pe gînduri ; se cam îndoia c-o să le poată folosi vreodată. Cu toate astea era mereu nerăbdătoare şi-n zilele de tîrg parc-avea mîncărici de cum răsărea pînă cînd apunea soarele. El sosea odată cu-nserarea, cu lămpile de aramă aprinse la trăsură. Şi ea alerga la poartă în vreme ce el, solid, pe fundalul nopţii, se-apleca să ia pachetele.

— Numa' interesu' te scoate din casă-aşa la ţanc, răsuna vocea lui în seara răcoroasă.

Cu toate astea era şi el mort de nerăbdare. Iar ea, luîndu-i una din lămpile de la trăsură, se punea să scotocească prin tot talciocul de-acolo, dînd la o parte bidoanele cu gaz şi sculele pe care şi le cumpărase pentru el.

Din toată harababura scoase o pereche de foale, le trecu în minte la război şi pe urmă, cam nesigură, trase-afară altceva. Era o drăcie c-o manivelă lungă, înfăşurată la mijloc c-o bucată de hîrtie groasă, ca o jiletcă.

— Ce-i asta ? întrebă ea cotrobăind mai departe.

Tom se opri să se uite la fiică-sa. Anna se duse lîngă cal şi se-aplecă să vadă mai bine de ce-i vorba. Părul-i luase culoarea aramei, iar şorţul alb parcă rîdea şi el. În vremea asta, cu degetele trăgea de zor de hîrtie ca s-o desfacă. Scoase la iveală o mică maşinărie de

stors rufe, cu cilindri din cauciuc veritabil. O măsură, neîncrezătoare, cu privirea, nepreaștiind cum să-i dea de cap.

Se uită la taică-său. El stătea ca o umbră, dincolo de lumina lămpii.

— Da' la ce-i bună ? întrebă ea.

— Păi nu vezi ? Ca să zdrobești napii cu ea, îi zise el.

Ea-i aruncă o privire. Tonul lui o cam deranjase.

Ei, nu face pe prostu'. E-o mașinărie de stors rufe, spuse ea. Da' cum s-o fac să stea ?

- O prinzi de marginea albiei.

Și-i arătă cum să facă.

— A, nemaipomenit ! strigă ea, țopăind ușurel, cum mai apuca uneori, cînd dădea vreo bucurie neașteptată peste ea.

Și, fără să mai stea pe gînduri, o zbughi în casă, lăsîndu-l pe taică-său să deshame calul. Cînd intră și el în bucătărioară, o găsi cu mașinăria prinsă de marginea albiei și-nvîrtind fericită de manivelă. Iar Tilly, lîngă ea, nu mai termina cu laudele :

— Asta zic și eu minune ! De-acu' s-a zis, n-o să-ți mai iasă sufletu' storcînd la rufe. Io zic că altă drăcie ca asta nici că se mai găsește. Zău că nu !

Și Anna întorcea manivela de mama focului, bucuroasă nevoie mare c-a pus mîna pe-așa ceva. Da' o lăsă și pe Tilly să-nvîrtă o dată.

— Poți să juri că merge singură, zise Tilly-nvîrtind mai departe. Mai-mai că n-ai de ce să pui rufele pe frînghie, la uscat.

Capitolul V

NUNTĂ LA MARSH

Ziua nunții se nimeri să fie frumoasă și-nsorită, cu noroi, dar cu un cer senin, senin de tot. Aveau trei trăsuri descoperite și altele două, mari, acoperite. Toată lumea se-nghesuia în salon, emoționată. Anna era încă în camera de sus. Taică-său nu se lăsa, tot mai trăgea cîte-o dușcă de brandy. Arăta grozav cu haină neagră și pantaloni gri. Vorbea din toată inima, dar îi simțeai îngrijorarea în glas. Coborî și nevastă-sa. Era-mbrăcată într-o rochie de mătase gri închis, cu dantelă, și la pălărie-avea un pic de-albastru deschis. Trupul ei mititel avea siguranță și precizie-n mișcări. Brangwen mulțumea cerului că era și ea acolo ca să-l ajute să țină piept la toată lumea asta.

Trăsurile ! Doamna Brangwen de la Nottingham, în rochie de brocart, stă în ușă și spune cine cu cine trebuie să meargă. E mare agitație. Ușa din față se deschide și nuntașii o pornesc pe aleea din grădină. Cei care mai așteaptă trag cu ochiul de după perdele, iar grămada curioșilor de la poartă crește și tot crește. Ca caraghios arată oamenii-ăștia gătiți în lumina soarelui de iarnă !

S-au dus. Alții la rînd ! Începe să se facă loc. Anna, cu bujori în obraji de emoție, coboară timidă, ca s-o vadă lumea cu rochie albă de mătase și văl de mireasă. Soacră-sa o inspectează obiectiv, trage puțin de trenă și se uită cum cade voalul, ca să știe lumea că ea e cineva.

De la fereastră se-aud glasuri care strigă c-a trecut trăsura mirelui.

— Tată, unde ți-e pălăria ? Și mănușile unde ți-s ? îl repezi mireasa, bătînd la el din piciorul cu pantof alb și străpungîndu-l prin voal cu privirea.

El caută de zor, cu părul răvășit. Toată lumea a plecat în afară de mireasă și de taică-său. Acuma e și el gata, roșu la față și cam speriat. Tilly se tot foiește pe verandă și-așteaptă să le deschidă ușa. O slujnică se-nvîrte pe lîngă Anna, care-o întreabă :

— Îmi lipsește ceva ?

Acuma-i gata. Ridică nițel nasu' pe sus și-și ia un aer de regină.

— Vino-ncoace ! îi spune lu' taică-su, făcîndu-i, scurt, un semn cu mîna.

El se execută. Îl ia ușor de braț și, ținîndu-și bine buchetul, pășind, o, foarte grațios și puțin neliniștită pentru că taică-su e-așa de roșu la față, trece ca o boare pe lîngă Tilly care nu-și mai găsește astîmpărul și-o pornește pe alee. La poartă se-aud strigăte răgușite și toată spuma asta albă și zburătoare dispare încet în trăsură.

Taică-său îi vede glezna fină cînd pune piciorul pe scara trăsurii ; e-un picior de copil. În inima lui nu mai e nici un locșor, oricît de mic, de-atîta tandrețe. Dar ea e căzută-n extaz pentru propria-i persoană fiindcă face-o poză așa de minunată. Tot drumul a înflorit de fericire, că totul ieșise atît de minunat. Se uită cu grijă la buchet : trandafiri albi, lăcrămioare, tuberoze și ferigi... ce bogăție, ca o cascadă care se revarsă !

Taică-său era uimit de toate lucrurile-astea atît de neobișnuite. Inima-i era așa de plină că simțea că nu mai încape nimic, nici o simțire, oricît de mică. Iar de gîndit, nici pomeneală !

Biserica era împodobită de Crăciun : întunecată de-atîtea rămurele verzi, rece și albă ca neaua de-atîtea flori în culoarea zăpezii. Tom Brangwen merse nesigur spre altar. Cît trecuse de cînd își dusese și el mireasa la altar ? Nu știa bine dac-acuma venise să se-nsoare sau pentru ce venise. În capul lui era ceva vag, că trebuie să facă ori una ori alta. Zări pălăria neveste-si și se-ntrebă de nu e *ea* lîngă el, acolo.

Stăteau în fața altarului. El se uita la fereastra dinspre răsărit, care strălucea de-ți lua ochii, un fel de albastru-violet ; albastrul ăla adînc strălucea, și purpuriul flori-

celele galbene se ţineau bine de dîrele de umbră, ca într-o ţesătură grea de întuneric. Cît de viu scînteia albastrul ăla violet în ţesătura aia-ntunecată !

— Cine-o dă pe această femeie în căsătorie acestui bărbat ?

Brangwen simţi o atingere uşoară şi tresări. Cuvintele îi mai stăruiau în minte, dar începuseră să se şteargă.

— Eu, răspunse el în grabă.

Anna plecă capul şi zîmbi pe sub văl. Ce absurd era taică-său !

Brangwen se uita mai departe la fereastra de un albastru strălucitor din spatele altarului şi se-ntreba ca prin vis, dar chinuit de dùrere, dac-o să-mbătrînească vreodată, dac-o să se simtă vreodată om cu cap, aşezat la casa lui. Aici era la nunta Annei. Bine, şi ce drept avea el să se simtă răspunzător ca tată ? El era încă tot aşa de nesigur şi de nehotărît ca atunci cînd se-nsurase cu Lydia. El şi nevastă-sa ! Înspăimîntat, îşi dădu seama ce incertitudini erau amîndoi. El avea 45 de ani. Patruzeci şi cinci ! Peste 5 ani o să aibă 50. Pe urmă 60... pe urmă 70... şi pe urmă, gata ! Doamne, şi lui nu-i venise încă mintea la cap !

Cum îmbătrîneşte omu'... şi cum să facă să aibă-ncredere-n el ? Ce n-ar da să se simtă mai bătrîn ! Păi, era vreo diferenţă — atîta vreme cît se simţea matur şi împlinit — între el, cel de-acum, şi cel de la propria lui însurătoare ? Ar putea să se-nsoare din nou... el şi nevastă-sa. Se simţea o fiinţă mînuscule, mergînd dreaptă pe o cîmpie înconjurată de cerul nesfîrşit şi zgîlţîit de tunete : el şi nevastă-sa, două fiinţe mici, drepte, străbătînd cîmpia asta în timp ce cerul, zguduit de tunete, strălucea împrejurul lor. Cînd ajungea omu' la liman ? În ce fel ajungea acolo ? Nu exista sfîrşit, nu exista liman, numai spaţiul ăsta nemărginit, zgîlţîit de tunete. Oare omu' nu-mbătrîneşte şi nu moare niciodată ? Asta era cheia. Nu mai putea de bucurie, dar era o bucurie stranie, dureroasă. O să meargă mai departe cu nevastă-sa, el şi ea, ca doi copii care poposesc pe cîmpie sub cerul liber. Mai exista ceva sigur pe lumea asta în afară de cerul nemărginit ? Şi era aşa de sigur, aşa de fără margini !

Totuşi albastrul ăla regal strălucea, te orbea şi se juca prin ţesătura de-ntuneric din faţa lui, neostoit de bogat şi splendid. Cît de bogată şi splendidă era propria lui viaţă, toată numai flăcări, strălucitoare, orbitoare şi jucăuşă printre cursele ascunse-ale trupului lui ; şi nevastă-sa, cum strălucea şi ardea în bezna capcanelor din ea ! Totdeauna viaţa era aşa de imperfectă şi de necoaptă !

Se-auzi cîntul pătrunzător al orgii. Tot alaiul se-ndreptă spre sacristie. O carte pătată, cu mîzgălituri... şi fata aia dîndu-şi vălul la o parte, plină de ea, scoţînd mîna cu verigheta — că doar trebuia s-o vadă tot norodul — şi scriindu-şi numele, mîndră, din cauza spectacolului absurd pe care-l dădea :

„Anna Theresa Lensky".

„Anna Theresa Lensky", ce ştrengăriţă plină de fumuri şi independentă era !

Mirele tras ca prin inel, în frac negru şi pantaloni gri, solemn ca un motan tînăr şi solemn, scria cu toată seriozitatea :

„William Brangwen".

— Vino să semnezi, tată, spuse poruncitor fîşneaţa aia tînără.

„Thomas Brangwen, degete de lemn", îşi spuse pe cînd semna.

Pe urmă frate-său, un tip solid, cu faţă măslinie şi favoriţi negri, scrise :

„Alfred Brangwen".

— Da' nu se mai termină-odată cu Brangwenii ăştia? spuse Tom Brangwen ruşinat că numele lui de familie apare prea des, ca numele proştilor pe toate gardurile.

Cînd ieşiră din nou la soare şi văzu zăpada albăstrie, aşternută-n strat subţire pe iarba care ieşea de sub pietrele de mormînt, bobiţele roşii, lucitoare, făcînd cu ochiul în timp ce trăgeau clopotele, şi tisele cu ramurile lor negre, nemişcate şi zdrenţuite, totul i se păru halucinant.

Alaiul de nuntă trecu prin curtea bisericii, urcă treptele mici ca s-ajungă pe zid şi coborî în partea cealaltă. O, mireasa aia plină de fumuri ca un păun alb, cocoţată sus pe zid şi dînd mîna mirelui de pe partea cealaltă ca s-o ajute să coboare ! O, vanitatea picioarelor ei albe, delicate, care păşeau mărunţel, şi gîtul ei arcuit ca de

lebădă ! Şi trufia ei regală ce parcă-i dădea la o parte pe ei toţi, pe ceilalţi, părinţi şi nuntaşi, cînd mergea cu bărbatul tînăr de lîngă ea, care era acum bărbatul ei şi numai al ei.

În casă ardeau peste tot focuri zdravene, pe masă erau pahare cu zecile, iar de grinzi atîrnau crenguţe de vîsc şi bobiţe roşii. Nuntaşii intrară cu toţi grămadă, iar Tom Brangwen, care se făcuse foarte limbut între timp, turna de băut la toţi. Toată lumea trebuia să-nchine-n sănătatea mirilor. Dangătul clopotelor se izbea de ferestre.

— Sus paharu' ! strigă Tom Brangwen din salon. Sus paharu' şi beţi în sănătatea lor ! S-aibă casă de piatră şi să se bucure de ea !

— S-aibă zile şi nopţi şi să se bucure de ele ! strigă Frank Brangwen, pe lîngă cele dinainte.

— S-aibă ciocan şi cleşte şi să se bucure de ele ! strigă Alfred Brangwen, taciturnul.

— Umpleţi paharele şi hai s-o luăm de la cap ! strigă Tom Brangwen.

— Casă de piatră şi s-aveţi parte de ea !

Şi, ca răspuns, toată lumea chiui, fiecare-n legea lui.

— S-aibă pat şi binecuvîntarea Domnului ! strigă Frank Brangwen.

Alaiul răspunse-n cor, tare, din băierile inimii.

— Să veniţi şi să plecaţi şi să vă bucuraţi mereu de asta ! strigă taciturnul Alfred Brangwen.

Bărbaţii prinseră curaj şi-ncepură să strige tot felul de măscări.

— Acuma, tacă-vă gura ! se băgară femeile.

Bîrfa plutea ameninţătoare prin aer.

După asta nuntaşii se urcară-n trăsuri şi-o porniră-n goana cailor spre Marsh, unde-i aştepa o masă pe cinste, care ţinu o oră jumate. Mirele şi mireasa, strălucitori şi puşi la patru ace, stăteau în capul mesei şi nu scoteau nici un cuvînt, în vreme ce oaspeţii chefuiau de se-auzea pînă hăt departe.

Bărbaţii din familia Brangwen îşi puseseră brandy în ceai şi cam scăpaseră hăţurile. Taciturnul Alfred avea scîntei în priviri, da' de văzut, nu mai vedea nimic în jur. Şi rîdea arătîndu-şi toţi dinţii. Nevastă-sa se-n-

cruntă la el și-l apostrofă dînd din cap ca o viperă. Da' lui nici că-i păsa. Frank Brangwen, măcelarul, chipeș, roșu-n obraji și plesnind de sănătate, hohotea în rînd cu frații lui. Tom Brangwen, cum îi era felul, își dădu și el drumul pînă la urmă, ca un torent ce mătură totul în cale.

Frații ăștia trei i-acopereau pe toți ceilalți. Tom Brangwen vroia să spună cîteva vorbe. Pentru prima dată-n viață trebuia să se desfășoare în cuvinte.

— Căsătoria..., începu el, cu ochi lucitori și totuși foarte profund, căci era extrem de serios și se-amuza copios în același timp. Căsătoria..., spuse el cu glas molcom și tare ca toți din neamul Brangwen, sîntem făcuți pentru asta...

— Lăsați-l să vorbească, zise Alfred Brangwen rar, impenetrabil, lăsați-l să vorbească !

Doamna Alfred își străpunse soțul cu niște priviri pline de indignare.

— Bărbatu', continuă Tom Brangwen, se bucură că e bărbat. Păi de ce-a fost făcut bărbatu' dacă nu să se bucure de bărbăția lui ?

— Că bine ziseși ! spuse Frank roșu-n obraji.

— Și tot așa, îi dădu-nainte Tom Brangwen, femeia se bucură că-i femeie. Cel puțin așa ne dăm noi cu presupusu'...

— O, nu-ți face tu griji..., strigă nevasta unuia.

— Poți să pui capu' jos c-așa cred toți, spuse nevasta lui Frank.

— Acu', continuă Tom Brangwen, bărbatu', ca să fie bărbat, are nevoie de-o femeie...

— Are, făcu una scrîșnind din dinți.

— Și femeia, ca să fie femeie, are nevoie de-un *bărbat*..., mai zise Tom Brangwen.

— Hai, dați-i drumu', să v-aud, să văd ce zic toți bărbații, se băgă o voce de femeie.

— Și pentru asta avem căsătoria, continuă Tom Brangwen.

— Ho, ho ! îi strigă Alfred Brangwen. Mai lasă-ne-un pic să ne tragem sufletu'.

Și în tăcere deplină se umplură din nou paharele. Mirele și mireasa, doi copii, stăteau, crispați, dar radioși, în capul mesei, parcă detașați de toți.

— Căsătoria nu-i în cer, zise mai departe Tom Brangwen, e numa' pe pămînt.

— Vezi, asta-i diferența, strigă Alfred Brangwen lovindu-l peste picior.

— Alfred, se răsti Tom Brangwen la el, ține-ți gura pînă termin și după aia o să-ți mulțumim pentru ce ne spui. Mare lucru nu e pe pămînt, în afară de căsătorie. Putem vorbi de bani și de salvarea sufletelor. N-ai decît să-ți salvezi sufletu' de șapte ori la rînd și să ai o fabrică de bani, toată numa' a ta, da' sufletu, te-mpunge, te-mpunge și te tot împunge și-ți zici că-i lipsește ceva. Căsătoria nu-i în cer. E numa' pe pămînt. Altfel, fără căsătorie, cerul cu toate celelalte e-un iad fără de fund.

— Ia auziți ce zice-acu', spuse nevasta lui Frank.

— Dăi 'nainte, Thomas, făcu Alfred rîzînd diavolește.

— *Dacă* trebuie să fim îngeri, se adresă Tom Brangwen tuturor mesenilor, și dacă printre îngeri nu-s nici bărbați, nici femei, io zic că doi oameni căsătoriți fac la un loc un înger.

— Băutura-i de vină, spuse Alfred Brangwen plictisit și dezgustat.

— Căci, zise mai departe Tom Brangwen și mesenii erau numai ochi și urechi la enigma lui, îngeru' nu poa' să fie *mai puțin* decît o ființă omenească. Și dacă e numa' sufletu' omului *fără* om, păi atunci ar fi mai puțin decît o ființă omenească.

— Just, spuse Alfred.

Și rîsu-i molipsi pe toți cei de la masă. Dar Tom avea inspirație, așa că-i dădu-nainte :

— Îngeru' tre' să fie mai mult decît o ființă omenească. Și io zic că îngeru' e sufletu' bărbatului și-a femeii la un loc. Și amîndoi vin împreună în fața Judecății de apoi, în chip de înger...

— Și-aduc mulțumire Domnului, spuse Frank.

— Și-aduc mulțumire Domnului, repetă Tom.

— Da' cum e treaba cu femeile care-au rămas pe dinafară ? întrebă Alfred în bătaie de joc.

Lumea începuse să dea semne de neliniște.

— P-asta nu pot să ți-o spun. Și io de un' să știu dac-a rămas sau nu careva pe dinafară în ziua Judecății

de apoi ? Şi nici nu mă-nteresează. Vreau să zic că dac-un suflet de bărbat şi unu' de femeie se pun la un loc... amîndouă fac un înger...

— Io nu ş' cum e treaba cu sufletele. Io ştiu doar că unu cu una fac trei, cîteodată, spuse Frank, dar nu rîse decît el de găselniţa lui.

— Trupuri şi suflete... e totuna, zise Tom.

— Da' de nevastă-ta ce spui, că ea a fost măritată pînă s-o cunoşti tu, îl împunse Alfred, zgîndărit de ce spusese frate-său mai înainte.

— Nici p-asta nu pot să ţi-o spun. Păi io dacă e să mă fac înger... sufletu' meu de om însurat, nu ăla de holtei intră la socoteală, nu sufletu' de cînd eram flăcău la mama-acasă. Că p-atuncea din sufletu' meu nu putea să ias-un înger.

— Io ţin minte, zise nevasta lui Frank, cînd era Harold al nostru bolnav rău dă tot. Toată ziua nu zicea decît că vede-un înger după oglindă. „Uite, mamă, zicea, uite, mamă, la îngeru-ăla !" „Da' nu-i nici un înger, puişor", îi ziceam io, da' el nici vorbă să mă crează. Am dat oglinda jos dă pă masă, da' tot aia a fost. O ţinea una şi bună că-l vede-acolo. Doamne, ce spaim-am tras ! Îmi ziceam că, gata, băiatu' meu aşa rămîne, cu mintea rătăcită !

— Io ţin minte, zise altul, bărbatul surorii lui Tom, că mama mi-a dat odat-o chelfăneală bună fi'n'că ziceam c-am un îngeraş în nas. M-a văzut că mă scobesc în nas şi mi-a zis : „Ce te tot scobeşti ? Scoate degetu' din nas". „Da' am un îngeraş acolo", i-am spus io şi ea mi-a adus o cîrpă să-mi şterg nasu', da' acolo am lăsat-o. La pufu' ăla dă pă scaieţi noi îi ziceam „îngeraş" fi'n'că zbura-ntruna dă colo pînă colo. Şi-odată ştiu că mi-am băgat puf d-ăla-n nas, da' să mor dacă ştiu dă ce.

— Nici nu-ţi trece pîn cap cîte alea-şi bagă copiii-n nas, spuse nevasta lui Frank. Io mi-aduc aminte că Hemmie a noastră şi-a băgat în nas una d-aia dă la clopoţei, alea dă le zicem noi „lumînările", şi, Doamne, ce-a fost pă noi ! Am văzut-o io că şi-o tot dă pă la nas, da' nici pîn cap nu mi-a trecut c-o să şi-o bage pînă-n

fundu' nasului. Avea vreo opt anișori și ceva... O, Doamne, și pîn-am găsit o igliță și nu mai știu ce...

Lui Tom Brangwen începu să-i cam treacă inspirația. Uită de tot ce spusese pîn-atunci și se puse pe chiuit cot la cot cu ceilalți. Afară se-auziră urătorii care cîntau colinde. Îi chemară-năuntru. Casa vuia de veselie. Veniseră cu două viori și-un flaut. Intrară-n salon și cîntară colinde, acompaniindu-se singuri. Și nuntașii cîntară cu ei din toate puterile. Numai mirele și mireasa, cu ochi scînteietori și chipuri strălucind straniu, stăteau și-abia dacă-ngînau ceva. Poate nici nu cîntau, ci doar mișcau din buze.

Urătorii plecară și veniră alții. Lumea-ncepu să bată tare din palme. Toți strigau care mai de care și era o vînzoleală de mama focului : nou-veniții începură să joace misterele Sfîntului Gheorghe ca-n vremea de demult, poc ! cu ciomegele, zbang ! cu tigaia de untură. Și cum să nu se bucure mesenii, că nu era unu' care să nu fi jucat așa ceva-n copilărie, un rolișor cît de mic !

— Să fiu al dracului ! Io m-am ales și cu capu' spart cînd l-am jucat pe Belzebut, spuse Tom Brangwen rîzînd cu lacrimi. M-a pocnit unu-n cap de-am zis că-mi ies creierii. Mi-a pocnit capu' ca un ou cînd îi spargi coaja. Da' și cînd m-am înzdrăvenit, mamă, Doamne ! Am jucat cu bătrînu', cu Johnny Roger. El era Sfîntu' Gheorghe. Să mor de n-a fost așa !

Rîdea să plesnească și mai multe nu ! Se-auzi din nou o bătaie-n ușă și toată lumea amuți.

— Trăsura ! zise careva de lîngă ușă.

— Vino-ncoa, intră-n casă ! făcu Tom Brangwen.

Și un om roșu la față, rîzînd cu gura pîn' la urechi, trecu pragul.

— Hei, voi, ăia doi, strîngeți-vă catrafusele și valea ! le strigă Tom Brangwen. Trăgeți-i cîte-o dușcă bună, da' dacă nu vă luați tălpășița pînă mă frec io la ochi, s-a zis, vă culcați fiecare-n patu' lui.

Anna se sculă fără nici o vorbă și se duse să-și schimbe rochia. Will Brangwen ar fi ieșit și el din salon, dar apăru Tilly cu pălăria și haina și-l ajută să se-mbrace.

— Ei, noroc, băiete ! îi ură taică-său.

— Şi cînd pui lemnu' pă foc, lasă-l să ardă pînă trosneşte ! îl povăţui unchiu-său Frank.

— Bagă dă seamă, să trosnească dacă vrei, da' *încet, încet,* m-ai înţeles ? îl sfătui mătuşă-sa, nevasta lui Frankie, exact pe dos decît bărbatu-său.

— Doar n-oi fi vrînd să cazi lat, îi spuse unchiu-său după nevastă. Că nici nu prea te văd c-o falcă-n cer şi cu una-n pămînt ca să treci ca tauru' pîn poarta-nchisă.

— Ia mai lăsaţi omu-n pace s-apuce pe ce drum o vrea ! se băgă, morocănos, Tom Brangwen. Şi mai slăbiţi-l cu sfaturile, că doar el se-nsoară, nu voi !

— N-are nevoie de-atîtea sfaturi, spuse taică-său. Ştie el destule. Uneori drumurile-s aşa de-ncurcate că trebuie să-i arăţi omului pe un' ş-o ia ; alteori drumu-i aşa de drept că şi-unu' d-ăla de se uită cruciş merge pe el c-un ochi închis. Da' drumu' ăsta nu tre' să-l piardă nici orbu', nici ăl de se uită cruciş, nici schilodu' şi, mulţam lu' Dumnezeu, fecioru-meu n-are nici una din metehnele-astea.

— Ia nu mai fi tu aşa dă sigur, i-o tăie nevasta lui Frank. O grămadă dă bărbaţi n-ajung nici pîn' la jumatea drumului şi nici măcar nu-s în stare să scape ce mai e dă scăpat. Ca să nu mai zic c-o duc aşa toată viaţa.

— Şi, mă rog, de unde ştii tu astea ? o luă Alfred din scurt.

— Păi pă unii se vede dă la o poştă, zise şi cumnată-sa Lizzie.

Tînărul aştepta, cu o vagă urmă de zîmbet pe buze. Nici nu prea auzea ce zice lumea. Era-ncordat şi detaşat de ei. Toate lucrurile-astea, sau altele, abia dacă-i treceau pe lîngă urechi.

Anna, cam aeriană, coborî în rochia de zi. Îi sărută pe toţi, bărbaţi şi femei la rînd, Will Brangwen dădu mîna cu toată lumea, o sărută pe maică-sa, care-ncepu să plîngă, şi-ntreg alaiul îi conduse la trăsură.

Îi băgară pe tineri în trăsură şi le dădură ultima indicaţie, cu glas tare.

— Dă-i drumu', strigă Tom Brangwen.

Trăsura porni. Toţi se uitară după ei. Văzură lumina, tot mai mică şi mai mică pe sub frasini şi pe urmă, liniştiţi, intrară-n casă.

— Cînd o s-ajungă, o să găsească trei focuri făcute, spuse Tom Brangwen uitîndu-se la ceas. I-am spus lu' Emma să le-aprindă la nouă şi să lase uşa-nchisă numa' cu ivăru'. Acu-i abia şi jumate. O să găsească arzînd trei focuri şi lămpile-aprinse şi Emma precis că le-a şi-ncălzit patu'. Io zic c-o să se simtă bine.

Nuntaşii nu mai erau aşa guralivi. Vorbeau de tînăra pereche.

— Fata mi-a zis că n-are nevoie de servitoare, spuse Tom Brangwen. Casa nu-i destul de mare şi-o să se-ncurce toată ziua una pe alta. Emma o să facă doar ce-i spune Anna şi-ncolo o să fie doar ei doi stăpîni la ei acasă.

— E mai bine, zise Lizzie, eşti mai liberă.

Mesenii discutau mai departe pe-ndelete. Brangwen se uită la ceas.

— Hai la ei să le cîntăm un colind, spuse el. Scripcari găsim noi la „Cocoşu' şi prigoria".

— Haide, zise Frank.

Alfred se scula de pe un scaun fără un cuvînt. Cumnatul şi unul din fraţii lui Will se sculară şi ei.

Cei cinci bărbaţi ieşiră în drum. Cerul era plin de stele.

Sirius strălucea ca un semnal pe o parte a dealului, Orion, măreţ şi falnic, cobora pe partea cealaltă.

Tom mergea cu frate-său, cu Alfred. Paşii lor sunau pe pămîntul îngheţat.

— Ce noapte frumoasă ! făcu Tom.

— Da, încuviinţă Alfred.

— Pe-o vreme ca asta e minunat să ieşi la plimbare.

— Da.

Cei doi fraţi mergeau aproape unul de altul, legaţi sufleteşte, căci sîngele apă nu se face. Tom se simţise-ntoţdeauna tare mic pe lîngă Alfred.

— Mult a mai trecut de cînd ai plecat de-acasă ! spuse el.

— Da, aşa-i, făcu Alfred. Credeam c-am îmbătrînit niţel, da' acu' văd că nu. Lucrurile-mbătrînesc şi se strică, nu tu.

— Da' ce s-a stricat ?

— Mulți cu care-am eu de-a face... sau care-au ei de-a face cu mine... îi vezi cum se prăbușesc. Și te trezești că mergi singur, fie și la pierzanie. Nu merge nimeni cu tine, nici măcar acolo.

Tom Brangwen căzu pe gînduri.

— Se vede că n-a pus nimeni șaua pe tine niciodată, îi spuse el.

— Da, așa e, răspunse mîndru Alfred.

Tom simțea că frate-său mai mare îl disprețuiește puțin. Și treaba asta-l durea.

— Tot omu' are-un drum pe care merge-n viață, făcu el încăpățînat. Numa' cîinii n-au. Și ăia de nu pot să ia ce dau și să dea ce iau, ăia n-au decît să meargă singuri sau să-și găsească un cîine să umble după ei.

— Las' că se descurcă ei și fără cîine, spuse frate-său.

Și din nou Tom Brangwen se simți umilit, gîndindu-se că frate-său e mai puternic ca el. Dacă e, e, n-ai ce-i face. Și dacă e mai nobil să mergi singur, iar n-ai ce-i face. Da' cu toate astea, el unu' n-o să meargă singur, de bunăvoie, pentru nimic în lume.

Trecură peste cîmp. Un vînt slab, dar tăios bătea peste coama dealului, sub clarul de lună. Ajunseră la pîrleaz, lîngă casa Annei. Luminile erau stinse. Doar prin storurile de la parter și de sus, de la dormitor, se vedea pîlpîind focul din vatră.

— Mai bine i-am lăsa-n pace, spuse Alfred Brangwen.

— Nu, nu, zise Tom. Le cîntăm un colind, că ăsta-i ultimu'.

Și peste-un sfert de oră, 11 bărbați cam chercheliți se cățărau în tăcere pe zid și coborau în grădină, pe sub tise, pe lîngă ferestrele de unde lumina palidă a focului străbătea afară prin storuri. Se-auzi un sunet ascuțit. Două viori și un flaut străpunseră aerul înghețat.

Glasuri de bărbați, în mare bramburealâ, răsunară deodată, cîntînd pe-aceeași voce, dar fiecare-n legea lui.

Anna Brangwen tresărise cînd începuse muzica și era numai urechi. I se făcuse frică.

— Colindătorii, îi șopti el.

Ea rămase încordată, cu inima bătînd să-i iasă din piept, cuprinsă de-o teamă puternică și stranie. Apoi izbucni cîntecul, cam dezlînat. Se-ncordă și mai tare, ciulindu-și urechile.

— Tata, spuse ea încet.

Apoi tăcură amîndoi și-ascultară mai departe.

— Și tata, spuse el.

Ea asculta încă. Dar era sigură. Se băgă din nou în pat, cufundîndu-se-n brațele lui. El o ținea strîns și-o săruta. Afară colindătorii lălăiau mai departe și fiecare cînta cît putea de bine. Cuprinși de farmecul viorilor și-al cîntecului, uitaseră de toți și de toate. Flăcările se jucau pe pereți, în întuneric. Anna îl auzea pe taică-său cîntînd din tot sufletul.

— Doamne, cîtă minte le mai trebuie ! spuse ea în șoaptă.

Și se strînseră și mai tare unul în altul, inima fiecăruia bătînd pentru celălalt. Colindul mergea mai departe, dar ei nu-l mai auzeau.

Capitolul VI

După-nsurătoare Will Brangwen avu cîteva săptămîni de vacanță, așa că cei doi, stăpîni pe luna lor de miere, și-o petrecură singuri în căsuță.

Și-odată cu scurgerea zilelor lui i se părea că se năruise tot cerul, iar el stătea cu ea printre ruine, într-o lume nouă. Toți ceilalți erau demult sub pămînt, iar ei, doi fericiți supraviețuitori, aveau toate la-ndemînă și puteau să le irosească după placul inimii. La-nceput Will nu reușea să scape de sentimentul culpabilității, se credea un desfrînat. Oare nu cumva, în afara lumii lor, îl chema datoria și el nu venea ?

Noaptea, cînd încuiau ușile și bezna-i trăgea la sînul ei, totul era minunat. Atunci erau cu-adevărat *singurii* locuitori ai pămîntului pe care-l cuprindeai cu privirea. Pe toți ceilalți îi înghițise potopul. Și fiind singuri pe lume, erau propria lor lege, puteau să se desfete, să risipească și să irosească întocmai ca niște zei lipsiți de conștiință.

Dar dimineața, cînd căruțele treceau pe drum scîrțîind și copiii făceau larmă pe uliță, cînd negustorii ambulanți își lăudau marfa-n gura mare și ceasul din turn bătea ora 11, cînd el și ea nu se sculaseră încă, nici măcar pentru micul dejun, Will nu putea să nu se simtă vinovat, ca și cum încălca o lege, rușinat că nu se-apucase de treabă și rîdea soarele de el.

— Ce treabă ? întreba Anna. Ce-ai de făcut ? Doar să lenevești și-atîta tot.

Totuși, chiar și leneveala era o ocupație respectabilă. Cel puțin era în contact cu lumea. Pe cîtă vreme acuma, cînd stătea tolănit în pat așa de cuminte și cu sufletu-mpăcat, în vreme ce lumina zilei se strecura cu greu prin

storurile trase, era despărțit de lume, era claustrat într-o negare tacită a lumii. Și asta-l necăjea.

Dar era așa de minunat și-ncîntător să stai lungit în pat și să vorbești cu ea ce-ți vine-n minte ! Era mai minunat decît lumina soarelui și nici așa de efemer. Ceasul din turn era chiar enervant, căci știa una și bună : să bată orele. Parcă nu era nici un pic de loc între ore, doar o clipă, o clipă de aur, încremenită, cînd ea-l mîngîia pe față cu vîrful degetelor, total nepăsătoare și fericită, iar el era nebun s-o simtă mîngîindu-l așa.

Dar Will se simțea străin și nu se-obișnuise cu viața asta. Așa că, dintr-o dată, tot ce fusese-nainte dispăru. Într-o zi era burlac și trăia în lume și pentru lume. A doua zi era cu ea, departe de lume de parcă ar fi stat amîndoi îngropați precum o sămînță-n întuneric. Ca din senin, aidoma unei castane ce zboară din coaja ei cu țepi, se trezea aruncat, gol și scînteietor, pe un pămînt moale și fecund, lăsînd în urma lui coaja tare a cunoașterii și experienței lumești. O auzea în strigătele negustorilor, în zgomotul căruțelor, în chiotele copiilor. Și totul mergea la lada cu gunoi, precum coaja pe care-o lăsase-n urmă. Înăuntru, în blîndețea și liniștea odăii, viețuia miezul acela dezgolit, care palpita de-atîta muncă pe tăcute, absorbit în realitate.

În odaie era marea statornicie, un sîmbure de veșnicie vie. Numai departe de tot, pe margine, își făceau de cap zgomotul și nimicirea. Aici, în mijloc, roata cea mare stătea nemișcată, aplecată asupra ei însăși. Aici era înemenirea echilibrată și fără cusur, care trecea dincolo de timp fiindcă rămînea aceeași, inepuizabilă, neschimbată și fără sfîrșit.

Cum stăteau culcați, lipiți unul de altul, împliniți și dincolo de timp sau orice schimbare, părea că sînt în inima rotirii domoale a spațiului și-a vîltorii neostoite a vieții, adînc, adînc în inima lor, acolo unde e strălucirea supremă, ființa eternă și tăcerea cufundată în cîntul de slavă ; miezul încremenit al întregii mișcări și somnul necurmat al întregii trezii. Deodată-și dădeau seama că sînt acolo și rămîneau mai departe unul în brațele celuilalt. În clipa

lor supremă erau în inima veşniciei, în vreme ce timpul mergea departe, de-a pururi departe, înspre margine.

Apoi, puţin cîte puţin, trecură din centrul suprem spre cercurile inferioare ale preamăririi, veseliei şi bucuriei, departe, tot mai departe spre larmă şi agitaţie. Dar inimile lor arseseră cu flacără nestinsă şi se căliseră în realitatea dinăuntru. Erau la fel de bucuroase ca-nainte.

Treptat începură să se trezească şi zgomotele de-afară deveniră mai adevărate. Înţelegeau şi răspundeau chemărilor de-afară. Numărau bătăile clopotului. Şi cînd bătea de prînz, înţelegeau că e miezul zilei, în lume, dar şi pentru ei.

La un moment dat Anna şi-aduse aminte că i-e foame. De-o viaţă era din ce în ce mai flămîndă. Dar încă nu era destul de-adevărat ca s-o scoată din lumea ei. De departe, de tare departe, auzea cuvintele „mor de foame". Şi totuşi stătea nemişcată, abstractă, liniştită şi vorbele nu se rosteau niciodată. Şi mai trecea un timp.

Pe urmă, foarte liniştită, chiar puţin mirată, se trezea-n prezent şi zicea :

— Mor de foame.

— Şi eu, spunea el calm ca şi cum n-avea nici cea mai mică importanţă.

Şi se cufundau iar în calda încremenire de aur. Şi clipele treceau neobservate pe-afară, pe lîngă fereastra lor.

Apoi, ca din senin, îi căşuna pe el.

— Scumpule, mor de foame.

Era puţin cam dureros pentru el să se trezească aşa, deodată.

— O să ne sculăm, spunea el imperturbabil.

Şi ea-şi lăsa din nou capul pe el şi stăteau nemişcaţi, pierduţi în timp. Cu conştiinţa pe jumătate trează, el auzi ceasul, dar ea nu.

— Scoală-te, te rog, murmură ea în cele din urmă, şi dă-mi ceva de mîncare.

— Da, zise el şi-o luă din nou în braţe.

Ea-şi culcase capul pe el. Se cam mirau şi ei că nu se mişcă nici unul. Clipele foşneau mai tare la fereastră.

— Păi lasă-mă să mă dau jos, spuse el.

Ea-şi luă capul de pe el, lăsîndu-l să plece. Dezlipindu-se cam greu, el se dădu jos din pat şi-ncepu să se-mbrace. Ea-ntinse mîna spre el.

— Ești așa de drăguț, spuse ea și el se-ntoarse în pat pentru cîteva clipe.

Pe urmă reuși într-adevăr să-și pună ceva pe el și, aruncîndu-i Annei o privire fugară, ieși din cameră. Ea se-ntinse iar într-o pace blîndă și mai limpede. Îl auzi cum coboară scările și-i ascultă pașii de parcă ea însăși era un spirit, desprins de lumea materială.

Era unu și jumătate. Will se uită la bucătăria încremenită, netulburată de noaptea trecută, umbrită de storurile trase. Se grăbi să ridice storurile ca să știe lumea că n-au să mai stea în pat. Ei, și la urma urmei, era casa lui. Cui ce-i pasă ? Grăbit, puse lemne în sobă și-aprinse focul. Nu mai putea de bucuria care se revărsa în el, era ca o aventură pe o insulă necunoscută. Flăcările țîșniră și Will puse ceainicul pe foc. Ce fericit era ! Ce liniștită și izolată era casa ! Numai el și Anna erau pe lumea asta.

Dar cînd descuie ușa și, pe jumătate îmbrăcat, se uită afară, se simți vinovat ca un hoț. Da, lumea *era* într-adevăr acolo. Iar el se simțise-așa de sigur, ca și cum casa lui fusese Arca lui Noe pe apele potopului, iar totul ar fi dispărut în vîltoarea valurilor. Lumea era acolo lîngă el. Trecuse de amiază. Dimineața dispăruse,. trecuse și ziua dădea semne de bătrînețe. Unde se dusese dimineața strălucitoare, cu cer • proaspăt ? Simțea că-l acuză cineva. Dimineața trecuse, iar el stătuse-n pat cu storurile trase. Putea să treacă-așa ceva neobservat ?

Se uită la după-amiaza cenușie și rece. Și el era atît de blînd, de cald și emana numai lumină ! Pe farfurioara de pe cana cu lapte erau două rămurele de iasomie galbenă. Will se-ntrebă cine le-o fi lăsat și ce-o fi vrut să spună ? Luă cana și-nchise repede ușa. Lăsă ziua să treacă cu lumina ei cu tot, o lăsă să treacă neobservată. Lui nu-i păsa. Ce mi-e o zi în sus sau în jos ? N-avea decît să cadă pradă uitării ziua asta nefolosită de nimeni.

— A fost cineva pe-aici și-a găsit ușa-ncuiată, îi spuse el Annei cînd ajunse cu tava sus.

Îi dădu cele două rămurele de iasomie. Ea rîse. se sculă în capul oaselor și-și împleti copilărește florile prin broderia de pe pieptul cămășii de noapte. Părul ei castaniu

şi rebel stătea ca un nimb împrejurul chipului care strălucea discret. Ochii ei negri urmăreau tava cu nesaţ.

— Ce bine ! strigă ea, adulmecînd aerul rece. Ce bine-mi pare c-ai făcut atîtea ! (Şi-ntinse mîinile ca să-şi găsească locul încălzit din pat.) Hai, vino repede-n pat, e tare frig !

Şi-şi frecă bine mîinile ca să se-ncălzească.

El îşi scoase ce brumă de haine-avea pe el şi se-aşeză în pat lîngă ea.

— Parcă eşti un leu cu coama ridicată şi cu nasu' băgat în mîncare, îi spuse Will.

Anna rîse cristalin şi-nfulecă mai departe micul dejun.

Dimineaţa dispăruse nevăzută, după-amiaza dispărea şi ea şi el o lăsa să plece. Trecuse o zi de lumină şi el nici n-o luase-n seamă ! Era o lipsă de bărbăţie de neîngăduit în toată treaba asta. Simţea c-ar trebui să se scoale, să iasă repede la lumina zilei şi să se pună pe muncă sau să-şi consume cumva energia în aerul curat al după-amiezii, să recupereze ceva din ce pierduse-n ziua cu pricina.

Dar nu se duse nicăieri. Păi, la urma urmei, unde merge mia, merge şi suta. Dacă e să te spînzure, tot te spînzură şi dac-ai furat o oaie şi dac-ai furat un miel. Dac-a pierdut ziua asta, a pierdut-o şi gata ! A dat-o pe degeaba. N-avea de gînd să treacă la război tot ce pierduse. Ei nu-i păsa. Nu-i păsa nici cît negru sub unghie. Da' lui de ce să-i pese ? Să se lase mai prejos ca ea într-ale nepăsării şi independenţei ? Era superbă în indiferenţa asta. Şi el vroia să fie ca ea.

Anna nu se sinchisea prea mult de răspunderea pe care-o avea acum. Cînd vărsă ceaiul pe pernă, şterse distrată locul cu batista şi-ntoarse perna pe partea cealaltă. El s-ar fi simţit foarte vinovat dacă i s-ar fi-ntîmplat aşa ceva. Dar ei nici că-i păsa şi-asta-i plăcea lui Will. Îi plăcea tare mult că lucrurile-astea n-aveau nici o importanţă pentru ea.

Cînd termină de mîncat, Anna se şterse repede la gură cu batista, mulţumită şi fericită, şi se culcă iar pe pernă, trecîndu-şi degetele prin părul lui des şi ciudat, ca o blăniţă.

Începu să se-nsereze şi lumina, lividă, era între viaţă şi moarte. Will îşi ascunse faţa la pieptul Annei.

— Nu-mi place cînd amurgește, zise el.

— Ba mie-mi place la nebunie, zise ea.

Își ascunse fața la pieptul ei. Era așa caldă, ca lumina soarelui. Parc-avea soarele în ea. Bătăile inimii ei erau raze de soare pentru el. În ea găsise o zi mai adevărată decît ziua pe care-o știa el : caldă, statornică, întăritoare. Își ascunse fața la pieptul ei în vreme ce se lăsa-nserarea, în vreme ce ea se uita fix, în gol, cu ochii ei negri, nevăzînd nimic, în vreme ce hoinărea nestingherită în lumea asta vagă, fără de contururi. Tocmai contururile-astea imprecise o lăsau liberă, o lăsau să se miște în voie.

Pentru el, cum stătea așa, cu fața spre bătăile inimii ei, totul era nemișcat, cald și întins precum amiaza. Îi părea bine c-ajunsese să cunoască amiaza ásta caldă și plină. Îl ducea la împlinire și-l scăpa de răspundere, de o parte din conștiință.

Se sculară cînd era întuneric bine. Ea-și strînse repede părul în coc și se-mbrăcă într-o clipită. Pe urmă se duseră jos, se traseră mai lîngă foc și stătură-așa în tăcere, spunînd doar cîteva cuvinte din timp în timp.

Trebuia să vină taică-său, așa că Anna puse toate vasele grămadă la un loc, se-nvîrti prin cameră și strînse cîte ceva, luă altă mină și se-așeză din nou lîngă foc. El se gîndea cum s-o facă mai bine pe Eva din basorelief. Îi plăcea s-o vadă cu ochii minții, să zăbovească la fiecare trăsătură, la fiecare linie. Acuma o iubea la nebunie ! Cînd o să se-ntoarcă la basorelieful lui cu facerea lumii, o s-o termine pe Eva, delicată și strălucitoare. Nu-l mulțumea încă. Domnul trebuia s-o întrupeze cu patima tăcută a creației, Adam trebuia să fie încordat ca într-un vis de nemurire, iar Eva trebuia s-apară licărind, străvezie ca o umbră, ca și cum Domnul trebuia să se lupte cu propriul lui suflet pentru ea. Și cu toate astea Eva era numai lumină și strălucire.

— La ce te gîndești ? îl întrebă Anna.

Îi era greu să spună. Simțea o sfială-n suflet cînd trebuia să le spună și altora la ce se gîndește.

— Mă gîndeam că Eva mea e prea plină de viață, prea e făcută din carne și oase.

— De-ce ?

— Habar n-am. Ar trebui să fie mai..., şi făcu un gest de nesfîrşită tandreţe.

Tăcerea avea în ea şi-o mică bucurie răutăcioasă. Will nu putea să-i spună Annei mai mult. De ce nu putea să-i spună mai mult? Ea simţi o tristeţe pe care n-avea cum să şi-o aline. Da' nu-i nimica. Şi se duse spre el.

Taică-său veni şi-i găsi pe-amîndoi strălucind ca nişte flori deschise. Tare mult îi plăcea să stea cu ei. Unde e mireasma iubirii, oricine vine trebuie s-o simtă şi să se bucure de ea. Amîndoi erau foarte vioi, păstrînd lumina celeilalte lumi, aşa că pentru ei era o experienţă nouă să vadă că mai poate exista şi-altcineva în afară de ei.

Şi totuşi pe Will Brangwen îl cam deranja, pe el, cel cu mintea atît de organizată şi atentă la ce se cade şi ce nu, îl cam deranja că lucrurile o luaseră razna de tot. Omu' trebuie să se scoale dimineaţa, să se spele şi să se comporte decent în societate. În loc de asta ei doi stăteau în pat pînă seara şi se sculau odată cu căderea nopţii. Ea nici nu se spălase pe faţă, dar stătea de vorbă cu taică-său, strălucitoare şi fără pic de jenă, ca o margaretă care tocmai îşi scuturase petalele de rouă. Sau se scula la zece şi, bucuroasă nevoie mare, se culca din nou la trei sau la patru jumătate, trăgîndu-i hainele de pe el ziua-n amiaza mare cu-atîta veselie şi fără cea mai mică reţinere în ce priveşte mustrările lui de conştiinţă. El o lăsa să facă ce vrea cu el şi radia de plăcere, o plăcere ciudată. Putea să facă din el ce vroia, el n-avea nimic împotrivă. Şi el se schimbase de bucurie că era ca o cocă în mîinile ei. La dracu' cu toate remuşcările, maximele, regulile şi credinţele lui mici şi mititele. Ea i le-mprăştiase care-ncotro, ca o popicăreasă de mîna-ntîi. El era tare uimit, dar şi-ncîntat că le vedea risipindu-se.

Will se uita pierdut şi zîmbea văzînd că sfinţele lui reguli săpate-n piatră se rostogoleau la vale, se izbeau şi se făceau fărîme, praf şi pulbere, în vecii vecilor. Adevăr grăiau cei ce spuneau că, pînă nu te-nsori, nu poţi zice că te-ai născut. Şi ce schimbare!

Se duse cu gîndul la crusta care-nvelea lumea — case, fabrici, tramvaie — la crusta de care vroiau toţi să scape; oamenii agitîndu-se încolo şi-ncoace, truda mergînd îna-

inte, toate astea erau la suprafață, pe crusta de care vroiau toți să scape. Un cutremur o făcuse să plesnească toată dinăuntru, ca-n urma unei explozii. Era ca și cum învelișul lumii fusese smuls cu totul : Ilkeston, străzile, biserica, oamenii, truda, rutina zilnică erau neatinse. Neatinse, dar totuși curățate de pielița aia subțire care le trăgea spre ireal, lăsînd să se vadă ce-i înăuntru, realitatea ; propria-ți ființă, sentimentele bizare, patimile, dorințele arzătoare, credințele și aspirațiile deveneau dintr-odată prezente, ieșeau la lumină, esența, care se-mpletea cu femeia iubită. Era de-a dreptul derutant. Lucrurile nu-s ceea ce par ! Cînd era copil, credea că femeia e femeie grație doar fustelor și jupoanelor. Și-acuma, uite, lumea întreagă putea rămîne fără veșminte, care n-aveau decît să zacă undeva aruncate și neatinse, iar tu, omul, puteai să stai gol într-o lume nouă, pe un pămînt nou, într-un univers nou și dezgolit. Era prea uimitor și miraculos.

Deci asta e căsătoria ! Ce-i vechi nu mai contează. Te scoli la 4, supa e la ora ceaiului și prăjiturile le faci în miez de noapte. Nu-ți pui hainele pe tine sau ți le pui, cum vrei. Will n-ar fi băgat mîna-n foc că nu e crimă. Dar ce descoperire nemaipomenită să-ți dai seama că ești absolvit de orice ! Tot ce conta era ca el s-o iubească, ea să-l iubească și-n fiecare să ardă flacăra vie pentru celălalt, aidoma Domnului care turna flacăra sfîntă în două tufe ce n-ajunseseră să ardă cu totul. Și așa o duseră un timp.

Ea era mai puțin dezorientată decît el, așa că-și găsi împlinirea mai repede și era gata să se bucure din nou de reîntoarcerea la lumea de-afară. Avea de gînd să dea o petrecere, un ceai. Lui i se tăie respirația, căci vroia s-o ducă mai departe la fel ca pîn-acum. Vroia să termine pentru totdeauna cu lumea de-afară, să-i pună cruce. Ardea de dorință și de nerăbdare să stea Anna cu el acolo unde erau, în universul atemporal de brațe desăvîrșite, libere, și inimi nemuritoare, zicînd că vechea rînduială de-afară se dusese de mult pe apa sîmbetii. Rînduiala cea nouă începuse și-avea să dureze de-a pururi, viața vie, care palpită din miezul ei scînteietor, tinzînd spre mișcare, viața fără crustă, coajă sau minciună învă-

luitoare. Dar nu, nu putea s-o oprească. Ea vroia din nou viața aia moartă, vroia să simtă iar pământul sub picioare. O să dea un ceai. Pe el îl îngrozi ideea, îl înfurie și-l făcu să se simtă nenorocit. I-era frică să nu dispară lumea în care-abia intrase : ca flăcăul din poveste, care era rege o zi pe an, iar restul timpului un văcar bătut de soartă, și ca Cenușăreasa la bal. Era posac de dimineață pînă seara. Dar ea, veselă, începu să facă pregătiri pentru petrecere. Spaima ce-l cuprinsese era prea mare. N-avea liniște și-o ura pe Anna pentru nerăbdarea și bucuria ei superficială. Nu cumva ea era gata să dea realitatea, singura adevărată, pe tot ce era fără fond și valoare ? Nu cumva, nepăsătoare, își scotea regeasca ei coroană ca să fie o femeie de rînd, ca invitatele ei la ceai, care nu erau altceva decît tot femei de rînd ? Cînd putea să fie desăvîrșită cu el și să-l facă și pe el să-și găsească împlinirea, desăvîrșirea în lumea legăturilor intime... Acum el trebuia să coboare de pe piedestal, să-și nimicească bucuria și să se-nveșmînteze în moartea vulgară și superficială a existenței exterioare.

Sufletul lui era frămîntat de neliniște și frică. Dar pe ea o apuca febra dereticatului și, cu mătura-n mînă, își făcea loc printre el și mobile. Will umbla nenorocit pe-acolo. O vroia-napoi, lîngă sufletul lui. Era-nspăimîntat, dar o și dorea alături de el și-i era rușine că nu e-n stare să se țină pe picioare, că trebuie să depindă de ea. Și toate astea-l făceau să turbeze de mînie. Începu să nu mai știe ce face. Miracolul dispărea iarăși. Toată iubirea, toată rînduiala cea nouă și minunată avea să se piardă, căci Anna o dădea pe nimicurile-alea exterioare. Accepta din nou lumea de-afară și-arunca fructul viu ca să-i rămînă coaja grosolană, dar palpabilă. Will începu să urască aprig felul ăsta al ei de a fi. Umbla fără rost pe lîngă casă, căci frica să n-o piardă pe Anna îl adusese într-o stare de neputință, aproape de imbecilitate.

Iar ea, cu fusta suflecată, trebăluia ca o furnică, surdă și oarbă la tot ce se-ntîmplă în jur.

— Păi decît să umbli pe-aicea și să mă-ncurci, mai bine-ai bate covorul ! îl luă Anna din scurt.

Mai de milă, mai de silă, Will se duse să bată covorul. Veselă, Anna parcă nici nu-l vedea. El veni-napoi şi se ţinu mai departe după fusta ei.

— Da' nu poţi să te-apuci şi tu de ceva ? spuse ea, ca unui copil, pierzîndu-şi răbdarea. Nu poţi să-ţi vezi de lemnele-alea ale tale sculptate ?

— Şi unde, mă rog, pot să fac asta ? întrebă el aspru, căci remarca Annei îi intrase ca un cuţit în inimă.

— I-auzi întrebare !

Doamne, ce l-a scos din sărite treaba asta !

— Sau du-te la plimbare, continuă Anna. Fă-le-o vizită la Marsh. Nu mai tot umbla fără rost de parc-ai fi aici numai pe jumătate.

Will o-nghiţi şi p-asta, dar, de-atîta ură, nu zise nimic. Se duse undeva să citească. Niciodată nu-şi simţise sufletul atît de rănit şi de neterminat.

Curînd trebuia să se-ntoarcă la ea. Iar ea era iritată la culme fiindcă se ţinea de ea ca scaiul de oaie, fiindcă vroia s-o aibă mereu lîngă el, o enerva că nu era bun de nimic şi că-i atîrnau mîinile cam aiurea. Se-ntoarse-mpotriva lui orbeşte, gata să-l distrugă, iar el, negru de furie, tuna şi fulgera cu disperare. În el se dezlănţuiră furtuni cumplite, ochii-i străluceau negri şi răi, sufletu-i amăgit îl făcea să fie diabolic.

Veniră două zile negre, îngrozitoare, cînd Anna se-nspăimîntă de cît putea să-l urască, iar el se simţea ca-ntr-un infern negru şi agresiv şi mîinile-i tremurau, gata de crimă. Dar Anna îi rezistă. Will parcă era o forţă a tenebrelor, aproape a răului, care-o urmărea, se ţinea după ea pas cu pas şi-i stătea pe suflet ca o povară. Ar fi dat orice să-l vadă plecat de-acolo.

— Trebuie să te-apuci şi tu de ceva, îi spuse ea. Ar trebui să-ţi găseşti o treabă care să te-acapareze. Chiar nu găseşti nimic ?

Sufletul lui Will se făcu mai negru ca bezna nopţii. Întunericul pusese cu totul stăpînire pe sufletul lui. Totul pierise. Rămăsese doar el, ajungîndu-şi sieşi, cu voinţa obscură, de neclintit. Acum nici nu mai ştia de Anna. Nu exista pentru el. Sufletul lui întunecat şi pătimaş se strînse ca melcu-n cochilie şi, cu ghearele bine-nfipte şi răsucit în jurul unui grăunte de ură, exista prin el şi

numai pentru el. Chipul lui, fără nici un fel de expresie, avea o paloare anormal de urîtă. Anna se-nfiora cînd îl vedea. Îi era frică de el. Şi voinţa lui parc-o prinse-se-ntr-un cleşte.

Se retrase din faţa lui. Se duse la Marsh şi se simţi din nou apărată, imunizată, de iubirea pe care i-o arătau părinţii. El rămase la casa cu tise, negru şi-ncleştat, cu mintea golită de gînduri. Nu mai putea să sculpteze în lemn, dar lucra mai departe, monoton, în grădină, orb ca o cîrtiţă.

Anna se-ntorcea acasă, urcînd dealul şi se uita la tîrguşorul învăluit într-o ceaţă albastră, neclară. Nervii i se destinseră şi-ncepu să-i fie dor de Will. Nu mai vroia să lupte contra lui. Vroia iubire, o, cîtă iubire vroia. Iuţi pasul. Vroia să se-ntoarcă la el. Simţi c-o doare inima de-atîta dor.

El aranjase grădina, tunsese iarba şi aşternuse aleea cu pietre. Avea mînă bună şi ştia să facă multe.

— Ce frumoase le-ai făcut pe toate ! zise ea, apropiindu-se de alee şi-ncercînd marea cu degetul.

Dar el nu vedea, n-auzea. Creierul i se-mpietrise şi se golise de orice urmă de gînd.

— Vai, da' frumoase le-ai mai făcut ! repetă ea pe un ton cam tînguios.

El o privi, cu o faţă imobilă şi lipsită de expresie şi cu ochii duşi pe altă lume. A fost ca un şoc, care o orbi şi-o făcu să se clatine. După asta Will se-ntoarse la ale lui. Anna îi văzu trupul zvelt, bîjbîind, aplecat prin iarbă. Simţi că-i e scîrbă de el şi intră în casă.

Îşi scoase pălăria-n dormitor şi-acolo se trezi că plînge cu lacrimi amare, în care era ceva din vechea disperare plină de spaimă. Stătea înlemnită şi plîngea întruna. Nu vroia să ştie el. Se temea de mişcările lui dure, pline de răutate. Capul, rigid, se-nclină puţin într-o parte, parcă chircindu-se de-atîta cruzime. Se temea de el fiindcă părea c-o să sfîşie feminitatea gingaşă din ea. Părea c-o loveşte-n pîntece, că-i face plăcere s-o tortureze.

Will intră în casă. Anna se-ngrozi cînd îi auzi bocancii grei : un bocănit aspru, crud, răutăcios. I-era frică să nu vină sus, la ea. Da' nu veni. Ea aşteptă cu teamă. El, însă, ieşi iar din casă.

Unde-o durea mai tare, acolo o lovea și parcă-i creștea inima cînd o vedea că suferă. O, cerule mare, îi călca-n picioare ce-avea mai sfînt și-i sfîșia feminitatea, gingășia, pe care ea i le dăduse lui cu totul. Se apăsă speriată pe pîntece. Lacrimile-i curgeau rîuri-rîuri pe obraji. Da' de ce, de ce ? De ce se purta așa cu ea ?

Se șterse dintr-o dată la ochi. Trebuia să pregătească ceaiul. Coborî și-așeză masa. Cînd totul era gata aranjat, îl strigă :

— Will, am făcut ceaiul. Vii ?

Își simțea lacrimile-n glas și-ncepu să plîngă iar. El nu-i răspunse și-și văzu mai departe de treabă. Ea așteptă cîteva minute, chinuită de spaimă. O apucă frica și, ca un copil, intră în panică. Era îngrozită. Înapoi la taică-său nu mai putea să meargă. O ținea pe loc puterea acestui bărbat care pusese stăpînire pe ființa ei.

Anna intră în casă ca să n-o vadă el că plînge. Se așeză la masă. Nu trecu mult și veni și el în bucătărioara de-alături, unde spălau vasele. Cînd îl auzea, fiecare mișcare-a lui o zgîria pe creier. Ce groaznic pompa apa, cu cîtă cruzime ! Și ea nu mai suporta să-l audă ! Dar cît o ura ! Și cum îi simțea ea ura ca o ploaie de pietre care se-abătuse asupră-i. Ochii i se umplură din nou de lacrimi.

Intră și el în casă, cu chipul imobil și fără viață, cu privirile fixate, statornic, în gol. Se-așeză să-și bea ceaiul, cu capul lăsat dizgrațios deasupra cești. Mîinile-i erau roșii de la apa rece și sub unghii îi intraseră firișoare de pămînt. Își bău netulburat ceaiul.

Ce nu putea Anna să suporte era lipsa lui de sensibilitate față de ea, faptul c-o nega făcînd abstracție de persoana ei ; era ceva scîrbos care parcă ți se lipea de mîini. Inteligența lui se retrăsese ca-ntr-o cochilie. Cît era de nefiresc să stai cu o ființă cufundată-n sine, ca un lucru negativ și tăinuit, care ți se opune ! Nu-l atingea nimic. Singurul lucru pe care-l putea face era să-nglobeze în propriul lui eu tot ce venea spre el.

Pe obrajii Annei lacrimile curgeau șiroaie. Ceva-l făcu să tresară și se uită la ea cu ochii ăia împietriți, strălucitori și plini de ură, împietriți și neschimbători ca ai unei păsări de pradă.

— De ce plîngi ? hîrjii vocea lui în urechi.

Anna simţi că toată durerea se strînge în pîntece. Nu putea să se oprească din plîns.

— De ce plîngi ? se-auzi iar întrebarea pe acelaşi ton.

Tot tăcere, doar smîrcîitul Annei, care-şi trăgea nasul din cauza plînsului.

Ochii lui scînteiau de-o dorinţă răutăcioasă parcă. Ea se trase-napoi şi nu mai văzu nimic în jur. Era ca o pasăre doborîtă. Îşi simţi neputinţa ca un soi de leşin. Era făcută din altă plămadă şi n-avea cum să se apere de el. În faţa unui uragan ca ăsta era vulnerabilă, învinsă.

Will se sculă de la masă şi se duse-afară, stăpînit de duhul răului. Îl tortura, îl pustia pe dinăuntru, se zbătea în el. Şi-n faptul serii, cînd Will mai trudea încă, îl părăsi. Bărbatul văzu deodată ce răni avea Anna-n suflet. Înainte n-o văzuse decît triumfătoare. Brusc i se muie inima de milă. Reveni la viaţă, chinuit de milă. Îl durea sufletul cînd se gîndea la lacrimile ei, nu mai putea să rabde. Vroia să se ducă la ea şi să-i toarne-n palmă tot sîngele din inima lui. Vroia să-i dea totul, tot sîngele, toată viaţa, pînă la ultima picătură, să-şi reverse totul la picioarele ei. Ardea de dorinţa să i se dea cu totul.

Apăru luceafărul de seară, se lăsă noaptea. Ea n-aprinsese lampa. Inima lui era neagră de durere şi-amărăciune. Tremura de dorinţa să se ducă la ea, s-o atingă măcar cu vîrful degetelor.

Pînă la urmă se duse, ezitînd, copleşit de tot ce vroia să-i ofere. Împietrirea dispăruse şi trupul lui sensibil avea un tremur uşor. Mîna se retrăgea, curios, ca o mimoză, cînd era să-nchidă uşa. Puse ivărul aproape cu tandreţe.

În bucătărie erau numai flăcările care se jucau pe pereţi. Pe Anna n-o vedea nicăieri. Începu să tremure de groază ca nu cumva să fi plecat... şi nu ştia unde. Trecu speriat prin salon şi-ajunse la scări.

— Anna ! strigă el.

Nu veni nici un răspuns. Se duse sus, cu spaima în suflet, spaima c-o să găsească casa goală, care-aproape-l scotea din minţi. Deschise uşa de la dormitor şi inima-i spuse pe loc că Anna plecase, că rămăsese singur.

Dar o văzu în pat. Stătea nemişcată, mai-mai că n-o zărea, cu spatele la el. Will se duse şi-i puse mîna pe

umăr, ușor de tot, ezitînd, speriat de moarte, și oferindu-i-se. Ea nu se mișcă. El aștepta. O atinse pe umăr și-l durea mîna de parcă Anna i-ar fi aruncat-o cît colo. Stătea pierdut în durerea lui.

— Anna ! spuse el.

Dar ea era tot nemișcată, ca o mică creatură retrasă-n sine și uitîndu-se pe sine. Lui îi sîngera inima de durere. Simți că i se mișcă ceva sub mînă și-și dădu seama că Anna plîngea, ținîndu-se din toate puterile să nu afle nimeni de lacrimile ei. Aștepta. Încordarea nu slăbea deloc — poate că nu plîngea — și-apoi, dintr-o dată, se-auzi un sughiț ascuțit. Îi ardea inima de dragoste și durere pentru ea. Urcîndu-se în genunchi pe pat, cu grijă să nu-l atingă cu ghetele lui pline de noroi, o luă în brațe ca s-o liniștească. Adunase-n ea toate sughițurile și-acuma plîngea amarnic. Dar nu plîngea pentru el. Era încă departe, tare departe de el.

El o ținea la piept și ea plîngea cu sughițuri, încercînd să n-o simtă el. Will vibra din tot trupul de dragul ei.

— Nu mai plînge, nu mai plînge, o rugă simplu și bătrînește.

Acuma inima-i era liniștită și-amorțită cu un soi de nevinovăție a iubirii.

Ea tot plîngea cu sughițuri, făcînd abstracție de el, făcînd abstracție c-o ținea în brațe. Lui i se uscaseră buzele.

— Nu mai plînge, iubito, îi spuse el la fel de abstract ca și-nainte.

Inima-i ardea în piept ca o torță de-atîta suferință. I se rupea sufletul cînd o vedea cu cîtă disperare plîngea. Ar fi vrut să-i aline durerea chiar dacă-ar fi fost să-și dea viața pentru asta. Auzi bătăile ceasului de la biserică, de parcă l-ar fi lovit pe el, și le aștepta să se termine, ca suspendat în gol. Acum era din nou liniște.

— Dragostea mea, îi spuse el aplecîndu-se să-i atingă fața udă cu buzele.

Se temea s-o atingă. Ce udă-i era fața ! O ținea-n brațe și tremura din tot trupul. O iubea nebunește și simțea că inima și toate venele o să-i plesnească și-o s-o inunde cu

sîngele lui fierbinte, tămăduitor. Ştia că sîngele lui o s-o vindece şi-o s-o pună din nou pe picioare.

Anna-ncepuse să se liniştească. Will mulţumi cerului care-avusese milă şi-o făcuse să se mai liniştească. Avea o senzaţie ciudată, parcă-i ardea capul. Şi totuşi o ţinea strîns, cu mîini tremurătoare. Sîngele lui puternic o-nvăluise cu totul.

În cele din urmă, femeia începu să se tragă mai aproape de el şi i se cuibări în braţe. Mîinile lui, picioarele, tot trupul îi luară foc şi căzură pradă flăcărilor pătimaşe. Ea se lipi de el şi se prinse cît putu de strîns. Pe el îl mistuiseră flăcările şi-acum o ţinea în braţe cu muşchi de foc. De l-ar săruta ! Se-aplecă cu gura spre ea şi gura ei, catifelată şi umedă, îl primi. Simţi c-o să-i plesnească venele, chinuite de mulţumire, inima-i delira de-atîta recunoştinţă, iar el putea să se reverse-asupra ei de-a pururi.

Cînd îşi veniră-n fire, era deja noapte. Trecuseră două ore. Stăteau împreună, nemişcaţi, calzi şi plăpînzi, ca doi nou-născuţi. Şi era o linişte de început de lume. Numai inima lui vărsa lacrimi de fericire, după durere. Will nu-nţelegea, cedase, se dăduse bătut. Şi nici n-avea ce să-nţeleagă. Putea doar să se resemneze, să se supună şi să se mire, tremurînd, de împlinirea la care-ajunsese.

Cînd se treziră dimineaţa, afară ninsese. Will se-ntreba ce-i cu paloarea aia ciudată din aer şi cu mirosul ăla neobişnuit. Zăpada se-aşternuse pe iarbă şi pe pervazul ferestrei, trăgînd în jos crengile negre şi zdrenţuite-ale tiselor şi făcînd să nu se mai deosebească mormintele din curtea bisericii.

Curînd începu să ningă din nou şi cei doi se văzură zăvorîţi în casă. El era vesel căci, în umbra liniştii lor, erau imuni, nu se-atingea nimic de ei. Lumea nu mai exista şi nici timpul.

Ninsoarea ţinu cîteva zile. Duminică se duseră la biserică. Trecură prin grădină şi lăsară urme de paşi pe zăpadă. Cînd sări zidul, Will lăsă o urmă cu mîna şi amîndoi făcură pîrtie prin cimitir. Trei zile fuseseră imuni, uniţi de-o iubire desăvîrşită.

La biserică era puţină lume şi Anna se bucură. Nu prea dădea ea mare atenţie bisericii. Nu pusese niciodată

credința la-ndoială și, din obișnuință și pentru c-așa făcea toată lumea, mergea regulat la utrenie. Dar de mult nu mai aștepta cu nerăbdare slujba asta. Cu toate astea, astăzi, pe zăpada aia ciudată și după dragostea aia mistuitoare, o aștepta din nou cu nerăbdare și era bucuroasă. Era încă în lumea ei eternă.

Cînd era elevă de liceu și vroia să fie doamnă, să-și împlinească cine știe ce ideal misterios, venea tot timpul s-asculte predica și-ncerca să se-aleagă cu ceva învățături. Vicarul îi spunea să fie bună, să facă cutare și cutare lucru. Și ea simțea că datoria ei supremă era să-mplinească poruncile-astea.

Dar toate-și pierdură repede farmecul. După scurt timp n-o prea mai interesa să fie bună. Sufletul ei căuta ceva și ce căuta el nu se numea tocmai să fii bun și să faci tot ce-ți stă în putință. Nu, ea vroia altceva : ceva diferit de datoria pe care i-o impuneau alții. Totul părea pur și simplu o chestiune de obligație socială și n-avea nici o legătură cu eul ei. Oamenii vorbeau de sufletul ei, dar, într-un fel, nu reușeau niciodată s-o stîrnească sau s-o facă să se implice. Pînă acum, nimeni nu-i cunoștea sufletul.

Așa că dacă nutrea o oarecare afecțiune pentru domnul Loverseed, vicarul, și-un sentiment protector pentru biserica din Cossethay, căci vroia mereu s-o sprijine și s-o apere, treburile-astea contau foarte puțin în viața ei.

Nu c-ar fi simțit vreo insatisfacție. Cînd bărbatu-său se-nflăcăra numai gîndindu-se la biserici, Anna devenea ostilă față de biserica pe care-o vedea toată lumea, o ura fiindcă nu-i adusese nici o împlinire. Biserica-i spunea să fie bună. Foarte bine, ei nici nu-i trecea prin cap să contrazică în vreun fel cele spuse. Biserica vorbea de sufletul Annei, de binele omenirii, ca și cum salvarea sufletului ei stătea în anumite fapte care să ducă la binele omenirii. Foarte bine, deci așa stăteau lucrurile.

Cu toate astea, cînd era-n biserică, pe fața ei se citea patetism și emoție. Pentru asta venise ea ? Ca s-audă cum, dacă face asta și n-o face pe ailaltă, poate să-și salveze sufletul ? Ea nu zicea că nu, dar patetismul chipului ei dădea la iveală minciuna. Altceva vroia ea s-audă, altceva aștepta ea de la biserică.

Dar cine era *ea* ca să afirme una ca asta ? Şi cum se descurca *ea* cu dorinţele ei neîmplinite ? Îi era ruşine. Se făcea că nu le vede şi, cît putea, nu le punea la socoteală, dorinţele-alea fierbinţi, neexprimate. O enervau. Vroia să fie şi ea ca alţii, acceptabil de mulţumită.

Will o enerva mai mult ca oricînd. Biserica avea o atracţie irezistibilă pentru el. Şi nu mai dădea atenţie acelei părţi din slujbă, care-nsemna pentru ea biserica, mai mult decît i-ar fi dat dac-ar fi fost înger sau cine ştie ce animal fabulos care s-ar fi aflat prin preajmă. Pur şi simplu nu-l interesa predica sau ce-nsemna slujba. Era în jurul lui ceva dens, întunecat şi puternic care-o irita mult prea mult ca să mai vorbească de asta. Învăţătura bisericii în sine nu-nsemna nimic pentru el. „Şi ne iartă nouă greşalele noastre, precum şi noi iertăm greşiţilor noştri" nu-l impresiona deloc. Dac-ar fi fost numai nişte sunete-adunate la un loc, asupra lui ar fi avut acelaşi efect. Lui nu-i plăceau lucrurile clare, inteligibile. Şi cînd era-n biserică, nu-i păsa nici de greşelile lui, nici de-ale vecinului. Treaba asta era pentru zilele de lucru, nu pentru sărbători. Cînd era-n biserică, nu-l mai interesa viaţa lui de zi cu zi. Asta era pentru restul săptămînii. Iar cît despre binele omenirii, pur şi simplu nu ştia că există aşa ceva... în afară de zilele de lucru, cînd era foarte bun la inimă. În biserică avea nevoie de emoţia aia întunecată şi fără nume, de emoţia tuturor marilor mistere ale patimii.

N-avea nici cea mai mică preocupare să *se gîndească* la el sau la ea. O, şi cum o mai scotea din sărite treaba asta pe Anna ! Pentru el nu exista predica, nu exista măreţia omenirii, nu accepta importanţa imediată a omenirii. Nu dădea două parale nici pe el ca fiinţă omenească. Şi nici nu punea mare preţ pe viaţa de desenator sau pe existenţa printre semeni, care formau doar marginea albă a paginii, pînă la text. Adevărul, nimic altceva, îl lega de Anna şi de biserică, fiinţa lui reală îşi avea sălaşul în experienţa emoţională obscură cu infinitul, cu absolutul. Iar iniţialele mari din text, măreţe şi misterioase, împodobite cu iluminuri, erau sentimentele faţă de biserică.

Toate astea pe Anna o exasperau la culme, căci ea nu găsea-n biserică mulţumirea pe care-o găsea el. Cînd se gîndea la suflet, se gîndea neapărat şi la propriul ei eu.

Şi-ntr-adevăr, pentru ea, sufletul şi eul erau unul şi acelaşi lucru. El, însă, parcă-şi ignora pur şi simplu eul, aproape parcă-l dezmiţea ca netemeinic. Sufletul lui era ceva întunecat şi neomenesc, care nu se sinchisea nici un pic de umanitate. Aşa-l vedea ea, cel puţin. Şi-n bezna şi misterul bisericii sălăşuia şi zburda liber sufletul lui, ciudat, tainic, abstract.

Pentru ea Will era foarte straniu căci, considerîndu-se numai suflet în spiritul ăsta bisericesc, îi scăpa Annei printre degete, se elibera de ea. Aici, pe tărîmul ăsta, nu-l mai putea ţine-n frîu. Într-un fel îl invidia pentru libertatea asta ascunsă vederii şi pentru triumful sufletului, pentru fiinţa bizară din el. O fascinau. Ura se trezi în ea din nou. Şi din nou îl dispreţuia şi vroia să distrugă totul din el.

În dimineaţa albă de nea, Will, cu faţa-ntunecată şi luminoasă în acelaşi timp, stătea lîngă Anna, fără să fie conştient de prezenţa ei. Şi-ntr-un fel ea simţea că Will aducea în locuri ciudate şi tainice dragostea care se năştea-n el pentru ea. Cu chipul cufundat în întuneric, pe care se vedeau urme de-ncîntare, Will se uita la ferăstruica cu vitralii. Ea văzu sticla rubinie, cu grămada de umbre de la zăpada care se strînsese în partea de jos a ferestrei, şi silueta galbenă şi familiară a mielului cu steagul, puţin întunecată acum, dar ciudat de luminoasă, aproape supărătoare la ochi, în atmosfera mohorîtă a bisericii.

Annei îi plăcuse-ntotdeauna ferăstruica din cioburi roşii şi galbene. Mielul, cu o mutră tare prostuţă şi blîndă, ridicase lăbuţa din faţă şi-n despicătura copitei, aşezat într-o poziţie cam periculoasă, flutura un steguleţ cu o cruce roşie pe el. Era de-un galben foarte şters mieluşelul, cu umbre verzui. De mică-i plăcuse animăluţul ăsta şi-avea pentru el acelaşi sentiment ca pentru mieluţii cu blană cîrlionţată şi picioare verzi pe care-i aduceau copiii de la bîlci în fiecare an. Îi plăcuseră mereu jucăriile-alea micuţe şi-acum, amuzată, se uită ca un copil la mielul din biserică. Cu toate astea fusese-ntotdeauna neliniştită din pricina lui. N-a fost niciodată sigură că mielul cu steagul nu vroia să fie mai mult decît îl arăta făptura.

Aşa că nu prea se-ncredea în el şi atitudinea ei era un soi de amestecătură în care-şi făcuse loc repulsia.

Acum, cu sprîncenele-ncruntate într-un fel curios şi pe faţă cu cea mai vagă urmă de încordare pe care ţi-o dă extazul, Will îi transmitea un sentiment ciudat şi deloc plăcut : o făcea să creadă că el era-n legătură cu animăluţul, cu mieluşelul din fereastră. O trecu un fior rece de mirare. Şi sufletu-i era nedumerit. El stătea acolo, dincolo de spaţiu şi timp, cu chipul luminat, pe care se vedea încordarea cu contururi imprecise a extazului. Ce făcea ? Ce legătură era-ntre el şi mieluţul de pe vitraliu ?

Dintr-o dată, mielul ăsta cu steagul o copleşi cu strălucirea lui. Dintr-o dată, Anna trecu printr-o experienţă mistică puternică, tradiţia puse stăpînire pe ea cu putere şi se trezi dusă în altă lume. Ura din suflet schimbarea asta şi se ţinea tare, rezista.

Cît ai bate din palme, pe sticlă apăru din nou un biet prostănac de miel. Şi ura oarbă, violentă pentru bărbatu-său creşcu în ea ca valurile mării. Ce făcea el acolo, tot numai lumină, transportat, emoţionat pînă la inconştienţă ?

Anna-şi schimbă brusc poziţia şi-i trase-un ghiont, făcîndu-se că-şi caută mănuşa pe jos şi bîjbîind cu mîna pe podea, printre picioarele lui.

Will se trezi la realitate cam uimit, parcă dîndu-şi seama că fusese lăsat pradă loviturilor sorţii. Oricui i s-ar fi făcut milă de el, numai neveste-si nu. Ea vroia să-l sfîşie, dar el nu ştia ce se-ntîmplase, cu ce păcătuise. Nici nu ştia bine ce făcuse căci tocmai se trezise ca dintr-un vis.

Acasă, la cină, îl uimi răceala ei plină de duşmănie. Nu ştia nici ea de ce era aşa de furioasă, dar era pornită rău împotriva lui.

— De ce n-asculţi niciodată predica ? îl întrebă fierbînd, căci o călcase cineva (cine oare ?) pe coadă.

— Ba o ascult, răspunse el.

— Ba n-o asculţi, n-auzi nici măcar un cuvînţel.

Will se băgă-n cochilie ca să se bucure-n pace de ceea ce simţea. Părea secretos ca şi cum îşi găsise-un refugiu tainic. Tînăra fată nu suporta să stea cu el în casă cînd îl vedea aşa.

După cină Will se retrase în salon. Era la fel de absent şi ea nu mai putea să rabde. Se duse la raft şi scoase cîteva cărţi să se uite la ele. Anna abia dacă le zărise vreodată.

El se cufundă în lectură despre iluminurile din vechile cărţi de rugăciuni şi pe urmă despre picturile din biserici : italiene, englezeşti, franţuzeşti şi nemţeşti. Cînd era de 16 ani, descoperise o librărie cu lucruri din astea.

Întorcea filele absorbit, absorbit de ce vedea, nu de gînduri. Parc-avea ochii în piept, spusese Anna despre el mult după aceea.

Veni să se uite şi ea cu el la pozele-alea. Pe jumătate o fascinau. Era nedumerită, duşmănoasă, dar nu putea să nu recunoască, măcar faţă de ea, c-o interesau.

Cînd ajunseră la pozele de la *Pietà,* Anna izbucni :

— Vai, da' groaznice mai sînt !

— Ce ? o-ntrebă el surprins, totuşi absent.

— Trupurile-alea cu-mpunsături prin ele, la care se-nchină lumea.

— Vezi tu, asta-i sfînta cuminecătură, pîinea, spuse el cu vorbă blajină.

— Nu se poate ! scoase ea un ţipăt. Atunci e şi mai rău. Eu una *nu vreau* să te văd cu-mpunsături de suliţă în coaste şi nici să mănînc din hoitul tău, chiar dacă mi-l oferi. Nu-ţi dai seama că e-ngrozitor ?

— Da' ce vezi tu acolo nu-s eu, e Cristos.

— Şi ce dacă, tot tu eşti ! Şi e-ngrozitor să te bălăceşti în hoitul tău şi să te gîndeşti c-o să-l mănînci la-mpărtăşanie.

— Trebuie să te gîndeşti la ce-nseamnă.

— Păi ce poa' să-nsemne ? Că trupul tău de om e pus ca să fie-mpuns şi omorît şi pe urmă să se-nchine lumea la el. Ce altceva mai poa' să-nsemne ?

Amîndoi se cufundară în tăcere. Will simţi că-l copleşeşte furia, dar şi că sufletul lui se-ndepărtează încetul cu încetul.

— Şi mai cred că mielu' din biserică, zise ea, e gluma cea mai bună din toată parohia...

Şi izbucni într-un rîs batjocoritor.

— O fi, pentru cei care nu văd nimic în el, spuse Will. Tu știi doar că e simbolul lui Cristos, al nevinovăției și sacrificiului lui.

— Mă doare-n cot ce simbol e. Eu știu numa' că-i un *miel* ca oricare altu' și-atîta tot ! se răsti ea. Și mie mi-s prea dragii mieii ca să mă uit la ei ca și cum ar trebui să-nsemne ceva. Ei, și cît despre steagu' ăla ca pentru pomu' de Crăciun... nu...

Și din nou rîse-n bătaie de joc.

— Asta fiindcă nu știi nimic, i-o tăie el aspru, cu violență. Mai bine-ai rîde de ce știi, nu de ce nu știi.

— Și ce nu știu, mă rog ?

— Ce-nseamnă multe lucruri.

— Și ce-nseamnă ?

El simțea că-l oprește ceva să-i dea un răspuns. I se părea greu, greu de tot s-o facă să-nțeleagă.

— *Ce* înseamnă ? insistă ea.

— Triumful învierii.

Ea ezită, rușinată. O cuprinse frica. Ce erau treburile alea ? În fața ochilor parcă se-ntindea ceva întunecat și puternic. Să fie oare chiar minunat, cum zicea el ?

Dar nu, nu putea să fie-așa. Anna refuza să creadă una ca asta.

— Nu știu ce-o fi vrînd să-nsemne, da-i clar că nu e altceva decît un miel de jucărie, tăntălău și fără noimă, cu un steguleț ca pentru pomul de Crăciun, legat de-un picior. Și dacă vrea să-nsemne orice altceva, trebuie s-arate altfel.

Will era iritat pînă la violență din cauza ei. Într-o oarecare măsură i-era rușine că ținea atîta la lucrurile astea și-ncepu să-și ascundă-mpătimirea pentru ele. I-era rușine de extazul în care putea să cadă la vederea simbolurilor alea. Și, cîteva clipe, urî mielul și reprezentările mistice ale împărtășaniei, le urî cu o ură violentă, gata să le prefacă-n cenușă. Focul din el se stinsese. Avusese Anna grijă s-arunce o găleată de apă rece peste flăcări. Era dezgustat de tot și simțea gustul cenușii în gură. Plecă de-acasă înfuriat, dar rece ca un cadavru, și-o lăsă singură. O ura. Merse prin zăpada neîntinată, sub cerul ca de plumb.

Ea plînse din nou. Revenise, amară, supărarea dinainte. Dar inima-i era ușoară, o, mult mai ușoară.

Era gata să se-mpace cînd o veni el acasă. Will era-ntunecat și morocănos, dar se domolise. Anna rupsese ceva în el o bucățică. Și, pînă la urmă, era bucuros să-și alunge din suflet toate simbolurile alea și s-o vadă venind să facă dragoste cu el. Înnebunea de plăcere cînd ea-și punea capul pe genunchii lui, deși n-o rugase sau nu vroise, înnebunea de plăcere cînd ea-l strîngea în brațe și-l mîngîia și-l săruta, iar el nu făcea nimic din toate astea. Simți că sîngele îi curge din nou fierbinte prin vine.

Anna era nebună de bucurie cînd privirea lui concentrată și distantă se oprea asupra ei ; concentrată, totuși distantă, nu aproape, nu lîngă ea. Și ea vroia să-i aducă privirea mai aproape, s-o facă să se-ndrepte-asupra ei ca s-o cunoască. Dar privirea lui nu se lăsa cu una, cu două. Rămînea concentrată și distantă, mîndră, ca de șoim. Așa că Anna-l iubea, îl mîngîia și-l stîrnea ca pe un șoim, pînă cînd el era tot numai nerv, gata, dar fără tandrețe. Venea la ea aprig și dur, ca un șoim, lovind-o și luînd-o cu el în zbor. Nu mai avea nimic mistic în el, ea era scopul și ținta lui, ea-i era prada. Și se lăsa dusă departe, iar el era mulțumit sau sătul în cele din urmă.

După asta ea-ncepea imediat să se răzbune. Și ea era un șoim. Dacă făcea pe fluierarul și-alerga la el plîngînd, asta era doar o parte a jocului. Cînd el, satisfăcut, își mișca alene, mîndru și insolent, trupul și-și pleca capul într-o parte ca un fel de sfidare, fără s-aibă habar de ea și ignorînd-o cu totul, trecîndu-i existența cu vederea, după ce se săturase și-și găsise mulțumirea în ea, sufletul Annei se revolta, aripile i se făceau de oțel și-l loveau cu putere. Cînd stătea cocoțat, aruncînd în jur priviri iscoditoare, pline de mîndria singurătății, mîndria aprigă și atotstăpînitoare, ea se repezea la el și-l zvîrlea cu sălbăticie de pe locul lui, îl împungea să-și lase demnitatea acerbă de mascul, îl hărțuia să-și lase mîndria în veci netulburată, pînă cînd el turba de furie, iar ochii lui de un căprui deschis scînteiau de mînie. Acum o vedeau. Ca niște vîlvătăi de ură izbucneau spre ea și-o recunoșteau ca dușmancă.

Foarte bine. Deci ea era inamicul. Foarte bine. Cînd el îi dădu tîrcoale în căutare de pradă, ea-l urmărea, Cînd el o lovea, îl lovea şi ea.

Era furios fiindcă ea, fără să-i pese, îi aruncase sculele-ntr-un loc unde ruginiseră.

— Atunci nu mi le mai înşira prin casă şi ia-le din drumu' meu, spuse ea.

— Am să le las unde-mi place, se burzului el.

— Şi eu am să le-arunc unde-mi place.

Se încruntau unul la altul, el cu mîinile tremurînd de furie, ea cu sufletul aprig de triumf. Se potriveau de minune şi-ar fi luptat pînă-n pînzele albe unul contra altuia.

Anna se-apucă de cusut. Serviciul de ceai dispăru imediat de pe masă, ea-şi aduse lucrurile, iar el simţi că fierbe de mînie. Nu suporta pentru nimic în lume s-audă cum fîşîie stamba. Anna o rupea cu mişcări bruşte, parcă bucuroasă că-i face lui în necaz. Şi ţăcănitul maşinii de cusut îl scoase din pepeni pînă la urmă.

— N-ai de gînd să termini cu ţăcănitul ăla ? ţipă el. N-ai destul timp ziua ?

Anna-l străpunse cu privirea, dumănindu-l c-o deranjase de la lucru.

— Nu, n-am. Ziua am altele de făcut. Şi, pe deasupra, îmi place să cos şi nu eşti tu ăla care să mă-mpiedice.

După care ea se-ntoarse la ale ei : aranjă, fixă, cusu. Lui i se urca sîngele-n cap de cîte ori maşina de cusut pornea, se poticnea şi bîzîia.

Dar ei îi creştea inima de bucurie. Se simţea victorioasă şi fericită cînd acul se năpustea şi dansa plin de extaz pe cusătură, trăgînd pînza sub împunsăturile lui vioaie, ca de pumnal în miniatură, cărora nu le rezista nimic. Făcea maşina să fredoneze o melodie. O oprea poruncitoare, cu degetele ei de stăpînă, iuţi şi îndemînatice.

Dac-ar fi stat în spatele ei, ţeapăn în furia lui neputincioasă, n-ar fi făcut altceva decît să-i sporească energia, dîndu-i vioiciunea lui nervoasă. Ea lucra mai departe. Pînă la urmă Will se duse la culcare cu o falcă-n cer şi una-n pămînt şi stătu nemişcat, departe de ea, toată noaptea. Ea se-ntoarse cu spatele la el. Iar dimineaţa

nu-şi vorbiră deloc şi schimbară doar cîteva politeţuri reci şi impersonale.

Şi cînd Will se-ntoarse seara acasă, cu inima muiată şi-nfierbîntată de iubire pentru Anna, cînd era cît pe-aici să-şi spună că el fusese de vină şi cînd se-aştepta să-şi spună şi ea acelaşi lucru, o găsi la maşina de cusut, cu toată casa plină de stamba tăiată-n fel şi chip. Iar ceainicul nici măcar nu era pe plită.

— Vai de mine, chiar aşa tîrziu e ? tresări ea, făcînd pe-ngrijorata.

Dar chipul lui se-mpietrise de mînie. Se duse în salon, pe urmă se-ntoarse şi plecă din nou de-acasă. Ei i se tăie respiraţia şi se-apucă, repede-repede, să-i pregătească ceaiul.

Negru de supărare, Will o luă în jos pe drumul ce pornea de la Ilkeston. Cînd era-n starea asta, nu se gîndea niciodată la nimic. Ca o săgeată, zăvorul îi ferecă porţile minţii şi-l închise înăuntru ca pe-un ostatic. Se-ntoarse la Ilkeston şi bău un pahar cu bere. Ce-i de făcut ? N-avea chef să dea ochii cu nimeni.

O să plece la Nottingham, tîrguşorul lui. Merse la gară şi se urcă-ntr-un tren. Cînd ajunse la Nottingham, n-avea încă unde să se ducă. Dă' totuşi era mai plăcut să umbli pe străzi care-ţi sînt familiare. Mergea pe caldarîm neliniştit, înnebunit de furie, de parcă i-ar fi venit să strîngă pe cineva de gît. Intră-ntr-o librărie şi găsi o carte despre catedrala din Bamberg. Evrika ! Descoperise ceva pentru sufletul lui ! Se-nfundă-ntr-un restaurant liniştit ca să-şi încînte ochii cu comoara lui. Trecea de la o poză la alta şi faţa i se lumina cu scînteieri de fericire supremă. În sfîrşit găsise ceva, în sculpturile-astea. Sufletu-i era tare mulţumit. Dacă n-ar fi venit aici şi n-ar fi găsit-o... Era cuprins de patima împlinirii. Erau cele mai minunate sculpturi, cele mai extraordinare statui pe care le văzuse vreodată. Cartea era ca o uşă deschisă în mîinile lui. Lumea din jur era numai o-ngrăditură, o odaie şi-atît. Dar el ieşea din strîmtoarea şi strînsoarea pereţilor. Zăbovi la încîntătoarele statui reprezentînd femei. Se uită din nou la coroane, la părul împletit, la chipurile de femei şi-n jurul lui începu să prindă contur un univers

nemaipomenit, parcă lucrat cu migală de bijutier. Şi cu-atît mai mult îi plăcea textul nemţesc din care nu înţelegea o iotă. Prefera lucrurile pe care nu le putea-nţelege cu mintea. Iubea la nebunie nedescoperitul şi nedescoperibilul. Nu-şi mai lua ochii de la poze. Le privea intens şi concentrat. Erau statui de lemn, „Holz" însemna „lemn", aşa-şi dădea el cu presupusul. Statui de lemn modelate chiar după inima lui ! Era de-un milion de ori mai fericit, nu-şi mai încăpea în piele de bucurie ! Cît de necunoscută era lumea şi cum se-arătase ea sufletului lui ! Ce lucru minunat şi-ncîntător era viaţa, aici la-ndemînă ! Nu-l făcuse catedrala din Bamberg stăpînul lumii ? Îşi sărbătorea puterea, viaţa şi adevărul triumfător şi deschidea braţele să primească bogăţiile pe care le moştenea.

Da' cam venise timpul să se ducă acasă. Ar face mai bine să mărească pasul ca să mai prindă vreun tren. Tot timpul simţi o durere, ca o vînătaie, în străfundul sufletului, dar era atît de constantă că se obişnui şi uită de ea. Prinse un tren spre Ilkeston.

La 10 urca dealul spre Cossethay, ducînd sub braţ cartea, cu legătorie suplă, despre catedrala din Bamberg. Nu se gîndise încă la Anna, nu se gîndise la nimic clar în legătură cu ea. Degetul beznei, pus pe vînătaia din suflet, îl ţinea în frîu fără chibzuinţă.

Cînd îl văzu că pleacă de-acasă, Anna tresărise vinovată. Se grăbise să facă ceaiul, sperînd că bărbatu-său o să se-ntoarcă. Prăjise nişte pîine şi totul era gata. Dar el nu venise. Dezamăgită, plînsese de ciudă. De ce plecase Will de-acasă ? De ce nu putea să vin-acuma înapoi ? Ce era toată lupta asta dintre ei ? Ea-l iubea... îl iubea cu-adevărat... de ce nu putea să fie mai bun, mai drăguţ cu ea ?

Aşteptă nenorocită... apoi starea de spirit i se schimbă. Şi-l scoase pe Will din minte. Se tot gîndise, indignată, ce drept avea el să se bage cînd cosea ea. Tot indignată îi respinsese dreptul de a se amesteca cît de cît în viaţa ei. Nimeni n-avea voie să se bage-n viaţa ei. Nu era ea eroina, iar el, spectatorul din afară ?

Şi totuşi o trecu un fior rece. Da' dac-o s-o lase ? Îşi chemă-n ajutor toate spaimele şi suferinţele pînă cînd îşi plînse singură de milă. Nu ştia ce-o să se facă dac-o s-o

lase sau dac-o să se-ntoarcă împotriva ei. Se gîndea numai şi-o apucau frigurile. Simplul gînd o făcea să se simtă părăsită şi de nepătruns pentru nimeni. Dar faţă de el, veneticul, spectatorul din afară, care vroia s-o supună autorităţii lui, Anna rămînea tare pe poziţie. Nu era ea eroina ? Nu era ea însăşi ? Cum îşi permitea cineva, unu' care nu era din neamul ei, să-ncerce s-o supună autorităţii lui ? Ştia bine că era de nemişcat, de neschimbat. Nu-i era frică de ea însăşi. Se temea numai de ceea ce nu era ea însăşi. Lumea asta nesfîrşită, răsunătoare şi străină, care n-avea nimic din fiinţa ei, o încolţea, venea la ea şi se-nfrupta din ea, sub forma bărbatului ei. Iar el avea atîtea arme şi putea s-o lovească din atîtea părţi !

Cînd Will intră pe uşă, inima-i era inundată de milă şi tandreţe căci fata, un biet copil, părea aşa de pierdută şi părăsită. Ea se uită la el cu frică. Şi nu mică-i fu mirarea cînd îl văzu cu chipul strălucitor, cu mişcări precise şi frumoase, ca şi cum i se lămuriseră toate. Simţi teama ca un pumnal şi i se făcu ruşine de ea însăşi.

Fiecare aştepta să vorbească celălalt.

— Vrei să mănînci ? îl întrebă ea.

— Lasă că-mi iau singur, răspunse el fiindcă nu vroia s-o oblige în vreun fel să-l servească.

Dar ea scoase mîncarea din bufet. Lui îi crescu inima cînd văzu că Anna face asta pentru el. Acuma era din nou stăpînul mărinimos.

— Am fost la Nottingham, spuse el blînd.

— La maică-ta ? îl întrebă ea c-o licărire de dispreţ în glas.

— Nu... n-am fost acasă.

— Atunci la cine-ai fost ?

— La nimeni.

— Păi de ce te-ai dus la Nottingham ?

— M-am dus c-aşa am vrut.

Will începuse să se-nfurie fiindcă ea-l făcuse din nou să-nghită hapul, cînd el era atît de limpede şi mărinimos.

— Şi pe cine-ai văzut ?

— N-am văzut pe nimeni.

— Pe nimeni ?

— Nu... pe cine era să văd ?

— N-ai întîlnit tu nici un cunoscut ?

— Nu, n-am întîlnit, ripostă el enervat.

Anna-l crezu și se făcu din nou distantă și rece ca un sloi de gheață.

— Am cumpărat o carte, spuse el dîndu-i volumul ca s-o îmbuneze.

Anna se uită fără interes la poze. Femei frumoase, pure, cu rochii care-alunecau ușor de pe ele. Inima i se-mpietri și mai tare. Ce-nsemnau toate femeile-astea pentru el ?

El stătea și-aștepta să vadă ce zice. Ea se-aplecă asupra cărții.

— Așa-i că-s frumoase ? spuse el cu atîțare și bucurie-n glas.

Ei îi venise sîngele-n obraji, dar nu ridică capul.

— Da, zise ea.

O forța să recunoască împotriva voinței ei. Era un om bizar, atrăgător și-avea putere-asupra ei.

El veni spre ea și-o atinse delicat cu mîna. Inima Annei bătea nebunește, cu patimă, bătea nebunește, cu o patimă sălbatică. Dar femeia rezista încă. Totdeauna venea necunoscutul, necunoscutul mereu, iar ea se ținea cu strășnicie de eul ei, pe care-l cunoștea bine. Șuvoiul o duse, însă, și pe ea.

Făcură dragoste cu patimă, pînă la împlinire, și din nou se treziră în al nouălea cer.

— Așa-i c-a fost mai minunat ca niciodată ? îl întrebă ea, radiind ca o floare proaspăt deschisă, cu lacrimi în ochi în loc de rouă.

El o strînse mai tare lîngă el. Era bizar și absurd.

— Totdeauna e mai minunat, spuse ea răspicat, cu glas vesel, de copil, amintindu-și de teama de care nu scăpase încă.

Și-o duseră așa întruna, cu iubire și conflicte care-apăreau mereu. Într-o zi totul părea că se prăbușește, toată viața era numai ruine, la pămînt, părăsită și devastată. A doua zi totul era din nou minunat, pur și simplu minunat. Într-o zi simțea că-și pierde mințile dacă-l mai vede

prin preajmă. I se făcea scîrbă numai cînd îl auzea că bea ceva, nu-i trebuia mai mult. A doua zi îl iubea şi se bucura cînd îi auzea paşii pe podea. Pentru ea, el era soarele, luna şi stelele, toate astea la un loc.

Şi totuşi, pînă la urmă, Anna se necăjea din cauza lipsei de stabilitate. Cînd veneau orele-alea fără cusur, inima ei nu uita c-o să treacă. Era neliniştită. Siguranţa, siguranţa, siguranţa dinăuntru, încrederea în statornicia iubirii : de asta avea nevoie. Şi tocmai p-asta n-o avea. Şi ştia că n-o avusese niciodată.

Cu toate astea, lumea era minunată şi ea era mai tot timpul pierdută în lumea asta minunată. Chiar şi marile ei dureri i se păreau minunate.

Anna putea fi foarte fericită. Şi vroia să fie fericită. Nu-i plăcea deloc cînd el o făcea nefericită. Atunci, în momentele-alea, era-n stare să-l omoare, să-l dea afară. În multe zile, aştepta cu răsuflarea tăiată să-l vadă plecat la lucru. Atunci torentul de viaţă din ea, pe care el parcă vroia să-l stăvilească, se dezlănţuia şi Anna era liberă, liberă ca păsările cerului. Era liberă şi plină de-ncîntare. O-ncînta orice. Lua covorul şi se ducea să-l bată în grădină. Pe cîmp mai era zăpadă netopită, ca nişte petice, şi aerul era plin de lumină. Auzea raţele măcăind pe eleşteu, le vedea repezindu-se şi plutind pe apă de parc-ar fi pornit să invadeze lumea. Se uita la caii nărăvaşi. Unul din ei era tuns scurt şi egal pe burtă, aşa c-avea jiletcă şi ciorapi de blană cafenie. Stăteau lîngă zidul de la curtea bisericii şi se sărutau în dimineaţa de iarnă. O-ncînta orice, acuma că el era plecat, că ţarcul şi piedicile vieţii fuseseră înlăturate. Toată lumea era a ei, strîns legată de ea.

Lucra întruna şi era mereu veselă nevoie mare. Nimic nu-i făcea mai multă plăcere decît să-ntindă rufele la uscat cînd vîntul sufla din rărunchi, învăluind coama dealului. Îi smulgea din mîini hainele ude şi i le flutura ca nişte aripi. Anna rîdea, se lupta cu vîntul şi se-nfuria. Dar era de-a dreptul nebună după zilele-astea de singurătate.

El se-ntoarse noaptea acasă şi ea-l primi încruntînd din sprîncene. Lupta fără sfîrşit dintre ei era vinovată de

încordarea care domnea în casă. Cum stătea el așa în ușă, buna ei dispoziție de pîn-atunci se schimbă. Anna simți cum i se oțelește sufletul. Rîsul și vioiciunea din timpul zilei o părăsiră. Acum era scorțoasă și-aproape de piatră.

Inconștient, duceau amîndoi o luptă fără nume. Și totuși se iubeau, pătimaș. Dar patima lor se consuma într-o luptă. Și lupta crîncenă, aprigă și fără nume mergea mai departe. Totul strălucea, incandescent, în jurul lor. Omenirea își aruncase hainele cît colo și arăta cumplit în noua ei goliciune ca de la-nceputul începuturilor.

Venea duminica și Will își prindea nevasta în mrejele unui farmec ciudat. În parte-i plăcea și ei, nu zicea nu. Începea să semene tot mai mult cu el. În toate celelalte zile din săptămînă se vedea cîte-o licărire de cer și de cîmpie și bisericuța părea că stă la taifas cu casele din jur toată dimineața. Dar duminica, cînd Will rămînea acasă, fața pămîntului parcă se-acoperea c-o mohoreală deasă, în culori închise. Biserica părea și ea că se umple cu umbre, că se preschimbă, că se face mare, cît un univers, pentru ea. În jurul Annei albastrul și rubiniul vitraliilor ardeau intens și rugăciunile murmurate sunau fără răgaz. Cînd se deschideau ușile și ieșea din nou la lumină, Anna dădea de-o lume nou creată, pășea în învierea lumii, cu inima bătîndu-i în amintirea beznei și-a patimii.

Dacă, și-asta se-ntîmpla adesea, se duceau duminica la Marsh ca să ia ceaiul cu ai ei, Anna își regăsea o altă lume, mai plină de lumină, o lume care nu știuse nicicînd ce-i întunericul, vitraliul și extazul cîntului bisericesc. Bărbatu-său trecea pe planul doi. Anna era din nou cu taică-său, proaspăt, liber și tot numai raze de soare. Bărbatu-său, cu încordarea și întunecimea lui, intra în umbră. Ea-l părăsea, îl uita și-l accepta pe taică-său.

Și totuși cînd se-ntorcea acasă cu tînărul, îl lua de braț ca să vadă cum reacționează. Era un pic roșinată și, cu mîna pe brațul lui, parcă-i cerea iertare pentru nesupunere și-l implora să nu se-ntoarcă împotriva ei. Dar el intrase deja în beznă. Parcă nu mai vedea nimic și nici nu era acolo cu ea.

După asta o cuprindea frica. Îl dorea. Cînd era nepăsător și n-o lua în seamă ca și cum n-ar fi existat, Anna

aproape-nnebunea de spaimă. Căci devenise atît de vulnerabilă, atît de expusă la loviturile sorții. Era așa de strîns legată de toate cele din jur. Toate lucrurile-i deveniseră intime, le cunoscuse de-aproape, erau minunate ca niște ființe care-o urmau pas cu pas. Și ce-o să se-ntîmple dacă toate-o să se ducă de rîpă și-o să se despartă din nou, ținîndu-se la distanță de ea, înfricoșătoare și distincte, iar ea, după ce le-a cunoscut, o să fie ca o jucărie așteptînd mila lor ?

Treaba asta o înspăimînta de-a dreptul. Totdeauna bărbatu-său era necunoscutul, acel lucru care pusese cu totul stăpînire pe ea. Ea era o floare pe care-o ispitise el să-și deschidă cupa-nmiresmată mai devreme și-acum nu mai avea nici o cale de întoarcere. Goliciunea ei era în puterea lui. Dar cine era el ? Ce era el la urma urmei ? O forță oarbă a tenebrelor, fără putere de cunoaștere. Anna vroia să se păstreze, să se apere.

Apoi îl atrase din nou spre ea și, pentru moment, lucrurile merseră bine. Dar odată cu trecerea timpului, începu să-și dea seama tot mai mult că el nu se schimba defel, că era ceva întunecat și străin de ființa ei. Îl crezuse reflexul luminos al eului ei. Și după săptămîni și luni își dădu seama că Will era de fapt imaginea întunecată și opusă ei, că erau potrivnici unul altuia și nici pomeneală să se completeze.

El nu se schimbă deloc. Rămase el însuși, separat de ea și de alții, și parc-o aștepta să se-nglobeze-n el, ca o prelungire a voinței lui. Anna-l simțea cum încearcă s-o domine fără s-o cunoască. Ce vroia de la ea ? Avea de gînd s-o terorizeze ?

Dar ea, ea ce vroia ? Și-și dădu tot ea răspunsul : vroia să fie fericită, firească precum lumina soarelui și ziua forfotitoare. În fundul sufletului, însă, simțea că el o vroia întunecată, tenebroasă și nefirească. Cîteodată, cînd el apărea cu chip de beznă, acoperind-o și sufocînd-o, Anna se revolta aproape îngrozită și-l lovea din toate puterile. Ea îl lovea, el sîngera și asta-l făcea să se-nrăiască. Fiindcă se temea de el și era-ngrozită, Will se făcea rău, gata să distrugă orice. Și-atunci lupta pornea fără milă.

Ea începu să tremure. El vroia să se impună, s-o facă să se supună voinței lui. Dar începură să-l treacă și pe el fiorii. Ea vroia să-l părăsească, să-l lase pradă cerului liber, cu dulăii scîrnavi ai beznei gata să-l sfîșie. Trebuia s-o bată ca s-o facă să stea cu el. În vreme ce ea lupta să se elibereze de sub dominația lui.

O apucase fiecare pe drumul lui, umbrit acum și stropit cu sînge. Simțeau că lumea e undeva departe, de unde nu putea să le fie de nici un ajutor. Pînă cînd pe ea o prinse oboseala. După un anumit punct, Anna deveni impasibilă, detașată de el cu totul. El era gata mereu să izbucnească-mpotriva ei, cu intenții criminale. Sufletul ei se trezi la viață și-l părăsi : Anna o porni pe drumul ei. Și totuși, în ciuda veseliei ei înșelătoare, care-l făcea pe Will negru la suflet de-atîta-mpotrivire, Anna tremura de parcă ar fi fost toată numai răni sîngerînde.

Și din vreme-n vreme, dragostea lor curată răsărea ca razele de soare. Ea era pentru el floarea cu fața-ndreptată spre astrul zilei, atît de frumoasă, atît de strălucitoare, atît de dragă c-abia mai putea să rabde. Atunci, ca și cum sufletul lui avea șase aripi de fericire fără margini, stătea cufundat în slavă, simțind strălucirea Atotputernicului cum trece prin el ca bătăile inimii, stătea acolo, în flacăra slavei îndreptată spre cer, și ducea mai departe suflarea creației.

Și din vreme-n vreme el îi apărea Annei ca o cumplită vîlvătaie a puterii. Uneori, cînd îl vedea în ușă, cu fața numai lumină, i se părea că e Buna-Vestire și inima-i bătea mai tare. Îl urmărea cu privirea, ca suspendată-n gol. Se temea de ființa lui, întunecată și arzîndă, și-ncerca să i se-mpotrivească. Îi era supusă precum era supusă îngerului casei. Îl servea, îi asculta vrerea și tremura sub oblăduirea lui.

După un timp toate astea treceau. Atunci o iubea pentru că era copilăroasă și pentru că i se părea atît de ciudată, pentru miracolul sufletului ei, care era altfel decît al lui și care-l făcea să pară firesc cînd ar fi vrut să fie fals. Și ea-l iubea pentru degajarea cu care stătea în fotoliu sau pentru felul în care-și făcea apariția pe ușă, cu fața deschisă și nerăbdătoare. Îi iubea vocea vie, care trezea

ecou, şi dîra de necunoscut din făptura lui, simplitatea lui fără cusur.

Şi totuşi nici unul nu era mulţumit pe deplin. Pe undeva, Will simţea că ea nu-l respectă. Ea-l respecta numai în măsura în care avea vreo legătură cu ea şi n-o interesa nici cît negru sub unghie ce era el dincolo de persoana ei. N-o interesa ce reprezenta el în sine. Drept e că nici el însuşi nu ştia ce reprezintă. Dar orîce-ar fi fost, ea nu-i făcea temenele pentru asta. Nu se prosterna în faţa desenatorului de modele de dantelă sau a omului care-aduce banii-n casă. Că mergea la serviciu şi lucra zi de zi, asta nu-i dădea dreptul la nici un fel de respect sau consideraţie din partea ei şi el ştia foarte bine cum stau lucrurile. Mai degrabă-l dispreţuia pentru aşa ceva. Şi el aproape c-o iubea pentru asta, deşi, la-nceput, îl scosese din minţi, ca o insultă.

Mai grav era că nu trecu mult şi Anna ajunse să-l lovească-n sentimentele lui cele mai adînci. Ce credea el despre viaţă, societate şi omenire nu conta prea mult pentru ea. Will avea-ntotdeauna destulă dreptate ca să fie nesemnificativ din punctul ei de vedere. Şi treaba asta era din nou ca un pumnal în inimă. Ea judeca lucrurile dincolo de persoana lui, făcînd abstracţie că mai există şi el pe-acolo. Dar, pînă la urmă, el îi accepta părerile ca şi cum ar fi fost ale lui. Duşmănia din el avea rădăcini adînci : Anna-i dădea cu tifla cînd era vorba de suflet, de sufletul lui. Cît despre gîndire, era tîmpit şi neajutorat ca un primitiv. Dar la anumite lucruri ţinea cu patimă. Iubea biserica din tot sufletul. Dacă Anna-ncerca cumva să-i smulgă din suflet lucrurile în care el *credea*, atunci furia izbucnea devastatoare din amîndouă părţile.

Oare el chiar credea că apa s-a prefăcut în vin la Cana ? Anna îi vorbea de asta ca de un fapt istoric : atîta apă de ploaie — uită-te şi tu la ea — poate să se prefacă toată în licoare de struguri, în vin ? O clipită, Will văzu lucrurile cu ochii limpezi ai minţii şi spuse nu, mintea lui clară, răspunzîndu-i Annei doar o clipită, respingea o asemenea idee. Dar imediat tot sufletul din el mugea de ură sălbatică şi primitivă împotriva propriei lui profanări. Pentru el *era* adevărat, mai adevărat decît se poate. Mintea îi dispăru din nou cît ai bate din palme şi sîngele

i se urcă în obraji. Vroia să simtă cu toată făptura scena aceea, nunta, apa adusă în vase de piatră şi dată drept vin roşu şi Cristos spunîndu-i mamei Lui :

— Femeie, ce am a face Eu cu tine ? Nu Mi-a venit încă ceasul.

Şi pe urmă :

Mama Lui a zis slugilor :

— Să faceţi orice vă va zice.

Brangwen iubea scena asta, o iubea din tot sufletul şi n-ar fi renunţat la ea pentru nimic în lume. Şi totuşi nevastă-sa-l forţa să renunţe. Ura lucrurile de care el se ataşa orbeşte.

Apa, apa de izvor, putea ea să se preschimbe în vin aşa deodată şi împotriva legilor firii, să se desprindă din ceea ce este şi să se prefacă în altceva, la întîmplare ? O, nu, şi el ştia că nu.

Anna se făcu din nou fetiţa neastîmpărată şi plină de duşmănie, pe care-ţi venea s-o urăşti din toată inima fiindcă era pusă pe distrugere. Will era ca fără glas şi fără viaţă. Propria lui fiinţă îi arăta minciuna. Ştia c-aşa stăteau lucrurile : vinul era vin şi apa era apă, în vecii vecilor. Apa nu se făcuse vin niciciînd. Minunea nu era un fapt real. Anna parcă vroia să-l nimicească. Will ieşi din casă, întunecat şi nimicit, cu sufletul scăldîndu-i-se în propriul lui sînge. Simţea gustul morţii. Fiindcă viaţa lui era făcută din aceste concepte pe care nimeni nu le pusese vreodată la-ndoială.

Anna, nemîngîiată cum fusese-n copilărie, plecă de-acasă şi plînse cu sughiţuri. Nu-i păsa, nu-i păsa cîtuşi de puţin dacă apa se prefăcuse-n vin sau nu. Treaba lui dacă-i place să creadă una ca asta ! Dar ea ştia că victoria era de partea ei. Şi-o cuprinse tristeţea cu gust de cenuşă.

Un timp ţi se făcea milă să te uiţi la ei, aşa erau de nenorociţi amîndoi. Apoi viaţa prinse să vină-napoi. Will era-ncăpăţînat ca un catîr. Se gîndi din nou la capitolul din Evanghelia după Ioan. Era acolo ceva care-l rodea cumplit pe dinăuntru. „Dar tu ai ţinut vinul cel bun pînă acum." „Vinul cel mai bun !" Inima tînărului răspundea triumfătoare, cu nesaţ, deşi ştia că nu era nimic adevărat în toată povestea şi asta-l rodea ca un vierme nesătul. Ce

era mai tare : durerea negării sau dorința de afirmare ? Era încăpățînat în spirit și ținea cu dinții de dorința lui. Dar de-acuma-ncolo n-avea să mai spună că minunile sînt adevărate.

Foarte bine, nu era adevărat, apa nu se preschimbase-n vin. Apa nu se preschimbase-n vin. Și cu toate astea, în sufletul lui o să fie de-a pururi ca și cum apa se preschimbase *într-adevăr* în vin. Luînd faptele ca atare, apa nu se preschimbase, dar pentru sufletul lui, *da*, se preschimbase.

— Dacă s-a preschimbat în vin sau nu, spuse el, puțin îmi pasă. Eu iau lucrurile așa cum sînt.

— Și cum sînt ? întrebă ea repede, plină de speranță.

— Ca în Biblie, răspunse el.

Răspunsul ăla o înfurie de-a binelea și începu să-l disprețuiască pe Will. Ea personal nu prea punea la îndoială adevărul Bibliei, dar el o făcea să nu mai simtă nimic altceva pentru el decît dispreț.

Și totuși lui nu-i păsa de Biblie, de litera scrisă. Deși nu putea s-o mulțumească, ea știa sigur că era ceva adevărat în el. Nu era dogmatic. De fapt, nu credea că apa se preschimbase-n vin și nici nu vroia să facă din asta un fapt dovedit. E-adevărat, atitudinea lui nu era deloc critică. Era pur și simplu o atitudine individuală. Din cuvîntul scris lua ce-avea valoare pentru el și-adăuga spiritului. Iar mintea și-o lăsa să doarmă-n pace.

Și Anna era tare-nverșunată împotriva lui fiindcă-și lăsa mintea să doarmă-n pace. Ce era omenesc, ce ținea de om, lui nu-i era de nici o trebuință. Îi păsa numai de el. N-avea nimic cu creștinismul. Și cum să aibă căci, mai presus de orice, Cristos propovăduise că oamenii sînt frați cu toții.

Ea, aproape-mpotrivindu-se sieși, venera cunoașterea umană. Omul moare numai cu trupul, dar în cunoaștere e nemuritor. Pe undeva, cam asta era credința ei, destul de neclară și stîngaci formulată. Anna credea în atotputernicia minții omului.

Pe de altă parte, el, orb ca o cîrtiță ce-și duce viața numai sub pămînt și nu vede niciodată lumina zilei, pur și simplu nu dădea doi bani pe mintea omului și ținea la dorințele lui ascunse, lăsîndu-se călăuzit de nasul care săpa

galerii subterane. Adesea Anna simțea că se sufocă. Și lupta împotriva lui din toate puterile.

Atunci el, știindu-se orb, lupta și el cu-nverșunare, înnebunit de teama trupească. Făcea tot felul de prostii, de copilării. Ținea ca un cocoș, țanțos și-mpintenat, la drepturile lui și-și lua-n serios vechea poziție de stăpîn al casei.

— Tu ai dreptul să faci ce vreau eu ! țipa el.

— Prostule ! îi răspundea ea. Doamne, că prost mai ești !

— O să te-nvăț eu cine-i stăpîn aici ! striga el.

— Prostule ! îi răspundea ea. Prost ce ești ! Dacă nu l-aș fi cunoscut pe tata, mai ziceam. Da' așa... El te bagă-n buzunar, și pe tine și pe alți o sută ca tine, și scapă de voi c-un bobîrnac. Crezi că nu știu ce cap sec ești !

Știa și el foarte bine cît era de prost și asta-l durea ca o rană deschisă. Cu toate astea, încercă mai departe să piloteze vasul vieții lor în doi. Își luă în primire funcția de căpitan al corăbiei. Dar pe ea o plictiseau și căpitanul și corabia. El vroia să-l vadă lumea cît e de important, el, căpitanul uneia din nenumăratele nave nerăzboinice care alcătuiesc măreața flotă a societății. Ei i se părea o armadă ridicolă de coveți care se-nghesuiau fără rost una-n alta. N-avea nici un pic de-ncredere în toată treaba asta. Îl lua peste picior. Auzi colo ! stăpînul casei, stăpînul vieții lor în doi. Iar el se-nvinețise de rușine și furie. Știa, și murea de rușine din cauza asta, că tatăl Annei fusese bărbat în toată puterea cuvîntului fără să-și aroge vreo autoritate.

O pornise pe-un drum greșit și-i era greu să renunțe la expediție. Ar fi fost mare agitație și nici nu i-ar mai fi venit să se uite-n ochii oamenilor de rușine. Se dădu bătut. Renunțase la ideea că el e stăpînul casei.

Dar totuși vroia ceva : să fie cît de cît stăpîn, oriunde și de orice fel. Din vreme în vreme, după ce cădea în meschinărie și dădea de rușine, ieșea din nou la lumină și, spirit încăpățînat, cu destulă putere s-o ia de la-nceput, se-avînta iar cu mîndria lui de mascul, să-și împlinească patima ascunsă a spiritului.

De-nceput, începea bine, dar totdeauna se termina cu frecușuri de ieșeau scîntei, pînă cînd amîndoi ajungeau

la un pas de nebunie de-atîta furie. El zicea că ea nu-l respectă. Cînd auzea una ca asta, ea rîdea cu un dispreţ ucigător. Îi era de-ajuns iubirea lui şi nu mai avea alte pretenţii.

— Să respect ? Ce ? întreba ea.

Dar, negreşit, el răspundea exact ce nu trebuia. Şi deşi-şi storcea creierii, Anna n-ajungea să afle ce trebuie să respecte.

— De ce nu-ţi vezi mai departe de sculpturile tale ? îl întrebă ea. De ce nu termini treaba aia cu Adam şi Eva ?

Dar pe ea o durea-n cot de Adamul şi Eva lui, iar el nici că se mai atingea de ei. Anna rîdea de Eva ieşită din mîna lui Will.

— Parcă-i o marionetă. De ce-ai făcut-o aşa mică ? îl întreba ea. Pe Adam l-ai făcut cît Dumnezeu, iar Eva parcă-i o păpuşă. Cîtă obrăznicie să spui că Eva s-a născut din trupul bărbatului, zicea ea mai departe, cînd bărbatul se naşte din femeie ! Da' obraznici mai sînt bărbaţii ăştia, şi aroganţi !

Într-o zi, înfuriat că-ncercase să mai facă ceva la basorelief şi nu reuşise şi sătul pînă-n gît de toate, îl ciopîrţi pe tot şi-l puse pe foc. Anna habar n-avea de ce făcuse bărbatu-său. După asta, Will umblă foarte tăcut şi supus cîteva zile.

— Da' unde ţi-s Adam şi Eva ? îl întrebă ea.

— Pe foc.

Anna se uită la el.

— Da' toată munca ta ?

— Am pus-o şi pe-aia pe foc.

— Cînd ?

Nu-i venea să creadă.

— Vineri seara.

— Cînd am fost eu la Marsh ?

Anna nu mai spuse nimic.

Apoi, după ce plecă el la lucru, plînse toată ziua şi-şi purifică spiritul. Aşa că, din cenuşa acestei ultime dureri, se înălţă din nou flacăra delicată a iubirii.

Deodată îşi dădu seama că era gravidă. Miracolul şi nerăbdarea îi puseră stăpînire pe suflet. Vroia să aibă

un copil. Nu că s-ar fi dat în vînt după ţînci, deşi o impresionau toate fiinţele mititele şi neajutorate, dar vroia să nască. Şi un fel de sete a sufletului vroia să-l unească pe bărbatu-său cu ea, într-un copil.

Vroia un băiat. Băiatul o să fie totul, aşa simţea ea. Vroia să-i spună lui Will. Dar vestea pe care vroia să i-o dea era un lucru atît de intim şi emoţionant, iar el, la vremea aia, era dur şi nereceptiv. Aşa că îşi văzu de treabă şi plînse întruna. Ce ocazie minunată se pierdea, ce soartă maşteră înăbuşea în faşă unul din cele mai minunate momente ale vieţii ei ! Mergea sfioasă, plină de marele ei secret. O, ce n-ar fi dat să-l atingă pe Will cu vîrful degetelor, uşor, delicat, delicat de tot, şi să-l vadă cum, întunecat şi sensibil, se schimbă la faţă cînd află vestea cea mare ! Aşteptă şi tot aşteptă să fie mai blînd cu ea. Zadarnic. El era mereu aspru şi-o teroriza.

Aşa că n-apucă să-i spună şi entuziasmul îi scăzu mult. Se duse la Marsh.

— Ei, zise taică-său uitîndu-se la ea şi văzînd dintr-o ochire cam cum stă treaba, da' acu' ce s-a mai întîmplat ?

Ochii i se umplură de lacrimi cînd simţi dragostea părintească.

— Nimic, zise ea.

— Da' voi doi nu vă puteţi înţelege ? întrebă el.

— El e-aşa de-ncăpăţînat, spuse ea cu tremur în glas şi c-o îndîrjire-n suflet, mamă, Doamne.

— Mai ştiu eu şi pe alţii care-s tot aşa, făcu taică-său.

Anna tăcu mîlc.

— Doar n-oţi fi vrînd să vă nenorociţi unu' pe altu', spuse taică-său, aşa pentru-o nimica toată.

— Da' el nu-i nenoricit deloc, sări Anna.

— A, păi pun capu' jos că dacă de-altceva nu eşti bună, măcar poţi să-l faci să-şi blesteme zilele. La d-astea eşti mare meşteră, fata mea.

— Da' zău dacă fac ceva ca să-l supăr, ripostă ea.

— A, nu, vai de mine ! Tu eşti o bomboană de fată.

Anna rîse şi ea un pic.

— Să nu crezi cumva că eu vreau să se simtă nenorocit, scînci ea, nici prin cap nu-mi trece.

— Noi te credem, nu-ţi face griji, i-o zise Brangwen. Da' te-ai gîndit tu vreodată să-l faci să sară-ntr-un picior de bucurie ?

Vorbele-astea o puseră pe gînduri. Tare se mai miră cînd îşi dădu seama că nu se gîndise niciodată să-l facă pe bărbatu-său să sară-ntr-un picior de bucurie.

Veni şi maică-sa şi se-aşezară cu toţii să bea ceaiul, vorbind ba de una, ba de alta.

— Ţine minte, fetiţa mea, că orice lucru bun pe lumea asta n-aşteaptă să binevoieşti tu să-ntinzi mîna după el. Nu care cumva să crezi una ca asta. Cînd e vorba de doi oameni, tot ce contează e iubirea, da' asta nu eşti nici tu, nici el. E altceva, e ceva ce trebuie să faceţi voi amîndoi. Să nu te-aştepţi să-ţi apară-n cale ca din senin.

— Păi nici nu m-aştept. Dac-aş aştepta, mi-aş da seama numaidecît ce greşeală am făcut. Şi dac-aş întinde mîna după ceva, m-aş alege c-o muşcătură pe cinste, de asta sînt sigură.

— Atunci trebuie să bagi de seamă unde pui mîna, îi spuse taică-său.

Anna era cam revoltată că părinţii priveau cu atîta sînge rece tragedia vieţii ei de tînără căsătorită.

— De iubit, îl iubeşti destul pe omu' ăsta, spuse taică-său încreţindu-şi supărat fruntea. Şi ăsta-i lucru' cel mai important.

— Îl iubesc, nu i-ar fi ruşine, spuse ea suspinînd. Vreau să-i spun... aştept de patru zile să-i spun...

Faţa i se schimonosi şi ochii i se umplură de lacrimi. Amîndoi părinţii se uitau la ea fără să scoată o vorbă şi ea nu mai zise nimic.

— Să-i spui ce ? o-ntrebă taică-său.

— C-o s-avem un copil, îngăimă ea printre sughiţuri. Şi niciodată, da' niciodată nu m-a lăsat să-i spun. De cîte ori mă duceam la el, se purta groaznic cu mine. Şi am vrut să-i spun, zău c-am vrut. Da' nu m-a lăsat... a fost aşa de rău cu mine.

Anna plîngea de ţi se rupea inima. Maică-sa încercă s-o mîngîie, o strînse-n braţe şi-o ţinu aproape de ea. Taică-său se-ncruntase şi-avea o mină ciudată. Era mai

alb la față ca de obicei. Inima i se-ncrîncenase de ură pentru ginere-său.

Așa se face că, după ce Anna-și spuse toată povestea printre suspine și maică-sa reuși s-o mai mîngîie un pic, după ce băură ceaiul și calmul se restabili oarecum în această societate restrînsă, ideea că Will ar putea pica dintr-o clipă-ntr-alta nu surîdea nimănui.

Tilly stătea la pîndă să-l vadă cînd trece spre casă. Deodată i se-auzi vocea ascuțită :

— Will, vino pe-aici. Anna-i la noi.

Peste cîteva clipe tînărul intră în cameră.

— Mai stai pe-aici ? întrebă el cu glas aspru și dogit.

Parcă era sabia lui Damocles deasupra capetelor lor. Anna se zguduia de plîns.

— Stai jos, îl pofti Tom Brangwen, să te vedem și noi mai bine că prea ești lung.

Will Brangwen se-așează pe scaun. Simțea ceva ciudat în aer. Avea sprîncene negre și ochii lui priveau iscoditor și atent de parcă vedeau numai în depărtare. Asta era frumusețea lui și tot asta o înfuria pe Anna atît de tare.

„De ce mă neagă-ntotdeauna ? se-ntrebă ea. De ce nu-i pasă deloc ce-i cu mine ?"

Tom Brangwen, cald, cu ochi albaștri, era potrivnic tînărului.

— Cît mai stai pe-aici ? își întrebă Will nevasta.

— Nu prea mult, răspunse ea.

— Da' bea și tu un ceai, băiete, îi spuse Tom Brangwen. Că doar n-ai mîncărici să pleci cînd nici n-ai venit bine.

Discutară tot felul de lucruri banale. Prin ușa deschisă soarele scăpătînd intra în casă, poleind podeaua cu razele lui. O găină pestriță apăru în ușă, ciugulind ici și colo cîte ceva. În lumina apusului, creasta ei părea un stindard înfocat de luptă, pe care-l flutura în vînt, și ea, toată înveșmîntată în pene pestrițe, era ca o stafie umblătoare.

Anna se uită la ea și-i aruncă fărîmituri de pîine. Simți copilul cum îi dă semne de viață-n pîntece. Părea că-și amintește din nou lucrurile uitate, de demult, care parcă-i pîrjoleau toată ființa.

— Mamă, eu unde m-am născut ? întrebă ea.

— La Londra.

— Şi tata (vorbea de el ca de un nume străin ; niciodată nu se gîndise că-ntre ea şi el putea fi vreo legătură)... tata era brunet ?

— Avea păr castaniu închis, ochi negri şi era mereu roşu-n obraji. Chelise, avea o chelie destul de respectabilă încă de tînăr, îi răspunse maică-sa şi ea parcă spunînd o poveste-nchipuită de demult.

— Era bărbat bine ?

— Da... foarte bine.. un pic cam bondoc. În toată Anglia nu găseai unu' ca el.

— De ce ?

— Era (şi mama mişcă iute şi unduitor din mîini)... era mereu vioi şi nestatornic ca apa... nu-l puteai ţine-n loc... parc-avea argint viu în el. Nu stătea liniştit o clipă... jurai că-i un rîu năvalnic de munte.

În mintea tînărului scăpără o scînteie. Şi Anna era ca un rîu năvalnic de munte. Pe loc se-ndrăgosti din nou de ea.

Tom Brangwen era înspăimîntat. Totdeauna i se strîngea inima de frică, frica de necunoscut, cînd auzea femeile vorbind de foştii lor bărbaţi ca despre nişte străini pe care-i cunoscuseră în treacăt şi de la care-şi luaseră din nou adio.

În cameră se lăsă linişte şi singurătatea puse stăpînire pe inimile tuturor. Toţi erau deosebiţi unul de altul, fiecare cu soarta lui. Atunci de ce să ridice pretenţii — şi încă cu violenţă — unul asupra altuia ?

Tinerii se duseră acasă pe sub razele de lună care vesteau primăvara. Pîlcuri de copaci împungeau aerul cu vîrfurile lor, bisericuţa, învăluită-n umbră, se semeţea pe culmea dealului, pămîntul se făcuse negru de tot de-atîta umbră.

Ea îl luă uşor de braţ, din lumea ei îndepărtată unde sălăşluia. Şi tot dintr-o lume îndepărtată, el îi simţi atingerea. Merseră ţinîndu-se de mînă spre zări care se-ntîlneau în lumina amurgului. Se-auzea cîntecul sturzilor în înserarea albăstrie.

— Will, cred c-o s-avem un copil, spuse ea tot din lumea ei îndepărtată.

El începu să tremure și-și încleștă degetele pe mîna ei.

— Păi cum, întrebă el cu inima gata să-i sară din piept, nu ești sigură ?

— Ba da, răspunse ea.

Merseră mai departe fără să mai zică nimic, ținîndu-se de mînă, spre zări care se-ntîlneau în spațiul dintre ei, doi oameni distincți unul de altul. Iar el tremura ca și cum vîntul îi trimitea rafale puternice, din nevăzut și necunoscut. Se temea. Se temea să știe că e singur. Căci ea părea împlinită, distinctă, ajungîndu-și sieși în jumătatea ei de lume. El nu putea să-ndure să se știe despărțit de ea. De ce nu putea să fie mereu una cu ea ? El era cel care-i zămislise copilul. Ea de ce nu putea să fie lîngă el, una cu el ? De ce trebuia să-l bage cineva cu forța în țarcul ăsta, ea de ce nu putea să fie cu el aproape, aproape, amîndoi o singură ființă ? Anna trebuia să fie una cu el.

El o ținea strîns de mînă. Ea nu știa ce se petrece-n mintea lui. Strălucirea care-i învăluise sufletul era prea frumoasă, aproape orbitoare, de la ființa zămislită-n pîntecele ei. Anna mergea-ncununată cu un nimb de glorie. Cîntecul sturzilor, pufăitul trenurilor din vale și zgomotul slab, înăbușit al tîrgușorului, venit de departe, de tare departe, erau Magnifcat-ul ei.

Dar el se lupta, se zbătea în tăcere. Parcă avea în față un zid gros de întuneric, care-i stătea în cale, îl sufoca și-l făcea să-și iasă din minți. Vroia să vină Anna spre el, să-i aducă împlinirea, desăvîrșirea, s-o aibă-n fața lui ca să nu-l mai lase să dea cu ochii de bezna goală și hidoasă. Pentru el nu mai conta nimic, conta numai ea, să vină și să-i aducă împlinirea. Căci era sclavul unui sentiment îngrozitor : sentimentul propriilor lui limite. Era ca și cum și-ar fi terminat viața neîmplinit, încă necreat, în beznă. Și vroia să vină Anna ca să-l elibereze și să-i dea drumul să umble în lumea desăvîrșirii.

Dar ea-și ajungea sieși și lui i-era rușine c-avea nevoie de ea, că era atît de neputincios. Nevoia pe care-o simțea și rușinea c-avea atîta nevoie de Anna îi stătea ca o povară pe umeri. Și totuși era liniștit și blînd, în semn de respect pentru zămislire și pentru că ea îi purta copilul în pîntece.

Ea era fericită ca o floare care se scaldă în lumina soarelui. Își iubea barbatul, ca prezență, ca unul căruia-i era recunoscătoare. Dar deocamdată se simțea împlinită și tot ce vroia acum era să-l țină de mînă, fericită pur și simplu, fără s-o tulbure vreun gînd, bucuroasă numai.

Will avea mai multe albume cu reproduceri și, printre ele, o copie ieftină după *Intrarea preafericiților în paradis* de Fra Angelico. Tabloul ăsta îi aducea Annei fericirea supremă. Frumusețea, nevinovăția cu care preafericiții se țineau de mînă, mergînd spre strălucirea divină, muzica adevărată, pură și îngerească o făceau să plîngă de fericire. Bogăția de flori, razele de lumină, mîinile strînse, toate astea mai-mai că erau prea mult pentru ea, prea nevinovate.

Scînteietoare, zilele intrau una cîte una pe poarta raiului și zi de zi Anna se afunda tot mai mult în strălucire. Copilul din ea strălucea pînă cînd ea însăși se prefăcu într-o rază de soare. Și ce minunat era soarele, cu lumina lui, care umbla hoinar și vagabond pe-afară, unde mîțișorii de pe alunii mari din fundul grădinii se legănau grațios sub aureola lor plutitoare, unde tisele negre trimiteau spre cer aburi ca niște flăcărui de cîte ori vreo pasăre se-așeza pe crengile lor. Într-o zi, pe lîngă garduri apăreau clopoțeii, a doua zi ciuboțica-cucului, aurie și efemeră, sclipea ca roua prin livezi. Anna era toată numai somn binefăcător și singurătate. Cît era de fericită, ce minunăție era viața : să se cunoască pe ea însăși, să-și cunoască bărbatul, să cunoască patima iubirii și a zămislirii, să știe că totul viețuia, aștepta și se mistuia de focul sacru în jurul ei, de focul purificator, prin care trecuse și ea cîndva, ca s-ajungă la pacea asta a strălucirii poleite-n aur, cînd aștepta un copil, nevinovată, cînd era îndrăgostită de bărbatul ei și de toți îngerii ăia care mergeau ținîndu-se de mînă. Ridică capul să-i vină pe obraji adierea vîntului de pe cîmpie și-l simți cum o mîngîie ca pe-un copil. Îi bău mireasma din cupele de ciuboțica-cucului, din pocalele florilor de măr.

Și în toată fericirea asta bîntuia o umbră neagră, sfioasă, dar sălbatică, un animal de pradă care-apoi se făcea

nevăzut ; și ca firele de funigei ce-ți împînzesc vederea, apărea frica, teama care-i strica toată fericirea.

Se temea cînd se-ntorcea seara acasă. Pînă-acuma frica nu prinsese glas și umbra nu se năpustise-asupra ei. El era blînd, supus și reținut. Ea îi simțea atingerea delicată a mîinilor și era nebună de fericire în momentele-alea. Dar o trecu un fior, aspru ca durerea, pentru că simțea încă bezna și lumea cealaltă în atingerea lui ușoară, ca a unei mîini înmănușate.

Dar vara veni pe nesimțite ca un miracol. Anna era singură aproape tot timpul. O ducea mereu în somnolența ei încîntătoare și parcă fără de sfîrșit. Trandafirii din grădini, cu flori ca un obraz de copil, își scuturaseră petalele, biciuiți de ploaia măruntă și deasă. Vara se furișă încet pe tărîmul toamnei și ziua lungă și însorită, fără contururi precise, începu să se retragă. Nori sîngerii mergeau spre apus și, la căderea nopții, tot cerul era o mare de aburi. Luna, mult deasupra aburilor grăbiți, apărea albă și încețoșată. Noaptea îți dădea neliniște. Dintr-o dată luna apărea într-o spărtură din nori ca într-o fereastră și privea în jos ca un ostatic. Și Anna nu dormea. Bărbatu-său era cuprins de-o încordare stranie, întunecată.

Anna-și dădea seama că Will încerca s-o supună voinței lui, vroia el ceva (dar ce ?), așa cum stătea acolo încordat, învăluit în beznă. Și sufletul ei suspina de amărăciune.

Totul era atît de nedefinit și încîntător și el vroia s-o trezească la realitatea crudă și ostilă. Ea se trăgea înapoi opunînd rezistență. Totuși el nu zicea nimic. Dar ea-i simțea puterea care-o apăsa mereu. Cînd își dădea seama că are de gînd s-o țină-n încordare, se revolta căci nu vroia să se lase stoarsă de puteri. El o forța, o forța întruna. Iar ea-și dorea așa de mult bucuria, imprecizia și nevinovăția lunilor ei de sarcină. N-avea nevoie de iubirea lui aprigă, care-i făcea răni, n-avea nevoie să i-o bage pe gît cu de-a sila ca s-o ardă pe dinăuntru. De ce trebuia să primească iubirea asta ? Oare de ce nu se mulțumea el cu ce are, de ce nu se stăpînea ?

Stătea ore-ntregi la fereastră, în zilele cînd el o chinuia cel mai tare cu strînsoarea cumplită a voinței lui, și se

uita cum cad picăturile de ploaie pe tise. Nu era tristă, doar gînditoare şi palidă. Copilul de sub inimă îi dădea întruna căldura lui. Şi era sigură. Asaltul venea numai din afară, sufletul era neatins de durere şi constrîngere.

Şi totuşi în inimă avea mereu aceeaşi apăsare, încordată şi dureroasă. Nu era-n siguranţă, era mereu în calea loviturilor sorţii, era mereu atacată. Îşi dorea cu-atîta înfocare plinătatea liniştii şi-a binecuvîntării. Cum tînjea după asta şi ce greu era !

Ca prin vis îşi dădea seama că Will nu era mulţumit, că încerca tot timpul să-i impună ceva. O, ce n-ar fi dat Anna s-o scoată la capăt cu el, dar cum vroia ea ! El era mereu acolo, de neevitat. Ea vieţuia şi-n el. Şi cît de mult vroia să fie liniştită, să aibă linişte cu el ! Îl iubea. Îi dădea toată iubirea ei curată. Cu privirea stranie şi pierdută, îl aştepta să se-ntoarcă acasă în seara aia.

Şi cînd sosi, Anna veni spre el, strălucitoare, nevinovată, cu mîinile pline de dragoste, de parc-avea braţele-ncărcate cu flori. O umbră-ntunecată brăzdă chipul lui Will. Ea se uită la el, înflorind de dragoste nevinovată. El se-nnegri la faţă, muşchii i se încordară şi-n ochi îi puteai citi toată cruzimea din lume. Îşi întoarse privirea de la ea şi, cînd se uita în altă parte, Anna-i văzu albul ochilor. Ea aşteptă şi-l atinse uşor cu mîna. Dar din trupul lui se scurse, prin mîinile ei, patima aprigă şi dătătoare de răni, care-o distrusese ca pe-un boboc nedeschis încă. Ea se trase înapoi. Se ridică şi se-ndepărtă de el ca să se apere, să se păstreze. Şi cît de mare-i era durerea !

Şi pentru el era un chin cumplit. Vedea dragostea luminoasă, cu gingăşii de floare de pe chipul ei şi-şi făcea inimă amară fiindcă n-o vroia. Nu de dragostea asta avea el nevoie, nu de asta. N-avea nevoie de nevinovăţia florii. Era nemulţumit, neîmplinit. Furia şi furtuna nemulţumirii îl chinuiau fără-ncetare. El de ce nu-şi găsise împlinirea-n ea ? Ea şi-o găsise-n el. Ea era mulţumită, liniştită, nevinovată la porţile raiului ei.

Era nemulţumit, nu-şi găsise împlinirea, era chinuit de dorinţă, de dorinţa fără de sfîrşit. Ea trebuia să-i aducă împlinirea, aşa că las-o să-şi facă datoria. N-avea nevoie de braţele ei pline de florile dragostei nevinovate. O să

arunce florile cît colo, o să le calce-n picioare. O să-i facă fărîme fericirea ei supremă, nevinovată şi plină de flori. N-avea el dreptul la împlinire din partea ei, inima lui nu gemea de dorinţă şi sufletul nu-i era chinuit de moarte de-atîta neîmplinire ? Păi să vină împlinirea şi la el, aşa cum venise la ea. El, nu altcineva, îi adusese împlinirea. Acum era rîndul ei să-şi facă datoria.

Era neîndurător cu ea. Dar tot timpul îi era ruşine. Şi fiindcă-i era ruşine, era şi mai neîndurător. Căci i-era ruşine că nu putea să-şi găsească împlinirea fără ea. Şi nici nu putea. Iar ei nici că-i păsa. El era încătuşat, aruncat în bezna chinuitoare.

Ea-l implora să se-apuce din nou de lucru, de sculptura lui în lemn. Dar el avea inima prea grea. Pe Adam şi Eva îi aruncase-n foc. Nu putea s-o ia de la capăt, şi-n nici un caz acum, cînd era în starea asta.

Pentru ea nu exista nici o eliberare fiindcă Will nu putea să se elibereze de el însuşi. Străină şi mutilată, trebuia să suporte tot necazul tînjind, ca un nor aprins şi strălucitor, împins în inima furtunii. Se simţea aşa de bogată, în neclaritatea ei călduţă, că sufletul i se revolta împotriva lui, fiindcă o chinuia şi vroia s-o nimicească.

Anna avea încă momente de exaltare, reveniri ale vechilor exaltări. Stătea la fereastra de la dormitor şi se uita la ploaia care nu se oprea deloc. Spiritul îi era undeva departe.

Îi plăcea să se scalde în mîndrie şi bucurie. Şi cînd nu era nimeni cu care să se bucure, iar sufletul ei nemulţumit trebuia să danseze şi să zburde, atunci dansa în faţa necunoscutului.

Ca din senin îşi dădu seama că asta-i lipsea. Aşa cu burta mare cum era, dansa singură în dormitor, ridicîndu-şi mîinile şi trupul spre cel nevăzut, spre creatorul nevăzut care-o alesese şi căruia-i aparţinea.

Pentru nimic în lume n-ar fi vrut să ştie cineva de asta. Dansa pe ascuns şi sufletul i se-nălţa în fericirea supremă. Dansa pe ascuns în faţa creatorului, îşi dezvelea trupul şi dansa mîndră şi mare cum era.

Se miră cînd totul luă sfîrşit. Se trase-napoi speriată. Ce-o mai aştepta acum ? Mai-mai că vroia să-i mărturisească lui Will. Şi totuşi se ferea de el.

Tot timpul trăia prin ea şi pentru ea. Îi plăcea povestea cu David, care dansa înaintea Domnului, şi, plin de bucurie, îşi dezvelea trupul. De ce să-şi dezvelească trupul înaintea Micalei, o femeie de rînd ? Şi-l dezvelea înaintea Domnului.

„Tu vii împotriva mea cu sabie, cu suliţă şi pavăză, iar eu vin împotriva ta în numele Domnului... Căci biruinţa este a Domnului. Şi el vă dă în mîinile noastre."

În suflet îi răsunau cuvintele astea. Păşea învăluită în mîndrie. Şi bătălia ei era a Domnului ei, bărbatu-său se dăduse bătut, se predase.

În zilele alea nici nu mai ştia de el. Cine era el să vină împotriva ei ? Nu, nu era nici măcar filisteanul, uriaşul. Era ca Saul care se făcea singur rege. Rîdea în sinea ei de asta. Cine era el să se facă singur rege ? Rîdea în sinea ei şi era tare mîndră.

Şi trebuia să danseze, nebună de bucurie, dincolo de existenţa lui. Fiindcă Will era în casă, ea trebuia să danseze înaintea creatorului făcînd abstracţie de bărbatul ei. Într-o după amiază de sîmbătă, cînd focul ardea în dormitor, şi-a scos din nou hainele şi a dansat, ridicîndu-şi genunchii şi mîinile în ritmul bucuriei molcome. El era în casă, aşa că mîndria ei era şi mai aprigă. Dansa ca să-l anihileze, dansa pentru Domnul nevăzut. Se ridicase deasupra lui, înaintea Domnului.

Îl auzi urcînd pe scări şi se opri. Stătea pe pat, goală în după-amiaza tîrzie, învăluită în umbră. Îşi strîngea părul în coc şi lumina flăcărilor i se juca pe picioare, pe glezne. El tresări. Rămase în uşă, încruntîndu-şi sprîncenele negre şi-aruncînd fulgere din priviri.

— Ce te-a apucat ? zise el cu un glas care te zgîria în urechi. Ai să răceşti.

Ea-şi ridică mîinile şi dansă din nou ca să-l nimicească. Lumina flăcărilor îi cădea pe genunchi, iar ea, cu mişcări line şi frumoase, mergea spre celălalt capăt al odăii, trecînd prin lumina focului. El stătea deoparte, lîngă uşă, în umbră, şi-o urmărea cu privirea, încremenit. Şi cu mişcări

rare şi greoaie, Anna se legănă, plecîndu-se înainte şi-napoi, ca un spic de grîu copt, galben ca aurul în lumina după-amiezii, croindu-şi drum prin lumina flăcărilor jucăuşe, dansînd întru nimicirea lui, prosternîndu-se cu bucurie înaintea Domnului.

Will o urmărea cu privirea şi simţea flăcările arzîndu-l pe dinăuntru. Întoarse capul în altă parte. Nu putea să se uite la ea, scena asta îl durea prea tare. Braţele şi picioarele ei delicate se ridicau, se lăsau în jos şi iar se ridicau, părul, încrîncenat, împungea aerul şi burta ei, mare, ciudată şi înspăimîntătoare, se ridica spre Domnul. Chipul ei frumos parcă era pe altă lume, iar Anna dansa jubilînd înaintea Domnului şi nu-i păsa de nici un bărbat.

Cînd o vedea aşa, simţea o durere cumplită ca şi cum viaţa lui era în joc. Simţea că arde de viu. Era ciudată şi puterea, pe care-o avea asupra lui cînd dansa, îl ardea pe dinăuntru, îl mistuia cu totul. Nu era-n stare s-o-nţeleagă, nu putea pricepe. El aştepta, şters şi fără individualitate. Apoi ochii i se acoperiră c-o pojghiţă, n-o mai vedea, era orb cu totul pentru ea. Şi prin vălul ce se lăsase-ntre ei, o strigă cu glasul acela care te călca pe nervi :

— De ce faci toate astea ?

— Pleacă de-aici, îi spuse ea. Lasă-mă să dansez singură.

— Ăsta nu-i dans, zise el aspru. Pentru ce faci asta ?

— N-o fac pentru tine, spuse ea. Pleacă de-aici.

Burta ei ciudată, ridicată spre cer, închidea în ea copilul lui ! N-avea el, Will, dreptul să stea acolo ? Simţea că prezenţa lui era o profanare. Şi cu toate astea avea şi el dreptul lui să fie acolo. Se duse şi se-aşeză pe pat.

Ea-şi întrerupse dansul şi se opri în faţa lui, ridicînd din nou braţele subţiri şi răsucindu-şi părul. O deranja propria-i goliciune, acum cînd i se opunea lui.

— Pot să fac ce vreau la mine-n cameră, strigă ea. De ce nu mă laşi în pace ?

Anna-şi aruncă pe ea un capot şi se-aşeză pe vine în faţa focului. El era mai puţin stînjenit, acum c-o vedea îmbrăcată. Imaginea ei aşa cum fusese-atunci, o exaltată

bizară fără nici un fel de legătură cu el, l-a chinuit pînă-n clipa morții.

Din ziua aceea, mintea lui își zăvorî portița. Chipul i se-nchise și nimic nu-l mai putea pătrunde. Ochii nu mai zăreau nimic și mîinile-i atîrnau în gol. Voința se-ncolăcise-n el ca un șarpe, ascuns în întuneric, dar treaz și gata de atac tot timpul.

La-nceput Anna era destul de veselă, simțindu-l desființat lîngă ea. Dar pe urmă, mrejele lui începură s-o prindă și pe ea. Potența lui întunecată și clocotitoare, puterea ființei care stă ascunsă și-și exercită voința spre distrugerea altei ființe care se mișcă-n libertate, precum tigrul, ce stă la pîndă în întunericul de sub frunze și aduce, răbdător, căderea și moartea animalelor plăpînde care se-adapă-n zorii zilei, începu s-o atingă și pe ea puțin cîte puțin. Deși el stătea acolo-n beznă și nu se mișca deloc, Anna știa că pe ea o așteaptă, că pe ea o pîndește. Simțea cum voința lui o strînge ca-ntr-un clește și-o trage-n jos, chiar cînd el era așa de tăcut și șters.

Anna descoperi că Will căuta s-o împiedice în tot ce făcea. Își dădu seama treptat că o trăgea ceva în jos, o trăgea el cu greutatea lui, căci se prinsese strîns de ea. O trăgea în jos precum un leopard, care se prinde de-o vacă sălbatică, o sleiește de puteri și-o pune la pămînt.

Încetul cu încetul își dădu seama că viața și libertatea ei sufereau în strînsoarea tăcută a voinței lui fizice. Will vroia s-o țină-n frîu, vroia s-o devoreze pe-ndelete, s-o aibă, să fie a lui. Pînă la urmă Anna își dădu seama că somnul nu-i era decît durere, chin și istovire, fiindcă voința lui o ținea strîns în gheare cînd stătea culcat, noaptea, lîngă ea.

Ea-și dădea seama de toate astea. Dar se ivi o pauză pe care n-avea s-o uite, o pauză în fuga ei de căprioară, cînd viața-i dispăru pentru o clipită și Anna se pierdu cu totul.

Dar după asta se-ntoarse aprigă împotriva lui și-ncepu să lupte. N-o să-l lase ea să-i facă una ca asta, era monstruos. De ce vroia să-i țină trupul în ghearele lui oribile ? De ce vroia s-o tragă în mocirlă și să-i ucidă spiritul ? De ce-i nega spiritul și-o lua-n seamă numai pentru trupul ei ? Avea de gînd să ridice pretenții la hoitul ei ?

O beznă nesfîrşită şi hidoasă, asta era el pentru ea.

— Ce vrei să-mi faci ? ţipă ea. Ce nenorocire vrei să mai abaţi asupra mea ? Mă apeşi îngrozitor pe creier, nu mă laşi să dorm, nu mă laşi să trăiesc. În fiecare clipă îmi faci ceva, ceva îngrozitor, care mă distruge. Ai în tine ceva înfiorător, o voinţă întunecată şi bestială. Ce vrei de la mine ? Ce vrei să-mi faci ?

Cînd o auzi, Will simţi că tot sîngele o să se năpustească cu putere, gata să-i facă răni pe dinăuntru. O ura orbeşte. Era negru de ură. Era într-un iad de ură şi n-avea cum să scape de-acolo.

O ura pentru ce spusese. Nu-i dăduse totul, nu era ea tot ce-avea mai scump pe lume ? Murea de ruşine că Anna era tot ce-avea mai scump pe lume, că n-avea pe nimeni şi nimic în afară de ea. Murea de ruşine că, pe deasupra, ea-i mai şi reproşa. Murea de ruşine că n-avea nici o scăpare ! Simţea că-i curge foc prin vine, nu sînge, un foc aprig, distrugător. Căci orice-ar fi făcut, n-avea cum să scape. Ea era totul pentru el, ea era viaţa şi izvorul vieţii lui. Depindea pînă-n fundul sufletului de ea. Dacă i-ar lua-o cineva, s-ar prăbuşi ca o casă la care-i tai stîlpul de susţinere din mijloc.

Şi ea-l ura fiindcă-l vedea că depinde cu disperare de ea. I se părea înspăimîntător. Vroia să dea cu el de-a azvîrlita, să-l dea la o parte din calea ei. Era îngrozitor că se ţinea aşa de ea, strîns, strîns de tot, ca un leopard care i-a sărit în spinare şi-a înşfăcat-o bine cu ghearele.

Will se tîra de la o zi la alta, negru de furie şi ruşine că i se spulberaseră toate visurile. Şi cît se chinuia ca să stea mai la distanţă de nevastă-sa ! Dar nu era-n stare. Ea era ca stînca pe care se cocoţase el, înconjurată peste tot de ape-nvolburate. Şi el nu ştia să-noate. N-avea încotro, trebuia să stea acolo, trebuia să se bizuie pe ea.

Ce-avea el pe lume în afară de ea ? Nimic. Restul era un potop imens care măsura totul în cale. Nu mai putea să-ndure groaza nopţilor cînd vedea potopul cumplit, măturînd totul în faţa lui, căci aşa i se-arăta viaţa fără ea. Se ţinea strîns de ea, înverşunat şi dezgustător.

Iar ea-l respingea, îl respingea întruna. Unde să se ducă pe marea asta întunecată, fără nici un pai de care

să se-agațe, încotro s-o ia ? Vroia s-o părăsească, vroia să poată s-o părăsească. Ca să-și salveze sufletul, ca să-și salveze bărbăția, trebuia să găsească-n el puterea s-o lase.

Dar de ce ? Ea era Arca lui Noe, iar restul lumii era sub apele potopului. Singurul lucru sigur, pe care-l putea atinge, era femeia. Putea s-o lase numai dacă găsea alta. Dar unde era cealaltă femeie și cine era ea ? Și, pe deasupra, o să fie-n aceeași situație. Altă femeie o să fie tot femeie și lucrurile o s-arate la fel.

De ce era ea totul, absolut totul, pentru el ? De ce trebuia să trăiască numai prin ea ? De ce trebuia să se scufunde dacă se-ndepărta de ea ? De ce trebuia să se lipească de ea ca un nebun, de parcă vroia să se salveze de la moarte ?

Mai era o cale, una singură, ca s-o părăsească : să moară. Singura scăpare era să moară. Sufletul lui negru de furie și ură știa asta, dar el n-avea nici un chef să moară.

De ce nu putea s-o părăsească ? De ce nu putea să se-arunce în marea de necunoscut și să scape sau să moară, cum i-o fi norocul ? Nu putea, nu era-n stare. Da' dac-ar pleca departe, departe de tot, și-ar găsi o slujbă și-o gazdă la care să stea ? Ar putea să fie din nou la fel ca înainte.

El știa însă bine că nu poate. O femeie, trebuia să aibă o femeie. Și dacă ai o femeie, trebuie să fii liber, să nu depinzi de ea. Tot acolo-ar ajunge, fiindcă el nu era-n stare să nu depindă de ea.

Căci cum poate un bărbat să-și mențină echilibrul, dacă n-are ceva stabil de care să se sprijine ? Poate un bărbat să aibă apa nestatornică toată viața sub picioare și să spună că-și ține echilibrul ? Mai bine te dai bătut și te-neci, să te-nghită apele învolburate.

Și cum putea el să-și țină echilibrul decît cu ajutorul unei femei ? Oare era ca neputinciosul bătrîn de pe mare care nu era-n stare să se miște decît pe spinarea altei ființe, a altei vieți ? Era neputincios sau schilod sau numai o bucată de om ? Îi lipsea ceva ?

Era un chin cumplit, sălbatic și rușinos, nebunia fricii, nebunia dorinței și groaznica, înfiorătoarea senzație de rușine.

De ce-i era frică ? Dacă Anna pleca undeva, chiar numai pentru o săptămînă, de ce i se părea că se-agaţă ca un nebun de marginea realităţii şi că alunecă, sigur, fără doar şi poate, în şuvoiul de ireal care-avea să-l înghită ? Era îngrozitor cînd simţea că alunecă în ireal şi-asta-l înnebunea. Îi gemea sufletul de frică şi chin.

Şi totuşi îl împingea de lîngă ea, îl dădea la o parte şi, perseverentă şi fără milă, se smulgea din strînsoarea mîinilor lui. Will vroia s-o vadă că are milă de el. Şi uneori, pentru o clipă doar, Annei îi era milă. Dar o lua mereu de la-nceput, aruncîndu-l cît colo în apa adîncă, în nebunia şi agonia nesiguranţei.

Anna i se părea o furie care nici măcar nu era conştientă de existenţa lui. Ochii ei scînteiau de vră rece şi implacabilă. Atunci inima lui parcă nu mai bătea, încremenită de frică. Anna putea să-l azvîrle în străfunduri.

Nu mai dormea cu el fiindcă-i distrusese somnul, aşa zicea ea. Toată frica şi suferinţa îngrozitoare se treziră din toropeală. Ea-l aruncă de lîngă ea. În momentele-alea de suferinţă cumplită, lui i se părea că nu poate să existe un asemenea om, i se părea un monstru, întruchiparea cruzimii.

Totuşi, o cuprindea mila pentru cîteva clipe. Era dură şi rece ca un diamant. Trebuia să-l dea la o parte fiindcă trebuia să doarmă singură. Îi făcu patul în camera mică.

Şi Will stătea acolo ca sub lovituri de bici, cu sufletul biciuit pînă aproape de distrugere, dar neschimbat. Suferea cumplit, aruncat în ireal, ca un om zvîrlit peste bord în mare, sortit să înoate pînă se scufundă fiindcă n-are de ce să se agaţe. N-are în jur decît marea nesfîrşită şi mugindă.

Nu dormea, avea doar somnul ălaţ cu ochii deschişi, cînd un văl alb se-aşterne peste minte. Dar nici vorbă de somn. Era şi nu era treaz. Nu suporta să stea singur. Avea nevoie de ea, să poată s-o ţină în braţe. Nu suporta locul gol de pe piept, unde-şi culca ea capul de obicei. Nu putea să-ndure. Se simţea ca suspendat în gol, prins acolo sus în strînsoarea voinţei. Dacă i-ar slăbi voinţa, ar cădea, ar cădea prin spaţiul nemărginit, în prăpastia fără de fund, ar cădea întruna, fără voinţă, neputincios, inexis-

tent, pur și simplu căzînd spre dispariție, căzînd pînă cînd focul urii s-ar fi stins, ca o stea căzătoare, pe urmă nimic, nimic, nimicul în toată plinătatea lui.

Dimineața se sculă galben ca ceara, ca înviat din morți. Annei parcă-i era dor de el din nou, parcă vroia să-i fie un pic pe plac.

— Am dormit bine, zise ea, cu un ușor zîmbet fals pe buze. Dar tu ?

El nu-i spunea niciodată.

Trei sau patru nopți stătu singur, dormind cu ochii deschiși, cu voința fermă, neschimbată, încordat încă și prins în strînsoarea ei. Apoi, ca și cum s-ar fi trezit din nou la viață, liberă să-i fie iar dor de el, indusă în eroare de tăcerea și resemnarea lui înșelătoare, mișcată și de milă, Anna îl primi din nou lîngă ea.

Seară de seară, mort de rușine, așteptase în agonie vremea de culcare ca să vadă dacă-l închide afară. Și-n fiecare seară cînd, c-un zîmbet fals, Anna-i spunea „noapte bună", lui îi venea s-o omoare pe ea sau să se omoare el. Dar ea aștepta s-o sărute, cu atîta patetism, așa de drăguță. Așa că el o săruta, însă inima-i era ca gheața.

Uneori Will ieșea din casă. Odată a stat mult în ușa bisericii pînă să se ducă la culcare. Era-ntuneric și sufla vîntul. Stătea în ușa bisericii și se simțea la adăpost, în siguranță. Dar începu să-l pișie frigul și trebui să meargă să se bage-n pat.

Veni și seara cînd, încolăcindu-și brațele pe după gîtul lui și sărutîndu-l dulce, Anna-i spuse :

— Hai, stai cu mine noaptea asta, vrei ?

Și rămase cu ea fără obiecții. Dar de schimbat, nu se schimbase nimic, vroia același lucru : s-o știe lîngă el, nedezlipită.

Și-așa se face că, nu peste multă vreme, Anna-i spuse din nou că vrea să fie singură.

— *Nu* vreau să te-alung de lîngă mine. *Vreau* să dorm cu tine, da' nu pot, fiindcă nu mă lași să dorm.

Lui Will sîngele i se făcu ca smoala în vine.

— Ce vrei să spui cu asta ? E-o minciună sfruntată. Eu unu' te las să dormi...

— Ba nu mă lași. Dorm așa de bine cînd sînt singură. Și cînd ești lîngă mine, nu pot. Nu știu ce-mi faci, parcă m-apeși pe creier. Și-acuma, că mai e un pic și vine copilul, *trebuie* să dorm.

— În tine e ceva, îi replică el, cu tine e ceva-n neregulă.

Cumplite erau luptele-astea nocturne, cînd toată lumea dormea, iar ei doi, numai ei doi, erau singuri și se respingeau. Era greu de suportat.

Will renunță și se duse să doarmă singur. Pînă la urmă, după o perioadă sumbră, neagră ca pămîntul și îngrozitoare, se liniști. Era ca un arc destins. Ceva cedase în el. Se lăsă dus de valuri. Nu-i păsa ce-o să se aleagă de el. Se făcu bizar și posomorît și pentru el, și pentru ea, și pentru toată lumea. Toate-și pierduseră contururile, de parc-ar fi venit potopul peste ele să le-nece. Și ce ușurare nemaipomenită să simți că te-nghite potopul, o ușurare, o mare, mare ușurare.

N-o să mai insiste, n-o s-o mai forțeze. N-o să mai încerce să-i impună voința lui. O să se lase dus de valuri, o să se destindă, o să cadă-n uitare și ce-o fi, o fi.

Și totuși o mai dorea, o dorea mereu, întruna. În fundul sufletului era necăjit ca un copil, era așa de neputincios. Ca un copil care nu poate fără maică-sa, depindea de ea, viața lui era-n mîinile ei. Știa bine asta și mai știa că nu prea avea de ales.

Și totuși trebuia să găsească puterea să fie singur. Trebuia să fie-n stare să stea-ntins în spațiul gol și să se lase dus de curent. Trebuia să fie-n stare să se lase-n voia valurilor și să se scufunde sau să scape, cum i-o fi norocul. Căci pînă la urmă trebuia să-și recunoască limitele, limitele puterii lui. Trebuia să se dea bătut.

Între ei era atîta tăcere și lipsă de culoare. Măcar jumătate din luptă se terminase. Uneori Anna plîngea făcîndu-și treburile prin casă și inima-i era grea, grea de tot. Dar copilul era mereu cald în pîntecele ei.

Erau iar prieteni, prieteni supuși. Dar cîtă lipsă de viață și culoare între ei ! Au mai dormit o dată împreună, foarte liniștiți, separați, nu un singur trup și-un singur suflet ca-nainte. Ea era apropiată, intimă cu el ca la-nceput. Dar el era foarte liniștit, fără nici un pic

de intimitate. Sufletul i se bucura, dar deocamdată Will nu era viu.

Putea să doarmă cu ea și să se lase dus de apă. Acuma suporta să stea singur. Tocmai învățase ce-nseamnă să poți fi singur. Era bine și-așa și se simțea mai liniștit. Ea-i dăduse o altă libertate, mai profundă. Lumea putea să fie un vîrtej de incertitudini, dar acuma el era el însuși. Revenise la existența lui. Se născuse a doua oară, se născuse în sfîrșit întru el însuși, din trupul imens al omenirii. Acuma avea în sfîrșit o identitate distinctă, exista singur, deși nu era chiar singur. Înainte existase numai în măsura în care avusese relații cu altă ființă. Acum avea un eu absolut... și un eu relativ.

Dar eul ăsta nu se-auzea deloc, era un eu slab și neputincios, un bebeluș care se tîra în patru labe. Will era foarte liniștit și, într-un fel, supus. Pînă la urmă își făcu un eu pe care nu-l putea schimba nimeni, liber, distinct, independent.

Ea era ușurată, eliberată de el. Îl redase pe el lui însuși. Uneori plîngea de oboseală și neputință. Dar el era soțul. Iar ea, în copilul pe care-l aștepta, părea să uite treaba asta. Copilul o-ncălzea și o făcea să cadă-n somnolență. Se cufunda într-o reverie nesfîrșită, fără contururi, călduță, vagă și n-avea nici cea mai mică dorință să iasă din reveria asta. Dar se sprijinea și pe el.

Cîteodată venea la el cu o lumină ciudată în priviri, sfîșietoare, patetică, de parc-ar fi cerut ceva. El o privea și nu înțelegea nimic. Era așa de frumoasă, ca un vis. Din pieptul lui țîșneau razele care mergeau spre ea, o splendoare. Will era acolo pentru ea, cu totul numai pentru ea. Iar ea îi cuprindea pieptul și-l săruta, îl umplea de sărutări, îngenunchind lîngă el, ea care-aștepta ceasul cînd o să scoată viața la lumină. El stătea culcat, uitîndu-se la pieptul lui, pînă cînd i se părea că pieptul nu era din corpul lui și că-l lăsase undeva să zacă. Și totuși era și el însuși, minunat și strălucitor, acoperit de sărutările ei. Era bucuros că simte o durere ciudată care radiază lumină și căldură. În vreme ce ea îngenunchea lîngă el și-l săruta pe piept cu o mișcare lentă, pierdută-n visare, aproape pioasă.

El știa că ea vroia ceva și inima lui tînjea să-i dea ce vroia ea. Și cînd ea-și ridică fața, strălucitoare și trandafirie ca un norișor, inima lui încă tînjea după ea și acum, de la distanță, o adora. Anna era ca o floare pe care el o adora, așa cum era el, străin și departe de toate.

Săptămînile treceau, sorocul se-apropia, amîndoi erau blînzi și-aveau în ei o fericire delicată. Sufletul lui încăpățînat, pătimaș și întunecat, nemulțumirea puternică din el păreau liniștite și îmblînzite. Leul stătea culcat, avînd grijă de mielul din el.

Într-adevăr ea-l iubea foarte mult și el aștepta cuminte lîngă ea. Pentru el, ea era ceva neprețuit, îndepărtat la vremea aia, cînd aștepta copilul. Sufletul ei era plin de extaz, datorită micuțului care era pe drum. Vroia un băiat. O, cît de mult își dorise un băiat !

Dar părea așa de tînără și fragilă. Și, de fapt, era o fetiță. Cum stătea ea lîngă foc și se spăla — era mîndră să se spele în situația ei — lui i se umplu inima de o tandrețe fără margini. Avea mîini și picioare delicate, delicate de tot : brațe subțiri și rotunde, ca niște luminițe care se fugăresc, și picioare așa de simple și copilărești, dar atît de mîndre de ele. O, cît de mîndră stătea în picioare, cu minunatul echilibru nepăsător al trupului ei plin, și rotunjimea aia adorabilă și sînii care deveneau tot mai importanți. Și, mai presus de toate, chipul îi era ca un nor trandafiriu și strălucitor.

Ce mîndră era, ce mîndrețe de trup avea, trupul ei tînăr ! Și-i plăcea la nebunie să pună Will mîinile pe rotunjimea ei pîrguită, ca să se-nfioare și el de viața care clocotea acolo. El era tăcut și se temea, dar ea se-atîrna de gîtul lui cu bucurie, mîndră și fără jenă.

Începură durerile și, o, ce țipete sfîșietoare ! Vroia să-l aibă lîngă ea. Și după țipetele care-ți rupeau inima, Anna se uită la el, cu lacrimi în ochi și-un zîmbet ce i se strecurase pe buze printre suspine, și-i zise :

— E-o nimica toată, zău, crede-mă pe cuvînt !

Era destul de rău, dar pentru ea durerea nu era niciodată prea mare. Chiar și durerea crîncenă, cumplită pe ea o înviora, îi dădea o stare de bună dispoziție. Urla de durere și suferea, dar tot timpul era ciudat de vioaie

şi clocotind de viaţa, parcă-i venea să zburde. Se simţea sub oblăduirea unei forţe a vieţii atît de desăvîrşite, încît starea ei de spirit atotstăpînitoare, care se-ascunsese pentru moment în străfundul sufletului, era veselia. Ştia că învinge, că învinge, că învinge mereu, că se-apropie de victorie cu fiecare asalt pe care-l dădea durerea împotriva ei.

Poate că el suferea mai mult decît ea. Nu era şocat şi nici îngrozit, dar menghina suferinţei îl strîngea cu o putere cumplită.

Anna născu o fetiţă. Şi-n clipa de linişte cînd îi spuseră ce e, Will îşi dădu seama că nevastă-sa era dezamăgită. O vîlvătaie imensă de repulsie împătimită şi protest izbucni în inima lui. În momentul ăla ceru să vadă copilul.

Dar cînd îi veni laptele şi fetiţa începu să sugă, Anna parcă plutea într-un nor de fericire inexprimabilă-n cuvinte.

— Suge, suge, îi place cu mine, o, cît de mult îi place să sugă ! izbucni ea ţinînd copilul la piept şi-acoperindu-l pătimaş cu amîndouă mîinile.

Şi-n cîteva clipe se obişnui cu fericirea ei cea nouă şi nemaipomenită. Se uită la bărbatu-său cu ochi scînteietori care nu vedeau nimic în jur şi zise :

— Anna victrix.

Tremurînd, Will se duse să se culce. Pentru ea chinurile facerii erau durerea usturătoare de la rănile învingătorului. Şi din ei doi, ea era cea mai mîndră.

Cînd se înzdrăveni, Anna era din nou fericită. Fetiţei îi spuse Ursula. Şi ea şi bărbatu-său simţeau că trebuie să găsească un nume care să le dea o satisfacţie personală. Copilul era negricios, cu un pufuşor ciudat pe piele şi smocuri de păr arămiu. Avea ochi galbeni-aurii ce nu stăteau o clipă locului, care mai tîrziu se făcură aurii-căprui ca ai lui Will. Aşa c-o botezară Ursula, după icoana sfintei.

La-nceput fetiţa era cam fragilă, dar curînd prinse puteri şi-ncepu să se zvîrcolească precum un pui de ţipar. Anna era stoarsă de puteri după o zi de luptă cu forţa proaspătă a copilului.

Pe Ursula o iubea și-o adora ca pe-un mic animal și era fericită. Își iubea bărbatul, îl săruta pe ochi, pe nas, pe gură și-l copleșea cu toate drăgălășeniile din lume. Îi spunea c-are picioare splendide. Era fascinată de fizicul lui.

Într-adevăr era Anna victrix. Will nu mai putea să lupte împotriva ei. Era singur cu ea, în sălbăticia naturii neatinsă de civilizație. Se duse odată la Londra și, pe cînd se-ntorcea, începu să se minuneze — gîndindu-se la sălbaticii goi care stau la pîndă pe-o insulă — cum au putut ei să ridice, să creeze colosul de Oxford Street sau Piccadilly. Cum au ajuns niște sălbatici, care-alergau pe malul rîului cu ostia-n mîna, după pește, cum au ajuns să clădească această Londră măreață, această suprastructură greoaie, masivă și hidoasă a lumii omului peste lumea naturii ! Simpla idee îl îngrozi și-l înspăimîntă. Omul e oribil, înfricoșător în ceea ce face. Ce-a făcut omul a fost mai groaznic decît omul însuși, aproape o monstruozitate.

Și cu toate astea, în ce-l privea pe el ca persoană particulară, Brangwen simțea că toată lumea omului era exterioară și străină de viața lui adevărată cu Anna. Dacă vîntul măturа toată suprastructura oribilă a lumii de azi, cu orașe, industrie și civilizație, și lăsa pămîntul gol, doar cu plante verzi și ape curgătoare, lui nu-i păsa deloc atîta vreme cît era întreg, o avea pe Anna, copilul și siguranța nouă și ciudată din suflet. Atunci, chiar dac-ar fi în pielea goală, ar găsi ei haine undeva, ar face-o căsuță și i-ar aduce de mîncare neveste-si.

Și altceva ? De ce altceva ar mai fi nevoie ? Activitatea aia uriașă, în care se băgase omenirea, nu-nsemna nimic pentru el. Prin felul lui de-a fi n-avea ce căuta acolo. Atunci pentru ce trăia ? Numai pentru Anna și de dragul de-a trăi ? Ce vroia să găsească pe pămînt ? Numai pe Anna, pe copiii lui și viața cu ea și copiii lui ? Nu mai era nimic altceva ?

Dar mai simțea ceva, ceva în plus, care-i dădea sentimentul existenței absolute. Se simțea ca și cum ar fi trăit în veșnicie, așa că lasă timpul să facă ce-o vrea ! Dar afară ce era ? Lumea artificială în care nu credea ?

Ce să-i aducă Annei de-afară ? Nimic ? Dar oare era de-ajuns atîta ? Era neliniștit în resemnarea lui. Anna nu era cu el. Și totuși nu prea credea în el însuși, dacă făcea abstracție de ea, deși tot infinitul era de partea lui. Chiar dacă lumea-ntreagă s-ar duce de rîpă sau ar cădea în uitare, el ar rămîne singur pe picioarele lui. Dar nu era sigur de ea. Iar el exista și-n ea. Așa că era nesigur.

Umbla mereu prin preajma ei, nefiind în stare să uite cu totul nesiguranța vagă care-l bîntuia și părea să-l provoace, dar de care el nici nu vroia s-audă. Cînd o vedea pe Anna vorbind cu copilul, avea un sentiment de spaimă, aproape de culpă, ca și cum lăsase ceva neterminat. Ea stătea la fereastră, cu bebelușul de o lună în brațe, și-i vorbea cu glas ciudat, un glas tînăr pe care Will nu-l mai auzise pînă atunci și care-i suna în suflet ca o chemare de departe sau ca glasul unei alte lumi ridicînd pretenții asupra ființei lui. Stătea prin preajmă și asculta, cu inima tresăltînd, tresăltînd întruna, ca să se revolte și apoi să se supună. Apoi se băgă-n cochilie și stătu deoparte. Nu putea să se miște, chinuit de respingere, ca și cum nu putea să se nege pe el însuși. N-avea încotro, trebuia să fie el însuși.

— Ia uite la prostuții ăia de pițigoi, scumpeteo, spuse ea aproape cîntînd și ținînd copilul la fereastră ca să vadă grădina dormind sub nea și pițigoii care se-ncăieraseră în zăpadă. Ia uite la prostuții ăia de pițigoi, draga mamei, cum s-au încăierat în zăpadă. Uită-te la ei, păsărico. Îi vezi cum împrăștie zăpada cu aripioarele și cum dau din cap ? Nu-i așa că-s niște răi ? Tare răi mai sînt ! Ia uite cum și-au scuturat penele-alea galbene pe zăpadă ! Lasă c-o să vadă ei mai tîrziu ce bune erau, cînd le-o fi frig ! Ce zici, păsărică scumpă, să le spunem să se-astîmpere ? Să le spunem „Da' mai astîmpărați-vă odată ?" Da-s tare răi, răi de tot. Uite la ei !

Ca din senin vocea i se făcu mai aspră și repezită. Anna le bătu ușor în geam.

— Astîmpărați-vă, strigă ea, astîmpărați-vă, obrăznicături ce sînteți ! Mai terminați odată !

Strigă la ei mai tare și bătu în geam cu mai multă forță. Vocea îi era înverșunată și poruncitoare.

— N-aveți nici un pic de cap, făcu ea. Uite, acum au zburat. Unde s-or fi dus prostuții ăia ? Oare ce-or fi vorbind ei între ei ? Ce și-or fi spunînd, mieluțelul meu ? O să uite, nu-i așa, o să uite tot. O să le zboare tot din căpșoarele-alea seci, cu tichiuțe albastre.

În clipa următoare, își întoarse fața luminoasă spre bărbatu-său.

— Se bumbăceau pe bune și erau tare porniți unu-m-potriva altuia ! spuse ea cu vocea tremurînd de emoție și mirare, ca și cum era și ea din lumea păsărilor, una cu neamul lor.

— Păi să știi că pițigoii se bat, nu glumă ! spuse el bucuros că Anna se-ntorsese spre el cu strălucirea pe care-o luase din altă parte.

Will veni lîngă ea la fereastră și se uită la urmele pe care le lăsaseră bătăușii pe zăpadă și la tisele încărcate de nea, cu ramuri albe și negre. Chipul ei înflorit de strălucire ce-i cerea, ce-l întreba, la ce-l provoca ? Nu știa să spună. Dar cum stătea acolo, simți că are o răspundere care-l făcea fericit, dar îl și neliniștea, ca și cum îl forța cineva să-și stingă singur flacăra ce-i lumina calea. Și deocamdată nu putea să se miște.

Anna iubea copilul mult, mult de tot. Și totuși n-ajunsese la împlinire. Avea un ușor sentiment că mai trebuia să vină ceva ; era ca o ușă întredeschisă. Stătea aici, tea-fără și nevătămată, la Cossethay, dar se simțea de parc-ar fi fost cu totu-n altă parte. Se căznea să vadă ce e dincolo. Și de pe muntele ăsta Pisga al ei — ajunsese de-acuma-n vîrf — ce priveliște i se deschidea ? O licărire slabă la orizont, departe, departe de tot, și un curcubeu ca un arc, ca o poartă de umbre, deasupra cu o cornișă în culori palide. Oare chiar trebuie să meargă-ntr-acolo ?

Îi lipsea ceva, erau cîteva lucruri pe care nu le-nțelegea și la care nu putea ajunge. Era ceva și dincolo de ea. Dar de ce trebuia s-o pornească la drum ? Pe muntele Pisga se simțea bine și-n siguranță.

Iarna se scula odată cu primele raze de soare și, prin ferestrele din spate, vedea răsăritul învăluit în flăcări galbene și portocalii deasupra ierbii verzi, cu luciri de oțel, în vreme ce pârul cel mare stătea neclintit, între

ea și soare, întunecat și împunător ca un idol. Sub el dădea cu ochii de oglinda netedă a apei cu sclipiri gălbui. Atunci spunea :

— Aici e.

Iar seara, cînd soarele amurgind apărea roșu prin spărtura mare din nori, Anna zicea din nou :

— E dincolo.

Răsăritul și apusul soarelui erau capetele curcubeului care îmbrățișa ziua și-aici vedea ea speranța, făgăduința. De ce să plece mai departe ?

Și totuși punea mereu aceleași întrebări. Iarna, cînd soarele se grăbea să apună, Anna își îndrepta privirile spre ultimul act al piesei în care nu jucase-un rol pe măsura talentului ei și tot întreba cu insistență :

— Ce faci, cum de-ți reușește toată harababura asta strălucitoare ? Ce-ai de nu stai locului o clipă, să ne lași și pe noi în pace, să fim singuri numai cu noi înșine ?

Nu-l chema niciodată pe bărbatu-său ca s-o conducă, să-i arate drumul. El era cînd departe de ea, cînd lîngă ea, în funcție de ce gîndea despre el într-un moment sau altul. Ea putea s-arate copilul lumii întregi, să-l arunce în cuptor, micuțul putea să stea acolo, printre cărbunii aprinși și mugetul dogoritor al flăcărilor, precum cei trei credincioși stătuseră cu îngerul în cuptorul încins.

Curînd căpătă încredere-n bărbatu-său, era sigură de el. Învățase să-i citească gîndurile pe fața întunecată și știa cîtă patimă poate ascunde. Îi cunoștea trupul zvelt și viguros și-o ținea una și bună, că-i al ei. Acum n-o mai nega nimeni. Era o femeie bogată care se lăfăia în bogățiile ei.

Nu trecu mult și rămase din nou însărcinată. Și-asta îi aduse o mare satisfacție și-i șterse orice urmă de nemulțumire. Uită că urmărise soarele cu privirea să-l vadă cum urcă pe cer și nu se-abate din drumul lui, el, călătorul magnific care se repezea furtunos înainte. Uită că luna o privise prin fereastra din înalturi a nopții, dăduse din cap a recunoaștere, a vrajă, și-i făcuse semn s-o urmeze. Soarele și luna își vedeau de drumul lor, treceau pe lîngă ea și lăsau în urmă o femeie bogată care se lăfăia în bogățiile ei. Ar fi trebuit să meargă și ea, dar nu putea cînd o chemau ei, pentru că acuma trebuia să stea

acasă. Bucuroasă, renunță la aventura în necunoscut. Acum avea altceva de făcut : aducea copii pe lume.

Copilul era pe drum și Anna se cufundă într-o mulțumire fără contururi clare. Chiar dacă nu era ea călătorul spre necunoscut, chiar dacă era acum o femeie bogată, la casa ei, ușile îi erau deschise sub arcul curcubeului, pragul ei oglindea trecerea soarelui și a lunii, drumeții fără de seamăn, și casa îi era plină de murmurul mișcării și al nestatorniciei.

Era o ușă și-un prag, da, chiar ea. Din ea apărea un alt suflet, care-avea să se-nalțe pe trupul ei ca pe prag, să scruteze zările și să-și pună mîna streașină la ochi ca să vadă încotro s-o apuce.

Capitolul VII

CATEDRALA

În primul an de căsătorie, pînă să vină Ursula pe lume, Anna Brangwen şi bărbatu-său se duseseră în vizită la baronul Skrebensky, prietenul mamei ei. Baronul întreţinuse relaţii nu prea strînse cu mama Annei şi, fără să recunoască asta făţiş, se interesase mereu de fetiţă pentru că era poloneză get-beget.

Cînd Skrebensky avea 40 de ani, îi muri nevasta, lăsîndu-l neconsolat, înnebunit de durere. Lydia îi făcuse atunci o vizită, luînd-o şi pe Anna cu ea. La vremea aia fetiţa avea 14 ani. Anna nu-l mai văzuse de-atunci. Îşi amintea de el ca de-un preot energic, mic de statură, care vocifera, perora şi-o băga pe ea în sperieţi, în vreme ce maică-sa, în felul ei grozav de ciudat, încerca să-l mîngîie, într-o limbă străină.

Baronul cel mititel niciodată n-a prea avut-o pe Anna la inimă fiindcă fata nu ştia boabă de polonă. Cu toate astea, se considera într-un fel protectorul ei — în numele lui Lensky — şi-odată chiar îi dărui nişte bijuterii ruseşti de demult, cu tot felul de brizbrizuri, cele mai fără valoare din ce-i rămăsese de la nevastă-sa. Apoi dispăru iar din viaţa familiei Brangwen, deşi îi despărţeau numai vreo 30 de mile.

Trei ani mai tîrziu le-ajunse la urechi uimitoarea veste că se-nsurase cu o tînără englezoaică de familie bună. Toată lumea se minună. Apoi le sosi un exemplar din *Istoria parohiei Briswell* de Rudolph, baron Skrebensky, vicar de Briswell. Era o carte bizară, scrisă dezlînat şi plină de tot felul de morţi scoşi de prin morminte. Avea următoarea dedicaţie: „Soţiei mele, Milli-

cent Maud Pearse, în care îmbrățișez generosul spirit al Angliei".

— Dacă n-a găsit altceva să-mbrățișeze decît spiritul Angliei, spuse Tom Brangwen, nu prea-l văd bine de-acu' încolo.

Dar făcîndu-i cu nevastă-sa o vizită de curtoazie, Tom o văzu pe noua baroană, o femeiușcă șireată, cu ten ca pielea de căprioară și păr brun-roșcat. Trebuia să te uiți la gura ei mereu, fiindcă etala-ntruna un zîmbet ciudat, de neînțeles, care-i dădea la iveală dinții niței cam scoși în afară. Nu era frumoasă și totuși Tom căzu pe loc în mrejele ei. Părea că se ghemuiește ca o pisicuță ce vrea să-i simtă căldura trupului, dar în același timp îi aluneca printre degete ca o zvîrlugă, arătîndu-i o ironie care-l făcea să se gîndească la gheruțele ei de oțel.

Baronul mai-mai că-și pierduse mințile după ea, atît era de curtenitor și de atent. Ea, aproape în derîdere, dar totuși foarte fericită, îl lăsa să umble nebun după înalta ei persoană. Cuconița asta ciudată avea frumusețea insesizabilă și nebătătoare la ochi a dihorului. Tom Brangwen o băgase pe mînecă. Îl juca pe degete și rîdea, gata să se sufoce, ca ispitită de cruzime. Îl chinuia, nu glumă, pe bietul baron, care spusese demult „adio" tinereții.

Cînd nevastă-sa îi dărui un fiu peste cîteva luni, baronul Skrebensky nu-și mai încăpea în piele de bucurie.

Încetul cu încetul, baroana își formă un cerc de cunoștințe în ținut. Căci era de familie bună, pe jumătate venețiană și școlită la Dresda. Vicarul cel mic de stat și de neam străin ajunse astfel la un statut social care aproape-i satisfăcea mîndria nebunească.

Așadar, familia Brangwen se cam miră cînd le sosi o invitație prin care Anna și tînărul ei soț erau poftiți în vizită la casa parohială din Briswell. Căci acum familia Skrebensky era destul de înstărită, Millicent Skrebensky avînd ceva avere de la părinți.

Anna-și scoase hainele cele mai bune de la naftalină, își reîmprospătă cunoștințele din liceu privind manierele elegante și-și făcu apariția cu bărbatu-său. Will Brangwen, roșu-n obraji, cu chipul luminos, cu mîini și picioare lungi și capul mic, ca cine știe ce pasăre sălbatică, nu era deloc schimbat. Micuța baroană zîmbea, arătîn-

du-și dinții. Avea un farmec al ei, un fel de răceală veselă și rîzătoare, ca de nevăstuică. De cum o văzu, Anna începu s-o respecte și, instinctiv, se puse-n gardă, atrasă de siguranța ciudată, ca de copil, a baroanei. Era ea fascinată, dar nu se prea-ncredea în gazdă. Baronul cel mititel încărunțise de-a binelea și părea foarte fragil. Se stafidise și se zbîrcise, dar era încă aprig și nesupus. Anna se uita la trupul lui slab, la picioarele lui mici, delicate și subțiri. Îl asculta vorbind, trăgea cu coada ochiului la mîinile lui subțiri și roșea. Recunoștea în el masculul, anii care se-adunaseră și de la care nu prea mai avea ce să aștepte, focul înțelepciunii, capacitatea lui de-a avea o reacție precisă, bine gîndită dinainte. Era atît de detașat, atît de obiectiv și mergea cu detașarea și obiectivitatea asta pînă la esență. Femeile ieșeau cu totul din preocupările lui, nu încăpea discuție. Așa că-i dădea mîna să aibă reacția aia delicată, bine gîndită dinainte.

Skrebensky era un exemplar deosebit și interesant. Dur și fără ascunzișuri, redus de vîrstă pînă la o esențialitate și sinceritate aproape ucigătoare, crude, baronul avea totuși o siguranță atît de statornică în tot ce făcea, era atît de deosebit în siguranța lui că Anna se simți atrasă spre el. Îi urmărea fascinată focul interior, rece, aspru, distinct. Oare-ar fi preferat așa ceva în locul căldurii difuze a bărbatului ei, în locul tinereții lui înflăcărate și oarbe ?

Părea că respiră un aer mai rece, mai tăios, ca și cum tocmai ar fi ieșit dintr-o cameră încălzită. Soții Skrebensky, oamenii ăștia ciudați, o făcură să vadă un alt element, mai liber, în care fiecare persoană era detașată și izolată. Oare nu era ăsta elementul ei natural ? Oare nu cumva viața strînsă, apropiată, din familia Brangwen n-o lăsa să respire ?

În timpul ăsta, micuța baroană, cu o lumină ascunsă care-i apărea mereu în ochii căprui, strălucitori, se juca cu Will Brangwen de-a șoarecele și pisica. El nu era destul de ager ca să-i sesizeze toate mișcările. Totuși o urmărea perseverent, cu ochi din care lumina nu dispărea

nici o clipită. Pentru el, Millicent era o ființă ciudată. Dar n-avea nici o putere asupra lui. Se înroșea pînă-n vîrful urechilor și era zgîndărită la culme. Și cu toate astea se uita întruna, curioasă, la fața lui întunecată și plină de viață ca și cum ar fi vrut să-l ucidă cu disprețul ei. Îl disprețuia într-adevăr pentru firea lui lipsită de simțul critic și al ironiei ; n-o atrăgea deloc. Și totuși firea asta o enerva, parcă-i stîrnea gelozia. Will o urmărea c-un interes plin de respect, întocmai cum s-ar fi uitat la o hermină jucăușă și sprințară. El personal, însă, nu era băgat deloc în toată afacerea. Nu era genul lui. Ea era toată flacără scînteietoare și zglobie, el era un foc strălucitor, arzînd cu flacără constantă. N-avea cu ce să se-aleagă de pe urma lui. Așa că-l făcu să roșească rău de tot, etalînd o superioritate de clasă subtilă și ucigătoare. El roși, dar tot nu zise nimic. Era mult prea deosebit de ea.

Apăru și băiețelul ei cu bona. Era un copil ager și iute, cu simțuri fine, nestatornic și rece chiar și față de ce-l interesa. De cum îl văzu, pe Will Brangwen îl trată ca pe unul care nu era din lumea lor. Stătu o clipă lîngă Anna, o acceptă în lumea lui și-apoi o tuli, repede, atent, nerăbdător, arătînd că-l interesează toate cîte un pic.

Tatăl îl adora și vorbea cu el în polonă. Era bizară și rigidă atitudinea aristocratică a tatălui față de copil, relațiile lor distante, clasica autoritate paternă, pe de o parte, și supunerea filială, pe de alta. Se jucau amîndoi, într-o anumită măsură fiecare separat unul de altul, două ființe deosebite, diferite mai degrabă în ce privește rangul decît relațiile. Și baroana zîmbea, zîmbea și iar zîmbea, zîmbea întruna, arătîndu-și dinții cam ieșiți în afară, avînd mereu o atracție și-un farmec misterios.

Anna își dădu seama cît de diferită ar fi putut să-i fie viața, cît de diferită ar fi putut să-i fie existența. Sufletul i se trezi și ea se preschimbă într-o altă persoană. Intimitatea cu bărbatu-său dispăru ; intimitatea aia ciudată și învăluitoare a celor din familia Brangwen se anulă, intimitatea aia atît de caldă, atît de apropiată, atît de sufocantă, cînd trăiești mereu cu impresia că ai o legătură cu altă persoană, o legătură de sînge. Ea nega relația asta strînsă cu tînărul ei soț. El și ea nu erau una și aceeași persoană. Căldura lui n-avea s-o inunde de-a

pururi, să-i inunde mintea şi individualitatea, pînă cînd ar ajunge la aceeaşi temperatură înaltă cu el, pînă cînd n-ar mai avea eul ei distinct de al lui. Vroia şi ea o viaţă a ei. El părea să i se suprapună şi s-o inunde cu fiinţa lui, cu viaţa lui, înfierbîntată, pînă cînd Anna nu mai era în stare să spună dacă era ea însăşi sau dacă era altă femeie, unită cu el într-o lume a intimităţii sîngelui, care se-nchidea peste ea şi-o excludea din toată detaşarea de afară.

Vroia să-şi regăsească vechiul ei eu bine definit, detaşat, detaşat de tot, activ, dar nu absorbit, activ în ce-o privea, luînd şi dînd, dar niciodată absorbit. Pe cînd vreme el vroia această contopire ciudată cu ea, la care Anna rezista încă. Dar de multe ori nu prea avea ea ce face. Înainte trăise atîta timp la adăpostul iubirii lui Tom Brangwen.

De la familia Skrebensky se duseră la marea dragoste a lui Will Brangwen, catedrala Lincoln, fiindcă nu era departe. Îi promisese că, una cîte una, o să vadă toate catedralele din Anglia. Începură cu Lincoln, pe care el o ştia bine.

Cînd se-apropie timpul să plece, Will nu mai avea stare. Oare ce-l făcea să se schimbe aşa de mult ? Anna era aproape furioasă, mai ales că venea de la soţii Skrebensky. Dar acum el se desfăşura singur. Inima lui parcă-şi deschidea porţile ca să se uite la măreaţa catedrală ce domina oraşul. Sufletu-i alerga ca nebun înainte.

Cînd văzu în depărtare catedrala, de un albastru închis, ridicîndu-se nerăbdătoare spre cer, lui Will îi tresăltă inima. Era semnul din cer, era spiritul fluturînd din aripi ca un porumbel, ca un şoim deasupra pămîntului. Se-ntoarse spre Anna, cu chipul luminat, în extaz, cu gura întredeschisă într-un zîmbet ciudat, extatic.

— Uite-o, draga de ea ! spuse el.

„Draga de ea" o cam irită pe Anna. De ce „draga de ea" ? Nu era ca oricare alta ? Ce-avea catedrala, clădirea asta mare, o rămăşiţă învechită a trecutului, ca să-l impresioneze în halul ăsta ?

Urcară un deal abrupt, el nerăbdător ca un pelerin care-ajunge la mormîntul sfînt. Cînd se-apropiară de locul cu pricina, cu castelul pe o parte şi catedrala pe cealaltă,

Will simți că-i plesnesc vinele și dau la iveală niște flori purpurii ; era pe altă lume.

Trecură de poartă și dădură cu ochii de marea fațadă dinspre apus, în toată lățimea și bogăția ei.

— E-o fațadă falsă, spuse el, uitîndu-se la piatra aurie și la turnurile gemene, care nu pierduseră nimic din iubirea lui.

Cuprins un pic de extaz, se trezi în ușa catedralei, așteptînd să se dezvăluie nedezvăluitul. Își ridică ochii spre minunata desfășurare de piatră. Acum avea să meargă înăuntru, în pîntecele fără cusur, fără păcat.

Deschise ușa și-n față-i apăru bezna măreață, susținută de piloni, în care sufletul i se-nfioră și se ridică din cuibul lui. Sufletu-i tresăltă și se-nălță în zbor în biserica impunătoare. Trupu-i stătea nemișcat, absorbit de înălțime. Sufletu-i tresăltă spre beznă, spre stăpînire, se răsuci pînă la ameteală, se pierdu pe sine de-atîta măreție, zvîcni în pîntece, în liniștea și bezna fecundității, precum sămînța procreației căzută în extaz.

Anna era și ea copleșită de mirare și venerație. Îl urmă pas cu pas. Aici, amurgul era însăși esența vieții, întunecimea brăzdată de culoare era germenele a tot ce e lumină și zi. Aici apăreau primii zori și-aici se stingeau ultimele raze de soare. Bezna din vremuri imemoriale, din care lumina vieții avea să înflorească și apoi să dispară în ea din nou, răsună de pace și liniște adîncă, venită din negura vremurilor.

Departe de timp, mereu în afara timpului ! Între răsărit și apus, între primii zori și ultimele zvîrcoliri ale amurgului, biserica rămînea tăcută ca o sămînță, învăluită-n bezna dinaintea germinării și-n liniștea de după moarte. Sălaș de zămislire și moarte, mustind de toată zarva și vremelnicia vieții, catedrala rămînea cufundată-n tăcere, o sămînță măreață și închisă în ea, din care-avea să țîșnească floarea strălucitoare a vieții inimaginabile, dar al cărei început și sfîrșit se-ngemănau în ceasul tăcerii. Îmbrățișată de curcubeu, bezna, presărată cu nestemate, învăluia tăcerea cu muzică, întunericul cu lumină, moartea cu zămislire, întocmai cum sămînța pune

frunză peste frunză, cufundînd rădăcina şi floarea în tăcere, înăbuşind toate secretele în trupul ei : moartea din care-a înviat viaţa la care s-a trezit, nemurirea pe care o atrage şi moartea pe care-o va strînge din nou în braţe.

Aici, în biserică, „înainte" şi „după" se împleteau, totul intra în elementul unic, atotcuprinzător. Brangwen ajunsese la desăvîrşire. Ieşise din pîntece, dînd porţile în lături şi avîntîndu-se spre lumină. Venise prin lumina zilei, adunînd zi după zi, cunoaştere după cunoaştere, experienţă după experienţă, amintindu-şi de bezna din pîntece, cunoscînd dinainte întunericul de după moarte. Apoi, între timp, deschisese larg uşile catedralei, lăsînd să intre amurgul celor două întunecimi, tăcerea liniştii îndoite, unde zorii erau apus şi începutul şi sfîrşitul erau unul şi acelaşi lucru.

Aici piatra sărea de pe pămîntul neted, sărea împinsă de fiecare dată de o dorinţă cu un milion de braţe strînse la un loc, sus, sus de tot, deasupra pămîntului orizontal, prin amurg şi-nserare şi tot alaiul de dorinţe, prin abatere de la drumul cunoscut, o, spre extaz, spre atingere, spre întîlnire şi desăvîrşire, spre întîlnire, spre îmbrăţişare, spre îmbrăţişarea strînsă, spre neutralitate, spre împlinirea fără cusur, ameţitoare, spre extazul de dincolo de timp. Sufletul lui rămînea acolo, în vîrful arcului, prins în extazul ce nu cunoaşte timpul, desăvîrşit.

Şi nu era nici timp, nici viaţă, nici moarte, doar asta, împlinirea asta fără de timp, unde izbucnirea pămîntului întîlnea izbucnirea pămîntului şi arcul se-nchidea prin cheia de boltă a extazului. Asta era totul, absolut totul. Pînă cînd se trezi iar în lumina de dedesubt. Acolo se reculese din nou, în trecere, numai, fiecare rază din el se-ncorda şi ţîşnea, ţîşnea drept în întunecimea de deasupra, spre zămislirea şi misterul unic, spre atingere, spre îmbrăţişare, spre desăvîrşire, spre piscul eternităţii, spre vîrful arcului.

Anna era şi ea copleşită, dar mai degrabă redusă la tăcere, decît vorbind la unison cu restul. Îi plăcea lumina asta ca nefiind chiar a ei, dar nu putea să-l vadă pe Will dus de pe lume, căzut în extaz. La început, patima lui care izbucnise-n catedrală o umpluse de veneraţie, dar apoi o enervă la culme. La urma urmei, afară era cerul, iar aici,

în semiîntunericul ăsta misterios, sufletul lui Will se-nălța odată cu coloanele, însă nu spre stele și spre nesfîrșirea întunecată, dar limpede ca cristalul. Se-nălța ca să-ntîlnească și să îmbrățișeze piatra mînată de impulsul de-a răspunde, acolo în bezna și taina acoperișului. Nemișcarea, privită de departe, și împreunarea arcelor, saltul și izbucnirea pietrei, care ducea pe umeri acoperișul măreț, o umplură de groază și-i luară graiul.

Dar totuși... totuși ținea minte că cerul liber nu era o boltă azurie, nu era o cupolă din care atîrnau sumedenie de candelabre sclipitoare. Era un loc unde stelele își făceau libere rondul de noapte, libere să meargă sus, tot mai sus.

Catedrala o stîrni și pe ea. Dar Anna n-ar fi acceptat în ruptul capului ca pietrele-alea săltărețe să se-mpletească într-un acoperiș măreț, tărîmul cel mai de pe urmă, care s-o închidă acolo și dincolo de care să nu fie nimic, nimic, absolut nimic. Sufletul lui s-ar fi bucurat să fie așa. Aici, aici e totul, desăvîrșit și veșnic : mișcare, întîlnire, extaz și nici o himeră a timpului, nopții și zilei care trece, doar spațiul perfect proporționat, mișcarea necurmată și mereu născîndă și patima croindu-și drum spre altar, printre valurile maiestuoase ca reveniri ale extazului.

Sufletul Annei era prea aproape de altar, de pragul veșniciei, plin de adorație pioasă, spaimă și bucurie. Dar ezita cînd era vorba să treacă, nu se-ncredea în suprematia altarului. Nu era ea aia pe care s-o arunci cu forța spre înălțimi, înălțimile zborurilor pătimașe, și-apoi s-o lași să cadă pe treptele altarului ca pe un țărm al necunoscutului. În toate astea era o mare bucurie și mult adevăr. Dar chiar și-n extazul orbitor al catedralei, Anna revendica alt drept. Altarul era sterp, luminile i se stinseseră și rămăsese-n întuneric. Dumnezeu nu-i mai dădea lumina lui divină. Totul era fără viață acolo. Anna își cerea dreptul spre libertatea de deasupra ei, de dincolo de-acoperișul catedralei. Totdeauna avea sentimentul că vroia cineva să-i pună o piedică, să n-o lase să se-avînte spre înalturi.

Așa că se-agăța de lucrurile mici, care-o salvau și nu lăsau s-o ducă torentul patimii, care sare spre infinit într-un șuvoi imens, triumfător, izbindu-se și croindu-și singur drum. Vroia să se desprindă din mișcarea asta

săltăreaţă, care mergea numai înainte, să se înalţe din apa mării precum o pasăre se înalţă cu picioare ude şi mlădioase, să se ridice precum o pasăre se ridică cu pieptul înainte şi-şi repede trupul afară din freamătul şi zbuciumul mării ce-o poartă spre un sfîrşit pe care nu-l vrea, să se smulgă precum o pasăre înaripată şi, sub cerul liber unde totul are limpezimea cristalului, să se ridice deasupra zvîrcolirii necurmate, să fie ca un punctişor distinct ce stă suspendat în aer, se mişcă într-o parte şi-n alta, văzînd şi răspunzînd înainte de-a se lăsa din nou în jos, după ce-a ales sau a găsit direcţia în care va fi dusă.

Parcă trebuia să se prindă de ceva, parcă aripile-i erau prea slabe ca s-o ridice deasupra zbuciumului mării. Dădu cu ochii de chipurile mititele, sculptate-n piatră, ciudate şi răutăcioase, şi rămase pironită-n faţa lor.

Chipurile alea mititele şi vîclene te priveau din marea curgere a catedralei de parcă ştiau ele ceva. Ştiau ei bine, drăcuşorii ăştia care dădeau riposta cuvenită iluziei umane, ştiau ei bine că toată catedrala asta nu era absolutul, că mai era ceva şi dincolo de ea. Făceau cu ochiul şi rînjeau răutăcioşi, sugerîndu-ţi nenumăratele lucruri pe care măreţul plan al bisericii le lăsase pe dinafară.

— Or fi multe-aici, înăuntru, dar şi mai multe sînt afară, păreau să spună chipurile mititele în zeflemea.

Chipurile astea mititele erau sus, săltate de marele impuls către altar. Dar în afară de asta, fiecare avea voinţa lui, mişcarea lui, ştiinţa lui, care nu se dădeau bătute, sfidînd marea curgere a catedralei şi rîzînd triumfătoare de propria lor micime.

— Ia uite ! scoase Anna un strigăt. Ia uite ce adorabile sînt chipurile alea ! Uită-te la ea.

Brangwen se uită fără prea multă tragere de inimă. Asta era glasul şarpelui din rai. Anna-i arătă un chip mititel, sculptat în piatră. Era durduliu, viclean şi răutăcios.

— O cunoştea, ăla care-a sculptat-o o cunoştea, spuse Anna. Sînt sigură că era nevastă-sa.

— Da' nici vorbă de femeie, e-un bărbat, i-o tăie repede Brangwen.

— Crezi ? Nuuu ! Nu-i bărbat. Aia nu-i mutră de bărbat.

Vocea ei era cam batjocoritoare. El rîse puțin și plecă mai departe. Dar ei nici prin cap nu-i trecea să meargă cu el. Rămase pe loc, zăbovind pe lîngă chipurile sculptate. Și el nu putea merge mai departe fără ea. Aștepta impacientat de propria lui reacție adversă. Anna-i strica toată plăcerea comunicării pătimașe cu catedrala. Așa că-ncepu să-ncrunte din sprîncene.

— A, asta-i nemaipomenită ! izbucni Anna din nou. Uite-aici ! E-aceeași femeie, numai c-a făcut-o închinîndu-se ! Ce grozavă e ! Așa-i c-a făcut-o cam hidoasă ? (Anna rîdea amuzată.) Doamne, ce-o mai ura ! Trebuie să fi fost un tip hazliu ! Ia uită-te la ea, e teribilă, juri că-i o scorpie și mai multe nu ! Tare trebuie să se fi distrat cînd a făcut-o așa. Și pe deasupra, i-a mai întors și spatele, nu ?

— Ți-am mai spus că-i un cap de bărbat, nici vorbă să fie femeie... e-un călugăr... proaspăt bărbierit, spuse el.

Anna pufni în rîs.

— Nu-ți convine că și-a băgat nevasta-n catedrala ta, așa-i ? zise ea în batjocură, cu un rîs cristalin și profan.

Și rîse victorioasă, cu răutate.

Anna reușise să scape din strînsoarea catedralei, să se elibereze de ea, reușise chiar să nimicească și patima lui Will. Era bucuroasă, dar el era înfuriat la culme. Orice-ar fi făcut de-acum încolo, nu mai putea să vadă-n catedrală aceeași minunăție ca înainte. Toate iluziile i se spulberaseră. Ce fusese pentru el absolutul, tot cerul și pămîntul la un loc, devenise, și pentru el și pentru ea, un morman de gunoi, fără viață... dar fără viață de tot.

Parc-avea numai cenușă-n gură și furia-l rodea în suflet. O ura pe Anna fiindcă-i distrusese altă iluzie fără de care nu putea trăi. Curînd o să fie gol-goluț, cu sufletul sterp, n-o să mai aibă unde să se refugieze, n-o să mai aibă nici o credință în care să găsească un sprijin.

Cu toate astea, pe undeva prin adîncul sufletului, avusese o reacție mai puternică față de chipul mititel și viclean care știa el ceva decît față de curgerea fără cusur a catedralei.

Și totuși, deocamdată, sufletu-i era nenorocit și hoinar, fără adăpost. Nu-i venea să creadă că Anna îl dăduse-afară din propria lui realitate. Vroia să-și ia cate-

drala înapoi. Vroia să-şi împlinească patima oarbă. Şi nu mai putea. Intervenise ceva.

Se duseră din nou acasă. În amîndoi se petrecuse o schimbare. Ea-şi descoperise un soi nou de respect pentru ce vroia el, iar el simţea că, pentru el, catedralele n-o să mai fie niciodată ce fuseseră pînă atunci. Înainte crezuse că sînt absolutul. Dar acum le vedea chircite sub cer, ascunzînd încă înăuntru lumea întunecată şi misterioasă a realităţii, dar ca o lume în altă lume, un fel de completare la un spectacol, pe cîtă vreme înainte fuseseră pentru el o lume într-o mare de haos : o realitate, o rînduială, absolutul într-o harababură fără noimă.

Înainte simţise că de-ar putea să pătrundă pe uşa cea mare şi să privească prin beznă spre miracolul, îndepărtat, mustind de sentimentul suprem, al altarului, atunci, avînd împrejur ferestrele suspendate-n gol ca nişte perniţe cu bijuterii ce se scaldă-n propria lor splendoare, numai atunci şi-ar fi găsit împlinirea, desăvîrşirea. Aici, împlinirea, după care tînjise atîta, venea mai aproape, spre această poartă a marelui necunoscut, strîngînd în ea toată realitatea şi-aici altarul era uşa mistică prin care toţi şi toate trebuiau să treacă spre veşnicie.

Dar acum, trist şi dezamăgit, îşi dădea oarecum seama că uşa cu pricina nu prea era uşă. Era prea îngustă, era o uşă falsă. Afară, dincolo de zidurile catedralei, erau multe spirite înaripate care n-aveau fineţea să poată trece prin sita beznei bătută-n nestemate. Pentru el absolutul dispăruse.

Ascultă sturzii cîntînd prin grădini şi auzi o notă care nu-i ajunsese niciodată la urechi în catedrală : o notă liberă, nepăsătoare şi veselă. În drum spre serviciu, trecu peste-un cîmp smălţat cu păpădii galbene şi marea de galben strălucitor i se păru dintr-o dată atît de somptuoasă şi-atît de proaspătă că-l cuprinse bucuria cînd se gîndi că scăpase de catedrala lui înveşmîntată-n umbre.

Viaţa exista şi afară din biserică. Multe lucruri, multe de tot, nu le găseai în biserică. Se gîndi la Dumnezeu şi la toată rotonda albastră a zilei. Era ceva într-adevăr măreţ şi liber. Se gîndi la ce mai rămăsese din veneraţia

vechilor greci și i se păru că nici un templu nu poate fi perfect pînă cînd n-ajunge-n ruină și nu se face una cu vînturile, cerul și iarba.

Totuși Will iubea biserica. O iubea ca pe-un simbol. Se-ngrijea de ea pentru ce încerca să reprezinte, mai degrabă decît pentru ce reprezenta într-adevăr. Și totuși o iubea. Bisericuța de care-l despărțea un zid îl atrăgea și el o-nconjura cu atenția lui plină de iubire. Și se ducea s-aibă grijă de ea, să n-o lase să cadă-n paragină. Era pentru el un lucru vechi și sfînt. Avea grijă de sculpturile-n piatră și lemn, acorda orga, punea la loc o bucățică picată dintr-o sculptură, repara mobilierul. Mai tîrziu îl făcură și dirijorul corului.

Viața lui își schimba centrul de greutate, venea mai la suprafață. Nu reușise să se facă înțeles cu-adevărat, nu reușise să se exprime ca lumea. Trebuia s-o ia din nou pe vechiul drum. Dar ca spirit, era neterminat, aproape nenăscut.

Anna era acuma absorbită de copil. Pe bărbatu-său îl lăsă să-și vadă de-ale lui. Era gata s-amîne toate aventurile și incursiunile în realități necunoscute. Avea copilul, el era viitorul ei palpabil și imediat. Dacă sufletul ei nu reușise să-și găsească împlinirea, pîntecele o găsise deja.

Biserica de lîngă casa lor îi deveni foarte apropiată și dragă lui Will. Ținea la ea, fiindcă era toată în grija lui. De nu și-ar găsi o ocupație nouă, ar fi fericit să împărtășească aceeași credință veche și dragă. Știa bine bisericuța asta cu pereți albi, văruiți. În umbra ei Will se reîntorcea la vechea lui existență. Îi plăcea să se afunde în liniștea ei precum se scufundă o piatră în apă.

O luă prin grădină, urcă cele cîteva trepte ca să treacă zidul și pătrunse-n liniștea și pacea bisericii. Ușa grea se trînti în urma lui, zgomotul pașilor răsună pînă dincolo de coloane și-n inimă simți un mic impuls spre tandrețe și pace mistică. Îi era și puțin rușine, ca unui om care-a dat greș și-acum se-ntoarce să-și regăsească împlinirea.

Îi plăcea s-aprindă lumînările de la orgă și, singur, la lumina palidă, să exerseze imnurile și cînturile pentru slujbă. Arcele văruite se retrăgeau în întuneric, sunetul orgii și-al pedalierului se pierdea în tăcerea netulburată

a bisericii ; în turn se-auzeau zgomote slabe, nelumeşti şi-apoi muzica răsuna din nou cu putere, triumfătoare.

Pentru viaţa lui nu se mai agita deloc. Îşi destinse voinţa şi lăsă lucrurile să curgă. Era mult între el şi nevastă-sa, dacă nu chiar totul. Ea învinsese într-adevăr. Lasă-l s-aştepte şi să se supună, s-aştepte şi să se supună. Ea, copilul şi el, toţi trei la un loc erau unul singur. Orga lăsă să se-audă declaraţia lui solemnă. Apăsa pe clapele orgii şi sufletu-i zăcea în întuneric.

Pentru Anna, copilul era fericirea supremă şi împlinirea. Dorinţele-i rămaseră-n suspensie, nu mai contau, sufletul ei cunoştea fericirea deplină prin copil. Era cam debil şi Anna avu de furcă, nu glumă, pînă-l puse pe picioare. Nu se gîndi nici o clipă c-ar putea să-l piardă pentru totdeauna. Fetiţa era delicată, slăbuţă, deci era de datoria Annei s-o facă zdravănă. Se dedică acestei munci cu totul, căci copilul era lumina ochilor ei. Toată imaginaţia lucra pentru un singur scop. Era mamă. Era de-ajuns să umbli cu mînuţele şi picioruşele-alea care-abia ieşiseră la lumină, cu trupuşorul cel nou creat, s-auzi glăsciorul proaspăt străpungînd tăcerea. Pentru ea, tot viitorul ieşea la iveală din plînsul şi gînguritul copilaşului. Cînd îi dădea să sugă, cîntărea în mîini anii vieţii viitoare. Se născu în ea simţul pătimaş al împlinirii, al viitorului şi-asta o făcu puternică şi plină de viaţă. Tot viitorul era-n mîinile ei, în mîinile unei femei. Nici nu-mplinise fetiţa 10 luni că Anna rămase din nou însărcinată. Parcă intrase-n vîltoarea vieţii fecunde, fiecare clipă era plină şi ocupată de-atîta zămislire. Se simţea, ca şi pămîntul, izvorul a tot ce există.

Brangwen vedea de biserică, cînta la orgă, făcea repetiţii cu băieţii din cor şi ţinea lecţii la şcoala de duminică. Era destul de fericit. Cînd făcea religia cu băieţii duminica, îl învăluia o fericire plină de nerăbdare şi dorinţa fără alean. Tot timpul se entuziasma la gîndul unei taine care era pe-aproape, dar pe care n-o căutase încă.

În casă, Will era supus nevestei şi micului lor matriarhat. Ea-l iubea fiindcă era tatăl copiilor ei. Şi totdeauna-l dorea fizic. Aşa că el renunţă la-ncercarea de-a avea vreo superioritate spirituală şi chiar la respectul pentru viaţa lui conştientă sau publică, pe care-l aştepta altădată de la

ea. Pur și simplu trăia prin dragostea ei carnală. Și el era supus micului lor matriarhat, avînd grijă de copil și ajutînd la diverse treburi prin casă. Acuma nu mai dădea nici o ceapă degerată pe propria lui demnitate și importanță. Dar faptul că renunțase la orice pretenție, viața izolată, legată numai de interesul lui, îl făceau să pară ireal, lipsit de importanță.

Anna nu spunea în public că e mîndră de el. Dar curînd învăță să nu se sinchisească de viața publică. El nu era ceea ce se numește un bărbat cum scrie la carte : nu bea, nu fuma și nu-și dădea vreo importanță. Dar era bărbatul ei și însăși indiferența lui față de tot ce-nseamnă bărbăție o făcea regina lumii-n care erau numai ei doi. Fizic, ea-l iubea și el o satisfăcea. El rămînea singur și totdeauna pe planul doi. La început o zgîndărise faptul că lumea exterioară exista atît de puțin pentru el. Privindu-l cu ochii omului din afară, se simțea tentată să-și bată joc de el. Dar batjocura se transformă într-un fel de respect. Îl respecta pentru că i se supunea așa de simplu și total. Mai presus de toate, era înnebunită să-i nască copii. Era-nnebunită să fie dătătoare de viață.

Nu putea să-l înțeleagă. Nu-nțelegea cînd îl apuca vreo furie ciudată, întunecată, și nu-i înțelegea nici devotamentul pentru biserică. Ce-l interesa pe el era *clădirea* bisericii. Și totuși în suflet avea o patimă pentru ceva. Curăța lucrătura în piatră, repara sculpturile în lemn, punea orga la punct și-avea grijă să cînte corul cît mai aproape de perfecțiune. Treaba lui era să păstreze neatinse rînduiala și ritualul bisericesc, să țină în mînă tot edificiul ăsta sacru și-apropiat și să se-ngrijească de slujbă de la un cap la altul. Pe chip și-n mișcările lui atente se vedea puțină suferință și încordare, pe care le suporta, însă, surîzător. Era ca un îndrăgostit care știe că iubita-l înșeală și totuși o iubește, numai că dragostea lui este mai încordată. Biserica era falsă, dar el o slujea cu și mai multă grijă.

În timpul zilei, cînd lucra în birou, nu se consuma deloc. Pur și simplu nu exista. Lucra ca o mașină pînă cînd venea timpul să se ducă acasă.

O iubea din toată inima pe bruneta aia mică de Ursula și-aștepta să crească, să-nceapă și ea să-și dea seama de

niște lucruri. Acuma, mama avea monopolul asupra fetiței. Dar inima lui aștepta în beznă. O să vină și vremea lui.

În cele din urmă învață să i se supună Annei. Îl forța să accepte spiritul legilor ei, dar îi lăsa litera legilor lui. Nu putea să-nghită dracii care-l apucau cîteodată. Anna suferea cumplit din cauza furiei lui întunecate, inexplicabile și imprevizibile, cînd îl năpădea bezna și-un vînt întunecat parcă ștergea de pe fața pămîntului tot ce-avea de-a face cu Will. Atunci Anna simțea c-o anihilează și pe ea și totul în jur.

La început s-a luptat cu el. Cînd era-n starea asta, Will îngenunchea noaptea și-și spunea rugăciunile. Anna se uita la silueta lui chircită.

— De ce te lași în genunchi și te faci că te rogi ? îi spunea ea cu asprime. Crezi că există vreun om pe lumea asta care poate să se roage cînd e-n halul ăsta de josnic cum ești tu ?

El rămînea chircit lîngă pat, fără să se miște.

— E înfiorător, mai zicea ea, și cîtă prefăcătorie ! Ce pretinzi că spui ? Și cui te faci că te rogi ?

El tot nemișcat rămînea, fierbînd de furie, o furie rudimentară, de animal, cînd întreaga lui ființă părea că se dezintegrează. Parcă trăia sub tensiune și din cînd în cînd apărea furia asta întunecată, fără cap și fără coadă, setea de distrugere. Atunci Anna se lupta cu el și bătăliile erau aprige, sîngeroase. Și pe urmă patima le era la fel de neagră și înspăimîntătoare.

Dar puțin cîte puțin Anna învăța să-l iubească altfel, și era mai bine. Se dădea la o parte și, cînd simțea că-l apucă năbădăile, nu-l lua în seamă ; îl lăsa în lumea lui, ea rămînînd cu ale ei. El se lupta amarnic cu el însuși ca să vină-napoi la ea. Căci în cele din urmă îi intră bine-n cap ce suferință de cîine-l așteaptă pînă se întoarce la ea Așa că se străduia să i se supună, dar ea se temea de încordarea înfricoșătoare din ochii lui. Făcea dragoste cu el și-l lua în lumea ei cu totul. După asta îi era recunoscător, supus.

Will își înjghebă un atelier unde să poată lucra în lemn. Acolo repara ce era nevoie pentru biserică. Așa c-avea o

grămadă de treburi : nevasta, copilul, biserica, meșterelile lui în lemn, serviciul, care-i umpleau tot timpul. De n-ar fi fost barierele din el, peste care nu putea trece, întunecimea care-i înnegura privirea ! Pînă la urmă trebui să se recunoască învins. Era nevoit să se supună propriei lui imperfecțiuni, limitelor propriei lui ființe. Trebuia chiar să știe clar că-l apucă năbădăile și să țină seama de asta. Dar, fiindcă Anna se purta mai blînd cu el, și furia lui se mai domoli.

Uneori stătea foarte liniștit, cu chipul luminos și visător. Atunci, în momente ca alea, vedea Anna că sub lumina de pe chip se-ascundea multă suferință. Era conștient că are niște limite, că-n propria lui ființă era ceva neterminat, neformat, niște muguri care n-ajunseseră să plesnească, niște lăcașuri închise ale beznei, care n-aveau să se deschidă și să crească niciodată, deși trupul lui era plin de viață. Nu era pregătit să-și găsească împlinirea. Ceva neterminat din el îi punea tot felul de piedici, era în el o întunecime pe care *nu putea* s-o risipească și care n-avea să se risipească în vecii vecilor.

Capitolul VIII

COPILUL

De la bun început copilul stîrni o emoție adîncă și puternică în sufletul tînărului tată. Brangwen abia-ndrăzni să recunoască ; era atît de puternică și venea din asemenea adîncimi de beznă... Cînd auzea copilul plîngînd, îl apuca groaza din cauza ecoului care răsuna în adîncurile necunoscute din ființa lui. Trebuia oare să cunoască adîncimi ca astea, primejdioase și de neînlăturat ?

Ținea copilul în brațe și se plimba în sus și-n jos prin cameră neliniștit de plînsul odraslei, carne din carnea lui, sînge din sîngele lui. Da, carnea și sîngele lui țipau ca din gură de șarpe ! Simțea revoltă în suflet împotriva glasului de copil. Izbucnise-n el dintr-o dată, venind din adîncurile necunoscute ale ființei sale.

Cîteodată, noaptea, copilul nu mai termina cu plînsul, exact în nopțile mai apăsătoare și cu somn chinuitor, ca o povară. Pe jumătate adormit, întindea mîna s-acopere fața copilului ca să tacă odată. Dar îl oprea ceva : îl oprea plînsul ăla care nu se mai sfîrșea, insuportabil și neomenesc. Era un plîns atît de impersonal, fără cauză sau obiect. Totuși își găsea imediat ecou în sufletul lui, care căuta să răspundă la toată nebunia asta. Îl umplea de groază, îl aducea la un pas de nebunie.

Învață să se resemneze, să se obișnuiască cu ideea că tot ce era viață-n el nu mai conta nici cît negru sub unghie, că de izvorul ei uitase toată lumea. Deci el, Will, nu era ce credea că e ! Atunci era cum era, adică necunoscut, puternic, tenebros.

Se obișnui cu puiul de om, știa cum să ridice și să țină-n brațe trupușorul. Bebelușul avea un cap frumos și rotunjor care-l mișca pe Will cu patimă. Și-ar fi dat și ultima picătură de sînge ca să apere biluța aia perfectă și minunată.

Învăţă să cunoască mînuţele şi picioruşele, ochişorii ăia ciudaţi, de-un căprui auriu, care nu vedeau nimic, guriţa stranie, fără dinţi, care se deschidea numai ca să ţipe, să sugă sau să-nceapă să rîdă. Aproape că-nţelegea chiar şi picioruşele care-i provocaseră la început un sentiment de repulsie cu bălăbăneala lor. Aşa mititele cum erau, puteau să lovească cu o blîndeţe care era a lor şi numai a lor.

Într-o seară îi căzură ochii pe vietatea aia micuţă, care, în costumul lui Adam, se dădea de-a dura-n poala maică-si. Lui Will i se făcu rău, căci vedea copilul total neajutorat şi vulnerabil într-o lume străină şi ostilă ; într-o lume plină de lucruri tari şi înălţimi diferite, copilul era vulnerabil în orice clipă. Totuşi era vesel nevoie mare. Şi totuşi, în plînsul lui înspăimîntător şi fără obiect, nu era spaima oarbă, venită de departe, a goliciunii lui vulnerabile, spaima că era cu totul în mîinile altora, neajutorat în orice clipă şi-n orice loc ? Will nu putea să-ndure s-audă copilul plîngînd. Inima i se strîngea şi omul se pornea să-l apere împotriva universului întreg.

Dar aştepta să treacă zilele-astea urîte, căci vedea bucuria la orizont. Văzu urechiuşa scumpă şi nepăsătoare a copilului, albă ca spuma laptelui, un pic de păr mătăsos, ca o pulbere fină, arămie. Şi se puse pe aşteptat. Aştepta ca gîgîlicea să fie şi-a lui, să se uite la el şi să-i răspundă.

Bebeluşul era o fiinţă distinctă, dar era copilul lui, al lui şi numai al lui. Carnea şi sîngele lui erau şi-n boţul ăsta cu ochi. Ţinea copilul strîns la piept şi dădea drumul la un rîs răsunător, pătimaş. Şi copilul îl recunoştea.

Ochişorii ăia abia deschişi, în care abia mijiseră zorile, se uitau la el şi Will vroia să ia act de prezenţa lui, să-l recunoască. După asta se convinse. Copilul îl cunoştea. O strîmbătură ciudată, care aducea a rîs, îi apărea pe chipul mititel şi asta era numai pentru el. Îl strînse la piept, hohotind triumfător.

Ochii de-un căprui auriu ai copilului se luminară încetîncet şi se făcură mari de tot cînd văzură faţa întunecată şi radioasă a tînărului. O cunoştea mai bine pe maică-sa şi vroia mai mult la ea. Dar extazul cel mai puternic şi mai pătrunzător, aşa mititel cum era, era pentru tata.

Începu să prindă puteri, să se miște voinicește și liber, să scoată sunete ce-aduceau a cuvinte. Era fetiță mare de-acuma. Îl cunoștea deja după mîinile puternice, se bucura la nebunie cînd o strîngea tare-n brațe și rîdea și țipa de bucurie cînd se juca cu ea.

Și inima lui era plină de iubire pătimașă pentru copil. Fetița nu trecuse mult de-un an cînd veni pe lume al doilea copil. Atunci Will o luă pe Ursula în stăpînire, pe ea, prima lua fetiță. Inima lui era toată numai pentru ea.

A doua avea ochi albaștri și pielea albă. Aducea mai mult cu cei din neamul Brangwen, spuneau ei. Părul îi era ca aurul. Uitaseră, se vede, de claia blondă și rebelă pe care o avusese Anna cînd era mică. Nou-venitei îi spuseră Gudrun.

De data asta Anna era mai tare și mai puțin curioasă și nerăbdătoare. Nici nu-i păsa că n-avea un băiat. Destul c-avea lapte și putea să-i dea copilului să sugă. O, Doamne, ce fericire să simtă viața aia mică sugînd lapte din trupul ei ! O, ce fericire să simtă pruncul, zdravăn de acum, cum se prinde de ea cu mînuțele, cum se-ntinde orbește, și totuși cu patimă, spre sînii ei, să-i simtă gurița căutînd-o pe ea, sigură că există, să simtă pacea desăvîrșită ce-o-nvăluia cînd se destindea trupușorul, iar gura și gîtul se străduiau să sugă, să sugă și iar să sugă, să soarbă viața din ea ca să facă o viață nouă, aproape suspinînd de bucurie, pătimașă că-și capătă existența ei, să simtă mînuțele cum se prind nebunește de sfîrc cînd ea-l dădea la o parte, ca să nu mai zică nimeni nimic. Annei i-ajungea asta. Părea că trece într-un fel de fericire inexprimabilă a maternității. Fericirea maternității era totul pentru ea.

Așa că tatăl avea fetița mai mare, înțărcată de-acuma. Ochii de-un căprui auriu, vioi și plini de uimire, ai micuței Ursula erau pentru el, cel care a așteptat în umbra mamei pînă a fost nevoie de el. Mama simți un ghimpe de gelozie în inimă. Dar ea era încă acaparată de fetița cea mică. Era toată a ei și copila numai de ea avea nevoie.

Ursula era acum odoru' lu' tăticu'. Era floricica, soarele lui. El avea răbdare, energie și imaginație pentru ea O învăța tot felul de lucruri nostime, o făcea să-și gă-

sească împlinirea şi-o stîrnea s-arate cît poate, aşa piticuţă cum era. Ea-i răspundea cu rîsul ei caraghios de copil şi cu strigăte de bucurie.

Acuma, c-aveau doi copii, chemară o femeie să facă gospodăria. Anna avea grijă numai de fetiţe. Nu era prea mult, deşi erau două, dar îi făceau rău să se gîndească la altă muncă, acum cînd veniseră pe lume copiii, decît grija pentru ei.

Cînd Ursula începu să meargă, era foarte preocupată de propria ei persoană, se distra totdeauna singură şi nu prea-i păsa dacă alţii îi dădeau atenţie sau nu. De multe ori, seara pe la 6, Anna o lua pe cărare, trecea fetiţa peste gărduţ şi-o lăsa pe cîmp, zicîndu-i :

— Du-te-naintea lu' tăticu' !

Şi cînd urca dealul, lui Brangwen îi apărea în faţa ochilor, pe coborîşul potecii, o mogîldeaţă cu păr negru ca pana corbului care venea-mpleticindu-se şi bătută de vînt şi care, de cum îl vedea, o pornea fuguţa spre el, pe deal în jos, dînd din mînuţe ca o moară de vînt mititică şi zurbagie. Lui îi tresălta inima şi-o lua cît putea la fugă ca s-o prindă, fiindcă ştia c-o să cadă. Ea se repezea ca o furtună, dînd din mînuţe. Şi el era fericit s-o prindă-n braţe. Odată, cînd venea în zbor spre taică-său, Ursula căzu. El o văzu cum cade, cu mînuţele ridicate spre el. Cînd ajunse lîngă ea şi-o luă în braţe, fetiţa avea sînge la gură. Will n-a suportat niciodată să se gîndească la scena asta, totdeauna i-a venit să plîngă, chiar cînd îmbătrînise şi Ursula era de-acum ca o străină pentru el. Cît a iubit-o pe mititica aia de Ursula ! Cînd era tînăr, însurat prima dată, se uscase de dorul ei.

Cînd fetiţa se făcu un pic mai mare, o vedea, cu şorţuleţul ei roşu, cum se urcă pe gărduţ fără să se uite, se clatină gata-gata să cadă, se dă de-a dura, se ridică şi vine spre el ca vîntul şi ca gîndul. Uneori îi plăcea s-o ducă taică-său pe după gît, alteori prefera să meargă amîndoi ţinîndu-se de mînă, cîteodată îl prindea cu mînuţele de picior o clipă şi pe urmă o lua din nou la fugă. El chiuia şi-o chema, punîndu-se la mintea ei, ca un copil puţin mai mare. Pe-atunci era încă doar un băiat înalt, subţire şi necopt, de 22 de ani.

El i-a făcut leagănul, scăunelul, taburetul, apoi scaunul cu picioare înalte ca s-ajungă la masă. Tot el o urca pe masă sau îi făcea o păpuşă dintr-un picior de la o masă veche, în vreme ce ea-l urmărea pisîndu-l :

— Fă-i ochi, tăticule, fă-i ochi !

Şi el îi făcea ochii încrustîndu-i cu cuţitul.

Ursulei îi plăcea grozav să se gătească, aşa că-şi lega o aţă pe după ureche şi atîrna de ea o mărgea albastră, ca să zică şi ea că are cercei. Cerceii erau diferiţi : cu mărgea roşie, cu mărgea aurie şi cu o perluţă. Şi cînd venea el seara acasă şi-o vedea mîndră nevoie mare, dar arătînd cam sfioasă, o băga neapărat în seamă şi zicea :

— A, văd că azi ţi-ai pus cerceii cei mai frumoşi, ăia de aur cu perle !

— Da.

— Bănuiesc c-ai fost în vizită la regină.

— Da, am fost la ea.

— Zău ? Şi ce ţi-a spus ?

— A zis... a zis... „Să nu-ţi muldăreşti lochiţa asta albă si flumoasă".

Îi dădea bucăţelele cele mai bune din farfuria lui şi i le băga în guriţa umedă şi roşie ca fraga. Şi pe felia de pîine cu unt îi făcea o pasăre din marmeladă, pe care Ursula o mînca cu o plăcere nemaipomenită.

După ceai, după ce spăla vasele, menajera pleca şi-i lăsa să se descurce ei între ei. De obicei Brangwen dădea o mînă de ajutor la baia copiilor. Făcea conversaţii lungi cu fetiţa în vreme ce-o ţinea pe genunchi şi-i scotea hăinuţele. Şi-ai fi zis că vorbea într-adevăr de lucruri foarte importante, de probleme serioase de morală. Apoi, ca din senin, fetiţa nu-l mai asculta, căci zărise o bilă de sticlă care se rostogolise într-un colţ. O zbughea din braţele lui ca un iepure şi nu se grăbea deloc să se întoarcă.

— Hai, vino-napoi, îi spuse el şi-ncepu să aştepte.

Ursula era cufundată cu totul şi nici nu-l auzea.

— Vino ! repetă el cu o urmă de comandă în glas.

Fetiţa chicoti, dar se prefăcu tare absorbită de problema ei.

— Hei, do'n'şoară, auzi ce-ţi spun ?

Ea se-ntoarse rîzînd, toată numai lumină. El se repezi şi-o luă pe sus.

— Cine nu vroia să vină ? întrebă el, învîrtind-o cu mîinile lui puternice și gîdilînd-o.

Iar ea rîdea din toată inima, cu gura pînă la urechi. Îl iubea fiindcă o forța cu puterea și hotărîrea lui. El era atotputernic, întruchiparea puterii, turnul care se-arăta la orizontul ei mititel.

Cînd copiii erau în pat, Anna și el stăteau uneori de vorbă despre tot felul de lucruri, amîndoi în dorul lenii. El citea foarte puțin. Dacă-l atrăgea vreo carte, lectura se transforma într-o realitate arzătoare, o altă scenă pe care putea s-o vadă dacă deschidea fereastra. Anna, însă, frunzărea cartea ca să vadă ce se-ntîmplă și cu asta punea punct.

Așadar, stăteau adesea amîndoi și vorbeau despre te miri ce. Ce era-ntre ei cu-adevărat nu erau în stare să exprime în cuvinte. Cuvintele erau numai întîmplătoare în tăcerea în care se cufundau amîndoi. Cînd vorbeau, puneau doar țara la cale. Anna nu se dădea-n vînt după cusut.

Avea un fel minunat de-a visa cu ochii deschiși, plăcut, ca și cum inima-i era toată numai flăcări. Cîteodată se-ntorcea spre el rîzînd ca să-i spună cine știe ce nimic care se-ntîmplase-n ziua aia. El rîdea și mai vorbeau amîndoi o vreme pînă cînd liniștea fizică, vitală, se așternea din nou.

Ea era slăbuță, dar avea culoare-n obraji și era plină de viață. Se simțea foarte bine să n-aibă nimic de făcut, doar să stea cu o demnitate ciudată și molatică, atît de nepăsătoare c-aproape atingea trufia regească, atît de nemaipomenit de indiferentă, atît de încrezătoare. Legătura lor era de nedefinit, dar foarte puternică. Îi ținea pe toți ceilalți la distanță.

Expresia de pe chipul lui nu se schimba niciodată, se făcea doar mai intensă. Era roșu la față, dar și-ntunecat ca venit din altă lume. Avea ceva nu foarte omenesc, o strălucire puternică, încordată. Uneori cînd li se-ntîlneau privirile, din ochii lui țîșnea o strălucire galbenă, electrică, care-o făcea pe Anna să-și simtă conștiința amorțită-n întuneric și atunci un zîmbet straniu, abia schițat, răsărea pe buzele lui Will. Ea-și dădea ochii peste cap, languroasă, apoi îi închidea ca hipnotizată. Și-amîndoi se cu-

fundau în aceeași beznă dătătoare de viață. El era aidoma unui motan tînăr și negru ca un coșar, încordat, dar neobservat de nimeni. Și totuși își făcea simțită prezența pas cu pas, pînă cînd, pe furiș, dar cu putere, o prindea-n ghearele lui. El lansa o chemare, nu către ea, ci către ceva din ea, care răspundea subtil din subconștientul ei întunecat.

Așa că erau împreună în beznă, pătimași, electrizați, bîntuind de-a pururi ziua care trăgea să moară, neieșind niciodată la lumină. La lumină el părea că doarme, neștiutor. Numai ea-și dădea seama cînd bezna îl lăsa liber și era-n stare, cu ochii lui aurii și arzători, să-și urmărească intențiile și dorințele prin întuneric. Atunci ea era ca vrăjită, atunci, la chemarea lui aspră și pătrunzătoare, îi răspundea cu o tresăltare moale a sufletului, ca de pisică, bezna se trezea din adormire, electrizată, colcăind de insinuarea necunoscută și copleșitoare.

De-acuma se cunoșteau bine : ea era ziua, lumina zilei, el era umbra ; dat la o parte, dar, în beznă, puternic ca un munte de-atîta voluptate.

Anna învăța să nu se teamă de el și să nu-l urască, ci să se umple de ființa lui, să se lase-n voia puterii lui senzuale, întunecate, care stătea ascunsă toată ziua. Și ciudățenia ochilor dați peste cap, ca și cum ar fi căzut în transă, despărțită de conștiința ei obișnuită, deveni la ea un lucru firesc, cînd ceva amenința și era potrivnic vieții ei, vieții ei conștiente.

Așa că erau despărțiți, la lumina zilei, și căsătoriți, în bezna groasă a nopții. El îi suporta autoritatea din timpul zilei și pînă la urmă o făcu inviolabilă. Iar ea, în bezna deasă, îi aparținea lui, familiarității lui apropiate, insinuante, hipnotice.

Toată activitatea lui din timpul zilei, toată viața lui în public, era un fel de somn. Ea vroia să fie liberă, să aibă ziua, lumina ca stăpînă. Iar el se refugia de lumina zilei în muncă. După ceai se ducea-n atelier, la tîmplăria și sculpturile lui. Lucra la amvonul deteriorat, pe care-l cîrpiseră alții înaintea lui. Încerca să-i redea forma originală.

Dar îi plăcea la nebunie să aibă fetița cu el, s-o vadă jucîndu-se pe-acolo. Ursula era un strop de lumină care-i

aparţinea lui cu-adevărat, care se juca în întunecimea lui. Lăsa uşa de la atelier descuiată, închisă numai cu zăvorul. Şi cînd ştia că vine — avea pentru asta un al doilea simţ — era mulţumit şi liniştit. Cînd era singur cu ea, nu vroia să vorbească sau să ţină seamă de nimeni. Vroia să trăiască fără să gîndească nici un pic, numai cu prezenţa fetiţei licărind pe lîngă el.

Brangwen pleca-ntotdeauna pe tăcute. Copilul împingea uşa de la atelier şi-l vedea lucrînd la lumina lămpii, cu mînecile suflecate. Hainele-atîrnau pe el, neglijent, ca şi cum s-ar fi-nfăşurat în ele. Înăuntru, trupu-i era concentrat, izolat de lume, dar mlădios şi-ncărcat cu o putere a lui. De cînd era de o şchioapă, Ursula şi-aducea aminte de braţele lui cu păr negru şi fin, flexibile, dar parcă străbătute de curent electric. Şi-l amintea lucrînd la masă, cu mişcări iuţi, imperceptibile, tăcut tot timpul de parcă pîndea ceva.

Ea zăbovea o clipă-n uşa atelierului, aşteptînd s-o bage el în seamă. El se-ntorcea, arcuindu-şi uşor sprîncenele negre.

— Salut, păsărico ! zicea el închizînd uşa după ea.

Atunci fetiţa era fericită în atelierul mirosind a lemn şi răsunînd de freamătul rindelei, ciocanului sau ferăstrăului, dar totuşi plin de tăcerea celui care lucra. Concentrată şi absorbită, ea se juca mai departe printre aşchii şi cioturi. Nu l-a deranjat niciodată, n-a pus niciodată mînuţa pe el ; mîinile şi picioarele lui erau aproape, dar ea nu se-apropia mai mult.

Îi plăcea s-o zbughească după el cînd se ducea seara în biserică. Dacă pleca singur, o trecea peste zid şi-o lăsa să vină.

Se simţea din nou transportată cînd se-nchidea uşa-n urma lor şi ei doi rămîneau stăpîni pe locul ăla necuprins, slab luminat şi gol. Se uita la el cînd aprindea lumînările de la orgă, îl aştepta cuminte pînă cînd începea să cînte, apoi se punea pe cotrobăit prin toate ungherele, ca o pisicuţă cu pupilele mari, care se joacă singură pe întuneric. Frînghiile de la clopotele din turn atîrnau alene, împletindu-se pe podea, şi Ursula ar fi dat orice s-ajungă la capetele desfăcute şi pufoase ale frînghiilor, roşii cu alb sau albastre cu alb. Dar erau prea sus.

Uneori maică-sa venea după ea. Atunci fetița era de-a dreptul indignată. Era pătimaș de indignată împotriva autorității de suprafață a maică-si. Vroia să-și afirme propria independență și detașare.

Totuși și taică-său o bruftuluia din cînd în cînd cu cruzime. O lăsa să se joace prin biserică, iar ea dădea iama prin scăunele, cărți de rugăciuni și pernițe, ca o albină ce zboară din floare-n floare. În timpul ăsta orga răsuna magnific. Și-o duseră așa vreo cîteva săptămîni. După asta, îngrijitoarea se-nfurie de-a binelea (să-ndrăznească ea să-i spună ceva lui Brangwen !) și într-o bună zi se repezi în el ca o zgripțuroacă. El se făcu mic de tot, da' tare-ar mai fi vrut să-i rupă scropiei picioarele.

Și-n loc de asta veni acasă turbat și-o luă pe Ursula în primire.

— Ascultă, obrăznicătură ce ești, nu poți sta nici măcar în biserică fără le-ntorci pe toate cu susu-n jos ?

Îi vorbise cu asprime, orb de furie. Fetița se dădu înapoi speriată, suferind cumplit în durerea ei de copil. Ce se-ntîmplase, ce lucru groaznic se-ntîmplase ?

Maică-sa interveni cu calmul ei aproape aristocratic.

— Da' ce-a făcut ?

— Ce-a făcut ? Nu mai pune ea picioru-n biserică, să-mpröștie, să murdărească și să strice toate pe-acolo !

Femeia își dădu încet ochii peste cap, uitîndu-se printre gene.

— Ce-a stricat ?

Will habar n-avea.

— Acu' a plecat de la mine doamna Wilkinson, se răsti el, cu un pomelnic cu ce-a făcut fii-ta.

Ursula simți c-o zdrobește disprețul și furia acelui „fii-ta", cum spusese taică-său.

— Trimite-o pe doamna Wilkinson la mine cu pomelnicu' ăla, spuse Anna. Vreau *eu* s-aud ce-a făcut. Și nu-i vorba de ce-a făcut fetița, continuă mama. Nu asta te-a scos pe tine din sărite. N-o înghiți pe baba aia și nu suporți să-ți zică ceva. Da' nici n-ai curaj să intri-n ea cînd se ia *ea* de tine. Vii și-ți verși toată furia aici.

El se cufundă din nou în tăcere. Ursula știa că taică-său n-are dreptate. În lumea aia de-afară, superioară,

n-avea dreptate. Copilul avea deja sentimentul acela rece al lumii impersonale. Știa că maică-sa are dreptate. Și totuși inimioara ei plîngea după taică-său, vroia să aibă el dreptate, în lumea lui întunecată și plină de voluptate. Dar era-nfuriat și-și văzu de drum în bezna și tăcerea lui brutală.

Copila alerga de colo pînă colo, absorbită de viață, cu inima ușoară și amuzată. Nu observa nici lucrurile, nici schimbările, în bine sau în rău. Într-o zi culegea margarete prin iarbă, în altă zi florile de măr se scuturau ca neaua pe pămînt și Ursula se zbînțuia pe-acolo de bucurie că-s așa frumoase. Și păsările ciuguleau din nou cireșele. Taică-său îi arunca cireșe din pom și ea le prindea sau le culegea de pe jos. Mai tîrziu cîmpul se umplu de fîn.

Fetița nu ținea minte ce se-ntîmplase pîn-atunci și nici nu se căznea să afle ce-o să se-ntîmple pe urmă. Lucrurile exterioare erau acolo, existau în fiecare zi. Ea era mereu ea însăși și lumea de-afară era ceva accidental. Chiar și maică-sa era ceva accidental pentru ea : o condiție care, din întîmplare, dăinuia.

Numai tatăl era permament prezent în conștiința copilului. Cînd el venea de undeva, fetița-și amintea ca prin ceață cum plecase ; cînd el pleca, ea știa vag că trebuie să-l aștepte să se-ntoarcă. Pe cîtă vreme dacă maică-sa venea de undeva, abia dacă se observa că e și ea pe-acolo. Ursula n-avea nici un motiv să facă vreo legătură cu o plecare anterioară.

Întoarcerea sau plecarea tatălui era singurul eveniment pe care-l ținea minte fetița. Cînd venea el acasă, ceva, o dorință arzătoare, se deștepta în ea. Știa cînd nu era-n apele lui, cînd îl zgîndărea ceva sau era obosit. Atunci era și ea neliniștită și nu putea sta locului cu nici un chip.

Cînd el era acasă, copilul se simțea împlinit, mustind de căldură, de viață ca o vietate sub razele soarelui. Cînd el era plecat, fetița era ca dusă de pe lume, uitînd de propria-i ființă. Chiar cînd o certa, adesea îi simțea mai mult prezența lui decît propria ei prezență. El era puterea și eul ei mai mare.

Cînd Ursula avea trei ani, veni pe lume încă o fetiță. Cele două surioare, Gudrun și Ursula, stăteau mult împreună. Gudrun era un copil liniștit, care se juca singur ore întregi, absorbit de preocupările lui. Avea părul castaniu și fața albă. Era ciudat de blajină, aproape pasivă. Cu toate astea, voința ei era de neclintit, odată ce-și băga ceva în cap. De la început a urmat-o-n toate pe Ursula. Și totuși era o ființă distinctă, așa că ți se oferea un tablou bizar cînd le vedeai pe cele două împreună. Erau ca doi pui de animale care se joacă la un loc, dar, în realitate, nu se bagă-n seamă unul pe altul. Gudrun era favorita mamei ; numai că Anna trăia întotdeauna în ultimul ei născut.

Povara atîtor suflete care depindeau de el îl obosea pe tînăr, îi slăbea nervii. Avea munca de la serviciu, pe care-o făcea numai printr-un mare efort de voință ; avea și patima pentru biserică, din care nu ieșea nimic ; avea trei copii mici. Și pe vremea aia nici cu sănătatea n-o ducea prea bine. Așa că era nervos, ușor iritabil și, din cauza asta, o pacoste în casă, pe capul tuturor. În momente de-astea i se spunea să se ducă la lemnele lui sau la biserică.

Între el și micuța Ursula se născu o alianță ciudată. Fiecare era conștient de celălalt. Will știa că fetița era totdeauna de partea lui. Dar, în sinea lui, nu dădea doi bani pe asta. Ea ținea totdeauna cu el și el lua asta ca de la sine înțeles. Și totuși viața lui depindea de ea, chiar dacă era un biet copilaș, de sprijinul și înțelegerea ei.

Anna era tot în transa adîncă în care-o arunca maternitatea, era mereu ocupată cu ceva, adesea istovită, dar totdeauna reținută în transa ei de maternitate. Părea că există în fertilitatea ei intensă și aveai impresia că soarele tropical își îndrepta razele numai spre ea. Avea culoare în obraji, în ochi i se vedea bezna fecundității și părul castaniu îi cădea în valuri peste urechi. Era imaginea fidelă a bogăției. Nici o răspundere, oricît de mare, n-o deranja. Și nici sentimentul datoriei. Într-adevăr, viața de afară, viața publică, era mai puțin decît nimic pentru ea.

Pe cîtă vreme el, tată a patru copii la 26 de ani, cu o nevastă care trăia în ea însăși precum macul cel mai roșu din lan, se pleca sub povara răspunderii, lăsîndu-se tras

în jos. În perioada aia fetița lui, Ursula, vroia din toată inima să fie lîngă el. Chiar dac-avea numai 4 ani, era de partea lui cînd nu-i erau boii acasă, cînd țipa și le făcea la toți viață amară. Ea suferea cînd îl auzea țipînd, dar, într-un fel, nu omul ăla nervos era tatăl ei adevărat. Vroia tare mult să se termine toată tevatura, să-și reia legăturile normale cu el. Cînd tatăl era de nesuportat, fetița auzea strigătul din el, auzea că-i lipsește ceva și răspundea orbește. Inima ei îi era credincioasă, ca și cum îi lega ceva, o iubire de care el nu putea să scape. Inima îi era credincioasă în dragostea ei statornică.

Dar mai avea și sentimentul ăla nedeslușit, de copil, al micimii și imperfecțiunii ei, un sentiment ucigător al lipsei de valoare. Ea nu putea face nimic, puterea ei n-ajungea. N-avea cum să prezinte vreun interes pentru el. Și faptul că știa asta o paraliza de la început.

Și totuși se-ndrepta spre el cum se-ndreaptă acul mișcător al busolei spre nord. Toată viața îi era canalizată de faptul că-l știa pe el, de sensibilitaea ei față de tot ce era al lui. Și era potrivnică maică-si.

Taică-său era revărsatul de zori în care se trezea conștiința ei. Dacă n-ar fi fost el, Ursula ar fi mers la grămadă cu celelalte fetițe, Gudrun, Theresa și Catherine, cu florile, gîzele și jucăriile, fără să aibă o existență distinctă de obiectul concret al atenției ei. Dar taică-său venea prea aproape de ea. Strînsoarea mîinilor lui și pieptul lui puternic o trezeau aproape dureros din inconștienta trecătoare a copilăriei. Cu ochii larg deschiși, dar fără să vadă nimic, ea se trezise înainte de-a ști cum să vadă. Se trezise prea devreme. Auzise chemarea prea devreme, cînd era mică de tot, și taică-său o ținea la pieptul lui, inimioara ei care trăia prin somn era forțată să se trezească de năzuința inimii lui mari, de mîinile care-o țineau strîns lîngă trupul lui din dragoste și pentru împlinire, cerîndu-i cum trebuie să ceară-ntotdeauna un magnet. De la ea răspunsul se luptase, nedeslușit și vag, să iasă la lumină.

Copiii erau îmbrăcați fără prea multe pretenții, ca la țară. Cînd era mică, Ursula tropăia mărunțel cu niște saboței de lemn, avea o salopetă albastră peste rochița ei

roșie și groasă și-un șal petrecut în față și legat la spate. Așa fugea cu taică-său în grădină.

Toți ai casei se sculau devreme. La 6 dimineața el era afară, la săpat. Serviciul începea la 8 și jumătate. Și de obicei Ursula era cu el în grădină, deși nu chiar la îndemînă.

Într-un an, în preajma Paștilor, l-a ajutat să semene cartofi. Era prima dată că-i dădea și ea o mînă de ajutor. Momentul ăla i-a rămas întipărit în minte ca un tablou, a fost una din primele ei amintiri. Se duseseră-n grădină cum se crăpase de ziuă. Bătea un vînt rece. Brangwen era cu niște pantaloni vechi băgați în ghete, n-avea nici haina, nici vesta pe el, mînecile de la cămașă se umflaseră de vînt, iar pe fața roșie se vedea încordarea ca într-un fel de somn. Cînd muncea, nici n-auzea, nici nu vedea. Era înalt și slab și părea încă un puștan. Deasupra buzelor groase avea o mustață neagră, ca o dungă, și părul blond îi cădea pe frunte. Lucra singur pămîntul în lumina cenușie a zorilor ce-abia mijiseră. Singurătatea lui atrase copilul ca o vrajă.

Vîntul sufla rece peste cîmpul negru care-ncepuse să-nverzească. Ursula veni în goană spre el și-l văzu cum înfige țărușul de o parte a pămîntului gata pregătit, trece dincolo și înfige și-n partea cealaltă unul, trăgînd bine de sfoară peste bulgării de pămînt mai mari, care se ridicaseră deasupra celorlalați. Apoi, cu un vîjîit ascuțit, sapa strălucitoare veni spre ea și făcu o gropiță în pămîntul proaspăt și moale.

Puse sapa lîngă el, în picioare, și se-ndreptă de spate.

— Vrei să m-ajuți ? o-ntrebă.

Ea ridică ochișorii spre el de sub căciulița de lînă.

— Uite, zise el, poți să pui barabulele-n cuiburi. Fii atentă... așa... cu ochiurile-astea mici în sus... așa de departe una' de alta'. Ai înțeles ?

Și aplecîndu-se, cu mîna sigură, puse repede cartofii încolțiți în cuibul moale, unde rămaseră distanți și patetici pe pămîntul rece și greu.

Îi dădu un coșuleț cu cartofi și-o porni, cu pași mari, spre capătul celălalt al sforii. Ursula îl văzu cum se-apleacă și seamănă cartofi, apropiindu-se tot mai mult de ea. Era

emoționată, neobișnuită cu asemenea lucrări. Puse un cartof în cuib, apoi îl așeză din nou ca să stea frumos. Unii cartofi erau tăiați și Ursula se sperie. Răspunderea o făcea să fie mai conștientă de ea însăși, parcă simțea o durere ca și cum ar fi înfășurat-o cineva în sfoară din cap pînă-n picioare. Nu putea să nu se uite cu spaimă la sfoara îngropată din loc în loc în grămăjoarele de pămînt scoase din cuiburi. Taică-său venea mai aproape, aplecat, tot mai aproape. Era copleșită de răspunderea care-o apăsa pe umeri. Puse repede cartofii în pămîntul rece.

Taică-său veni lîngă ea.

— Nu așa de-aproape, spuse el, aplecîndu-se, scoțînd cîțiva cartofi semănați de ea și așezîndu-i din nou pe ceilalți.

Ea stătea lîngă el și se uita cu disperarea dureroasă și înspăimîntată a copilului. El era așa de sigur și nu vedea nimic în jur. Ea vroia să facă treabă, dar nu putea. Stătea lîngă el uitîndu-se la ce face, cu salopețica albastră umflată de vînt și cu capetele șalului fluturînd de mama focului. Pe urmă Brangwen merse de-a lungul rîndului, neînduplecat, întorcînd cartofii în cuiburi cu lama ascuțită a sapei. De ea nici nu-i păsa. Lucra numai mai departe. Lumea lui era alta decît a ei.

Ursula stătea neputincioasă, naufragiată în lumea lui. El își vedea mai departe de treabă. Fetița știa că nu poate să-l ajute. Un pic cam disperată, se întoarse cu spatele pînă la urmă și-o luă la fugă prin grădină. Fugea cît o țineau picioarele, să fie cît mai departe de el, să uite și de el și de cartofii lui.

El îi simți lipsa, îi lipsea căpșorul ei cu căciuliță roșie de lînă și sapoleta albastră, umflată de vînt. Fetița se duse în goană într-un loc pe unde apa curgea printre pietre și iarbă. Îi plăcea grozav locul ăla.

— Nu prea m-ai ajutat azi, îi spuse taică-său venind lîngă ea.

Copila îl privea fără grai. Și-avea inima grea de-atîta dezamăgire. Guriță-i era mută, plină de patetism. Dar el n-o băgă în seamă și-și văzu de-ale lui.

Fetița se juca mai departe, dezamăgirea o urmărea chiar și la joacă. Munca o-ngrozea pentru că nu era-n

stare să se descurce la fel de bine ca taică-său. Își dădea seama că se făcuse o ruptură mare-ntre ei. Știa că n-are nici o putere. Era un mister pentru ea cum de oamenii mari puteau să muncească dinadins.

Brangwen distrusese-n ea dragostea de muncă a copilului sensibil. Maică-sa era indulgentă, nepăsătoare. Copiii se jucau cum vroiau, cît era ziua de lungă. Ursula nu se gîndea la nimic... și de ce-ar fi făcut-o. Dacă vedea-n grădină tufele înmugurite și dacă vroia să ia mugurașii ăia roz-verzui, ca să se joace cu ei, se ducea să-i ia și nimeni nu-i zicea nimic.

Apoi, ca din senin, probabil a doua zi, inimioara aproape-i sărea din piept, căci taică-său se repezea la ea, strigînd :

— Cine-a jucat tontoroiu' pe unde-am semănat eu ? Știu că-i opera ta, pacoste ce ești ! Nu ți-ai găsit alt loc pe unde să țopăi decît numai pe straturile mele ? Da' asta ești tu, nu te poate schimba nici dracu'. Nu știi altceva decît să-ți faci tu mendrele. Încolo nu mai contează nimic, egoisto !

Conștiincios și zelos cum era, îl zdruncinase grozav să vadă zigzagul de pași mititei peste tot ce lucrase el cu o zi înainte. Fetița era de-o mie de ori mai zdruncinată. Sufletelul ei vulnerabil, călcat în picioare fără milă, sîngera. *De ce* erau urmele-alea de pași acolo ? Ea nu vroise să lase urme, nu vroise să strice nimic. Stătea ca lovită cu leuca-n cap, atîta durere, rușine și irealitate era-n ea.

Sufletul, conștiința ei parcă se pierdeau în zare. Se închise-n ea, fără să mai simtă nimic, o vietate mică, crispată, cu sufletul tăbăcit și insensibil. Sentimentul irealității ei o împietri, ca atinsă de-un ger cumplit. Nu-i mai păsa de nimic.

Și cînd îi vedea chipul imobil, privindu-l cu o superioritate care căuta să se-afirme tot mai mult, ostentativă, Brangwen își ieșea din minți de furie. Vroia s-o distrugă, s-o facă bucăți-bucățele.

— Acuma-ți crăp capu' ăla încăpățînat ! spuse el cu dinții-ncleștați și ridică mîna să dea-n ea.

Copilul nici măcar nu se mișcă din loc. În priviri îi rămase indiferența aia nesfîrșită ca și cum nimeni și nimic nu exista pe lumea asta în afară de ea.

Dar cu toate astea, în adîncul ființei ei, suspina de ți se rupea sufletul. Și cînd taică-său plecă, fetița se furișă sub sofaua din salon și rămase-acolo, nemișcată, în nenorocirea ei tăcută și tainică de copil.

Cînd ieși de sub sofa în patru labe, după vreo oră și mai bine, se duse la joacă cu ceva încăpățînare în ea. Vroia cu tot dinadinsul să uite. Își șterse din minte sufletul ei de copil ca să nu i se mai pară că durerea și jignirea sînt adevărate. Se scotea numai pe ea la vedere. În lumea-ntreagă nu mai era acuma nimic altceva decît propriul ei eu. Așa că nu trecu mult și-ncepu să creadă într-o rea-voință potrivnică ei. Și curînd de tot află că tăticul ei adorat era, chiar și el, o parte din această rea-voință. Și curînd de tot învață să-și întărească sufletul, rezistînd și negînd tot ce era-n afara ei, învață să se-ntărească prin propria ei ființă.

Nu se căia niciodată pentru ce făcuse și nu-i ierta nici pe cei care-o învinuiau de ceva.

— Ursula, de ce-ai călcat pe stratul pe care l-am făcut cu-atîta grijă ?

Dacă i-ar fi spus așa, ar fi durut-o de parc-ar fi tăiat în carne vie și s-ar fi dat și peste cap ca să-l îmbuneze. Dar era mereu chinuită de lipsa de realitate a lucrurilor din afară. Pămîntul era făcut ca să mergi pe el. Atunci de ce să ocolească un anumit loc numai pentru că se numea strat semănat cu nu știu ce ? Asta era presupunerea pe care i-o dicta instinctul. Și cînd taică-său o teroriza, fetița se proptea ca măgărușul pe picioarele dinapoi, rupea orice legătură cu lumea de afară și continua să viețuiască în mica lume distinctă a voinței ei de fier.

Pe măsură ce Ursula creștea, cînd se făcu de 5, 6, 7 ani, legătura dintre ea și taică-său se întări și mai mult. Cu toate astea, amenința întotdeauna să se facă fărîme. Fata revenea mereu în lumea ei distinctă, la voința ei de fier. Asta-l făcea să scrîșnească din dinți de amărăciune și ciudă, fiindcă îi simțea încă lipsa, mai avea nevoie de ea. Dar puștoaica avea puterea să se facă inaccesibilă, de nepătruns, în universul ei.

Lui îi plăcea foarte mult să înoate și, cînd era cald, o lua cu el la scaldă în canalul de la dig, unde știa el un

loc liniştit, pe o baltă mare ori în vreun bazin. Cînd pornea să-noate, o lua în spinare, iar ea se ţinea strîns şi-i simţea mişcările puternice sub trupul ei, aşa de puternice c-ar fi putut să susţină lumea întreagă. Pe urmă o învăţă să înoate.

Cînd o provoca, gîgîlicea n-avea pic de frică. Şi el avea o dorinţă bizară, care-l ardea pe dinăuntru, s-o sperie ca să vadă ce-o să-i facă. O-ntreba dacă se-ncumetă să stea pe spatele lui cînd o să sară-n apă de pe podul de la canal.

Şi Ursula se-ncumeta. Era-nnebunit să simtă copilul în pielea goală ţinîndu-se bine de umerii lui. Între cele două voinţe se dădea o bătălie ciudată. Brangwen încălecă balustrada. Podul de la canal era foarte înalt. Dar copila vroia cu tot dinadinsul să-i sfarme voinţa. Şi se prinse de el ca şi cum l-ar fi strîns într-un cleşte.

Brangwen sări, şi zdup cu ei ! Cînd ajunseră jos, apa plesni trupul mic al fetiţei cu un soi de inconştienţă. Dar ea nu se clinti. Şi cînd ieşiră din apă, se duseră pe mal şi se-aşezară unul lîngă altul pe iarbă, el rîse şi spuse c-a fost minunat. Iar ochii negri şi măriţi ai copilului se uitară la el cu mirare, din beznă, miraţi din cauza zdruncinăturii, dar totuşi reţinuţi şi de nepătruns, aşa că el rîse aproape suspinînd.

Cît ai zice peşte, Ursula se prindea din nou strîns de spatele lui şi el o pornea să înoate unde era apa adîncă. De cînd venise pe lume, fetiţa era obişnuită cu trupul lui gol şi cu trupul gol al maică-si. Tatăl şi copilul se ţineau strîns unul de altul ca să îndulcească lovitura ciudată pe care-o primiseră. Şi totuşi, în alte zile, sărea din nou cu fetiţa de pe pod, temerar, aproape cu răutate. Pînă cînd, în cele din urmă, sărind odată, Ursula alunecă pe capul lui şi-aproape-i frînse gîtul. Căzură amîndoi grămadă în apă şi cîteva clipe se luptară cu moartea. Tatăl o salvă şi, tremurînd, se-aşeză pe mal. Dar ochii-i erau plini de bezna morţii, de parcă moartea şi-ar fi băgat coasa-ntre vieţile lor şi le-ar fi despărţit.

Şi totuşi nu erau despărţiţi. Era-ntre ei intimitatea asta ciudată şi încordată. Cînd se făcu tîrg, ea-l rugă s-o dea în bărcuţe. El o luă şi, rămînînd în picioare în barcă şi

ţinîndu-se de barele de fier, începu să-i facă vînt tare, primejdios de tare. Copila se ţinea bine de băncuţă.

— Vrei mai tare ? o-ntrebă.

Ea rîse cu gura pînă la urechi, cu ochii larg deschişi şi măriţi. Spintecau aerul ca o săgeată.

— Da, răspunse ea, simţindu-se de parcă se prefăcea în fum, se desprindea de toate şi se risipea în aer.

Barca o zbughi în sus, apoi în jos, ca o piatră, numai ca să vină iar sus, la o înălţime ameţitoare.

— Şi mai sus ? îi strigă el, uitîndu-se peste umăr, cu faţa răutăcioasă şi frumoasă întoarsă spre ea.

Ea rîse, cu buzele albe de spaimă.

El îşi luă avînt şi mai mult şi descrise un semicerc mare prin aer, pînă cînd barca se zgîlţîi, gata-gata să se dea peste cap. Ursula se făcu una cu băncuţa, galbenă de frică, cu ochii ţintă la taică-său. Oamenii strigau la el de zor. Cînd se zgîlţîiră cu bărcuţa, nu lipsi mult să cadă amîndoi cu capu-n jos. Brangwen îşi făcuse ambiţia şi-acum nu mai scăpa de gura oamenilor ; îl condamnau care mai de care. Se-aşează şi el pe băncuţă şi lăsă barca să se oprească singură.

Cînd se dădu jos din bărcuţă, mulţimea striga la el să-i fie ruşine. El rîdea. Fetiţa îl ţinea strîns de mînă, palidă şi fără grai. Imediat i se făcu rău de tot. Taică-său îi dădu limonadă şi copilul bău puţin.

— Să nu-i spui lu' mama că ţi-a fost rău, zise el.

Nici nu era nevoie să-i atragă atenţia. Cînd ajunse acasă, fetiţa se băgă sub sofaua din salon, ca un animal bolnav, şi trecu multă vreme pînă ieşi, tîrîndu-se.

Dar Anna află de escapada asta şi se-nfurie pătimaş pe el, dispreţuindu-l din adîncul inimii. Ochii lui de-un căprui auriu scînteiau şi pe buze-i apăruse un zîmbet de cruzime, slab şi ciudat. Şi cum se uita la el, pentru prima dată-n viaţă fetiţa simţea o dezamăgire, ceva rece care-o îndepărta de el. Se duse spre maică-sa. Îşi simţea sufletul ca mort pentru el şi asta o durea.

Totuşi uită şi-l iubi mai departe, dar cu tot mai multă răceală. Pe vremea aia, cînd avea vreo 28 de ani, Will era straniu şi violent, plin de senzualitate. Începu să aibă ceva putere asupra Annei, asupra tuturor oamenilor cu care avea de-a face.

După o perioadă lungă de ostilitate, Anna puse în sfîrşit punct. Avea acuma patru copii, patru fetiţe. Şapte ani fusese absorbită de rolul ei de nevastă şi mamă. Ani de zile el mersese-alături de ea, nebăgîndu-i-se niciodată-n suflet ca s-o deranjeze. Apoi, pas cu pas, un alt eu pornise să se-afirme în fiinţa lui. El era tot tăcut şi distinct de ea. Dar Anna-l simţea venind mereu mai aproape de ea, ca şi cum pieptul şi trupul lui o ameninţau, şi se-apropia tot mai mult. Încet-încet nu-i mai păsa de nici o răspundere. O să facă ce-i place şi nimic altceva.

Începu să plece de-acasă. Sîmbăta se ducea la Nottingham, totdeauna singur, la meciul de fotbal sau la varietăţi, şi era tot timpul cu ochii-n patru şi urechile ciulite, aşteptînd să se-ntîmple ceva. Nu-l mai interesa băutura. Dar ochii lui de-un căprui auriu, cu luciri de oţel, care vedeau atît de departe cu pupilele lor negre, minuscule, urmăreau pe toată lumea, tot ce se-ntîmpla, şi aşteptau.

Cînd merse-ntr-o seară la Empire, stătu între două fete. O simţea foarte tare pe cea chiar de lîngă el. Era destul de micuţă, comună, cu ten proaspăt ca petalele de floare. Buza de sus lăsa să i se vadă dinţii. Dacă nu era atentă, gura-i rămînea uşor deschisă şi buzele se depărtau, parcă cereau ceva orbeşte. Simţea foarte tare prezenţa bărbatului de lîngă ea, aşa că tot trupul îi era ţeapăn, nemişcat. Avea faţa îndreptată spre scenă. Stătea cu braţele-n poală, foarte conştientă de ce e-n jur şi nemişcată.

Chipul lui Will se lumină : ce-ar fi să-nceapă cu ea ? Ce-ar fi să-nceapă cu ea cealaltă viaţă, nepermisă, a dorinţei lui ? Şi de ce nu, la urma urmei ? Fusese tot timpul aşa de la locul lui. În afară de nevastă-sa, nu cunoscuse altă femeie. Şi de ce nu, cînd femeile se deosebesc între ele ? De ce nu, cînd doar o viaţă are ? Dorea cealaltă viaţă. Viaţa de-acuma era stearpă, nu-i mai ajungea. O vroia pe cealaltă.

Îi plăcea gura ei deschisă, prin care i se vedeau dinţii mici, albi şi neregulaţi. Era deschisă şi gata să-l primească. Atît de vulnerabilă. De ce n-ar cunoaşte-o mai bine şi de ce nu s-ar bucura de ce găseşte la ea ? Braţul subţire, care stătea tăcut şi nemişcat în poală, era frumos. Trebuie să fie mică, aşa că s-ar putea s-o ridice pur şi simplu ca

pe-o păpușă. Trebuie să fie mică, aproape ca o fetiță, și drăguță. Micuță ca un copil cum era, îi ascuțea pofta. În mîinile lui să fie neputincioasă.

— Asta a fost cel mai bun număr de pîn-acu', îi spuse el, aplecîndu-se spre ea în timp ce fata bătea din palme.

Se simțea puternic și de neclintit, așezat contra lumii întregi. Sufletu-i era nerăbdător și atent, strălucind cu un soi de amuzament. Era perfect independent. Era el însuși, absolutul. Restul lumii avea menirea să contribuie la existența lui.

Fata tresări și se-ntoarse spre el. Ochii i se luminară de-un zîmbet licărind aproape dureros și sîngele i se urcă iute în obraji.

— Da, așa e, zise ea fără să știe ce spune și-și lăsă buzele peste dinții cam scoși în afară.

Rămase cu privirea ațintită înainte. Nu vedea nimic. Simțea numai cum îi ard obrajii, roșii.

Asta-l zgîndări puțin, dîndu-i o senzație plăcută. Venele și nervii lui o urmăreau. Era așa de tînără și plină de foc.

— Programu' nu mai e așa bun ca ăla de săptămîna trecută, spuse el.

Ea se-ntoarse din nou spre el pe jumătate și ochii ei limpezi și strălucitori, limpezi ca o apă puțin adîncă, se luminară, speriați, totuși răspîndind involuntar lumină, și nerăbdători să-l lase să citească răspunsul în oglinda lor.

— A, zău ? ! Săptămîna trecută nici n-am putut să vin.

Will observă accentul obișnuit cu care vorbea și-i plăcu. Știa, deci, din ce categorie de oameni se trage. Probabil că era magazioneră pe undeva. Îi părea bine că era o fată de rînd.

Începu să-i povestească despre programul de săptămîna trecută. Ea-i răspundea la întîmplare, foarte amestecat. Se-nroși-n obraji tare de tot. Cu toate astea, îi răspundea mereu, la fiecare întrebare. Fata din cealaltă parte stătea parcă la distanță, fără să scoată o vorbă, intenționat. El n-o băga în seamă. Tot ce spunea era pentru fata lui, cu ochii strălucitori și puțin adînci, cu gura deschisă vulnerabil.

Conversația continuă, fără sens și la-ntîmplare din partea ei, cu un scop precis și dinadins dintr-a lui. Îi făcea

plăcere să ducă discuția asta, la fel cum îi plăcea să intre-ntr-un joc subtil de noroc și dexteritate. Era foarte liniștit și bine dispus, dar atît de plin de forță. Pe lîngă siguranța și căldura lui statornică și insistentă, ea era ca o frunză bătută de vînt.

Spre ușurarea lui, se termină și spectacolul. Simțurile-i erau treze și îndărătnice. O să profite de situație. Coborî pînă-n stradă după ea și după prietena ei cea fără sare și piper. Ploua.

— Ce seară nesuferită ! zise el. Vii să bem ceva... o cafea... e încă devreme.

— O, nu cred că pot, spuse ea, uitîndu-se spre adîncul nopții.

— Aș vrea tare mult să vii, făcu el, lăsîndu-se, c-așa erau împrejurările, la mîna ei.

O clipă nimeni nu spuse nimic.

— Vii la Rollins ? întrebă el.

— Nu, nu acolo.

— Atunci la Carson ?

Se lăsă tăcere. Cealaltă fată se ținea după ei. Bărbatul era forța care lua hotărîrea.

— Poate vrea să vină și prietena ta.

Iar se făcu liniște, timp în care cealaltă fată prospectă terenul.

— Nu, mulțumesc, spuse ea. I-am promis unei prietene că mă-ntîlnesc cu ea.

— Atunci, poate altă dată ?

— O, cu plăcere, răspunse ea foarte încurcată.

— Noapte bună, spuse el.

— Ne vedem mai tîrziu, zise tipa lui Will prietenei ei.

— Unde ? întrebă prietena.

— Doar știi bine, Gertie, îi răspunse tipa lui Will.

— Bine, Jennie, s-a făcut.

Prietena dispăru în noapte. El se-ntoarse și intrară într-o ceainărie. Vorbiră tot timpul. El își formula propozițiile dintr-o pură, aproape musculară plăcere de a se exersa în conversație cu ea. Se uita la ea întruna, pătrunzînd-o cu privirea, cîntărind-o-n sinea lui, descoperind-o, scăldîndu-și ochii pe trupul ei. Găsea la ea puncte de atracție evidentă ; sprîncenele, cu arcuirea lor deosebită, îi

produseră o plăcere estetică. Mai tîrziu îi văzu ochii luminoși și străvezii, ca o apă puțin adîncă, și-i recunoscu. Și rămase gura deschisă, roșie și vulnerabilă, în calea bătăilor sorții. Deocamdată pe asta o ținea deoparte pentru mai tîrziu. Și tot timpul ochii i se plimbau pe fată, examinînd și mînuind cu plăcere blîndețea ei. Cît despre fată în sine, cine sau ce era, lui nici că-i păsa. Nu era conștient că e o ființă care-nseamnă ceva. Era pur și simplu obiectul spre care se-ndrepta dorința lui carnală.

— Ce zici, mergem ? întrebă el.

Ea se ridică în tăcere, numai fizic, ca și cum mergea trupul fără ea. El parc-o ținea strînsă ca-ntr-un clește în voința lui. Afară ploua încă.

— Hai să facem o plimbare, propuse el. Mie nu-mi pasă de ploaie. Da' ție ?

— Nu, nici mie, răspunse ea.

Toate simțurile se treziseră-n el și fiecare fibră i-era încordată. Totuși era sigur pe el, calm și luminat la față, parcă copleșit cu totul de-un sentiment minunat. Se simțea liber și-avea împresia că se preumblă prin propria lui beznă, deloc prin altă lume, a altcuiva. Era el o lume în el însuși și n-avea de-a face cu conștiința în general. Simțurile lui, nimic altceva, erau totul. Restul era afară, fără importanță, lăsîndu-l singur cu fata pe care vroia s-o absoarbă, ale cărei forme vroia să le absoarbă prin toate simțurile. Nu se sinchisea de ea. Tot ce vroia era să-i învingă împotrivirea, s-o aibă la picioarele lui, să se desfete cu ea pe deplin, pînă la capăt.

Intrară pe niște străzi întunecoase. El îi ținea umbrela să n-o plouă și-o prinse pe după mijloc. Ea mergea de parcă nu-și dădea seama de nimic. Și mergînd așa, pas cu pas, el o trăgea mai aproape de el, în mișcarea trupului, a șoldurilor lui. Trupul ei se potrivi de minune. Ce minunată potrivire, să poți merge așa ! Treaba asta îl făcea să-și simtă mușchii la maximum. Și cu mîna cu care-o prinsese pe după mijloc, dădu peste o rotunjime ; era ca o creație nouă pentru el, o realitate, o frumusețe absolută și tangibilă a absolutului. Era ca o stea. Tot ce era-n el se concentrase-n plăcerea senzuală a acestei rotunjimi mici și

hotărîte a trupului ei, rotunjimea pe care poposise mîna lui şi întreaga lui fiinţă.

O duse în parc, unde era aproape întuneric. Observă un colţ între două ziduri, sub o boltă imensă de iederă.

— Hai să ne oprim un pic aici, zise el.

Închise umbrela şi merse după ea în umbra bolţii de iederă, la adăpost de ploaie. Nu-i trebuiau ochi ca să vadă. Tot ce vroia era s-o cunoască atingîndu-i trupul. Fata era ca un crîmpei de beznă palpabilă. O găsi în întuneric, o cuprinse cu braţele şi-ncepu să-i simtă corpul cu mîinile. Ea era tăcută şi enigmatică. Dar el nu vroia să ştie nimic despre ea, vroia numai s-o descopere. Şi prin veşminte, ce frumuseţe absolută i se-arăta !

— Scoate-ţi pălăria, îi spuse el.

Tăcută şi ascultătoare, ea-şi scoase pălăria şi se lăsă din nou în braţele lui. Lui Will îi plăcea de ea, îi plăcea s-o simtă, vroia s-o cunoască mai îndeaproape. Îşi lăsă degetele să se plimbe uşor pe obrajii şi pe gîtul ei. Ce frumuseţe şi ce plăcere nemaipomenită, în beznă ! Degetele i se plimbaseră adesea aşa şi pe faţa şi gîtul Annei. Dar ce diferenţă ! Un bărbat o mîngîiase pe Anna şi cu totul altul o mîngîia acum pe fata asta. Îi plăcea mult mai mult noua lui postură. Pornise s-o cunoască cu simţurile pe femeia asta şi se-afundase cu totul în această cunoaştere. În fiecare clipă i se părea că atinge cu mîna frumuseţea absolută, ceva dincolo de puterea de cunoaştere a omului.

Foarte intime, minunîndu-se şi extrem de bucuroase de descoperirea lor, mîinile lui o atingeau aşa de uşor, aşa de subtil, o cercetau cu atîta dorinţă, încît şi ea era aproape pierdută în absolutul cunoaşterii trupeşti. Inundată de plăcerea carnală, se încordă, îşi strînse genunchii, coapsele. Era un plus de frumuseţe pentru el.

Dar Will, încet şi cu răbdare, încerca s-o facă să se destindă, încet şi cu răbdare, toată fiinţa lui concentrată în zîmbetul de desfătare domoală, tot trupul lui electrizat de o forţă potrivnică ascunsă, care-o anihila pe fată. Aşa că-n cele din urmă ajunse s-o sărute şi ea se simţi aproape trădată de sărutarea lui plină de şiretenie. Gura ei deschisă era prea fără ajutor, prea fără apărare. El ştia asta şi primul sărut a fost foarte blînd şi catifelat, liniştitor, atît

de liniştitor, făcînd-o să se simtă-n siguranţă. Aşa că gura ei lipsită de apărare, cu buze moi, deveni sigură pe ea, chiar îndrăzneaţă, căutînd gura lui. Iar el îi răspunse încet-încet, puţin cîte puţin, sărutul lui catifelat pătrunzînd-o uşor, uşor, apoi tot mai îndrăzneţ, îndrăzneţ de tot, pînă cînd ei i se păru prea îndrăzneţ ca să-i mai ţină piept şi-ncepu să se afunde sub greutatea lui. Ea se afunda, se afunda întruna, zîmbetul lui de desfătare domoală devenea tot mai încordat. Will era sigur de ea. Îşi lăsă voinţa să descindă cu toată forţa asupra ei ca să-i înlăture orice urmă de rezistenţă. Dar şocul era prea mare pentru ea. Cu o mişcare bruscă, îngrozitoare, ea risipi vraja care-i cuprinsese pe amîndoi.

— Nu.., nu !

Era un strigăt îngrozitor care părea că vine din ea, dar nu era al ei. Era un soi de spaimă stranie care se rostea-n cuvinte. În strigătul ăla se-auzi vibrînd ceva din afara ei. Nervii lui clocotiră ca o apă învolburată.

— Ce e ? o-ntrebă el vrînd să pară calm. Ce s-a-n-tîmplat ?

Ea se-ntoarse la el, dar tremurînd şi reţinută de data asta.

Strigătul ei îi adusese o mulţumire. Will, însă, ştia c-o luase prea brusc. Acum umbla mai cu grijă. Un timp, o apără pur şi simplu, ferind-o de toate. Şi-n voinţa lui perfectă fusese o fisură. Vroia să nu se dea bătut, s-o ia de la-nceput, s-ajungă pînă unde-l lăsase ea şi-apoi să fie mai cu băgare de seamă, ca să reuşească. Pîn-acuma ea cîştigase. Şi bătălia nu se sfîrşise încă. Dar se trezi în el un alt glas care-i spunea s-o lase-n plata Domnului, că nu merită osteneala.

El o apără, o linişti, o mîngîie şi-o sărută şi din nou începu să vină aproape, tot mai aproape de ea. Îşi adună forţele. Chiar dacă n-o s-o aibă, o s-o facă să se destindă, o să-i domolească împotrivirea. Aşa că încet, uşor, cu infinită tandreţe, o sărută şi toată fiinţa lui părea c-o dezmiardă. Apoi, pe marginea prăpastiei, pierzîndu-se cînd nu mai era-n stare să se-mpotrivească, fata scoase-un strigăt nearticulat, chinuit, un geamăt :

— Nu..., vai, nu !

El se topise tot de-atîta voluptate. O clipă, aproape îşi

pierdu controlul și continuă ca un automat. Dar urmă un moment de stagnare, de suspensie înghețată. N-avea să fie a lui. O trase spre el, o liniști, o mîngîie. Dar dorința adevărată se risipise. Fata se lupta cu ea însăși și-și dădu seama că n-o să fie a lui. Și-apoi, chiar în ultima clipă, cînd aproape că lui îi venise cheful s-o dezmierde din nou, dorința lui vie și arzătoare sfidînd femeia împotriva dorinței lui carnale reci, ea se smulse din brațele lui.

— Nu, țipă ea, de data asta cu vocea aspră de-atîta ură și dîndu-i una tare în piept. Nu te-atinge de mine!

O secundă lui îi îngheță sîngele-n vine. Dar pe urmă-i apăru din nou zîmbetul, neschimbat și crud.

— Ce-i, ce s-a-ntîmplat ? o întrebă el cu o ironie plină de politețe. Nu-ți face nimeni nici un rău.

— Știu ce vrei, spuse ea.

— Și *eu* știu ce vreau, zise el. Și ce-i cu asta ?

— Da' de la mine nu pupi tu nimic.

— Nu ? Bine, dacă nu, nu. Și trebuie să țipi așa pentru atîta lucru ?

— Nu, spuse fata, cam încurcată de ironia lui.

— Da' nu trebuie să ne certăm pentru asta. Ne spunem noapte bună, ne sărutăm și gata ! Este sau nu ?

Ea tăcea în întuneric.

— Sau vrei pălăria și umbrela ca să pleci acasă chiar acuma ?

Ea tăcu mai departe. El se uita la silueta ei întunecată, proiectată în bezna subțire, și aștepta.

— Hai și spune frumos noapte bună, dacă asta vrei, făcu el.

Ea tot nu se mișcă. El întinse mîna și trase fata din nou în beznă.

— E mai cald aici, spuse el, și-i mult mai plăcut.

Voința lui nu se dezlipise încă de ea. Pe el, momentul de ură îl înveseli.

— Acuma plec, murmură ea pe cînd el o apuca de mînă.

— Vezi ce bine-ți șade-n locu' ăsta ? îi spuse, trăgînd-o aproape de el, unde stătuse ea înainte. De ce vrei să pleci ?

Și treptat beția-l cuprinse din nou și-i veni iar cheful. La urma urmei, de ce să nu fie a lui ?

Dar ea nu se lăsă cu totul.

— Eşti însurat ? îl întrebă în cele din urmă.

— Şi ce dacă sînt ? făcu el.

Ea nu-i răspunse.

— Eu nu te-ntreb dacă eşti sau nu măritată.

— Doar ştii că nu-s, îl repezi ea.

O, de-ar putea să se smulgă de lîngă el, dacă n-ar trebui să-i cedeze !

Pînă la urmă voinţa ei se-ntoarse împotriva lui. Scăpase. Dar îl ura mai mult pentru că scăpase decît pentru primejdia care-o ameninţase pînă atunci. Oare el chiar o dispreţuia cu atîta răceală ? Ea era încă chinuită de dorinţa de-a fi lîngă el.

— Ne vedem săptămîna viitoare, sîmbătă ? o întrebă el cînd se-ntorceau în tîrg.

Ea nu-i răspunse.

— Veniţi la Empire cu mine, tu şi Gertie, spuse el.

— Bine-o să-mi mai şadă să ies cu un bărbat însurat, făcu ea.

— Dacă-s însurat, nu-s cu nimic mai prejos decît alţii, aşa-i ?

— Ei, e altceva cu unu' însurat, spuse ea, cu o expresie stereotipă care-arăta cît e de amărîtă.

— Adică cum ? o întrebă el.

Dar ea nu-l lămuri. Totuşi, îi promise să vină la întîlnire sîmbăta următoare, seara.

Aşa că se despărţiră. Nici nu ştia cum o cheamă. Luă un tren şi se duse acasă.

Era ultimul tren şi Will ajunse foarte tîrziu. Nu sosi înainte de miezul nopţii. Dar era total indiferent. Nu-l lega nimic adevărat de casa lui, în nici un caz nu pe el, omul de-acuma. Anna-l aştepta, nu se culcase. Văzu expresia ciudată de pe chipul lui, parcă era absolvit de orice. Avea un soi de zîmbet ascuns, aproape sinistru, ca şi cum fusese scutit de legăturile lui „bune".

— Unde-ai fost ? îl întrebă ea nedumerită, cu interes.

— La Empire.

— Cu cine ?

— Singur. M-am întors acasă cu Tom Cooper.

Anna se uita la el și se-ntreba cu ce s-o fi ocupînd în ultima vreme. O durea-n cot dacă bărbatu-său mințea sau nu.

— Ai venit acasă cu o mutră cam ciudată, îi spuse ea.

Și-n glasul ei se simți o inflexiune care-arăta că-l cam dibuise.

Dar pe el nu-l atingea nimic. Cît despre eul lui supus și bun, ia să-l mai slăbească ! Se-așează la masă și mîncă cu poftă. Nu era obosit. Parcă nici n-o băga în seamă pe Anna.

Pentru Anna era un moment critic. Se ținu deoparte și-l urmări. El vorbea cu ea, dar ceva cam indiferent, pentru că de-abia dacă lua în seamă prezența ei. Așa, deci ea nu-l impresiona în nici un fel ? Lucrurile luaseră o nouă întorsătură ! El era bărbat destul de bine, ce să mai vorbim. Îi plăcea mai mult decît omul ăla obișnuit fără grai, pe jumătate șters, pe jumătate supus, pe care-l știa ea de obicei. Așa, deci înflorea găsindu-și eul lui adevărat ! Treaba asta o cam întărîtă. Foarte bine, să-l vedem cum înflorește ! Ei îi plăcea să ia lucrurile o întorsătură nouă. Will venise acasă schimbat, parcă era un străin. Uitîndu-se la el, își dădu seama că n-are cum să-l reducă la ce fusese înainte. Așa că renunță imediat. Totuși nu fără un pic de furie cînd era vorba de marea și vechea lor iubire, vechea intimitate, cu care se obișnuiseră, și vechea ei supremație, de care nu se-atinsese nimeni pînă atunci. Aproape că era gata să se lupte ca să le păstreze. Dar uitîndu-se la el și aducîndu-și aminte de tatăl ei, se gîndi să fie mai precaută. Asta era întorsătura nouă pe care-o luaseră lucrurile !

Foarte bine, dacă nu poate să-l influențeze ca să fie ca înainte, o să-i plătească *acum* cu aceeași monedă. Ostilitatea ei sfidătoare își făcu apariția. Foarte bine, și ea o pornea în aventură. Vocea și felul de-a se purta i se schimbară. Era gata să-nceapă partida. Ceva se eliberase în ea. Îi plăcea de el. Îi plăcea omul ăsta care venise acasă, la ea. Picase chiar la țanc, zău așa ! Ea era bucuroasă să spună bun venit unui străin. Se plictisise pînă-n gît de vechitura de bărbatu-său. Zîmbetul lui ascuns și crud își primi replica : provocarea ei încîntătoare ! El se-aștepta să apere ea reduta moralității. Da' de unde,

n-avea Anna de gînd să-şi piardă timpul cu lucruri de-astea ! Era o chestie prea plicticoasă. Ea-l provocă radioasă, strălucitoare şi liberă, ca rivală a lui. El se uită la ea şi ochii lui aveau luciri metalice. Anna intrase şi ea în acţiune.

. Simţurile lui Will se ascuţiră şi se-ndreptară cu toată viteza spre Anna. Ea rîdea, total indiferentă ca şi el. El veni spre ea. Ea nici nu-l respinse, nici nu-i răspunse. Învăluită-ntr-un fel de strălucire, superbă şi enigmatică cum era, Anna-i rîdea în nas. Şi ea putea să le-arunce pe toate cît colo : dragoste, intimitate, răspundere. Ce contau acuma cei patru copii pentru ea ? Ce conta că bărbatul ăsta e tatăl celor patru copii ai ei ?

El era masculul senzual care căuta plăcerea, ea era femela gata să guste şi ea plăcerea, dar cum îi convenea ei. Un bărbat îşi putea permite să facă ce vrea. De ce n-ar putea şi-o femeie ? De moralitate se sinchisea tot atît de puţin ca şi el. Tot ce fusese-nainte nu mai avea nici o valoare pentru ea. Era altă femeie şi se schimbase fiindcă avea un bărbat străin lîngă ea. Pentru Anna, el era un străin care-şi urmărea interesele. Foarte bine. Vroia să vadă ce-o să facă acuma străinul ăsta, ce e el cu-adevărat.

Ea rîdea şi-l ţinea la distanţă, făcîndu-se că-l ignoră. Se uita la el, ca la un străin, cum se dezbracă. Într-adevăr, pentru ea era un străin.

Şi ea-l aţîţa pînă-n străfundul fiinţei lui, cu toată puterea, încă înainte ca el s-o atingă. Fetişcana din Nottingham nu făcuse decît să-l aducă aici. Deodată părăsiră amîndoi preceptele morale, fiecare căutîndu-şi pur şi simplu satisfacţia. Ciudată i se mai părea nevastă-sa ! Se purta de parcă i-ar fi fost străină cu totul, de parcă ea era străină de el la infinit şi pînă-n esenţă, de parc-ar fi fost cealaltă jumătate de lume, faţa invizibilă a lunii. Îi aştepta atingerea, de parcă el era un spărgător care intrase-n casă, infinit de necunoscut şi dorit de ea. Şi el începu s-o descopere. Avea o vagă idee despre imensul tezaur necunoscut de senzualitate. din ea, despre plăcerile pe care putea să le ofere. Cu o patimă a voluptăţii ce-l făcu să ia aminte la fiecare frumuseţe, cît de mică, într-un fel de frenezie a bucuriei, dădu peste ea : frumuseţea ei,

frumusețile distincte, frumusețile nenumărate al trupului ei.

Will nu mai era el însuși, era transportat de senzualitatea pe care-o descoperise-n ea. Era alt om, care se desfăta în frumusețea ei. Nu mai era nici un strop de dragoste, nici un pic de tandrețe între ei ; era numai dorința carnală înnebunitoare de a descoperi și bucuria nemaipomenită, de care nu se putea sătura nicicînd, că găsise-n trupul ei asemenea frumusețe. Și ea era o comoară nesfîrșită de frumusețe absolute. Will își ieșea din minți uitîndu-se la ele. Era atîta splendoare de care să se bucure și el era un biet om, cu putere limitată, în care nu-ncăpea atîta frumusețe deodată.

Un timp trăi cu ea într-o patimă de descoperire trupească ; era un duel : nici un strop de iubire, nici un cuvînt, nici măcar sărutări, numai tabloul înnebunitor al frumuseții perfecte și absolute doar prin atingere. Vroia s-o poată atinge cu mîna, s-o descopere, era înnebunit s-o cunoască. Și totuși nu trebuie să se grăbească. Altfel pierde tot. Trebuie să se bucure de fiecare frumusețe pe rînd. Și nenumăratele frumusețe ale trupului ei, numeroasele locuri care-l umpleau de extaz îl înnebuneu de plăcere și de dorința de a putea ști mai mult, de a avea puterea să știe mai mult. Căci totul era acolo.

Ziua își spunea :

„Diseară am să-i cunosc gropița de lîngă gleznă, unde se-ncrucișează vinișoarele albastre ca niște fire".

Și gîndul și dorința îl făceau să mustească de bezna fertilă a nerăbdării.

Toată ziua aștepta să vină noaptea, cînd o să poată să se lase-n voia frumuseții ei, absolute și bogate. Gîndul la nestematele tăinuite-n ea, la frumusețile și locurile care-l umpleau de extazul încîntării din trupul ei, așteptarea, simpla așteptare să le descopere îl făceau mai-mai să-și piardă mințile. Avea o obsesie. Dacă n-o să descopere și n-o să cunoască aceste plăceri, s-ar putea să le piardă pentru totdeauna, și el și lumea toată. Ce și-ar fi dorit să fie cît o sută de bărbați, să poată simți plăcerea cît o sută de bărbați la un loc ! Ce și-ar fi dorit să fie motan, s-o lingă cu limba lui aspră și lascivă, care parcă freacă tot timpul ceva. Vroia să se bălăcească în

ca, să se-ngroape-n carnea ei, să se-acopere de tot cu carnea ei.

Iar ea, distantă, cu o expresie ciudată și primejdioasă în ochii scînteietori, primea tot ce făcea el, ca și cum aștepta asta, și-l provoca la mai mult cum îl vedea că stă degeaba, pînă cînd, uneori, el era gata să-și dea ultima suflare din pură neputință de-a lua totul de la ea, neputința de-a lua destul.

Copiii deveniră progeniturile lor și nimic mai mult. Amîndoi își duceau viața în bezna și moartea propriei lor plăceri trupești. Cîteodată Will simțea că-și iese din minți, avînd sentimentul frumuseții absolute, pe care o percepea prin simțuri în Anna. Era prea mult pentru el. Și-n toate era aceeași frumusețe înspăimîntătoare, aproape sinistră. Dar frumusețea supremă era în revelarea trupului ei prin atingere cu trupul lui. S-o cunoască era aproape moartea însăși și, totuși, pentru o asemenea cunoaștere ar fi suportat chinuri fără de sfîrșit. Ar fi pierdut orice, decît să renunțe la dreptul pe care-l avea fie și numai asupra căputei piciorului ei, asupra locului de unde se despărțeau, ca niște raze, degetele de la picioare, asupra micii cîmpii miraculoase și albe, de unde porneau movilițele degetelor, și asupra gropițelor dintre degete. Mai degrabă ar fi murit decît să renunțe la asta.

Atîta rămăsese din iubirea lor : o senzualitate violentă și fără întoarcere ca moartea. Nu mai era-ntre ei nici un pic de intimitate conștientă, nici un pic de tandrețe a dragostei. Era numai poftă trupească și amețeala înnebunitoare, fără sfîrșit a simțurilor, o patimă a morții.

Totdeauna, toată viața lui, se temuse-n taină de frumusețea absolută. Fusese pentru el mereu ca un fetiș, ceva de care să te temi într-adevăr. Căci era imorală și potrivnică omenirii. Așa că-și întorsese privirea spre formele gotice, care, prin arcele lor frînte, scoseseră-ntotdeauna la iveală dorința sfărîmată a omenirii ; dar le scăpase frumusețea absolută ce se rostogolea ca o minge în arcele lor în plin cintru.

Dar acum se dăduse bătut și, cu infinită violență senzuală, se dedicase acestei frumuseți absolute, supremă și imorală, pe care o găsea în trupul femeii. I se părea că ia ființă în trupul femeii, sub atingerea lui. Sub atinge-

rea lui, chiar sub ochii lui, era acolo. Dar cînd el nici nu-l vedea, nici nu-l atingea, locul perfect nu era perfect, nu era acolo. Şi Will trebuia să-l facă să existe.

Totuşi, lucrul ăsta-l înspăimînta. Era îngrozitor şi ameninţător, primejdios într-o oarecare măsură, chiar cînd Will i se dedica pe de-a-ntregul. Şi mai era şi beznă pură. Tot ce era ruşinos în trup i se-arăta acum într-un soi de frumuseţe sinistră, înţesată de metaforă. Toate actele ruşinoase, naturale şi nenaturale, din care el şi femeia se înfruptau împreună, pe care le creau împreună, aveau frumuseţea lor încărcată de sensuri şi plăcerea lor. Ruşine, ce-i aia ruşine ? Era o parte din plăcerea supremă. Era acea parte a plăcerii de care bărbatul se teme de obicei. De ce să se teamă ? Lucrurile tăinuite, de ruşine, sînt cumplit de frumoase.

Acceptau amîndoi ruşinea şi se făceau una cu ea în plăcerile lor cele mai nepermise. Era şi ea inclusă acolo. Era un boboc care plesnea şi dădea naştere frumuseţii şi mulţumirii fundamentale, grea de înţelesuri.

Viaţa lor exterioară mergea la fel ca-nainte, dar pe cea interioară o revoluţionaseră. Copiii erau mai puţin importanţi, părinţii erau cufundaţi în propria lor trăire.

Şi încet-încet, Brangwen începu să-şi dea seama că e liber să intre şi-n viaţa exterioară. Viaţa lui intimă era atît de activă, atît de plină, încît elibera un alt bărbat în fiinţa lui. Şi-acest nou bărbat îşi întorcea privirea cu interes spre viaţa publică, să vadă cum poate să participe la ea. Asta-i dădea libertate de mişcare în noua lui activitate, un fel de activitate pentru care se năştea acum şi se elibera. Vroia să fie la unison cu toată omenirea care ştia spre ce ţinteşte.

În momentul acela, învăţămîntul era problema numărul unu. Se vorbea de metode suedeze, de predarea lucrului manual şi aşa mai departe. Brangwen îmbrăţişă sincer ideea predării lucrului manual în şcoli. Pentru prima dată simţi că-l atrage-ntr-adevăr o problemă de interes general. În sfîrşit, din senzualitatea lui profundă, se dezvoltase un eu adevărat, cu inteţii precise.

Se vorbea despre cursuri serale şi cursuri de meserii. Vroia să-nceapă la Cossethay ore de lucru manual, să-i înveţe pe băieţii din sat dulgheria, tîmplăria şi sculp-

tura în lemn de două ori pe săptămînă. I se părea cel mai de dorit. Plata era mică de tot şi cînd primea banii, îi cheltuia pe toţi pe lemn, care oricum n-ajungea, şi pe unelte. Dar era foarte fericit şi entuziast în noul său spirit public.

Începu cursurile serale cînd avea 30 de ani. Era de-acum tatăl a cinci copii, ultimul se nimerise băiat. Dar, băiat sau fată, contau foarte puţin pentru el. Avea o afecţiune naturală pentru copiii lui (sîngele apă nu se face !) şi-i îndrăgea pe toţi pe măsură ce apăreau : băieţi sau fete. Doar că pe Ursula o iubea cel mai mult. Într-un fel, ea-l împinsese la noua lui întreprindere cu cursurile serale.

Casa de sub tise era în sfîrşit legată de o mare străduinţă umană. Prin asta cîştigă în vigoare, în forţă.

Pentru Ursula, fetiţa de 8 ani, magia vieţii creştea văzînd cu ochii. Auzea toate discuţiile şi văzu cum o anexă a bisericii se transformă-n atelier. Anexa asta era o clădire înaltă, din piatră, ca un hambar. Stătea singuratică în cea de-a doua grădină a familiei Brangwen, dincolo de potecă. Pe fetiţă o atrăgea mereu casa asta veche, lăsată-n părăsire. Acuma vedea că se fac pregătiri. Stătea pe treptele de piatră care coborau în grădină şi-i auzea pe taică-său şi pe vicar vorbind, făcînd planuri, lucrînd împreună. Pe urmă veni odată un inspector, un om tare ciudat, şi stătu de vorbă cu taică-său o seară-ntreagă. Se stabiliră toate amănuntele şi 12 băieţi se şi înscriseră. Era foarte interesant, merita să te-nvîrţi pe-acolo.

Dar pentru Ursula tot ce făcea taică-său era ca o vrajă. Dacă venea de la Ilkeston cu veşti din tîrg, dacă într-o seară se ducea spre biserică cu partiturile sau cu uneltele, cînd razele soarelui luminau încă, dacă se-aşeza duminica în faţa orgii, cu stiharul alb pe el, şi conducea cîntarea cu vocea lui puternică de tenor sau dacă stătea-n atelier cu băieţii, pentru ea el era mereu punctul de vrajă şi fascinaţie. Glasul lui, cu ton de comandă, vesel, laconic, avea întotdeauna o vibraţie care-i dădea fiori şi-o hipnotiza. Părea că merge în umbra unei taine întunecate şi plină de-nţelesuri, de-a cărei existenţă nu vroia şi nici nu-ndrăznea să-şi dea seama. Taina asta o învăluia în vrajă şi aşa îi domolea agerimea minţii.

Capitolul IX

INUNDAȚIE LA MARSH

Între casa de sub tise și Marsh au fost legături întotdeauna, dar totuși cele două case au rămas distincte, separate.

După ce s-a măritat Anna, Marsh a devenit sălașul celor doi băieți, Tom și Fred. Tom era un tînăr chipeș, cam mic de statură, cu păr negru și creț, gene lungi și negre și ochi catifelați și neguroși, ca bîntuiți de duhuri rele. Avea minte ascuțită. După liceu, se duse să studieze la Londra. Din instinct, atrăgea spre el oameni energici și de caracter. Îi lăsa pe ceilalți să se desfășoare cît puteau, dar în același timp își păstra independența. El, practic, nu exista decît prin alții. Cînd era singur, era nehotărît. Cînd era cu cineva, părea că se lipește de celălalt și-l face mai mare decît e în realitate. Așa că erau cîțiva oameni care-l iubeau și-și găseau un soi de împlinire în el. Pe ăștia cîțiva Tom îi alegea cu mare grijă.

Avea o minte subtilă și ageră, cu spirit critic, o minte care era ca un cîntar sau balanță. Era ceva de femeie în toată treaba asta.

La Londra fusese elevul favorit al unui inginer, un bărbat deștept, care se făcuse cunoscut pe vremea cînd Tom Brangwen tocmai își terminase studiile. Prin maestrul său, tînărul intră în relații cu diverse persoane marcante, cu o individualitate bine definită. El nu s-a afirmat niciodată. Puteai să crezi că e acolo ca să-i aprecieze pe ceilalți și să stabilească ce le poate pielea. Era ca o prezență care ne face conștienți de propria noastră ființă. Așa că, fiind tînăr încă, avea de-a face cu unii din cei mai activi savanți și matematicieni din Londra. Ei îl considerau egalul lor. Liniștit, receptiv și impersonal cum era, rămase la locul lui și învăță cum să-i aprecieze pe

alții la justa lor valoare. Ce spunea el era aproape lege, în privința caracterului oamenilor. Pe lîngă asta, era foarte prezentabil, potrivit de statură, dar frumos proporționat, brunet și totdeauna radiind de sănătate.

Taică-său era darnic cu banii de buzunar, dar, în afară de asta, Tom mai cîștiga ceva, căci era și un fel de ajutor al șefului lui. Pe vremea aia tînărul apărea din cînd în cînd la Marsh, ciudat de atrăgător, bine îmbrăcat, reținut, cu maniere fine și elegante, pe care le-avea de la natură. Așa că, odată cu el, la fermă se schimbară multe.

Pe Fred, fratele mai mic, se vedea de la o poștă că e un Brangwen. Era englez sută-n sută, cu oase mari și ochi albaștri. Era băiatu' lu' tac-su. Cei doi bărbați, tatăl și fiul, se-nțelegeau și se simțeau nemaipomenit de bine împreună. Fred avea să-i urmeze la treburile fermei.

Între fratele mai mare și cel mic era o dragoste pătimașă. Tom veghea asupra lui Fred ca o femeie, cu aceeași atenție impresionantă și aceeași grijă lipsită de egoism. Fred se uita la Tom ca la o minune, spre care-ar aspira și el, dac-ar fi tot atît de mare în ochii lumii.

Așa că după plecarea Annei, atmosfera de la Marsh se schimbă. Băieții erau niște domni. Tom era o fire aleasă și ajunsese departe. Fred era sensibil și mare amator de lectură. Se lăsă absorbit de Ruskin și apoi de scrierile agnosticilor. Ca toți Brangwen-ii, își ajungea foarte bine lui însuși, deși îi plăceau oamenii și era îngăduitor cu ei, acordîndu-le un respect exagerat.

Între ei și unul din băieții familiei Hardy de la Shelly Hall era o prietenie care nu prea convenea unora. Cele două familii se deosebeau mult, dar, cu toate astea, tinerii erau în relații cam timide de egalitate.

Tînărul Tom Brangwen, cu genele lui negre și culoarea minunată din obraji, cu firea lui blîndă și enigmatică, cu calmul lui ciudat și aerul de om bine informat, la care se-adăuga situația de la Londra, era cel care accentua elementul străin, superior la Marsh. Cînd apărea pus la patru ace, lăsînd impresia că-i blajin și afabil, dar totuși foarte distant cu toată lumea, îi făcea pe oameni să se simtă stînjeniți. În mintea cunoștințelor de la

Cossethay și Ilkeston, el era plasat undeva într-o lume îndepărtată, deosebită de a lor.

Între el și maică-sa era un gen de afinitate. Afecțiunea lor era tăcută și distantă, dar esențială. Tatăl era totdeauna stingherit și uneori respectuos față de băiatul lui cel mare. Tot Tom era și veriga de legătură dintre cei de la Marsh și familia Skrebensky, care erau acum niște persoane foarte importante în ținutul lor.

Deci atmosfera de la Marsh se schimbă. Pe măsură ce îmbătrînea, Tom Brangwen, tatăl, se făcea mai înțelept și mai cu dare de mînă. Și se vedea pe el treaba asta, căci luase proporții și-arăta foarte bine. Fața-i era la fel de tînără și ochii la fel de luminoși. Părul lui des și barba albiseră de-a lungul anilor și căpătaseră strălucirea mătăsii. Avea obiceiul să rîdă mult, în felul lui înțelegător și îndărătnic. Multe lucruri i se păruseră de neconceput și-l lăsaseră cu gura căscată cînd deveniseră realitate, așa că acum accepta totul bine dispus și cu inima ușoară. Nu el era de vină că lumea era făcută așa și nu altfel. Totuși se temea de partea necunoscută a vieții.

Era destul de înstărit. Nevastă-sa era și ea acolo, o ființă diferită de el, dar totuși pe undeva legată vital de persoana lui. Și-n fond cine era el ca să-nțeleagă ce, de unde și cum ? Cei doi băieți ai lui erau niște domni. Erau diferiți de el, oameni cu personalitatea lor, dar totuși legați de el. Totul era numai aventură și mirare. Și totuși omul rămînea să-și trăiască viața, indiferent de ce făceau odraslele.

Chipeș și perplex, rîdea și-și rămînea fidel lui însuși ca singurul căruia putea să-i rămînă fidel. Aerul tineresc și mirarea cu care privea lumea erau la fel ca înainte. Se făcu indolent și prinse gustul comodității. Fred făcea toată munca la fermă, iar tatăl se ocupa de tranzacțiile mai importante. Avea o iapă bună, cu care mergea peste tot, iar uneori o pornea pe calul lui mic, cu picioare zdravene. Bea pe la hoteluri și hanuri cu fermierii și proprietari mai ceva ca el și-avea cunoștințe printre cei cu punga doldora de bani. Dar nici unii, nici alții nu se potriveau cu el mai deloc.

Nevastă-sa n-avea cunoștințe, cum n-avusese niciodată. Părul-i era acuma vrîstat cu alb. Era îmbătrînită la față, dar expresia nu și-o schimbase. Părea aceeași ca acum 25 de ani, cînd venise la Marsh, numai că sănătatea-i era mai șubredă. Totdeauna îți dădea impresia că mai degrabă bîntuie la Marsh, decît că trăiește acolo. Ea nu făcea niciodată parte din viața ținutului. Ce reprezenta ea era necunoscut acolo. Era străină între zidurile casei, impasibilă și inaccesibilă uneori, ciudat de subtilă alteori. Ea era de vină că, la Marsh, toți erau oameni atît de distincți, cu individualitatea lor, și tot din cauza ei familia, menajul lor erau așa de fragile.

Cînd tînărul Tom Brangwen avea 23 de ani, între el și șef se produse o ruptură, pe care n-a explicat-o nimeni niciodată. El plecă în Italia și pe urmă în America. Se-ntoarse acasă pentru o vreme și pe urmă plecă în Germania. Era mereu același tînăr atrăgător, prezentabil, bine îmbrăcat și radiind de sănătate, dar totuși parcă era cumva în afara lucrurilor. În ochii lui negri se citea amărăciunea, pe care-o purta cu aceeași degajare și cu același farmec cu care-și purta hainele ce-i veneau ca turnate.

Pentru Ursula, Tom era o figură romantică și ispititoare. Avea gingășia să-i facă daruri frumoase : o cutie cu bomboane scumpe, cum nu văzuseră niciodată la Cossethay ; odată i-a dăruit o perie și-o oglindă ovală și grațioasă din sidef, strălucitoare și nemaipomenit de frumoasă ; sau i-a trimis un mic colier din pietre nețlefuite, ametist, opal, briliante și granate. Vorbea limbi străine curgător și cu ușurință și era ciudat de amabil și insinuant. Avîndu-le pe toate astea, era clar unul din afară, despre care nu puteai spune nimic. Nu-și găsea locul nicăieri, în nici o societate.

De cînd se măritase, pe Anna Brangwen n-o mai interesase intimitatea cu taică-său. La nuntă o părăsise de tot. Amîndoi lăsaseră o barieră între ei. Anna se-apropia mai mult de maică-sa.

Apoi tatăl muri pe neașteptate.

Se-ntîmplase într-o primăvară, cînd Ursula era de 8 ani. Tom Brangwen plecă la tîrgul din Nottingham într-o sîmbătă dimineața, zicînd că s-ar putea să-ntîrzie,

fiindcă era nu știu ce fel de expoziție specială și pe urmă o adunare, la care trebuia să participe. Toți înțeleseră că vroia să se simtă și el bine și să se distreze nițel.

Toată primăvara plouase și fusese-o vreme insuportabilă. În seara aia turna cu găleata. Fred Brangwen, neliniștit de parcă nu-i erau tot boii acasă, nu ieși în tîrg, cum îi era obiceiul. Fuma, citea și se fîțîia de colo-colo, ascultînd tot timpul ropotul ploii. Noaptea neagră și ploioasă îl despărțise de lume și-l făcuse să nu mai fie sigur de el. Era conștient de existența lui, era conștient că vrea altceva, că viața lui nu se putea numi viață. I se părea că-i un dezrădăcinat, că nu găsește-un loc pe lumea asta unde să se simtă și el bine. Visa să meargă-n țări străine, dar instinctul îi spunea că nu rezolvă nimic dacă schimbă locul. Vroia o schimbare, o schimbare profundă și vitală în existența lui. Și nu știa cum s-o facă.

Tilly, bătrînă bine de-acum, veni să spună că muncitorii, care tocmai terminaseră de mîncat, au zis că toată curtea e-o baltă cît toate zilele. Fred ascultă indiferent. Dar nu suporta umezeala crudă și dezolantă din lume. O să plece de la Marsh.

Maică-sa era în pat. În cele din urmă închise și el cartea, cu mintea golită de gînduri. Se duse sus, amețit de deprimare și mînie, și, amețit de deprimare și mînie, se ferecă în iatacul de nepătruns al romanului.

Tilly își așeză papucii în bucătărie, în fața focului, și se duse și ea să se culce, lăsînd ușa descuiată. Ferma rămase cufundată-n întuneric și înecată-n ploaie.

La 11 ploua încă. Tom Brangwen stătea în curte la „Îngerul" din Nottingham și se-ncheia la haină.

— Ehei, zise el vesel, am mai mers io și-al' dată pe ploaie. Pune-i hamurile, Jack, bătrîne, pune-i-le ! Mai rar un prieten ca tine, Jacky, băiete. Cin' te vede cu burdihanu' ăsta vine ață la tine să-i tragă o băuturică sau chiar să și-mbuce ceva. Haide, fetițo, hai să mergem la noi acasă. O, Sfinte Sisoe, că multă apărie mai e și-n noaptea asta ! N-o să rămînă nici urmă de vulcani încinși. Mă, Jack, slăbuțule, mă, tu, ăla tras ca prin inelu' de la butoi, care din noi e Noe ? Să juri c-au plesnit toate instalațiile de apă. Rațele și-alte păsări de baltă o să fie regine-n lume dac-așa or merge lucrurile... porum-

belu' și ramura de măslin și altele... Scoal', fetițo, hai scoal'. Nu stăm toată noaptea aici chiar de credeai tu așa. Să fiu al naibii dacă ploaia asta... după ce că te murează, nu alta... să fiu al naibii dacă nu te face să te crezi beat turtă. Mă, Jack, cînd plouă, îți intră și mintea la apă sau nu ? întrebă rîzînd și el de gluma pe care-o făcuse.

I-era totdeauna rușine dacă trebuia să ia hățurile-n mînă după ce băuse și-și tot cerea scuze de la cal. Era pus pe cerut iertare, dar la modul foarte hazliu. Își dădea seama că nu e-n stare să meargă drept. Era el un pic cam ciupit, nu-i vorbă, dar cu toate astea n-aveai cum să-l faci să renunțe la ce-și pusese-n gînd, nici dacă te-ai fi dat peste cap.

Se urcă pe capră și ieși pe poarta hanului. Iapa mergea bine, iar el stătea ca prins în cuie, cu ploaia bătîndu-i în obraji. Corpul lui greoi nu se mișca deloc, prins ca într-un fel de somn. Atenția îi era trează, ca un beculeț ce arde-ntruna, restul era în beznă. Cu toată puterea se concentră să meargă pe drumul pe care-l știa așa de bine. Îl știa așa de bine și se uita cu atenție, făcînd un efort de voință.

Își vorbea sieși cu voce tare — sentențios deși-l cam încerca neliniștea — de parc-ar fi fost cu mintea limpede ca apa de izvor și-n vremea asta iapa trăgea mereu 'nainte și ploaia îl biciuia cu stropii ei. Vedea picăturile de ploaie la lumina felinarelor de la trăsură, vedea o licărire slabă, trupul ud al iepei învăluit în umbră, vedea cum trec gardurile-n goană pe lîngă el.

— Pe-o noapte ca asta nu-ți vine să dai nici cîinele afară din casă, își spuse el cu glas tare. E timpu' să se mai domolească un pic, să mă ia dracu' de nu-i așa. Mare lucru-au făcut c-au pus alea zece căruțe de zgură pe drum. O să se duc-așa cum au venit dacă nu se schimbă vremea. Da' asta-i treaba lu' Fred. El e granguru' după cum se vede. Și io ce-am la toată afacerea asta, de ce să mă bag ? Poa' să se spele toată zgura, poa' să rămînă, mi-e ce-mi pasă ! Tot o să se ducă-ntr-o bună zi c-așa-i pe lumea asta. Ploaia se prăvale pe pămînt ca să se urce-n nori din nou. Așa se zice. Acuma nu-i mai multă apă

decît a fost la facerea lumii. Așa merg lucrurile, băiete, dacă te duce mintea să pricepi atîta lucru. Astăzi nu-i mai multă decît a fost acu' o mie de ani... și nici mai puțină. N-ai cum s-ajungi la fundu' sacului cu apa. Nu, băiete dragă, n-o să te ia nimeni în seamă. Încearcă tu să termini cu apa din lume. Se face aburi și-ți zboară pe sub nas. Cînd ajunge de se face nori, cade cum e ploaia și pe ăi drepți și pe ăi nedrepți. Mă-ntreb dacă io-s din ăi drepți sau din ăi nedrepți.

Tresări dintr-o dată cînd intră cu trăsurica într-un șanț. Acuma se trezise de-a binelea. Mersese nu glumă de cînd își aducea aminte clar că văzuse ceva pe drum.

Dar pînă la urmă ajunse la poartă. Se poticni clătinîndu-se și prinzîndu-se bine de trăsură. Căzu ca un bolovan într-o apă de cîțiva centimetri.

— Lua-o-ar dracu', spuse el înciudat. Lua-o-ar dracu' de fleșcăială că nu se mai termină odată !

Intră cu calul pe poartă, împroșcînd în dreapta și-n stînga. Era beat criță și mergea orbește fiindcă știa locul. Peste tot călca numai în apă.

Toată ferma și platforma mai ridicată pe care era casa erau uscate totuși. Dar se-auzea un muget ciudat în noapte, care părea că venea din bezna beției lui. Clătinîndu-se, mergînd pe bîjbîite, aproape inconștient, își băgă-n casă pachetele, covorașul și pernele de pe capră, le trînti jos și ieși să ducă iapa la adăpost.

Acum era acasă și-așteptă numai momentul să se oprească din lucru. Era ca un somnambul. Pe-ndelete și cu multă atenție, duse iapa spre șopronul pentru căruțe. Ea sări și se dădu înapoi.

— E, care-i baiu' ? întrebă el printre sughițuri, înaintînd cu greu.

Nimerise din nou într-un loc cu multă apă. Iapa mergea stropind în toate părțile. Era o beznă s-o tai cu cuțitul. Doar felinarele de la trăsurică mai dădeau ceva lumină, care cădea pe apa ce se mișca în cercuri.

— Să mor dac-am mai văzut una ca asta, spuse Tom cînd ajunse la șopron, după ce-notase prin apa adîncă de 6 inci.

Dar lui i se părea totul foarte amuzant. Îi venea să rîdă cînd se gîndea că-n șopron apa-i trecea de glezne.

Împinse iapa înăuntru. Animalul era neliniștit. Pe el îl umflă rîsul. Era tare caraghios să deshami iapa și să plescăi cu picioarele prin apă. Rîdea fiindcă treaba cu apa o cam speriase.

— E, care-i baiu', care-i baiu' ? Doar n-o să te topești dac-o cădea un strop de apă pe tine !

Cum îi desfăcu hamurile, iapa plecă de lîngă el.

Lăsă hulubele-n jos și luă felinarul. Cînd să iasă din șopron, din harababura aia de hamuri, șei și roți, care-i era așa de familiară, apa, venind în valuri mici, îl lovi zdravăn peste picioare. Tom se clătină, cît pe-aci să cadă.

— Ei, drăcia dracului ! făcu el uitîndu-se-mprejur la apa care creștea în noaptea neagră și udă.

Afundîndu-se tot mai mult, o porni să vadă de unde vine potopul. Era uimit, aproape-i stătuse mintea-n loc. *Trebuia* să se ducă să vadă de unde venea apa deși-i fugea pămîntul de sub picioare. Merse mai departe, clătinîndu-se, spre eleșteu. Îi cam plăcea. Apa-i ajunsese pînă la genunchi și-l trăgea cu putere-n jos. Tom se poticni și se clătină, simțind că-i vine rău.

Îl cuprinse frica. Ținînd felinarul strîns, privi în jur, clătinîndu-se. Picioarele-o luau la goană fără el, duse de apă. Era amețit. Habar n-avea încotro s-o apuce. Apa era numai vîrtejuri și noaptea aia neagră se năpustea în cercuri. Brangwen, înspăimîntat, era ca frunza-n vînt, atacat din toate părțile. În sinea lui știa că nu mai are mult și-o să se prăbușească.

Se clătină și căzu căci îl lovise ceva peste picioare. Imediat începu să se zbată ca să nu se înăbușe. Luptă îngrozit să nu se sufoce, se zbătu, se zvîrcoli, dar apa, inevitabil, îl ducea în jos, tot mai în jos. Și totuși se zbătu și se luptă ca să se elibereze, în zvîrcolirea nerostită a sufocării, dar mereu cădea tot mai la fund. Ceva îl lovi în cap ; îl cuprinse marea uimire a durerii și-apoi bezna îl înghiți cu totul.

În bezna de nepătruns, trupul fără cunoștință al înecatului era purtat de valuri. Apa venea grămadă, acope-

rind totul. Vitele se treziră și se sculară în picioare, cîinele începu să scheaune. Și, fără să-ntîmpine nici un pic de rezistență, apa învolburată ducea trupul fără cunoștință al înecatului spre bezna de nepătruns.

Doamna Brangwen se trezi și ascultă cu luare aminte. Cu simțurile-i nelumesc de fine, auzi zvîrcolirea beznei care se-nvîrtejise afară. O clipă stătu nemișcată. Apoi se duse la fereastră. Auzi răpăitul ploii și năvala puternică a apei. Știa că bărbatu-său e afară.

— Fred ! strigă ea. Fred !

Departe în noapte se-auzea mugetul răgușit, animalic, al unei mase de apă care se năpustea la vale.

Coborî scările. Nu-nțelegea de unde vine apa valuri-valuri. Cînd puse piciorul pe treaptă ca să intre-n bucătărie, dădu de apă. Bucătăria era inundată. De unde venea apa ? Asta nu-nțelegea ea.

Apa intra și ieșea din bucătăria unde se spălau vasele. Cu picioarele goale, doamna Brangwen o porni lipa-lipa prin apă să vadă ce e. Apa făcea clăbuci sub ușa de la intrare. O apucă frica. Atunci simți c-o atinge ceva, ceva, o împletitură sub picioare. Era biciul. Pe masă erau covorașul și pernele de pe capră și pachetul adus din trăsurică.

Deci Tom venise acasă.

— Tom ! strigă ea, temîndu-se de propria-i voce.

Deschise ușa. Apa năvăli înăuntru cu un zgomot îngrozitor. Peste tot era numai apă în mișcare, zgomot de apă.

— Tom ! strigă ea din ușă, în beznă și prin potop.

Era-n cămașă de noapte, cu lumînarea-n mînă.

— Tom ! Tom !

Și se opri s-asculte. Fred apăru în spatele ei, în cămașă și pantaloni.

— Unde e ? întrebă el.

Se uită la apa care venea potop, apoi la maică-sa. Așa cum era în cămașă de noapte, femeia părea mică și ciudată, ca un spiriduș.

— Du-te sus, îi spuse el. O fi în grajd.

— Tooom ! Tooom ! strigă femeia asta trecută de prima tinereţe.

Scoase un strigăt neomenec, pătrunzător, care-l făcu pe băiat să-i înghețe sîngele-n vine. Fred îşi trase repede cizmele şi-şi puse haina.

— Du-te sus, mamă. Mă duc eu să văd unde e.

— Tooom ! Tooom ! răsună glasul ascuţit, nepămîntesc al nodului ăluia de femeie.

Se-auzea numai zgomotul apei, mugetul vitelor speriate şi scheunatul prelung al ciinelui, care umpleau bezna.

Fred Brangwen luă un felinar şi plecă plescăind prin apă. Maică-sa stătea-n picioare pe scaun, în uşă, şi-l urmărea cu privirea. Totul era apă, apă, numai apă, care venea în valuri, sclipind în lumina felinarului.

— Tom ! Tom ! Tooom ! răsună în noapte strigătul ei prelung, neomenesc, care-l făcu pe Fred să-l treacă fiorii.

Şi trupul fără cunoştinţă al tatălui înecat aluneca în josul casei, dus de apa neagră spre şosea.

Apăru şi Tilly cu fusta trasă peste cămaşa de noapte. O văzu pe stăpînă-sa urcată pe-un scaun, în uşa deschisă, şi lumînarea care ardea pe masă.

— Doamne sfinte ! izbucni bătrîna servitoare. S-o fi spart canalu'. S-o fi rupt digu'. Ce ne facem ?

Doamna Brangwen se uită după fiu-său care, cu felinaru-n mînă, mergea spre grajd pe platforma mai ridicată. Apoi văzu silueta întunecată a unui cal. După asta băiatul atîrnă felinarul în grajd şi, sub razele palide de lumină, dezlegă iapa. Mama văzu capul calului în uşa slab luminată a grajdului. Grajdurile mai erau deasupra apei. Dar apa intra cu putere în casă.

— Creşte-ntruna, spuse Tilly. Domnu' n-a venit acasă ?

Doamna Brangwen n-o auzi.

— Nu-i acolo ? strigă ea cu glasul ăla înspăimîntător, care-ţi spărgea urechile.

— Nu, veni din noapte răspunsul scurt.

— Du-te şi caută-l !

Vocea maică-si mai-mai că-l scotea din minţi pe tînăr.

Puse căpăstrul calului și-nchise ușa de la grajd. Se-ntoarse lipăind prin apă, cu felinarul bălăbănind în mînă.

Trupul fără cunoștință al înecatului trecea pe lîngă casă, împins de curentul cel mai din afund. Fred Brangwen veni la maică-sa.

— Mă duc în șopron, spuse el.

— Tooom ! Tooom ! răsună strigătul puternic, neomenesc.

Lui Fred îi îngheță sîngele-n vine și sufletul i se umplu de furie. Simțea că-i plesnește capul. De ce-o fi urlînd așa ? Nu putea s-o vadă-n ochi, stînd în ușă, cocoțată pe scaun, cu cămașa albă de noapte, îngrozitoare ca un duh rău.

— A deshămat iapa de la trăsurică, așa că trebuie să fie pe-aci, n-a pățit nimic, mormăi el, vrînd să pară calm.

Dar cînd coborî spre șopron, apa-i ajunse pînă la genunchi. Auzi vuietul apei în depărtare. Știa acum că se spărsese canalul. Apa se făcea tot mai adîncă.

Trăsurica era-n șopron, dar nici urmă de taică-său. Tînărul înaintă spre eleșteu, abia trăgîndu-și picioarele. Apa-i trecu de genunchi, îl răsuci și era cît pe-aci să-l ia cu ea. El se trase înapoi.

— E-acolo ? se-auzi strigătul înnebunitor al mamei.

— Nu, veni răspunsul tăios.

— Tooom ! Tooom ! răsună strigătul nepămîntesc, pătrunzător, trecînd peste toate opreliștile.

Femeia scosese-un sunet atît de înalt și supraomenesc că părea aproape pur. Fred Brangwen ar fi dat orice să nu-l mai audă. Îl aducea la un pas de nebunie. Era groaznic, semăna a cîntec.

Apa creșea tot mai mult în casă.

— Mai bine te-ai duce la Beeby, să-l aduci și pe el și pe Arthur. Și zi-i doamnei Beeby să meargă după Wilkinson, îi spuse Fred lui Tilly.

Pe maică-sa o obligă să plece sus.

— Știu că taică-tău s-a-necat, spuse ea, cuprinsă de-o groază ciudată.

Potopul crescu în noapte pînă cînd mătură ceanicul de pe plita căminului din bucătărie. Doamna Brangwen era

singură sus, la o fereastră. Nu mai striga. Oamenii de la fermă nu-şi vedeau capul : aveau de lucru cu porcii şi cu vitele. Îi aduseră stăpînei o barcă.

Spre dimineaţă ploaia încetă şi stelele începură să clipească deasupra vuietului apei, deasupra cloncănitului ei înspăimîntător. Apoi apărură primele raze de lumină. În lumina sîngerie a răsăritului doamna Brangwen văzu apele retrăgîndu-se alene şi casele ridicîndu-se din mîl. Păsările începură să cînte, somnoroase, parcă un pic răguşite din cauza zorilor ce se revărsau. Departe, pe cîmp, se vedea spărtura mare şi nemiloasă din digul de la canal.

Doamna Brangwen mergea de la fereastră la fereastră şi se uita la ce distrusese inundaţia. Cineva îi adusese o barcă. Lumina se-nteţi, licărirea sîngerie dispăru de pe faţa apei şi ziua îşi făcu pe deplin apariţia. În dimineaţa palidă de primăvară doamna Brangwen era ca un leu în cuşcă. Mergea de la ferestrele din faţă la cele din spate şi privea atentă, încordată.

Văzu cum apele duceau trupul soţului ei spre gardul de nuiele de la grădină. Strigă la oamenii din barcă. Era bucuroasă că-l găsiseră. Îl traseră din împletitura de nuiele, dar nu putură să-l ridice în barcă. Fred Brangwen sări în apa care-i venea pînă la mijloc şi-aproape singur duse mortul în spinare. Plîngea fără lacrimi, ca un animal rănit. Mama plîngea şi ea la fereastră.

Veni doctorul, dar nu mai era nimic de făcut. Apoi duseră cadavrul la Cossethay, la Anna.

Cînd Anna Brangwen auzi vestea, îşi dădu capul pe spate, ca şi cum se ferea de ceva care vroia s-o muşte de gît. De cînd se măritase şi devenise mamă, uitase de fetiţa de odinioară. Acum şocul ameninţa să treacă cu buretele peste toată viaţa ei de-atunci încoace. Ameninţa s-o aducă pe Anna din nou la 18 ani, cînd îşi iubea tatăl. Aşa că fetiţa de odinioară ţinea cu dinţii de viaţa de-acuma.

O cuprinse groaza numai cînd îl băgară în casă, mort, ud leoarcă, cu hainele cu care venise de la tîrg. Fusese pentru ea imaginea puterii şi-a vieţii clocotitoare şi-acuma, uite-l, o grămadă mare, inertă, din care apa se scurgea şiroaie.

Aproape înspăimîntată, începu să-i scoată lucrurile ude, hainele lui de tîrg, de fermier cu dare de mînă.

Copiii-i trimiseră la casa parohială. Cadavrul zăcea pe podea în salon. Anna începu să-l dezbrace repede. Bărbatu-său şi femeia o ajutară. Spălară mortul şi-l aşezară-n pat.

Stătea acolo măreţ şi nemişcat. Avea faţa senină şi-acuma, că era ţeapăn, devenise inviolabil, de neatins. Pentru Anna era măreţia bărbatului inaccesibil, măreţia morţii. Ea era pătrunsă de veneraţie, aproape bucuroasă.

Lydia Brangwen, mama, veni şi ea şi văzu trupul impresionant, inviolabil. Mortul era dincolo de schimbare şi cunoaştere, în lumea absolutului, în rînd cu infinitul. Ce-avea ea de-a face cu el ? El era o abstracţie plină de măreţie, pe care-o vedea acum pentru o clipă, neatinsă de nimeni şi nimic, precum absolutul. Nici morţii, nici viii nu-l puteau chema în lumea lor, căci el era şi una şi alta, inviolabil, inaccesibil.

— Am împărţit amîndoi aceeaşi viaţă. Intru şi eu în veşnicie, spuse Lydia Brangwen cu inima rece, conştientă că amîndoi erau unul.

— Nu te-am cunoscut în viaţă. Acum, în moarte, eşti suprem, mult deasupra mea, spuse Anna Brangwen, pătrunsă de veneraţie, aproape bucuroasă.

Mai mult decît ele, băieţii, ei nu puteau să-ndure. Fred Brangwen, alb la faţă şi cu pumnii strînşi, cu inima plină de ură şi mînie pentru ce i-au făcut bătrînului, vărsa lacrimi de sînge să-l ia înapoi, să-l vadă, să-l audă din nou.

Tom Brangwen sosi abia în ziua înmormîntării, liniştit şi reţinut ca totdeauna. O sărută pe maică-sa, dădu mîna cu frate-său fără să se uite la el, văzu sicriul cel mare. Citi chiar şi ce era scris : „Tom Brangwen de la Marsh Farm. Născut... Decedat...".

Faţa frumoasă şi calmă a tînărului se crispă o clipă într-o grimasă groaznică, apoi reveni la calmul dinainte. Porniră cu sicriul spre biserică. Clopotul de-nmormîntare bătea din cînd în cînd. Oamenii în haine cernite duceau coroanele de flori albe. Mama, poloneza, mergea la braţul fiului ei ca dusă de pe lume. El arăta bine ca de obicei, cu faţa imobilă şi oarecum plăcută la vedere. Fred mergea cu Anna, ea stranie şi fermecătoare, el cu chipul încremenit şi neînduplecat, ca de piatră.

Ursula, care se juca prin grădină, l-a văzut abia pe urmă pe unchiul Tom, desfigurat, cu pumnii ridicați, cu un rînjet înspăimîntător, cu chinul citindu-i-se pe față, gîfîind ca un animal hăituit, cu ochii privind în gol, fără să vadă nimic.

Ursula plecă înspăimîntată. Cînd îl văzu în casă, din nou, grav și foarte tăcut, de parcă făcea pe-ndureratul, se uită la chipul lui frumos și imobil și și-l imagină iar desfigurat. Îl vedea așa elegant și-l credea bestial, aproape putred pînă-n fundul sufletului. Îi era frică. După cele văzute, fetița nu uită niciodată să ia-n seamă partea asta bestială, înspăimîntătoare a lui.

Tom îi spuse maică-si la revedere și plecă imediat. Acuma Ursula aproape se ferea, dar totuși vroia s-o sărute.

La înmormîntare și după aceea, Will Brangwen era îndrăgostit nebunește de nevastă-sa. Moartea îl zdruncinase, dar îi trezise pasiunea sălbatică și copleșitoare pentru ea. Anna părea stranie și fermecătoare. El o dorea la nebunie.

Ea-l aștepta, gata să-l primească. Îl dorea și ea.

Bunica stătu un timp la casa de sub tise, pînă se mai aranjară lucrurile la Marsh. Apoi se-ntoarse în apartamentul ei, liniștită și parcă nedorind nimic. Încrîncenat, Fred se-apucă să pună ferma pe picioare. Taică-său fusese omorît acolo și din cauza asta, locul devenise mai apropiat, mai de neocolit pentru Fred.

Se spunea că Brangwen-ii au murit întotdeauna de moarte crîncenă. Tuturor, poate în afară de Tom, li se părea firesc. Totuși Fred, încăpățînat, nu putea să ierte universului necunoscut moartea tatălui.

După dispariția bătrînului, la Marsh era multă liniște. Doamna Brangwen nu mai putea să stea calmă o seară-ntreagă ca-nainte, iar ziua se ridica mereu în picioare, de parcă vroia să plece și nu prea știa unde.

Fetițele, Ursula, Gudrun și Theresa, treceau pe lîngă poarta grădinii în drum spre școală. Bunica le chema mereu să mănînce la Marsh. Vroia să aibă copii în jurul ei.

De băieții ei aproape se temea. Vedea în ei patima sumbră, dorința și nemulțumirea și n-avea nevoie de asta. Chiar și Fred, cu ochii lui albaștri și fălci mari, o neliniștea.

Băiatului îi lipsea ceva, dragostea, patima, dar de unde să le ia ? Şi de ce trebuia să-i dea ei de lucru, cu suferinţa şi nemulţumirea lui ? Avea şi ea destui ani în spate.

Tom era mai reţinut. El părea calm, dar pe ea o neliniştea şi mai tare. Mama-i vedea disperarea în ochi. Parc-o implora să-l salveze.

Şi cum putea bătrîneţea să salveze tinereţea ? Tinerii cu tinerii, cu vijelia. N-avea şi ea dreptul la linişte, cîţiva ani ? Vroia să iasă din vîltoarea asta fără sfîrşit. Tînjea după nevinovăţie şi linişte. Se săturase de furia ascunsă, nescoasă la lumină a bărbaţilor împotriva femeilor. Nu vroia să mai audă asta şi de la băieţii ei. Mai presus de orice avea nevoie de liniştea şi nevinovăţia bătrîneţii.

Nu se spetise niciodată muncind. Aşa că acuma stătea adesea la poarta grădinii şi se uita la puţinii oameni care treceau pe drum. Era fericită cînd vedea copii. De obicei avea un măr sau cîteva bomboane în buzunar. Îi plăcea să-i zîmbească copiii.

Nu se ducea niciodată la mormîntul bărbatului ei. Vorbea de el ca şi cum trăia. Uneori o podideau lacrimile, dar pe urmă-şi revenea şi era din nou ea însăşi, fericită.

Cînd vremea era umedă, stătea în pat. Dormitorul era refugiul unde putea să viseze cu ochii deschişi. Avea atîtea visuri, un sac fără fund. Îi trebuia numai timp.

La vremea aia, prietena ei cea mai bună era Ursula. Fetiţa şi femeia delicată şi visătoare de 60 de ani păreau să vorbească aceeaşi limbă, a sufletului. La Cossethay totul era numai mişcare şi patimă. Patima pornea şi oprea totul. Şi mai erau patru copii mai mici decît Ursula, o armată-ntreagă, o armată de vieţi care se loveau una de alta.

Aşa că liniştea din dormitorul bunicii era un rai pentru fetiţa cea mai mare. Aici viaţa i se părea simplă şi fără cusur. Se simţea ca o floare.

Sîmbăta venea întotdeauna la Marsh şi nu uita să aducă un mic dar făcut de mînuţa ei.

Cînd Ursula apărea în uşă, Tilly îşi lungea gîtul să vadă cine e.

— A, tu erai ! Mi se părea mie că te văd venind. Şi ce buchetel frumos ai adus !

Era ciudat cum Tilly păstra viu la Marsh spiritul lui Tom Brangwen, bătrînul. Ursula făcea totdeauna o legătură-ntre bătrîna servitoare și bunicul.

Fetița adusese un bucheţel de garoafe albe, cu un rînd de garoafe roz de jur împrejur. Era foarte mîndră de el și, din cauza mîndriei, era și sfioasă.

— Bunica-i în pat. Șterge-te bine pe picioare dacă mergi la ea și nu da buzna ca o furtună. Doamne, da' frumos bucheţel mai ai ! Tu l-ai făcut, singură-singurică ?

Tilly o băga pe furiș în dormitor. Bunica stătea rezemată în pat, cu o jachetă de lînă pe ea.

Fetița se codea și ținea strîns buchetul. Ochii ei de copil străluceau. În ochii cenușii ai bunicii se vedea aceeași strălucire.

— Vai, ce frumoase sînt ! Da' frumos le-ai mai aranjat ! Ce bucheţel minunat !

Ursula, radiind de fericire, i le puse în braţe.

— Le-am făcut pentru tine.

— Așa le legau și țărăncile acasă, spuse bunica, luînd garoafele-ntre degete și mirosindu-le. Chiar așa, niște bucheţele ca astea făceau. Mai făceau și coroniţe ca să și le pună pe cap. Împleteau codiţele. Pe urmă își puneau șorţurile cele mai frumoase și ieșeau în sat cu coroniţele pe cap.

Ursula se și văzu în ţara asta de basm.

— Bunico, și tu purtai coroniţă ?

— Cînd eram mică, aveam păr ca aurul, cum e-al lui Katie. Eu îmi puneam o coroniţă din floricele albastre, așa de albastre, care ieșeau cînd se topea zăpada. Andrey, vizitiul, mi le-aducea cum apăreau întîi.

Se-așezau amîndouă la vorbă. Tilly venea cu tava cu ceai. Ursula avea cănuţa ei la Marsh, verde cu auriu. Totul era minunat și copilul mușca delicat din pîinea cu unt.

— De ce ai două verighete, bunico ? Așa trebuie ? întrebă fetița cînd văzu mîna bunicii, ca fildeșul cu vine albastre, întinsă să ia ceva de pe tavă.

— Dac-am avut doi soţi...

Ursula se gîndi un pic.

— Și-atunci trebuie să le porţi pe amîndouă la un loc ?

— Da.

— Care e de la bunicu' ?

Femeia stătu în cumpănă.

— Bunicul ăsta, pe care-l ştii tu ? Asta roşie e verigheta de la el. Cea galbenă e de la celălalt bunic, pe care tu nu l-ai cunoscut.

Ursula se uită cu interes la cele două verighete de pe degetul întins al bunică-si.

— De unde ţi le-a cumpărat ?

— Pe asta ? Cred că de la Varşovia.

— Şi zici că eu nu l-am cunoscut pe bunicu' ?

— Pe ăsta, nu.

Ursula căzu pe gînduri cînd auzi o asemenea veste nemaipomenită.

— Avea şi el perciuni albi ?

— Nu, avea barbă neagră. Cred că tu de la el ai luat sprîncenele.

Ursula termină cu întrebările şi se făcu mai sfioasă. Se identifică dintr-odată cu bunicul ei din Polonia.

— Avea ochi căprui ?

— Da, de culoare-nchisă. Era deştept şi aprig ca un leu. Nu stătea o clipă locului.

Lydia încă nu-l avea la inimă pe Lensky. Cînd se gîndea la el, se vedea totdeauna mai tînără decît el, de 20 sau 25 de ani, şi sub dominaţia lui. O amestecase cu ideile lui, cu instrumentele de chirurg, ca şi cum n-ar fi fost şi ea om. Pe el îl vedea întotdeauna de 30 de ani. La 34 murise. Nu-i păruse rău după el, totuşi o durea cînd se gîndea la vremurile alea.

— Ţi-a plăcut mai mult de primul meu bunic ? o întrebă Ursula.

— Mi-a plăcut de amîndoi, răspunse bunica.

Şi, gîndindu-se, se văzu din nou mireasa-fetiţă a lui Lensky. Era de familie mai bună decît ea fiindcă era pe jumătate neamţ. Şi el, un intelectual, un chirurg îndemînatic, o iubise. Şi cum se mai uita ea la el ! Şi-aducea aminte cît era de transportată cînd îi vorbea tînărul ăla cu barbă neagră. După lejeritatea din casa părinţilor ei, gravitatea şi autoritatea lui i se păreau dumnezeieşti.

— Domnişoară Lydia, vrei să te căsătoreşti cu mine ? o-ntrebase el în nemţeşte cu o voce gravă şi totuşi tremurătoare.

Lydiei îi era frică de ochii lui întunecați, ațintiți asupra ei, dar nevăzînd-o. O trecură fiori de fericire și spuse da.

Nu-și revenise niciodată din prosternarea primelor zile și nopți de căsătorie. O dusese la Viena și se simțise groaznic de singură cu el, în altă lume, propriul ei bărbat îi era chiar străin. Pe urmă, veni căsătoria adevărată, patima, și ea deveni sclava lui, iar el stăpînul. Doi ani rămase sclava lui, ghemuindu-i-se la picioare și cuprinzîndu-i genunchii cu brațele.

Se născură copiii. El își urmărea ideile cu înfocare : ea era acolo doar ca să-l mențină în formă.

Dar pe la 23—24 de ani, Lydia începu să creadă c-ar putea lua și ea în considerație asemenea idei. Subordonîndu-și-o, omorîse-n ea toate sentimentele. Ea începu să discute ideile astea cu tovarășii lui, deși el nu vroia. Deci el nu mai era singurul bărbat, iar ea nu mai era anexa lui. Își aduse-aminte de bărbații care-i făcuseră curte la Varșovia, cînd era măritată.

Pe urmă izbucni răzmerița. El muncea ca un disperat și ea-l urma, dar nu credea în el, căci prea ignora totul. Munca și ideile lui, altceva mai conta ?

Apoi muriră copiii și totul își pierdu conturul pentru ea, chiar și el. Îl văzu cum se face alb la față cînd aude ce nenorocire s-a-ntîmplat, pe urmă cum se-ncruntă de parcă ar fi gîndit :

„*De ce* au trebuit să moară chiar acum, cînd eu n-am timp să jelesc".

„N-are timp să jelească, își spusese în sinea ei, ca pierdută. N-are timp. E-așa de important ce face el ! Înseamnă că omul ăsta țicnit pe jumătate se crede buricul pămîntului. Nimic nu contează, numai strădania lui pentru răzmeriță ! N-are timp să jelească, nici să se gîndească la copiii lui ! N-are timp nici să-i facă, mai că-mi vine să cred c-așa e."

Îl lăsă-ntr-ale lui. Dar, în haosul general, muncise iar cot la cot cu el. Și din haosul ăsta, fugiseră amîndoi la Londra.

Era un om rece, o epavă. N-avea pic de afecțiune nici pentru ea, nici pentru altcineva. Eșuase în munca lui, așa că totul se dusese de rîpă.

Ea nu subscrisese la ideea asta. El eşuase, totul eşuase, dar dincolo de eşec era patima neostoită a vieţii. De eforturile omului se poate alege praful, dar nu şi de bucuria lui. Şi ea era de pe tărîmul bucuriei omeneşti.

El muri şi plecă în lumea celor drepţi, dar înainte de asta apăru un copil. Ursula era nepoata lui.

Ei, Lydia Brangwen, îi păru rău de el. Era mort şi nici nu prea trăise. N-o cunoscuse niciodată. Se culcase cu ea, dar n-o cunoscuse. Nu fusese-n stare să primească ce-i dădea ea. Nu trăise cu adevărat. Murise, trecuse-n nefiinţă, dar fusese-n el atîta forţă şi putere !

Lydia nu putea să-i ierte că nu trăise niciodată cu adevărat. Dacă n-ar fi fost Anna şi Ursula asta micuţă, care-avea sprîncele lui, n-ar fi rămas nimic din el, decît amintirea.

Tom Brangwen fusese altfel. Venise spre ea şi luase de la ea totul. Murise, dar devenise nemuritor pentru că o cunoscuse pe Lydia. Aşa c-avea şi ea locul ei aici, în viaţă, şi în nemurire.

Şi-a iubit amîndoi bărbaţii. Pentru unul fusese mireasa-fetiţă, care alerga să-l servească. Pe celălalt l-a iubit din împlinire, pentru că el îi redase viaţa şi fusese una cu ea.

Prinsese puteri în fîşia asta de viaţă şi redevenise ea însăşi. În prima căsătorie nu existase decît prin el. El era substanţa şi ea era umbra. Îi era recunoscătoare lui Brangwen. Întindea mîinile spre el, în moarte, recunoscătoare.

Simţea o milă şi-o vagă tandreţe pentru primul soţ, care-i fusese stăpîn. Nu putea să-ndure că el nu trăise niciodată, că nu devenise el însuşi cu adevărat. Şi-i fusese stăpîn ! Ciudat, totul *fusese !* I se părea atît de departe şi fără vreo legătură cu ea.

— De care, bunico ?

— Ce ?

— Ţi-a plăcut mai mult.

— Mi-a plăcut de amîndoi. M-am măritat cu primul cînd eram o fetiţă. După aia l-am iubit pe bunicu' cînd eram femeie. E-o deosebire.

Tăcură amîndouă un timp.

— Ai plîns cînd a murit primu' meu bunic ? întrebă puştoaica.

Lydia Brangwen prinse să se legene în pat, gîndind cu glas tare.

— Cînd am venit în Anglia, de-abia dacă deschidea gura, era aşa de preocupat să aibă grijă de toată lumea. Slăbea văzînd cu ochii pînă cînd i se supseră obrajii de tot şi gura-i ieşea în afară. Nu mai era frumos. Ştiam că n-o să rabde să se simtă învins. Am crezut c-o să se năruie lumea. Numai c-o aveam pe maică-ta, care era mică de tot, şi n-avea rost să mor. Cînd era bolnav, s-a uitat o dată la mine cu ochii lui negri, de-o fi zis mai-mai că mă urăşte, şi-a spus : „Asta mai lipsea. Asta mai lipsea, să te las pe tine şi copilul să muriţi de foame la Londra". l-am spus că n-o să murim de foame. Dar eram tînără şi proastă, şi pe deasupra şi speriată, şi el ştia asta. Era aprig şi nu se dădea bătut pentru nimic în lume. Îşi storcea creierii, doar-doar o găsi o ieşire. „Nu ştiu ce-o să vă faceţi, spunea el. Nu mai sînt bun de nimic. Sînt o epavă din cap pînă-n picioare. Nu sînt în stare să văd de nevastă şi copil !" Da' uite că nu i-a fost dat să vadă de noi. Viaţa a mers mai departe, deşi a lui s-a oprit în loc, şi m-am măritat cu bunicu'. Trebuia să fi ştiut, trebuia să-i fi putut spune : „Nu fi aşa de-nverşunat şi nu muri pentru că asta s-a dus pe apa sîmbetii. Nu eşti tu alfa şi omega". Dar eram prea tînără, el nu-mi dăduse voie să devin eu însămi şi chiar credeam că el era alfa şi omega. Aşa că l-am lăsat să ducă totul singur în spinare. Şi totuşi n-au depins toate de el. Viaţa a trebuit să meargă-nainte şi eu m-am măritat cu bunicu' şi i-am avut pe unchiu' Tom şi pe unchiu' Fred. Nu putem duce-atîta în spinare.

Inima fetiţei bătea cu putere. Nu-nţelegea, dar intuia nişte lucruri. O treceau fiori de plăcere că ştia că se trage de undeva de departe, din Polonia, şi din bărbatul acela măreţ cu barbă neagră. Ciudat trecut mai avea ! Simţea soarta cumplită din amîndouă părţile.

Ursula mergea la bunica aproape-n fiecare zi şi de fiecare dată stăteau de vorbă. Pînă cînd, în liniştea deplină a dormitorului de la Marsh, spusele şi poveştile bunicii

dobîndiră o semnificație mistică și deveniră un fel de Biblie pentru puștoaică.

Și Ursula îi punea bunicii întrebările izvorîte din străfundul sufletului ei de copil.

— Bunico, pe mine-o să mă iubească cineva ?

— Mulți te iubesc, copila mea. Noi te iubim cu toții.

— Da' cînd o să cresc mare, o să mă iubească cineva ?

— Da, fetița mea, o să se găsească un om care să te iubească, fiindcă tu ești făcută pentru asta. Și trag nădejde să te iubească pentru ce ești, nu pentru ce vrea el de la tine. Dar avem dreptul la ceea ce vrem.

Ursula se-nspăimîntă cînd auzi lucrurile astea. I se tăie respirația, simți că-i fuge pămîntul de sub picioare. Se prinse cu putere de bunică-sa. Aici era-n pace și siguranță. De-aici, din dormitorul tihnit al bunicii, se deschidea ușa spre spațiul imens, spre trecut, care era așa de mare încît ce se găsea-n el părea minuscul : iubiri, nașteri și morți, bucățele minuscule, într-un orizont fără de margini. Mare ușurare era să știi ce lipsit de importanță e omul în trecutul cel nesfîrșit.

Capitolul X

SE LĂRGEȘTE CERCUL

Ursulei îi era tare greu să fie cea mai mare dintre fraţi şi surori. Avea 11 ani şi trebuia să le ducă la şcoală pe Gudrun, Theresa şi Catherine. Băiatul, William, căruia i se spunea tot timpul Billy ca să nu-l încurce cu taică-său, era un copil delicat de 3 anişori, aşa că deocamdată stătea acasă. Mai era şi-o fetiţă, Cassandra.

O vreme fetiţele merseră la o şcoală mică, chiar lîngă Marsh. Era singura şcoală mai aproape şi doamna Brangwen s-a gîndit că-i mai sigur să le trimită acolo, fiindcă erau aşa de mici.

Gudrun şi Ursula erau colege de clasă. Cea de-a doua, somnoroasă şi plină de imaginaţie, n-avea nimic de-a face cu realitatea. Ursula era omul faptelor. Aşa că Gudrun lăsa totul în seama soră-si şi se-ncredea în ea, nepăsătoare. Ursula era foarte tandră cu surioara ei.

N-avea rost să-ncerci s-o tragi la răspundere pe Gudrun. N-o interesa existenţa altcuiva. Doar că se-ncredea în Ursula.

Fetiţa cea mare avea multă bătaie de cap cu cele mici. În special Theresa, un dop de fată, bine făcută şi cu ochi iscoditori, era cam belicoasă.

— Ursula, Billy Pillins m-a tras de păr.

— Da' ce i-ai zis ?

— Nu i-am zis nimic.

Atunci surorile Brangwen începeau cearta cu fraţii Pillins sau Phillips.

— N-o să mă mai tragi tu de păr, Billy Pillins, spuse Theresa, mergînd cu surorile ei şi uitîndu-se de sus la băieţelul pestruiat şi roşcovan.

— Nu zău ! Şi de ce, mă rog ? i-o trînti Billy Pillins.

— Fi'n'că n-o să-ndrăzneşti, zise pisălooaga de Theresa.

— Bine, umflato, vino numa' să vezi tu dacă nu-ndrăznesc.

Umflata se duse mîndră spre el şi, pînă să se dezmeticească bine, Billy Pillins o şi trase de buclele negre şi lungi ca nişte şerpişori. Ea se repezi furioasă la el. Pe loc se băgară Ursula, Gudrun şi micuţa Katie. Intrară-n bătălie şi ceilalţi fraţi Phillips : Clem, Walter şi Eddie Anthony. Se iscase-o încăierare pe cinste. Surorile Brangwen erau bine făcute şi mai voinice decît mulţi băieţi. Dacă n-ar fi fost şorţuleţele şi părul lung, ar fi cîştigat ele multe bătălii. Cu toate astea, se duseră acasă ciufulite şi cu şorţuleţele sfîrtecate. Mare bucurie pe capul fraţilor Phillips că reuşiseră să rupă şorţuleţele surorilor Brangwen !

A fost mult scandal pe chestia asta. Doamna Brangwen n-avea să-nghită aşa ceva, hotărît *nu*. Toată demnitatea ei înnăscută şi rezerva de pînă atunci o făcură să fiarbă de mînie. După asta veni şi vicarul la şcoală cu predica lui : „Sîntem foarte trişti că băieţii din Cossethay n-au putut să se comporte mai civilizat faţă de fetele din Cossethay. Căci ce băiat e acela care se repede la o fată, dă cu picioarele-n ea, o bate şi-i rupe şorţuleţul ? Acel băiat merită o pedeapsă aspră şi numele de *laş*, căci numai un *laş*..." etc., etc.

Între timp, munţi de furie cu botul pe labe în sufletul fraţilor Pillins, munţi de virtute în sufletul surorilor Brangwen, în special într-al Theresei, şi vrajba continua, alternînd cu perioade de mare prietenie, cînd Ursula era iubita lui Clem Phillips, Gudrun a lui Walter şi Theresa a lui Billy ; chiar mogîldeaţa de Katie trebuia să fie iubita lui Eddie Ant'ny. Mai mare prietenie nici că se putea. În orice clipă cele două clanuri de copii puteau să se adune. Totuşi, nici Ursula, nici Gudrun nu s-au apropiat de fraţii Phillips cu adevărat. Alianţa asta, cu iubite cu tot, era un fel de născocire a minţii lor.

Din nou doamna Brangwen începu să fiarbă de mînie.

— Ursula, să nu te văd că umbli cu băieţii, atîta-ţi spun. Termîn-odată şi să termine şi celelalte !

Doamne, ce groază-i era Ursulei să reprezinte mereu micul club Brangwen. Nu putea niciodată să fie ea însăşi, nici pomeneală. Era-ntotdeauna Ursula-Gudrun-Theresa-

Catherine, toate la un loc. Mai tîrziu i-l puseră şi pe Billy în spinare. Şi pe deasupra, nici n-o interesau fraţii Phillips. Nu se potriveau la gusturi.

Oricum, coaliţia Brangwen—Pillins se dizolvă repede din cauza nedreptei superiorităţi a surorilor Brangwen, care erau bogate şi-aveau acces la Marsh Farm. Profesorii erau aproape respectuoşi faţă de ele şi vicarul le vorbea ca de la egal la egal.

— Ce, crezi că toată lumea-i a ta, Urtler Brangwen, urîto ! îi spuse Clem Phillips roşu de furie.

— O fi, n-o fi, tot nu mă bag eu unu' ca tine, îi replică Ursula.

— Asta-i numa-n capu' tău. Nu te uiţi ce mutră ai, urîto, Urtler Brangwen ! începu el să-şi bată joc încercînd să-i asmută şi pe ceilalţi împotriva ei.

Şi din nou duşmănie. Cît îi ura că-şi băteau joc de ea ! Deveni rece faţă de ei. Ursula era foarte mîndră. Toate surorile aveau o demnitate ciudată, oarbă, un fel de noblețe chiar, în comportare. Treceau prin viaţă fără să le pese dacă alţii le luau sau nu în seamă. Ursulei nu i-a venit niciodată-n minte c-ar putea cineva să aibă o părere proastă despre ea. Credea că toţi oamenii îi seamănă. Suferea cumplit dacă trebuia să-şi facă o părere proastă despre cineva şi nu i-o ierta niciodată omului respectiv.

Asta-i înnebunea pe mulţi. Toată viaţa fetele au dat peste oameni care-au încercat să le tragă-n jos, să le minimalizeze. Curios, mama-şi dădea seama de ce-o să se-ntîmple şi era gata să ia partea odraslelor ei.

Cînd Ursula avea 12 ani, iar şcoala şi compania copiilor din sat începea s-o afecteze, Anna le-a trimis, pe ea şi pe Gudrun, la Grammar School din Nottingham. Ursula dorea cu înfocare să scape de-acolo, să scape de micile gelozii, conflicte şi meschinării. Ar fi vrut ca fraţii Phillips să fie egalii ei, dar nu punînd-o pe ea în inferioritate. Vroia cu-adevărat să fie Clem Phillips egalul ei. Dar nu ştiu cum se făcea că, de cîte ori erau împreună, el îi provoca o stare ciudată : s-ar fi dat şi peste cap numai să scape de el.

Şi găsi cum să scape. Se duse la Grammar School, lăsînd în urma ei şcoala cea mică, profesorii ăia prăpădiţi şi pe fraţii Phillips, pe care-ncercase să-i iubească, dar care-o

făcuseră să dea chix și din cauza asta nu-i ierta nici dac-o plcai cu ceară. Avea o frică instinctivă de oamenii mărunți întocmai cum căprioara se teme de câini. Era ca oarbă, nu putea să aprecieze oamenii și nici să-i dibuie. Credea că toți sînt la fel ca ea.

Îi măsura după familia ei : după iubitul ei tată, atît de simplu în comportare, dar cu un suflet așa de puternic și-ntunecat, care-o fascina și-o îngrozea ; după mama căreia-i păsa atît de puțin de bani, convenții și teamă, indiferentă total față de lume, independentă, de una singură ; după bunica, venită de departe și cu un orizont atît de larg. Pînă să se facă prieteni cu Ursula, oamenii trebuiau să se conformeze normelor ei.

Deși n-avea decît 12 ani, era bucuroasă să iasă din îngustimea de la Cossethay, unde trăiau numai oameni limitați. Afară era nemărginirea și-o grămadă de oameni adevărați și mîndri, pe care o să-i iubească.

Mergea la școală cu trenul. Trebuia să plece de-acasă la 8 fără un sfert dimineața și nu se-ntorcea pînă la 5 și jumătate după-masa. Îi părea bine, fiindcă-n casa lor mică și arhiplină era multă vînzoleală de care n-avea cum să scape.

Copiii erau sănătoși și neastîmpărați. Mama se gîndea doar la binele lor fizic. Pentru Ursula era ca un coșmar. Mai tîrziu, cînd îi căzură ochii pe-un tablou de Rubens cu o droaie de plozi în pielea goală și văzu că se numește *Fecunditate,* se-ngrozi și cuvîntul cu pricina îi deveni de-a dreptul respingător. Știa de copil ce-nseamnă să trăiești printre puzderie de plozi în pielea goală, în căldura și năduşeala fecundității. Și de copil avea o pornire pătimașă împotriva maicăsi. Tînjea după spiritualitatea care impune.

Cînd timpul era mohorît, în casă era ca la balamuc. Copiii dădeau buzna și-o zbugheau afară în ploaie, în bălțile de sub tisele posomorite, trecînd peste dalele din bucătărie, în vreme ce menajera bombănea și-i bodogănea întruna : viermuiau pe sofa, dădeau cu picioarele în pianul din salon ca să-l facă să zumzăie ca un stup, făceau tumbe pe covorașul din fața căminului, cu picioarele prin aer, rupeau o carte trăgînd de ea, se furișau pe scări ca să afle unde e Ursula, căci fata se-ncuiase ca să poată citi.

Ușa încuiată le zgîndărea setea de mister și sora mai mare trebuia să deschidă ca să piară ispita. Copiii ăștia se țineau scai de ea, asaltînd-o cu întrebări, nerăbdători, cu ochi mari de mirare.

Mama, în culmea fericirii, trona ca o regină-n tot vacarmul ăsta.

— Mai bine să-i văd că-ntorc casa cu fundu-n sus decît să-i știu bolnavi, spunea ea.

Dar fetele creșteau și fiecare suferea amarnic la rîndul ei. Ursula era la vîrsta cînd termina cu Andersen și Grimm și se-apuca de *Idilele despre rege* și povești romantice de dragoste.

Cînd i-era lumea mai dragă, auzea ciorovăială pe scări, niște șușoteli pițigăiate în fața ușii și scîrțîitul clanței ; pe urmă Billy, ațîțat, spunea pe șoptite :

— E-ncuiată, e-ncuiată.

După asta veneau bătăi în ușă, cu mîinile și picioarele, și întrebarea copilului care nu suporta amînare.

— Ursula ! Ei, Ursula, unde ești ?

Nici un răspuns.

— Ursula, ei, Ursula !

Acum striga de-a binelea, dar tot nici un răspuns.

— Mamă, nu răspunde, urla el. A murit.

— Pleacă de-aici. N-am murit. Ce vrei ? îl repezea fata supărată.

— Deschide, Ursula, venea strigătul plîngăcios.

Gata, trebuia să deschidă ușa. Auzi hîrjîitul găleții pe pardoseala din bucătărie : femeia spăla pe jos. Copiii năvăleau în dormitor și întrebau :

— Ce făceai ? De ce te-nchiseseși acolo ?

Pe urmă Ursula descoperi cheia de la anexa bisericii și se-ndreptă-ntr-acolo. Se-așeză pe niște saci, cu cărțile ei în brațe, și-un alt vis începu să-i treacă prin fața ochilor.

Dar într-o zi, neglijentă și nepăsătoare cum era, lăsă ușa descuiată. Copiii intrară, Katie se tăie la deget și-ncepu să zbiere, Billy zgîrîie dălțile cele mai fine și strică o grămadă de lucruri. Se făcu mare tămbălău.

Supărarea mamei trecu repede. Ursula încuie ușa din nou și puse cruce la toată treaba. Dar veni taică-său, încruntat, cu dălțile zgîriate în mînă.

— Cine dracu-a deschis ușa ? strigă el furios.

— Ursula, spuse mama.

Tatăl avea în mînă o cîrpă de praf şi o lovi pe faţă peste faţă cu ea. O ustură şi-o clipă Ursula rămase-ncremenită. Stătea nemişcată, îndărătnică, dar inima ei era numai foc şi pară. Simţi c-o podidesc lacrimile deşi nu vroia să le lase să curgă.

Făcu o grimasă ciudată, de parc-ar fi înghiţit ceva cu noduri, şi lacrimile se porniră şiroaie. Plecă amărîtă, dar cu inima numai foc şi pară, neclintită-n supărarea ei. Taică-său se uită după ea cu un sentiment de triumf, urmat imediat de-o milă nesfîrşită.

— Nu era nevoie s-o loveşti peste faţă, spuse mama rece.

— Am atins-o niţel cu cîrpa, n-are ce rău să-i facă.

— Dar nici bine.

Zile şi săptămîni în şir Ursula suferi ca un cîine. Se simţea atît de vulnerabilă. Şi ce, parcă el n-o ştia cît e de vulnerabilă ! Dar vroia s-o lovească unde-o durea mai tare, s-o facă să intre-n pămînt de ruşine, s-o mutileze cu jigniri.

Inima ei arse singură mai departe, dar Ursula nu dădu nimic uitării. Cînd se-ntoarse la dragostea ei, taică-său, sămînţa neîncrederii şi-a dispreţului ardea neostoită, deşi ascunsă vederii. Încet, încet, focul neîncrederii şi-al dispreţului mistui legăturile fetei cu tatăl.

Alerga mult singură fiindcă-i plăcea la nebunie tot ce se mişca. Cînd dădea peste-o apă curgătoare, cît de mică, era fericită. Putea să stea ore-ntregi pe-o rădăcină de arin şi să se uite cum dansează apa peste pietre sau printre rămurelele unei crăci doborîte. Uneori peştişorii dispăreau înainte de-a prinde viaţă, ca nişte halucinaţii, alteori vreo codobatură sau altă păsăruică venea pînă la marginea apei ca să-şi potolească setea. Un pescăruş-albastru trecu ca o săgeată şi-o făcu fericită. Pescăruşul era cheia unei lumi fermecate : era martorul rînduielilor de vrajă.

Dar ea trebuia să iasă din încurcătura de iluzii a vieţii : iluzia unui tată a cărui viaţă era o odisee în lumea de afară ; iluzia bunicii, a realităţilor nedesluşite şi îndepărtate preschimbate-n simboluri mistice : ţărănci tinere cu coroniţe de flori albastre pe cap, sănii în miez de iarnă ;

bunicul cel tînăr cu barbă neagră, căsătoria, războiul şi moartea ; apoi nenumăratele iluzii despre ea însăşi şi miracolul lecturii. Trebuia să iasă din iluzia asta multicoloră a vieţii, să se ducă la Grammar School din Nottingham.

Era timidă şi suferea din cauza asta. Îşi rodea unghiile şi murea de ruşine. Se chinuia ore-ntregi să afle cum să facă să stea tot timpul cu mănuşile : oare trebuia să spună că s-a opărit sau să lase impresia c-a uitat să le scoată.

Merse la liceu. Acolo, fiecare fată era o doamnă. Acolo, se mişca printre oameni independenţi, colegele şi egalele ei, şi toate lucrurile mărunte nu erau luate în seamă. O, de nu şi-ar mai roade unghiile ! De n-ar avea-o şi pe-asta pe cap ! Vroia aşa de mult să fie perfectă, fără cusur, să ducă o viaţă nobilă, superioară.

Ursula se-aşează pe muntele înţelepciunii, care domina trufaş peste fumul, harababura şi activitatea intensă a oraşelului. Era fericită. Aici sus, la Grammar School, îşi închipuia că aerul e mai curat, dincolo de fumul fabricilor. Vroia să-nveţe latină, greacă, franceză şi matematică. Cînd scrise alfabetul grecesc pentru prima oară, tremură ca varga.

Era pe alt munte, pe-al cărui pisc nu-l explorase încă. Avea mereu curiozitatea asta nemaipomenită să se caţăre ca să vadă ce e dincolo. Un verb latinesc era pămînt virgin pentru ea ; simţea o mireasmă nouă în el ; însemna ceva, dar nu ştia ce. Dar îl băga la cap că era important. Cînd află că

$$x^2 - y^2 = (x+y)\,(x-y),$$

simţi c-a prins ceva, că i s-a dat drumul să se plimbe prin aerul ameţitor, rarefiat şi necondiţionat. Era foarte fericită cînd îşi scria exerciţiul la franceză :

„J'ai donné le pain à mon petit frère".

Era bună la-nvăţătură, inteligentă, ageră, cu instinctele treze, dar nu profundă. Dacă un lucru nu-i venea din instinct, nu-i intra-n cap şi pace ! Şi-apoi furia cu care ura toate lecţiile, disprețul ucigător pentru toţi profesorii, aroganţa ei sălbatică, de animal, nu-i aduseră simpatia nimănui.

Era ca o vietate nedomesticită a pădurii, care trăieşte în libertate. Cînd se revolta, spunea că pentru ea nu erau nici legi, nici reguli. Ursula exista numai pentru ea însăşi.

Urmă lupta îndelungată cu toată lumea, din care ieşi învinsă, după ce-şi pusese la bătaie toată împotrivirea şi plînsese, amărîtă, pînă-i secaseră lacrimile. După asta, chinuită, sfîrşită şi sfîşiată, ajunse la înţelepciunea pe care n-ar fi avut cum s-o dobîndească înainte şi-şi văzu de drum mai tristă şi mai înţeleaptă.

Ursula şi Gudrun mergeau împreună la şcoală. Gudrun era sfioasă, tăcută, o sălbăticiune, care se ferea din calea tuturor ca să se-ntoarcă din nou în lumea ei. Parcă evita instinctiv orice legătură şi, atentă, îşi urmărea plăsmuirile, care căpătaseră contur numai pe jumătate şi care n-aveau nimic comun cu nici un alt om de pe pămînt.

Nu era deşteaptă deloc. O credea pe Ursula destul de deşteaptă pentru amîndouă. Ursula înţelegea, atunci de ce să-şi mai facă ea, Gudrun, probleme ? Sora mai mică îşi trăia viaţa responsabilă în sora-sa mai mare, prin procură. Cît despre ea, era nepăsătoare şi cu simţurile treze, ca o sălbăticiune, şi la fel de iresponsabilă.

Cînd se văzu la coada clasei, rîse alene. Era mulţumită, zicînd că e-n siguranţă acum. Nu-i păsa de mîhnirea tatălui şi nici de urmele de suferinţă de pe faţa mamei.

— De ce dau bani ca să mergi la Nottingham ? o-ntrebă tatăl exasperat.

— Păi, tată dragă, ştii bine că nu-i nevoie să dai nici un ban pentru mine, îi replică ea cu nonşalanţă. Sînt gata oricînd să rămîn acasă.

Era fericită acasă, Ursula, însă nu. Vicleană şi îndărătnică cu străinii, Gudrun era în largul ei acasă, ca o sălbăticiune în vizuină. Pe cîtă vreme Ursula, atentă şi ageră cu străinii, acasă n-avea nici o tragere de inimă, era stingherită şi nu vroia sau nu putea să fie ea însăşi.

Cu toate astea, duminica rămînea ziua numărul unu pentru amîndouă. Ursula o aştepta cu patimă pentru sentimentul de siguranţă veşnică pe care i-l dădea. În zilele de lucru o cuprindea frica, fiindcă simţea nişte forţe care nu vroiau s-o recunoască. Se temea mereu şi-i displăcea autoritatea. Simţea c-ar putea întotdeauna să facă ce vrea dacă ar reuşi să evite lupta cu autoritatea şi puterile autorizate. Dar dacă se lăsa, era pierdută, sortită nimicirii. Totdeauna o ameninţa ceva.

Sentimentul ăsta straniu al cruzimii şi urîţeniei de-a pururi iminente, gata s-o înşface, sentimentul ăsta al puterii înciudate a gloatei care o pîndea pe ea, omul de excepţie, era una din cele mai puternice influenţe din viaţa ei. Oriunde era, la şcoală, cu prietenii, pe stradă, în tren, mînată de instinct, se făcea mică, prefăcîndu-se că e mai puţin importantă decît e, de teamă ca nu cumva eul ei nedescoperit să fie văzut, atacat de resentimentul de brută al banalităţii, de eul obişnuit.

Acuma se simţea destul de sigură la şcoală. Stătea la locul ei şi ştia cît de mult să-şi deschidă sufletul. Dar era liberă numai duminica. Cînd n-avea decît 14 ani, începu să simtă cum creşte resentimentul împotriva ei în propria lor casă. Ştia că ea era capul răutăţilor acolo. Dar pînă acuma, duminica era liberă, liberă într-adevăr, liberă să fie ea însăşi, fără frică ori presimţiri rele.

Chiar cînd era vînzoleala în toi, duminica era o zi binecuvîntată. Ursula se trezea cu un sentiment de uşurare nemaipomenită şi se-ntreba de ce. Pe urmă-şi amintea că e duminică. Bucuria şi libertatea înfloreau în jurul ei. Pentru 24 de ore lumea-ntreagă dispărea. Rămînea numai lumea de duminică.

Îi plăcea chiar şi harababura din casă. Era mare noroc dacă ţîncii dormeau pînă la 7. De obicei, imediat după 6, se-auzea un chiţăit, un glăscior. Începea o-ntreagă chiţăială care anunţa ziua cea nouă. Copiii erau în picioare şi mişunau peste tot ca furnicile.

Cum începea viermuiala aia de copii pe jumătate despuiaţi, se scula şi unul din părinţi : fie mama, nepăsătoare şi şlampătă, cu părul des şi negru care-i alunecase pe-o ureche, fie tatăl, ciufulit şi cu cămaşa descheiată la gît.

Atunci fetele, care dormeau sus, auzeau întruna :

— Ei, Billy, ce faci acolo ? suna vocea puternică, vibrantă a tatălui.

— Cassie, ţi-am mai spus, să n-aud una ca asta, zicea mama plină de demnitate.

Încet apărea micul dejun şi fetele mai mari coborau şi ele în furnicarul de copii semidezbrăcaţi, care-o zbugheau necontenit dintr-o parte în alta.

Încet, cei mici erau prinși, cămășile de noapte dispăreau în sfîrșit și-apăreau cămășile curate de duminică. Dar pînă să-i bage cămașa pe cap, trupușorul gol zvicnea ca din pușcă și se ducea ață să se tolănească pe pielea de oaie care ținea loc de covor în salon. Mama pornea cu cămașa după el, ținînd-o în chip de lat, protesta vehement, vocea ca un clopot de aramă a tatălui răsuna și copilul tolănit pe pielea de oaie anunța vesel :

— Mă șcald în mare, mamă.

— De ce trebuie s-alerg cu cămașa după tine ? Scoală de-acolo !

— Mă șcald în mare, mamă, repeta trupușorul gol, tolănit pe jos.

— Se spune mă scald, nu mă șcald, zicea mama cu demnitatea ei ciudată și nepăsătoare. Mai stau mult cu cămașa asta după tine ?

Pînă la urmă se puneau cămășile, se-mperecheau ciorapii, se-ncheiau nasturii de la pantalonași și se legau jupoanele. Lașitatea de căpetenie a familiei consta în faptul că evita problema jartierelor.

— Unde-ți sînt jartierele, Cassie ?

— Nu știu.

— Caută-le.

După ce Cassie cotrobăise pe sub toate mobilele și se făcuse neagră din cap pînă-n picioare, spre marea mîhnire a tuturor, jartiera era lăsată-n plata Domnului, căci începea din nou spălatul pe față și pe mîini.

Ursula se revolta cînd o vedea pe domnișoara Cassie că vine de la școala de duminică și intră-n biserică cu ciorapul căzut pînă la gleznă și murdară pe genunchi.

— E tare urît, spunea Ursula la masă. Lumea o să zică că sîntem porci și că nu spălăm niciodată copiii.

— Nu te uita în gura lumii, spunea mama, mîndră. Dacă eu știu c-am făcut baie fetiței și dacă treaba asta mă mulțumește pe mine, atunci toată lumea trebuie să fie mulțumită. Ciorapu' n-are cum să-i stea întins, dacă n-are jartieră și nu-i vina ei c-am lăsat-o să plece așa.

Problema jartierelor a continuat la diferite intensități și n-a putut fi rezolvată pînă cînd fiecare copil n-a ajuns să poarte rochii sau pantaloni lungi.

În această zi a bunelor maniere, familia Brangwen mergea la biserică pe şosea, ocolind pe lîngă gardul de de la grădină şi nu trecînd peste zid. Copiii înşişi erau păzitorii bunei cuviinţe de duminică şi erau geloşi şi foarte pretenţioşi unul cu altul.

Duminica, după slujbă, casa devenea un fel de sanctuar, în care domnea pacea aidoma unei păsări bizare care plana cu aripile-ntinse în cameră. Înăuntru nu erau permise decît îndeletniciri paşnice ca cititul, spusul poveştilor sau desenatul. Afară joaca mergea înainte nestînjenită. Dacă era gălăgie mare, spiritul aprig se trezea-n tată sau în copiii mai mari, aşa că micuţii se supuneau de teamă să nu fie excomunicaţi.

Copiii ţineau duminica. Dacă vanitoasa de Ursula cînta :

Il était une bergère
Et ron-ron-ron petit patapon,

Theresa izbucnea cu siguranţă :

— Da' ăsta nu-i cîntec de duminică, Ursula !

— Ce ştii tu, îi spunea Ursula de sus.

Cu toate astea, ezita şi cîntecul dispărea fără să se termine.

Căci, deşi nu-şi dădea seama, duminica era de mare preţ pentru ea. Se trezea undeva, într-un loc ciudat şi necunoscut, unde spiritul ei putea să hoinărească liber pe tărîmul visului.

Familia Brangwen avea religia ei, dar n-o aplica în viaţa de toate zilele. Vroiau sentimentul veşniciei şi-al nemuririi, nu o listă de reguli de comportament. Prin urmare, copiii erau obraznici, încăpăţînaţi şi aroganţi, deşi aveau sentimente generoase. Pe deasupra, erau şi mîndri. Aşa că ieşeau întotdaeuna cu ceva din comun.

Capitolul XI

PRIMA IUBIRE

Ursula lăsa-n urmă adolescența și devenea femeie și, treptat, negura răspunderii, a propriei ei răspunderi, o învăluia. Era conștientă de ea însăși, era conștientă că e o entitate distinctă în mijlocul unei obscurități fără cap și coadă, era conștientă că trebuie să meargă undeva, că trebuie să devină ceva. Și se temea, neliniștită. Oare de ce trebuie omul să se maturizeze, de ce trebuie să-i cadă pe cap răspunderea asta grea, paralizantă, răspunderea să trăiască o viață pe care n-a descoperit-o încă ? Din nimicnicie și dintr-o amestecătură fără formă, ea trebuie să devină ceva ! Cum să facă ? Și ce să devină ? Să-și găsească drumul în beznă, unde nu-i nici urmă de drum ! Dar încotro s-o ia ? Cum să facă fie și numai un singur pas ? Dar, pe de altă parte, cum să stea de lemn Tănase ? Asta era chinul cel mare, să-ți cadă pe cap răspunderea propriei tale vieți.

Religia, care pîn-acuma fusese pentru ea o altă lume, un fel de lume strălucitoare a jocului, se despărțea acum de realitate și devenea un basm, un mit, o iluzie, despre care — oricît ai fi încercat să spui că-i adevărată ca fapt istoric — știai clar că nu-i adevărată, cel puțin pentru viața asta a noastră. Și fata ajunsese la punctul în care susținea că lucrurile ce nu pot fi aplicate-n practica de zi cu zi nu sînt adevărate.

Așa că vechea dedublare a vieții, în care existase o lume a zilelor de lucru cu oameni, trenuri, datorii și rapoarte și, pe lîngă asta, o lume de duminică a adevărului absolut și-a misterului viu, dedublarea asta de demult, pe care nimeni n-o pusese vreodată la îndoială, dispăru deodată. Lumea zilelor de lucru ieșise triumfătoare în

lupta cu lumea de duminică. Lumea de duminică nu era adevărată sau, cel puțin, nu era ceva concret. Și de trăit, se trăiește cu lucruri concrete.

Numai lumea zilelor de lucru conta. Ea, personal, Ursula Brangwen, trebuia să știe cum să privească lumea zilelor de lucru. Trupul ei trebuia să fie un trup al zilelor de lucru, apreciat de lume ca atare. Sufletul ei trebuia să aibă valoare de zi de lucru și să fie cunoscut în concordanță cu regulile de cunoaștere ale lumii.

Deci trebuia să trăiești ca-n zilele de lucru, o viață plină de acțiune și fapte concrete. Și deci trebuia să-ți alegi acțiunile și faptele. Erai răspunzător în fața lumii pentru ce făceai. Mai mult chiar, erai răspunzător față de tine însuți. Și Ursula trebuia să-nvețe acum să trăiască viața zilelor de lucru.

Întrebarea era cum să acționezi. Încotro s-o iei, cum să devii tu însuți ? Nu erai tu însuți, erai doar o întrebare rostită pe jumătate. Cum să devii tu însuți, cînd erai un nimic mișcător, dus de vînturi, indefinit, nerostit ?

Se gîndi la visuri și auzi cuvintele din nou. Negă visurile pentru că trebuia să fie un om al zilelor de lucru, pentru care visurile nu erau adevărate, și ce conta era înțelesul dat cuvintelor, în zilele de lucru.

„Vinde ce ai și dă săracilor", auzise ea duminică dimineața.

Era destul de clar, era destul de clar și pentru luni dimineața. Coborî dealul spre gară ca să meargă la școală, versetul nu-i ieșea din minte cu nici un chip.

„Vinde ce ai și dă săracilor."

Dar ei îi convenea să facă tréaba asta ? Chiar era gata să-și vîndă peria și oglinda de sidef, sfeșnicul de argint, medalionul; colierul ei minunat și să umble-n zdrențe, nepieptănată, ca cei din familia Wherry, pe care-i considera săraci ? Nu, nu-i convenea.

În dimineața asta de luni era tare nenorocită. Căci *vroia* să facă ce e bine și *nu vroia* să facă ce spune Evanghelia. Nu vroia să fie săracă. Simplul gînd o îngrozea : să fie ca familia Wherry, la mila tuturor.

„Vinde ce ai și dă săracilor."

În realitate nu puteai să faci una ca asta. Și cît de nenorocită și fără speranțe era Ursula !

Şi nici nu puteai să-ntorci şi obrazul celălalt. Odată Theresa a pocnit-o pe Ursula peste faţă. Ursula, învăţînd umilinţa creştină, întoarse tăcută şi celălalt obraz. Şi Theresa o pocni, exasperată de provocare. După care, fierbînd de mînie, Ursula plecă umilă.

Dar furia şi ruşinea de nesuportat o chinuiau. Aşa că nu se lăsă pînă nu se certă din nou cu Theresa şi-o bătu măr.

— Te-nvăţ eu minte, spuse ea neagră de mînie.

Şi plecă de-acolo, cu o stare de spirit total necreştinească, dar cu sufletul uşurat.

Era ceva murdar şi degradant în latura asta de umilinţă a creştinismului. Dintr-odată Ursula se revoltă şi trecu-n extrema cealaltă.

„Îi urăsc pe toţi ăia, din familia Wherry, vedea-i-aş morţi ! De ce ne-o fi lăsînd tata de izbelişte, ca să fim săraci şi lipsiţi de importanţă ? De ce nu-i şi el mai mare ? Dac-am avea un tată ca lumea, el ar fi contele William Brangwen şi eu aş fi lady Ursula ! Ce drept am *eu* să fiu săracă, să mă tîrăsc ca un vierme ? Dac-aş avea drepturile ce mi se cuvin, acuma aş fi în şa, îmbrăcată într-un costum verde de călărie, cu valetul după mine. Şi m-aş opri la porţile caselor şi-aş vorbi cu femeia care iese la drum cu copilu-n braţe. Aş întreba-o cum îi mai e lu' bărbatu-său şi cine l-a lovit la picior. Şi, aplecîndu-mă de pe cal, aş mîngîia capul bălai al copilaşului, i-aş da femeii un şiling de la mine din pungă şi-aş trimite vorbă să-i aducă mîncare bună de la conac."

Mergea mîndră ca o regină. Uneori se repezea ca să scoată un copil din flăcări ; sau se-arunca la ecluzele canalului ca să scape-un băiat pe care-l apucase un cîrcel ; sau smulgea un ţînc de sub copitele unui cap dezlănţuit ; totdeauna în închipuire, bineînţeles.

Cam aşa stăteau lucrurile cînd apăru tînărul Skrebensky. Ea avea aproape 16 ani. Era o fată subţirică, arzînd în ea mocnit, foarte tăcută, totuşi extrem de expansivă uneori, cînd părea că-şi dă şi sufletul din ea, dar cînd, de fapt, nu făcea decît să-şi îmbrace sufletul în altă haină pentru cei de-afară. Era sensibilă la culme, mereu chinuită, mereu făcînd pe nemiloasa ca să nu-i lase pe alţii s-o cunoască.

La vremea aia era o pacoste pe fața pământului, cu patima ei încrîncenată și chinurile ei mocnind. Mergea cu sufletul în palme, tînjind, spre cealălalt om. Și totuși, tot timpul, în fundul sufletului avea neîncrederea copilărească. Credea că iubește pe toată lumea și credea în toată lumea. Dar, fiindcă nu se putea iubi pe ea și nici nu credea în ea însăși, nu se-ncredea în nimeni întocmai cum nu se-ncrede șarpele sau pasărea din colivie.

Așa că, fără suflet, necreată, neformată, se zbătea să iasă din dezorientarea zilelor ei de beznă.

Într-o seară, cînd citea în salon cu capul în mîini, auzi voci necunoscute în bucătărie. Deodată sufletul i se trezi din apatie și-și ciuli urechile. Se chircise, stînd la pîndă, încordat, cu ochii țintă, dar nevrînd să fie văzut.

Erau două glasuri străine, de bărbat, unul blînd și candid, învăluit în candoare, celălalt, săltăreț, ca un pîrîiaș de munte. Ursula ascultă cu atenție sunetul vocilor, nedînd nici o importanță cuvintelor.

Unul din oaspeți era unchiul Tom. Îi știa bine candoarea naivă cu care-și masca amărăciunea din suflet. Cine era celălalt căruia-i mergea gura ou-atîta înflăcărare? Glasul ăsta parcă o-mpingea să iasă din bîrlog.

— Eu mi-aduc aminte de dumneavoastră, se-auzi glasul tînărului. Vă țin minte de cînd v-am văzut prima dată, fiindcă aveați ochi negri și fața albă.

Doamna Brangwen rîse, sfioasă și încîntată.

— Erai un puști cu părul numai inele, spuse ea.

— Zău? A, da, știu. Ai mei erau foarte mîndri de părul meu cîrlionțat.

Și un hohot de rîs rupse tăcerea.

— Erai un băiat foarte manierat, mi-aduc aminte de asta, spuse tatăl.

— Da? Nu cumva v-am invitat să stați noaptea la noi? Așa făceam întotdeauna și cred că maică-mi nu-i era deloc ușor.

Toată lumea izbucni în rîs. Ursula se sculă în picioare. Trebuia neapărat să meargă și ea.

Cînd auziră clanța, toți își întoarseră privirile. Fata rămase în ușă, dezorientată pe moment. Trebuia s-arate bine. Avu o clipă de stîngăcie încîntătoare, cînd nu știu cum să

stea cu umerii. Părul ei negru era strîns la spate, iar ochii de-un căprui auriu priveau strălucind fără vreo direcție precisă. În spatele ei, pe cărți, se vedea lumina caldă a lămpii.

Un neastîmpăr de suprafață o duse spre unchiul Tom, care-o întîmpină cu căldură, sărutînd-o și-arătînd lumii ce nepoată are și ce mult ține la ea, dar, în același timp, lăsînd să se vadă clar detașarea totală.

Ea vroia, însă, să se-ntoarcă spre străin. El stătea un pic mai în spate și aștepta. Avea ochii cenușii, foarte limpezi, care cereau să le dai mai întîi atenție ca să capete o expresie.

O mișcă ceva din așteptarea lui calmă și, cînd dădu mîna cu el, izbucni într-un minunat hohot de rîs (nu prea știa nici ea de ce), cu respirația tăiată ca la un copil emoționat. El o strînse de mînă (era aproape, foarte aproape de ea), se înclină și-o urmări cu atenție din priviri. Ursula se simțea mîndră, spiritul ei tresăltase spre viață.

— Ursula, nu-l cunoști pe domnul Skrebensky, se auzi vocea caldă a unchiului Tom.

Ea-și ridică, impulsivă, ochii spre străin, parcă vrînd să spună că-l cunoaște și rîse din nou emoționată, palpitînd.

— Stați mult ? îl întrebă ea.

— Am învoire o lună, spuse el, uitîndu-se la Tom Brangwen. Dar trebuie să mă duc în mai multe locuri, să stau cîte-un pic și colo și colo.

Nou-venitul îi dădu un puternic sentiment al lumii de afară. Era ca și cum fata ar fi stat pe un munte, simțind, vag, lumea întreagă, care se-ntindea la picioarele ei.

— De unde-aveți învoire ? întrebă ea.

— Sînt la trupele de geniu, la armată.

— Oh, exclamă ea bucuroasă.

— Noi te cam luăm de la învățat, îi spuse unchiul Tom.

— Ah, nu, replică ea iute.

Skrebensky, tînăr și înflăcărat, rîse.

— N-așteaptă ea s-o luăm noi de la învățat, spuse taică-său.

Dar totul păru cam ca nuca-n perete, căci Ursula ar fi vrut s-o lase pe ea să spună ce-are de spus.

— Nu vă place să-nvățați ? o-ntrebă Skrebensky, gîndindu-se la el.

— Unele lucruri îmi plac, spuse Ursula. Îmi place latina, franceza, gramatica.

— Mie nu, făcu el dînd din cap. Lumea zice că trupele de geniu sînt creierul armatei. Cred că de-asta am și intrat aici, ca să mă-mpăunez cu creierul altora.

Spuse asta în rîs, dar și cu tristețe. Deodată Ursula deveni mai atentă. O interesa persoana lui. Cu creier sau fără, tot era interesant. O atrăgea felul lui direct de a vorbi și independența în mișcare. Era conștientă că viața lui se-ndrepta spre ea.

— Nu cred că are vreo importanță creierul, spuse ea.

— Atunci ce-are importanță ? se-auzi vocea caldă, mîngîietoare a unchiului Tom, care-o cam luase-n zeflemea.

— Contează dacă oamenii au curaj sau nu, spuse fata întorcîndu-se spre el.

— Curaj pentru ce ? întrebă unchiu-său.

— Pentru tot.

Tom Brangwen rîse scurt. Mama și tata stăteau tăcuți și-ascultau. Skrebensky asculta și el căci Ursula vorbea în numele lui.

— Tot înseamnă nimic, rîse unchiu-său.

În momentul ăla Ursula îl urî.

— Nu face ea chiar ce spune, zise taică-său așezîndu-se picior peste picior. Are curaj pentru extrem de puține lucruri.

Dar fata nu-i răspunse. Skrebensky aștepta liniștit. Avea trăsături neregulate, o față lătăreață, aproape urîtă, cu nasul cam borcănat. Avea ochi străvezii, de o limpezime ciudată, o mustăcioară subțire și păr castaniu, des și moale ca mătasea. Pielea îi era fină și trupul zvelt și frumos. Pe lîngă el unchiul Tom era ca un trandafir de soi nobil, iar taică-său părea cam din topor. Și totuși, i-aducea aminte de taică-său, numai că era mai finuț și părea că emană lumină. Avea, însă, un chip aproape urît.

Nu se credea altfel decît era, ca și cum nimic din el nu putea fi schimbat sau pus la îndoială. Era el însuși, și cu asta, basta. Avea un sentiment al predestinării, care-o fascina pe Ursula. Nu făcea nici un efort să dovedească al-

tora cine e. Existența lui era așa cum era și n-avea nevoie de scuze sau explicații pentru asta.

Așa că părea de-o stabilitate perfectă, aproape fatală. Nu cerea nimănui să vorbească de el înainte de a exista sau înainte de-a avea vreo relație cu altă persoană.

Asta o atrase pe Ursula foarte mult, fiindcă era obișnuită cu oamenii care se schimbau cum bătea vîntul. Unchiul Tom era-ntotdeauna mai mult sau mai puțin cum îl vroiau ceilalți. În consecință, nimeni nu-l cunoștea pe Tom cu-adevărat ; era doar un fluid, un flux neconvingător, cu aspect mai mult sau mai puțin consistent.

Dar ia să-l lăsăm pe Anton Skrebensky să facă ce vrea. N-are decît să se dezvăluie cu totul. O face pe propria-i răspundere. Nu permitea să i se pună întrebări referitoare la el. În izolarea lui, era de neclintit.

Pentru Ursula, Skrebensky era minunat. Era un domn, avea o fire precum soarta și-asta era, zicea ea, firea aristocratului.

Ursula știa că maică-sa și taică-său vedeau în el același lucru. După plecarea lui, în casa lor se schimbase ceva, parcă era mai bogată.

A doua zi fata se duse la Marsh ca să răspundă invitației. Cei doi nu veniseră încă. Apoi, uitîndu-se pe fereastră, văzu docarul oprind în fața casei. Skrebensky sări jos, îi zîmbi lui Tom, care făcea pe vizitiul, și-o porni spre ea. Avea mișcări atît de spontane. Era izolat în atmosfera lui rafinată și clară și era la fel de neînduplecat ca destinul.

Era atît de stabil în ce-i fusese sortit, încît dădea impresia de indolență, aproape lîncezeală. Nu era deloc exuberant în mișcări. Cînd stătea jos, parcă-l cuprindea moleșeala.

— Am întîrziat un pic, spuse.

— Unde-ați fost ?

— M-am dus la Derby, la un prieten de-al tatii.

— Care ?

Era o mare aventură pentru ea să pună asemenea întrebări directe și să primească răspunsuri clare. Știa, însă, că se putea, cu omul ăsta se putea.

— Păi e și el preot, tutorele meu... unul din ei.

Ursula știa că Skrebensky era orfan.

— Dar, la drept vorbind, unde-i casa dumneavoastră acum ? îl întrebă ea.

— Unde ? Asta mă-ntreb și eu. Țin mult la colonelul meu, colonelul Hepburn, pe urmă mătușile... dar cred că armata e casa mea adevărată.

— Vă place să vă descurcați singur ?

Skrebensky o privi o clipă cu ochii lui limpezi, de-un cenușiu verzui, dar, cît se gîndi la răspuns, n-o văzu deloc.

— Cred că da. Vedeți, tata... bine, el nu s-a obișnuit niciodată aici. Vroia... nu prea știu nici eu ce vroia... dar era mereu sub tensiune. Și mama... totdeauna am știut c-a fost prea bună cu mine. Simțeam că-i prea bună cu mine... Mama ! Pe urmă am plecat la școală așa de repede. Și trebuie să recunosc că lumea de-afară era totdeauna ca un cămin pentru mine, mai degrabă decît casa parohială... De ce ? Habar n-am.

— Vă simțiți ca o pasăre doborîtă de vînt de pe înălțimea ei ? îl întrebă, folosind o expresie pe care-o găsise într-o carte.

— Nu, nicidecum. Totu-mi convine și mi se potrivește de minune.

Era vară și Ursula purta rochii de bumbac. Cînd se văzură a treia oară, era-mbrăcată cu o rochie cu dungi subțiri, albe și albastre, și cu guler alb. Pe cap avea o pălărie mare, albă. Totul se potrivea la tenul ei auriu și cald.

— Îmi place cel mai mult cum îți stă cu rochia asta, spuse el, ținînd capul ușor aplecat într-o parte și privind-o cu ochi critic.

Era cuprinsă de fiorul unei vieți noi. Pentru prima dată era-ndrăgostită de imaginea ei. Se vedea reflectată în ochii lui și trebuia să fie la-nălțime, să fie frumoasă. Gîndurile i se-ndreptară imediat spre îmbrăcăminte. Tot ce-o interesa era să arate bine. Ai ei se uitau cu uimire la schimbarea care se petrecuse în Ursula ca din senin. Era elegantă, chiar foarte elegantă, cu rochii de bumbac imprimat, pe care și le făcea singură, și cu pălării, pe care și le punea cum îi venea ei.

El stătea în balansoarul bunicii, cuprins de un soi de moleșeală, și se legăna încet, agale, înainte și-napoi, în vreme ce Ursula-i vorbea.

— Nu eşti sărac, nu-i aşa ?

— Te referi la bani ? Am cam 150 pe an, banii mei... aşa că, sărac sau bogat, vezi şi tu. De fapt, sînt destul de sărac.

— Dar ai să cîştigi bani destui !

— O să am salariu... şi-acum am soldă. Mai e şi numirea-n armată, adică încă 150.

— Da' mai mult o să ai ?

— În următorii 10 ani n-o să am mai mult de 200 pe an. O să fiu mereu sărac dac-o să trebuiască să mă descurc cu banii mei.

— Da' nu-ţi pasă, nu-i aşa ?

— De ce, de sărăcie ? Acuma nu... nu foarte mult. Mai tîrziu poate da. Oamenii... ofiţerii sînt buni cu mine. Colonelul Hepburn are-un fel de slăbiciune pentru mine... e bogat, aşa cred.

Pe Ursula o trecură fiori de gheaţă. Adică cum, avea el de gînd să se vîndă în vreun fel ?

— Colonelul Hepburn e-nsurat ?

— Da, are şi două fete.

Dar ea era prea mîndră ca să se sinchisească dacă fata colonelului Hepburn vroia să se mărite cu el sau nu.

Se făcu linişte. Intră Gudrun şi Skrebensky, molatic, tot se mai legăna în balansoar.

— Pari foarte leneş, spuse Gudrun.

— Aşa şi sînt, răspunse el.

— Zău că parcă eşti fleşcăit, zise ea.

— Păi sînt, răspunse el.

— Da' nu termini odată ? îl întrebă Gudrun.

— Nu... ăsta-i *perpetuum mobile*.

— Arăţi de parcă n-ai avea oase.

— Aşa-mi şi place să mă simt.

— Nu te invidiez pentru asemenea gusturi.

— Spre ghinionul meu:

Şi se legănă mai departe.

Gudrun se-aşeză în spatele lui şi, cînd el veni înapoi, îl apucă de păr cu două degete şi-l trase cînd dădu s-o pornească din nou înainte. Skrebensky n-o băgă în seamă. Nu se-auzea decît hîrjîitul tălpilor de balansoar pe podea. Tăcută, Gudrun îi prindea, ca un rac, o şuviţă de păr de cîte ori el se lăsa pe spate. Ursula se-nroşise şi nu-i era

deloc indiferentă toată treaba. Vedea iritarea pe fața lui. Pînă la urmă Skrebensky sări deodată ca un arc de oțel destins și rămase-n picioare în fața căminului.

— Fir-ar să fie ! *De* ce n-oi fi putînd și eu să mă legăn ? întrebă el arțăgos, înverșunat.

Ursula îl iubea pentru că se smulsese brusc din lîncezeală. El rămase în fața căminului spumegînd, cu ochi strălucitori de mînie.

— Bărbații nu se leagănă, spuse Gudrun rîzînd.

— Fetele nu trag bărbații de păr, spuse el.

Gudrun rîse din nou.

Ursula stătea amuzată și aștepta. Și el știa că ea-l așteaptă. Îl stîrnea. Îi făcea sîngele să fiarbă. Trebuia să meargă spre ea, să-i asculte chemarea.

Odată o duse cu docarul la Derby. Mîncară la un han și trecură prin piață, încîntați de tot ce vedeau. El îi cumpără *La răscruce de vînturi* de la un stand.

— Tata mă dădea în bărcuțe, spuse ea cînd trecură pe lîngă ele.

— Și-ți plăcea ?

— O, era grozav.

— Ți-ar plăcea și-acum ?

— La nebunie, spuse ea, deși cam cu frica-n sîn.

Dar o atrăgea ideea să facă ceva ieșit din comun.

După bărcuțe, se dădură-n călușei ca să se liniștească. El se răsucea spre ea, călare pe armăsarul lui nărăvaș de lemn. Părea mereu în largul lui și te lăsa să crezi că se distrează. O plăcere nebună de-a fi altfel decît alții îl făcea să fie el însuși pînă-n măduva oaselor. Cum se-nvîrteau în carusel, acompaniați de flașnetă, parcă treceau nepăsători peste capetele mulțimii, veseli, mîndri, deasupra oamenilor care se uitau în sus spre ei, și pluteau în înalturi, sfidînd gloata.

Cînd trebuiră să coboare, Ursula se simți nefericită, ca un uriaș, redus la dimensiuni normale, lăsat pe mîna gloatei.

O porniră spre docar. Trecură pe lîngă biserica cea mare și Ursula se opri ca s-arunce o privire. Dar înăuntru era plin de schele, pe jos zăceau grămezi de pietre și moloz, bucăți de tencuială hîrjîiau sub picioare și toată biserica răsuna de voci lumești și lovituri de ciocane.

Venise să se cufunde pentru o clipă în bezna adîncă și pacea bisericii. Adusese cu ea toată dorința arzătoare, care-o cuprinsese din nou, neînfrînată, după ce, în călușei, trecuseră nebunește peste capetele mulțimii. După mîndrie avea nevoie de tihnă, de mîngîiere, căci mîndria și disprețul o dureau cel mai tare.

— Hai să stăm jos un pic, zise ea.

Se-așezară neobservați în ultimul rînd, în întuneric. Ea se uita cît de murdar și dezordonat lucrau zidarii. S-auzeau strigăte și vorbe urîte. Ecoul răsuna dezolant.

Skrebensky stătea lîngă ea. Ei i se părea totul minunat, chiar dacă era îngrozitor. Lumea se prăbușea, iar ea și el, nelegiuiți, se cățărau, teferi și nevătămați, pe ruine. Stăteau lipiți unul de altul și ea-i simțea influența. Dar era bucuroasă. Îi plăcea să-i simtă apăsarea trupului, ca și cum ființa lui o-ndemna la ceva.

Cînd merseră spre casă, el stătu lîngă ea în docar. Fără cuvinte, o luă de mînă, pe sub covoraș, și, privind spre drum fără să vadă nimic, cu sufletul numai dorință, începu să-i desfacă nasturii de la mănușă cu o mînă și-i trase puțin mănușa, dezgolindu-i mîna cu grijă. Iar degetele lui, care umblau atent, c-o finețe instinctivă, pe mîna ei, o făcură pe fată să simtă că-și iese din minți de-atîta plăcere voluptoasă. Mîna lui așa de minunată, sensibilă ca o vietate, lucra cu dibăcie în beznă, scoțînd mănușa Ursulei și dezgolindu-i palma, degetele. Apoi mîna lui o cuprinse pe-a ei, așa de hotărît, așa de aproape, de parcă mîinile lor se contopiseră în unul și același tot. Între timp el se uita pe drum și la urechile calului. Ea stătea lîngă el, căzută-n extaz, strălucitoare, orbită de o lumină nouă. Nici unul nu scotea o vorbă. Dacă-i priveai din afară., erau total separați unul de altul. Dar între ei era amalgamul care-i unise, strîngerea de mînă.

Apoi, vrînd să pară indiferent și lipsit de profunzime, el îi spuse cu un glas ciudat :

— Cînd stăteam în biserică, mi-am adus aminte de Ingram.

— Cine-i Ingram ? întrebă ea.

Și ea vroia să pară calmă și lipsită de profunzime, dar știa c-o să vină ceva nepermis.

— E și el cu mine la Chatham, tot ofițer inferior, dar are-un an mai mult.

— Și de ce ți-ai adus aminte de el cînd eram în biserică ?

— Avea o iubită la Rochester și totdeauna stăteau într-un anume colț al catedralei ca să se iubească.

— Ce frumos ! exclamă ea.

Nici unul nu-nțelesese ce trebuia de la celălalt.

— Totuși erau și dezavantaje. Omul de la biserică a făcut mare scandal pe chestia asta.

— Rușine să-i fie ! De ce să nu stea în catedrală ?

— Bănuiesc că toți au zis că-i profanare, în afară de tine, de Ingram și de iubita lui.

— Eu nu zic că-i profanare. Eu zic c-așa trebuie, iubirea să intre în catedrală.

Spuse asta aproape sfidător, înciudîndu-se pe propriul ei suflet.

El tăcea.

— Și era drăguță ?

— Cine ? Emily ? Da, era drăguță. Era modistă și nu putea să apară pe stradă cu Ingram. Zău că era trist. Omul de la biserică i-a tot urmărit, a aflat cum îi cheamă și-a făcut un tărăboi, mamă, mamă ! După asta toată lumea vorbea de ei.

— Ea ce-a făcut ? !

— S-a dus la Londra, la un mare magazin. Ingram tot mai merge s-o vadă.

— O iubește ?

— Păi se-mplinește un an și jumătate de cînd e cu ea.

— Și cum arată fata ?

— Emily ? Micuță, gingașă ca o floare și cu sprîncene frumoase.

Ursula căzu pe gînduri. Parcă era o poveste adevărată de dragoste din lumea de-afară.

— Toți bărbații au iubite ? întrebă Ursula, uimită și ea de-atîta îndrăzneală.

Dar mîna ei era tot prinsă într-a lui și chipul lui avea încă aceeași mobilitate a calmului exterior.

— Pomenesc mereu de una sau de alta, toate extraordinare, și se-mbată turtă ca să-și poată da drumu'

la gură să vorbească de ele. Cei mai mulţi o-ntind la Londra cum au o clipă liberă.

— Pentru ce ?

— Ca să meargă la vreuna din tipele alea extraordinare.

— Ce fel de tipe ?

— De tot felul. În general, numele se schimbă destul de des. Unul din colegii mei e de-a dreptul nebun. Are-ntotdeauna o valiză gata pregătită şi-n clipa cînd îi dau drumul, o zbugheşte la gară cu valiză cu tot şi se schimbă în tren. Indiferent cine-ar fi în compartiment, îşi scoate iute tunica şi se-mbracă măcar de la brîu în sus.

Ursula tremura de uimire.

— Da' de ce se grăbeşte aşa ? întrebă ea.

— Bănuiesc că se gîndeşte la o femeie.

Pe Ursula o trecură fiori reci. Şi totuşi lumea asta a patimii nelegiuite o fascina. I se părea splendidă nechibzuinţa asta. Acum începea aventura vieţii ei şi i se părea minunată.

În seara aia rămase la Marsh pînă după înnoptat. Skrebensky o conduse acasă. Căci ea nu putea să se-ndepărteze de el. Aştepta, aştepta mai mult.

El mergea alături de ea. La fel de tăcut şi atent, o prinse de după mijloc şi-o trase uşor pînă cînd ajunse s-o strîngă lîngă el. Ea parcă plutea abia atingînd pămîntul. El îşi apropie faţa de ea şi ea, cu capul culcat pe umărul lui, îi simţi răsuflarea caldă pe obraji. Apoi uşor, uşor de tot, buzele lui îi atinseră obrazul şi ea se simţi purtată pe aripi de căldură şi de întuneric.

Ea mai aştepta ceva, aştepta ca Frumoasa din Pădurea Adormită. El îşi apropie din nou faţa de a ei şi ea-i simţi buzele calde pe obraz. Se opriră şi stătură nemişcaţi sub copaci în vreme ce buzele lui zăboveau pe obrazul ei ca un fluture care nu-şi poate lua zborul de pe o floare. Ea se-ntoarse venind cu sînii un pic mai aproape de el, el o cuprinse-n braţe şi-o trase lîngă el, lipită de trupul lui.

Apoi, în întuneric, îşi apropie uşor gura de-a ei şi buzele lor se atinseră. Ei i-era frică. Stătea nemişcată, simţinîndu-şi buzele lipite de-ale lui. Apoi el şi-apropie gura şi mai tare, desfăcîndu-i buzele. Atunci, un vulcan

fierbinte, pîrjolitor, începu să erupă-n ea. Ursula-şi desfăcu buzele şi se-apropie mai tare de el. Buzele lui veneau uşor, dar tot mai tare, ca valurile mării, pînă cînd, scoţînd un ţipăt, faţa i se smulse din braţe.

Ezitînd, o porniră mai departe, tremurînd ca nişte umbre pe sub frasinii de pe deal, pe unde mersese bunicul ei cu narcisele galbene ca să facă cererea-n căsătorie şi pe unde mama ei se plimbase cu tînărul ei soţ, lipită de el, întocmai cum Ursula se plimba acum lipită de Skrebensky.

Ursula se duse la culcare radiind căldură, ca şi cum zorii ţişneau din ea, susţinînd-o. Dormi adînc şi bine, o, ce bine ! Dimineaţa se simţea proaspătă ca un spic de grîu, frumos mirositor, drept şi plin de rodul pămîntului.

Tinerii se iubeau mai departe, pierduţi încă în uimirea de la început. Ursula nu suflă o vorbă nimănui. Era cufundată cu totul în lumea ei.

La şcoală avea o prietenă liniştită, gînditoare şi serioasă, Ethel. Lui Ethel o să-i spună ea toată povestea. Ethel o asculta absorbită în timp ce Ursula îi împărtăşea secretul ei. O, era aşa de blînd, aşa de delicat ! Vorbea ca una cu multă experienţă.

— Ce crezi, Ethel, o întrebă Ursula, e rău dacă laşi un bărbat să te sărute ? Să te sărute de-adevăratelea, nu aşa...

— Depinde, zise Ethel.

— M-a sărutat cînd ne plimbam pe sub frasinii de pe dealul din Cossethay. Crezi c-am făcut rău ?

— Cînd ?

— Joi seara, cînd mă conducea acasă. Da' erau sărutări de-adevăratelea, zău că de-adevăratelea. El e ofiţer la armată.

— Cît era ceasul ? întrebă Ethel cu o intenţie precisă.

— Nu ştiu... vreo 9 jumate.

Linişte.

— Cred c-ai făcut rău, spuse Ethel, ridicînd capul în semn că nu mai era timp de pierdut. Nu ştii cine e.

Spusese totul cu dispreţ.

— E jumătate polonez şi e şi baron. În Anglia asta-nseamnă că e lord. Bunica a fost prietenă cu tatăl lui.

Dar cele două prietene se dușmăneau. Ai fi zis că Ursula *vroia* să se depărteze de cunoștințele ei, vorbind despre legătura ei cu Anton, cum îi spunea acum.

El venea des la Cossethay fiindcă mama ținea mult la el. Anna Brangwen era un fel de *grande dame* cu el.

— Copiii nu s-au culcat încă ? făcu Ursula arțăgoasă cînd intră în casă cu tînărul.

— Or să se culce într-o jumătate de oră, spuse mama.

— N-ai nici un pic de liniște aici, izbucni Ursula.

— Ursula, copiii trebuie să și *trăiască*, îi replică mama.

Nici Skrebensky nu era de acord cu Ursula în privința asta.

De ce trebuia să fie-așa de pisăloagă ?

Dar Ursula știa că el nu crescuse cu furnicarul de copii în jurul lui. El se purta curtenitor față de maică-sa, iar ea îi răspundea cu prietenie și degajare. Între Brangwen și Skrebensky era o tăcere pe care nici unul din ei nu știa cum s-o mascheze. Uneori aveau discuții scurte, dar nu era nici un fel de comunicare între ei. Ursula se bucura că taică-său se retrage din fața tînărului.

Era mîndră că Skrebensky vine la ei în casă. Indiferența lui molatică o enerva, dar o și vrăjea. Știa că era rezultatul spiritului de *laisser-aller* combinat cu marea. lui vitalitate de om tînăr. Dar totuși o enerva grozav.

Și ea trebuia să dovedească ce putere are.

— Vroiam să-ți arăt figurinele din lemn pe care le-am făcut eu, spuse.

— Sînt sigur că nu merită, se băgă tatăl.

— Vrei să le vezi ? întrebă ea, îndreptîndu-se spre ușă.

Cu trupul, el se și ridicase de pe scaun, deși, după expresia feței, părea că vrea să le dea dreptate părinților.

— Sînt în atelier, spuse Ursula.

Și Skrebensky ieși după ea fără să țină cont de ce-ar trebui să simtă.

În atelier se jucară de-a sărutatul, sărutatul de-adevăratelea. Era un joc nemaipomenit de frumos. Ea se-ntoarse spre el rîzînd : era ca o provocare. El acceptă provocarea pe loc. Își împleti degetele prin părul ei și, încet, sprijinindu-i capul cu mîna înfășurată-n păr, o aduse

cu fața mai aproape de el, puțin cîte puțin, în vreme ce ea rîdea cu răsuflarea tăiată de atîta provocare, iar ochii lui străluceau, răspunzîndu-i, plini de bucuria jocului. El o sărută, impunîndu-i voința lui și ea îi dădu sărutările înapoi, făcîndu-l clar să-nțeleagă că vrea să se bucure de el cu tot dinadinsul. Știau amîndoi că jocul era îndrăzneț, nechibzuit și primejdios, căci se jucau fiecare cu focul, nu cu dragostea. Un soi de dispreț pentru lumea-ntreagă o făcea să rămînă-n joc : o să-l sărute fiindcă așa vrea ea. Și-o îndrăzneală diavolească, un soi de cinism, își lua revanșa în el.

Se-ntoarseră la părinți, în bucătărie, făcîndu-se că nu s-a întîmplat nimic. Dar ceva se stîrnise în amîndoi și n-aveau cum să-i domolească puterea. Era o afirmare magnifică din partea amîndurora : el se afirma în fața ei, se simțea bărbat, pînă la infinit și irezistibil ; ea se afirma în fața lui, se știa dorită la infinit și, deci, infinit de puternică.

În după-amiaza următoare, cînd el apăru ca o sălbăticiune în căutare de pradă, Ursula merse cu el spre biserică. Taică-său se mînia din ce în ce mai mult pe el și maică-sa se-nverșuna împotriva ei, dar amîndoi erau, bineînțeles, îngăduitori și nu mișcau nici un deget ca să nu-i supere.

Trecură amîndoi prin cimitir, Ursula și Skrebensky, și intrară-n biserică să se-ascundă de lume. Înăuntru era mai întuneric decît afară, unde soarele strălucea încă, dar lumina discretă care se strecura prin dantelăria de piatră îți dădeau un sentiment odihnitor de liniște. Ferestrele ardeau cu flăcări rubinii și albastre, erau ca niște draperii superbe în spațele dantelăriei lor tainice de piatră.

— Ce loc minunat de rendezvous, spuse el, șoptit, rotindu-și privirile.

Își roti și ea privirile prin interiorul atît de familiar. Întunecimea și nemișcarea îi dădură fiori reci. Dar ochii-i ardeau de-atîta îndrăzneală. Aici, chiar aici, o să-și afirme minunatul și nesupusul eu de femeie, exact în locul ăsta. Aici o să-și deschidă floarea feminității ca o flacără, în întunericimea asta mai plină de patimă decît lumina.

Stătură o clipă la distanță, apoi se-ndreptară unul spre celălalt pentru atingerea pe care și-o dorise atît de mult. Ursula îl cuprinse-n brațe, se lipi de el și, cu mîinile pe umerii, pe spatele lui, părea că simte prin el, că-i pătrunde trupul tînăr și încordat ca un arc. Și trupul lui era atît de minunat, atît de puternic și totuși atît de supus dominației ei. Întinse gura spre el și-i sorbi sărutarea pînă la ultimul strop.

Era bună, foarte bună, nespus de bună. Ursula părea plină de sărutarea lui, plină de parc-ar fi sorbit lumina puternică și strălucitoare a soarelui. Era toată numai strălucire pe dinăuntru, lumina-i învăluise inima pe dedesubt, sorbise totul și fusese-așa de minunat.

Se trase-napoi și se uită la el radiind, încîntătoare, strălucitor de frumoasă și mulțumită, dar radiind ca un nor după care se-ascunde un astru înflăcărat.

Pentru el era cumplit, era cumplit că ea era așa de strălucitoare și mulțumită. Ea rîdea în preajma lui, dar nu-l vedea deloc, atît era de plină de fericirea ei supremă și nu se-ndoia nici un pic că și el era în aceeași stare. Strălucitoare ca un înger, ieși cu el din biserică, pășind ca o rază de soare ce mîngîie florile.

El mergea alături de ea, cu sufletul strîns și trupul nemulțumit. Avea de gînd să se creadă victorioasă, triumfătoare asupra lui, cu atîta ușurință ? Pe el nu-l inundase fericirea, el nu și-o putea face cu mîna lui, ca Ursula ; era plin doar de durere și mînie, o mînie de care-i era cam rușine.

Era în toiul verii și fînul era aproape gata. Pînă sîmbătă au să-l strîngă pe tota Și totuși sîmbătă Skrebensky trebuia să plece. Nu mai putea să stea.

În vinerea dinaintea plecării o așteptă să iasă de la școală și-o invită să bea împreună un ceai. Pe urmă luă un automobil ca s-o ducă acasă.

Automobilul coti brusc și Ursula se trezi aruncată-n brațele lui Skrebensky. Atingerea o făcu să simtă că el e-acolo pentru ea. Cu o mișcare iute, îi căută mîna și i-o strînse într-a ei pînă la contopire. Parcă erau doi copii.

Îl strînse și mai tare de mînă, mai conștientă, mai neliniștită. Un timp nu vorbiră deloc. Stătură doar mînă-n

mînă, fiecare cu privirea-n altă parte, cu ochii numai scîntei.

Şi din cînd în cînd maşina o arunca în braţele lui. Amîndoi aşteptau virajul brusc care să-i aducă unul lîngă altul. Şi cu toate astea, amîndoi se uitau aiurea pe fereastră, fără să scoată un cuvînt.

Ursula văzu peisajul cunoscut cum trece-n goană pe lîngă ea. Dar acum nu-i mai era cunoscut, era o ţară a minunilor. Hemlock Stone domina dealul plin de verdeaţă, Stranie mai era piatra aia în seara umedă de vară, departe, într-o ţară de vis. Cîteva ciori îşi luară zborul din nişte copaci.

O, de-ar putea să coboare cu Skrebensky, să descindă-n ţara asta fermecată, unde nu mai fusese nimeni înaintea lor! Atunci s-ar preschimba-n nişte făpturi fermecate şi-ar arunca cît colo eul obişnuit şi monoton.

Dar ea era cu el aici, în automobil, lîngă el, şi vîntul i se juca pe obraji, dîndu-i părul peste cap. El se-ntoarse şi se uită la ea, la chipul ei pur ca ieşit sub bagheta unui magician, la părul ei pieptănat de adiere, la năsucul ei în vînt şi puţin cam obraznic.

Îl durea cumplit s-o vadă aşa de simţitoare, neprihănită, cu profil de statuie. Vroia să-şi ia zilele şi să-şi arunce leşul scîrbavnic la picioarele ei. Vroia să se sfîşie şi dorinţa asta era chinul cel mai groaznic.

Ea se uită la el pe neaşteptate. El parcă se făcuse mic, tînjind după ea. Dar deodată, văzînd ochii luminoşi şi faţa radioasă a fetei, îşi schimbă mina şi rîsul lui nestingherit, de demult, îi apăru din nou pe buze. Ea-l strînse de mînă, fericită la culme, şi el se supuse. Ursula se-aplecă şi-i sărută mîna. Cu capul plecat, rămase cu gura lipită de mîna lui în semn de generos omagiu. Lui îi curgea foc prin vine, dar nu făcu o mişcare, nu se clinti.

Ea tresări. Ajunseseră la Cossethay. Skrebensky avea s-o părăsească. Dar totul era atît de fermecător, cupa ei era atît de plină cu vin scînteietor, iar ochii-i sclipeau ca nişte stele.

El bătu în gemuleţ şi-i spuse ceva şoferului. Automobilul opri lîngă tise. Ea dădu mîna cu Skrebensky şi-i spuse la revedere, cu naivitate şi concizie de şcolăriţă. Şi, cu chipul strălucitor, rămase să se uite-n urma lui. El

mergea mai departe, dar asta nu-nsemna nimic căci ea era atît de plină de extaz, extazul ei inundat de lumină. Nu-l vedea că pleacă fiindcă era toată numai lumină, lumină de la el. Şi, radiind în strălucirea aia uimitoare, cum putea să-i simtă lipsa ?

A doua zi îşi dădu seama că plecase. Bucuria dispăru în parte, dar nu şi din amintire. Era prea adevărată. Totuşi dispăruse şi lăsase-n loc un dor care-i inundă sufletul.

Se ferea de-ntrebările şi atingerile oamenilor. Era foarte mîndră, dar nu mai era ea, cea dinainte, era alta, sensibilă ca o mimoză. O, de n-ar atinge-o nimeni, nici măcar cu vîrful degetelor.

Era mai fericită să hoinărească singură. Se simţea aşa de bine singură, cu toate bogăţiile ei.

Veni vacanţa. Mai tot timpul umbla fără companie sau stătea în hamac, în crîng, cu păsărelele cîntîndu-i la ureche. Cînd afară era urît, o zbughea la Marsh şi se-ascundea cu cartea în podul cu fîn.

Tot timpul visa la Skrebensky cu ochii deschişi, uneori ceva clar, dar cînd era în culmea fericirii, numai ca o umbră. El era culoarea caldă a visurilor ei, sîngele lor fierbinte.

Ziua lui de naştere era în august şi Ursula se cam chinui să-i facă o prăjitură. Era de prost gust să-i dea un cadou, aşa simţea ea.

Corespondenţa lor era concisă, mai mult cărţi poştale şi nu prea dese. Dar trebuia să-i trimită şi-o scrisoare pe lîngă prăjitură.

„Dragă Anton,

Soarele şi-a arătat din nou faţa, special pentru tine, de ziua ta.

Am făcut singură prăjitura şi îţi doresc mulţi ani fericiţi.

N-o mînca dacă nu-i bună. Mama speră că o să vii să ne vezi dacă eşti pe aproape.

A ta prietenă sinceră,
Ursula Brangwen"

O plictiseau scrisorile, chiar dacă trebuia să-i scrie lui. La urma urmelor, ce-aveau ei doi de-a face cu vorbele așternute pe hîrtie ?

Se făcuse vreme frumoasă. Secerătoarea mergea de dimineața pînă seara. Ursula primi veşti de la Skrebensky. Curînd o să aibă o permisie de cîteva zile şi-o să vină la Marsh, la nuntă.

Cum terminau de secerat, Fred Brangwen se-nsura cu o învățătoare din Ilkeston.

Tom îşi făcu apariția ca un Bacchus, plin de cinism. Hotărise el să fie o nuntă cum n-au fost altele : sărbătoarea secerişului şi nunta la un loc ; un cort lîngă casă, un taraf de lăutari şi un chef mare sub cerul liber.

Pe Fred nu prea-l trăgea inima, dar Tom trebuia să-şi facă damblaua. Şi Laura, mireasa, frumoasă şi deşteaptă cum era, trebuia să aibă parte de o petrecere mare şi veselă. Se potrivea cu simțul ei de persoană citită. Absolvise Salisbury Training College, ştia cîntece populare şi se pricepea să danseze morris.

Aşa că pregătirile începură sub îndrumarea lui Tom Brangwen. Ridicară un cort mare lîngă casă, aranjară lemnele pentru două focuri bune, tocmiră lăutari şi făcură mîncare pentru ospăț.

Skrebensky trebuia să vină şi el. Ursula avea rochie nouă, din crep alb, şi pălărie albă. Îi plăcea să umble în alb. Aşa cum era, cu părul negru şi tenul auriu, părea o creolă venită din sud. Altă culoare n-avea pe ea.

Tremura de emoție cînd se-mbrăca să meargă la nuntă. Era domnişoară de onoare. Skrebensky nu venea decît după-amiază. Cununia începea la două.

Cînd alaiul se-ntorcea acasă, Skrebensky era în salon la Marsh. Se uită pe fereastră şi-l văzu pe Tom Brangwen, care era cavaler de onoare şi făcea pe prietenul cel mai bun al mirelui. Venea la braț cu Ursula, toată numai zîmbete.

Skrebensky era atent mai mult la bărbat decît la femeie. Ea era strălucitoare, cu o vioiciune ciudată, şi fără vorbe, un fel de zăpăceală, care-o apuca de cîte ori era cu unchiul Tom.

Dar cînd îl întîlni pe Skrebensky, totul dispăru ca prin farmec. Îl vedea numai pe tînărul zvelt, imperturbabil,

care-o aștepta acolo, de neghicit precum destinul. El era dincolo de ea, cu înfățișarea lui lejeră, un pic de jocheu, care-l făcea să pară foarte bărbat și străin pe deasupra. Totuși pe chip avea o expresie senină și blîndă. Dădură mîna și vocea ei răsună ca trilul unei păsări pe care-au trezit-o zorile.

— Așa-i că-i frumos să mergi la nuntă !

Se dădu o gustare ușoară la ceai și oaspeții se-mprăștiară. Petrecerea adevărată era seara. Ursula plecă să se plimeb cu Skrebensky pe cîmp, pînă la digul de la canal.

Grîul cel nou, clădit în clăi, era galben ca aurul. O hoardă de gîște albe mergeau pe-alături, gîgîind a protest, nemaiîncăpîndu-și în pene de mîndre ce erau. Ursula era ușoară ca o minge albă de puf. Skrebensky plutea lîngă ea, nedeslușit, lăsînd în urmă eul lui de pînă atunci ; alt eu, cenușiu, fără contururi precise, se ivea ca din cupa unei flori. Vorbeau aiurea, despre nimicuri.

plimbe cu Skrebensky pe cîmp, pînă la digul de la canal. Bobițele străluceau în tufe, purpurii și roșii ca sîngele, răsărind printre frunze. Lumina caldă a amurgului, zborul în cercuri al nagîțului singuratic și cîntecul slab al păsărilor veneau să întîmpine zgomotul din minele de cărbuni și încordarea spumegîndă a orășelului de pe partea cealaltă a canalului. Iar ei doi se plimbau de-a lungul firului de apă, pe sub fîșia de cer albastru.

El arăta minunat, așa gîndea Ursula, bronzat pe mîini și pe față. Îi povestea cum a-nvățat să pună potcoave la cai și să aleagă vitele pentru sacrificare.

— Te simți bine ca soldat ? îl întrebă ea.

— Nu sînt chiar soldat, îi replică el.

— Dar faci numai lucruri legate de război, spuse ea.

— Da.

— Ți-ar plăcea să mergi la război ?

— Mie ? Ei, ar fi interesant. Dacă s-ar face război, mi-ar plăcea să merg.

Pe ea o cuprinse un sentiment ciudat, de disperare, un sentiment al irealului atotputernic.

— De ce-ai vrea să mergi ?

— Așa aș face și eu ceva adevărat. Viața asta e-un fel de viață de jucărie.

— Și ce anume-ai face dacă te-ai duce la război ?

— Aș construi căi ferate sau poduri, aș munci ca un salahor.

— Da' le-ai face numai ca să le dărîmi cînd armata nu mai are nevoie de ele. Păi ăsta nu-i tot un joc ?

— Dacă după tine războiu-i un joc...

— Da' ce e ?

— E, cred eu, cel mai important lucru din lume, e lupta.

— De ce e mai importantă lupta decît altele ? întrebă ea.

— Ori ucizi, ori ești ucis... și cred că uciderea e un lucru destul de important și grav.

— Da, cînd ești mort, nu mai contezi nici cît negru sub unghie, spuse ea.

Lui îi pieri o clipă graiul.

— Rezultatul contează însă, făcu el. Contează dacă-l aducem pe mahdi sau nu.

— Nu-i vorba de mine... și nici de tine... Nu ne pasă nouă ce se-ntîmplă la Khartoum.

— Ai nevoie de spațiu ca să trăiești. Și cineva trebuie să-ți facă loc.

— Da' mie nici prin cap nu-mi trece să trăiesc în deșertul Sahara. Sper că nici ție, zise rîzînd că are ocazia să se ia la harță cu el.

— *Mie*, personal, nu... da' trebuie să-i sprijinim pe cei care vor așa ceva.

— De ce trebuie ?

— Cum rămîne cu națiunea dacă nu-i sprijinim ?

— Cine ți-o fi băgat în cap că noi sîntem națiunea ? Sînt alții, o grămadă, care zic că ei sînt națiunea.

— Și ei ar putea zice că nu sînt.

— Bine, dacă toată lumea ar spune-așa, atunci s-ar duce dracului toată națiunea. Dar eu tot am să rămîn eu însămi, declară Ursula radioasă.

— N-ai avea cum să fii tu însăți dacă n-ar exista națiunea.

— Și de ce, mă rog ?

— Fiindcă ai cădea în ghearele unuia sau altuia.

— Cum adică ?

— Ți-ar lua tot ce ai.

— Mare lucru n-ar avea ce să-mi ia nici chiar atunci. Puțin îmi pasă ce-mi iau. Prefer un bandit, care să mă

ucidă, decît un milionar, care să-mi dea tot ce se poate cumpăra.

— Zici așa fiindcă ai mult romantism în tine.

— Da, am. Și chiar vreau să fiu romantică. Nu pot să sufăr casele încremenite și pe oamenii care trăiesc în asemenea case. Totu-i așa rigid și tîmpit. Nu pot să-i sufăr pe soldați, sînt rigizi, ca de lemn. De fapt, pentru ce luptați voi ?

— Eu aș lupta pentru națiune.

— Și cu toate astea, nu ești națiunea. Ce-ai face pentru propria ta persoană ?

— Sînt unul din membrii națiunii și trebuie să-mi fac datoria față de națiune.

— Da' cînd națiunea n-are nevoie de serviciile tale în mod special, cînd nu e rost de bătălie, atunci ce-ai face ?

El se enervase.

— Aș face ce face toată lumea.

— Ce ?

— Nimic. Aș fi pregătit pentru clipa cînd ar fi nevoie de mine.

Răspunsul izbucni cu exasperare.

— Am mereu impresia, zise ea, că nu ești nimeni. Parcă n-ar fi nimeni acolo unde ești tu. Oare chiar exiști cu-adevărat ? Pentru mine ești ca un nimic.

Se tot plimbaseră și-ajunseseră la un ponton, chiar deasupra unei ecluze. O barcă goală, ca o cabină vopsită-n roșu și galben, dar cu o magazie lungă și neagră ca tăciunele, era legată de ponton. Un bărbat slab și plin de cărbune stătea pe o ladă, rezemat de cabină, lîngă ușă, fuma și legăna un copil înfășurat într-un șal galben cenușiu, uitîndu-se la soarele care scăpăta. O femeie ieși glonț din cabină, aruncă cu sfoara o găleată în canal, își luă apă și intră tot glonț înăuntru. Se-auzeau glasuri de copii. Pe coșul cabinei ieșea un fum subțire, albastru. Mirosea a mîncare.

Ursula, albă ca o molie la lumina lămpii, tot bîntuia pe-acolo ca să tragă cu ochiul. Skrebensky se ținea după ea. Bărbatul cu plodul în brațe se uita spre ea.

— Bună seara, zise el, obraznic, dar și fascinat de apariția fetei.

Ochii lui albaştri, pe faţa neagră de cărbune, o priveau fără jenă.

— Bună seara, spuse Ursula încîntată. Aşa-i că-i frumos acuma ?

— Da, răspunse omul, foarte frumos.

Buzele lui roşii se vedeau de sub mustaţa neîngrijită, de culoarea nisipului. Cînd rîdea, îşi arăta dinţii albi.

— O, da..., zise Ursula rîzînd, chiar e frumos. De ce spuneţi aşa de parcă nu v-ar veni să credeţi ?

— Plozii nu prea-s aşa roşii la faţă.

— Pot să mă uit şi eu în barca dumneavoastră ? întrebă Ursula.

— Nu vă opreşte nimeni. Veniţi dacă vreţi.

Barca era legată de ponton. Era *Annabel* a lui J. Ruth din Loughborough. Bărbatul se uită după Ursula cu ochii lui strălucitori şi ageri ca de viezure. Părul blond îi cădea în şuviţe pe fruntea neagră de cărbune. Doi copii murdari ieşiră să vadă cu cine vorbeşte tata.

Ursula se uită în cabină şi văzu focul arzînd şi silueta învăluită-n umbră, a unei femei. Acuma chiar că vroia să meargă înăuntru.

— O să vă murdăriţi rochia, îi spuse omul.

— Am să fiu cu băgare de seamă, răspunse ea. Pot să intru ?

— Da, dacă vreţi.

Îşi strînse rochia pe lîngă ea şi sări in barcă rîzînd. În aer se ridică numai praf de cărbune.

Femeia apăru în uşă. Era tînără şi durdulie, cu păr de culoarea nisipului şi-un nas ciudat, cam cioturos.

— Vai, o să vă murdăriţi toată, făcu ea rîzînd mirată.

— Vroiam tare mult să văd aşa ceva. Nu e minunat să trăieşti într-o barcă ? întrebă Ursula.

— Eu nu stau aici mereu, spuse femeia cu veselie.

— Ea are salonu' şi apartamentu' ei îmbrăcat în catifeluri la Loughborough, spuse bărbatu-său cu îndreptăţită mîndrie.

Ursula se uită înăuntru. Cîteva cratiţe fierbeau pe foc. Pe masă erau nişte farfurii. Era groaznic de cald. Ieşi repede la aer. Bărbatul vorbea cu copilul. Era o mogîldeaţă cu ochi albaştri, obrăjori ca spuma laptelui şi un păr mătăsos, roşcat cu reflexe aurii.

— E băiat sau fată ? întrebă ea

— Fată. Ei, fată ești sau nu ? strigă el la copil dînd din cap.

Feţişoara fetiţei se strînse toată, scoţînd la iveală un zîmbet tare ciudat şi caraghios.

— O, făcu Ursula. Doamne ! Da' ce frumoasă e cînd rîde !

— O să rîdă ea destul, spuse tatăl.

— Cum o cheamă ? întrebă Ursula.

— N-are încă nume, nu merită, spuse omul. Meriţi, boţ cu ochi ce eşti ? strigă el la copil.

Copilul rîse.

— Nu, c-am avut atîta treabă şi nu ne-am dus s-o declarăm, se-auzi glasul mamei. S-a născut aici, în barcă.

— Da' ştiţi cum vreţi să-i spuneţi, făcu Ursula.

— Ne-am gîndit să-i zicem Gladys Em'ly, spuse mama.

— Da' nici pin cap nu ne-a trecut una ca asta ! spuse tatăl.

— Auzi colo ! Ce-oi fi vrînd ? îl repezi femeia care-şi ieşise din ţiţîni.

— O să-i spunem Annabel, că doar pă barca astă s-a născut.

— Nu pupi tu asta, zise mama plină de dispreţ.

Tatăl zîmbea amuzat şi răutăcios.

— Bine, mai vedem noi, făcu el.

Şi, uitîndu-se la tremuratul exasperat al femeii, Ursula ar fi pus capul jos că tatăl n-o să se dea bătut, că tot ca el o să fie.

— Toate numele-astea-s frumoase, spuse ea. Ziceţi-i Gladys Annabel Emily.

— Nu, prea-s multe, dacă nu vă supăraţi, răspunse el.

— Vedeţi, ţipă femeia. Vedeţi ce catîr încăpăţînat e ?

— Doamne, ce frumoasă sîntem şi ce mai rîdem ! Şi să n-avem şi noi nume ca toată lumea ! zise Ursula, vorbind cu fetiţa. Daţi-mi-o şi mie-un pic s-o ţin în braţe.

Bărbatul îi dădu fetiţa, care mirosea ca toţi copiii mici. Dar avea nişte ochi mari, albaştri, ca de porţelan, şi rîdea aşa caraghios, făcînd o mutrişoară care te dădea gata. Ursula era nebună după fetiţă. Se juca cu ea şi-i vorbea pe limba ei. Era un copil atît de ciudat şi nu puteai să nu-l bagi în seamă.

— Da' pe dumneavoastră cum vă cheamă ? întrebă bărbatul, cînd nimeni nu se-aştepta la o-ntrebare ca asta.

— Pe mine ? Ursula... Ursula Brangwen, răspunse ea.

— Ursula ! exclamă el uimit.

— A fost o sfîntă cu numele ăsta. E-un nume vechi de tot, adăugă ea grăbită, ca o justificare.

— Ei, mama ! strigă el.

Nici un răspuns.

— Pem ! o strigă el. Ce dracu' de nu m-auzi ?

— Ce-i ? veni răspunsul scurt.

— Ce-ar fi să-i spunem Ursula ? Ce zici ? făcu el zîmbind.

— Ce tot vrei ? Ce să-i spunem şi cui ? se răţoi femeia apărînd în uşă pusă pe harţă.

— Ursula, e numele lu' do'n'şoara asta, zise el cu blîndeţe.

Femeia măsură fata din cap pînă-n picioare. Fără discuţie, o atrăgea silueta ei zveltă, frumuseţea ei nouă şi plină de graţie, eleganţa ei albă şi vaporoasă şi delicateţea cu care ţinea copilul în braţe.

— Da' cum se scrie ? întrebă mama, de data asta cam stîngace fiindcă o atinsese la coarda sensibilă.

Ursula-i spuse numele literă cu literă. Bărbatul se uită la femeie. Mama roşi. Pe faţa ei strălucitoare se vedea clar sfiala.

— Da' nu-i un nume obişnuit, nu-i aşa ? exclamă ea, emoţionată ca la gîndul unei aventuri.

— Îţi place, nu ? întrebă el.

— Mai mult decît Annabel, spuse ea hotărîtă.

— Şi mie-mi place mai mult decît Gladys Em'ler, făcu el băţos.

Tăcere. Ursula se uită la ei.

— Chiar o să-i spuneţi Ursula ? întrebă ea.

— Ursula Ruth, răspunse bărbatul rîzînd vanitos, mulţumit de parcă ar fi descoperit cine ştie ce.

Acum Ursula era ea în încurcătură şi nu ştia ce să facă.

— Sună grozav de frumos, spuse ea. Trebuie să-i dau fetiţei ceva şi n-am nimic la mine.

Era acolo-n barcă, în rochia ei albă, şi se-ntreba ce să-i dea. Bărbatul costeliv de lîngă ea o urmărea ca pe-o fiinţă ciudată, care i-ar fi luminat chipul. Ochii lui îndrep-

taţi spre ea erau numai zîmbete, puţin cam îndrăzneţi, dar ascunzînd o admiraţie fără margini.

— Pot să-i dau colierul meu ?

Era un colier micuţ, făcut din bucăţele de ametist, topaz, perle şi cristal, prinse din loc în loc pe un lănţişor de aur. I-l dăduse unchiul Tom. Ţinea mult de tot la el. Îl privi cu-atîta duioşie cînd şi-l scoase de la gît.

— O fi scump ? întrebă tatăl curios.

— Aşa cred, răspunse Ursula.

— Pietrele şi perlele sînt veritabile. Face trei-patru lire, spuse Skrebensky de deasupra, de pe ponton.

Ursula nu era de acord cu el.

— Vreau să-l dăruiesc fetiţei dumneavoastră. Îmi dati voie ? îl întrebă ea pe barcagiu.

El roşi şi se uită în adîncul înserării.

— Nu, spuse el, nu io-s ăla care să zic da sau nu.

— Da' ce-o să spună tata şi mama dumneavoastră ? exclamă femeia, curioasă, din uşă.

— Ea-l meu, spuse Ursula şi plimbă colierul strălucitor prin faţa copilului.

Copilul îşi desfăcu degeţelele, dar nu putu să-l apuce. Ursula puse bijuteria în mînuţa ca de păpuşă. Fetiţa scutură colierul sclipitor. Ursula îşi dădu colierul. Era tristă, dar nu vroia să-l ia înapoi.

Giuvaerul se legănă în mîna fetiţei şi căzu pe fundul bărcii acoperit cu praf de cărbune. Bărbatul se-aplecă după el într-un fel de respect plin de atenţie. Ursula observă degetele aspre şi boante bîjbîind în grămăjoara strălucitoare. Avea pielea roşie pe dosul mîinii şi părul blond, zbîrlit, era tot numai sclipiri de soare. Era o mînă subţire, dar musculoasă, în stare de multe şi Ursulei îi plăcu. El ridică colierul cu grijă şi suflă praful de cărbune de pe el, ţinîndu-l în palma făcută căuş. Părea tăcut şi atent. Întinse mîna cu colierul micuţ sclipind în căuşul lui tare şi negru.

— Luaţi-l înapoi, spuse el.

Ursula se-ncăpăţînă, radiind un fel de strălucire.

— Nu, spuse ea, e-al micuţei Ursula.

Şi se duse spre copil şi-i prinse colierul în jurul gîtului mic şi neajutorat, cu piele fină şi moale.

O clipă de derută, apoi tatăl se-aplecă spre fetiță și-o întrebă :

— Ce spui ? Spui mulțumesc ? Spui mulțumesc, Ursula ?

— Acuma și pe ea o cheamă Ursula, zise mama zîmbind din ușă, cu un pic de lingușeală.

Și veni să se uite la bijuteria de la gîtul fetiței.

— Acuma *e* Ursula, așa-i ? spuse Ursula Brangwen.

Tatăl îi aruncă o privire intimă, și curtenitoare și îndrăzneață, dar plină de dor. Sufletul lui încarcerat o iubea. Dar sufletul lui era încarcerat pe veci și el știa asta.

Ursula le spuse că pleacă. El îi puse o scară ca să se urce pe ponton. Ea sărută copilul din brațele mamei și plecă. Mama era plină de exuberanță. Tatăl rămase tăcut lîngă scară.

Ursula veni lîngă Skrebensky. Cele două siluete trecură de ecluză, peste apa cu licăriri galbene. Barcagiul îi urmări cu privirea.

— Mi-au plăcut grozav, spuse ea. El era atît de blînd... atît de blînd ! Și fetița era scumpă foc !

— Chiar era blînd ? zise Skrebensky. Femeia fusese servitoare undeva, sînt sigur.

Ursula se strînse de durere.

— Dar mi-a plăcut obrăznicia lui. Era atîta blîndețe în spatele ei.

Și-o porni mai departe grăbită, bucuroasă că l-a cunoscut pe bărbatul costeliv și plin de cărbune, cu mustața neîngrijită. Îi insuflase un sentiment cald și plăcut. O făcuse să-și dea seama de bogăția propriei ei vieți. Într-un fel Skrebensky adusese moartea, sterilitatea în preajma ei, ca și cum lumea era toată numai cenușă.

În drum spre petrecere, vorbiră foarte puțin. Skrebensky îl invidia pe tatăl costeliv a trei copii pentru felul lui direct și obraznic pentru că diviniza femeia din Ursula, îi diviniza trupul și sufletul la un loc : trupul și sufletul de bărbat, melancolic și divinizînd trupul și spiritul fetei, dorind conștient un lucru pe care-l știa inaccesibil, dar bucuros că perfecțiunea există, bucuros c-a avut un moment de comunicare perfectă.

De ce nu putea și el să dorească o femeie în felul ăsta ? Dar ce nu dorea niciodată o femeie cu toată ființa lui ? N-o iubea, n-o diviniza, o dorea numai fizic.

Da' tot cu trupul o s-o dorească și de-acum încolo și-o să lase sufletul să facă ce vrea.

La sfîrșitul mesei, în timpul desertului, începu să cînte muzica, viori și flaute. După ce se terminară discursurile, oaspeții fură invitați să bea cafeaua afară. Era o noapte caldă.

Începu dansul. Tom Brangwen dansa cu mireasa, amîndoi iuți și alunecoși, de neatins, ca două vietăți care se mișcă-n apă. Fred Brangwen dansa cu altă parteneră. Muzica venea în valuri. Pereche de pereche erau înghițite de apa adîncă a dansului.

— Vino, îi spuse Ursula lui Skrebensky, punîndu-i mîna pe umăr.

Cînd ea-l atinse, el simți că se pierde, că nu mai știe de el. O prinse în brațe, ca în puterea sigură și ascunsă a voinței lui, și făcură amîndoi o mișcare, o mișcare cu două părți distincte, alunecînd în ritm de dans, pe iarba moale. Mișcarea asta n-o să aibă sfîrșit, o să meargă de-a pururi înainte. Voința lui și voința ei, prinse în transa mișcării, două voințe încleștate într-o singură mișcare, dar necontopindu-se și nedîndu-se una alteia cu totul. Era o curgere încîntătoare, dar și-o întrecere în această curgere.

— A răsărit luna, spuse Anton cînd încetă muzica și se treziră amîndoi ca două lucruri nefolositoare aruncate de valuri pe țărm.

Ursula se-ntoarse și văzu luna mare și albă uitîndu-se la ea de peste deal. Pieptul i se deschise spre ea, era lipită de lumina lunii ca o piatră nestemată pătrunsă de razele ei. Era pătrunsă de luna plină și i se oferea. Sînii i se desfăcură ca să-i facă loc, trupul i se deschise larg ca o anemonă tremurătoare, pe care luna o atinse mișcată. Vroia să-și simtă trupul plin de lumina lunii, vroia mai mult, mai multă comunicare cu luna, pînă la mistuire. Dar Skrebensky o cuprinse pe după mijloc și-i distrase atenția. Îi puse pe umeri o pelerină largă, de culoare închisă, și rămase ținînd-o de mînă, în vreme ce luna-și trimitea razele deasupra flăcărilor scînteietoare.

Ursula nu era acolo cu el. Stătea răbdătoare sub pelerină cu mîna în mîna lui Skrebensky. Dar eul ei gol o părăsise plecînd spre lună, zbughind-o spre lună cu sînii și genunchii înainte, s-o întîlnească, să se contopească cu ea. Și Skrebensky îi era ca o povară, prezența lui o apăsa și-o ținea pe loc. Ursula simțea povara, povara oarbă, inertă și insistentă. Suspină îndurerată. După detașarea, libertatea totală și strălucirea lunii, după libertatea rece de a fi ea însăși, de a face tot ce-i place. Vroia să plece de-acolo. Se simțea ca un metal pur tras în jos de magnetismul impur și întunecat. El era zgura, oamenii erau zgura. O, de-ar putea scăpa în zbor spre lumina clară și neîngrădită a lunii !

— Nu-ți place de mine astă seară ? spuse el cu glas scăzut, glasul umbrei de peste umărul ei.

Ea-și încleștă pumnii ca nebună în strălucirea înrourată a lunii.

— Nu-ți place de mine astă seară ? repetă vocea încet.

— Lasă-mă-n pace, spuse ea.

Bezna și încăpățînarea îl cuprinseră și pe el ca un soi de inerție. Stătea inert lîngă ea. Ursula își aruncă pelerina de pe umeri și o porni spre lună, ea însăși argintie ca razele lunii. El o urmă îndeaproape.

Muzica și dansul începură din nou. El o trase aproape și puse stăpînire pe ea. În inima ei era o patimă sălbatică. El o ținea strîns și dansa cu ea. O ținea strîns ca ea să-i simtă trupul. Greutatea lui îi copleșea viața și energia, o făcea inertă ca el. În trupul ei mai sălășluia însă patima supusă, rece, dar de neînfrînt. Chiar își dorea s-o copleșească. Era rece și neclintită ca un munte de sare.

Voința lui avea un singur scop : s-o supună pe ea. Numai de-ar putea-o supune ! El părea anihilat. Ea era rece, dură și strălucitoare ca luna, era dincolo de el ca lumina lunii, de nepătruns și de necunoscut. Numai de-ar putea să-i îngrădească mișcarea și s-o supună !

Dansară patru sau cinci dansuri, mereu împreună, voința lui mereu mai încordată, trupul lui mai mlădios, jucîndu-se cu ea. Cît s-ar bucura dac-ar reuși s-o supună !

Cînd se termină dansul, Ursula nu se-așează jos, ci porni mai departe. Merse și el cu brațul încolăcit pe după mijlo-

cul ei, făcînd-o să țină pasul cu el. Ea părea că acceptă. Era strălucitoare ca un crîmpei de rază de lună, cu lucirea de oțel a unei lame. El ținea strîns în mînă o lamă care-l rănea. Și o s-o țină strîns chiar dac-ar fi să-l omoare.

Tremurînd, mîinile lui trecură peste trupul ei, peste strălucirea de nepătruns a trupului ei. De-ar putea să pună stăpînire pe ea, cum s-ar mai bucura ! De-ar putea să-i prindă trupul cu luciri reci în mîinile lui de fier, s-o prindă-n plasă, s-o captureze, s-o supună, ce bucurie nebună ar fi pe el !

Ea-l lăsă s-o sărute, îl prinse-n sărutarea ei aprigă și distrugătoare ca lumina lunii. El se clătină și-și adună toate puterile ca să nu-l arunce în lături, să-l lase s-o sărute mai departe.

Dar aprigă și tare, ea se-ncleștase de el, rece ca luna și usturătoare ca sarea pusă pe-o rană deschisă. Pînă cînd, puțin cîte puțin, fierul din el cedă. Ea era acolo, aprigă, înverșunată, fierbînd de pofta distrugerii, fierbînd ca o sare care roade ultima substanță a ființei lui, îl distrugea, îl distrugea în sărutare. Sufletul ei se cristaliza în triumf, sufletul lui se topea în agonie și anihilare. Ea-l avea acolo, victimă, distrus, anihilat. Ea triumfase. El nu mai exista.

Ursula începu să-și revină. O cuprinse groaza. Unde era ? Ce era nimicnicia asta din jurul ei ? Nimicnicia era Skrebensky. Era cu-adevărat acolo ? Cine era el ? Ce se-ntîmplase ? Fusese nebună ? Ce spirit rău o posedase ? O cuprinse o dorință turbată ca nimeni să nu-și mai aducă aminte de tot ce fusese, să nu se mai gîndească la asta, să nu lase să se repete. Nega cu toată puterea ce se-ntîmplase. Ea era bună și iubitoare. Avea inima caldă. Puse mîna pe umărul lui Anton, mîngîindu-l.

— Ce minunat e ! spuse ea blînd.

Începu să-l mîngîie ca să-l readucă la viață, căci el era mort. Nu vroia pentru nimic în lume să știe el vreodată ce fusese. O să-l învie din morți fără să lase nici o urmă care să-i amintească de anihilarea lui.

Încet, încet, el reveni la ea, dar era altul. Ea era blîndă, sclava care-l adora la nemurire. Îl puse pe picioare, îi făcu învelișul la loc, dar miezul se dusese.

Inima lui triumfătoare și înflăcărată de bărbat n-o să mai bată niciodată. Focul veșnic viu din el n-o să mai ardă niciodată. Ea îl stinsese pentru totdeauna.

Dar îl mîngîia. N-o să-l lase să-și aducă aminte de ce-a fost. Nici ea n-o să-și mai aducă aminte.

— Sărută-mă, Anton, sărută-mă ! îl rugă ea.

El o sărută cum îl rugase, dar inima-i era pustie. Ea-i primea sărutările ca pe ceva exterior, sufletu-i era însă gol și sfîrșit.

Plecară spre casă. El o sărută din nou cînd ajunseră sub tise și se despărțiră. Ursula se ferea de iscodeala părinților și se duse ață în dormitor.

Dimineața soarele strălucea. Se sculă puternică și cu chef de viață. Skrenbensky mai era la Marsh. Venea și el la biserică. Ce minunată, ce încîntătoare era viața !

Băteau clopotele cînd ajunse el. Ea se uita cu nerăbdare să-l vadă intrînd. El însă nu era-n apele lui și mîndria-i era rănită.

— N-a fost minunat azi noapte ? îi șopti ea.

— Ba da, spuse el.

Dar chipul nu i se deschise și nici nu se relaxă.

Pentru Ursula, slujba și cîntarea trecură neobservate în dimineața aia. Vedea strălucirea ferestrelor și siluetele credincioșilor. Se uita numai la cartea Genezei, care-i plăcea cel mai mult din toată Biblia.

„Dumnezeu a binecuvîntat pe Noe și pe fiii săi, și le-a zis : «Creșteți, înmulțiți-vă și umpleți pămîntul.

S-apuce groaza și frica de voi pe orice dobitoc de pe pămînt, pe oricare pasăre a cerului, pe tot ce se mișcă pe pămînt și pe toți peștii mării : vi le-am dat în mîinile voastre !

Tot ce se mișcă și are viață să vă slujească de hrană : toate acestea vi le dau ca și iarba verde»."

Dar în dimineața asta pe Ursula n-o mișca deloc toată povestea. Chestia cu înmulțirea și umplutul pămîntului o plictisea. Una peste alta i se părea o treabă banală de creștere a animalelor. O lăsa rece supremația omului, crescătorul de animale, asupra fiarelor și peștilor.

„«Iar voi, creșteți și înmulțiți-vă, răspîndiți-vă pe pămînt, și înmulțiți-vă pe el !»"

O umfla rîsul cînd se gîndea la înmulţirea asta. Din fiecare vacă ies două, din fiecare nap ies zece.

„Şi Dumnezeu a zis : «Iată semnul legămîntului pe care-l fac între Mine şi voi, şi între toate vieţuitoarele cari sînt cu voi, pentru toate neamurile de oameni în veci :

curcubeul Meu pe care l-am aşezat în nor, el va sluji ca semn al legămîntului dintre Mine şi pămînt.

Cînd voi strînge nori deasupra pămîntului, curcubeul se va arăta în nor ;

şi Eu îmi voi aduce aminte de legămîntul dintre Mine şi voi şi dintre toate vieţuitoarele de orice trup ; şi apele nu se vor mai face un potop, ca să nimicească orice făptură».“

„Să nimicească orice făptură.“ Cine era stăpînul ăsta al făpturilor ? De fapt cît de mare-a fost potopul ? Poate că vreo cîteva driade şi fauni tocmai fugiseră speriaţi pe dealuri şi, mai departe, prin văi şi prin păduri, dar cei mai mulţi o duseseră bine merci, fără s-aibă habar de potop, dacă nu le-au spus nimfele. Ursula se gîndea cu plăcere la naiadele din Asia Mică, la întîlnirea lor cu nereidele la gura rîurilor, cînd le spuneau surorilor lor despre potopul lui Noe. Se spuneau chestii amuzante despre ce făcuse Noe în arca lui. Nişte nimfe povesteau cum se-agăţaseră de-o margine a arcei, se uitaseră-năuntru, trăseseră cu urechea şi-i auziseră pe Noe, Sem, Ham şi Iafet spunînd, pe cînd stăteau la locul lor în ploaie, că ei patru erau singurii oameni de pe pămînt acum, fiindcă Dumnezeu îi înecase pe toţi ceilalţi, aşa că ei patru o să aibă totul numai pentru ei şi-o să fie stăpîni a tot ce există, chiriaşi ai marelui proprietar.

Şi, la urma urmei, ce era Dumnezeu ? Dacă viermii dintr-un cîine mort nu-s altceva decît hoitul care sărută mîna lui Dumnezeu, atunci ce nu e Dumnezeu ? Era sătulă de Dumnezeul ăsta. Îi era greaţă de Ursula Brangwen, cea neliniştită din pricina lui Dumnezeu. Fie Dumnezeu ce-o fi, treaba lui, ea n-avea de gînd să se mai zbată din cauza lui. Simţea c-avea acum toată libertatea.

Skrebensky stătea lîngă ea, ascultînd predica, ascultînd glasul legii şi al ordinii. „Şi chiar perii din cap vă sînt număraţi.“ El nu credea. Credea că tot ce-i al lui e numai

al lui și poate să facă ce vrea cu el. Poți face ce-ți vine cu lucrurile tale, atîta vreme cît nu te-atingi de-ale altora.

Ursula îl mîngîie, drăgăstoasă. Dar el știa că ea vroia să-l distrugă. Nu era cu el, era împotriva lui. Dar drăgălășenia, admirația ei totală față de el în văzul lumii îl încîntau.

La plecare el îi ceru o fotografie. Ea se duse la fotograf entuziasmată, cu 5 șilingi în buzunar. Ieși o fotografie care-o reprezenta pe ea cu gura într-o parte. Se cam miră ea, dar poza-i plăcu foarte mult.

Pe urmă veni războiul cu burii în Africa de Sud și toată lumea era-n mare agitație. El scrise că s-ar putea să trebuiască să plece și-i trimise o cutie cu bomboane.

Ursula le ascunse sub pat și le mîncă, singură, cînd se ducea la culcare și cînd se trezea dimineața. Tot timpul i-a fost tare rușine și s-a simțit foarte vinovată, dar pur și simplu n-a vrut să le-mpartă cu nimeni.

Ideea războiului o făcea să nu se simtă-n largul ei, o neliniștea. Cînd oamenii începeau să se organizeze ca să lupte unul împotriva altuia, i se părea că se năruie stîlpii universului și totul o să se ducă de-a berbeleacul în prăpastia fără fund. Avea un sentiment oribil. Desigur mai era și aura de romantism, onoare și religie. Era-n mare încurcătură.

Skrenbensky era băgat în treburi pînă peste cap și n-avea timp să vină s-o vadă. Ea nu-i ceru asigurări. Ce era-ntre ei, asta era și nu putea fi schimbat prin jurăminte. Știa din instinct căci se-ncredea în realitatea interioară.

Lunile trecură una după alta și veni Crăciunul ; și-odată cu el și ghioceii. Era un mic luminiș în pădurea de lîngă Cossethay, unde ghioceii creșteau cu grămada. Ea-i trimise cîțiva într-o cutie și el îi scrise două-trei rînduri grăbite de mulțumire. Părea foarte recunoscător și melancolic. Ochii ei ca de copil erau din ce în ce mai uimiți. Zilele treceau și ea era tot mai neajutorată, dusă de ce-avea să se-ntîmple.

El își văzu de treburi, dedicîndu-li-se cu totul. Cine era el ca să pună atîta preț pe legăturile lui personale ?

Ce conta omul în sine ? Era doar o cărămidă în marea structură socială, naţiunea, umanitatea modernă. Mişcările lui personale erau mici şi cu totul lipsite de importanţă. Ce conta intimitatea personală ? Trebuie să-ţi ocupi locul în întregul cel mare. Ce contează e integrul, persoana n-are nici o importanţă, decît în cazul în care reprezintă întregul.

Aşa că Skrebensky scoase fata de pe rol şi-şi văzu de drum, făcînd ce-avea de făcut şi suportînd ce-avea de suportat, fără să crîcnească. Pentru viaţa lui personală era mort. Şi din morţi nu s-a sculat nimeni. Sufletu-i era în groapă.

Oricît de mult bine-ar fi fost pe lume, nu putea să-i aducă împlinirea sufletului. Şi el ştia asta. Dar nu considera sufletul individului destul de important. Credea că omul înseamnă ceva numai în măsura în care reprezintă umanitatea toată.

Aşa că pe Skrebensky îl apucă un fel de sentiment al deşertăciunii, care-o îngrozea tot mai mult pe Ursula. Fata ştia că era ceva fără scăpare, la care trebuia şi ea să se supună. Simţea că se-apropie o catastrofă. Deveni bolnăvicios de sensibilă, deprimată, timorată. Trecea prin chinurile iadului cînd vedea vreo cioară fîlfîind alene din aripi. Era semn rău. Şi presimţirile rele veneau cu-atîta putere şi-atît de negre, c-aproape o desfiinţau.

Dar, de fapt, ce se-ntîmplase ? De ce-i era frică ? Nu ştia nici ea. Aştepta în fiecare zi să i se-ntîmple ceva rău.

În martie Skrebensky scrise că pleacă-n Africa de Sud nu peste multă vreme, dar, înainte de plecare, o să ciupească o zi să vină pînă la Marsh.

Ca într-un vis cumplit, Ursula aştepta suspendată-n gol, nehotărîtă. Nu putea să-nţeleagă. Ştia numai că firele sorţii ei erau întinse la maximum. Plîngea din cînd în cînd şi spunea :

— Mi-e aşa de drag, mi-e aşa de drag !

El veni, dar de ce venise ? Ea aştepta un semn de la el, dar el, nimic. Nici măcar n-o sărută. Se comportă ca o cunoştinţă oarecare. Asta era la suprafaţă, dar dedesubt ce se-ascundea ? Ea-l aştepta, vroia un semn de la el.

Toată ziua se feriră să rămînă singuri, pînă seara. Atunci, rîzînd şi spunînd c-o să vină peste şase luni înapoi şi-o să le spună cum a fost, dădu mîna cu maică-sa şi-şi luă la revedere.

Ursula îl însoţi pe potecă. Bătea vîntul, iar tisele vuiau, sîsîind, şi se clătinau înfiorate. Vîntul se năpustea printre coşuri şi turnul de la biserică. Era întuneric.

Vîntul o plesnea peste faţă şi-i lipea hainele de trup. Parcă-l pierduse pe Skrebensky. Nu-l mai găsea în noaptea neagră.

— Unde eşti ? întrebă ea.

— Aici, se-auzi vocea lui fără trup.

Şi venind pe bîjbîite, dădu de el. Focul îi învălui pe-amîndoi cu iuţeala fulgerului.

— Anton !

— Ce e ?

Ursula îl ţinea în braţe pe întuneric şi-i simţea trupul lipit de al ei.

— Nu mă lăsa... întoarce-te la mine, spuse ea.

— Da, spuse el, ţinînd-o în braţe.

Dar bărbatul din el se închistase fiindcă ştia că ea nu mai era nici sub vraja, nici sub influenţa lui. Vroia s-o părăsească. Îi stăruia în minte gîndul că mîine o să plece, că viaţa lui era de fapt în altă parte. Viaţa lui era în altă parte... în altă parte... nodul vieţii lui era altceva decît ce vroia ea. Ea era altfel. Se făcuse o ruptură între ei. Erau două lumi ostile.

— O să te-ntorci la mine ? repetă ea.

— Da, spuse el.

Şi vorbea serios, dar ca un bărbat care vine punctual la o întîlnire, nu ca unul care se-ntorcea la împlinirea, la desăvîrşirea lui.

Ea-l sărută şi intră în casă, pierdută. El o porni spre Marsh, ca dus de pe lume. Trebuia să se elibereze de spiritul ei.

A doua zi Ursula se duse la gară. Se uita la el, dar el era mereu străin, anihilat.

Stătea lîngă el, palidă, fără să scoată o vorbă. El nici n-o vedea. Viaţa ei parcă ţişnea din ruşine, o ruşine zdrobitoare pentru ea.

Cei trei nu puteau trece neobservați în gară : fata cu căciulă și eșarfa de blană, cu costumul verde oliv, palidă, încordată de-atîta tinerețe, izolată, de neînduplecat ; tînărul cu aspect soldățos, cu pălărie moale de fetru și palton gros, cu chipul palid deasupra fularului violet, neimplicat în nimic ; apoi bărbatul matur cu melonul ultimul răcnet acoperindu-i sprîncenele negre, cu chipul proaspăt și senin, radiind din toată ființa o veritabilă nepăsare. El era eternul spectator, corul, martorul dramei. În viața lui drama n-avea ce căuta.

Trenul intră în gară. Inima Ursulei tresăltă, dar gheața era de pe ea de-un deget.

— La revedere, spuse ea ridicînd mîna, cu zîmbetul ei obișnuit, aproape uluitor, pe buze.

Cînd el se-aplecă s-o sărute, ea se-ntrebă ce vrea să facă. Ar fi trebuit să-i dea numai mîna și să plece.

— La revedere, spuse ea din nou.

El își luă valijoara și se-ntoarse cu spatele la ea. Mare grabă să-și găsească compartimentul. A, uite-l ! Își ocupă locul. Tom Brangwen închise ușa și cei doi bărbați își strînseră mîinile cînd trenul șuiera să plece.

— La revedere și noroc ! spuse Brangwen.

— Mulțumesc, la revedere.

Trenul porni. Skrebensky stătea la fereastră și făcea cu mîna, neuitîndu-se la cei doi. Ursula flutura batista. Trenul prinse viteză și se făcu din ce în ce mai mic, pînă dispăru. Fata mai stătea pe peron, simțind golul imens din preajma ei. Îi tremurau buzele, dar nu vroia să plîngă. Inima îi era rece ca gheața.

Unchiul Tom se dusese la un automat ca să ia chibrituri.

— Vrei niște bomboane ? o întrebă el, întorcîndu-se spre ea.

Fața fetei era scăldată-n lacrimi și Ursula făcea niște grimase ciudate ca să se abțină. Și totuși inima ei nu plîngea. Era rece și revenea pe pămînt.

— De care vrei ? insistă unchiu-său.

— Tare aș mînca niște dropsuri cu mentă, spuse ea cu un glas ciudat, normal, total diferit de chipul ei desfigurat.

În cîteva clipe reuși să țină singură hățurile și acuma era liniștită și detașată.

— Hai să mergem în tîrg, spuse el.

Intrară să bea o cafea. Fata se uita la oamenii de pe stradă ; avea o rană mare în piept și o răceală cumplită în suflet.

Răceala din suflet rămase acolo, de neclintit. Ursula era prea tînără, prea dată peste cap ca să-nțeleagă sau chiar să știe că suferea enorm. Și era prea adînc jignită ca să se supună

Ținea un jurnal în care-și așternea gîndurile care-i veneau pe moment. Cînd văzu luna pe cer, simți că-i tresaltă inima și scrise :

„Dacă aș fi luna, aș ști unde să cad".

Propoziția asta însemna mult. Pusese-n ea tot chinul tinereții ei și toată patima și dorul ei tînăr.

Dar cine și unde era el ? Doar în dorința și-n închipuirea ei.

Primi o carte poștală de la el și și-o băgă în sîn. Nu însemna prea mult pentru ea. A doua zi o pierdu și nu-și aduse aminte de ea decît după cîteva zile.

Trecură două săptămîni, care parcă nu se mai sfîrșeau. Veneau mereu vești proaste din război. Simțea că totul, totul era făcut s-o rănească. Ceva în sufletul ei rămase rece, apatic, de neschimbat.

Trăia numai cu o parte din ființa ei, niciodată pe de-a-ntregul. O parte din ea era rece, înghețată de moarte. Dar era de o sensibilitate soră cu nebunia.

Și în starea asta, dorința sexuală izbucni în ea ca o ciumă. Era așa de surescitată și sensibilă că nu suporta nici lîna aspră. Dac-o simțea pe piele, se dezlănțuia, cu nervii făcuți praf.

Capitolul XII

RUȘINEA

Ursula nu mai avea decît două trimestre pînă să termine școala. Învăța pentru examenul de sfîrșit de an. Era o muncă groaznică, fiindcă fata era foarte puțin inteligentă cînd n-avea parte de fericire. Încăpățînarea și sentimentul că de soartă nu se poate feri nimeni o făcuse să lucreze mai departe, fără prea multă tragere de inimă. Știa că-n curînd o să fie un om pe picioarele lui și teama ei cea mare era c-o s-o oprească ceva. Voința ei puternică de a fi independentă, de a avea independența socială, totală, independența totală față de autoritatea oricui, o făcea să țină cu dinții de carte. Căci știa că prețul răscumpărării fusese întotdeauna feminitatea ei. Era femeie și ce nu putea obține fiindcă era ființă umană, o părticică la fel cu restul omenirii, obținea fiindcă era femeie, o ființă diferită de bărbat. Simțea că-n feminitatea ei era un tezaur tainic, o rezervă, care era-ntotdeauna prețul libertății ei.

Cu toate astea, avea destule rețineri în privința acestei ultime resurse. Trebuia să-ncerce întîi altceva. Era lumea misterioasă făcută de mîna omului în care puteai să te-aventurezi, lumea muncii și a datoriei de zi cu zi, existența ca membru care contribuie prin muncă la prosperitatea comunității. Nu putea să-nghită treaba asta, dar nu sufla o vorbă. Vroia să cucerească, să fie stăpînă și pe lumea făcută de mîna omului.

Așa că-i dădu mai departe cu-nvățatul, nerenunțînd nici o clipă. Unele lucruri îi plăceau. Obiectele preferate erau engleza, latina, franceza, matematica și istoria. Cum învăță să citească franțuzește și latinește, sintaxa începu s-o plictisească. Cel mai groaznic era studiul aprofundat al literaturii engleze. De ce trebuie să ții minte niște lucruri pe care le-ai citit undeva ? La matematică o fascina

ceva, abstracțiunea ei rece, dar calculele-n sine erau plictisitoare. Unele personalități din istorie o derutau și-o făceau să cadă pe gînduri ; partidele politce o scoteau din sărite, iar pe miniștri îi ura. Numai din cînd în cînd și pe-apucate simțea și ea clar că se-alege cu ceva, că-și îmbogățește și-și lărgește orizontul : într-o după-amiază cînd citi *Cum vă place ;* odată cînd, cu sîngele treaz, ascultă un pasaj latinesc și-și dădu seama cum palpita inima romanilor ; așa că mereu după asta simți că-i știe pe romani din relațiile pe care le-avea cu ei. Se dădea-n vînt după capriciile gramaticii engleze, fiindcă-i făcea plăcere să descopere mișcările pline de viață ale cuvintelor și propozițiilor. Matematica, cu algebra și literele ei, era de-a dreptul o ispită.

Lucruri lipsite de importanță stîrneau încă patimi nebănuit de adînci. Cînd află că în mugurașii cafenii de toamnă dormeau, micuțe, strînse bine și întregi, florile din vară ce-aveau să izbucnească peste nouă luni, micuțe, strînse bine și stînd în așteptare, o copleși sentimentul triumfului și-al iubirii.

— N-aș fi în stare să mor lîngă un copac, spuse ea pătimaș, sentențios, ridicînd brațele în semn de venerație în fața unui frasin mare.

Oamenii erau, într-un fel, o amenințare pentru ea. Viața ei nu se formase încă, palpita și se ferea de orice atingere. Ea dădea ceva altor oameni, dar nu era niciodată ea însăși fiindcă n-avea propriul ei eu. Nu-i era nici frică, nici rușine de copaci, de păsări și de cer. Dar se ferea cu-nverșunare de oameni, rușinată că nu era ca ei, neschimbătoare, plină de ea, ci doar o sensibilitate nehotărîtă, fără formă sau existență.

Pe vremea aia Gudrun era mîngîierea și pavăza ei. Sora mai mică era o vietate sprintenă și nesociabilă, care n-avea încredere-n apropierea oamenilor și pe care n-o interesau nici un pic micile secrete și gelozii dintre fetele de la școală.

Era de mare ajutor pentru Ursula, care trecea prin chinurile iadului cînd se gîndea că n-o agrează cineva, indiferent cît de mult ar fi disprețuit ea persoana în cauză. Cum putea cineva să n-o agreeze pe *ea*, Ursula Brangwen ? Întrebarea asta o îngrozea, dar răspunsul

n-avea cum să-l găsească. Așa că se refugia în nepăsarea firească și plină de mîndrie a lui Gudrun.

Descoperiră că Gudrun avea talent la desen și asta rezolva problema indiferenței ei față de toate obiectele.

— Desenează minunat, spunea lumea.

Deodată Ursula își dădu seama că între ea și diriginta clasei, domnișoara Inger, exista o afinitate ciudată. Era o femeie frumoasă, de 28 de ani, genul de fată modernă care pare că nu se teme de nimic, dar a cărei independență trădează durerea. Era deșteaptă, autoritară și unde punea ea mîna, punea și Dumnezeu mila.

Apariția ei hotărîtă, dar grațioasă îi făcea totdeauna plăcere Ursulei. Mergea cu capul sus și Ursula zicea că avea chiar o oarecare noblețe cînd își lega părul castaniu în coc. Purta totdeauna bluze curate, frumoase, care-i veneau ca turnate, și fuste bine făcute. În jurul ei totul era atît de ordonat, trădînd un spirit rafinat, că era o adevărată plăcere să stai în preajma ei.

Numai după plecarea lui Skrebensky apăruse acea afinitate ciudată între profesoară și elevă, acea intimitate nerostită ce leagă uneori două persoane care nici măcar nu s-au cunoscut. Înainte se-nțeleseseră totdeauna foarte bine, în atmosfera nediferențiată a clasei și ținînd cont de relația profesor-elev. Acuma însă se-ntîmplase ceva. Cînd erau amîndouă în aceeași încăpere, simțeau fiecare atît de acut prezența celeilalte, aproape pînă la excluderea a tot ce există. Winifred Inger era grozav de încîntată să-și țină orele cînd era Ursula în clasă, iar Ursula simțea că viața ei o lua de la început cînd apărea domnișoara Inger în ușă. Cînd profesoara ei iubită și-atît de apropiată era de față, fata simțea c-o pătrund razele unui soare binefăcător, a cărui căldură amețitoare îi curgea prin vine.

Starea asta de fericire supremă, cînd domnișoara Inger era de față, era plină de nerăbdare. Cînd mergea spre casă, Ursula visa cu ochii deschiși la profesoară și se gîndea ce-ar putea să-i dea și cum ar putea să-i cîștige iubirea.

Domnișoara Inger era *bachelor of arts* și studiase la Newnham. Era fată de preot, de familie bună. Dar Ursula o adora pentru statura ei atletică, pentru firea ei nesupusă și mîndră. Era mîndră și independentă ca un bărbat, dar subtilă ca o femeie.

Ursula ardea de dorința să știe dacă domnișoarei Inger îi păsa de ea. Pînă acuma nu văzuse nici un semn clar. Și totuși, cu siguranță domnișoara Inger o iubea, ținea la ea, cel puțin îi plăcea de ea mai mult decît de restul elevelor din clasă. Și totuși n-avea cum să fie sigură. Poate că domnișoarei Inger nici nu-i păsa de ea. Și totuși, totuși, cu inima arzînd, Ursula simțea că, dac-ar putea măcar să-i vorbească, s-o atingă cu mîna, ar afla totul.

Veni vara și cu ea și orele de înot. Domnișoara Inger lua ea orele astea. Ursula începu să tremure cu o patimă oarbă. Speranțele ei aveau să se-mplinească curînd. O s-o vadă pe domnișoara Inger în costum de baie.

Tremurînd toată și-abia reușind să se stăpînească, Ursula își scoase hainele, își puse costumul de baie colant și deschise ușa cabinei. Două fete erau în apă. Profesoara nu apăruse. O așteptă. Se deschise o ușă și domnișoara Inger apăru într-o tunică ruginie ca de grecoaică, strînsă în talie, și legată la cap cu un batic roșu, de mătase. Ce minunată era ! Genunchii erau albi, puternici și mîndri și-avea în trup aceeași hotărîre precum Diana. Veni pe marginea bazinului și, cu o mișcare neglijentă, se aruncă în apă. O clipă Ursula urmări umerii albi, netezi și puternici. Apoi se-aruncă și ea în apă.

Acuma, o, acuma înota în aceeași apă cu profesoara ei dragă. Fata înota cu voluptate și înota singură, dar ardea de dorința să-și găsească împlinirea. Vroia s-o atingă cu vîrful degetelor pe profesoară, s-o simtă lîngă ea.

— Hai să ne luăm la întrecere, Ursula, se auzi vocea cu modulații plăcute.

Fata începu să înoate cu pasiune. Nu vroia să cîștige, vroia doar să fie lîngă profesoara ei, să se ia la întrecere cu ea. Se apropiară de capătul bazinului. Domnișoara Inger atinse bara, se răsuci, o prinse pe Ursula de mijloc în apă și-o ținu o clipă lîngă ea. Trupurile celor două femei se atinseră, se ridicară lipite unul de altul și-apoi se depărtară.

— Am cîștigat ! spuse domnișoara Inger rîzînd.

Inima Ursulei bătea atît de repede că fata se prinse de bară și nu putu să se miște. Își întoarse fața spre profesoară ca spre soarele însuși.

— La revedere, spuse domnișoara Inger și-o porni spre celelalte fete, care prezentau un interes profesional pentru ea.

Ursula era amețită. Simțea numai trupul profesoarei atingîndu-l pe-al ei, atîta, nimic mai mult. Restul timpului fusese ca în transă. Lecția se termină și domnișoara Inger le spuse să iasă din apă. Veni spre Ursula. Tunica ruginie i se lipsise de trupul hotărît și magnific ; așa i se părea fetei.

— Mi-a plăcut cînd ne-am luat la întrecere. Ție nu ? spuse domnișoara Inger.

Fata nu fuse-n stare decît să rîdă, cu fața strălucitoare și deschisă.

Dragostea era acum tacit mărturisită. Dar trecu niște timp pînă să se mai miște ceva. Ursula trăia mai departe în fericirea ei supremă, înflăcărată.

Apoi, într-o zi, cînd era singură, profesoara se-apropie de ea, o ciupi ușor de obraz și-i spuse cam cu greutate :

— Ursula, vrei să vii sîmbătă la mine la ceai ?

Fata se roși, toată numai recunoștință.

— O să mergem într-un bungalou minunat pe Soar, vrei ? Uneori stau acolo la sfîrșit de săptămînă.

Ursula nu-și mai încăpea în piele de bucurie. Nu putea să-ndure pînă sîmbătă. De-ar veni sîmbăta mai repede, de-ar veni odată !

Veni și sîmbăta în sfîrșit și Ursula o porni la drum.

Se întîlniră la Sawley și merseră pe jos vreo trei mile pînă la bungalou. Era o zi caldă și umedă. Cerul era înnorat.

În singurătatea plăcută a bungaloului, cele două fete făcură ceaiul și se-așezară la taclale. Ursula nu trebuia să fie acasă mai repede de 10.

Se lăsă întunericul și începu o ploiță caldă.

— Simți că te sufoci, spuse domnișoara Inger.

Se uitară la trenul care trecu ca o săgeată, cu luminițele lui palide în amurgul ce nu se îndura să plece.

— O să tune, spuse Ursula.

— Cred c-o să merg să fac o baie, spuse domnișoara Inger din întunericul învăluit în nori.

— Acuma, noaptea ? se miră Ursula.

— E mai bine noaptea. Vii și tu ?

— M-ar tenta, dar...

— Să n-ai nici o grijă. Fiecare teren e al cuiva. Mai bine ne-am lăsa hainele în bungalou, nu de alta, dar s-ar putea să mai plouă.

Sfioasă, Ursula intră şi-ncepu să-şi scoată hainele. Lampa lumina slab. Ea stătea în umbră. Winifred Inger se dezbrăca lîngă alt scaun.

Silueta goală, învăluită-n întuneric, a fetei mai mari veni spre cea mică.

— Eşti gata ?

— Imediat.

Ursula abia vorbea. Cealaltă femeie goală stătea, tăcută, lîngă ea. Ursula era gata.

Se avîntară în beznă, simţind aerul nopţii cum le mîngîie pielea.

— Nu văd cărarea, zise Ursula.

— E-aici, spuse glasul.

Silueta palidă şi tremurătoare era lîngă ea şi-o prinse de mînă. Cea mare o ţinea pe cea mică lipită de ea şi, cînd ajunseră lîngă apă, o strînse la piept şi-o sărută. O ridică şi-i spuse blînd :

— O să te duc în braţe în apă.

Ursula stătea nemişcată în braţele profesoarei, cu fruntea rezemată de pieptul atît de iubit, care-o scotea din minţi.

— Acuma te bag în apă, spuse Winifred.

Dar Ursula îşi încolăci trupul pe lîngă trupul profesoarei.

După un timp începu ploaia. Amîndouă o înfruntară cu plăcere. Ursula îi simţi stropii pe sîni, pe mîini şi pe picioare. I se făcu frig. Tăcerea fără margini se cuibări în ea ca şi cum bezna fără sfîrşit o-nvăluise din nou.

O zbughi în casă. Vroia lumină, vroia prezenţa altor oameni, legătura exterioară cu cei mulţi. Mai presus de toate, vroia să se piardă în natură.

Îşi luă la revedere de la profesoară şi plecă acasă. Se bucură cînd ajunse la gară, în trenul luminat şi plin de lume. Numai că nu vroia să-ntîlnească pe nimeni cunoscut. Nu vroia să vorbească. Era singură şi imună.

Un timp domnișoara Inger dispăru ; era numai un vid întunecat, iar Ursula era umbra liberă să hălăduiască prin împărăția subpămînteană a morții, a uitării.

Dar odată cu dimineața se-ntoarse și iubirea, înflăcărată, arzătoare. Își aminti de ziua ce trecuse. Vroia mai mult, tot mai mult. Vroia să fie lîngă profesoara ei. De ce nu putea să meargă la ea astăzi, chiar acum ? De ce trebuia să stea la Cossethay, cînd profesoara ei era în altă parte ? Se-așeză la masă și scrise o scrisoare de dragoste, înflăcărată, plină de pasiune. Nu putuse să se abțină.

Cele două femei deveniră prietene intime. Viețile lor se contopiră într-una singură. Ursula se ducea la Winifred acasă și-acolo-și petrecea singurele ceasuri de viață adevărată. Lui Winifred îi plăcea apa, îi plăcea să înoate, să tragă la rame. Făcea parte din diverse cluburi de atletism. Într-adevăr, Winifred părea încîntată c-o are pe Ursula-n grija ei, că poate să-i umple și să-i îmbogățească viața.

Așa că Ursula se dezvoltă mult în cele cîteva luni de prietenie cu profesoara. Winifred avea o formație științifică și cunoscuse mulți oameni inteligenți. Vroia s-o facă pe Ursula să gîndească la fel ca ea.

Luară religia și-o eliberară de dogmele și neadevărurile din ea. Winifred o umaniză cu totul. Încet-încet, Ursulei îi veni ideea că religia de care știa ea era numai un înveliș specific al aspirației umane. Aspirația era adevărul, iar învelișul era aproape o chestiune de gust și necesitate la scară națională.

În filozofie ajunse la concluzia că dorința omului era criteriul adevărului și al binelui. Adevărul nu e dincolo de omenire, e unul din produsele minții și sentimentelor umane. Într-adevăr nu există motive de frică.

Pe Winifred Inger o interesa și mișcarea feministă.

— Bărbații nu mai sînt buni de nimic, și-au pierdut îndemînarea de a face ceva, spuse ea. Umblă de colo pînă colo și trăncănesc, dar, de fapt, sînt total inutili. Încearcă să potrivească lucrurile după o idee inertă, de pe vremea străbunicii. Iubirea e o idee moartă pentru ei. Ei nu vin să te iubească. Vin la o idee și-i spun : „Tu ești ideea mea" și uite-așa se-mbrățișează pe ei înșiși. Ca și cum eu aș fi ideea vreunui bărbat ! Ca și cum aș exista fiindcă un bărbat are idei de mine ! Ca și cum o să mă trădeze, o să-i

împrumut trupul meu ca un instrument pentru ideea lui, să fiu un biet aparat al teoriei lui fără viață. Dar sînt prea aferați ca să fie-n stare să acționeze, toți sînt impotenți, nu pot să aibă o femeie. De fiecare dată vin la propria lor idee și cu asta se aleg. Sînt ca niște șerpi care-ncearcă să se-nghită pe ei înșiși fiindcă le e foame.

Ursula cunoscu numeroși oameni culți, nemulțumiți, care se ratau în viața lîncedă și afumată de provincie. Păreau la fel de blînzi precum le era purtarea, dar pe dinăuntru erau turbați, ca niște vulcani încinși.

Lumea asta ciudată în care fusese împinsă fata era ca un haos, ca apocalipsul. Era prea tînără ca să-nțeleagă tot, dar inocularea se făcuse prin iubirea pentru profesoară.

Veni examenul și școala se termină. Era vacanța mare. Winifred Inger plecă la Londra. Ursula rămase singură la Cossethay. O cuprinse o disperare îngrozitoare, care-i otrăvea sufletul. Era inutil să faci sau să fii ceva. Ea n-avea nici un fel de legături cu alți oameni. Nu-i rămăsese nimic, decît dezintegrarea asta întunecată. Și totuși era ea însăși. Asta era miezul suferinței ei : era totdeauna ea însăși. Nu putea să scape.

Winifred o iubea încă pe Ursula. Ar fi făcut orice pentru ea.

— Vino cu mine la Londra, o rugă. O să fie frumos. O să faci o grămadă de lucruri care-o să-ți placă.

— Nu, spuse Ursula încăpățînată și ursuză. Nu vreau să merg la Londra. Vreau să fiu singură.

Winifred știa ce-nseamnă asta. Știa că Ursula începea s-o respingă. Era însă prea mîndră. În suflet i se deschisese prăpastia neagră a disperării. Dar, înțeleaptă, drămuind ce mai rămăsese din iubirea Ursulei, plecă la Londra.

După două săptămîni, scrisorile Ursulei erau din nou tandre, pline de dragoste. Unchiul Tom o invitase la el. Avea o mină de cărbuni mare și nouă, în Yorkshire. Nu vroia și Winifred să vină ?

Ursula se gîndea s-o mărite pe Winifred cu unchiul Tom. Winifred știa și-i spuse c-o să vină la Wiggiston. O să se lase-n voia sorții fiindcă nu mai era nimic de făcut. Tom Brangwen își dădu și el seama de intențiile Ursulei. Și lui îi ajunsese cuțitul la os. Făcuse ce vrusese-n

viață, dar totul se terminase cu moartea sufletului, pe care-o ascundea sub o bună dispoziție cît se poate de îngăduitoare. Nu-i mai păsa de nimic pe lumea asta. Ajunsese la stabilitatea desființării lui ca om.

Locuia într-o casă mare, nouă, de cărămidă roșie, lîngă Wiggiston, o aglomerație de locuințe din cărămidă roșie făcute toate după același calapod. Wiggiston apăruse numai de 7 ani și fusese un cătun de 11 case pe marginea unui teren sănătos, folosit în parte pentru agricultură. Apoi fusese descoperit filonul cel mare de cărbune și într-un an apăru o adunătură de case ireal de urîte, fiecare cu cîte 5 camere. Totul era amorf și totuși totul se repeta la nesfîrșit.

Locul avea dezolarea stranie a minelor. Minerii care umblau aiurea sau mergeau la muncă nu păreau oameni vii, ci spirite. Rigiditatea străzilor goale, sterilitatea amorfă și omogenă te făcea să te gîndești mai degrabă la moarte decît la viață.

Chiar lîngă asta, pe un deal, era casa lui Tom Brangwen. Într-o parte era îngrămădirea fără sens a caselor de mineri. În partea cealaltă era numai mina cea mare de cărbuni unde se lucra zi și noapte. De jur împrejur era verdele cîmpiei, cu două rîuri șerpuitoare și cu pădurile întunecate care-apăreau la orizont.

Totul era ireal, da, cît se poate de ireal. Chiar acum, cînd se-mplineau doi ani de cînd stătea acolo, Tom Brangwen nu credea că există așa ceva. Era ca un vis groaznic, ca un gînd urît, amorf, fără viață, care prinsese contur.

Automobilul le-așteptă pe Ursula și pe Winifred la gară. Totul părea un haos, un haos persistent, fix și rigid. Șocată și uimită, Ursula ajunse la casa unchiului Tom. El nu venise încă. Casa era simplă, dar bine mobilată. El dărîmase peretele despărțitor și transformase partea din față a casei într-o bibliotecă mare, unul din capete fiind rezervat științei. Era o încăpere arătoasă ce servea drept laborator și cameră de lectură.

Îl văzură pe Tom Brangwen urcînd pe cărarea șerpuită. Se-ngrășase, dar cu melonul tras bine peste ochi părea un bărbat prezentabil, semănînd ciudat de mult cu orice om de acțiune.

Winifred Inger tresări cînd îl văzu intrînd în bibliotecă, cu haina încheiată cum trebuie, chel, dar fără să-i lucească chelia — aducînd mai degrabă a ceva pe care ești obișnuit să-l vezi acoperit — cu ochii lui apoși și fără formă. Parcă stătea în umbră, ruşinat. Și strîngerea lui de mînă era atît de blîndă și-atît de puternică încît o îngheță pînă-n fundul sufletului. Îi era frică, simțea o repulsie pentru el și totuși o atrăgea.

El se uită la fata cu statură atletică, aparent îndrăzneață, și recunoscu în ea putreziciunea întunecată din el. Știu imediat că erau din aceeași plămadă.

Winifred văzu ce atitudine avea față de Ursula : respectuoasă, ușor servilă și puțin perfidă. Fata era foarte mîndră, dar rămase cu gura căscată.

— Da' locu' ăsta-i chiar așa de groaznic precum pare ? întrebă fata, încordîndu-se să vadă mai bine.

— E cum pare, spuse el. N-ascunde nimic.

— De ce-s oamenii așa de triști ?

— Zău, sînt triști ?

— Par nespus, nespus de triști, zise Ursula cu patimă.

— Nu cred că sînt cum zici tu. Iau totul ca o stare de fapt și nici nu mai discută.

— Ce iau ca o stare de fapt ?

— Totul, mina și locul ăsta.

— De ce nu fac ceva să-l schimbe ? protestă ea cu patimă.

— Ei cred că trebuie să se schimbe pe ei ca să se potrivească cu minele și cu locul, mai degrabă decît să schimbe minele și locul ca să se potrivească cu ei. E mai ușor, spuse el.

— Și tu le cînți în strună, izbucni nepoată-sa nemaiputînd să rabde. Gîndești la fel ca ei, că omul trebuie să se obișnuiască cu tot felul de lucruri groaznice. Ne-am descurca noi cumva și fără mine de cărbuni.

El zîmbi stingherit și cinic. Ursula simți c-o cuprinde din nou revolta.

— Bănuiesc că n-au o viață chiar așa de grea, spuse Winifred Inger, nu ca tragedia din cărțile lui Zola.

El se-ntoarse spre ea plin de atenție, politicos și distant.

— Ba da, o duc destul de greu. Minele sînt foarte adînci, înăuntru e cald şi-n unele locuri umed. Minerii mor destul de des de tuberculoză. Dar au salarii bune.

— Ce groaznic ! făcu Winifred Inger.

— Da, răspunse el grav.

Felul ăsta al lui grav, neînduplecat şi stăpînit îl făcuse atît de respectat ca proprietar de mină.

Intră servitoarea să-ntrebe unde vor să ia ceaiul.

— Du-l în chioşcul din grădină, doamnă Smith, spuse el.

Tînăra femeie, frumoasă şi cu părul blond, ieşi.

— E măritată şi lucrează la tine ? întrebă Ursula.

— E văduvă. Bărbatu-său a murit de tuberculoză nu demult.

Brangwen rîse sinistru.

— A zăcut acolo la mama ei, unde mai erau încă vreo cinci-şase, şi-au murit unu' cîte unu'. Am întrebat-o dacă moartea lui n-a fost o mare durere pentru ea. „Ei, mi-a zis, spre sfîrşit era tare agitat, nu era niciodată mulţumit, totdeauna parcă nu-i erau boii acasă, umbla de colo pînă colo şi habar n-avea ce i-ar trebui. Aşa că-ntr-un fel a fost o uşurare cînd s-a terminat... şi pentru el şi pentru ceilalţi." Se căsătoriseră numai de doi ani şi are-un băieţel de la el. Am întrebat-o dacă nu fusese foarte fericită. „Ei, da, a fost tare bine la-nceput, pînă cînd s-a-mbolnăvit. Am fost tare fericiţi, da, aşa-i. Da', vedeţi, te obişnuieşti cu toate. Şi tata şi doi fraţi s-au dus tot aşa. Te obişnuieşti şi cu asta."

— E înspăimîntător să te obişnuieşti cu aşa ceva, spuse Winifred Inger cutremurîndu-se.

— Da, spuse el, cu zîmbetul încă pe buze. Dar aşa sînt ele. O să se mărite din nou şi nu peste multă vreme. Că-i unu', că-i altu', nu contează prea mult. Tot mineri sînt toţi.

— Ce vrei să spui, întrebă Ursula, că toţi sînt mineri ?

— Cu femeile e ca şi cu noi, replică el. Bărbatul ei era John Smith, încărcător. Noi îl socoteam încărcător, el se socotea încărcător şi ea ştia că el meseria asta o reprezintă. Căsătoria şi căminul sînt doar de umplutură. Fe-

meile știu asta foarte bine și-o iau ca atare. Un bărbat sau altu' tot aia e: Ce contează e mina ? Pe lîngă mină o să fie totdeauna lucruri de-astea, de umplutură, cu grămada.

Se uită împrejur la haosul roșu, la amestecătura rigidă și amorfă de la Wiggiston.

— Fiecare bărbat are umplutura lui, căminul lui, dar mina îi are pe toți, toți sînt ai ei. Femeile iau ce rămîne. Ce rămîne din ăsta sau ce rămîne din celălalt ; nu contează. Mina înghite tot ce-i de valoare.

— Așa-i peste tot, izbucni Winifred. Pe bărbat îl ia biroul sau magazinul sau afacerile și femeii-i rămîn bucățelele pe care nu le-nghite magazinul. Ce e bărbatul acasă ? E-o grămadă fără cap și coadă, o mașină pe două picioare, o mașină scoasă din uz.

— Ei știu bine că s-au vîndut, spuse Tom Brangwen. Aici e buba. Știu că s-au vîndut slujbei pe care-o au. Dacă femeia țipă pînă răgușește, la ce-ajută ? Așa că femeile nu-și fac probleme. Iau și ele ce-apucă... și *vogue la galère*.

— Dar pe-aici nu sînt foarte stricți cu morala ? întrebă domnișoara Inger.

— O, nu. Doamna Smith are două surori care tocmai și-au luat alți bărbați. Nu sînt foarte pretențioase și nici nu le interesează prea tare. Trag și ele targa pe uscat cu ce rămîne de la mină. Nu prea le interesează să fie foarte imorale. Moralitate sau imoralitate e tot una, problema e salariile și numai asta contează. Cel mai moral duce din Anglia scoate 200 000 pe an din minele-astea. El ține steagul moralității foarte sus.

Ursula se-amărî din cale-afară cînd auzi cum vorbesc. Marea stăpînă era mina. Ursula se uită pe fereastră și văzu mina, diabolic de mîndră, iar alături, grămada mizeră și informă de case. Astea erau umplutura. Principalul era mina, ea era acel *raison d'être* pentru tot ce exista.

Iar unchiul Tom și profesoara proferau injurii la adresa acestei stări monstruoase de lucruri, dar nu se-ndurau s-o lase-n plata Domnului ; întocmai ca un bărbat care-și ocărăște amanta, dar e îndrăgostit nebunește de ea.

Adevărata lui stăpînă era maşina şi adevărata stăpînă a lui Winifred era tot maşina. Şi ea venera abstracţia impură, mecanismele materiei.

Ura izbucni în inima Ursulei. Dac-ar putea, ar zdrobi maşina. Îl ura pe unchiul Tom, o ura pe Winifred Inger. Ei parcă o luau în rîs. Ea se simţea nenorocită şi părăsită, dar n-avea de gînd să se lase.

Petrecu două săptămîni cumplite la Wiggiston. Totul era cenuşiu, uscat, rece, mort şi urît. Dar rămase ca să se lecuiască de Winifred. Ura şi repulsia fetei pentru profesoara şi unchiul ei parcă-i strînse pe cei doi la un loc, împotriva ei. Îi iubise pe amîndoi, dar acum vroia să se descotorosească de ei. Putreziciunea lor o îngrozea. Ar fi dat orice să scape de-acolo cît mai repede.

Într-o noapte Winifred veni în pat la Ursula, o cuprinse-n braţe şi-o ţinu strîns lîngă ea, deşi fata nu era deloc încîntată.

— Draga mea, dragă, spuse ea, să mă mărit cu domnul Brangwen, ce zici ?

Întrebarea lipicioasă, parcă înecată în noroi, o apăsa pe Ursula ca o povară.

— Te-a cerut de nevastă ? întrebă ea, punîndu-se singură la încercare ca să vadă cît rezistă.

— Da, m-a cerut, răspunse Winifred. Vrei să mă mărit cu el, Ursula ?

— Da, spuse Ursula.

— Ştiam c-o să vrei, bombonico, zise ea strîngînd-o şi mai tare în braţe. Şi-am să mă mărit cu el. Tu ţii la el, nu-i aşa ?

— Totdeauna am ţinut enorm, de cînd eram copil.

— Ştiu, ştiu. Îmi dau seama ce-ţi place la el. E-un bărbat în toată puterea cuvîntului şi-are ceva care-l deosebeşte de ceilalţi.

— Da, spuse Ursula.

— Dar el nu-i ca tine, draga mea. Nu-i aşa de bun ca tine. Are chiar ceva dezgustător, coapsele groase.

Ursula tăcu mîlc.

— O să mă mărit cu el, scumpo, e cel mai bine. Acuma spune-mi şi tu că mă iubeşti.

Și-i smulse un fel de declarație. Cu toate astea Winifred plecă suspinînd și se duse să plîngă la ea în cameră.

Peste două zile Ursula plecă de la Wiggiston. Domnișoara Inger se duse la Nottingham și se logodi cu Tom Brangwen, chestie pe care unchiul o spuse la toată lumea, ca s-arate ce tip nemaipomenit e el.

Brangwen și Winifred stătură logodiți un timp, pe urmă se căsătoriră. El ajunsese la vîrsta cînd vroia copii. Acum era un om însurat și la casa lui, dar nici una din astea nu însemna nimic. Vroia să-și perpetueze speța. Știa ce face : căci începuse să-l cuprindă tot mai tare inerția și simțea că ceva din ființa lui vroia să se odihnească, să cadă-n apatie, în indiferența totală și profundă. Cît despre Winifred, ea era o femeie cultivată și de același calibru cu el. O să-i fie o companie bună. I se potrivea ca o mănușă.

Capitolul XIII

LUMEA FĂCUTĂ DE MÎNA OMULUI

Ursula se-ntoarse la Cossethay ca să se lupte cu maică-sa. Şcoala se terminase. Luase examenul de absolvire. Acum se-ntorcea acasă ca să-ndure acea perioadă aridă dintre terminarea şcolii şi o posibilă căsătorie.

Pe vremea aia maică-sa avea puterea s-o enerveze întruna şi s-o aducă la disperare. Erau deja şapte copii, dar doamna Brangwen era iar însărcinată, cu al nouălea. Unul murise de difterie cînd era foarte mic. Era tare mulţumită de ea însăşi, împlinită cu totul în viaţa zămislită în ea. N-o interesa nimic altceva decît lucrurile obişnuite din preajma ei, pe care le putea atinge cu mîna. N-o interesau decît copiii, casa şi bîrfa măruntă de prin tîrg.

Zămislirea fără răgaz o păstrase tînără şi la fel de fetiţă ca atunci cînd o adusese pe Gudrun pe lume. În toţi aceşti ani nu se-ntîmplase nimic în afară de naşterea copiilor şi nu contase nimic în afară de trupurile pruncilor ei. Brangwen rămăsese tot buimăcit de căldura fizică dată de nevastă-sa. Nici unul din ei nu prea avea o individualitate, aşa erau de pătrunşi de căldura fizică pe care le-o aduceau naşterea şi creşterea odraslelor lor.

Ursula nu suporta o atmosferă ca asta. Lupta pentru lucruri care contau pentru ea. Vroia să aibă şi ea un loc al ei în casă, dar maică-sa n-o lăsa, o trăgea mereu în jos. Fata ţinea cu dinţii ca, în casa lor, femeile să aibă drepturi egale cu bărbaţii în privinţa domeniului de activitate, dar maică-sa i-o trîntea :

— E-un munte de ciorapi de cîrpit. De ce n-ar fi ăla domeniul tău de activitate ?

Ursulei i se făcea greaţă cînd auzea de cîrpit ciorapi, aşa că replica asta o scoase din ţîţîni. O ura pe maică-sa

cu-nverşunare. Brangwen se trezea şi el uneori tîrît în conflictele astea. O iubea pe Ursula şi, prin urmare, avea un sentiment de ruşine, se simţea aproape ca un trădător, cînd trebuia să se ia de fată.

Brangwen însuşi era într-una din stările lui de curgere, de activitate. După atîta amar de ani începuse să vadă o portiţă de scăpare spre libertate. Douăzeci de ani lucrase ca desenator, făcînd ceva ce nu-l interesa fiindcă munca asta îi era sortită. Fetele lui creşteau şi-ncepeau să respingă formele vechi şi treaba asta îl eliberă şi pe el din strînsoare.

Tot timpul singura lui legătură cu lumea adevărată din afară fuseseră cursurile serale din timpul iernii, care-l aduseseră în contact cu învăţămîntul de stat. De rest, nici că-i păsa ; nu se sinchisea nici măcar de război. Pentru el naţiunea nu exista. El stătea-n bîrlogul lui, care n-avea nici naţionalitate, nici vreun susţinător mai de Doamne-ajută.

Ursula urmărea fără prea mult interes ziarele care dădeau veşti din Africa de Sud. Dar Skrebensky era acolo şi ea ţinea la acel Skrebensky din amintirea ei. El era aproape un simbol al vieţii ei adevărate. Era ca şi cum prin el, în el, s-ar fi putut întoarce la vechiul ei eu, la cea care fusese înainte de iubirea pentru Winifred, înainte de amorţeala care-o cuprinsese ca o paralizie. Dar chiar şi amintirile erau rezultatul propriei ei imaginaţii. Tot ce venise după Winifred fusese moarte curată. Îi rămăsese disperarea că n-o s-o mai iubească nimeni, că n-o să mai iubească pe nimeni.

Săptămînile se scurgeau, nenorocite, în casa viermuind de copii. Ce era viaţa ei ? O nimicnicie sordidă, informă, descompusă. Ursula Brangwen, la 17 ani, un om fără valoare şi neapreciat de nimeni, un om pe care nu-l dorea şi-a cărui lipsă n-o simeţa nimeni, o fată conştientă că totul era mort în ea. Cu timpul îşi dădu seama că n-o mai putea duce aşa, că trebuia să facă ceva, să nu mai stea acasă. Scrise directoarei de la liceu şi-i ceru sfatul.

Pînă la urmă simţi totuşi nevoia să vorbească cu cineva. Împietrită, închisă-n ea, se strecură într-o seară în atelier. Cînd se deschise uşa, taică-său ridică capul. Avea obrajii îmbujoraţi şi instinctele treze ca-n tinereţe. Dar

avea acum un fel de detaşare faţă de oameni. Se uită la chipul împietrit şi lipsit de expresie al fiică-si. Simţi mînia cum îl arde pe piept şi pe pîntece.

— Ei, ce mai e ? o-ntrebă.

— N-aş putea, începu ea uitîndu-se-n altă parte, nu la el, n-aş putea să plec să-mi caut de lucru ?

— Să-ţi cauţi de lucru, da' pentru ce ?

Vocea lui puternică şi vibrantă o enervă.

— Vreau o viaţă altfel decît asta.

— Altfel decît asta ? repetă el turbat, simţind că i se prăvale cerul în cap. Da' ce altă viaţă-ţi trebuie ?

Ursula ezita.

— Altceva în afară de bucătăreală şi umblat fără rost. Şi vreau să cîştig şi eu ceva.

— Şi cum crezi c-ai să cîştigi ? o-ntrebă.

— Pot să fiu învăţătoare. Am dreptul fiindc-am luat examenul de absolvire.

„Lua-l-ar dracu' de examen !" se gîndea taică-său.

— Şi ce-ţi iese ţie de pe urma examenului ăstuia ? o-ntrebă el în bătaie de joc.

— 50 de lire pe an.

Rămase mut căci îl lovise unde se credea mai tare.

În sinea lui fusese totdeauna foarte mîndru că fetele n-o să aibă nevoie să muncească. Cu banii neveste-si şi ai lui, 400 pe an, puteau s-o ducă foarte bine. 50 de lire pe an, adică o liră pe săptămînă, îi ajungeau să trăiască independent de ei.

— Şi ce învăţătoare crezi c-ai să fii ? Tu n-ai pic de răbdare nici cu fraţii şi surorile tale, darmite cu o clasă de copii. Şi ştiam că nu-ţi plac puşlamalele-alea murdare de la şcoala primară.

— Da' nu-s toţi murdari.

— Da' nici curaţi nu-s. Ai să vezi tu.

Se făcu tăcere în atelier. Brangwen avea o expresie ciudată, ca de motan, aproape ca un zîmbet. Dar nu era zîmbet.

— Pot să-ncerc ?

— Fă ce vrei, du-te unde vrei şi lasă-mă dracului în pace !

Rece, fără să trădeze vreun sentiment, Ursula ieși din atelier. El lucră mai departe, zgîndărit. Pînă la urmă, puse sculele jos și se duse-n casă.

Plin de furie și dispreț, îi spuse neveste-si cum stătea treaba. Ursula era și ea acolo. Urmă o scurtă cioroväială, pe care doamna Brangwen o încheie cu un ton de superioritate jignitoare și indiferență :

— Las-o să vadă cum e, o să se sature ea repede.

Ursula copie cîteva adrese și solicită cereri-tip. După două zile, se scula cu noaptea-n cap ca să-l întîmpine pe poștaș. Cum se aștepta, primi trei plicuri lungi.

Cu sufletul la gură, se duse-n dormitor. Îi tremurau mîinile și-abia dacă era-n stare să se uite la formularele lungi, oficiale, pe care trebuia să le completeze. Toată treaba era atît de crudă și impersonală. Totuși trebuia făcută.

„Numele complet (cel de familie întîi) : . . . . ."

Tremurînd scrise : „Brangwen Ursula".

„Vîrsta și data nașterii : . . . . . ."

După ce se gîndi mult, completă și rubrica asta.

„Calificarea și data examenului : . . . . . ."

Cu ceva mîndrie, scrise :

„Examen de absolvire la Londra".

„Activități anterioare și locul de muncă : . . . . . ."

I se tăie răsuflarea cînd trase o linie în dreptul rîndului cu pricina.

Mai erau și altele. Îi luă două ore ca să completeze cele trei formulare. Pe urmă trebui să copieze scrisorile de recomandare de la directoare și dè la preot.

După ce lipi timbrele și puse plicurile lungi la cutia de la poșta din centru, se simțea de parcă ieșise deja de sub tutela tatălui și-a mamei, de parcă găsise legătura cu cealaltă lume, mai mare, de afară, lumea făcută de mîna omului.

În drum spre casă se cufundă într-un vis, un vis minunat ca-n vremea de demult. O cerere o trimisese la Gillingham, în Kent, alta la Kingston-on-Thames și a treia la Swanwick, în Derbyshire.

După două săptămîni veni răspuns de la Kingston-on-Thames. Trebuia să se ducă acolo joia următoare pentru o întrevedere cu comitetul. I se tăie respirația. Știa că au s-o accepte. Acuma, cînd plecarea era iminentă, începuse să-i fie frică. Ezita, n-o prea trăgea ața să se ducă, dar, în străfundul sufletului, scopul ei era foarte clar.

Ca o umbră, lăsă ziua să treacă, nevrînd să-i spună vestea maică-si, așteptîndu-l pe taică-său. Așteptarea și frica o chinuiau. Se-ngrozea la gîndul plecării. Visurile dispărură, risipite de realitatea crudă. Dar pe măsură ce ziua-ncepea să se-ngîne cu noaptea, visul cel dulce o învălui din nou. Kingston-on-Thames, era atîta demnitate-n numele ăsta ! Umbra istoriei și strălucirea prezentului i se-arătau față-n față. Palate vechi și înnegrite de vreme, unde sălășluiseră regi de mult uitați. Dar pentru ea era tărîmul regilor. Richard, Henric, Wolsey, regina Elisabeta. Grădinile magnifice cu arbori nobili, scările coborînd lin pînă în apă, pe care apăreau, din cînd în cînd, lebedele.

Pe-nserat sosi și taică-său. Imediat după ceai se duse la biserică. Avea repetiție cu corul și vroia să-ncerce orga.

Ursula intră, dar sunetul orgii îi acoperi pașii. El cînta imnul și n-o simți că intră. Avea fața luminoasă, cu privirea-n gol. Mîinile se mișcau ciudate, parcă nu erau ale lui. Sunetul orgii părea că vine din piatra coloanelor, ca seva ce curgea prin ele.

Se făcu liniște.

— Tată ! spuse ea.

Brangwen se-ntoarse, uitîndu-se la ea ca la o vedenie. Ursula stătea-n umbră, luminată doar de flacăra lumînării.

— Ce mai e ? făcu el, coborînd pe pămînt.

Îi venea greu să vorbească, dar se forță :

— Am găsit un post.

— Ce-ai găsit ? o-ntrebă el nevrînd să se despartă de starea pe care i-o dăduse cîntatul la orgă.

Închise partitura.

— Am un post unde să mă duc.

Se-ntoarse spre ea, încă pe altă lume, fără tragere de inimă.

— Zău, unde ?

— La Kingston-on-Thames. Trebuie să merg joi pentru o întrevedere cu comitetul.

— Trebuie să mergi joi ?

— Da.

Şi-i întinse scrisoarea pe care el o citi la lumina lumînării.

Îi venea greu să înţeleagă informaţia asta îndepărtată şi oficială, aşa cum stătea acum în strălucirea şi pacea bisericii şi-a muzicii.

— Nu văd de ce mă pisezi cu scrisoarea asta acuma, spuse el enervat, dîndu-i scrisoarea înapoi.

— Trebuie să merg joi, zise ea.

Brangwen se-ntoarse acasă cu faţa-nnegurată şi inima neagră de supărare. Pînă cînd se culcară copiii mai mici nu spuse nimic. Dar Ursula îl simţea că fierbe.

— Unde-i scrisoarea ? o întrebă el în cele din urmă. Ai lucrat fără ştirea noastră, aşa-i ? spuse el cu sarcasm.

Vorbele lui o durură, căci se ştia liberă, independentă de el, şi-l vedea învins.

— Ai zis „las-o să-ncerce", răspunse ea aproape cerîndu-şi iertare.

El n-auzea nimic. Stătea numai şi se uita la scrisoare.

— Ei bine, spuse el în cele din urmă, n-o să te duci.

Ursula tresări şi rămase mută, negăsindu-şi cuvintele să-şi exprime revolta.

— Dacă-ţi închipui c-o să-ţi poţi face de cap în partea cealaltă a Londrei, te-nşeli.

— De ce ? izbucni ea, hotărîndu-se dintr-o dată că trebuie să meargă cu orice chip.

— De-aia.

Tăcere pînă cînd coborî doamna Brangwen.

— Ia uite, Anna, zise el dîndu-i scrisoarea.

— Ce-i asta ? întrebă ea.

— Fii-ta vrea să meargă la Kingston-on-Thames să se facă învăţătoare, cu 50 de lire pe an.

— Zău ?

Mama vorbea ca despre ceva ostil ce n-o privea nicicum pe ea, poate pe-un străin. Ar lăsa-o să se ducă numai ca să scape de ea. Doamna Brangwen începuse să ia proporţii şi fata cea mai mare îi stătea-n drum.

— Tocma' acolo, la mama dracului, n-o las să se ducă, spuse tatăl.

— Mă duc unde e nevoie de mine, spuse Ursula, şi-i un loc foarte bun.

— Da' ce ştii tu de locu' ăla, o luă taică-său aspru.

— Şi ce dacă au nevoie de tine ! Dacă tata zice să nu te duci, e sfînt ! spuse mama liniştită.

Ce-o mai ura Ursula !

— Ai spus să-ncerc, zise fata. Acuma am găsit postul şi-o să mă duc.

— De ce nu cauţi ceva la Ilkeston, că poţi sta acasă ? o-ntrebă Gudrun, care nu putea să sufere certurile, nu era-n stare să-nţeleagă neliniştea Ursulei, dar totuşi trebuia să ţină partea soră-si.

— La Ilkeston nu-s posturi şi prefer să mă duc în altă parte.

— Dac-ai fi-ntrebat, s-ar fi găsit un loc pentru tine la Ilkeston. Da' ai vrut să faci pe independenta ca s-arăţi că ai ambiţie, spuse taică-său.

— Nici nu mă-ndoiesc că preferi să te duci în altă parte, spuse maică-sa, foarte caustică. Şi nu mă-ndoiesc că nici alţii n-o să se-nţeleagă cu tine multă vreme. Prea te crezi deşteaptă şi prea vrei să faci numa' ce-ţi vine ţie.

Între mamă şi fiică era ură curată. Se aşternu o linişte care nu se lăsa risipită. Ursula, însă, ştia că trebuie să-nceapă.

— Mi-au scris, aşa că trebuie să mă duc, spuse ea.

— De unde-o să iei bani de drum ? o-ntrebă taică-său.

— O să-mi dea unchiul Tom, spuse ea.

Linişte din nou. De data asta cîştigase Ursula.

Într-un tîrziu tatăl îşi ridică capul. Parcă era dus de pe lume, parcă vroia să se lase dus, să facă o simplă afirmaţie.

— Să ştii că pîn-acolo n-ajungi tu, spuse el. Am să-l rog pe domnul Burt să-ţi caute un loc aici. N-o să te las singură tocma' dincolo de Londra.

— Da' la Kingston trebuie să mă duc, spuse ea. Mi-au trimis vorbă.

— S-or descurca ei şi fără tine, spuse el.

Ursula era gata-gata să izbucnească în lacrimi.

— Bine, spuse ea încet, dar fierbînd, acolo nu mă lași, da' un post tot îmi găsesc eu. Acasă *nu* stau.

— Da' ce, parcă te ține cineva acasă ! strigă el ca apucat, învinețindu-se de mînie.

Ursula nu mai spuse nimic. Se-ndîrjise, arogantă și zîmbitoare, nepăsătoare față de toți ceilalți. În halul în care era ar fi fost în stare să se omoare. Se duse cîntînd în salon :

C'est la mère Michel qui a perdu son chat,
Qui crie par la fenêtre qu'est-ce qui le lui rendra...

Cîteva zile Ursula rămase înverșunată și zîmbitoare, cîntînd pentru ea numai, jucîndu-se cu copiii, dar rece față de părinți. Îndîrjirea și zîmbetul o ținură patru zile. Și cînd începură s-o cam lase, îi spuse lui Brangwen către seară :

— Ai vorbit pentru post ?

— Am vorbit cu domnul Burt.

— Ce-a zis ?

— Mîine se-adună comitetu'. O să-mi spună vineri.

Așa că așteptă pînă vineri. Kingston-on-Thames fusese un vis fermecător. Aici simțea realitatea dură și crudă. Așa că știa c-o să se-ntîmple și asta. Căci, își dădu ea seama, nimic nu se-mplinește decît în realitatea asta limitată și aspră. Nu vroia să fie învățătoare la Ilkeston, fiindcă-l cunoștea bine și-l detesta din tot sufletul. Dar vroia să fie liberă și trebuia să-și caute libertatea oriunde.

Vineri taică-său îi spuse că era un post vacant la școala de pe Brinsley Street și că, probabil, o să i-l rețină fără să se mai obosească ea să facă cerere.

Îi sări inima din loc. Școala era într-un cartier de săraci și Ursula știa ce-nseamnă asta. Cunoscuse copii ca ăia. Strigaseră și aruncaseră cu pietre după ea. Dar, ca învățătoare, o să fie cineva și era grozav.

Directorul, domnul Harby, era un om mic, bine legat, nedeosebindu-se cu nimic de alții, credea ea. Dar ea o să-i aducă lumina grației și rafinamentului și el o s-o stimeze imediat. Ea o să fie steaua întregii școli, copiii o să înflorească, iar profesorii, ca niște plante înalte și robuste, o să-și scoată la lumină florile cele mai alese.

Veni și ziua de luni. Era sfîrșitul lui septembrie și-nceputse o ploaie măruntă. O s-o pornească spre pămîntul cel nou. Trecutul se ștersese de tot. O să sfîșie vălul care-ascundea lumea cea nouă.

Așteptă la capătul tramvaiului. Aici era începutul. În față era gara spre Nottingham, de unde plecase Theresa spre școală cu o jumătate de oră în urmă. În spate era școala la care fusese cînd era mică și trăia bunica. Bunica murise de doi ani. Acuma, la Marsh, era o femeie străină cu unchiul Fred, și-un copilaș.

Aștepta în stație și gîndul i se-ntoarse repede în copilărie : la bunicul care-o tachina, cu barba lui blondă și ochi albaștri, și cu trupul lui mare, monumental ; se-necase ; la bunica pe care Ursula spunea cîteodată c-a iubit-o mai mult decît orice pe lume ; la școală, la frații Phillips : unul era acum cavalerist, altul era miner. Se ținea cu patimă de trecut.

Ajunse la școală și se duse spre cancelarie. Bătu timid la ușă.

— Intră ! se-auzi o voce mirată de bărbat, ca dintr-o celulă de pușcărie.

Ursula intră-n cămăruța întunecoasă, unde soarele nu pătrundea niciodată. La masă era un slăbănog care lucra ceva. Se uită la Ursula cu fața lui ascuțită, îi spuse „Bună dimineața" și-și văzu mai departe de treabă.

Ursula îl urmărea fascinată. La lumina slabă a lămpii cu gaz, în întunecimea și strîmtoarea camerei, totul părea ireal.

— Ce dimineață nesuferită ! spuse ea.

— Da, zise el, e-o vreme de nu-ți vine să scoți nici cîinele din casă.

Ursula nu știa ce să spună. Își scoase haina de ploaie.

— Am venit prea devreme ? întrebă ea.

— E și 25, spuse el. Sînteți a doua. Eu am fost primul astăzi.

Ușa se deschise și apăru o femeie scundă, de vreo 28 de ani.

— O, Ursula ! exclamă nou-venita. Ai și sosit ! Dar nu-ți scoți pălăria ?

Domnișoara Violet Harby își scosese deja acele de la pălărie și și le-mplînta în haină.

— E-o dimineaţă groaznică, spuse ea, groaznică ! Şi dacă nu pot să sufăr ceva pe lumea asta e dimineaţa de luni, cînd mai şi plouă. Cîrduri de copii care se tîrăsc spre şcoală... şi n-ai cum să-i ţii în frîu.

Intrară în sala cea mare, despărţită în două de un perete de sticlă, cu două uşi deschise. Se-auzea ticăitul ceasului şi ecoul lui. Aşa că vocea domnişoarei Harby răsună de două ori cînd spuse :

— Asta-i clasa cea mare. Aici e locul dumitale, clasa a V-a.

Pentru Ursula totul era fascinant şi oribil. Lumina ciudată, ca de cameră mortuară, îi schimbă starea de spirit. Ea crezuse că ploaia e de vină. Se uită din nou în sus. Avea un sentiment groaznic, că e închisă în aerul rigid şi inflexibil, departe de viaţa unei zile obişnuite.

Era ca-ntr-o închisoare. Se uită la pereţii decoloraţi, verde pal şi cafeniu, la ferestrele mari cu muşcate, la rîndurile lungi de bănci şi-o cuprinse groaza. Asta era lumea cea nouă, viaţa cea nouă care-o ameninţau.

Era aici, în realitatea asta aspră şi crudă — *realitate !* Asta era realitatea, marea realitate, iar iubitul ei Cossethay era realitatea lipsită de importanţă. Puşcăria asta de şcoală era realitatea. Se simţea strivită, vedea că visase-n prostie. Venise cu sentimente bune şi generozitate într-un loc unde nimeni n-avea nevoie de ele.

Se întoarseră în cancelarie. Era ciudat să simţi că trebuie să-ţi schimbi personalitatea.

Domnul Harby era în cancelarie, în faţa unui dulap mare cu uşile deschise, în care Ursula văzu teancuri de sugativă roz, de cărţi noi şi lucioase, cutii cu cretă şi sticle cu cerneală colorată. Era ca o comoară. El era atît de absorbit de munca lui că nici nu se uită la Ursula. Cînd avu o clipă de răgaz, scoase nasul din hîrtii şi-i spuse bună dimineaţa.

— Aţi venit pe ploaie, zise el.

— O, nu-i nici o problemă. Sînt obişnuită, replică Ursula cu un zîmbet nervos.

Dar el deja nu-o mai asculta şi n-o mai băga în seamă.

— Aici o să vă semnați, îi spuse el ca unui copil, și aici o să scrieți la ce oră veniți și plecați.

Ursula se semnă în condică. Nimeni n-o mai băgă în seamă. Ea-și stoarse creierii să găsească un subiect de conversație, dar degeaba.

Prima săptămînă trecu într-o derută totală pentru Ursula. Nu știa să predea și simțea că n-o să-nvețe niciodată. Domnul Harby venea din cînd în cînd la orele ei ca să vadă ce face. Se simțea atît de incompetentă cînd era el acolo, terorizînd și-amenințînd, atît de ireală, că tremura, devenea neutră și dispărea.

Curînd Ursula ajunse să se teamă de el și-n fundul sufletului avea sămînța urii, căci îl sfida. Cu toate astea el era stăpînul. Toți ceilalți profesori îl urau și-și împărtășeau ura. Căci el era stăpînul lor și-al copiilor. Asta părea să fie singurul lui scop în viață : să-și exercite autoritatea oarbă asupra școlii. Și profesorii și elevii, toți erau supușii lui. Numai că, fiindcă profesorii aveau și ei ceva autoritate, îi detesta din instinct.

Ursula se-mprieteni cu Maggie Schofield, învățătoarea de la clasa a III-a. Domnișoara Schofield avea vreo 23 de ani și era o fată supusă, care se ținea la distanță de ceilalți profesori. Era frumoasă, gînditoare și parcă trăia în altă lume, mai bună.

Era luni. Ursula venise de o săptămînă și începuse să se obișnuiască, deși era încă o străină. Abia aștepta să mănînce la prînz cu Maggie. Asta era punctul luminos al zilei.

Elevii ei o luaseră razna. Nici nu-și dădea seama cît de rău își făcea cu îngăduința asta superioară, cu *laisser-aller* și cu bunătatea ei. Copiii plecau, ea scăpa de ei și cu asta, basta. Se ducea repede în cancelarie.

Domnul Brunt stătea pe vine și punea niște budincă de orez la încălzit.

— Dac-aș fi în locul dumitale, domnișoară Brangwen, spuse el amenințător, aș fi mai sever cu clasa mea.

— De ce ? întrebă ea naiv, dar speriată. Nu sînt destul de severă ?

— Fiindcă, repetă el fără s-o ia în seamă, o să dai de bucluc dacă nu-i ţii în frîu. O să ai necazuri şi Harby o să te mute, asta o să fie. Mai mult de şase săptămîni n-ai să stai aici, dacă nu-i ţii în frîu.

— Dar..., spuse Ursula amărîtă.

— Harby n-o să te-ajute. O să te lase-n pace, să meargă din ce în ce mai rău, pînă cînd ori ai să pleci singură, ori o să te dea el afară. Pe mine puţin mă interesează. Numai că nu vreau să laşi o clasă cu care să am eu de furcă după aia.

Orele ei deveniră ceva mecanic. Era tot timpul încordată şi asta i se părea nefiresc şi obositor. Dar era şi-o oarecare plăcere în abrutizarea la care o adusese şcoala : atîta muncă, atîţia copii de ţinut în frîu, că, pînă la urmă, uitai de tine. Cînd munca o să devină obişnuinţă şi sufletul n-o să mai conteze, atunci o să fie aproape fericită.

Examenul bătea la uşă şi clasa ei nu era pregătită. Nu-i plăcu deloc că trebuia să iasă din eul ei şi să-şi exercite toată forţa, să-i oblige pe copii să înveţe cu sîrg la aritmetică. Ei nu vroiau să înveţe, ea nu vroia să-i oblige. Şi totuşi avea mustrări de conştiinţă, o a doua conştiinţă, care-i spunea că nu muncea cum trebuie. O enerva pînă la nebunie şi-şi vărsa toată enervarea în clasă. Urma o zi de luptă, ură şi violenţă cînd, ducîndu-se spre casă, simţea că i se furase seara cu tonuri arămii şi ea însăşi fusese-nchisă undeva în întuneric şi pusă-n lanţuri, fiindcă nu muncise cum trebuie în ziua respectivă.

Ura şcoala. Plîngea şi nu credea în ea. De ce trebuiau copiii să-nveţe şi de ce trebuia *ea* să-i înveţe ? Ce prostie mai era şi asta ? Totul era contrafăcut, nenatural. Şcoala, socotelile, gramatica, examenele, cataloagele, toate erau nimicnicie goală !

De ce trebuia să-şi pună devotamentul la picioarele acestei lumi ? De ce s-o lase s-o domine ? De ce să lase lumea ei de soare cald şi viaţă plină de sevă să fie distrusă ? N-avea de gînd să facă una ca asta. N-avea de gînd să fie prizonieră în lumea găunoasă şi tiranică, fă-

cută de mîna omului. Nici n-o să-i pese. Ce conta dacă clasa ei nu ieşea bine la examen ? Ei şi ?

Cu toate astea, cînd veni examenul şi clasa ieşi prost, a fost tare nenorocită şi n-a mai fost în stare să se bucure de venirea verii, s-a închis în ea. Nu putea să scape din lumea asta a muncii, să meargă pe cîmp unde era fericită. Trebuia să aibă un loc al ei în lumea muncii şi să fie recunoscută ca membră cu drepturi depline. Pe vremea aia, aşa ceva era mai important decît cîmpul, soarele şi poezia. Dar cu-atît mai mult ura Ursula situaţia asta.

Era foarte greu, gîndea ea, în orele lungi de leneveală din vacanţa de vară, era foarte greu să fie ea însăşi, ea, fericita, care-i plăcea aşa de mult să stea la soare, să se joace, să înoate, să fie mulţumită şi-n acelaşi timp să fie o învăţătoare minunată care obţine rezultate excelente de la clasa ei. Se gîndea cu bucurie la vremea cînd n-o să mai fie învăţătoare. Dar, vag, îşi dădea seama că răspunderea se cuibărise-n ea şi că, deocamdată, principala ei îndatorire era munca.

Trecu toamna şi iarna era pe drum. Ursula intră din ce în ce mai mult în lumea muncii şi-n ceea ce se numeşte viaţă. Nu se gîndea la viitor, decît la cel apropiat : mai avea un pic pînă la colegiu. Se prinse cu furie de gîndul ăsta. O să meargă la colegiu şi-o să-nveţe doi sau trei ani fără să plătească nimic. Făcuse cerere şi avea locul asigurat pentru anul următor.

De învăţat, învăţase întruna. O să-şi aleagă franceza, latina, engleza, matematica şi botanica. Mergea la ore la Ilkeston şi învăţa seara. Căci trebuia să cucerească lumea asta, să strîngă cunoştinţe, să obţină diploma. Şi muncea cu furie, căci avea o dorinţă care-o împingea înainte. Aproape totul era subordonat acestei singure dorinţe de a-şi găsi locul în lume. Ce loc anume, nu se-ntreba. Dorinţa oarbă o mîna înainte. Trebuia să-şi găsească şi să-şi ocupe locul.

Ştiuse dinainte că n-o să fie mare lucru de capul ei ca învăţătoare. Dar nici nu dăduse chix. Ura munca asta, dar se descurcase.

Maggie plecase de la şcoala aia şi găsise un post mai pe măsura ei. Cele două fete rămaseră prietene. Se-ntîlneau

la cursurile serale, învățau și-ntr-un fel se-ncurajau una pe alta să spere. Nu știau încotro se-ndreaptă și nici ce vroiau în ultimă instanță. Dar știau că acuma vroiau să-nvețe, să știe să facă ceva.

Vorbeau de iubire și căsătorie și de situația femeii în căsnicie. Maggie era de părere că dragostea e floarea vieții care-nflorește ca din senin, fără nici o regulă, și că trebuie s-o iei oriunde-o găsești și să te bucuri de ea în cele cîteva clipe ale scurtei ei vieți.

Pe Ursula n-o mulțumea asta. Credea că-l mai iubește pe Anton Skrebensky. Dar nu-i ierta că nu fusese destul de puternic ca s-o recunoască pe ea ca individualitate. O negase. Atunci cum să-l iubească ? Atunci cum să spui că dragostea e absolută ? Ea nu credea una ca asta. După părerea ei, iubirea era o cale, un mijloc, nu un scop în sine, cum zicea Maggie. Drumul spre iubire îl găseai întotdeauna, dar unde ducea ?

— Cred că pe lume-s mulți bărbați pe care-i poți iubi, spuse Ursula, dar numa unul...

Se gîndea la Skrebensky. Inima-i era pustie de cînd o cunoscuse pe Winifred Inger.

— Dar trebuie să faci deosebirea între iubire și pasiune, spuse Maggie. Bărbații fac ușor o pasiune, dar de iubit, nu sînt în stare să te iubească, adăugă ea cu o urmă de dispreț.

— Da, spuse Ursula cu vehemență, lăsîndu-te să-i citești în priviri suferința, aproape fanatismul. Pasiunea e numai o parte a iubirii. Și pare-așa de nemaipomenită pentru că nu durează. De-asta pasiunea n-aduce niciodată fericirea.

Ea era pentru bucurie, pentru fericirea care durează, spre deosebire de Maggie, care credea în triste̦te și în trecerea inevitabilă a lucrurilor. Ursula suferea cumplit din cauza vieții. Maggie era totdeauna stingheră, totdeauna reținută, așa că se cufundă într-o triste̦te grea care era însăși hrana vieții ei. În ultima iarnă pe care-au petrecut-o la școală, prietenia celor două fete ajunse la apogeu. În iarna aia a îndurat Ursula și s-a bucurat cel mai mult

de tristețea lui Maggie din cauza însingurării, tristețe fără de care Maggie n-ar mai fi fost ea. Maggie s-a bucurat și-a îndurat zbaterile Ursulei de-a rupe chingile vieții care-o țineau legată. Și pe urmă cele două fete începură să se îndepărteze una de alta, căci Ursula se smulse din acea formă de viață, în care Maggie trebuia să rămînă ca într-un țarc.

CAPITOLUL XIV

Se lărgește cercul

Familia Schofield, familia lui Maggie, locuia într-o casă mare de grădinar, care era jumătate fermă, în spate la Belcote Hall. Casa era umedă, așa că cei din familia lui Maggie își găseau tot felul de ocupații pe-afară. Tatăl era paznic de vînătoare și crescător de vite, băiatul cel mare era grădinar și umplea piața cu legume din grădina lui, iar celălalt fiu era fermier și grădinar. Ca și la Cossethay, familia era mare.

Ursulei îi plăcea la nebunie să stea la Belcote, să fie tratată ca mare doamnă de frații lui Maggie. Amîndoi erau bărbați bine. Cel mare avea 26 de ani. Era grădinar ; un om nu prea înalt, dar solid și bine făcut, cu ochi căprui și plini de lumină, care-i jucau în cap tot timpul, cu o față cu trăsături frumoase, arsă de soare, și o mustață ca aurul, lungă, de care trăgea întruna cînd vorbea cu Ursula.

Fata era entuziasmată fiindcă bărbații erau plini de atenție cînd se-apropia ea. Putea să facă lumina să le inunde privirile, putea să-l facă pe Anthony, fratele cel mare, să-și tot răsucească mustața la nesfîrșit. Știa că putea să facă aproape ce vroia cu ei cînd se punea pe rîs și pe trăncănit. Erau îndrăgostiți de ideile ei și erau numai ochi și urechi cînd vorbea cu vehemență despre politică și economie. Iar ea, în vreme ce vorbea, vedea ochii de-un căpriu auriu ai lui Anthony cum o urmăresc și prind să strălucească precum ochii unui satir. El nu-i asculta vorbele, o asculta pe ea, căci îl făcea să se simtă-n al nouălea cer. Și ei îi plăcea treaba asta la nebunie.

El era ca un faun încîntat că Ursula merge cu el prin sere ca să se uite la plăntuțele verzi, la primulele roz, care-i făceau semn cu căpșoarele printre frunze, și la cinerariile mov, purpurii și albe, care făceau pe nebunele cu

frumusețea lor. Ea îl întreba de toate și el îi răspundea foarte exact și amănunțit, într-un fel ciudat și pedant care-o făcea să rîdă. Și cu toate astea o interesa cu-adevărat cu ce se ocupa el. Iar el avea pe chip acea lumină ciudată din ochii țapului priponit de gard.

Ursula trăia întruna cu sentimentul vinovăției față de Maggie din cauza lui Anthony. Biata Maggie stătea deoparte, simțindu-se trădată. Maggie și Anthony se dușmăneau din instinct. Ursula se-ntoarse la prietena ei, toată numai afecțiune și milă, ceea ce Maggie primi cu o oarecare neplăcere. Apoi poezia, cărțile și învățatul luară locul lui Anthony, cu mișcările lui de țap cu tot.

Cînd era Ursula la Belcote, căzu prima zăpadă. Dimineața, o plapumă de nea învelise tufele de smirdar.

— Ieșim un pic ? spuse Maggie.

Luară cheia de la poartă și hoinăriră prin parc.

Într-o seară, cînd venea pe potecă, Ursula se-ntîlni cu Anthony și merseră alături un timp.

— Mi se pare-atît de minunat aici, spuse ea.

— Zău ? Mă bucur că-ți place, zise el c-o încredere ciudată-n glas.

— O, e nemaipomenit ! Ce altceva poți să-ți dorești decît să stai într-un loc minunat ca ăsta și să faci plantele să crească în grădina ta ! E ca grădina raiului !.

— Ți-ar plăcea să stai aici cu mine ? întrebă el încercînd marea cu degetul.

Ea se făcu albă de frică. Ajunseseră la poartă.

— Cum ? întrebă ea. Că doar nu ești singur aici.

— Ne-am putea căsători, răspunse el.

— Nu cred c-aș putea, spuse ea simțind propunerea ca o insultă.

A doua zi Maggie îi spuse :

— Ursula, eu nu l-aș face pe Anthony să te iubească dacă nu-l vrei. Nu-i frumos.

— Dar, Maggie, nu l-am făcut niciodată să mă iubească, zise Ursula îngrozită și suferind de parcă s-ar fi dedat la cine știe ce josnicie.

Totuși îi plăcea Anthony. Toată viața s-a-ntors din cînd în cînd cu gîndul la el și la ce-i oferise. Dar și ea și el erau călători pe fața pămîntului, iar el era o vietate singuratică ce-și găsea împlinirea prin simțuri.

Ursula se gîndea mereu la colegiu. Să vină odată și atunci o să se smulgă din viața de pînă acum. Căci și taică-său avea să se mute. Toți aveau să plece de la Cossethay.

Brangwen era nepăsător ca pînă acum în privința situației lui. Cînd i s-a propus să facă cerere pentru unul din posturile de instructor de lucru manual, care aveau să fie create de Comitetul de Învățămînt din Nottingham, i s-a părut că i s-a dat un spațiu în care să se miște și să scape din țarcul lui sufocant și întunecat. Trimise cererea cu încredere. Avea un fel de credință în soarta lui supranaturală.

Și nevastă-sa era amatoare să schimbe ceva. Se plictisise de Cossethay. Casa era prea mică pentru atîtea suflete. Și fiindcă avea aproape 40 de ani, doamna Brangwen s-trezi din somnolența maternității și energia începu să i se canalizeze în afară. Era gata să se mute cu toți puii ei.

Acasă era mare agitație. Ursula nu mai avea astîmpăr. În sfîrșit, taică-său avea să fie cineva în societate. O să fie specialist, căci era un om deosebit. Simțea ea că, în sfîrșit, se-ajunseseră cu toții.

O să se mute. O să plece din Cossethay, unde toți trebuiau să fie la fel. Oamenii din sat nu puteau să înțeleagă că fiecare se dezvoltă altfel. Era mare diferență între Ursula, cea de azi, și cea de acum zece ani. Sătenii vedeau că ajunsese mai sus ca ei și se simțeau jigniți. Spuneau că e mîndră și îngîmfată și c-a uitat cînd și-a lăsat opincile la barieră. Ziceau să nu facă pe nebuna, că știau ei ce-i poate pielea. O știau de cînd se născuse. Și pe ea o durea că nu se mai simțea bine printre ei.

Își făcea visuri despre locul unde o să meargă, unde oameni culți și cu simțire nobilă o să fie prieteni cu ea, iar ea o să se miște într-o lume a sentimentelor libere. Visa să aibă o prietenă simplă, mîndră și bogată, care nu l-a cunoscut niciodată pe domnul Harby și pe alții ca el, și căreia să nu-i simtă frica-n glas, cum se-ntîmpla cu Maggie.

De Paști se duse din nou la Maggie pentru cîteva zile. Îl văzu pe Anthony. Se uită la el, se tot uită, doar-doar o deveni mai real. Dar eul ei era în altă parte, parcă era altă ființă.

N-o să mai meargă nimeni la mare în vacanță. Vacanța era mutarea de la Cossethay.

Aveau să stea lîngă Willey Green. Era un sat vechi și liniștit, la marginea unui ținut cu multe mine de cărbuni și foarte aglomerat.

La Willey Green era Grammar School, unde Brangwen avea de lucru de două ori pe săptămînă și unde se făceau tot felul de experiențe în domeniul învățămîntului.

Ursula vroia să stea în partea mai retrasă de la Willey Green, spre Southwell și pădurea Sherwood. Era atîta minunăție și romantism acolo !

Dar dacă ieși în lume, trebuie să ieși cum se cuvine. Și Will Brangwen trebuia să fie modern. Cu banii neveste-si cumpără o casă destul de mare în partea mai nouă a Beldover-ului. Era o vilă făcută de văduva unui fost proprietar de mină, pe o străduță laterală de lîngă biserică.

Ursula era cam tristă. În loc s-ajungă mai sus, ajunseseră într-un orășel negru de cărbune, în partea nouă cu case din cărămidă roșie.

Porniră să se mute cum se termină școala.

Ursula plecă la sfîrșitul lui iulie, cînd începu vacanța de vară. Pentru ultima oară stătea în fața copiilor care-și spuneau rugăciunile și cîntau un imn.

— La revedere, copii. N-am să vă uit și nici voi să nu mă uitați.

— Nu, domnișoară, strigară ei în cor, cu chipuri strălucitoare.

În cancelarie profesorii discutau unde-o să se ducă. Erau nerăbdători, dar se ataşaseră unul de altul precum marinarii care trebuie să părăsească o corabie.

Acum era rîndul domnului Harby să-i țină Ursulei un discurs.

— Ei bine, făcu el, trebuie să ne luăm la revedere de la domnișoara Brangwen și să-i urăm mult noroc în viitor. Sper c-o să ne mai întîlnim și-o să auzim cum îi merge.

— O, bineînțeles, spuse Ursula roșind, bîlbîindu-se și rîzînd în același timp. O să trec să vă văd.

— Domnișoara Schofield ne-a dat ideea acestor două cărți, spuse el punînd două volume pe masă. Sper c-o să vă placă.

Sfioasă, Ursula luă cărţile. Era un volum din poeziile lui Swinburne şi o carte de Meredith.

— Vai, o să le ţin tot timpul lîngă inimă, spuse ea. Vă mulţumesc foarte mult... vă mulţumesc tuturor foarte mult... e aşa de...

Se fîstîci de tot şi, roşie ca focul, întoarse nerăbdătoare filele cărţii, făcîndu-se că e-nnebunită după ele, dar, de fapt, nevăzînd nimic.

Pînă la urmă ajunse în stradă. Aruncă o privire fugară la clădirea şcolii, se uită în josul drumului pe care-l ştia aşa de bine şi se-ntoarse cu spatele. I se strînse inima. Pleca.

— Noroc, îi ură ultimul profesor cu care dădu mînă în capătul străzii. Te-aşteptăm să vii înapoi.

El spusese totu-n ironie, ea rîse şi plecă. Era liberă.

Tremura de mîndrie şi bucurie. Ţinea la cele două cărţi ca la ochii din cap. Erau amintiri, rezultatul şi trofeele celor doi ani care, slavă Domnului, se terminaseră.

„Ursulei Brangwen, cu cele mai bune urări pentru viitor, în amintirea timpului petrecut în şcoala noastră." Era scrisul citeţ şi ordonat al directorului. Parcă şi vedea mîna ţinînd grijuliu tocul şi degetele groase acoperite cu smocuri de păr negru.

El semnase. Toţi ceilalţi profesori semnaseră şi ei. Ursula era bucuroasă să aibă toate semnăturile lor. Simţea că-i iubeşte pe toţi. Erau tovarăşii ei de muncă. Plecă de la şcoală cu o mîndrie pe care n-avea s-o piardă niciodată. Avea locul ei ca părtaşă în munca şcolii ; colegii ei semnaseră, era de-a lor. Şi era unul din muncitorii care pusese o cărămidă mică în construcţia ce-o făcea omul. Fusese părtaşă la această construcţie.

Veni ziua mutării. Ursula se scula dimineaţă ca să împacheteze ce mai rămăsese. Sosiră căruţele, pe care li le împrumutase unchiul ei de la Marsh, în perioada de răgaz dintre strînsul fînului şi al grîului. Odată lucrurile puse-n căruţă, Ursula se urcă pe bicicletă şi-o luă la goană spre Beldover.

Casa era a ei. Intră în liniştea care mirosea a podele albe de-atîta frecat. În sufragerie puseseră pe jos o rogojină groasă din trestie, tare şi-avînd culoarea minunată a

trestiei uscate de razele soarelui. Pereții erau cenușiu deschis, ușile erau cenușiu închis. Ursula admiră casa în timp ce soarele intra revărsîndu-se prin ferestrele mari.

Deschise larg ușile și ferestrele ca să intre soarele. Florile străluceau în grădinița de lîngă drum, cu fața spre cîmpul pe care-aveau să se construiască alte case mai tîrziu. Nu venea nimeni. Porni să se plimbe prin grădină. Cele opt clopote de la biserică băteau ora. Ursula auzea zgomotul orașului în jur.

În sfîrșit, apăru și căruța de după colț, cu mobilele cunoscute îngrămădite una peste alta într-un mod cu totul nedemn. Tom, fratele ei, și Theresa veneau în pas de marș, pe lîngă șandrama, mîndri c-au mers pe jos 10 mile și mai bine de la capătul liniei de tramvai. Ursula turnă bere și oamenii băură cu sete în ușă. A doua căruță venea și ea. Tatăl apăru pe bicicleta cu motor. Urmă căratul mobilei pe scări pînă pe terasă, unde-o lăsară claie peste grămadă în soare, ciudată și neplăcută la vedere.

Era o încîntare să lucrezi cu Brangwen, căci era vesel și săritor. Ursula vroia să-l convingă unde s-așeze lucrurile grele. Se uita îngrijorată la buluceala de pe scări și de la uși. Lucrurile mari erau deja înăuntru și căruțele plecară. Ursula și taică-său cărară mai departe lucrurile ușoare care rămăseseră pe terasă și le puseră la locul lor. Veni vremea mesei. Mîncară pîine cu brînză în bucătărie.

— Hai să-i dăm înainte, spuse Brangwen vesel.

Mai sosiră două transporturi. Toată după-masa și-o petrecură luptîndu-se să care mobila sus. Către ora 5 apăru ultima încărcătură, din care făceau parte și doamna Brangwen și copiii cei mici, aduși de unchiul Fred în trăsurică. Gudrun venise pe jos cu Margaret de la gară. Sosise toată familia.

— Așa ! zise Brangwen cînd nevastă-sa se dădu jos din trăsură. Acuma sîntem toți.

— Ce bine, zise nevastă-sa bucuroasă.

Înseși vorbele puține schimbate de cei doi și intimitatea lor tăcută clădiră o casă în inimile copiilor, care se strînseră ciorchine în jurul lor, căci se simțeau străini în casa cea nouă.

Totul era cu susu-n jos. Dar aprinseră focul în bucătărie, întinseră covoraşul în faţa căminului, puseră ceainicul pe plită şi doamna Brangwen se-apucă să facă prima mîncare aproape de apusul soarelui. Ursula şi Gudrun şmotruiau în dormitoare, lumînările umblau de colo-colo. Apoi, din bucătărie veni miros de ouă cu şuncă şi cafea şi, la lumina lămpii cu gaz, începură să-nfulece mîncarea făcută la repezeală. Toţi parcă se-nghesuiseră unii-n alţii, ca o mică tabără într-un loc necunoscut. Ursula simţea pe umerii ei povara răspunderii şi avea grijă de cei mai mărunţei. Cei mai mici se ţineau de fusta mamei.

Se-ntunecase şi copiii se duseră la culcare somnoroşi, dar emoţionaţi. Trecu mult pînă nu se mai auzi nici un glas. Aveau un sentiment nemaipomenit de aventură.

Dimineaţa se treziră toţi imediat ce se crăpă de ziuă. Copiii strigau :

— Cînd m-am trezit, nu ştiam unde sînt !

Se-auzea zgomotul ciudat al oraşului şi dangătul repetat al clopotelor mari de la biserică, mult mai aspru şi mai persistent decît cel al clopotelor mici de la Cossethay. Se uitau pe fereastră dincolo de celelalte case noi din cărămidă roşie, spre dealul împădurit de peste vale. Aveau un sentiment încîntător de spaţiu şi libertate, spaţiu, lumină şi aer.

Dar, încet-încet, se puseră toţi pe treabă. Erau o familie neglijentă şi dezordonată. Dar cînd se apucau să pună casa în ordine, lucrurile mergeau strună. Pînă seara totul era aranjat, în mare.

Nu vroiau să-şi ia o servitoare pe care s-o ţină-n casă, vroiau doar o femeie care să plece seara. Şi deocamdată n-o să ia nici femeie. Vroiau să facă ce le place-n casa lor şi n-aveau chef să se bage vreun străin printre ei.

Capitolul XV

AMĂRĂCIUNEA EXTAZULUI

Hărnicia făcea ravagii prin casă. Ursula nu mergea la colegiu pînă-n octombrie. Așa că, avînd clar simțul răspunderii, ca și cum trebuia să se exprime pe ea însăși în casa asta nouă, se puse pe treabă, aranjînd, stricînd, aranjînd din nou, alegînd și inventînd.

Putea să folosească sculele obișnuite ale tatălui, atît pentru lemn, cît și pentru metal, așa că ciocănea și repara întruna. Maică-sa era foarte mulțumită că are cine să facă treburile astea. Pe Brangwen îl interesa toată povestea. Avea mare-ncredere în fiică-sa. El însuși lucra de zor în grădină, ca să-și pună pe picioare atelierul.

Ursula terminase deocamdată ce-avea de făcut. Salonul era mare și gol. Puseseră covorul cel bun de Wilton, de care era atît de mîndră toată familia, canapeaua și fotoliile cele mari îmbrăcate-n creton lucios, pianul, o sculptură micuță făcută de Brangwen din ghips și alte cîteva lucruri, dar nu foarte multe. Era prea mare și-ți dădea sentimentul că e mai gol decît era în realitate. De-aceea nici nu-i interesa prea mult, dar le plăcea să-l știe acolo, mare și gol.

Casa lor era de fapt sufrageria. Acolo, rogojina aspră de trestie lumina podeaua și făcea lumina să le pătrundă la toți pînă-n fundul sufletului. În nișa cu fereastră era un loc larg și plin de soare, masa era așa de masivă că nici n-o puteai urni din loc, iar scaunele erau solide că puteai să le răstorni și tot nu le sărea nici o aschie. Orga pe care-o făcuse Brangwen era într-o parte și părea neobișnuit de mică, iar bufetul fusese redus acceptabil la proporții normale. Asta era camera de zi a familiei.

Ursula avea dormitorul ei. Era de fapt o cameră pentru servitori, mică și fără nici un chichirez. Fereastra dădea

spre grădina din spate și, trecînd peste grădina lor, vedeai alte grădini, ale altora, unele vechi și foarte frumoase, altele pline de cutii pentru împachetat. Mai vedeai din spate și alte case, care erau cu fața pe strada mare, sau casele elegante ale subdirectorului sau caseirului șef, care erau cu fața spre capelă.

Șase săptămîni pînă la începerea cursurilor. În timpul ăsta Ursula citea nervoasă la latină și botanică și lucra pe apucate la matematică. Intra la colegiu ca învățătoare, ca să se pregătească. Dar, întrucît dăduse deja examenul de absolvire, au înscris-o la un curs universitar. La sfîrșitul anului putea să dea examenul și după alți doi ani putea să fie *bachelor of arts*. Așa că era un caz aparte, nu ca orice învățător. O să fie printre studenții particulari care veneau pur și simplu să-și lărgească orizontul. O să fie dintre cei aleși.

În următorii trei ani avea să depindă din nou de părinți mai mult sau mai puțin. Totul era gratis. Taxele le plătea guvernul și, pe deasupra, ea primea o alocație de cîteva lire pe an. O să-i ajungă exact pentru drum și îmbrăcat. Părinții o să trebuiască numai să-i dea de mîncare. Ursula nu vroia să-i pună la cheltuieli prea mari. Acuma nu mai erau cu atîta dare de mînă. Taică-său o să cîștige doar 200 pe an, iar o mare parte din capitalul maică-si se dusese cînd cumpăraseră casa. Dar le mai rămăsese destul ca să se descurce.

Gudrun mergea la Școala de Artă din Nottingham. Făcea în special sculptură. Pentru asta avea talent. Îi plăcea să modeleze-n lut chipuri de copii sau animale. Unele fuseseră deja la expoziția elevîlor și Gudrun era acum un nume. Lîncezea la Școala de Artă și vroia să meargă la Londra. Dar n-ajungeau banii. Și nici părinții nu vroiau s-o lase să plece așa departe.

Theresa se lăsase de-nvățătură. Era o fiță bine făcută și obraznică și nu-i păsa de pretențiile altora. O să stea acasă. Ceilalți erau la școală, în afară de cei mai mititei. Cînd începe anul, or să-i mute la Grammar School din Willey Green.

Ursula murea de nerăbdare să-și facă cunoștințe la Beldover. Nerăbdarea și entuziasmul îi trecură repede. Lua

ceaiul acasă la preot, la farmacist, la celălalt farmacist, la doctor, la subdirector. Practic, cunoștea pe toată lumea. Nu putea să ia oamenii în serios, deși, la vremea aia, tare-ar mai fi vrut.

Bătea toate coclaurile, pe jos sau cu bicicleta, și i se părea grozav de frumoasă partea dintre Mansfield, Southwell și Worksop. Umbla însă numai ca să se distreze. Adevărata explorare o să-nceapă la colegiu.

La început n-a fost dezamăgită. Colegiul cel mare, clădit din piatră, era pe-o stradă liniștită, înconjurat de iarbă și tei ; îl simțea departe, ca pe o țară fermecată. Arhitectura era cam aiurită, știa de la taică-său. Totuși era deosebită de a celorlalte clădiri. Forma lui gotică, destul de drăguță și aducînd a jucărie, era aproape un stil în orășelul ăla industrial, plin de murdărie.

Cu toate că părea amorf, păstra în el amintirea originii mînăstirești a învățămîntului. Sufletul ei își luă zborul spre evul mediu, cînd călugării Domnului țineau învățătura oamenilor și le-o dădeau în umbra religiei. În spiritul ăsta intrase ea la colegiu.

Duritatea și vulgaritatea sălilor și garderobelor o șocară la-nceput. De ce nu era totul frumos ? Dar nu putea să accepte critica deschis. Era pe pămîntul sfînt.

Vroia ca toți studenții să aibă un spirit nobil și pur, vroia să-i audă spunînd numai lucruri adevărate, vroia să-i vadă cu chipuri senine și luminoase precum aveau călugărițele și călugării.

Dar vai, fetele trăncăneau ca niște mori neferecate, chicoteau, erau nervoase, împopoțonate și pline de cîrlionți, băieții păreau meschini și caraghioși.

Curînd se-mprieteni cu o fată care stătuse la Florența ; avea pe umeri o minunată eșarfă mov sau cu desene, peste o roche comună, de culoare închisă. O chema Dorothy Russell și era fiica unui procuror din sud. Dorothy stătea la o mătușă nemăritată din Nottingham și-și petrecea timpul liber muncind pentru Uniunea Socială și Politică a Femeilor. Era tăcută, dar trăia totul foarte intens. Avea o față ca de fildeș și păr negru strîns peste urechi. Ursula o-ndrăgi, dar se temea de ea. Părea așa de bătrînă

și-atît de drastică cu ea însăși. Și-avea numai 22 de ani. Ursula a simțit-o întotdeauna ca prevestitoare a destinului, un fel de Cassandra.

La sfîrșitul primului an, Ursula trecu examenul cu bine, după care urmă o perioadă de acalmie în activitatea ei. Slăbi strînsoarea și se relaxă de tot. Din cauza tensiunii nervoase de la examen, care-o storsese de puteri, era acum într-un soi de pasivitate. Aproape nu mai avea voință.

Toată familia plecă la Scarborough pentru o lună. Gudrun și taică-său lucrau la școala de vară de-acolo și Ursula rămînea mai tot timpul să aibă grijă de copii. Dar cînd putea, o pornea să se plimbe singură.

Stătea și se uita la marea sclipitoare. I se părea foarte frumoasă. Inima înfierbîntată i se umplea de durere.

De la Scarborough se duse la unchiul Tom. Winifred născuse la sfîrșitul verii. Ursulei i se părea ciudată și străină. Între cele două femei era o rezervă pe care nu putea s-o dibuie nimeni. Tom Brangwen era un tată atent și un bărbat foarte de casă. Dar era ceva fals în el și Ursulei nu-i plăcea. Ceva urît și bătător la ochi ieșise la iveală din caracterul lui și-l făcea să invoce întotdeauna motive sentimentale. Deși nu credea în nimic, ajunsese plin de simțire omenească, devenise o gazdă primitoare și atentă, un soț generos și un cetățean model. Și era destul de deștept ca să stîrnească admirație peste tot și să-și păcălească bine nevasta. Ea nu-l iubea. Se mulțumea să trăiască în umbra lui și să se mintă singură.

Cînd ajunse acasă, Ursula se simți ușurată. Mai avea doi ani de liniște. Viitorul îi era asigurat încă doi ani. Se întoarse la colegiu ca să se pregătească pentru examenul final.

Dar în anul acesta, strălucirea colegiului începu să pălească. Profesorii nu erau preoți inițiați în misterele adînci ale vieții și cunoașterii. La urma urmelor, erau numai niște oameni care manipulau niște mărfuri. Atît de mult se obișnuiseră cu mărfurile alea că aproape nici nu le mai vedeau.

Deziluzia aspră și urîtă o cuprinse din nou, aceeași beznă înverșunată de care nu putea să scape ; își dădea

seama de urîţenia ce se-ascundea în spatele fiecărui lucru. Cînd mergea la colegiu după-amiaza, pajiştea era smălţată cu margarete şi teii se scuturau delicat în lumina soarelui. Şi vai, ce chin era să se uite la margarete acum !

Plină de furie şi cu inima împietrită, suportă şi ultimul trimestru. Ar fi preferat să muncească din nou ca să-şi cîştige existenţa. Chiar Brinsley Street şi domnul Harby păreau mai adevăraţi în comparaţie cu viaţa de la colegiu. Ura ei îndîrjită împotriva şcolii din Ilkeston era o bagatelă pe lîngă degradarea sterilă a colegiului. Dar nici la Brinsley Street n-avea să se-ntoarcă. O să devină *bachelor of arts* şi-o să fie un timp profesoară la Grammar School.

Ultimul an la colegiu se tîra alene. Ursula vedea în zare examenul şi plecarea. Simţea cenuşa dezamăgirii scrîşnindu-i printre dinţi. Pasul următor o să fie tot aşa ? Totdeauna avea în faţă o uşă strălucitoare şi, cînd se-apropia de ea, uşa strălucitoare se transforma negreşit într-o poartă care dădea într-o altă curte urîtă, murdară şi fără viaţă. Totdeauna vîrful dealului strălucea spre înaltul cerului şi-apoi, din vîrful dealului, se vedea o altă vale sordidă, colcăind, amorfă , de mizerie.

Şi ce dacă ! Fiecare vîrf de deal era un pic diferit, fiecare vale era într-un fel nouă. Cossethay şi copilăria lîngă tata ; Marsh, şcoala de lîngă Marsh, bunica şi unchii : liceul de la Nottingham şi Anton Skrebensky ; Anton Skrebensky şi dansul sub clar de lună, printre flăcări ; apoi timpul la care nu putea să se gîndească fără să nu se blesteme, Winifred Inger, şi lunile dinainte de a fi învăţătoare ; apoi grozăviile de pe Brinsley Street, învăluite oarecum în pace faţă de ce-i acuma, Maggie şi fratele lui Maggie, a cărui influenţă o simţea încă în tot trupul cînd se gîndea la el ; apoi colegiul şi Dorothy Russell, care era acum în Franţa, apoi următorul pas din nou în lume !

Avea deja o istorie. În fiecare fază era aşa de diferită. Totuşi era mereu Ursula Brangwen. Dar ce-nsemna să fii Ursula Brangwen ? Nici ea nu ştia ce e. Era doar gata să respingă şi să refuze tot. Mereu, mereu, scuipa cenuşa şi scrîşnetul deziluziei, al minciunii. Nu putea decît să se-m-

pietrească respingînd şi iar respingînd. Părea totdeauna negativă în ce făcea.

În ultimul an de colegiu, puţin înainte de Paşti, cînd Ursula împlinise 22 de ani, primi veşti din nou de la Skrebensky. El îi scrisese o dată sau de două ori din Africa de Sud, în primele luni de şedere acolo, şi-apoi, din cînd în cînd, rar de tot, îi trimisese cîte o carte poştală. Nu mai ştia nimic de el de doi ani.

Singurul lucru în care mai credea Ursula era dragostea pe care i-o purtase ea. Era strălucitoare şi neatinsă, ca un lucru păstrat în vitrină pe care să-l admiri de-a pururi. Şi-acum, cînd totul părea un eşec, îşi spunea :

„O, ce drag mi-a fost", ca şi cum, odată cu el, murise şi floarea vieţii ei.

Acum primse din nou veşti de la el. O copleşi durerea. Plăcerea, bucuria spontană dispăruseră. Dar *voinţa* ei se bucura. Voinţa i se prinsese de el. Oare se-ntorsese pentru ea ? Nu-i venea să creadă.

„Draga mea Ursula,

M-am întors iar în Anglia pentru cîteva luni, înainte de a pleca din nou, de data asta în India. Mă-ntreb dacă-ţi mai aduci aminte de vremea cînd am fost împreună. Eu păstrez încă fotografia ta. Probabil că te-ai schimbat de-atunci, căci au trecut vreo şase ani. Peste mine au trecut bine cei şase ani. Am trăit altă viaţă de cînd te-am cunoscut la Cossethay. Mă-ntreb dacă mai vrei să mă vezi. Am să vin săptămîna viitoarte la Derby şi-o să trec prin Nottingham. Poate luăm ceaiul împreună. Îmi dai de ştire ? Aştept cu nerăbdare răspunsul tău.

Anton Skrebensky"

Ursula scoase grăbită un caiet de notiţe şi-ncepu să scrie.

„Dragă Anton,

Da, mai am inelul. Aş fi tare bucuroasă să te văd din nou. Poţi să vii la mine, la colegiu, sau putem să ne întîlnim undeva în tîrg. Îmi dai de ştire ?

A ta prietenă sinceră..."

Ca pe vremea cînd era elevă, merseră să bea ceaiul împreună, la aceaşi ceainărie.

Ursula se uită la el şi văzu cît se schimbase. Asemănarea mai exista, vedea asemănare, dar el trăise într-o lume diferită de a ei. Era ca şi cum ei doi încheiaseră un armistiţiu şi-acum se-ntîlniseră în cadrul armistiţiului. Nu foarte clar, dar din prima clipă Ursula îşi dădu seama că erau doi duşmani care se-ntîlniseră la armistiţiu. Fiecare mişcare şi cuvînt de-al lui erau străine de fiinţa ei.

Şi totuşi, Ursula mai era îndrăgostită de ţesătura fină a feţei lui, a pielii. Era mai ars de soare şi mai puternic, fizic. Era bărbat acum. Ursula îşi zicea că bărbăţia din el îl făcea să pară ciudat, străin. Cînd era numai un adolescent, nestatornic precum apa, era mai aproape de ea. El vorbea, dar nu cu ea. Ea încerca să-i vorbească, dar vorbele ei n-ajungeau la el.

— Cît stai în Anglia ? îl întrebă ea.

— Nu ştiu sigur, dar, oricum, cel mult pînă-n iulie.

Apoi tăcură amîndoi. El era aici, în Anglia, pentru şase luni. Aveau şase luni. El aşteptă. Aceeaşi rigiditate de fier, ca şi cum lumea era făcută din oţel, puse stăpînire pe ea. N-avea rost să-ţi îndrepţi glasul trupului spre monumentul ăsta de fier forjat.

Imaginaţia ei se adaptă imediat situaţiei.

— Ai un angajament în India ? îl întrebă.

— Da, şi-am exact şase luni pînă atunci.

— Te bucuri că te duci acolo ?

— Cred că da. Au o viaţă socială intensă... vînătoare, polo... cai buni... muncă, slavă Domnului !

Ieşiră în stradă.

— Ce-ai vrea să facem ? întrebă el. Ce *putem* face ?

Era o seară întunecoasă de martie. Bătea vîntul.

— N-avem ce să facem, răspunse ea.

Ăsta era răspunsul pe care-l aştepta şi el.

— Hai să ne plimbăm atunci. Pe unde s-o luăm ? întrebă el.

— Să mergem spre rîu, propuse ea timidă.

Merseră alături. El o trase lîngă el cu patimă subtilă, puternică, dar care nu vroia să iasă la lumină, ca şi cum cei doi aveau o înţelegere secretă care ţinea numai în

bezna cea mai neagră. Bezna cea mai neagră era universul lor.

— E ca-nainte, spuse ea.

Şi totuşi nu era cîtuşi de puţin ca înainte. Cu toate astea, inima lui bătea la unison cu a ei. Amîndoi aveau aceleaşi gînduri.

— Ştiam c-o să vin înapoi, spuse el în cele din urmă.

Pe ea o trecură fiorii.

— M-ai iubit mereu ? îl întrebă.

— A trebuit să mă-ntorc la tine, spuse el ca hipnotizat. Te vedeam mereu în tot ce făceam.

Ea tăcea, triumfătoare, precum destinul.

— Te-am iubit, spuse ea, mereu.

El o trase mai aproape de el şi merseră mai departe în tăcere.

Deodată Ursula se-ntoarse spre el şi-l prinse strîns cu mîini ca de oţel.

— Mă iubeşti ? îl întrebă ea chinuită.

— Da, răspunse el cu o voce ciudată ce parcă nu era a lui. Da, te iubesc.

El părea bezna vie care o cuprinsese, ea era în îmbrăţişarea beznei atotputernice. El o ţinea ca-ntr-un ţarc, dar blînd, nespus de blînd, cu blîndeţea neostoită a destinului, cu blîndeţea necontenită a fecundităţii. Ea tremura, tremura ca o coardă întinsă, pe care o loveşti ca să vibreze. Dar el o ţinea tot timpul, blînd, fără sfîrşit precum întunericul care-o învăluise, omniprezent precum noaptea. O sărută şi ea se cutremură ca şi cum ar fi distrus-o. Era toată numai beznă, fără voinţă, doar cu un rest de voinţă care aştepta să i se dea ceva.

El o sărută, cu sărutările lui blînde, învăluitoare, şi ea-i răspundea cu totul, mintea şi sufletul ei hoinărind departe. Beznă lîngă beznă, ea stătea strîns lipită de el, se-ngropa în curgerea blîndă a sărutărilor lui, se-ngropa pînă ce-ajungea la izvorul şi miezul sărutului lui, acoperită şi-nvăluită toată în curgerea caldă şi fecundă a sărutului lui, care trecea peste ea, o acoperea, curgea pînă spre ultima fibră din trupul ei, aşa că erau amîndoi un fluviu, fecuditatea întunecată. Se ţinea strîns de miezul din el, deschizîndu-i cu buzele însuşi izvorul fără de sfîrşit din el.

Şi mergînd mai departe, ajunseră la un stejar mare.

— Hai să stăm jos, spuse el.

El se-ntoarse, o sărută şi ea aşteptă mai departe. Durerea ei era durerea pe care şi-o dorise, chinul ei era chinul pe care şi-l dorise. Era prinsă în încurcătura puternică şi vibrîndă a nopţii. Bărbatul, ce era bărbatul ? O vibraţie puternică şi întunecată care-o cuprinsese în mreje le ei. Ea trecu mai departe, pe aripile unui vînt întunecat, în bezna paradisului, în nemurirea originară. Intră pe cîmpiile acoperite de beznă ale nemuririi.

Cînd se ridică, Ursula se simţi ciudat de liberă şi puternică. Nu se simţea deloc ruşinată. Şi de ce să-i fie ruşine ? El mergea alături de ea, bărbatul care fusese cu ea. Se dăduseră unul altuia. Unde ajunseseră, nu ştia. Dar se simţea de parcă şi-ar fi schimbat firea. Era acum în locul etern şi neschimbător în care se-avîntaseră împreună.

Ursula mergea ca de obicei la colegiu, numai ca să-şi mascheze viaţa interioară, puternică şi întunecată. Mergea dimineaţa la colegiu şi stătea la ore, transportată şi deschisă ca o floare.

Îşi petrecea serile cu el, fie la hotel, fie la ţară. Acasă spunea că stă seara să înveţe pentru examen. Dar nici nu-i păsa de învăţat.

Amîndoi erau fericiţi. Tot ce vroiau era să fie numai ei doi, să-şi aparţină unul altuia.

— Cred c-ar trebui să ne căsătorim, spuse el gînditor, urmărindu-i chipul pe care se citea uimirea.

— Nu cred că vreau să mă mărit cu tine, spuse ea cu fruntea înnegurată.

Răspunsul ei îl cam zgîndări un pic.

— De ce ? întrebă el.

— Hai să vorbim mai tîrziu despre asta, vrei? spuse ea.

Era supărat, dar o iubea cu pasiune.

— Parcă nici n-ai avea faţă, parc-ai fi toată numai bot, spuse el.

— Zău ? făcu ea simţind că ia foc.

Credea că scapase, dar el se-ntorsese, nu era mulţumit.

— De ce, întrebă el, de ce nu vrei să te măriţi cu mine ?

— Nu vreau să fiu şi cu alţi oameni pe lîngă mine, spuse ea. Vreau să fiu ca acum. O să-ţi spun dacă mă răzgîndesc.

— Bine, zise el.

Mai tîrziu îi scrise o scrisoare.

„Mă tot gîndesc că trebuie să ne căsătorim în curînd. În India o să am bani mai mulţi, aşa că o să putem să ne descurcăm. Sau, dacă nu vrei să mergi în India, bănuiesc c-aş putea rămîne aici, în Anglia. Dar cred c-o să-ţi placă India. Ai să-nveţi să călăreşti şi-ai să cunoşti o mulţime de oameni acolo. Dacă stai să-ţi dai examenele, ne-am putea căsători imediat după aceea. O să-i scriu tatălui tău cum primesc veşti de la tine..."

Şi continuă în felul ăsta. De-ar putea s-o aibă lîngă el ! Tot ce-şi dorea acum era să se-nsoare, ca să fie sigur de ea. Totuşi era mereu fără speranţă, rece, fără emoţii sau legături cu lumea, era ca mort.

Ursula se duse hotărîtă la Beldover. Îl iubea pe Skrebensky, asta era clar. Dar mai departe n-o să meargă.

Îi citi scrisoarea, lungă şi obsedată, despre căsătorie şi plecarea în India, fără să se lase impresionată. Nici nu luă în seamă ce spunea el despre căsătorie. N-o interesa problema asta. În cea mai mare parte din scrisoare, i se părea ei, el vorbea mult şi fără sens.

Îi răspunse cu plăcere şi multă uşurinţă. Rareori scria scrisori lungi.

„Ideea cu India e nemaipomenită. Mă şi văd călare pe un elefant alb care merge agale printre şiruri de băştinaşi plecaţi pînă la pămînt. Dar nu ştiu dacă tata o să mă lase să plec. Trebuie să vedem.

Trăiesc tot cu amintirea timpului minunat pe care l-am petrecut împreună.

Te iubesc foarte mult. Îţi iubesc trupul. E atît de frumos ! Îmi pare bine că nu umbli dezbrăcat, căci, altfel, femeile s-ar îndrăgosti toate de tine. Sînt foarte geloasă pe trupul tău. Îl iubesc aşa de mult."

Scrisoarea îl mulțumi mai mult sau mai puțin. Dar pe zi ce trecea, Skrebensky părea mai aproape de neființă.

El n-a mai putut venit la Nottingham pînă la sfîrșitul lui aprilie. Atunci a convins-o să meargă ea cu el, la sfîrșit de săptămînă, la un prieten, lîngă Oxford. Se logodiseră. Îi scrisese tatălui ei și treaba era aranjată. Îi cumpără un inel cu smarald, de care era foarte mîndră.

Ai ei erau cam distanți față de ea, de parcă îi și părăsise. O lăsau foarte mult într-ale ei.

Merse cu el și stătură trei zile lîngă Oxford. A fost minunat și ea s-a simțit fericită.

Examenul final era în mijlocul verii. Ținea foarte mult să-l dea, deși își neglijase studiile în ultimele luni. Și el vroia ca ea să dea examenul. Atunci, își zicea el, o să fie mulțumită. Spera în secret că o să pice la examen și pe urmă o să fie și mai bucuroasă că e lîngă el.

Săptămîna Rusaliilor cădea chiar înainte de examen. Ursula își luă cîteva zile de vacanță. Dorothy își luase moștenirea în primire și-avea o vilă în Sussex. Îi invită la ea.

Se duseră la Dorothy. Aici puteau să facă ce le dorea inima. Ursula tînjea nespus să meargă pe culmea dealurilor ca să admire peisajul.

Se întoarseră la Nottingham căci se apropia examenul. Ea trebuia să se ducă la Londra. Dar n-o să stea cu el la hotel, ci la o mică pensiune lîngă British Museum.

Seara, cînd ea termină cu examenul practic, merseră să ia masa la unul din hotelurile de pe malul Tamisei, lîngă Richmond.

— Cînd ne căsătorim ? întrebă el simplu și liniștit ca și cum era o chestiune de confort.

Ea se uita la bărcile de pe Tamisa. Lui începu să i se pună un nod în gît.

— Nu știu, spuse ea.

El simți o gheară de fier înroșit care i se-nfipse în gît.

— Cum adică nu știi ? Nu vrei să te măriți ? o întrebă el.

Ea întoarse capul încet, cu o uimire de copil pe față, fără expresie fiindcă încerca să se gîndească, și se uită

la el. Nici nu-l vedea fiindcă era preocupată. Nu prea știa ce să-i spună.

— Nu cred că vreau să mă mărit, spuse ea și privirea ei naivă și uimită se opri un moment asupra lui, apoi se îndreptă în altă parte.

— Vrei să spui că niciodată sau nu încă ? întrebă el.

Simțea și mai tare nodul în gît. Avea fața trasă ca și cum ar fi stat cu șireangul de gît.

— Niciodată, zise ea de undeva, de departe.

O urmări pierdut cîteva clipe. Apoi, din gît, îi ieși un sunet ciudat. Ea tresări, își veni în fire și se uită la el îngrozită. El făcu o mișcare stranie cu capul, își repezi bărbia în piept, sunetul acela ciudat, ca de sughiț, se auzi din nou, fața i se contorsionă și începu să plîngă ca și cum se rupsese ceva în el.

— Tony, te rog, nu, spuse ea, tresărind.

Luară un taxi și merseră în Hyde Park. Fanfara cînta încă și parcul era plin de lume. Ascultară muzica ce venea în valuri, apoi se duseră într-un colț mai întunecat și se-așezară pe o bancă, stînd mînă-n mînă.

În cele din urmă, rupînd tăcerea, ea-l întrebă mirată :

— Ce te-a jignit așa de tare ?

În clipa aia chiar nu știa, era sinceră.

— Cînd mi-ai spus că nu vrei să te măriți niciodată cu mine, răspunse el simplu ca un copil.

— Da' de ce te-a jignit așa de tare ? spuse ea. Nu trebuie să iei în serios tot ce spun eu.

— Nu știu... n-am vrut, spuse el încurcat și copleșit de rușine.

Ea-i luă mîna și i-o strînse cu căldură. Stăteau unul lîngă altul și se uitau cum trec soldații cu iubitele, cum sute de lumini trec pe lîngă parc.

— N-am știut că ții așa de mult, spuse Ursula, umilită și ea.

— Nu, spuse el, n-am mai putut să mă abțin. Da' țin... mai mult ca la orice pe lume...

Vocea lui era atît de egală și fără culoare c-o făcu pe Ursula să-ncremenească de frică.

— Dragul meu ! spuse ea trăgîndu-se mai aproape de el.

Dar o spunea din frică, nu din dragoste.

— De nimic nu-mi pasă mai mult pe lumea asta... de nimic... nici în viață, nici în moarte, spuse el cu aceeași voce constantă, fără culoare, vocea adevărurilor esențiale.

— Decît de ce ? întrebă ea murmurat.

— Decît de tine... să fii cu mine...

O cuprinse frica din nou. O să se lase cucerită de asta ? Se făcu mică lîngă el, foarte aproape de el. Stăteau amîndoi mișcați, ascultînd cum bate inima orașului, ascultînd murmurele îndrăgostiților care treceau pe-acolo, ascultînd pașii soldaților.

Ea se cutremură.

— Ți-e frig ? o întrebă el.

— Un pic.

— Să mergem să mîncăm ceva.

Acum era liniștit. Parcă avea asupra ei o putere ciudată și rece.

Intrară într-un restaurant. Dar privirea lui rămăsese tot pierdută.

— Nu mă lăsa singur noaptea asta, spuse el în cele din urmă, implorînd-o din priviri.

El era straniu și impersonal. Ei îi era frică.

— Dar ai mei, zise ea cu tremur în glas.

— O să le explic... Știu că sîntem logodiți.

Ea rămase palidă și fără grai. El aștepta.

— Mergem ? spuse el.

— Unde ?

— La un hotel.

Inima Ursulei era plină de înverșunare. Fără să-i răspundă, se ridică în semn că acceptă. Dar era rece și ireală. Și nu putea să-l refuze. Era ca destinul, un destin pe care nu-l vroia.

A doua zi se duse din nou acasă. Dar de data asta merse și el cu ea. Vroia să stea în preajma ei. Vroia s-o convingă să se mărite cu el. Era deja iulie și la începutul lui septembrie el trebuia să se-mbarce pentru India. Nu

suporta să se gîndească c-o să meargă singur. Trebuia să vină și ea cu el. Nervos, stătea tot timpul pe lîngă ea.

Examenul se terminase și anii de studiu la colegiu se terminaseră și ei. Acuma-i rămînea să se mărite sau să-nceapă din nou să lucreze. Nu ceru nici un post. Toți traseră concluzia c-o să se mărite. India o ispitea, țara aia ciudată, ciudată. Dar cînd se gîndea la Calcutta, Bombay sau Simla și la europenii de-acolo, India nu i se părea mai atrăgătoare decît Nottingham.

Căzuse la examen. A fost pentru ea o lovitură care i-a făcut sufletul ca de piatră.

— N-are nici o importanță, spuse el. Ce dacă ești sau nu *bachelor of arts* la Universitatea din Londra ? Ce-ai învățat ți-a rămas în cap și, dacă ești doamna Skrebensky, titlul ăsta universitar n-are nici o valoare.

În loc s-o consoleze, vorbele lui o îndîrjiră și mai tare. Ursula se ridicase împotriva propriului ei destin. Depindea de ea să aleagă între a fi doamna Skrebensky, chiar baroana Skrebensky, soția unui locotenent din trupele regale de geniu, care trăia la un loc cu europenii din India, sau Ursula Brangwen, fată bătrînă, profesoară.

Ar fi făcut orice numai să nu intre din nou în învățămînt. Detesta sclavia asta din tot sufletul. Și totuși, cînd se gîndea să se mărite și să trăiască cu Skrebensky printre europenii din India, sufletul i se-nchidea și nu-l mai putea impresiona nimic.

Skrebensky aștepta, ea aștepta, toată lumea aștepta hotărîrea ei. Pe de altă parte, cînd s-a-ntîlnit cu Dorothy și a discutat problema, și-a dat seama c-o să se mărite cu el imediat, ca o dezicere vehementă de la părerile lui Dorothy, pe care și ea le susținuse pînă atunci.

Așa că, temîndu-se de ea însăși, Ursula se hotărî să se mărite cu Skrebensky.

El era foarte ocupat cu pregătirile pentru plecare. Trebuia să-și vadă rudele și să ia legătura cu oamenii de afaceri. Acum era aproape sigur de Ursula. Se pare că fata cedase. Iar el parcă deveni iar un om important și sigur pe el.

Era la începutul lui august. Skrebensky avea un grup de prieteni care jucau tenis, golf și făceau întreceri de automobile și bărci cu motor. Mătușa lui, o doamnă de vază în societate, îi invitase pe toți să petreacă o săptămînă într-un bungalou pe malul mării, în Lincolnshire. Ursula era și ea invitată alături de ceilalți.

Se duse fără prea multă tragere de inimă. Nunta era fixată pe 28 ale lunii, iar pe 5 septembrie aveau să se îmbarce pentru India. În subconștient Ursula știa clar un lucru : că n-o să se-mbarce niciodată pentru India.

Întrucît erau îndrăgostiți, aveau voie să stea singuri cît le dorea inima.

Într-o seară, după cină, se duseră pe malul mării.

Ea stătea pe marginea apei, pe marginea trupului solid și strălucitor al mării, iar valurile îi mîngîiau picioarele.

— Vreau să plec, strigă ea cu glas puternic, dominator. Vreau să plec.

El îi văzu chipul sub razele lunii. Avea luciri de metal. Și auzi vocea metalică, răsunătoare, ca glasul unei harpii care-i vorbea lui.

Ea o porni nebună pe marginea apei, ca posedată de spirite rele. El merse după ea. Văzu spuma valurilor, urmată de vîrtejul strălucitor făcut de picioarele și gleznele ei, o văzu întinzîndu-și brațele ca niște aripi ca să-și țină echilibrul și se-aștepta s-o vadă-n orice clipă intrînd în mare, îmbrăcată cum era, și pornind înot spre larg.

Dar ea se-ntoarse și veni spre el.

— Vreau să plec, strigă ea din nou cu glas ascuțit și aspru precum strigătul pescărușilor.

— Unde ? întrebă el.

— Nu știu.

Îl prinse de mînă, îl ținu strîns, ca pe-un captiv, și merse puțin cu el pe malul apei care te-amețea și te orbea cu strălucirea ei.

Apoi, în explozia de lumină, îl prinse strîns, ca și cum ar fi căpătat dintr-odată puteri distrugătoare, își încolăci brațele pe lîngă el și-l strînse și mai tare, în vreme ce gura ei căuta gura lui într-un sărut puternic, distrugător, tot mai puternic, pînă cînd trupul lui se lăsă molatic în strîn-

soare şi inima i se făcu mică de frica sărutului sălbatic al harpiei cu clonţ de fier. Apa mîngîie din nou picioarele femeii, dar ea nici nu băgă de seamă. Parcă nu era conştientă de nimic, parcă-şi împingea clonţul de fier ca să ajungă la inima lui. Apoi, în sfîrşit, se trase deoparte şi se uită la el, stătu şi se uită la el. Skrebensky ştia ce vroia ea. O luă de mînă şi merseră pe plajă spre dunele de nisip. Ea mergea tăcută. El se simţea de parcă trebuia să treacă printr-un calvar, al vieţii sau al morţii. O duse într-un loc întunecos.

— Nu, vino-aici, spuse ea ieşind din beznă sub clar de lună.

Se-ntinse şi rămase nemişcată, privind spre lună cu ochii larg deschişi. El veni direct spre ea, fără alte pregătiri. Ea-l ţinu lipit de pieptul ei, într-o încleştare groaznică. Lupta, zbaterea pentru împlinire era înspăimîntătoare. Dură pînă cînd deveni ca un chin pentru el, pînă cînd el rămase aproape fără suflare, pînă cînd se dădu bătut, ca mort, şi rămase-ntins cu faţa îngropată, o parte-n părul ei, o parte în nisip, nemişcat, ca şi cum avea să rămînă aşa pentru veşnicie, ascuns în întuneric, îngropat, numai îngropat ; vroia să fie îngropat în beznă dumnezeiască, atîta doar şi nimic mai mult.

Parcă leşinase. Trecu mult pînă-şi veni în fire. Simţea mişcarea ciudată a pieptului ei. Se uită spre ea. Faţa ei era ca o icoană sub razele lunii, cu ochii larg deschişi, împietriţi. Dar din ochi i se rostogoli încet o lacrimă, care i se scurse pe obraz, strălucind ca o nestemată în lumina lunii.

El avea senzaţia că-i împlîntă cineva un cuţit în trupul deja mort. Ridică capul şi se uită încordat, cîteva clipe, la faţa neschimbată şi dură ca metalul sub clar de lună, la ochii care priveau în gol şi nu vedeau nimic, în care lacrimile se-adunau încet, tremurau de-atîta strălucire, apoi izbucneau, dădeau pe dinafară şi se rostogoleau pe nisip, în beznă, lacrimi grele de lumina lunii.

Se trase încet în lături ca speriat. Ea nu se mişca. O privi, zăcea tot acolo. Oare putea el s-o ia la goană, să plece ? Se întoarse, văzu plaja deschisă în faţa lui şi o luă la fugă, departe, tot mai departe de silueta înfricoşătoare

care stătea întinsă sub razele lunii, cu lacrimile ce se-adunau și-o porneau să străbată chipul etern și nemișcat.

Simțea că, dac-au să se mai întîlnească vreodată, ea o să-i sfărîme trupul, o să-l radă de pe fața pămîntului. Și totuși era îndrăgostit de trupul lui viu. Hoinări multă, multă vreme, pînă cînd i se-ntunecă mintea, pierdut de-atîta oboseală. Apoi se-ncolăci în bezna cea mai adîncă, sub iarba de mare, și rămase acolo fără cunoștință.

Ea se trezi treptat din agonie, deși fiecare mișcare era o împunsătură dureroasă. Își ridică trupul mort de pe nisip și reuși pînă la urmă să stea în picioare. Nu mai vedea nici luna, nici marea. Totul dispăruse. Se tîrî spre casă, spre odaia ei, și rămase acolo ca o grămadă inertă.

Dimineața îi aduse din nou viața de suprafață. Dar în ea totul era rece, mort, inert. Skrebensky își făcu apariția la micul dejun. Era alb la față și șters. Nu se uitară unul la altul și nici nu-și vorbiră. În afară de lucrurile obișnuite și banale, rămaseră despărțiți și nu-și vorbiră de ce-o să fie între ei în cele două zile cît mai aveau de stat. Erau ca doi morți care nu-ndrăzneau nici să se recunoască, nici să se uite unul la altul.

Apoi ea-și făcu bagajul și se-mbrăcă. Plecau mai mulți cu același tren. El n-o să aibă ocazia să-i vorbească.

Skrebensky bătu la ușă în ultima clipă. Ea era în picioare, cu umbrela în mînă. El închise ușa. Nu știa ce să spună.

— Ai terminat cu mine ? întrebă el în cele din urmă, ridicîndu-și capul.

— Nu eu, spuse ea. Tu ai terminat cu mine. Fiecare din noi a terminat cu celălalt.

Se uită la ea, la fața ei ascunsă, pe care o credea așa de crudă. Știa că n-o să mai poată s-o atingă niciodată. Voința lui era sfărîmată, dar el, fără vlagă, se-atîrnase de viața din trupul lui.

— Dar ce-am făcut ? întrebă el pe un ton cam plîngăreț.

— Nu știu, spuse ea cu același glas lipsit de simțire. S-a terminat. A fost un eșec.

El rămase tăcut. Vorbele îl ardeau încă pe dinăuntru.

— Sînt eu de vină ? spuse el, uitîndu-se totuşi la ea, provocînd-o să dea ultima lovitură.

— N-ai fi putut..., începu ea, dar renunţă.

El se-ntoarse de frică să nu mai audă şi altceva. Ea începu să-şi adune valiza, batista, umbrela. Trebuia să plece. El o aştepta să plece.

Trăsura veni şi Ursula plecă odată cu ceilalţi. Cînd o pierdu din ochi, se simţi uşurat, înundat de o banalitate plăcută. Într-o clipă totul se şterse. Toată ziua a fost drăguţ şi sociabil ca un copil. Se mira şi el că viaţa poate fi atît de frumoasă. Era mai bine decît înainte. Ce simplu a fost să scape de Ursula ! Cît de prietenoase şi simple i se păreau toate ! Ce lucru necurat încercase ea să-i bage pe gît ?

Dar noaptea nu-ndrăzni să stea singur. Colegul lui de cameră pleçase şi ceasurile de întuneric îl chinuiră cumplit. Se uită la fereastră îngrozit. Cînd o să scape de bezna asta oribilă ? Încordîndu-şi nervii. îndură. Adormi odată cu zorile.

Nu se mai gîndea la ea deloc. Numai groaza ceasurilor de noapte creştea şi-l obseda ca o manie. Dormea cu intermitenţe, trezindu-se mereu în chinuri. Frica îl rodea pe dinăuntru.

Avea un plan : să se culce foarte tîrziu, să bea cu alţii pînă la unu sau unu şi jumătate noaptea, apoi să fure trei ore de somn, de uitare. La 5 era lumină. Dar simţea că aproape-şi pierde minţile dacă deschidea ochii şi era încă întuneric.

Ziua era foarte bine, era tot timpul ocupat cu lucrurile de moment, ţinîndu-se strîns de prezentul banal, care i se părea mare şi mulţumitor. Oricît de lipsite de importanţă şi inutile ar fi fost lucrurile pe care le făcea, li se dedica cu totul şi se simţea normal şi împlinit. Era mereu activ, vesel, încîntător şi banal. Numai că se temea de bezna şi tăcerea camerei lui, cînd bezna îl provoca să se gîndească la suflet. Atunci simţea că înnebuneşte ca şi cînd se gîndea la Ursula. El n-avea suflet şi nici trecut. Nu se mai gîndi deloc la Ursula şi nu-i dădu nici un semn de viaţă. Ea era bezna, provocarea, groaza. Îşi îndreptă atenţia spre lucrurile apropiate. Vroia să se-nsoare cît mai curînd, să se apere de beznă, de provocarea sufletului. O să

se-nsoare cu fata colonelului. Repede, fără să ezite, urmărit de obsesia pe care o avea de a fi activ, îi scrise fetei că a rupt logodna (fusese o nebunie trecătoare, pe care acum, că trecuse, o înţelegea mai puţin decît alţii) şi că ar vrea s-o vadă curînd pe draga lui prietenă. N-o să fie liniştit pînă nu primeşte-un răspuns.

Primi un răspuns cam mirat din partea fetei, care spunea că e bucuroasă să-l vadă. Stătea la o mătuşă de-a ei. El se duse imediat şi o ceru în căsătorie chiar din prima seară. Cererea a fost acceptată. Făcură nunta repede, în două săptămîni. Ursulei nu-i spuse nimeni nimic despre evenimentul cu pricina. Peste o săptămînă Skrebensky sé îmbarcă cu proaspăta lui soţie pentru India.

Capitolul XVI

CURCUBEUL

Ursula se duse acasă la Beldover, palidă, întunecată, închisă-n ea. Abia dacă putea să scoată vreo vorbă sau să observe ceva. Parcă înghețase-n ea toată energia. Ai ei o întrebară ce se-ntîmplase. Le spuse că rupsese logodna cu Skrebensky. Ei se mîniară, dar ea nu mai simțea nimic.

Săptămînile se tîrau apatice. El probabil era-n drum spre India. Pe ea de-abia dacă o interesa. Era inertă, fără nici un pic de putere și nu-i păsa de nimic.

Deodată simți un șoc atît de violent că era cît pe-aici să cadă din picioare. Era însărcinată ? Fusese-atît de lovită de durerea ei și-a lui că nici măcar nu se gîndise la așa ceva. Acuma gîndul ăsta o cuprinse ca o vîlvătaie. Era însărcinată ?

În primele clipe arzătoare de uimire, nu știa ce simte. Era ca legată de rug. Flăcările o învăluiau și-o mistuiau. Dar flăcările erau binefăcătoare. Parc-o istoveau și-o făceau să-și găsească odihna. Nu știa ce simte în inimă și pîntece. Era un fel de leșin.

Apoi piatra de pe inimă începu s-o apese tot mai tare. Ce se-ntîmpla cu ea ? O să nască ? Să aibă un copil ? Pentru ce ?

I se făcu pielea ca de găină, dar suferința era în suflet. Copilul ăsta părea ca o pecete pusă pe propria ei nimicnicie. Și totuși trupul i se bucură că era însărcinată. Începu să se gîndească să-i scrie lui Skrebensky că o să plece la el, o să se mărite cu el și-o să-i fie pur și simplu o nevastă bună. Ce conta eul, forma de viață ? Conta numai viața de azi pe mîine, minunata existență a trupului, bogată, liniștită, împlinită, pentru care nu există nici un dincolo, fără alte necazuri, fără alte complicații. Greșise, fusese arogantă și rea, vrusese acel altceva, acea libertate fantastică, acea desăvîrșire iluzorie și plină de îngîmfare pe care

crezuse că nu poate s-o aibă cu Skrebensky. Cine era ea să-şi dorească împlinirea fantastică în viaţă? Nu-i ajungea că avea bărbatul ei, copiii ei şi locul ei sub soare ? Nu-i ajungea aşa cum îi ajunsese maică-si ? O să se mărite, o să-şi iubească bărbatul şi-o să-şi ocupe locul sub soare. Nimic mai mult. Ăsta era idealul.

Deodată o văzu pe maică-sa în lumina ei adevărată. Mama ei era o femeie simplă şi cinstită pînă-n fundul sufletului. Luase viaţa care i-a fost dată. În îngîmfarea ei arogantă, nu ţinuse neapărat să creeze o viaţă care să i se potrivească ca o mănuşă. Mama ei avea dreptate, mare dreptate, iar ea, Ursula, fusese falsă, îngîmfată, bună de aruncat la gunoi.

Umilinţa cea mare o învălui cu totul şi în umilinţa asta îşi făcu loc un soi de linişte înrobită. Se lăsă în braţele robiei, îi plăcea robia, ea zicea că e linişte. În starea asta, se aşează să-i scrie lui Skrebensky.

„De cînd m-ai părăsit, am suferit enorm şi-aşa mi-am venit în fire. Nu pot să-ţi spun cît mă mustră conştiinţa pentru răutatea şi perversitatea mea. Mi-a fost dat să te iubesc şi să-ţi primesc iubirea. Dar în loc să iau ce mi-a dat Dumnezeu, mulţumindu-i şi tîrîndu-mă în genunchi în faţa Lui, mi-a trebuit luna de pe cer, am vrut s-o iau ca să fie numai a mea. Fiindcă n-am putut, totul s-a dus de rîpă.

Nu ştiu dacă mă poţi ierta vreodată. Mor de ruşine cînd mă gîndesc cum m-am purtat cu tine ultima oară şi nu ştiu dacă am să pot îndura să te privesc cîndva din nou în ochi. Într-adevăr, cel mai bun lucru ar fi să mor şi să-mi îngrop aiurelile pentru veşnicie. Dar mi-am dat seama că sînt însărcinată, aşa că nici vorbă de moarte.

E copilul tău şi pentru asta mă prosternez şi-mi dau tot trupul spre binele lui, fără să mă gîndesc la moarte care, încă o dată, e mai mult îngîmfare. Aşadar, fiindcă m-ai iubit cîndva şi fiindcă pruncul ăsta e al tău, te rog să mă primeşti înapoi. Dacă-mi telegrafiezi un singur cuvînt, o să vin la tine cît pot de repede. Jur să-ţi fiu o soţie credincioasă şi să te slujesc în toate cele. Căci acum nu pot decît să mă urăsc pe mine şi prostia mea plină de îngîmfare. Te iubesc, te iubesc şi numai cînd mă gîndesc la tine ; eşti aşa de firesc şi decent în toate, în vreme ce eu

am fost atît de prefăcută. Odată ce-am s-ajung la tine, n-am să-ţi cer altceva decît să stau sub pavăza ta toată viaţa..."

Scrise scrisoarea asta, vorbă cu vorbă, ca izvorîtă din adîncul inimii ei sincere. Simţea acum, acum că-ajunsese în străfundurile sufletului ei. Ăsta era eul ei adevărat, de-a pururi. Cu acest zapis o s-apară în faţa Domnului la Judecata de apoi.

Căci ce trebuie să facă o femeie decît să se supună ? Pentru ce era bună carnea ei decît ca să nască prunci, iar puterea ei pentru copiii şi bărbatul ei, zămislitorul de viaţă ? Şi ea tot femeie era.

Trimise scrisoarea la clubul din care făcea el parte, ca să i-o expedieze la Calcutta. O s-o primească după ce soseşte în India, cam la trei săptămîni. În vreo lună el o să-i trimită vorbă. Atunci o să plece şi ea.

Era sigură de el. Se gîndea numai să-şi pregătească hainele şi să trăiască în linişte şi pace pînă va veni timpul să i se alăture din nou şi să-şi încheie istoria pentru totdeauna. Pacea domni ca un calm nefiresc multă vreme. Totuşi simţea că se-adună în ea o nelinişte, un tumult care-avea să spargă într-o zi zăgazurile. Încerca să se-ndepărteze de asta. Dorea să primească veşti de la Skrebensky, ca răspuns la scrisoarea ei, ca să-şi definitiveze drumul în viaţă, ca să-nceapă să-şi împlinească destinul. Inactivitatea asta o făcea să cadă pradă schimbării potrivnice de care se temea.

Curios cît de puţin îi păsa că nu-i scrisese el primul. Era de-ajuns că ea-i trimisese scrisoarea. O să primească răspunsul pe care-l cerea şi cu asta, basta.

Într-o după-amiază de la începutul lui octombrie, simţind că fierbe şi e gata să-şi iasă din minţi, Ursula se furişă afară în ploaie să se mai dezmorţească puţin, căci pereţii casei parc-o făceau să se sufoce. Totul era ud şi părăsit, casele murdare străluceau într-un roşu stins, casele din bîrne parcă luaseră foc, stacojii, sub plăcile de ardezie de un mov bătînd în negru. Ursula o porni spre Willey Green. Ridică capul şi merse repede, văzînd cum trece lumina peste valea puţin adîncă, văzînd mina şi norii ei de abur trecîndu-i prin faţa ochilor ca o apariţie strălucitoare în-

văluită-n întuneric, trecînd departe în haosul ploii. Apoi vălurile se-nchiseră la loc. Era bucuroasă de liniștea și intimitatea pe care i le dădea ploaia.

Mergînd spre pădure, văzu strălucirea palidă a rîului Willey prin norul de dedesubt. Merse pe locul deschis unde tufele de păducel parcă se lăsau duse de vînt. Totul era splendid, liber și haotic.

Totuși o luă grăbită spre pădure ca să se adăpostească. Acolo, bubuiturile puternice de deasupra o făcură să vibreze și-o încercuiră, trunchiuri de copaci cuprindeau arcul zgomotului înspăimîntător, mii de trunchiuri de copaci, enormi și brăzdați cu negru de la scurgerea apei, împlîntați ca niște stîlpi drepți între mugetul de deasupra și cercul învîrtejit de dedesubt. Se strecură printre trunchiuri, speriată de ele. Puteau să cadă și s-o încarcereze cum trecea prin tăcerea lor solemnă.

Așa că-și luă zborul cu iluzia că n-o vede nimeni. Se simțea ca o pasăre care-a intrat pe fereastră în camera unde războinicii stau la masă și-și pregătesc planul de atac. Trecu grăbită printre rîndurile lor solemne și bubuitoare, crezînd că n-a văzut-o nimeni, pînă cînd, cu inima bătînd să-i sară din piept, ieși pe fereastră și zbură departe pe pajiștea verde și mustind de apă. Trecu peste pășune și văzu faldurile mari ale ploii unduind și fluturînd alene pe deasupra. Era udă pînă la piele și departe de casă, învăluită-n ploaie și-n priveliștea unduitoare. Trebuia s-o ia-napoi prin toată legănarea asta, s-ajungă din nou la stabilitate și siguranță.

Singură cum era, o luă de a dreptul prin sălbăticie ca să se-ntoarcă acasă. Cărarea era o adîncitură îngustă prin smocurile înalte de iarnă pălită; era un pic mai lată decît i-ar fi trebuit unui iepure. Așa c-o porni repede înainte, atentă la mers, plutind ca o pasăre pe aripile vîntului, fără nici un gînd, concentrată doar asupra mișcării. Dar cînd trecea prin locul gol și mlăștinos, simți cum semincioara de frică din inima ei începe să încolțească.

Ca din senin își dădu seama că era altceva. Niște cai se zăreau prin ploaie, dar nu erau încă aproape. Dar o să fie în curînd aproape. Merse mai departe pe cărare, fără putință de întoarcere. Caii erau la adăpostul unui pîlc de

copaci dincolo de ea, deasupra ei. Își continuă drumul cu capul plecat. Nu vroia să-și ridice privirea spre ei. Nu vroia să știe unde sînt. Merse mai departe pe cărarea nebătută de pașii omului.

Știa c-o apasă ceva pe suflet. Era apăsarea cailor. Dar o să-i ocolească. O să suporte apăsarea cu răbdare și-așa o să scape. O să meargă înainte, tot înainte și-o să treacă de ei.

Pe neașteptate greutatea prinse s-o apese mai tare și inima i se-ncordă ca să reziste. Respira greu. Dar suporta greutatea. Fără să se uite, știa că se-apropiau caii. Unde erau ? Auzea bufniturile copitelor grele pe pămînt. Ce se-apropia de ea, ce-o apăsa așa de tare pe inimă ? Nu știa și nici nu vroia să se uite.

Și totuși drumul i-era închis. Caii n-o lăsau să treacă. Știa că se adunaseră pe un pod de bușteni, deasupra stăvilarului năpădit de rogoz, un punct întunecat, apăsător, cumplit de apăsător. Și totuși picioarele o duceau înainte. O să se repeadă la ea, o să năvălească. Picioarele o duceau înainte. Nervii i se încordară din ce în ce mai mult, venele i se umflară gata să plesnească, sîngele i se înfierbînta, toate trebuiau să se topească-n ea și ea trebuia să moară.

Dar caii năvăliseră. Într-o străfulgerare le simți mișcarea trecînd prin ea, tremurul, încordarea și zvîrcolirea flancurilor lor puternice cînd năvăliră și se apropiau.

Știa că nu plecaseră, știa că o mai așteptau. Dar trecu peste podul de bușteni pe care tropăiseră și care se zgîlțîise sub copitele lor, merse mai departe știind de existența lor. Era conștientă de piepturile lor încleștate, prinse bine într-o strînsoare care nu slăbea niciodată, era conștientă de nările lor roșii, prin care ieșeau flăcări de-atîta suferință, și de coapsele lor, așa de rotunjite, așa de puternice, care zvîcneau, zvîcneau, zvîcneau să rupă strînsoarea ce le chinuia pieptul, zvîcnind întruna pînă cînd turbau, năpustindu-se în pereții timpului și neeliberîndu-se niciodată. Coapsele lor mari erau netede și înnegrite de ploaie. Dar bezna și ploaia nu puteau să stingă focul imens și aprig închis în flancurile astea. Niciodată, în vecii vecilor.

Merse mai departe, apropiindu-se. Vedea izbucnirea luminoasă a copitelor, izbucnirea albăstruie care-nconjura scorbura beznei. Izbucnirea incandescentă, albăstruie a potcoavelor părea imensă, mare de tot, mare ca o aură de lumină în jurul întunericului dens al coapselor. Izbucnirea luminoasă a copitelor de sub flancurile puternice venea spre ea în cercuri.

O aşteptau din nou. Se strînseseră sub un stejar, lipindu-se unul de altul cu flancurile lor înspăimîntătoare, oarbe, triumfătoare, şi aşteptau, aşteptau întruna. O aşteptau să se apropie. Parcă venind de departe, se apropia, mergînd spre şirul de stejari rămuroşi, unde caii întunecaseră totul, strînşi unul în altul într-un singur rînd.

Trebuia să se apropie. Ei o zbughiră în galop, făcînd un cerc mare ca să n-o observe, şi veniră înapoi, tot în galop, pe panta dealului din spatele ei.

Erau în spatele ei. Drumul îi era deschis spre poarta din gardul înalt din apropiere, aşa că putea să intre în cîmpul mai mic, semănat, şi aşa să iasă la drum şi în lumea organizată a omului. Drumu-i era deschis. O cuprinse un fel de moleşeală. Totuşi inima i se tupilase de frică, stătuse tupilată de frică tot timpul.

Deodată se clătină ca surprinsă de fulger. I se păru că se prăbuşeşte, dar se trezi că merge înainte împleticindu-se, cu paşi mici. O zgudui bubuitul copitelor care se-auzea în spatele ei, greutatea prinse s-o apese din nou, tot mai mult, pînă la dispariţie. Ea nu putea să se uite în jur şi caii veneau spre ea ca o armată de tunete.

Plini de cruzime, se răsuciră şi trecură vîjîind prin stînga ei. Văzu flancurile sălbatice trecînd pe lîngă ea, copitele mari, strălucitoare sfîrtecînd aerul în jurul ei şi, unul cîte unul, caii trecură vuind, încordaţi, forţîndu-se din toate puterile.

Trecuseră de ea, fornăind şi îngrădindu-i mişcarea. Slăbiră puţin din goana nebună şi, în galop, se strînseră din nou la un loc, într-un colţ lîngă poarta şi copacii din faţa Ursulei. Se agitau, se mişcau neliniştiţi, lipindu-şi unul de altul flancurile într-un singur corp, cu un singur scop. Stăteau în faţa ei şi-o înfruntau.

Inima i se făcuse cît un purice, aproape nici n-o mai simţea că bate. Ştia că n-are curajul să se-apropie. Flancu-

rile lipite ale cailor învinseseră. Se mişcau neliniştiţi, o aşteptau căci se ştiau victorioşi. Se mişcau neliniştiţi, cu neliniştea pe care ţi-o dă aşteptarea triumfului. Inima aproape încetase să-i bată, picioarele i se muiaseră, ea însăşi avea consistenţa apei. Toată rezistenţa şi puterea bănuită era în trupul masiv şi unit al cailor.

Se clătină pe picioare şi-apoi se opri din mers. Era momentul de criză. Caii îşi mişcau flancurile neliniştiţi. Ea se uită în depărtare, pierdută. Pe stînga, 200 de iarzi mai în jos pe panta dealului, era gardul de arbuşti mari. Într-un loc era un stejar. Putea să se urce în copac şi să se dea jos pe partea cealaltă a gardului.

Tremurînd din toate-ncheieturile, cu picioare ca de ceară, temîndu-se în fiecare clipă să nu cadă, începu să-şi croiască drum ca şi cum ar fi ocolit pe departe grupul de cai. Caii se mişcară ca unul singur spre ea. Ursula tremura ca în transă.

Apoi, deodată, cuprinsă de agonie, se repezi, se prinse cu mîinile de nodurile mari ale stejarului şi-începu să se urce. Trupu-i era slab, dar mîinile erau ca de oţel. Ştia că are putere. Se luptă din greu pînă se atîrnă de o cracă mare. Ştia că şi caii o vedeau. Reuşi să pună bine piciorul pe cracă. Caii slăbeau zidul pe care-l făcuseră, agitîndu-se, încercînd să-şi dea seama de ce se-ntîmplă. Ea înainta cu greu spre partea cealaltă a copacului. Cînd o porniră-ntr-acolo, ea căzu grămadă de partea cealaltă a gardului.

Cîteva clipe nu putu să se mişte. Apoi, prin gropile făcute de iepuri pe sub gard, văzu cum se agită copitele cailor. Nu putea să rabde. Se ridică şi-o porni în fugă de-a curmezişul cîmpului. Caii o porniră în galop de-a lungul gardului, pînă în colţ, de unde nu mai puteau trece. I-a simţit înghesuiţi unii-n alţii tot timpul cît a alergat peste cîmpul pustiu. Acuma erau aproape patetici. Numai voinţa o mai ţinea în picioare pînă cînd, tremurînd toată, se căţără pe gard, pe sub un copac care se-aplecase spre iarba de pe drumul mare. Nu mai era bună de nimic, stătea nemişcată, rezemată de trunchiul copacului, căţărată pe gard.

Cum stătea acolo, timpul şi schimbările treceau pe lîngă ea ; ea zăcea întinsă pe fundul rîului, ca o piatră, fără cunoştinţă, neschimbată şi neschimbătoare, în vreme ce

totul se rostogolea la vale, lăsînd-o pe ea acolo, o piatră odihnindu-se pe fundul albiei de rîu, de neschimbat și pasivă, scufundată dincolo de orice schimbare.

Stătu nemișcată multă vreme, rezemată de copac, în izolarea ei fără întoarcere. Trecură cîțiva mineri, bocănind greoi pe drumul ud, vorbind tare, cu capu-ntre umeri, cu siluete estompate de ploaie, ca niște stafii. Unii n-o văzură. Ea deschise ochii mari cînd trecură minerii. Apoi, unul care venea singur o văzu. O privi cu ochi mari de uimire. Se opri din mers, ca și cum vroia să-i vorbească, speriat pentru ce i se-ntîmplase. Ce groază-i era să vorbească cu el, ce groază-i era să n-o întrebe ceva !

Coborî de la locul ei și-o porni agale pe potecă, agale. Era mult pînă acasă. Credea c-o să trebuiască să meargă așa toată viața, stoarsă de puteri, vlăguită. Pas cu pas, pas cu pas și mereu de-a lungul drumului înecat de ploaie dintre gardurile de arbuști. Pas cu pas, pas cu pas, monotonia îi produse scîrbă și dezgust. Cît de profund era dezgustul ăsta rece, cît de profund ! Și aici ajunsese la maximum. Mai mult dezgust nu se putea. Se parę că-i fusese dat s-atingă limita tuturor lucrurilor azi, limita tuturor lucrurilor. În orice caz, mergea pe partea cea mai adîncă a rîului și era-n siguranță; era-n siguranță dacă trebuia să rătăcească așa de-a pururi, văzînd că asta-i limita și mai jos nu se poate. Mai jos nu era nimic, așa că nu putea decît să se simtă în siguranță, impenetrabilă.

Pînă la urmă ajunse acasă. Se chinuise grozav să urce dealul spre Beldover. De ce trebuie să urci dealul ? De ce trebuie să urci ? De ce să nu stai jos, la poalele dealului? De ce să-ți tot croiești drum cît mai sus cînd ești atît de jos ? O, era tare chinuitor, tare obositor, ca o povară. Mereu poveri, mereu, mereu poveri. Totuși trebuia s-ajungă în vîrf, să meargă acasă și să se bage-n pat. Trebuia să se bage-n pat.

Intră și se duse sus pe întuneric fără să se observe că era așa de murată. Era prea obosită ca să coboare iar. Se băgă în pat și rămase-acolo, tremurînd toată, dar prea apatică ca să se scoale sau să ceară ajutor. Apoi se simți din ce în ce mai rău.

Boli serios două săptămîni, delirînd, zguduită de friguri şi vlăguită. Dar mereu, chiar în culmea delirului, avea o statornicie mohorîtă, un simţ al permanenţei. Într-un fel era ca piatra de pe fundul rîului, inviolabilă şi de neschimbat, indiferent ce furtună i-ar fi devastat trupul. Sufletu-i era împietrit şi veşnic, îndurerat, dar el însuşi de-a pururi. Cu toată boala, dăinuia cunoaşterea profundă, de neschimbat.

Ştia şi nu-i mai păsa. Tot timpul bolii, luînd o formă sau alta, care mai de care mai neclară, persistase problema ei şi-a lui Skrebensky, ca o durere groaznică ce era totuşi superficială şi nu-i atingea miezul izolat şi inaccesibil al realităţii ei. Dar distrugerea lui arse în ea pînă se mistui singură.

Trebuia să-i aparţină lui, trebuia să se ţină lipită de el ? Ceva o forţa şi, totuşi, nu era real. Mereu durerea, durerea lipsei de realitate, a supunerii ei faţă de Skrebensky. Ce-o lega de el cînd nu era legată de el ? De ce persista minciuna ? De ce o chinuia minciuna, de ce o chinuia mereu, fără încetare, de ce nu putea să se trezească la realitate, să vadă lucrurile clar ? De-ar putea să se trezească, de-ar putea să se trezească, mistificarea visului, a legăturii ei cu Skrebensky ar dispărea. Dar somnul, delirul o ţintuiau acolo. Chiar cînd era calmă şi trează, tot sub vraja lui se afla.

Şi totuşi nu era niciodată sub vraja lui. Ce lucru străin o lega de el ? Era o legătură. De ce nu putea s-o rupă ? Ce era ? Ce era ?

Delirînd, întoarse problema pe toate părţile. Şi pînă la urmă dezgustul îi dădu răspunsul : copilul. Copilul o lega de el. Copilul era ca un arc de fier care i se strîngea tot mai mult în jurul creierului. El o lega de Skrebensky.

Dar de ce, de ce o lega de Skrebensky ? Nu putea să aibă un copil al ei ? Nu era copilul problema ei personală, numai a ei ? Ce-avea de-a face copilul cu el ? De ce trebuia să fie legată, să sufere în robia lui Skrebensky şi a lumii lui Skrebensky ? Lumea lui Anton : în mintea ei înfierbîntată lumea asta deveni ca o piatră de moară care-o trăgea la fund. Dacă nu poate să scape de piatra asta, o să-nnebunească. Piatra de moară era Anton şi lumea lui, nu Anton, cel stăpînit de-o altă influenţă, de lume.

În timpul bolii se luptă din răsputeri să se elibereze de el şi lumea lui, să-l dea la o parte, să-l dea la o parte, să-l pună la locul lui. Şi totuşi o copleşi din nou şi-o prinse în gheare. O, dezgustul de nerostit în cuvinte al cărnii, pe care nu putea s-o arunce şi de care nici nu putea să scape încă. O, dac-ar putea să scape de ea însăşi, dac-ar putea să se elibereze de simţire, de trupul ei, de nenumăratele piedici ale vieţii de care se lovea mereu, de tata, de mama, de iubitul şi de toate cunoştinţele ei.

Vlăguită şi sfîşiată de durere, repetase de nenumărate ori :

— N-am nici mamă, nici tată, nici iubit, n-am un loc anume în lumea lucrurilor, nu ţin de Beldover, nici de Nottingham, nici de Anglia, nici de lumea asta, căci nici una din ele nu există. Eu sînt prinsă-n plasă, în capcana lor, dar toate sînt ireale. Trebuie să mă rup de-aici, ca o nucă ce se desprinde din coaja care nu e reală.

Şi din nou, în mintea ei înfierbîntată, apărea realitatea vie a ghindelor care, în februarie, zăceau pe jos în pădure, cu coaja crăpată şi bună de aruncat şi cu miezul dezgolit, gata să iasă la lumină. Ea era miezul dezgolit şi curat, care dădea la iveală mlădiţa frumoasă şi puternică ; lumea era iarna care trecuse şi de care nu mai avea nimeni nevoie, mama, tata, Anton, colegiul şi toţi prietenii, toţi aruncaţi la gunoi ca un an care s-a dus, în vreme ce miezul ei liber, dezgolit se străduia să prindă rădăcini noi, să creeze o nouă cunoaştere a veşniciei în curgerea timpului. Şi miezul era singura realitate, restul era dat uitării.

De treaba asta se convingea din ce în ce mai mult. Cînd deschidea ochii după-amiaza şi vedea fereastra camerei şi peisajul cenuşiu şi neclar de dincolo, totul era numai pleavă şi coji aruncate pe jos, numai pleavă şi coji. Altceva nu vedea. Era încă prinsă în ţarc, dar avea ceva mai multă libertate. Între ea şi coajă era un loc ; plesnise coaja şi-avea o crăpătură acolo. În curînd o să-şi înfigă rădăcinile într-o zi nouă, goliciunea ei o să intre în albia unui cer şi-a unui aer nou, iar coaja asta bătrînă, fibroasă, care nu mai e bună de nimic, o să dispară.

Treptat începu să doarmă cu adevărat. Dormea încrezătoare în noua ei realitate. Dormea respirînd cu sufletul aerul nou al unei lumi noi. Liniştea era adîncă şi reconfor-

tantă. Avea rădăcina într-un pămînt nou și începea să crească încet-încet.

Cînd se trezi în sfîrșit, era ca și cum pe pămînt venise o zi nouă. Cît timp, cît de mult luptase, prin praf și întuneric, pentru acești zori noi ? Ce fragilă și curată se simțea, aidoma celei mai delicate flori care se deschide la sfîrșitul iernii. Dar polul nopții trecuse de partea cealaltă și zorii mijeau.

Era departe de tot, experiența ei era veche — Skrebensky, despărțirea de el — departe de tot. Unele lucruri erau reale : acele prime săptămîni pline de încîntare. Înainte, astea i se păruseră halucinații. Acum făceau parte din realitatea obișnuită. Restul era ireal. Știa că Skrebensky nu devenise niciodată real definitiv. În săptămînile de extaz pătimaș, cînd el fusese una cu dorința ei, ea îl crease pentru momentul acela. Dar la sfîrșit el eșuase și se risipise în vînt.

Ciudat, ce hău îl despărțea pe el de ea. Ținea la el acum așa cum ții la o amintire, la un eu trecut. El era trecutul, sfîrșit. Avea o afecțiune puternică pentru el, ca pentru ceva care s-a dus. Dar cînd se uita înainte, el nu exista. Ei, și cînd privea în față, spre pămîntul nedescoperit dinaintea ei, vedea o licărire proaspătă de lumină și copacii nebănuiți, care ieșeau din pămînt precum fumul. La țărmul necunoscutului, neexploratului și nedescoperitului acostase ea, singură, după ce traversase hăul, bezna care învăluia lumea nouă și cea veche.

Povestea cu copilul era încheiată. Îi părea bine. Și dac-ar fi existat copilul, mare deosebire n-ar fi fost. Și-ar fi păstrat copilul și pe ea și nu s-ar fi dus la Skrebensky. Anton ținea de trecut.

Sosi o telegramă de la Skrebensky : „M-am însurat". O durere veche, mînia și disprețul se treziră-n ea. Oare ținea el chiar atît de mult de trecutul pe care ea-l aruncase la gunoi ? L-a repudiat. El era cum era. Era bine că era așa cum era. Cine era ea ca să aibă un bărbat după dorința ei ? Nu era de nasul ei să creeze ci doar să recunoască un bărbat creat de Dumnezeu. Bărbatul trebuie să vină din infinit și ea trebuie să-l întîmpine. Era bucuroasă că nu putea să-și creeze bărbatul. Era bucuroasă că n-avea nimic de-a

face cu crearea lui. Era bucuroasă că asta ţinea de acea putere mai mare în care intrase şi ea în sfîrşit. Bărbatul venea din eternitatea din care făcea parte şi ea.

Cînd se mai înzdrăveni, stătea să se uite la noua creaţie. Stătea la fereastră şi vedea oamenii de pe stradă, mineri, femei, copii, fiecare în coaja speranţelor lui, dar prin coajă se vedea conturul tot mai mare şi mai clar al noii germinări. În siluetele liniştite şi reduse la tăcere ale minerilor vedea un fel de nesiguranţă, o aşteptare dureroasă a noii eliberări ; acelaşi lucru îl vedea în siguranţa totală şi falsă a femeilor. Siguranţa femeilor era fragilă. Se spărgea repede ca să dea la iveală puterea şi efortul răbdător al noii germinări.

În tot ce vedea, simţea şi căuta să găsească creaţia Dumnezeului viu în locul formei vechi, tari şi aride a vieţii trecute. Uneori o apuca o groază cumplită. Alteori pierdea contactul, îşi pierdea simţirea, cunoştea numai vechea spaimă de coaja care-o-nchidea pe ea şi toată omenirea. Erau toţi în carceră, îşi pierdeau minţile cu toţii.

Vedea trupurile înţepenite ale minerilor care păreau deja închise în sicriu, le vedea ochii împietriţi, ochii celor îngropaţi de vii ; vedea marginile dure şi tăioase ale caselor noi, care parcă se-mprăştiau peste deal în triumful lor ne'nsufleţit, triumful unghiurilor oribile şi amorfe şi al liniilor drepte, expresia uscăciunii triumfătoare şi fără oprelişti, uscăciune atît de pură că era tare şi sfărîmicioasă ; vedea atmosfera sumbră de peste dealurile înnegrite din faţa ei, petele întunecate şi informe care reprezentau casele cu acoperişuri de ardezie, vechiul turn al bisericii ridicîndu-se hidos şi anacronic deasupra caselor noi şi neterminate de pe coama dealului, casele noi, amorfe, fragile, cu margini dure, care porneau din Beldover ca să-ntîmpine casele noi şi putrede din Lethey, casele din Lethey care porneau să se amestece cu casele din Hainor, o uscăciune groaznică şi fragilă care se-ntinde peste faţa pămîntului. Văzînd toate astea i se făcea atît de greaţă, c-ai fi zis că-şi simte sfîrşitul aproape. Şi-apoi, în norii purtaţi de vînt, vedea o fîşie irizată palid care colora uşor o parte din deal. Tresărind şi uitînd de tot, căuta cu privirea culoarea hoinară şi vedea cum se formează un curcubeu. In-

tr-un loc strălucea puternic şi ea, cu inima chinuită de speranţă, căuta umbra curcubeului unde trebuia să fie arcul. Culorile se-adunau întruna, misterioase, apărînd de nicăieri, şi iată curcubeul nesfîrşit. Arcul se îndoia şi se-ntărea pînă cînd devenea de neînfrînt, creînd marea arhitectură a luminii, culorii şi spaţiului ceresc, cu piedestalele lui luminoase proiectate pe uscăciunea caselor din josul dealului, arcul lui fiind înaltul cerului.

Şi curcubeul se sprijinea pe pămînt. Ea ştia că oamenii murdari, care se tîrau în carapacea lor tare pe faţa putreziciunii lumeşti, mai trăiau încă ; curcubeul se arcuia în sîngele lor şi-avea să le trezească spiritul la viaţă ; ştia că toţi o să-şi arunce cît colo învelişul lor scorţos ; ştia că trupuri noi, curate şi dezgolite vor apărea spre o nouă germinare, spre o nouă înflorire, ridicîndu-se către lumină, vînt şi ploaia curată a cerului. Vedea în curcubeu noua arhitectură a pămîntului, vedea cum dispar casele şi fabricile putrede, vedea lumea construită într-o ţesătură vie de adevăr, potrivită cu cerul care se arcuieşte deasupra.

CUPRINS

CURCUBEUL — acea „deplinătate spontan-creatoare a ființei" / 7

I **Cum s-a însurat Tom Brangwen cu o poloneză** / 27
II **La Marsh** / 77
III **Copilăria Annei Lensky** / 112
IV **Adolescența Annei Brangwen** / 130
V **Nuntă la Marsh** / 170
VI **Anna Victrix** / 183
VII **Catedrala** / 244
VIII **Copilul** / 260
IX **Inundație la Marsh** / 292
X **Se lărgește cercul** / 313
XI **Prima iubire** / 324
XII **Rușinea** / 362
XIII **Lumea făcută de mîna omului** / 376
XIV **Se lărgește cercul** / 391
XV **Amărăciunea extazului** / 398
XVI **Curcubeul** / 417

Lector : DENISA COMĂNESCU
Tehnoredactor : VICTOR MAŞEK

Coli de tipar : 27
Bun de tipar : 18. 11. 1985

Comanda nr. 50 455
Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii"
Piața Scînteii nr. 1, București,
Republica Socialistă România

„Lawrence, asemenea lui Dickens, a fost un creator de prim rang și, deși a murit în 1930, aparține funciarmente epocii noastre : civilizația pe care a diagnosticat-o este civilizația noastră. Schimbările din ultima jumătate de secol au demonstrat fără putință de tăgadă justețea diagnosticului său."

F. R. LEAVIS

„În Curcubeul lui D. H. Lawrence sinele se deșteaptă, se caută și nu-și ajunge. Setea ancestrală de rotund, de necuprins și nemurire îl împinge inexorabil spre celălalt, spre lume. Împlinirea sa ca ființă de sine stătătoare nu se poate desăvîrși în afara raporturilor cu semenii. Din tensiuni și conflicte, omul modern se înalță, purificat și puternic, precum pasărea Phoenix."

ȘTEFAN STOENESCU

Lei 21,50